Data publikacji: 11-04-2012

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA

Warszawa, dnia 10 kwietnia 2012 r. **Druk nr 91**

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szanowny Panie Marszałku,

w załączeniu uprzejmie przekazuję Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r.

Informacja ta, zgodnie z ustawowym wymogiem, została zatwierdzona przez Radę Instytutu Pamięci Narodowej uchwałą Nr 3 z dnia 1 marca br., której kopię załączam.

Z poważaniem

(-) Łukasz Kamiński

UCHWAŁA Nr 3/2012
RADY INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU
z dnia 1 marca 2012 r.

w sprawie Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r.

na podstawie art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424, z późn. zm.), uchwala się co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się przedłożoną informację roczną o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r., z zaleceniem wprowadzenia poprawek i uzupełnień wskazanych w czasie dyskusji nad nią.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia.

Przewodniczący
Rady Instytutu Pamięci Narodowej –
Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu

prof. dr hab. Andrzej PACZKOWSKI

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

w okresie 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r.

Warszawa 2012

Struktura IPN

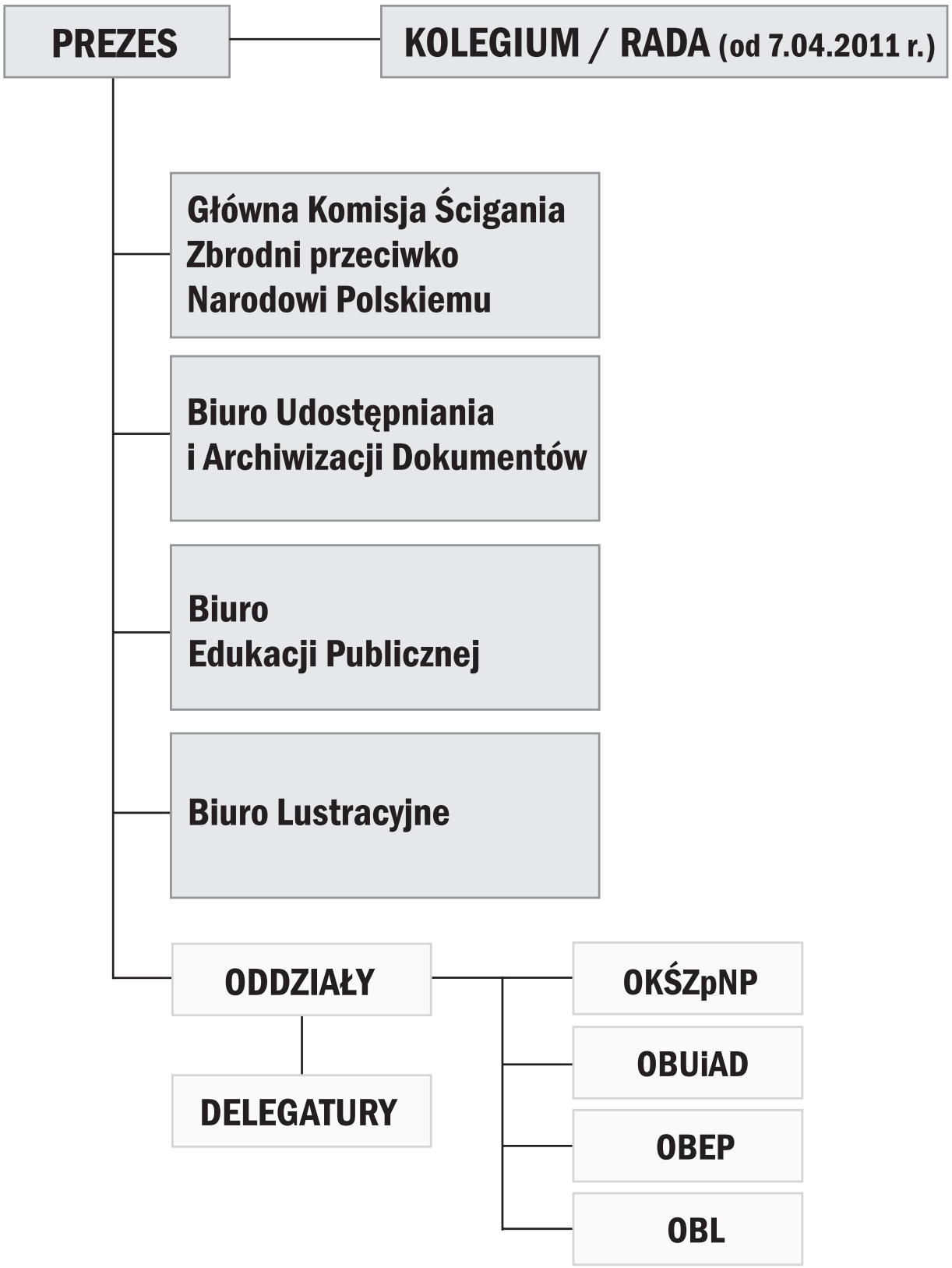

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

w okresie 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r.

Warszawa 2012

SPIS TREŚCI

Wstęp 7

CZĘŚĆ I
INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU W 2011 r.

1. Sprawozdanie z działalności Kolegium IPN i Rady IPN. 19
2. IPN we współpracy z partnerami społecznymi 22
   2.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi. 22
   2.2. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” 23
   2.3. Nagrody Kustosz Pamięci Narodowej i „Świadek Historii”, konkursy „Książka Historyczna Roku” i „Najlepszy Debiut Historyczny Roku” 24
3. Współpraca międzynarodowa 27
4. Działalność archiwalna 39
   4.1. Ewidencja 40
      4.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego 40
      4.1.2. Porządkowanie i zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego 41
      4.1.3. Tworzenie pomocy ewidencyjnych 42
      4.1.4. Zbiór zastrzeżony 42
      4.1.5. Kwerendy i sprawdzenia 42
      4.1.6. Ewidencja – dane statystyczne 45
   4.2. Zasób – gromadzenie i opracowywanie 46
      4.2.1. Gromadzenie zasobu 46
      4.2.2. Opracowywanie zasobu 50
      4.2.3. Skontrum 52
      4.2.4. Dokumentacja audiowizualna 53
      4.2.5. Konserwacja. 54
      4.2.6. Magazyny archiwalne 55
      4.2.7. Archiwum Zakładowe 56
      4.2.8. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne 60
   4.3. Digitalizacja 65
      4.3.1. Digitalizacja zasobu kartotecznego 66
      4.3.2. Digitalizacja dokumentacji aktowej oraz mikrofilmowej 66
      4.3.3. Digitalizacja – tabele statystyczne 68
   4.4. Udostępnianie dokumentów 71
      4.4.1. Główne kategorie wniosków 71
      4.4.2. Wnioski uprawnionych podmiotów 73
      4.4.3. Wnioski służbowe 75
      4.4.4. Zespół ds. obsługi zbioru akt okupacyjnych. 76
      4.4.5. Realizacja tzw. ustawy „dezubekizacyjnej” 77
      4.4.6. Wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności 78
      4.4.7. Udostępnianie dokumentów w czytelniach. 79
      4.4.8. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne 81
   4.5. Obsługa bieżąca 95
      4.5.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne 97
5. Edukacja i badania naukowe 99
   5.1. Badania naukowe 99
      5.1.1. Ogólnopolskie projekty badawcze 99
      5.1.2. Ponadregionalne i regionalne projekty badawcze 109
      5.1.3. Indywidualne projekty badawcze 111

5.1.4. Ekspertyzy 111
5.1.5. Dotacje celowe dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami realizowanymi przez podmioty zewnętrzne (także w formie współpracy) 112
5.1.6. Informacja o zdobytych stopniach naukowych 113
5.2. Edukacja 113
5.2.1. Edukacja historyczna 114
5.2.2. Działania wystawiennicze 127
5.2.3. Współpraca z mediami i inne działania popularyzujące wiedzę 128
5.3. Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” 129
5.4. Działalność naukowa i popularyzatorska pionu archiwalnego 132
5.4.1. Publikacje 132
5.4.2. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 134
5.4.3. Katalogi archiwalne 134
5.4.4. Współpraca z instytucjami krajowymi 134
5.4.5. Inicjatywy naukowe i popularyzatorskie pionu archiwalnego 134
5.5. Wydawnictwa 136
6. Ściganie zbrodni 138
6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji ŚZpNP 140
6.2. Skontrum i śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich 142
6.3. *Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach* 144
6.4. Realizacja obowiązków ustawowych pionu śledczego IPN, innych niż wynikające z ustawy o IPN–KŚZpNP 147
6.5. Szkolenia 148
6.6. Nadzór służbowy nad działalnością pionu śledczego IPN 148
6.7. Śledztwa umorzone ze względu na przedawnienie karalności, w związku z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 25 *maja* 2010 *r.* 150
6.8. Udział prokuratorów pionu śledczego IPN w postępowaniach sądowych 151
6.9. Śledztwa budzące szerokie zainteresowanie społeczne, niezakończone wydaniem decyzji merytorycznej 152
7. Lustracja 158
7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne 159
7.1.1. Gromadzenie i udostępnianie oświadczeń lustracyjnych 159
7.1.2. Przygotowywanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wymienionych w art. 22 *ustawy lustracyjnej* 162
7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów tematycznych 165
7.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN . . . 165
7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych 168
7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52*a pkt 2 i 3 Ustawy z dnia* 18 *grudnia* 1998 *r. o IPN–KŚZpNP* 168
7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego 172
8. Budżet 173
8.1. Wykonanie dochodów budżetowych 173
8.2. Wykonanie wydatków budżetowych 175
8.2.1. Dotacje 178
8.2.2. Świadczenia na rzecz osób fizycznych 178
8.2.3. Wydatki bieżące 178
8.2.4. Wydatki majątkowe 183
8.3. Zatrudnienie 187

Wykaz skrótów 189

CZĘŚĆ II
ANEKS DO INFORMACJI O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

Załącznik nr 1: Wydawnictwa 5
Załącznik nr 2: Publikacje pracowników IPN 14
Załącznik nr 3: Wystawy 75
Załącznik nr 4: Wykaz konferencji, sesji naukowych i popularnonaukowych 83
Załącznik nr 5: Spotkania Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” 90

CZĘŚĆ III
WYDAWNICTWA IPN W ROKU 2011

WSTĘP

„[...] żadne bezprawne działania państwa przeciwko obywatelom nie mogą być chronione tajemnicą ani nie mogą ulec zapomnieniu".

(Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

Misja Instytutu Pamięci Narodowej

Zgodnie z ustawą, uchwaloną przez Sejm Rzeczpospolitej Polskiej w dniu 18 grudnia 1998 r., Instytut Pamięci Narodowej otrzymał do wykonania konkretne zadania. Wedle ustawodawcy Instytut musi dbać o „zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu". Równie istotne jest upamiętnienie „patriotycznych tradycji zmagań Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem". Podobne znaczenie ma eksponowanie „czynów obywateli dokonywanych na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej". Ustawodawca wyraził tym samym pragnienie, by IPN promował postawy obywatelskie służące wspólnemu dobru. Obok misji edukacyjnej Sejm RP powierzył Instytutowi zadanie egzekwowania sprawiedliwości wynikające z „obowiązku ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych". W ostatnim punkcie preambuły ustawodawca zalecił, by Instytut, poprzez swą działalność, podjął starania wynagrodzenia cierpień osobom, które doznały ich w przeszłości ze strony reżimów totalitarnych. Uznano, że istnieje „powinność zadośćuczynienia przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka". Wymienione tu elementy misji, powierzonej IPN w momencie powołania do życia, uznano za ściśle ze sobą związane i niezbędne. Natomiast kluczowe założenie uzasadniające powstanie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu stanowiło, że żadne bezprawne działania państwa przeciwko obywatelom „nie mogą ulec zapomnieniu". Tak sformułowane przez Sejm Rzeczpospolitej Polskiej cele działalności IPN spowodowały, że powstała instytucja o bardzo szerokich kompetencjach. Początkowo tworzyły ją trzy filary, a mianowicie:

– Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, zarządzające archiwaliami zgromadzonymi przez Instytut, przechowujące je, opracowujące, konserwujące, digitalizujące oraz udostępniające osobom pokrzywdzonym przez reżimy totalitarne, naukowcom, dziennikarzom i innym uprawnionym podmiotom;

– Biuro Edukacji Publicznej, zajmujące się prowadzeniem badań naukowych, popularyzowaniem najnowszej historii Polski, edukacją oraz działalnością wydawniczą;

– Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, mająca za zadanie prowadzenie śledztw w wypadku zbrodni popełnionych w okresie od 1 września 1939 r. do dnia 31 lipca 1990 r. na Polakach lub obywatelach polskich innych narodowości. Przy czym ustawodawca miał na myśli zbrodnie nazistowskie, komunistyczne oraz „inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne". Główna Komisja jest częścią Prokuratury Rzeczpospolitej Polskiej, zaś jej dyrektor, powoływany przez prezydenta RP, zajmuje stanowisko zastępcy Prokuratora Generalnego.

W 2007 r. na mocy Ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów powołano Biuro Lustracyjne. Jego zadaniem jest m.in. weryfikacja prawdziwości oświadczeń lustracyjnych złożonych przez osoby pełniące funkcje publiczne wymienione w art. 4 cyt. ustawy, przygotowywanie postępowań lustracyjnych oraz publikacja katalogów zawierających informacje o funkcjonariuszach, pracownikach i żołnierzach organów bezpieczeństwa państwa, o osobach inwigilowanych przez te organy oraz o osobach pełniących kierownicze funkcje partyjne i państwowe w okresie PRL. Ponadto w „Biuletynie Informacji Publicznej" publikowane są dane o osobach pełniących aktualnie funkcje publiczne wymienione w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej.

Wybór nowych władz Instytutu

Zakres zdań powierzonych Instytutowi Pamięci Narodowej przez ustawodawcę jest bardzo szeroki, toteż jego działania odnoszą się do wielu aspektów życia publicznego. Instytut administruje archiwami, prowadzi śledztwa, realizuje procedury lustracyjne, prowadzi badania naukowe, zajmuje się równocześnie popularyzacją ich wyników i pracą edukacyjną skierowaną do szerokich rzesz społeczeństwa. Efektywne wypełnianie przez Instytut tej misji wymaga stabilnych podstaw egzystencji, w tym sprawnego i kompetentnego kierownictwa. Tymczasem okres od kwietnia 2010 r. do połowy 2011 r. był dla IPN czasem destabilizacji i kryzysu. Instytut Pamięci Narodowej należał do tych instytucji państwowych doświadczonych tragedią smoleńską z 10 kwietnia 2010 r., które najdłużej czekały na ukonstytuowanie się nowych pełnoprawnych władz.

Po śmierci prof. Janusza Kurtyki w katastrofie samolotu prezydenckiego pod Smoleńskiem obowiązki prezesa IPN objął tymczasowo jego zastępca dr Franciszek Gryciuk. Zmiana osoby stojącej na czele IPN zbiegła się z przesunięciami na innych stanowiskach kierowniczych w Instytucie, m.in. kilkakrotnie zmieniła się obsada ważnego dla funkcjonowania urzędu stanowiska dyrektora generalnego. W tym samym okresie Sejm RP dokonał nowelizacji ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (nowela z 18 marca 2010 r. weszła w życie 27 maja 2010 r.). Ustawa nowelizująca przewidywała zastąpienie dotychczasowego jedenastoosobowego Kolegium IPN (ciała o charakterze doradczo-kontrolnym) przez dziewięcioosobową Radę IPN o większych kompetencjach, wyłanianą na nowych zasadach. W przeciwieństwie do Kolegium Rada może formułować rekomendacje dotyczące podstawowych kierunków działalności Instytutu w zakresie badań naukowych, edukacji, udostępniania dokumentów, ścigania zbrodni oraz procedur lustracyjnych. Rada przyjmuje również sprawozdanie z działalności Instytutu w danym roku kalendarzowym, co jest równoznaczne z udzieleniem prezesowi IPN wotum zaufania. Ustawodawca przewidział dwustopniową procedurę wyłaniania Rady IPN. Kandydatów do tego gremium, w liczbie podwójnej w stosunku do liczby mandatów, wskazuje zgromadzenie elektorów, złożone z przedstawicieli uczelni wyższych i instytutów Polskiej Akademii Nauk. Spośród tak wyłonionych kandydatów Sejm powołuje pięciu, a Senat – dwóch członków Rady IPN. Pozostałych dwóch członków Rady IPN powołuje prezydent RP spośród kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Sądownictwa i Krajową Radę Prokuratury (w pierwszej kadencji Rady IPN kandydatów na jej członków przedstawiała Prezydentowi RP tylko Krajowa Rada Sądownictwa). Warunkiem zasiadania w Radzie IPN jest posiadanie tytułu naukowego lub stopnia naukowego w dziedzinie nauk humanistycznych lub prawnych.

Kilkumiesięczne opóźnienie w wyłanianiu elektorów przez uprawnione jednostki naukowe przyczyniło się do tego, że Rada IPN ukonstytuowała się dopiero 7 kwietnia 2011 r. Wtedy też mogła się rozpocząć procedura wyboru nowego prezesa Instytutu Pamięci Narodowej (nowela z 2010 r. odebrała Kolegium IPN prawo do rozpisania konkursu na to stanowisko, zastrzegając tę kompetencję dla nowej Rady IPN).

Po przeprowadzeniu, zgodnie z ustawą, otwartego konkursu Rada IPN rekomendowała na stanowisko prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego, dotychczasowego dyrektora Biura Edukacji Publicznej IPN. Jego kandydaturę 10 czerwca 2011 r. przyjął Sejm RP (większością 96 proc. głosów), a następnie zaakceptował Senat RP. Łukasz Kamiński objął funkcję prezesa IPN 28 czerwca 2011 r. po złożeniu ślubowania przed Sejmem RP.

Nowe kierownictwo Instytutu podjęło z jednej strony działania na rzecz przywrócenia normalnego toku pracy, a z drugiej – długofalowe przedsięwzięcia zmierzające do udoskonalenia funkcjonowania instytucji. W pierwszym przypadku oznaczało to przede wszystkim podjęcie prób odbudowy sieci dystrybucji publikacji. Uległa ona destrukcji na skutek niedostatecznego przygotowania IPN do likwidacji z końcem 2010 r. Gospodarstwa Pomocniczego. W efekcie rozwiązane zostały dotychczasowe umowy na dystrybucję publikacji i bardzo utrudniony został dostęp do książek i innych wydawnictw IPN. Problem ten był m.in. przedmiotem obrad Kolegium IPN, które 1 marca 2011 r. przyjęło stanowisko wyrażające „głębokie zaniepokojenie sytuacją związaną z likwidacją

Gospodarstwa Pomocniczego z dnia 31 grudnia 2010 r., która skutkuje załamaniem dystrybucji oraz wstrzymaniem działalności wydawniczej Instytutu, co oznacza niewypełnianie jednego z ustawowych obowiązków Instytutu Pamięci Narodowej". W drugiej połowie 2011 r. sytuacja uległa poprawie, wciąż jednak nie udało się przywrócić pełnej dostępności publikacji, zwłaszcza w tradycyjnych księgarniach.

Z sukcesem zmierzono się z innymi wyzwaniami: niskim stopniem wykonania budżetu po pierwszym półroczu oraz opóźnieniem procedur przetargowych. Opóźnienia te groziły z jednej strony niewykonaniem zaplanowanych inwestycji (m.in. budynek magazynowo-biurowy w Warszawie przy ul. Kłobuckiej), z drugiej zaś wpływały na ograniczenie realizacji ustawowych zadań IPN, jak to się stało w przypadku wielomiesięcznej zwłoki w rozpisaniu przetargu na druk książek.

Równolegle podjęta została reforma struktury centrali IPN, mająca na celu usprawnienie funkcjonowania Instytutu, przywrócenie zachwianej pozycji pionów merytorycznych oraz jasne rozdzielenie kompetencji pomiędzy poszczególne komórki. W efekcie doszło nie tylko do stworzenia bardziej funkcjonalnej struktury, lecz także do zmniejszenia liczby stanowisk kierowniczych. Za jedno z priorytetowych wyzwań uznano przyspieszenie procesu udostępniania materiałów archiwalnych. Powołany przez prezesa IPN pełnomocnik dokonał diagnozy obowiązujących procedur i rozwiązań organizacyjnych, a jego rekomendacje, omówione przez Radę IPN 24 listopada 2011 r., stały się podstawą do przygotowania nowych rozwiązań, które wdrożone zostaną w roku 2012. Z wielu innych zmian w wewnętrznych uregulowaniach wspomnieć należy o wprowadzeniu zasady obsadzania stanowisk pracowniczych na podstawie publicznych konkursów. Warto w tym miejscu wspomnieć, że w 2011 r. w Instytucie pracowało 147 osób ze stopniem naukowym doktora, 16 doktorów habilitowanych i 5 osób z tytułem naukowym profesora. Ponadto w skład Rady IPN wchodzi 6 profesorów, 1 doktor habilitowany i 2 doktorów.

W grudniu 2011 r. nowym zagrożeniem dla funkcjonowania Instytutu stała się kwestia zajmowania przez centralę IPN w Warszawie budynku przy ul. Towarowej 28. Instytut użytkuje ten gmach od 2000 r. na podstawie prowizorycznego porozumienia między Skarbem Państwa a spółką „RUCH" SA, która nie jest zainteresowana dalszym utrzymywaniem tego stanu rzeczy. W przypadku braku środków budżetowych na wykup budynku zaistnieje konieczność jego opuszczenia, co doprowadzi do długotrwałego paraliżu prac nie tylko IPN, lecz także wielu instytucji państwowych korzystających z jego pracy. Spowoduje to także konieczność poniesienia znaczących kosztów wynajmu i nakładów na adaptację innych pomieszczeń na specyficzne potrzeby Instytutu.

Działalność naukowa

Jedną z pierwszych decyzji Rady IPN był wybór priorytetowych projektów badawczych. Spośród jedenastu ogólnopolskich projektów, realizowanych przede wszystkim siłami Biura Edukacji Publicznej, wyłoniono cztery, które staną się głównymi w najbliższych latach. Priorytet przyznano badaniom nad okresem drugiej wojny światowej, a w szczególności problematyce okupacji ziem polskich. Na wybór ten wpłynęło kilka przesłanek, począwszy od wzrastającego znaczenia tego okresu w debacie publicznej w ostatnich latach, poprzez udostępnienie niedawno w kraju i za granicą wielu nowych materiałów źródłowych (niedocenianym, a bardzo ważnym zbiorem dla tego typu badań są materiały zgromadzone w IPN), po chęć zapełnienia coraz wyraźniejszej luki pokoleniowej wśród badaczy okresu 1939–1945. Drugi wśród głównych projektów poświęcony jest polskiej emigracji niepodległościowej z lat 1939–1989. Jego celem jest z jednej strony zapełnienie wciąż widocznych „białych plam" (zarówno w wymiarze problemowym, jak i tematycznym), poszerzenie stanu wiedzy w obszarach już zbadanych oraz przygotowanie nowego syntetycznego ujęcia tej problematyki. Trzecim wyróżnionym obszarem badawczym jest historia Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i jej poprzedniczki – Polskiej Partii Robotniczej. Projekt ten ma nie tylko uzupełnić poważne luki w naszej wiedzy na temat funkcjonowania partii komunistycznej, także przywrócić powszechnej świadomości fakt, że w powojennych warunkach całym państwem, w tym także aparatem represji, kierowała PZPR. Czwarty spośród głównych projektów obejmuje,

podobnie jak w ostatnich latach, badania nad dziejami opozycji antykomunistycznej i oporu społecznego. Po zakończeniu dotychczasowego etapu, poświęconego przede wszystkim NSZZ „Solidarność" (w 2011 r. ukazało się ponad trzydzieści kolejnych publikacji nt. opozycji lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych), rozpoczną się prace nad genezą, przebiegiem i następstwami wydarzeń z lat 1956–1957. We wszystkich tych projektach udział biorą nie tylko historycy zatrudnieni w Instytucie Pamięci Narodowej, lecz także badacze z innych ośrodków.

Przewiduje się zakończenie projektów priorytetowych do 2016 r., a w przypadku projektu dotyczącego historii II wojny światowej – do roku 2019. Projektom tym towarzyszyć będzie szczególna troska władz Instytutu, będą one w szerszym zakresie wspierane w wymiarze organizacyjnym i finansowym.

Wybór opisanych powyżej priorytetów nie oznacza oczywiście, że zaniedbane pozostaną pozostałe obszary badań. Kontynuowane będą prace nad relacjami państwo – Kościół, powojennym podziemiem niepodległościowym, strukturami aparatu represji, stosunkami polsko-ukraińskimi i polsko-żydowskimi, represjami wobec mniejszości narodowych itp.

Łącznie pracownicy IPN opublikowali w 2011 r. ponad sześćset prac o charakterze naukowym i ponad osiemset tekstów popularyzujących historię najnowszą. Prace powstające w Instytucie już od wielu lat stanowią istotną część polskiej historiografii dziejów najnowszych, zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym. Szczególnie istotny jest dorobek pracowników IPN w takich dziedzinach, jak: historia aparatu bezpieczeństwa, system represji, dzieje opozycji i oporu społecznego (od podziemia niepodległościowego z lat 1944–1956 po NSZZ „Solidarność" i opozycję lat osiemdziesiątych), stosunki państwo–Kościół. Za wciąż niewystarczający należy uznać dorobek związany z badaniami nad II wojną światową, sytuacja ta winna jednak ulec zmianie w najbliższych latach na skutek wskazania tego obszaru jako jednego z priorytetów badawczych.

Równolegle z badaniami naukowymi prowadzone są prace dokumentacyjne. W ramach projektu „Notacje" dotychczas nagrano w formie cyfrowego zapisu wideo i zarchiwizowano relacje ok. 670 uczestników i świadków ważnych wydarzeń historycznych. W toku prac nad poszczególnymi projektami nagrano także kilka tysięcy relacji audio. W 2011 r. ukazały się drukiem m.in. relacje działaczy NSZZ „Solidarność" z Łodzi i regionu radomskiego oraz członków podziemnego NZS na Uniwersytecie Warszawskim.

Ze środków Instytutu Pamięci Narodowej finansowane były także trzy inne duże projekty dokumentacyjne. Projekt „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom" jest realizowany we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau i Instytutem Yad Vashem. Jego celem jest zbadanie skali represji niemieckich wobec Polaków udzielających pomocy Żydom w czasie okupacji, ustalenie ich nazwisk i opisanie poszczególnych przypadków zbrodni. Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie realizowała projekt „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939––1945" – jego celem jest stworzenie imiennej bazy danych, obejmującej obywateli państwa polskiego, którzy utracili życie lub zostali poddani wszelkiego rodzaju represjom ze strony okupanta niemieckiego. Analogiczny projekt „Indeks Represjonowanych na Wschodzie", realizowany był od wielu lat przez Fundację Ośrodka KARTA we współpracy z rosyjskim Stowarzyszeniem „Memoriał". Z przyczyn niezależnych od IPN jego realizacja została przerwana wiosną 2011 r., przewiduje się wznowienie prac w 2012 r.

Stałą formą upowszechniania wyników badań są konferencje naukowe, sesje i seminaria. Łącznie w 2011 r. zorganizowano ich 76. W większości przygotowywane one są we współpracy z innymi placówkami badawczymi. Do najbardziej udanych konferencji międzynarodowych, które spotkały się z najszerszym oddźwiękiem, należy zaliczyć konferencję pt. „»Nie masz już żydowskich miasteczek...« Zagłada Żydów na polskiej prowincji. Sprawcy – Ofiary – Świadkowie" zorganizowaną w październiku 2011 r. w Łodzi wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim. Uczestniczyli w niej goście reprezentujący największe ośrodki badawcze w: Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Izraelu, Francji, Niemczech. Miesiąc później, także do Łodzi, przybyli badacze z: Polski, Rosji,

Litwy, Łotwy, Estonii, Ukrainy i Węgier na zorganizowaną przez Instytut Pamięci Narodowej konferencję „Sowiecki system obozów i więzień. Forma represji politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w pierwszej połowie XX wieku". Stanowiła ona całościowe podsumowanie stanu badań nad sowieckim systemem penitencjarnym budowanym do 1953 r. Największym jednak zainteresowaniem cieszyła się międzynarodowa konferencja „Need to Know. Świat wywiadu i polityka. Spojrzenia ze Wschodu i z Zachodu" zorganizowana przez Instytut 8–9 listopada 2011 r. w Brukseli, w ramach polskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej. Celem konferencji była wymiana doświadczeń historyków z różnych placówek w Europie i Stanach Zjednoczonych, którzy prowadzą unikatowe badania nad działalnością służb specjalnych, m.in. w takich kwestiach, jak: wpływ informacji wywiadu na decyzje polityczne, obieg i przetwarzanie informacji wywiadu, cele, metody i formy pracy.

Instytut nie zapomina także o młodych naukowcach: stara się wspomagać ich rozwój zawodowy przez udostępnianie swych zasobów, a także wspieranie w doskonaleniu warsztatu historyka. W tym celu po raz piąty w Łochowie IPN zorganizował dla doktorantów i studentów starszych lat Letnią Szkołę Historii Najnowszej. Jej uczestnicy mogli zarówno zaprezentować własne dokonania, jak i uczestniczyć w warsztatach oraz wykładach wybitnych historyków dziejów najnowszych.

Działalność edukacyjna

Kluczowym elementem misji powierzonej przez ustawodawcę Instytutowi Pamięci Narodowej jest propagowanie wiedzy historycznej w społeczeństwie i docieranie z nią do jak najszerszego grona odbiorców. Najbardziej tradycyjną metodą, nadal przynoszącą pozytywne efekty, jest wydawanie książek, przybliżających czytelnikom mało znane lub nieznane wydarzenia z przeszłości. Nakładem IPN w roku 2011 ukazały się 153 nowości wydawnicze, wśród których znajdują się zarówno książki i kolejne numery pism wydawanych przez Instytut, jak i katalogi wystaw, informatory, publikacje edukacyjne itp. Ich autorami są zarówno badacze i edukatorzy pracujący w Instytucie, jak i historycy z innych ośrodków. Kilka z nich zostało uhonorowanych nagrodami. Publikacja Leona Popka *Ostrówki. Wołyńskie ludobójstwo* (wydana we współpracy z Wydawnictwem RYTM) zwyciężyła w konkursie „Książka Historyczna Roku" w kategorii „Najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX wieku". W 2011 r. nagrodę im. prof. Tomasza Strzembosza, przeznaczoną dla autora najlepszej książki dotyczącej historii najnowszej, otrzymała Joanna Hytrek-Hryciuk za książkę *Rosjanie nadchodzą. Ludność niemiecka a żołnierze Armii Radzieckiej (Czerwonej) na Dolnym Śląsku w latach 1945–1948*. Pozycja ta została wydana przez OBEP IPN we Wrocławiu. Nagrodę Historyczną tygodnika „Polityka" w dziale prac naukowych i popularnonaukowych otrzymał Dariusz Stola za książkę *Kraj bez wyjścia? Migracje z Polski 1949–1989* (pozycja wydana we współpracy z ISP PAN). Książka *Proboszcz getta* Karola Madaja i Małgorzaty Żuławnik otrzymała Nagrodę Historyczną KLIO II stopnia w kategorii varsaviana. Ta ostatnia pozycja została także wyróżniona nagrodą dla najlepszej książki varsavianistycznej wydanej w latach 2010–2011. Marek Gałęzowski, autor książki *Na wzór Berka Joselewicza. Żołnierze i oficerowie pochodzenia żydowskiego w Legionach Polskich*, został uhonorowany nagrodą Pro Memoria przyznawaną przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Książkę Agnieszki Łuczak *Utracone decorum. Grabież dóbr kultury z majątków ziemiaństwa polskiego w Wielkopolsce w czasie okupacji niemieckiej w latach 1939–1945* jury Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych uznało za „Książkę Jesieni 2011". Z kolei praca zbiorowa *Od Moraczewskiego do Składkowskiego. Gabinety Polski Odrodzonej 1918–1939* pod red. Janusza Farysia, Adama Wątora i Henryka Walczaka wydana przez OBEP IPN w Szczecinie została nagrodzona w plebiscycie „Historia zebrana" organizowanym przez portal historyczny Histmag.org oraz wortal literacki Granice.pl. Wydana przez IPN planszowa edukacyjna gra historyczna *303* zwyciężyła w konkursie na „Planszową Grę Wojenną Roku 2010".

Wśród wydanych książek warto zwrócić uwagę na liczącą ponad tysiąc stron i zawierającą (w formie drukowanej i elektronicznej) prawie cztery tysiące dokumentów – instrukcji i rozporządzeń

wewnętrznych komunistycznego aparatu represji – *Księgę Bezprawia. Akta normatywne kierownictwa resortu bezpieczeństwa publicznego 1944–1956* (w opracowaniu dr. hab. Bogusława Kopki, ze wstępem prof. Andrzeja Paczkowskiego). Równie obszerny jest zbiór dokumentów zebranych w tomie pt. *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Stenogramy, t. 1* pod red. Grzegorza Majchrzaka i J. Marka Owsińskiego. Instytut opublikował również 38 najbardziej istotnych, spośród 112, protokołów z przesłuchań Mehmeta Ali Agcy (zamachowcy, który usiłował zgładzić Jana Pawła II) w zbiorze pt. *Papież musiał zginąć* pod red. Andrzeja Grajewskiego i Marka Skwary.

Popularyzacji wiedzy historycznej służą także periodyki redagowane i wydawane przez Instytut: czasopisma naukowe „Pamięć i Sprawiedliwość", „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", „Przegląd Archiwalny IPN" i popularnonaukowy miesięcznik „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej". Aby dotrzeć z misją edukacyjną do szerszego grona odbiorców, pracownicy IPN współpracowali w 2011 r. z wieloma tytułami prasy ogólnopolskiej. Były to m.in. „Tygodnik Powszechny", „Wprost", „Gość Niedzielny", „Gazeta Polska", „Newsweek", a także ogólnopolskie dzienniki „Gazeta Wyborcza", „Nasz Dziennik", „Rzeczpospolita". W wielu ogólnopolskich i regionalnych tytułach prasowych (m.in. „Rzeczpospolitej", „Naszym Dzienniku", „Dzienniku Zachodnim", „Gościu Niedzielnym", „Tygodniku Powszechnym") ukazywały się dodatki przygotowywane przez IPN. Łącznie ukazało się 60 dodatków, najwięcej z nich związanych było z 30. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. Pracownicy Instytutu często byli gośćmi programów realizowanych przez TVP i TVP Historia oraz telewizje regionalne. Występowali w roli ekspertów w wielu programach informacyjnych praktycznie we wszystkich liczących się mediach elektronicznych. Kontynuowano dotychczasową współpracę między IPN a Polskim Radiem SA. Jej najważniejszym przejawem było wydanie przez Polskie Radio pod patronatem IPN czteropłytowej publikacji *Wołyń 1943*.

Nadal dużym zainteresowaniem cieszą się multimedialne portale edukacyjne IPN, obecnie działają 23 witryny. W związku z rocznicą wprowadzenia stanu wojennego na portalu www.13grudnia81.pl zamieszczono nowe materiały (wykaz internowanych, nowe dane w bazie osób represjonowanych). Tylko ten portal odnotował 336 tys. wejść użytkowników. Nowej odsłony doczekał się również portal www.zyciezazycie.pl, dokumentujący poświęcenie Polaków, którzy podczas niemieckiej okupacji starali się udzielać pomocy Żydom. Z nowych inicjatyw na uwagę zasługuje portal poświęcony wydarzeniom Czerwca '76 (www.czerwiec76.ipn.gov.pl) oraz przygotowane wspólnie z Muzeum Wsi Kieleckiej Wirtualne Muzeum Martyrologii Wsi Polskich (www.martyrologiawsipolskich.pl).

Bardzo istotne miejsce w działalności edukacyjnej zajmują wszelkiego rodzaju wystawy i prezentacje. W ofercie edukacyjnej Instytutu znajduje się już ponad 300 wystaw popularyzujących najnowszą historię Polski, przygotowanych na podstawie często uniktowej dokumentacji fotograficznej i materiałów archiwalnych. W roku 2011 przygotowano 39 nowych wystaw. Wszystkie ekspozycje są bezpłatnie wypożyczane szkołom oraz placówkom kulturalnym i oświatowym w kraju i za granicą. Szczególne znaczenie w ubiegłym roku miały przygotowania do upamiętnienia 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Tuż przed 13 grudnia IPN zorganizował w całej Polsce kilkadziesiąt lokalnych ekspozycji poświęconych tym wydarzeniom. Ponadto powstała ogólnopolska wystawa plenerowa pt. „586 dni stanu wojennego", zaprezentowana równocześnie w 18 miastach. Wystawa ta, oprócz wersji ogólnopolskiej, posiada liczne mutacje regionalne. Wśród instytucji, z którymi współpracuje IPN przy organizacji wystaw, szczególnie miejsce zajmują placówki muzealne w Polsce i poza nią. Pracownicy Instytutu w ubiegłym roku owocnie współpracowali z kilkudziesięcioma muzeami w Polsce (m.in. z Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum na Majdanku, Muzeum Stutthof, Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Muzeum Śląskim w Katowicach).

Aby edukacja historyczna społeczeństwa była pełna, konieczne jest docieranie do młodzieży za pośrednictwem szkół. Ten aspekt działań Instytutu stanowi jeden z jego priorytetów. Posiadający odpowiednie przygotowanie merytoryczne i pedagogiczne edukatorzy z BEP IPN współpracują ze szkołami wszystkich typów. Organizowane i prowadzone są lekcje, wykłady i warsztaty. W ramach

projektu „Lekcje z historii najnowszej" w 2011 r. w całym kraju odbyło się łącznie 1675 lekcji dla ok. 40 000 uczniów. Pracownicy wydziału edukacyjnego BEP IPN przygotowują także ogólnopolskie i regionalne konkursy historyczne dla uczniów, nauczycieli, studentów, a także dla innych odbiorców. Równocześnie Instytut Pamięci Narodowej stara się wspierać podnoszenie kwalifikacji nauczycieli z historii najnowszej, prezentując im podczas kursów, współorganizowanych przez ośrodki doskonalenia zawodowego, nowoczesne i niekonwencjonalne metody nauczania. W roku 2011 opublikowano też kolejną tekę edukacyjną IPN – „Z »Solidarnością« do wolności". Zawarte w niej materiały są znakomitą pomocą podczas prowadzenia zajęć z historii najnowszej. Łącznie ukazało się już siedemnaście tek. Warto zwrócić także uwagę na wydane przez wrocławski oddział IPN materiały edukacyjne „Solidarność – narodziny legendy", przeznaczone dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Obok tekstów zapisanych alfabetem Braille'a zawierają one specjalnie opracowane materiały multimedialne.

Z myślą o filmie *W ciemności* (zanim jeszcze został polskim kandydatem do Oscara) przygotowano materiały edukacyjne poświęcone Polakom ratującym Żydów w czasie II wojny światowej. Materiały edukacyjne IPN poświęcone wydarzeniom Grudnia '70 towarzyszyły także w pierwszych miesiącach 2011 r. pokazom filmu *Czarny czwartek. Janek Wiśniewski padł*.

W 2011 r. w nowej formule zaczęło działać Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w Warszawie. Jest ono ośrodkiem nie tylko aktywnych działań edukacyjnych, lecz także spotkań, dyskusji, prezentacji filmów, wystaw i publikacji.

Dużą popularnością wśród młodzieży cieszyły się imprezy propagujące wiedzę na temat najnowszej historii Polski w sposób niekonwencjonalny, tzn. przez rajdy, terenowe lekcje historii, konwersatoria terenowe etc. W związku z ustanowieniem przez Sejm 1 marca Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych wiele imprez terenowych było poświęconych upamiętnianiu powojennego podziemia niepodległościowego. Tego dnia organizowano także liczne lekcje, wykłady i przeglądy filmowe, aby przywracać społeczną pamięć o danych bohaterach, którzy zostali w PRL skazani na zapomnienie.

W 2011 r. odbyła się II edycja konkursu „»Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy... « – Katyń 71 lat po zbrodni", organizowanego przez Biuro Edukacji Publicznej IPN oraz Stowarzyszenie Parafiada. Nagrodą dla laureatów i ich opiekunów – prawie stu osób – był wyjazd edukacyjny na Ukrainę, do miejsc związanych ze zbrodnią katyńską. Do uczniów szkół gimnazjalnych skierowany został ogólnopolski konkurs historyczny „W kalejdoskopie Pamięci – Polska i Polacy w latach 1939–1989. Autorytet w czasach trudnych".

Szukając nowych form docierania do młodzieży, od kilku lat BEP IPN wydaje komiksy historyczne. W roku 2011 ukazały się dwa zeszyty serii komiksowej *Wilcze tropy,* przygotowane przez OBEP w Warszawie, poświęcone polskiemu podziemiu niepodległościowemu. Największym jednak sukcesem okazały się edukacyjne gry planszowe. W 2011 r. ukazała się czwarta i jednocześnie najpopularniejsza z nich – *Kolejka*. Instytut, mimo systematycznych dodruków, nie był w stanie zaspokoić zapotrzebowania na tę grę. Pobudzały je liczne publikacje prasowe, które na temat *Kolejki* ukazały się w 140 państwach świata. W całym kraju, a także w ośrodkach polonijnych, organizowane są liczne turnieje gier planszowych powstałych w IPN. Służą one nie tylko rozrywce, lecz także upowszechnianiu wiedzy historycznej.

Działalność archiwalna

Instytut Pamięci Narodowej zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. ma za zadanie gromadzić, przechowywać, opracowywać i udostępniać dokumenty organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990, a także dokumentację organów bezpieczeństwa III Rzeszy i ZSRR. Zajmuje się tym Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (BUiAD) oraz jego oddziałowe odpowiedniki. W roku 2011 zasoby pionu archiwalnego IPN, po przejęciu materiałów archiwalnych od jednostek więziennictwa, wojska oraz policji, powiększyły się o 520 metrów akt. Łącznie wynoszą one w tej chwili blisko dziewięćdziesiąt kilometrów bieżących akt. Aby tak olbrzymią ilość zbiorów

łatwiej móc udostępniać wszelkim zainteresowanym osobom, a także by spełnić obowiązek opublikowania inwentarza opisującego zasób na poziomie jednostek archiwalnych, kontynuowany jest proces digitalizacji zbiorów oraz informatyzacji archiwum. Procesowi cyfryzacji poddano w 2011 r. w całym kraju 49 tys. jednostek archiwalnych. W bazie danych Systemu Informacji Archiwalnej NEXUS, który stanowić będzie podstawę do opracowania wspomnianego inwentarza, są już opisy 16,6 mln jednostek archiwalnych i ok. 18 mln haseł indeksu osobowego. Równolegle uzupełniane są bazy danych, takie jak ZEUS – zawierający opisy i podgląd 61 tys. fotografii, oraz baza KARTOTEKI – gromadząca cyfrowe kopie kart ewidencyjnych byłej Służby Bezpieczeństwa. Dzięki szybkiemu postępowi prac stosunek liczby cyfrowych kopii dokumentów do ogólnej liczby udostępnianych dokumentów w okresie sprawozdawczym osiągnął wartość 63 proc. W roku 2011 do BUiAD oraz jego oddziałowych biur wpłynęło 58 tys. wniosków o udostępnienie dokumentów z zasobu IPN, co oznacza wzrost o 9 tys. w stosunku do 2010 r. Jednocześnie na prośbę Ministerstwa Sprawiedliwości wykonano szeroko zakrojoną kwerendę dotyczącą kilkudziesięciu tysięcy osób skazanych za działalność niepodległościową przez wojskowe sądy rejonowe w latach 1946––1955, a dotąd niezrehabilitowanych. Ponadto archiwiści Instytutu prowadzili kwerendy związane z wnioskami prezesa IPN, kierowanymi do prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej, o nadanie wskazanym osobom Krzyża Wolności i Solidarności. W 2011 r. zakończono realizację 199 wniosków o przyznanie tego odznaczenia. BUiAD wywiązywał się również z obowiązków, jakie nałożyła na niego tzw. ustawa „dezubekizacyjna". Pracownicy pionu archiwalnego przeprowadzili też w tzw. pomocach ewidencyjnych 213 tys. sprawdzeń na potrzeby służb specjalnych, uprawnionych podmiotów oraz poszczególnych pionów merytorycznych IPN.

Pracownicy pionu archiwalnego aktywnie włączają się także w prace naukowe i edukacyjne IPN. Opublikowano kilkanaście wydawnictw, głównie edycji źródeł, przygotowanych przez archiwistów IPN. Należy także wspomnieć coroczne zaangażowanie w ogólnopolską akcję Noc Muzeów, w trakcie której archiwa w Warszawie i wielu oddziałach odwiedzane są przez tysiące zainteresowanych obywateli. Duże znaczenie ma także współpraca międzynarodowa, dzięki której do archiwum IPN trafiają kopie wielu cennych materiałów pochodzących ze zbiorów zagranicznych, w tym także emigracyjnych. W przypadku instytucji emigracyjnych BUiAD udziela również pomocy w opracowaniu i konserwacji zbiorów.

Ściganie zbrodni

Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i oddziałowe komisje, tworzące pion śledczy Instytutu Pamięci Narodowej, są zarazem częścią Prokuratury RP, a dyrektor Głównej Komisji pełni z urzędu funkcję zastępcy Prokuratora Generalnego. Specyfika pionu śledczego IPN, odróżniająca go od jednostek organizacyjnych prokuratury powszechnej, polega na tym, że co do zasady zajmuje się ściganiem karnym przestępstw popełnionych w odległej przeszłości. Zgodnie z ustawą prokuratorzy IPN prowadzą śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich, zbrodni komunistycznych oraz innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, zbrodnie przeciwko ludzkości lub zbrodnie wojenne – popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości w okresie od 1 września 1939 r. do 31 lipca 1990 r.

Zamiarem ustawodawcy powołującego IPN z jego pionem śledczym było „zadośćuczynienie przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka", czego wyrazem jest szczególne uregulowanie prawne dotyczące zakresu postępowań karnych prowadzonych w Instytucie Pamięci Narodowej. Ustawodawca postanowił, że śledztwa prowadzone przez prokuratorów IPN obejmują szerszy zakres ustaleń. Obok ścigania sprawców zbrodni jednym z istotnych celów śledztwa jest wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, a w szczególności ustalenie osób pokrzywdzonych (art. 45 ust. 3 ustawy o IPN). Pomimo śmierci sprawcy prokurator jest zobowiązany do zebrania kompletnego materiału dowodowego i wydania decyzji procesowej zawierającej kwalifikację prawną czynu i, jeśli to możliwe, wskazanie sprawców. Postępowanie umarza się dopiero po zrealizowaniu powyższego celu (art. 45 ust. 4 ustawy o IPN).

Takie ukształtowanie celów śledztw prowadzonych przez prokuratorów IPN powoduje, że stosunkowo niewiele z nich kończy się wniesieniem aktu oskarżenia do sądu, pomimo że wszystkie one wymagają ogromnego nakładu pracy i są prowadzone w taki sposób, w jaki prowadzone są śledztwa zakończone skierowaniem aktu oskarżenia. Akta tych spraw zawierają ogrom materiału (w tym zeznania świadków i inne przeprowadzone dowody), który stanowi źródło dla badań historycznych, ale przede wszystkim czyni zadość życzeniu ustawodawcy, aby nie pozostawiono w niepamięci żadnego bezprawia, którego dopuścili się przedstawiciele państwa łamiącego prawa człowieka.

Od 2000 r. zakończono postępowanie w ponad 11 000 spraw, przesłuchano łącznie ponad 80 000 świadków.

W Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu na dzień 31 grudnia 2011 r. plan etatów wynosił 106 prokuratorów, przy czym faktycznie obowiązki wykonywało 102 prokuratorów (trzy osoby przebywały na urlopach macierzyńskim, wychowawczym i bezpłatnym, jedna – na zwolnieniu lekarskim). W oddziałowych komisjach służbę pełniło 94 prokuratorów, a w Głównej Komisji – 8. Statystycznie na jednego prokuratora przypadało 23,38 śledztwa, a średnia liczba zakończonych postępowań wynosiła 11,72 sprawy. W praktyce oznaczało to, że z poprzedniego okresu statystycznego, tj. roku 2010, pozostało do załatwienia łącznie 1141 spraw, zaś w roku 2011 podjęto łącznie 1057 nowych postępowań (w tym 523 sprawy dotyczyły zbrodni komunistycznych, 481 – zbrodni nazistowskich, 41 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a 12 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN). Nadal znajdują się osoby, które zwracają się do prokuratorów Komisji o wyjaśnienie okoliczności tragicznych zdarzeń i odnalezienie winnych popełnienia zbrodni z przeszłości. Pomimo upływu lat zbrodnie niemieckie stale są przedmiotem znacznej części postępowań. Wynika to m.in. z tego, że systematycznie wznawiane są postępowania zawieszone przed 1989 r. Dobrze jest to widoczne w statystyce postępowań zakończonych przez pion śledczy IPN w 2011 r. Łącznie było ich 1102, z czego 620 dotyczyło zbrodni komunistycznych, 435 – zbrodni nazistowskich, 30 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a 17 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN. W trakcie swej pracy prokuratorzy Komisji przesłuchali łącznie 5855 świadków. Efektem prowadzonych przez nich śledztw było wydanie w 2011 r. przez sądy orzeczeń wobec 35 oskarżonych. Wobec 12 z nich wydano wyroki skazujące, 2 oskarżonych uniewinniły sądy I instancji.

Pion śledczy prowadził sprawy zarówno dotyczące mało znanych ogółowi społeczeństwa wydarzeń, jak i przyciągających uwagę mediów i opinii publicznej. Przykładem tego może być śledztwo w sprawie zbrodni katyńskiej. Do chwili obecnej w postępowaniu tym przesłuchano łącznie 2726 świadków, w większości byli to członkowie rodzin zamordowanych. Strona rosyjska, za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP, przekazała w kilku transzach 148 tomów kopii akt śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej. Ponadto na prośbę Ministerstwa Spraw Zagranicznych przedstawiciel IPN uczestniczył w rozprawie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu, który rozpatrywał skargę rodzin ofiar zbrodni katyńskiej na sposób prowadzenia przez władze rosyjskie śledztwa w tej sprawie.

Formą rozrachunku z totalitarną przeszłością są także zainicjowane przez Instytut Pamięci Narodowej działania na rzecz odnalezienia miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956. Jesienią 2011 r. zawarte zostało w tej sprawie porozumienie o współpracy między Instytutem Pamięci Narodowej, Ministerstwem Sprawiedliwości i Radą Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Jeszcze przed jego podpisaniem rozpoczęły się prace przy ekshumacji ofiar represji pochowanych we Wrocławiu (cmentarz Osobowicki).

W 2011 r. przedstawiciele Biura Edukacji Publicznej IPN i Biura Lustracyjnego uczestniczyli także w rozprawach przed Trybunałem Konstytucyjnym, który orzekł, że wprowadzenie w 1981 r. stanu wojennego było nie tylko sprzeczne z fundamentalnymi zasadami prawa, lecz także z porządkiem prawnym PRL.

Lustracja

Biuro Lustracyjne IPN zgodnie z ustawą z dnia 18 października 2006 r. ma obowiązek m.in. przyjmowania i rejestracji oświadczeń lustracyjnych, następnie analizowania ich i zbierania materiałów niezbędnych do właściwej oceny. W 2011 r. w związku z wyborami parlamentarnymi Biuro Lustracyjne musiało dokonać wstępnej weryfikacji oświadczeń wszystkich startujących w nich kandydatów. Łącznie zarejestrowano ponad 141 tys. nowych oświadczeń. W tym samym czasie zdecydowanie zwiększono, do ok. 7,5 tys., ilość zainicjowanych procedur weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń lustracyjnych. W efekcie zakończono 7548 spraw, co stanowiło dwukrotnie większą liczbę niż w 2010 r. Prokuratorzy pionu lustracyjnego, mający obowiązek występowania przed sądem w postępowaniach lustracyjnych w charakterze oskarżycieli publicznych, skierowali 87 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego. Przedstawili też 15 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 38 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia uznające, że kwestionowane oświadczenia lustracyjne są niezgodne z prawdą.

W przygotowywanych przez Biuro Lustracyjne katalogach funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe PRL, osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa oraz wykazie osób aktualnie pełniących funkcje publiczne zamieszczono nowe wpisy na temat 10 983 osób.

Współpraca Instytutu z partnerami w kraju i za granicą

W swojej działalności Instytut Pamięci Narodowej współpracuje z wieloma instytucjami w kraju i za granicą. Jednym z najważniejszych przedsięwzięć tego typu są Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", powoływane we współpracy ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej. W całym kraju działa 26 klubów, które tworzą nie tylko miejsca edukacji historycznej, lecz także przekazywania tradycji Armii Krajowej. Ważna i bogata jest także współpraca IPN z samorządami wszystkich szczebli. Wspólnie organizowane są konferencje historyczne, cykle wykładów, promocje książek poświęconych dziejom lokalnym. Szczególne wsparcie władz samorządowych różnego szczebla otrzymały szkoły realizujące przygotowane przez IPN projekty edukacyjne „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii" oraz „Kamienie Pamięci", a także konkursy regionalne. Należy nadmienić, że projekt edukacyjny „Opowiem Ci o wolnej Polsce" jest od czterech lat realizowany we współpracy z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Najważniejszym celem programu jest przybliżenie uczniom najnowszej historii Polski poprzez rozmowy ze świadkami historii – uczestnikami wydarzeń lat 1939–1989. Ich relacje są opracowywane i archiwizowane, zaś najciekawsze – dostępne na stronie internetowej projektu. Jednym z ciekawych jego rezultatów okazał się film *Pologrecy*, nakręcony przez uczniów szkoły polskiej przy ambasadzie RP w Atenach. Zdobył on główną nagrodę „Anioł Wolności" w konkursie „Młodzi dla historii" w ramach III Ogólnopolskiego Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni.

Należy dodać, że od sześciu lat Biuro Edukacji Publicznej IPN realizuje Program Polonijny, którego adresatami są nauczyciele polscy pracujący poza krajem. Celem programu jest popularyzowanie historii najnowszej Polski poza granicami oraz udzielanie wsparcia merytorycznego pedagogom. W 2011 r. edukatorzy BEP IPN przeprowadzili lekcje, warsztaty i wykłady dla uczniów i nauczycieli w polskich szkołach w Paryżu, Saint Germain, w Wilnie i w Waterford w Irlandii. Na zaproszenie organizatorów wzięli także udział w XX Walnym Zjeździe ZNP w Kanadzie. W lipcu 2011 r. we współpracy z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej BEP IPN zorganizowało V Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą. W spotkaniu wzięło udział czterdziestu nauczycieli uczących w szkołach polskich, m.in.: w Niemczech, Hiszpanii, Francji, Kanadzie, Rumunii, Estonii, Rosji, Mołdawii, na Węgrzech, Litwie, Ukrainie i na Białorusi.

Na niwie międzynarodowej IPN zawarł w marcu 2011 r. umowę o współpracy z Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Najnowszej (RGANI). Jej przedmiotem będzie realizacja projektu badawczego na temat stosunków sowiecko-polskich w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych

XX w. Ponadto BUiAD angażowało się we współpracę zagraniczną m.in. z archiwami na Ukrainie, na Litwie oraz w Rumunii, jak również z polskimi instytucjami we Francji, w Stanach Zjednoczonych i w Wielkiej Brytanii.

Dużym sukcesem okazała się też wspólna z Ministerstwem Sprawiedliwości organizacja obchodów Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych, związana z polskim przewodnictwem w Unii Europejskiej. 23 sierpnia 2011 r. w Warszawie spotkali się przedstawiciele zarówno resortów sprawiedliwości krajów UE, jak i delegaci instytucji partnerskich IPN. Przedstawiciele rządów przyjęli Deklarację Warszawską, wzywającą do wysiłku na rzecz nie tylko upamiętnienia ofiar zbrodni, lecz także ukarania ich sprawców.

14 października 2011 r. w Pradze, w obecności premierów Republiki Czeskiej Petra Nečasa, Rzeczpospolitej Polskiej Donalda Tuska i Węgier Victora Orbána, zawarto porozumienie o utworzeniu Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia. Celem Platformy, skupiającej 21 instytucji państwowych i społecznych z 13 państw Unii Europejskiej, jest współpraca na rzecz rozszerzenia wiedzy na temat reżimów totalitarnych i upamiętnienia ich ofiar. Ze strony polskiej założycielami Platformy zostały Instytut Pamięci Narodowej oraz Muzeum Powstania Warszawskiego.

W ubiegłym roku powstawały także wystawy przygotowywane przez IPN we współpracy z zagranicznymi instytucjami. Należała do nich m.in. wystawa „Polacy internowani na Litwie 1939–1940" powstała przy współudziale Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie. Jej uroczyste otwarcie miało miejsce 13 lipca 2011 r. w gmachu Sejmu RP w Warszawie. Inne wystawy IPN były prezentowane poza granicami kraju, m.in.: we Francji, w Belgii, Irlandii, Niemczech, Szwecji, USA i na Ukrainie. Ekspozycje organizowano we współpracy ze środowiskami uniwersyteckimi i polonijnymi oraz przy wsparciu przedstawicielstw dyplomatycznych RP. W Londynie zaprezentowano wystawy „Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń" oraz „Battle of Britain. To commemorate the Fight for Freedom", przez szereg miesięcy eksponowaną w miejscowym Muzeum Królewskich Sił Powietrznych (RAF). Szczególny charakter miał cykl zagranicznych prezentacji wystawy edukacyjnej IPN pt. „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981". W 2011 r. prezentowano ją w kilkunastu miastach w Irlandii, Hiszpanii, we Francji i w USA, m.in. w Universidad Complutense de Madrid, w Woodrow Wilson Center w Waszyngtonie oraz na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku. Towarzyszyły jej wernisaże i wykłady, organizowane wspólnie z miejscowymi partnerami.

* * *

We wspomnianej wyżej Deklaracji Warszawskiej przedstawiciele państw Unii Europejskiej wyrazili „determinację w podtrzymywaniu pamięci o zbrodniach popełnionych przez reżimy totalitarne, w szczególności poprzez podnoszenie świadomości na temat naszej wspólnej historii i wspieranie wartości europejskich, by tym samym zapobiec ich powtórzeniu", opierając się na przekonaniu, że „ prawdziwe pojednanie i przebaczenie nie jest możliwe bez szczerej i gruntownej debaty i bez wymierzenia sprawiedliwości". Realizacji tych zadań służy codzienna praca Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

CZĘŚĆ I
INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU W 2011 R.

1. Sprawozdanie z działalności Kolegium IPN i Rady IPN

W związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (DzU nr 79 poz. 522) uległa skróceniu kadencja powołanego w 2007 r. Kolegium IPN, które działało w składzie: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Jan Draus, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Gwiazda, Jacek Niemir, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Bogusław Polak, dr Sławomir Radoń, dr hab. Mieczysław Ryba, prof. KUL, Andrzej Urbański, dr hab. Teofil Wojciechowski. W roku sprawozdawczym przewodniczącą była Barbara Fedyszak-Radziejowska, zaś funkcję zastępcy przewodniczącego pełnili Bogusław Polak i Sławomir Radoń (zmarły w trakcie kadencji 15 lutego 2011 r.).

W roku 2011, do chwili wygaśnięcia mandatu, odbyły się cztery posiedzenia Kolegium, w trakcie których m.in.: przyjęto sprawozdanie z działalności Kolegium za rok 2010; zapoznano się z informacją o stanie realizacji budżetu IPN za rok 2010 oraz o budżecie przyjętym na rok 2011; przyjęto program badawczy na rok 2011 przedstawiony przez Dyrektora Biura Edukacji Publicznej dr. Łukasza Kamińskiego; omówiono i przyjęto warunkowo „Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2010 r.", zalecając wprowadzenie poprawek i uzupełnień wskazanych w czasie dyskusji nad nią; przyjęto stanowisko, w którym wyrażono głębokie zaniepokojenie sytuacją związaną z likwidacją Gospodarstwa Pomocniczego, która skutkuje załamaniem dystrybucji oraz wstrzymaniem działalności wydawniczej, co oznacza niewypełnianie jednego z ustawowych obowiązków Instytutu Pamięci Narodowej (art. 53 pkt 5 ustawy); szczegółowo przedyskutowano informacje na temat przyczyn załamania się działalności wydawniczej Instytutu w 2011 r. oraz zapoznano się z wyjaśnieniami przedstawionymi przez kierownictwo Instytutu na temat przyczyn opóźnień w przygotowaniu ramowych przetargów na druk i dystrybucję wydawnictw Instytutu. W związku z wniesieniem do sądu przez prof. Mirosława Piotrowskiego prywatnego aktu oskarżenia przeciwko pracownikowi IPN (kierownikowi BEP w Lublinie) dr. Sławomirowi Poleszakowi za napisanie krytycznej recenzji jednej z jego książek przyjęto stanowisko, w którym wyrażono dezaprobatę dla praktyki kierowania na drogę sądową sporów naukowych. Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o IPN rozpatrzono odwołania od 7 decyzji prezesa dotyczących zbioru zastrzeżonego, złożone do Kolegium przez służby specjalne.

Ostatnie posiedzenie Kolegium odbyło się 15 marca. Podczas wszystkich posiedzeń dr Franciszek Gryciuk, p.o. prezes IPN, przekazywał członkom Kolegium informacje o ważniejszych wydarzeniach i bieżącej działalności Instytutu.

Zgodnie z ww. ustawą, wprowadzającą nowy tryb wyboru Rady IPN, która zastąpiła dotychczasowe Kolegium, powołane zostało Zgromadzenie Elektorów, którego pierwsze posiedzenie odbyło 17 grudnia 2010 r. W posiedzeniu wzięło udział 23 przedstawicieli jednostek organizacyjnych wyższych uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii oraz instytutów Polskiej Akademii Nauk, ujętych w specjalnym Obwieszczeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przewodniczącym Zgromadzenia wybrano prof. dr. hab. Jana Kofmana z Uniwersytetu w Białymstoku. Podczas kolejnego posiedzenia 21 stycznia 2011 r. 24 elektorów dokonało w tajnym głosowaniu wyboru kandydatów do Rady IPN:

a) dziesięciu do przedstawienia Sejmowi RP – prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Edward Czapiewski, prof. dr hab. Antoni Dudek, prof. dr hab. Piotr Franaszek, prof. dr hab. Andrzej Friszke, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Dariusz Stola, prof. dr hab. Włodzimierz Suleja, prof. dr hab. Tadeusz Wolsza i prof. dr hab. Stanisław Żerko;

b) czterech do przedstawienia Senatowi RP – prof. dr hab. Zbigniew Karpus, dr hab. Grzegorz Motyka, prof. dr hab. Bolesław Orłowski i prof. dr hab. Waldemar Rezmer.

Po przesłuchaniach kandydatów przez Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu oraz Senat RP, 3 marca 2011 r. Senat powołał na członków Rady Grzegorza Motykę i Bolesława Orłowskiego, zaś 18 marca 2011 r. Sejm powołał Andrzeja Chojnowskiego, Antoniego Dudka, Andrzeja Friszke, Andrzeja Paczkowskiego i Tadeusza Wolszę. Dwóch członków Rady: dr Antoni Kura i prof. dr hab. Andrzej Wasilewski powołanych zostało jeszcze 8 października 2010 r. przez prezydenta RP. Ponieważ 21 października 2011 r. prof. Wasilewski złożył na ręce prezydenta RP rezygnację, 5 grudnia 2011 r. prezydent RP powołał w jego miejsce dr. Artura Mudreckiego, który z tym dniem objął funkcję członka Rady.

Kadencja Rady rozpoczęła się 7 kwietnia 2011 r. z chwilą pierwszego jej posiedzenia, które zwołał dr Franciszek Gryciuk, p.o. prezes IPN. Na spotkaniu tym dokonano wyboru przewodniczącego – został nim Andrzej Paczkowski – oraz trzech wiceprzewodniczących: Andrzeja Chojnowskiego, Andrzeja Friszke i Antoniego Kurę. Na tym samym posiedzeniu podjęto uchwałę nr 2 w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konkursu na stanowisko prezesa IPN–KŚZpNP i zobowiązano przewodniczącego do ogłoszenia konkursu. Został on ogłoszony w mediach 12 kwietnia 2011 r. Do oznaczonego w nim terminu napłynęły zgłoszenia czterech osób: dr. Łukasza Kamińskiego, dr. Marka Lasoty, dr Kazimierza Wóycickiego i dr hab. Janusza Wrony, prof. UMCS. Na posiedzeniu Rady 30 maja 2011 r., po wymaganych przez ustawę uprzednich sprawdzeniach archiwalnych, dokonano oceny pod względem formalnym nadesłanych zgłoszeń i wszystkie zakwalifikowano do ostatniego etapu konkursu. 31 maja 2011 r. odbyły się publiczne przesłuchania kandydatów i po naradzie, w głosowaniu tajnym, wybrano kandydata w osobie dr. Łukasza Kamińskiego, który uzyskał wymaganą większość, pięć głosów poparcia (na dziewięć). Następnie procedura powoływania prezesa przeniosła się do parlamentu. 8 i 9 czerwca 2011 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka rozpatrzyła wniosek Rady Instytutu Pamięci Narodowej w sprawie kandydatury dr. Łukasza Kamińskiego na stanowisko prezesa Instytutu oraz przeprowadziła dyskusję i postanowiła pozytywnie zaopiniować kandydaturę. Następnie Sejm RP 10 czerwca 2011 r. 372 głosami (8 głosów przeciw, 8 głosów wstrzymujących się oraz pod nieobecność klubu SLD, który nie wziął udziału w głosowaniu) powołał Łukasza Kamińskiego na stanowisko prezesa Instytutu. 15 czerwca 2011 r. Senat RP zgodził się na wybór Łukasza Kamińskiego na prezesa IPN. 28 czerwca 2011 r. dr Łukasz Kamiński złożył ślubowanie.

Sprawą, która przez kilka miesięcy stanowiła przedmiot wielokrotnych dyskusji, było wypełnienie delegacji ustawowej (art. 4 ww. ustawy), zobowiązującej Radę do przygotowania i ogłoszenia pierwszego konkursu na finansowanie przez IPN badań nad najnowszą historią Polski. Na posiedzeniach 12 i 26 maja omawiano zasady merytoryczne konkursu. Z uwagi na fakt, że musiał on być przeprowadzony do końca 2011 r., postanowiono nadać mu formę konkursu wydawniczego na niepublikowane jeszcze prace naukowe różnego rodzaju (monografie, wybory źródeł, opracowane naukowo wspomnienia lub dzienniki itp.). Na posiedzeniu 2 czerwca podjęto uchwałę o rozpisaniu konkursu, który został ogłoszony 9 czerwca. Na zebraniu 21 lipca wyłoniono Zespół Oceniający, w którego skład powołano czterech członków Rady oraz trzech pracowników pionu edukacyjno-naukowego IPN. Na konkurs wpłynęły 64 projekty. Zespół zakończył prace 29 sierpnia, a 30 sierpnia – na podstawie propozycji, które przedstawił – Rada podjęła uchwałę wskazującą prezesowi Instytutu pozycje zaopiniowane pozytywnie. Jednak przeprowadzone ekspertyzy ujawniły istnienie zasadniczej niespójności prawnej między przepisem ustawowym o przeprowadzeniu konkursu a ustawami o finansach publicznych (z dnia 27 sierpnia 2009 r.) i o zasadach finansowania nauki (z dnia 30 kwietnia 2010 r.). Okazało się bowiem, że Instytut nie może przekazywać środków finan-

sowych m.in. podmiotom działającym na podstawie ustaw o nauce i szkolnictwie wyższym oraz o swobodzie działalności gospodarczej. W wyniku tego z finansowania musiałyby zostać wykluczone zarówno podmioty najważniejsze dla badań nad najnowszą historią (m.in. instytuty Polskiej Akademii Nauk oraz wydziały, instytuty i katedry wyższych uczelni publicznych), jak i wydawnictwa specjalizujące się w publikowaniu prac naukowych. Ponadto stwierdzono, że pojęcie „badania naukowe" użyte w ustawach o Instytucie Pamięci Narodowej oraz o zasadach finansowania nauki (z dnia 30 kwietnia 2010 r.) nie obejmuje upowszechniania wyników badań, a więc publikacji książek, a tylko badania sensu stricto. W rezultacie takiego stanu prawnego Rada, na posiedzeniu 20 października, zmuszona została do uchylenia uchwały w sprawie ogłoszenia konkursu. Rada stwierdziła, że w obecnym stanie prawnym, wskazującym na rozbieżności między celami, intencjami oraz sposobem realizacji ustawy o IPN a innymi aktami prawnymi, sprostanie wymogowi ogłaszania konkursów na finansowanie badań nad najnowszą historią możliwe będzie tylko po wprowadzeniu do ustawy o IPN stosownych zmian. Na posiedzeniu, które odbyło się 8 grudnia, przedyskutowano i zaakceptowano projekt nowelizacji. Równocześnie zwrócono się do prezesa Instytutu o przekazanie go instytucji posiadającej inicjatywę ustawodawczą.

Kilkakrotnie (26 maja, 6 października, 10 listopada) przedmiotem posiedzeń były sprawy związane z funkcjonowaniem pionu prokuratorskiego Instytutu, w tym projekty nowelizacji ustawy o IPN w zakresie działalności Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Ponadto podczas osobnego posiedzenia (15 września) omawiano sprawy Biura Lustracyjnego. Także kilkakrotnie (15 czerwca, 24 listopada) omawiano jako osobne punkty porządku dziennego sprawy pionu archiwalnego, a w szczególności jego reorganizacji oraz przygotowania do upublicznienia inwentarza zasobu aktowego Instytutu, które ma zostać rozpoczęte do 31 grudnia 2012 r. Na jednym z posiedzeń Rady (6 października) obecni byli przedstawiciele ABW, z którymi przedyskutowano problemy procedur związanych z postępowaniami o stwierdzeniu nieważności decyzji dotyczących zastrzeżenia dokumentów. Działając na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o IPN, Rada podjęła jedenaście decyzji stwierdzających nieważność decyzji Prezesa o przejęciu dokumentów i dziewięć decyzji utrzymujących je w mocy.

Ponadto Rada omawiała następujące kwestie:

- plany badawcze (28 kwietnia) i działalność edukacyjna Biura Edukacji Publicznej (2 czerwca);
- sprawy realizowane przez Biuro Budżetu, Finansów i Kadr, Biuro Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji, Biuro Gospodarcze oraz Audyt Wewnętrzny (12 maja);
- zgłaszane przez prezesa projekty usprawnienia funkcjonowania IPN (4 lipca) i zmian organizacyjnych, w wyniku czego na posiedzeniu w dniu 18 sierpnia przyjęte zostały poprawki do statutu Instytutu.

W posiedzeniach brali udział prezes IPN lub osoba przez niego upoważniona, przedstawiając informacje nt. bieżących spraw IPN oraz odpowiadając na pytania i interpelacje członków Rady.

W roku sprawozdawczym, począwszy od 7 kwietnia, Rada odbyła 18 posiedzeń.

2. IPN we współpracy z partnerami społecznymi

2.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi

Instytut Pamięci Narodowej, realizując swoje ustawowe zadania, współpracuje z wieloma instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi w celu upamiętniania historii Polski i Polaków w latach 1939–1989.

W roku 2011 IPN zainicjował współpracę z Ministerstwem Sprawiedliwości i Radą Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa. 10 listopada 2011 r. prezes IPN–KŚZpNP Łukasz Kamiński, minister sprawiedliwości Krzysztof Kwiatkowski i sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Andrzej Krzysztof Kunert podpisali list intencyjny. Partnerzy, „mając na uwadze doniosłą potrzebę krzewienia wśród jak najszerszych warstw polskiego społeczeństwa wiedzy o walce z narzuconym przemocą ustrojem komunistycznym i ogromie ofiar poniesionych przez Naród Polski w latach 1944–1956", wyrażają w nim wolę nawiązania współpracy i prowadzenia wspólnych działań na rzecz odnalezienia nieznanych dotąd miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956. Inicjatorzy projektu powołali zespół badawczy, który w porozumieniu m.in. z samorządami lokalnymi będzie weryfikował informacje o przypuszczalnych miejscach ukrycia ciał osób zamordowanych przez władze komunistyczne, a następnie przeprowadzi badania sondażowe i ekshumacje.

W ramach prowadzonej działalności edukacyjnej Instytut Pamięci Narodowej zaangażowany jest w upamiętnianie ważnych wydarzeń w historii Polski.

W roku 2011 IPN przeprowadził ogólnopolską akcję edukacyjną w związku z 30. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. Obok wystawy „586 dni stanu wojennego", przygotowanej przez Biuro Edukacji Publicznej IPN, Instytut wspólnie z Fundacją Odpowiedzialność Obywatelska zaangażował się w akcję „Młodzi pamiętają", w ramach której na placu Zamkowym w Warszawie przedstawiono rekonstrukcję starć oddziałów ZOMO z opozycją. Ponadto odbyły się prelekcje z udziałem historyków z Instytutu, a także kampania rozpowszechniania ulotek informujących o wydarzeniach stanu wojennego.

Wzorem lat ubiegłych 1 sierpnia IPN wspólnie z Muzeum Powstania Warszawskiego przygotował ogólnopolską akcję przypominającą o kolejnej rocznicy wybuchu powstania warszawskiego: 1 sierpnia o godz. 17.00 we wszystkich dużych miastach w Polsce włączono syreny.

W 2011 r. IPN wraz z Grupą Historyczną „Zgrupowanie Radosław" zorganizował IV Katyński Marsz Cieni, który upamiętnił ofiary zbrodni popełnionej przez Sowietów w 1940 r.

Działalność IPN obejmuje również współpracę z różnymi środowiskami, m.in. kombatanckimi i opozycyjnymi.

W 2011 r. kontynuowano wieloletnią współpracę ze Stowarzyszeniem Pokolenie i Oficyną Wydawniczą Volumen przy tworzeniu *Encyklopedii Solidarności*. Jest to projekt dokumentacyjny, w rezultacie którego powstanie najobfitsze źródło wiedzy o polskiej opozycji antykomunistycznej lat 1976–1989. Pierwszy tom został opublikowany w 2010 r., obecnie trwają prace nad kolejnym.

Efektem współpracy pomiędzy IPN a Muzeum Wsi Kieleckiej jest portal edukacyjny Martyrologia Wsi Polskich www.martyrologiawsipolskich.pl.

Instytut Pamięci Narodowej w związku z realizacją umowy z Fundacją Kresy-Syberia udostępnia materiały archiwalne odnoszące się do represji i deportacji Polaków zamieszkałych na terenach II Rzeczpospolitej Polskiej, które zostaną zamieszone w tworzonym Wirtualnym Muzeum Kresy-Syberia.

Razem z Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego IPN zorganizował konferencję naukową, której pokłosiem było wydanie numeru „Biuletynu IPN" poświęconego osobie Pryma-

sa Polski Stefana Wyszyńskiego. Ponadto Instytut udostępnił materiały na potrzeby ekspozycji muzeum.

W 2011 r. Instytut włączył się w projekt edukacyjny *Wołyń 1943* przygotowany przez Polskie Radio SA. W wyniku współpracy powstał czteropłytowy album poświęcony masowej zbrodni dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej.

W celu upowszechnienia wiedzy o Bydgoskim Marcu 1981 IPN wraz z Europejskim Centrum Solidarności, Urzędem Miasta Bydgoszcz, Fundacją Ośrodka KARTA i senatorem Janem Rulewskim podjęli współpracę, której efektem będzie kilkutomowa publikacja oraz prezentacja multimedialna.

IPN włączył się również w obchody Stulecia Harcerstwa. Z okazji Jubileuszowego Zlotu Stulecia Harcerstwa „Całym Życiem – Przygoda XXI" w Krakowie Instytut przygotował prelekcje, prezentacje dorobku Instytutu oraz wystawę „Bogu i Polsce. Harcerstwo niezależne i niepokorne w PRL".

W roku 2011 nawiązano też współpracę z różnymi organizacjami społecznymi w związku z realizacją wniosków o przyznanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności, m.in. ze Stowarzyszeniem Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym oraz NSZZ „Solidarność".

2.2. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota"

Organizacja i działalność Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w roku 2011 jest przykładem współpracy Instytutu Pamięci Narodowej ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK i z innymi organizacjami kombatanckimi zainteresowanymi upowszechnianiem historii lat 1939–1989.

Głównym celem klubów jest upowszechnianie wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, walce SZP–ZWZ–AK i innych formacji niepodległościowych z obu okupantami, zbrodniach dokonywanych w Polsce od 1939 r., trwającym pół wieku oporze społecznym przeciw okupantom i niesuwerennej komunistycznej władzy w Polsce. Wiedza ta, przez długie lata przemilczana i wypaczana, dla osób zainteresowanych jest niezwykle atrakcyjna, ale jednocześnie ciągle mało dostępna. Stąd duże zainteresowanie działalnością klubów ze strony kombatantów, a obecnie coraz częściej i innych osób, od licealistów aż do najstarszych wiekiem.

26 klubów prowadzonych w roku sprawozdawczym przez oddziały IPN–KŚZpNP w całej Polsce ma już łącznie kilka tysięcy stałych członków, nie licząc sporadycznie przychodzących gości. Atrakcyjność spotkań jest m.in. związana z tym, że prelekcje wygłaszają historycy, którzy na bieżąco pracują nad tematami dyskutowanymi w klubie i przekazują odbiorcom najnowszą, opartą na badaniach źródłowych wiedzę. Słuchacze i prelegenci mają możliwość bezpośredniej wymiany zdań, co dla obu stron jest bardzo ciekawym doświadczeniem i przyciąga nowych członków.

Od kilku lat kluby posiadają własny portal internetowy (http://www.klub-generalagrota.pl/), w którym każdy z nich dysponuje osobną zakładką z aktualnymi informacjami, zdjęciami itp. Na stronie można znaleźć bazę wiedzy historycznej, która jest na bieżąco uzupełniana, m.in. o wygłoszone referaty. Portal klubów zainicjowała i prowadzi p. Karolina Kolbuszewska – pracownik IPN. Odnotowuje się kilkaset wejść na stronę dziennie.

Kluby znajdują się pod bezpośrednią opieką dyrektorów oddziałów IPN–KŚZpNP, którzy do ich prowadzenia wyznaczają odpowiedniego pracownika.

Kluby mają swe społeczne zarządy i rady programowe, złożone z historyków z Instytutu i spoza niego. To środowisko, skupione wokół IPN, wnosi cenne wartości do pracy Instytutu.

Spotkania w klubie odbywają się regularnie, co miesiąc, programy wykładów są opracowywane przez rady programowe z dużym wyprzedzeniem. W roku sprawozdawczym łącznie we wszystkich 26 klubach odbyło się 219 spotkań. Pełny wykaz spotkań Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" i omawianych na nich tematów znajduje się w załączonym aneksie.

2.3. Nagrody Kustosz Pamięci Narodowej i „Świadek Historii”, konkursy „Książka Historyczna Roku” i „Najlepszy Debiut Historyczny Roku”

Instytut Pamięci Narodowej, realizując zadania ustawowe mające na celu utrwalanie pamięci o bohaterach narodowych i ważnych dla naszej historii wydarzeniach, ustanowił nagrody Kustosz Pamięci Narodowej i „Świadek Historii”, organizuje Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku”, a także współorganizuje konkurs „Książa Historyczna Roku” o nagrodę im. Oskara Haleckiego.

Nagroda Kustosz Pamięci Narodowej

W lipcu 2002 r. prezes Instytutu Pamięci Narodowej prof. Leon Kieres ustanowił honorową nagrodę Kustosz Pamięci Narodowej. Inicjatorem wyróżnienia był prof. Janusz Kurtyka, ówczesny dyrektor Oddziału IPN w Krakowie.

Tytuł Kustosza Pamięci Narodowej przyznawany jest polskim oraz zagranicznym instytucjom, organizacjom społecznym i osobom za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii narodu polskiego w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci Narodowej. Nagroda ma umocnić szacunek dla narodowej przeszłości, chronić wartości, dzięki którym Polska przetrwała przez lata zniewolenia.

Nagrodę przyznaje kapituła, której przewodniczy prezes IPN. W jej skład wchodzą laureaci nagrody i osoby wskazane przez kapitułę.

W 2011 r. miała miejsce jubileuszowa dziesiąta edycja nagrody Kustosz Pamięci Narodowej. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się 14 czerwca 2011 r. na Zamku Królewskim w Warszawie. Tytuł Kustosza Pamięci Narodowej otrzymali: Ewa Siemaszko i Władysław Siemaszko, Adam Macedoński, Adam Borowski, Społeczny Komitet Pamięci Górników KWK „Wujek” poległych w Katowicach 16 grudnia 1981 r., Związek Sybiraków.

W poprzednich latach laureatami nagrody byli: w 2010 r. – śp. prof. Janusz Kurtyka, ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski, prof. Jan Łopuski, Komitet Katyński, Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej, Muzeum Błogosławionego Księdza Jerzego Popiełuszki; w 2009 r. – Eugenia Maresch, ks. Czesław Wala, Ludwik Jerzy Rossowski, Zespół Redakcyjny *Zeszytów Historycznych*, Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku; w 2008 r. – Irena i Jadwiga Zappe, Helena Filipionek, Zygmunt Walkowski, Związek Polaków na Białorusi; w 2007 r. – Halina Martinowa, ks. prałat Wacław Karłowicz, Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r., śp. Paweł Jasienica; w 2006 r. – Zakon oo. Paulinów, Czesława i Eugeniusz Cydzikowie, Andrzej Krzysztof Kunert, Zofia i Zbigniew Romaszewscy; w 2005 r. – Barbara Otwinowska, gen. Bolesław Nieczuja-Ostrowski, ppłk Stanisław Dąbrowa-Kostka, o. Józef Mońko, Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności”; w 2004 r. – Władysław Bartoszewski, zespół redakcyjny edycji *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” w Dokumentach*, Zofia Leszczyńska; w 2003 r. – prof. Janusz Kazimierz Zawodny, Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość, Studium Polski Podziemnej w Londynie; w 2002 r. – prof. Elżbieta Zawacka, prof. Tomasz Strzembosz, Andrzej Zagórski.

Nagroda „Świadek Historii”

Od 2009 r. prezes Instytutu Pamięci Narodowej przyznaje również nagrodę „Świadek Historii”. Nagrodą, która ma charakter honorowy, wyróżniane są osoby szczególnie zasłużone dla upamiętniania historii w poszczególnych regionach kraju oraz wspierające pion edukacyjny IPN w jego ustawowej działalności. W roku 2011 nagroda została przyznana w Oddziałach IPN w Białymstoku i Poznaniu. W Oddziale IPN w Białymstoku zostali nią uhonorowani: prezydent Ryszard Kaczorowski (pośmiertnie), ks. bp Tadeusz Zawistowski, kpt. Henryk Bańkowski, Fabian Jan Daniłowicz, Danuta i Henryk Grabowscy, Eugeniusz Kalinowski (pośmiertnie), Stanisław Marczuk, Klara

M. Rogalska, Józef Sokolik, Piotr S. Szyryński, rtm. Bernard Wasilewski, Jerzy Sacharczuk, Antoni Żabicki (pośmiertnie).

W Oddziale IPN w Poznaniu tytuł „Świadek Historii" otrzymali: Stowarzyszenie Poznański Czerwiec '56, Związek Powstańców Poznańskiego Czerwca 1956 „Niepokonani", Związek Kombatantów i Uczestników Powstania Poznańskiego Czerwca 1956 r., Wojewódzka Rada Związku Sybiraków Wielkopolska, Henryk Ludwik Czarnecki, Jarosław Burchardt, Aurelia Gancarz, Paweł Kotlarski, Ryszard Białkowski, Maria i Andrzej Perlakowie.

Konkurs „Książka Historyczna Roku" o nagrodę im. Oskara Haleckiego

Konkurs „Książka Historyczna Roku" o nagrodę im. Oskara Haleckiego jest wspólnym przedsięwzięciem trzech instytucji: Instytutu Pamięci Narodowej, Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. Konkurs organizowany jest od roku 2008. Celem konkursu jest popularyzowanie dziejów Polski w XX w. oraz krzewienie czytelnictwa książek historycznych. Nagroda im. Oskara Haleckiego w konkursie „Książka Historyczna Roku" przyznawana jest w dwóch kategoriach:

– najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX w.;
– najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX w.

Nagrody przyznaje jury w składzie: prof. dr hab. Piotr Franaszek (przewodniczący), prof. dr hab. Andrzej Chwalba, prof. dr hab. Tomasz Gąsowski, dr hab. Andrzej Nowak, prof. dr hab. Wojciech Roszkowski, prof. dr hab. Wiesław Wysocki oraz czytelnicy głosujący na stronie internetowej konkursu www.ksiazkahistorycznaroku.pl.

W 2011 r. w kategorii „Najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX w." zwyciężyła praca Leszka Jerzego Jasińskiego *Bliżej centrum czy na peryferiach? Polskie kontakty gospodarcze z zagranicą w XX wieku*. Nagrodę czytelników w tej samej kategorii przyznano Tomaszowi Sikorskiemu za publikację *O kształt polityki polskiej. Oblicze ideowo-polityczne i działalność Ruchu Młodej Polski (1979–1989)*.

W kategorii „Najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX wieku" zwyciężyła praca Leona Popka *Ostrówki. Wołyńskie ludobójstwo*. Nagrodę czytelników w tej samej kategorii otrzymał Witold Stankowski za książkę *Nie umrę śmiercią naturalną...: Janina Lech – harcerka, poetka, ofiara hitlerowskiego bezprawia oraz jej rodzina*. Laureaci otrzymali statuetki i nagrody pieniężne.

Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku"

Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku" organizowany jest wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. Celem konkursu jest promowanie wyników prac młodych badaczy zajmujących się historią najnowszą Polski i zachęcenie ich do kontynuowania kariery naukowej. Skierowany jest do autorów prac magisterskich i doktorskich z zakresu historii Polski i Polaków w XX w. Nadesłane prace ocenia siedmioosobowa komisja konkursowa powołana przez prezesa IPN i dyrektora IH PAN. Nagrodą w konkursie jest dyplom, opublikowanie pracy przez IPN i IH PAN oraz honorarium wypłacane po podpisaniu umowy wydawniczej. W 2011 r. miała miejsce piąta edycja konkursu. W kategorii prac doktorskich I nagrodę otrzymał dr Piotr Stankow za pracę *Stefan Korboński (1901–1989). Działalność polityczna i społeczna*. Wyróżnienia zdobyli dr Wojciech Marciniak za pracę *Repatriacja obywateli polskich z głębi terytorium ZSRR w latach 1945–1946* oraz dr Dominik Pick za pracę *Społeczny wymiar stosunków PRL-RFN w latach 1971–1983*; w kategorii prac magisterskich zostały przyznane dwie równorzędne II nagrody dla Malwiny Garygi za pracę *Komitet Krakowski PZPR 1982–1990. Struktura. Obsada personalna. Działalność* oraz dla Gabrieli Nastałek za pracę *Filmowy portret problemów społeczeństwa polskiego w latach 50-tych XX wieku na przykładzie »czarnej serii« polskiego dokumentu*. Wyróżnienia otrzymały: Joanna Maria Sarnecka za pracę *Stanisław Pietraszko – zapomniany w sprawie zabójstwa Stanisława Pyjasa*, Przemysław Bibik za pracę *Kazimierz Smoleń. Więzień nazistowskich obozów koncentracyjnych, organizator i dyrektor*

Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau, Marcin Giełzak za pracę *Lidia i Adam Ciołkoszowie jako historycy socjalizmu polskiego* oraz Michał Przeperski za pracę *PRL i Polacy w badaniach sondażowych RWE (1962–1969)*.

3. Współpraca międzynarodowa

Instytut Pamięci Narodowej, działając w myśl art. 53 pkt. 4 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, „upowszechnia w kraju i za granicą wyniki swojej pracy oraz badań innych instytucji, organizacji i osób nad problematyką stanowiącą przedmiot jego działania". W 2011 r. pracownicy Instytutu Pamięci Narodowej organizowali międzynarodowe konferencje i aktywnie brali w nich udział, prezentowali za granicą wystawy oraz publikacje. Były to działania skierowane zarówno do obcokrajowców, jak i do środowisk polonijnych. Instytut Pamięci Narodowej inicjował oraz kontynuował współpracę z partnerami zagranicznymi w ramach projektów naukowych, edukacyjnych i archiwalnych.

Europejski Dzień Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych. 23 sierpnia 2011 r. w Warszawie Instytut Pamięci Narodowej współorganizował wraz z Ministerstwem Sprawiedliwości międzynarodowe obchody Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych. Obchody te zorganizowano w Europie po raz pierwszy w związku z *Konkluzją w sprawie upamiętnienia ofiar zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne*, jaką ministrowie sprawiedliwości państw UE przyjęli podczas spotkania Rady Unii Europejskiej 10 czerwca 2011 r. W konkluzji zwrócono się do państw członkowskich m.in. o rozważenie sposobu upamiętnienia dnia 23 sierpnia (rocznica paktu Ribbentrop-Mołotow) oraz o podjęcie inicjatyw edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do społeczeństwa, dotyczących spuścizny reżimów totalitarnych. W obchodach uczestniczyli ministrowie sprawiedliwości państw Unii Europejskiej zaproszeni przez ministra sprawiedliwości Krzysztofa Kwiatkowskiego oraz przedstawiciele europejskich instytucji zajmujących się rozliczeniami z totalitarną przeszłością zaproszeni przez prezesa IPN. Podczas uroczystej konferencji, która odbyła się w Muzeum Powstania Warszawskiego, ministrowie przyjęli Deklarację Warszawską, wzywającą do podjęcia inicjatyw zapobiegających propagowaniu reżimów totalitarnych. Prezes IPN dr Łukasz Kamiński w swoim wystąpieniu wezwał do ukarania sprawców zbrodni reżimów oraz zapewnienia ofiarom prawa do sprawiedliwości, prawdy i pamięci.

Obchody Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych były okazją do zorganizowania 24 sierpnia 2011 r. **roboczego spotkania szefów europejskich instytucji zajmujących się rozliczaniem z totalitarną przeszłością**. Podczas spotkania wymieniano się doświadczeniami oraz omówiono wspólne projekty w ramach Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia oraz Globalnej Sieci Badania Dyktatorskiej Przeszłości i Ludobójczej Polityki. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele instytucji partnerskich IPN z: Belgii, Bułgarii, Czech, Estonii, Holandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

W 2011 r. Instytut Pamięci Narodowej zawarł trzy nowe umowy o współpracy z partnerami zagranicznymi.

Umowa powołująca do życia Platformę Europejskiej Pamięci i Sumienia, podpisana 14 października 2011 r. przez prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego. Instytut Pamięci Narodowej jest jednym z 21 członków-założycieli Platformy. Celem tej organizacji jest współpraca na rzecz rozszerzenia wiedzy na temat reżimów totalitarnych i upamiętnienia ich ofiar. Do głównych jej zadań należy stworzenie bazy dokumentacji na temat zbrodni reżimów totalitarnych, zapewnienie do niej bezpłatnego i nieograniczonego dostępu osobom zainteresowanym oraz praca na rzecz spójnej edukacji o reżimach totalitarnych w całej Europie. Powstała już strona internetowa Platformy www.memoryandconscience.eu informująca o założeniach organizacji i jej działaniach. Ceremonia podpisania umowy ustanawiającej Platformę odbyła się w Pradze podczas szczytu państw Grupy Wyszehradzkiej, w obecności premierów Republiki Czeskiej Petra Nečasa, Rzeczpospolitej Polskiej Donalda Tuska i Węgier Victora Orbána.

Umowa o współpracy między Instytutem Pamięci Narodowej a Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Najnowszej (RGANI) podpisana w dniu 2 marca 2011 r. przez p.o. prezesa IPN dr. Franciszka Gryciuka i dyrektor RGANI Natalię Tomilinę. Przedmiotem umowy jest realizacja projektu naukowo-badawczego, obejmującego przygotowanie zbioru dokumentów pod

tytułem roboczym „Stosunki radziecko-polskie w latach 50. i 60. XX wieku". W ramach współpracy z RGANI w listopadzie 2011 r. prezes IPN Łukasz Kamiński wraz z delegacją IPN spotkał się w Moskwie z dyrektorem Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historii Najnowszej Natalią Tomiliną i jej zastępcą Michaiłem Prozumienszczikowem. Podczas wizyty w Moskwie przedstawiciele IPN spotkali się także z Siergiejem Archangiełowem, dyrektorem **Państwowego Centralnego Muzeum Historii Współczesnej Rosji**, w celu nawiązania współpracy pomiędzy instytucjami. W dniu 28 listopada 2011 r. delegacja IPN spotkała się z **ambasadorem RP w Moskwie dr. Wojciechem Zajączkowskim** oraz reprezentantami szeregu rosyjskich instytucji naukowych, archiwalnych i organizacji pozarządowych (m.in. Stowarzyszeniem „Memoriał"), a także indywidualnymi badaczami i specjalistami od spraw polskich. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej został zaproszony do wygłoszenia w kwietniu 2012 r. w Stowarzyszeniu „Memoriał" wykładu poświęconego działalności Instytutu skierowanego do przedstawicieli rosyjskich organizacji pozarządowych.

Robocza część wizyty delegacji IPN w Moskwie obejmowała przegląd materiałów archiwalnych w RGANI dotyczących spraw polskich w latach 1953–1964. W pierwszej kolejności prowadzono kwerendę w zespołach akt Prezydium KC KPZR (ówczesnego odpowiednika Biura Politycznego) z lat 1953–1956 oraz Wydziału KC KPZR ds. Kontaktów z Partiami Komunistycznymi i Robotniczymi Krajów Socjalistycznych. W ramach tych badań odnaleziono dokumenty, które rzucają nowe światło m.in. na kwestię metod zarządzania państwami satelickimi przez Moskwę, wzajemne stosunki gospodarcze w ramach obozu tzw. krajów demokracji ludowej oraz na ówczesną fazę relacji polsko-sowiecko-niemieckich, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej, i pozyskano 3 000 stron kserokopii materiałów archiwalnych.

Umowa o współpracy między Instytutem Pamięci Narodowej a Towarzystwem Historyczno-Literackim w Paryżu podpisana przez p.o. Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Franciszka Gryciuka i prezesa Towarzystwa Historyczno-Literackiego (Sociète Historique et Littèraire Polonaise) prof. C. Pierra Zaleskiego 17 maja 2011 r. Współpraca obejmuje edycję materiałów źródłowych, wspólne projekty naukowo-badawcze oraz pomoc Instytutu Pamięci Narodowej w opracowywaniu i digitalizacji zbiorów archiwalnych Towarzystwa Historyczno-Literackiego. Na mocy umowy do Instytutu Pamięci Narodowej trafiać będą kopie zdigitalizowanych materiałów archiwalnych, z których IPN będzie korzystał, realizując swoje zadania ustawowe. W 2011 r. pracownicy Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN odbyli trzy wizyty robocze w Bibliotece Polskiej przy Towarzystwie Historyczno-Literackim w Paryżu. Kwerenda archiwalna dotyczyła spuścizny po Jerzym Jankowskim (1912–1982). Dokumentacja (10 mb) została uporządkowana i opracowana. Cała kolekcja zostanie zdigitalizowana, a kopie cyfrowe zasilą zasób IPN.

Współpraca międzynarodowa w ramach Europejskiej Sieci Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb. Sieć działa od 2008 r. Jej członkami są instytucje archiwalne z Bułgarii, Czech, Niemiec, Węgier, Rumunii, Słowacji i Polski. W 2011 r. przedstawiciele IPN wzięli udział w dwóch roboczych spotkaniach Sieci w Bukareszcie (14–15 lipca) oraz w Sofii (22–23 listopada). Działania Sieci mają na celu przede wszystkim zwiększenie świadomości na poziomie społecznym i politycznym w zakresie rozliczeń z historią. Istotnym elementem tych działań jest aktywność edukacyjna, skierowana zarówno do krajowej, jak i europejskiej publiczności. Jedną z nowych inicjatyw Europejskiej Sieci jest przygotowanie międzynarodowej wystawy objazdowej, która będzie przedstawiać sposoby, jakimi bezpieka wpływała na życie obywateli w państwach bloku wschodniego w latach 1944/45–1989/90. Koordynatorami projektu są Instytut Pamięci Narodowej oraz Urząd Federalnego Pełnomocnika do spraw Dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej (BStU). Trwają również prace nad zaktualizowaną wersją informatora o Sieci, który przybliży działalność i dokonania wszystkich jej członków. Oprócz prac roboczych podczas spotkania Sieci w Sofii odbyła się również konferencja na temat międzynarodowego terroryzmu w świetle dokumentów komunistycznych tajnych służb, w której uczestniczył przedstawiciel IPN. Działania Sieci mają również wymiar roboczy, o czym świadczy zorganizowana 12–16 grudnia 2011 r. przez Instytut Pamięci Narodowej wizyta studyjna pracowników

bułgarskiej Komisji ds. Odtajniania Dokumentów oraz Ujawniania Związków Obywateli Bułgarii ze Służbami Bezpieczeństwa Państwa i Służbami Wywiadowczymi Bułgarskiej Armii Ludowej (COMDOS). Celem wizyty było zapoznanie się ze strukturą i metodami działania archiwum IPN oraz skorzystanie z doświadczenia IPN przy organizacji nowego archiwum Komisji.

Udział prezesa IPN w Międzynarodowej Radzie Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia. Dr Łukasz Kamiński 30 września 2011 r. odebrał z rąk ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego akt powołania do Międzynarodowej Rady Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia. 7–9 grudnia 2011 r. w Petersburgu odbyło się pierwsze posiedzenie Rady, w którym uczestniczył prezes Łukasz Kamiński. Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia zostało powołane na mocy ustawy a jego celem jest m.in.: wspieranie dialogu w stosunkach polsko-rosyjskich, prowadzenie badań naukowych, działalność wydawnicza, przeprowadzanie akcji edukacyjnych w obu krajach, organizowanie konferencji, seminariów i dyskusji, współpraca z ośrodkami akademickimi, placówkami naukowymi i kulturalnymi oraz współpraca z analogiczną placówką, która ma powstać w Rosji.

Prezes Łukasz Kamiński spotkał się w Berlinie z nowo powołanym Federalnym Pełnomocnikiem ds. Dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej (BStU) **Rolandem Jahnem**. Omówiono współpracę BStU i IPN na polu badań naukowych, ustalając najważniejsze obszary badawcze: badania regionalne, badania na temat wzajemnych kontaktów opozycjonistów w krajach bloku wschodniego i badania dotyczące współpracy organów bezpieczeństwa krajów socjalistycznych. Ustalono także założenia projektu wystawy realizowanej przez IPN i BStU.

Instytut Pamięci Narodowej nawiązał współpracę z **Europejską Siecią Pamięć i Solidarność** (ESPS). Jej ramy zostały omówione podczas spotkania prezesa IPN z przewodniczącym Komitetu Sterującego ESPS prof. Janem Rydlem oraz dyrektorem Sekretariatu ESPS Rafałem Rogulskim we wrześniu 2011 r. Jednym z pierwszych przedsięwzięć był udział dr. Łukasza Kamińskiego w zorganizowanej przez ESPS w Budapeszcie międzynarodowej konferencji „Samotność ofiar – metodologiczne, etyczne i polityczne aspekty liczenia strat ludzkich II wojny światowej", gdzie prezes IPN wygłosił referat pt. „Pomiędzy polityką a etyką – polskie dylematy dotyczące liczenia ofiar II wojny światowej".

W 2011 r. w Instytucie Pamięci Narodowej gościli przedstawiciele zagranicznych placówek dyplomatycznych w RP, zagranicznych instytucji archiwalnych i naukowych, oraz reprezentanci Polonii. Spotkanie prezesa IPN z **ambasadorem Izraela w Warszawie panem Zvi Rav-Nerem** (10 sierpnia 2011 r.) dotyczyło zacieśnienia kontaktów strony izraelskiej z Instytutem Pamięci Narodowej, w szczególności z Instytutem Yad Vashem, jak również nawiązania współpracy pomiędzy polskimi i izraelskimi młodymi historykami w celu prowadzenia merytorycznego dialogu na temat trudnych i kontrowersyjnych obszarów historii. Spotkanie z panem **Dong-Ik Kimem, pierwszym sekretarzem ambasady Korei Południowej w Warszawie** (5 września 2011 r.), w którym wzięli udział dyrektorzy pionu lustracyjnego i śledczego IPN i pracownicy Biura Prezesa, było odpowiedzią na zainteresowanie strony koreańskiej działalnością Instytutu i polskim modelem rozliczeń z przeszłością komunistyczną. Kontynuowane są kontakty z **Instytutem Hoovera w Stanford (USA)**. Podczas spotkania prezesa IPN z zastępcą dyrektora Instytutu Hoovera Richardem Sousą oraz kustoszem kolekcji wschodnioeuropejskich w Archiwum Instytutu Hoovera dr. Maciejem Siekierskim (29 września 2011 r.) omówiono zasady wymiany archiwalnej pomiędzy obiema instytucjami i postanowiono zawrzeć umowę w tej sprawie. Prezes IPN spotkał się także z przedstawicielem **Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie** panem Jackiem Nowakowskim (5 grudnia 2011 r.). Muzeum jest jednym z najważniejszych partnerów Instytutu w zakresie wymiany archiwalnej, a obecnie planowane jest także rozwinięcie współpracy również w dziedzinie edukacji.

Partnerem zagranicznym, który wyraził zainteresowanie współdziałaniem z IPN na polu naukowym, jest Historyczny Instytut Czarnogóry. 6 grudnia 2011 r. prezes Instytutu spotkał się z **ambasadorem Czarnogóry w Warszawie panem Ivanem Lekoviciem**, który przedstawił propozycję

prof. Radoslava Raspopovicia, dyrektora Historycznego Instytutu Czarnogóry, dotyczącą nawiązania współpracy naukowej i edukacyjnej z IPN. Podpisanie umowy o współpracy planowane jest na maj 2012 r. W ramach stałej współpracy roboczej z czeskim **Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych** w grudniu 2011 r. IPN odwiedzili dyrektor Instytutu Daniel Herman, jego doradca dr Pavel Žáček i pracownik Instytutu Patrik Košický. Goście zapoznali się z metodyką pracy archiwów IPN, jak również z materiałami archiwalnymi przydatnymi w projektach naukowych czeskiego Instytutu.

Współpraca międzynarodowa na polu naukowym i edukacyjnym

a) Konferencje naukowe

W 2011 r. Instytut Pamięci Narodowej po raz pierwszy zorganizował konferencję, która odbyła się za granicą. Konferencja „Need to Know. Świat wywiadu i polityka. Spojrzenia ze Wschodu i z Zachodu" zorganizowana w Brukseli 8–9 listopada 2011 r. we współpracy z Centrum Studiów nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii w Odense oraz Pawłem Zalewskim – posłem do Parlamentu Europejskiego (Europejska Partia Ludowa) była wydarzeniem towarzyszącym polskiemu przewodnictwu w Unii Europejskiej. Miała na celu konfrontację doświadczenia badaczy z krajów Europy Środkowo-Wschodniej na co dzień analizujących ujawnione materiały komunistycznych służb wywiadowczych z wypracowaną od dawna na zachodzie Europy i w Stanach Zjednoczonych metodologią badań nad problematyką wywiadowczą.

Ponadto we współpracy z partnerami zagranicznymi Instytut Pamięci Narodowej zorganizował jeszcze dwie konferencje naukowe, które miały miejsce w Polsce. Były to konferencja „»Dziedzictwo wojny«. Jak Holandia chroni ważne źródła z czasów II wojny dla przyszłych pokoleń" (Warszawa, 30 marca 2011 r.), współorganizowana z Żydowskim Instytutem Historycznym z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu Holandii, oraz konferencja „Górnoślązacy. Problemy społeczności pogranicza w XX w." (Gliwice, 20–21 października 2011 r.), zorganizowana we współpracy z Muzeum w Gliwicach i Ruhr-Universität w Bochum.

W kolejnych ośmiu konferencjach, zorganizowanych przez IPN samodzielnie lub we współpracy z partnerami krajowymi, wzięli udział badacze z zagranicy. Były to:

– „Ruch prometejski – fenomen europejski", zorganizowana we współpracy z IH PAN, Warszawa, 16–17 lutego 2011 r.;

– „Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce 1944–1989 na tle porównawczym", Warszawa, 7–8 kwietnia 2011 r.;

– „Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice", Warszawa, 10–11 maja 2011 r.;

– „Los ludności cywilnej w początkach wojny niemiecko-sowieckiej. Badania i pamięć", Białystok, 27 czerwca 2011 r.;

– „Kresy – wspólne dziedzictwo", zorganizowana we współpracy z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 19–21 października 2011 r.;

– „»Nie masz już żydowskich miasteczek...« Zagłada Żydów na polskiej prowincji. Sprawcy – Ofiary – Świadkowie", zorganizowana we współpracy z Uniwersytetem Łódzkim, Łódź, 27–28 października 2011 r.;

– „Sowiecki system obozów i więzień. Formy represji politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w pierwszej połowie XX wieku", Łódź, 3–4 listopada 2011 r.;

– „Losy jeńców sowieckich w czasie II wojny światowej", Lublin, 18–19 listopada 2011 r.

Konferencje naukowe odbywające się za granicą, w których wzięli udział pracownicy IPN, wymieniono w załączniku nr 1.

b) Wystawy

Instytut Pamięci Narodowej prezentował za granicą wystawy, które przedstawiają historię Polski w latach 1939–1989. Działania te są zbieżne z realizowanymi przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych planami promocji Polski. Dokument *Kierunki Promocji Polski do 2015 r.* z sierpnia 2011 r.,

zaakceptowany przez ministra Radosława Sikorskiego, przewiduje bowiem „ukazanie Polski jako unikatowego laboratorium pozytywnych przemian w regionie i na kontynencie poprzez uwypuklenie takich procesów z historii Polski, jak: sukces polskiej transformacji ustrojowej, postawa społeczeństwa polskiego w okresie komunizmu, fenomen »Solidarności«, doświadczenia i postawa Polski podczas II wojny światowej".

Wernisaż wystawy „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Polsce południowo-wschodniej w latach 1939–1945" odbył się w Parlamencie Europejskim w Brukseli (4–7 października 2011 r.). Wystawa dokumentuje pomoc udzielaną przez Polaków żydowskim mieszkańcom Rzeszowszczyzny. W ceremonii otwarcia wystawy wziął udział prezes IPN dr Łukasz Kamiński.

Efektem współpracy Biura Edukacji Publicznej IPN z Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie była wspólna polsko-litewska wystawa „Polacy internowani na Litwie 1939–1940". Uroczyste otwarcie wystawy miało miejsce 13 lipca 2011 r. w gmachu Sejmu RP w Warszawie, z udziałem m.in. wiceprzewodniczącej polskiej delegacji do Zgromadzenia Parlamentarnego Sejmu i Senatu RP i Sejmu Republiki Litewskiej poseł Urszuli Augustyn oraz ambasador Republiki Litewskiej w RP Lorety Zakarevičienė.

W 2011 r. wystawą najczęściej prezentowaną za granicą była ekspozycja „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981", przygotowana w 2010 r. w związku z 30. rocznicą powstania NSZZ „Solidarność". Wystawa została pokazana w Stanach Zjednoczonych – w Woodrow Wilson International Center for Scholars w Waszyngtonie, na Columbia University w Nowym Jorku, Northern Illinois University w Chicago, Minnesota State Capitol w St. Paul w Minnesocie i Church of the Holy Cross w Minneapolis; w Hiszpanii – na Universidad Complutense de Madrid w Madrycie; we Francji – w Liceum Międzynarodowym College „Les Hauts Grillets" w Saint-Germain-en-Laye, Zamku w Saint-Germain-en-Laye i Liceum Montaigne w Paryżu; w Irlandii – w Waterford City Central Library w Waterford i St. Munchins Church w Limerick. Wystawa prezentowana była w wersji polsko-angielskiej, a jej otwarcie zazwyczaj połączone było z prezentacją anglojęzycznych publikacji i działań edukacyjnych Instytutu skierowanych zarówno do Polonii, jak i odbiorów zagranicznych. Otwarciu towarzyszył też najczęściej wykład historyka z BEP poświęcony historii NSZZ „Solidarność". Prezentacja wystawy na Columbia University połączona była z jednodniową sesją popularnonaukową poświęconą historii NSZZ „Solidarność". Uzupełnieniem prezentacji wystawy we Francji i w Irlandii (Waterford) była seria zajęć dla młodzieży przeprowadzonych przez edukatorów BEP. Na program złożyły się lekcje, warsztaty i wykłady dla uczniów i nauczycieli ze szkół polskich. Podczas prezentacji wystawy w St. Paul i w Minneapolis zajęcia dla młodzieży przeprowadzili nauczyciele ze szkół polskich, z którymi IPN współpracuje w ramach Programu Polonijnego. Natomiast w Chicago imprezą towarzyszącą wystawie była prezentacja gry edukacyjnej BEP „Kolejka", zorganizowana w szkole im. ks. Stanisława Cholewińskiego dla nauczycieli polonijnych. Grę zaprezentował jej autor Karol Madaj. Zagraniczne prezentacje wystawy „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981" były możliwe dzięki współpracy BEP IPN z zagranicznymi placówkami naukowymi (Waszyngton, Nowy Jork, Madryt), polskimi placówkami dyplomatycznymi (Waszyngton, Chicago, Dublin) i organizacjami polonijnymi (Waterford, Limerick, Paryż, Saint-Germain-en-Laye, St. Paul, Minneapolis).

Ponadto w 2011 r. za granicą były prezentowane wystawy: „Battle of Britain. To commemorate the Fight for Freedom" w Muzeum Królewskich Sił Powietrznych (RAF) w Londynie (prezentacji wystawy w Muzeum RAF towarzyszyła wielkoformatowa gra BEP IPN „303"); „Zbrodnia Katyńska" – w kościele pw. św. Audoena w Dublinie; „PRL – tak daleko, tak blisko..." – w Central Library, ILAC Centre w Dublinie; „Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń" – w Galerii Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK) w Londynie; „Samarytanie z Markowej. Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom" – w Monachium; „Dni Powstania – Warszawa 1944" we Lwowie, Łucku, Równem, Dubnie i Ostrogu nad Horyniem; „Rotmistrz Pilecki – ochotnik do Auschwitz" w Mińsku na Białorusi.

Ponadto Instytut Pamięci Narodowej udostępnił materiały, które wykorzystano do organizacji wystaw: „Komunistyczne tajne służby i wojna propagandy w czasach Zimnej Wojny", otwartej 14 lipca 2011 r. w Bukareszcie i towarzyszącej spotkaniu Europejskiej Sieci Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb oraz „Das unbekannte Vernichtungslager Kulmhof', otwartej w grudniu 2011 r. w Centrum Judaicum w Berlinie. W ramach przygotowania wystawy „Żydzi w województwie śląskim (katowickim) w latach 1945–1970" IPN współpracował z Instytutem Yad Vashem, Ghetto Fighter's House Museum w zachodniej Galilei oraz Światowym Związkiem Żydów Zagłębiowskich w Tel Awiwie.

c) promocje publikacji

W roku 2011 odbyły się następujące zagraniczne promocje książek wydanych przez IPN: albumu poświęconego Ryszardowi Siwcowi – w Republice Czeskiej i na Słowacji; publikacji albumów *Wincenty Witos 1874–1945* i *Adam Doboszyński 1904–1945* – w Londynie oraz publikacji *Arcybiskup Bolesław Twardowski (1864–1944). Metropolita lwowski obrządku łacińskiego* – we Lwowie; książki *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało?* – w Monachium (Niemcy) oraz anglojęzycznej publikacji IPN *Holodomor. The Great Famine in Ukraine 1932–1933*, a także całej serii wydawniczej „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych" – w Melbourne i Sydney w Australii oraz w Londynie.

Pion edukacyjny IPN w 2011 r. nawiązał bliską współpracę z instytucjami kulturalnymi państw Europy Środkowej działającymi w Warszawie, tj. Węgierskim Instytutem Kultury, Czeskim Centrum, Instytutem Słowackim, Bułgarskim Instytutem Kultury i Rumuńskim Instytutem Kultury. Przy współpracy z Czeskim Centrum i Słowackim Instytutem Kultury IPN zorganizował promocję albumu poświęconego Ryszardowi Siwcowi. Z kolei we współpracy z Węgierskim Instytutem Kultury w związku 65. rocznicą Rewolucji Węgierskiej 1956 r. 20 października 2011 r. zorganizowany został pokaz filmu dokumentalnego *Zbrodnia bez kary*, poświęconego Béli Biszku, komunistycznemu ministrowi spraw wewnętrznych na Węgrzech, odpowiedzialnemu za represje po rewolucji węgierskiej 1956 r. W Węgierskim Instytucie Kultury odbyło się polsko-węgierskie sympozjum „Polska i Węgry. Ciężkie dziedzictwo komunizmu. Czym dla nas był tamten system?". Jednocześnie pion edukacyjny Instytutu Pamięci Narodowej oraz Węgierski Instytut Kultury, Czeskie Centrum, Instytut Słowacki, Bułgarski Instytut Kultury i Rumuński Instytut Kultury od połowy 2011 r. współpracują przy przygotowaniu trzydniowej imprezy o charakterze międzynarodowym, planowanej na 2012 r., obejmującej wystawę plenerową, konferencję naukową i przegląd filmowy poświęcone życiu codziennemu w państwach bloku wschodniego w epoce socjalizmu.

Międzynarodowa współpraca archiwalna IPN

Jednym z ważnych elementów współpracy zagranicznej IPN jest pozyskiwanie, opracowywanie oraz publikowanie materiałów archiwalnych z instytucji znajdujących się poza granicami Polski.

Instytut Pamięci Narodowej przystąpił w grudniu 2011 r. do **Międzynarodowej Rady Archiwów** (MRA), organizacji zrzeszającej instytucje archiwalne z ponad 198 krajów. Przystąpienie do MRA łączyć się będzie z uczestnictwem Instytutu w pracach merytorycznych archiwów przechowujących akta byłych reżimów totalitarnych, umożliwi także korzystanie z bogatego dorobku związanego z wieloma aspektami i problemami archiwistyki.

Pion archiwalny IPN podjął w 2010 r. współpracę naukowo-archiwalną z **Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy** oraz **Litewskim Archiwum Akt Specjalnych**. Działalność grupy polsko-litewskiej obejmuje przygotowanie serii źródłowej „Litwini i Polacy wobec okupacji sowieckiej 1939–1991", ukazującej sowieckie represje oraz działania niepodległościowe Litwinów i Polaków. W 2011 r. odbyły się dwa spotkania: 15 kwietnia w Wilnie i 3 listopada w Łodzi. Zakończono kwerendę w archiwach litewskich dotyczącą polskiej i litewskiej konspiracji antykomunistycznej w latach 1939–1952. Odnalezione dokumenty zostaną wydane w I tomie planowanej serii pt. *Litewskie i polskie podziemie niepodległościowe: lipiec 1944 – maj 1945*. Prace

te koordynuje ze strony polskiej Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł oraz dr Tomasz Balbus, naczelnik OBUiAD we Wrocławiu. Do składu została natomiast oddana książka Lionginasa Baliukeviciusa *Dziennik partyzanta „Dzūkasa" 23 czerwca 1948–6 czerwca 1949*. W ramach współpracy następuje również przejmowanie do zasobu IPN kopii akt sowieckich służb bezpieczeństwa (1939–1990) dotyczących obywateli polskich. W 2011 r. pozyskano z Litewskiego Archiwum Akt Specjalnych w Wilnie zbiór kopii materiałów wytworzonych przez Komitet Bezpieczeństwa Państwowego Litewskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej liczący 168 j.a.

Do najważniejszych, wieloletnich partnerów w wymianie materiałów archiwalnych należy **Instytut Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem w Jerozolimie**. Pion archiwalny IPN na mocy umowy z izraelskim Instytutem Yad Vashem wyszukuje w swoim zasobie dokumenty dotyczące losów ludności żydowskiej i sporządza ich kopie dla strony izraelskiej. Strona izraelska otrzymała w okresie sprawozdawczym kopie 1904 j.a. z zasobu IPN. Równocześnie Instytut Yad Vashem przekazuje kopie materiałów ze swojego zasobu, które znajdują się w polu zainteresowania IPN. W 2011 r. zasób Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów powiększył się o zbiory kopii cyfrowych relacji osób pochodzenia żydowskiego, dotyczących okupacji i zagłady narodu żydowskiego na terenach okupowanej Polski w czasie II wojny światowej, kwestionariuszy historycznych Centralnej Komisji Historycznej Centralnego Komitetu Wyzwolonych Żydów w strefie amerykańskiej oraz relacji z kolekcji Lejba Koniuchowskiego (łącznie 1312 j.a.).

W ramach współpracy z **Narodowymi Archiwami Rumunii** w okresie sprawozdawczym trwały prace nad wydaniem przekazanych do pionu archiwalnego IPN dokumentów dotyczących obywateli polskich internowanych przez Rumunię w 1939 r. Na 2012 r. zaplanowane jest wydanie publikacji: „Uchodźcy polscy w Rumunii w latach 1939–1940. Dokumenty z zasobu narodowych archiwów Rumunii" (edycja polsko-rumuńska). Program dalszego rozwoju współpracy oraz przebieg prac nad wspomnianą publikacją źródłową były tematem spotkań polskiej delegacji oraz przedstawicieli Narodowych Archiwów Rumunii, które odbyły się w maju i w listopadzie 2011 r. w Bukareszcie.

Pion archiwalny IPN kontynuuje od 2001 r., zainicjowaną przez ministra spraw wewnętrznych w 1995 r., współpracę w zakresie prac archiwalno-historycznych z **Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy**. W 2011 r. przygotowywano kolejne pięć tomów polsko-ukraińskiej serii wydawnictw źródłowych *Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych*. Ze strony polskiej w pracach tych uczestniczy Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł BUiAD we współpracy z oddziałami IPN w Łodzi i Gdańsku. Na 2012 r. zaplanowano druk następujących tytułów: *Poland and Ukraine in the 1930's–1940's.* (anglojęzyczny wybór dokumentów wydanych do tej pory w serii) oraz *Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1944–1950. Likwidacja struktur kierowniczych*. W okresie sprawozdawczym prowadzono też prace nad następującymi tomami, które ukażą się w następnych latach: *Operacja „Oczyszczenie" 1939–1941*, *Deportacje 1940–1941* oraz *Wojska Pograniczne Ukraińskiego Okręgu Wojskowego 1945–1946*.

W roku 2011 polsko-ukraińska grupa robocza zebrała się dwa razy (w Użhorodzie na Ukrainie oraz w Łodzi). Spotkania były poświęcone kolejnym tomom wspólnych edycji źródłowych. Całą serię oraz jej ostatnie tomy, w tym anglojęzyczną edycję *Holodomor. The Great Famine in Ukraine 1932–1933,* prezentowano podczas delegacji w Londynie na przełomie marca i kwietnia oraz w Australii w listopadzie 2011 r. W związku z rocznicą współpracy archiwalno-historycznej został także opublikowany folder *15 lat współpracy archiwalno-historycznej. Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku*, w wersji polsko-ukraińskiej i polsko-angielskiej.

Ważnym partnerem IPN w zakresie wymiany materiałów archiwalnych jest **Muzeum Holokaustu**, z którym kontynuowano realizację umowy poprzez udostępnianie materiałów dotyczących osób podejrzanych o przestępstwa z dekretu PKWN o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną, jeńcami oraz zdrajców narodu polskiego z dnia 31 sierpnia 1944 r. oraz wykonywanie mikrofilmowych kopii odnalezionej

dokumentacji w celu przekazania ich partnerowi amerykańskiemu. W ramach wspomnianej umowy pion archiwalny IPN udostępnił Muzeum Holokaustu 2295 j.a. oraz wykonał kopie mikrofilmowe z 300 j.a. pochodzących z zasobu IPN.

W 2011 r. z **Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku** pozyskano kolejną partię kopii archiwaliów (138 j.a.), w tym: materiały dotyczące Radia Wolna Europa, materiały z kolekcji generała Kazimierza Sosnkowskiego oraz kopie materiałów filmowych. W ramach współpracy pracownicy IPN digitalizowali wybrane dokumenty archiwalne z kolekcji Radio Wolna Europa.

Z inicjatywy Omara Tushurashvillego, dyrektora **Archiwum Administracyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Gruzji**, w 2011 r. podjęto rozmowy o współpracy. Zmiany strukturalne i prawne w administracji gruzińskiej otworzyły możliwość dostępu do ww. archiwum jednostkom badawczym i osobom indywidualnym. Zgodnie z przekazanymi do IPN informacjami w Archiwum Administracyjnym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Gruzji znajdują się dokumenty dotyczące Polski i Polaków z okresu II wojny światowej oraz po jej zakończeniu. Wizyta studyjna w grudniu 2011 r. przedstawicieli IPN miała na celu rozpoznanie dokumentacji dotyczącej spraw polskich w zasobie archiwalnym archiwum gruzińskiego, jej wartości informacyjnej i unikatowości, pod kątem ewentualnej dalszej koordynacji współpracy, która skutkowałaby pozyskaniem kopii tych dokumentów.

Podczas wizyty w **Kazachstanie**, gdzie przedstawiciel IPN uczestniczył w międzynarodowej konferencji naukowej z okazji 75. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu, zorganizowanej przez Ambasadę RP w Kazachstanie oraz Państwowy Uniwersytet w Karagandzie im. Akademika E.A. Bukietowa, nawiązano robocze kontakty z państwowymi archiwami w Karagandzie. Planowane jest zorganizowanie wizyty archiwistów w celu wyszukania i opracowania dokumentów dotyczących losów Polaków w Kazachstanie.

Ponadto w 2011 r. pracownicy Instytutu prowadzili kwerendy w następujących archiwach i bibliotekach za granicą: w Studium Polski Podziemnej w Londynie, w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, w Bibliotece Polskiej w POSK w Londynie, w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, w Bibliotece Polskiej w Paryżu, w Instytucie Literackim w Maisons-Laffitte (Francja), w Archiwum Helveto-Polonicum we Fryburgu; Bibliotece Uniwersyteckiej w Genewie; Muzeum Polskim w Rapperswilu, Zentralbibliothek w Zurichu, w Instytucie Yad Vashem i w Bibliotece Narodowej w Izraelu, w Wojskowym Archiwum Federalnym we Fryburgu Bryzgowijskim (Bundesarchiv-Militärarchiv in Freiburg/Breisgau), w Archiwum Federalnym w Berlinie (Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde), w Martin Opitz Bibliothek w Herne i Archiwum Miejskim (Stadtarchiv) w Herne w Niemczech, w zbiorach Fundacji Rzymskiej im. Margrabiny J. S. Umiastowskiej, Papieskiego Instytutu Spraw Kościelnych w Rzymie, w archiwum MON Włoch, w Fundacji ks. Mazzolariego (Włochy), w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie, w Archiwum Państwowym Obwodu Tarnopolskiego (Ukraina), w Archiwach Narodowych w Londynie, w Imperial War Museum w Londynie.

Współpraca międzynarodowa Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Pion śledczy Instytutu Pamięci Narodowej w 2011 r. w ramach obrotu z zagranicą skierował 214 wniosków o udzielenie pomocy prawnej, w tym 191 do Niemiec, a pozostałe do Republiki Austrii, Republiki Francji, USA, Federacji Rosyjskiej, Republiki Czech, Rumunii, Królestwa Szwecji, Bułgarii, Izraela, Ukrainy, Republiki Białorusi, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Oddziałowe komisje ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu w 2011 r. otrzymały do realizacji 4 wnioski o udzielenie pomocy prawnej, z których dwa pochodziły z Republiki Litewskiej, a 2 z Niemiec.

W związku ze śledztwem w sprawie zbrodni katyńskiej, prowadzonym przez prokuratorów Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN, szef Kancelarii Prezydenta RP minister Jacek Michałowski przekazał 7 lipca 2011 r. na ręce prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego kolejną partię kopii akt śledztwa nr 159 Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej. Prokuratorzy zespołu śledczego prowadzącego polskie śledztwo w sprawie zbrodni katyńskiej

zapoznali się z materiałem przekazanym dotychczas przez stronę rosyjską. Obecnie trwa tłumaczenie dokumentów uznanych przez prokuratorów za istotne dla śledztwa.

Przedstawiciel Instytutu Pamięci Narodowej dr Sławomir Kalbarczyk na prośbę skierowaną przez MSZ do prezesa IPN uczestniczył w rozprawie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu, który rozpatrywał skargę Rodzin Katyńskich na Rosję za sposób prowadzenia śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej. Był on jednym z ekspertów reprezentacji polskiego rządu, która przed Trybunałem wspierała stronę skarżącą.

Współpraca z Polonią i działania na rzecz środowisk polonijnych

Działania IPN w tym zakresie we **Francji** skupiają się na współpracy z Biblioteką Polską w Paryżu oraz z Instytutem Literackim w Maisons-Laffitte. W **Wielkiej Brytanii** Instytut Pamięci Narodowej współpracuje z Biblioteką Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie (gdzie zaprezentowane zostały w kwietniu 2011 r. publikacje pionu archiwalnego IPN), ze Studium Polski Podziemnej (realizując protokół dodatkowy z 22 lutego 2011 r. do umowy z SPP, pion archiwalny IPN prowadził ogólnopolską kwerendę do projektu reedycji zbioru zatytułowanego *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945),* jak również z Instytutem Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego. W **Stanach Zjednoczonych** IPN współpracuje z Instytutem Józefa Piłsudskiego.

W listopadzie 2011 r. prezes IPN spotkał się w Warszawie z **Bożeną Kamińską** – **wiceprezes Kongresu Polonii Amerykańskiej**, w celu omówienia planów związanych z rozwojem działalności Instytutu Pamięci Narodowej w polskich szkołach za granicą, a w szczególności zaprezentowanie oferty IPN na zjeździe nauczycieli polonijnych, który odbędzie się w maju 2012 r. w Chicago. Podczas oficjalnej wizyty w Chicago prezes Kamiński spotkał się z **Frankiem J. Spulą, prezesem Kongresu Polonii Amerykańskiej**. Omówiono możliwości współpracy IPN z KPA, m.in. w zakresie edukacji oraz działań na rzecz lepszego poznania historii Polski w amerykańskich środowiskach akademickich. Podczas pobytu w Chicago prezes IPN spotkał się także z przedstawicielami Polonii amerykańskiej, przedstawicielami środowisk polskich kombatantów, jak również z polskimi nauczycielami i przedstawicielami Zrzeszenia Nauczycieli Polskich w Ameryce, którym przedstawił ofertę edukacyjną IPN.

W ramach współpracy ze środowiskami polonijnymi przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej we współpracy ze Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w Ameryce oraz Stowarzyszeniem Polskich Kombatantów w Kanadzie zbierali relacje kombatantów polskich żyjących na emigracji w USA i Kanadzie. W Australii odbyły się spotkania w Monash University, University of Melbourne prezentujące propozycje edukacyjne skierowane do Polonii i odbiorców zagranicznych. Delegacja IPN spotkała się również z przedstawicielami australijskiej Polonii w Domu Polskim „Syrena" w Melbourne, w Klubie Polskim w Ashfield oraz z nauczycielami i dziećmi z polskiej szkoły działającej przy parafii rzymskokatolickiej w Essedon.

W ramach akcji edukacyjnych Biuro Edukacji Publicznej IPN realizuje **Program Polonijny** i **Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą**. Szczegółowy opis tych przedsięwzięć opisany jest w rozdziale *Edukacja historyczna*.

Instytut wydelegował również swojego przedstawiciela do jury w VII Międzynarodowym Katolickim Festiwalu Chrześcijańskich Filmów i Programów TV (Mińsk-Głębokie, Białoruś). Festiwal zorganizowany był przez katolickie stowarzyszenie mediów SIGNIS-Białoruś, diecezję witebską Kościoła katolickiego, białoruskie pismo religijno-kulturalne „Dialog" i studio filmowe „Stopkadr" pod patronatem Konferencji Biskupów Katolickich Białorusi. Podczas Festiwalu nagrodę specjalną prezesa IPN otrzymał film *Dzieci księdza Szeplewicza* (scenariusz Alena Antaniszyna, reżyseria Zoja Katowicz, Litwa 2010); nagrodę specjalną dyrektora Biura Edukacji Publicznej IPN otrzymał film *Swiatyje. Żertwy Butowskogo poligona* (scenariusz i reżyseria Aleksandr Kuprin, Rosja 2010). Wspólnie z Domem Kultury w Wilnie oddział IPN w Białymstoku zorganizował **Edukacyjny Przegląd Filmowy „Polskie miesiące"**. W ramach przeglądu w Wilnie odbyły się cztery spotkania filmowe połączone z prelekcjami pracowników oddziału. Zaprezentowano dwa filmy z cyklu „Z archiwum IPN": *Łupaszka* i *Pomorski rajd majora Łupaszki* oraz film o zbrodni katyńskiej

pt. *Nie zabijaj*. W październiku 2011 r. została pokazana *III Wileńska Brygada NZW*, w grudniu 2011 r. *O prawo głosu*. Ponadto wiceprzewodniczący Stowarzyszenia „Memoriał" w Moskwie dr Nikita Pietrow wygłosił wykład otwarty *Obława Augustowska i inne zbrodnie sowieckie wobec Polaków w badaniach Stowarzyszenia „Memoriał"*. We Lwowie zorganizowano pokaz filmu *Śmierć Rotmistrza Pileckiego*, któremu towarzyszył wykład o rotmistrzu dla młodzieży ze szkół polskich we Lwowie. Pokaz filmu *Śmierć jak kromka chleba* był wstępem do lekcji na temat stanu wojennego przeprowadzonych również w polskich szkołach we Lwowie.

Załącznik nr 1 Udział Pracowników IPN w konferencjach naukowych za granicą

1. Dr Władysław Bułhak (BEP centrala) – *New Vision of Intelligence during the Cold War – Eastern Perspective* – 8–9 listopada 2011 r., Bruksela (Belgia), konferencja „Need to Know: Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives" organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Centrum Studiów nad Zimną Wojną – Uniwersytet Południowej Danii w Odense i Pawła Zalewskiego, MEP;
2. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *The Memory of Katyn Massacre in Communist Poland* – 30 czerwca 2011 r., Sheffield (Wielka Brytania), konferencja „Mass Violence and Genocide: Past, Present and Future" organizowana przez Centre for the Study of Genocide and Mass Violence at The University of Sheffield;
3. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *Cooperation by Ideology? Polish-Syrian relations During the Cold War* – 30 sierpnia–2 września 2011 r., St. Andrews (Wielka Brytania), konferencja „First Postgraduate Conference on Syria – Syria in the face of a changing world" organizowana przez Centre for Syrian Studies (CSS) at St. Andrews University;
4. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *The Support of the Eastern Bloc Countries for International Terrorism During the Cold War. The Case of Poland* – 7–11 września 2011 r., Glasgow (Wielka Brytania), konferencja „A Decade of Terrorism and Counter-Terrorism Since 9/11: Taking Stock and New Directions in Research Policy" organizowana przez Uniwersytet Strathclyde w Glasgow, Critical Studies on Terrorism Working Group (CSTWG) of the British International Studies Association oraz British Academy;
5. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *The Road to Martial Law. Polish Communist Authorities against "Solidarity"* – 4 października 2011 r., Columbia University w Nowym Jorku (USA), sesja popularnonaukowa towarzysząca otwarciu wystawy „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981";
6. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *Between Geopolitics and the National Security. Polish Civilian Intelligence and International* – 8–9 listopada 2011 r., Bruksela (Belgia), konferencja „Need to Know: Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives" organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Centrum Studiów nad Zimną Wojną – Uniwersytet Południowej Danii w Odense i Pawła Zalewskiego, MEP;
7. Przemysław Gasztold-Seń (BEP centrala) – *Supporting or counteracting? Polish security apparatus and international terrorism during the Cold War* – 23 listopada 2011 r., Sofia (Bułgaria), konferencja „International Terrorism in the documents of the communist secret services" organizowana przez Komisję ds. Odtajniania Dokumentów oraz Ujawniania Związków Obywateli Bułgarii ze Służbami Bezpieczeństwa Państwa i Służbami Wywiadowczymi Bułgarskiej Armii Ludowej (COMDOS);
8. Tomasz Kozłowski (BEP centrala) – *The Birth of „Solidarity". Dynamics of Social Movement (1980–1981)* – 4 października 2011 r., Columbia University w Nowym Jorku (USA), sesja popularnonaukowa towarzysząca otwarciu wystawy „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981";
9. dr Agnieszka Łuczak (OBEP Poznań) – *Poznan June 1956: Reasons for the Uprising and Repressions* – 12–14 kwietnia 2011 r., Budapeszt (Węgry), konferencja „Retributions of the Eastern--Central European Opposition Movements and Revolutions Between 1948 and 1989";

10. dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin) – komunikat Criticism of Marxism in Publications of Polish Emigré Scholars after the Second World War, 24–26 maja 2011 r., Praga (Republika Czeska), konferencja „Scholars in exile and dictatorships of the 20th century";

11. dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin) – *Polscy federaliści w przestrzeni Nowego Jorku* – 22 października 2011 r., Nowy Jork (USA), konferencja „Polski Nowy Jork", zorganizowana przez Instytut Józefa Piłsudskiego;

12. dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin) – *Spies in Brussels. Polish Communists intelligence in the European Institutions during the Cold War Period* – 8–9 listopada 2011 r., Bruksela (Belgia), konferencja „Need to Know: Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives" organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Centrum Studiów nad Zimną Wojną – Uniwersytet Południowej Danii w Odense i Pawła Zalewskiego, MEP;

13. dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin) – "*There is no real European integration without Eastern Europe". Study of the influence of the Central European émigré party on the vision and process of European integration before the collapse of communism* – 10–12 listopada 2011 r., Lucca (Włochy), konferencja „European political cultures and parties and the European Integration Process, 1945–1992", organizowana przez IMT Institute for Advanced Studies;

14. ks. dr hab. Józef Marecki (OBEP Kraków) – *Procesje i peregrynacje w PRL jako wyraz manifestacji religijności* – 22 października 2011 r., Preszów (Słowacja), kolokwium „Znak, symbol a rituál ako forma spoločnej komunikácie" organizowane przez Grekokatolicki Wydział Teologiczny Uniwersytetu Proszowskiego;

15. dr hab. Filip Musiał (OBEP Kraków) – *Polityka historyczna czy historyczna świadomość? Działalność Instytutu Pamięci Narodowej*, 30 maja 2011 r., seminarium „Polityka historyczna. Przypadek polski" zorganizowane przez Uniwersytet Wileński (Litwa);

16. Jan Olaszek, (BEP centrala) – *„Solidarity" in a Struggle for Freedom of Speech* – 4 października 2011 r., Columbia University w Nowym Jorku (USA), sesja popularnonaukowa towarzysząca otwarciu wystawy „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981";

17. dr Patryk Pleskot (OBEP Warszawa) – *Enthusiasm, strategy and... fear. US reactions toward „Solidarity" (1980–1981)* – 4 października 2011 r., Columbia University w Nowym Jorku (USA), sesja popularnonaukowa towarzysząca otwarciu wystawy „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981";

18. dr Patryk Pleskot (OBEP Warszawa) – *Diplomat Means Spy. Intelligence Activity of Western Embassies in Warsaw in the View of the Polish Counter-Espionage Service (1956–1989)* – 8–9 listopada 2011 r., Bruksela (Belgia), konferencja „Need to Know: Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives" organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Centrum Studiów nad Zimną Wojną – Uniwersytet Południowej Danii w Odense i Pawła Zalewskiego, MEP;

19. dr Małgorzata Ptasińska-Wójcik (BEP centrala) – *Rola zbiorów archiwalnych Muzeum Polskiego w Raperswilu w badaniach dziejów polskiego uchodźstwa niepodległościowego po II wojnie światowej* – 14–16 września 2011 r., Raperswil (Szwajcaria), konferencja w ramach XXXIII Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, organizowana przez Muzeum Polskie w Raperswilu;

20. dr Małgorzata Ptasińska-Wójcik (BEP centrala) – udział w kolokwium pt. *„Czesław Miłosz, l'Europe et la Russie"* zorganizowanym przez l'Institut d'études littéraires de Varsovie oraz Le Département de russe et de l'Institut européen de l'Université de Genève, 16 września 2011 r. Coppet (Szwajcaria);

21. dr Tadeusz Ruzikowski (OBEP Warszawa) – *The way of freedom. Structures od the underground „Solidarity" in Warsaw during martial law 1981–1983). Origin activity and its aftermath* – 14–16 listopada 2011 r., Bratysława (Słowacja) – konferencja „Anti-communist opposition and resistance in Eastern Europe between 1945–1989", organizowana przez Instytut Pamięci Narodu (UPN);

22. dr Mirosław Sikora (OBEP Katowice) – *Volkskundliche Forschung zu den Deutschen in und aus dem östlichen Europa in Archiven* – 26–28 października 2011, Freiburg /Brsg (Niemcy);

23. dr hab. Marek Wierzbicki (OBEP Lublin, Delegatura w Radomiu) – The phenomenon of the youth political opposition in Poland in the 1980s and its initial interpretations – 14–16 listopada 2011 r., Bratysława (Słowacja) – konferencja „Anti-communist opposition and resistance in Eastern Europe between 1945–1989", organizowana przez Instytut Pamięci Narodu (UPN);

24. Dr Sławomir Kalbarczyk (BEP) – międzynarodowa konferencja naukowa z okazji 75. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu, zorganizowana przez Ambasadę RP w Kazachstanie oraz Państwowy Uniwersytet w Karagandzie im. Akademika E. A. Bukietowa;

25. dr Krzysztof Persak uczestniczył w międzynarodowej konferencji „Keeping Secret or Going Public? The Secret Police Files of the Former Communist Countries" („Utrzymywać w tajemnicy czy udostępniać? Dokumenty Tajnych Służb w byłych krajach komunistycznych"), (14–15 września 2011 r., w siedzibie Komisji Europejskiej), podczas której wziął udział w panelu dyskusyjnym na temat politycznych i prawnych aspektów rozliczania się z przeszłością;

26. dr Paweł Sasanka (OBEP Warszawa) na zaproszenie Związku Nauczycielstwa Polskiego w Szwecji i Wydział Konsularny Ambasady RP w Sztokholmie uczestniczył 21–23 października 2011 r. w konferencji edukacyjnej dla nauczycieli języka polskiego pracujących za granicą (ze Szwecji, Norwegii, Danii, Finlandii, Łotwy i Litwy), podczas której wygłosił wykład na temat najnowszej historii Polski;

27. dr Sławomir Kalbarczyk, naczelnik Wydziału Badań Naukowych BEP IPN 16–19 listopada 2011 r. uczestniczył w międzynarodowej konferencji naukowej z okazji 75. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu, zorganizowanej przez Ambasadę RP w Kazachstanie oraz Państwowy Uniwersytet w Karagandzie im. Akademika E.A. Bukietowa;

28. dr Krzysztof Persak (BEP) uczestniczył w Brukseli w dniach 28–30 marca 2011 r. w spotkaniu Grupy Roboczej do spraw powołania Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia (Platform of European Memory and Coinscience) oraz w „przesłuchaniu publicznym" (Public Hearing) w Parlamencie Europejskim nt. „Co młodzi Europejczycy wiedzą o totalitaryzmie?" zorganizowanym z inicjatywy europosłów László Tőkésa (Rumunia), Sandry Kalniete (Łotwa) i Milana Zvera (Słowenia).

4. Działalność archiwalna

Zgodnie z Ustawą z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytut ewidencjonuje, gromadzi, przechowuje, opracowuje, zabezpiecza, udostępnia i publikuje dokumenty zbrodni oraz dokumenty ukazujące fakty i okoliczności dotyczące losów narodu polskiego w latach 1939–1990, a także informujące o poniesionych ofiarach i wyrządzonych szkodach. Wśród nich znajduje się dokumentacja organów bezpieczeństwa państwa, wytworzona oraz zgromadzona od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. przez cywilny aparat represji państwa polskiego oraz do 31 grudnia 1990 r. przez wojskowy aparat bezpieczeństwa państwa. Jednocześnie IPN gromadzi i opracowuje dokumenty organów bezpieczeństwa III Rzeszy Niemieckiej i ZSRR, archiwalia dotyczące zbrodni nazistowskich i komunistycznych oraz wszelką dokumentację świadczącą o zbrodniach przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodniach wojennych. W określonym ustawą polu zainteresowania Instytutu Pamięci Narodowej znajdują się również dokumenty dotyczące innych represji z motywów politycznych popełnionych na osobach narodowości polskiej i obywatelach polskich innych narodowości. Do archiwum przekazywane są także akta wytworzone w toku postępowań prowadzonych przez sądy w sprawach lustracyjnych, o których mowa w Ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, z chwilą prawomocnego zakończenia tych postępowań. Ponadto prezes Instytutu Pamięci Narodowej może zażądać wydania także innej dokumentacji, niezależnie od czasu jej wytworzenia lub zgromadzenia, jeżeli jest ona niezbędna do wypełnienia zadań IPN określonych w ustawie. Ważną częścią zasobu IPN są archiwa osobiste, archiwa rodzinne i zbiory prywatne, przekazywane Instytutowi przez prywatnych darczyńców.

Materiały archiwalne zgromadzone w zasobie Instytutu są dostępne wszystkim zainteresowanym użytkownikom zgodnie z przepisami ustawy o IPN i ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów. Każdy ma prawo wystąpić z wnioskiem o:

– udostępnienie do wglądu dotyczących go dokumentów znajdujących się w zasobie Instytutu;

– udostępnienie akt osobowych byłych funkcjonariuszy i pracowników organów bezpieczeństwa;

– udostępnienie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych lub w celu publikacji materiału prasowego;

– udostępnienie akt spraw lustracyjnych zakończonych prawomocnym orzeczeniem sądu;

– udostępnienie materiałów dotyczących osób publicznych wymienionych w ustawie o ujawnianiu informacji.

Z zasobu IPN korzystają ponadto uprawnione podmioty, takie jak organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania lub organy administracji publicznej, w celu realizacji zadań ustawowych.

Pion archiwalny Instytutu tworzą: Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (BUiAD), oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów (OBUiAD) oraz wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów w delegaturach (WUiAD).

W skład Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów wchodzą:

1. Wydział Ewidencji;
2. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów;
3. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej;
4. Wydział Obsługi Bieżącej;
5. Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł.

Odpowiednio w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów funkcjonują referaty: ewidencji; gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów; udostępniania i informacji naukowej; stanowiska edycji źródeł oraz stanowiska obsługi kancelaryjnej. Odmienną strukturę, ze względu na brak własnego zasobu archiwalnego, posiada OBUiAD w Warszawie, który składa się z dwóch referatów: Reprografii i Digitalizacji oraz Udostępniania i Informacji Naukowej.

Pion archiwalny IPN dysponował w końcu 2011 r. blisko 90 km bieżącymi akt. Zasób Instytutu powiększył się w roku sprawozdawczym o prawie 520 mb akt, uzyskanych głównie z jednostek więziennictwa, wojska oraz policji.

Do głównych zadań, podobnie jak w 2010 r., należała kontynuacja informatyzacji i digitalizacji zbiorów. Trwa rozbudowa pod względem ilościowym i funkcjonalnym centralnego Systemu Informacji Archiwalnej NEXUS. Ma on stanowić podstawę opracowania inwentarza prezentującego cały zasób Instytutu i zapewniającego opis na poziomie jednostek archiwalnych. Zadanie jego przygotowania wynika z art. 5 Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz o treści tych dokumentów (DzU z 2010 r. nr 79 poz. 522 ze zm.) i stanowi obecnie jedno z głównych przedsięwzięć pionu archiwalnego. W bazie NEXUS dostępne są już opisy 16,6 mln jednostek archiwalnych i ok. 18 mln haseł indeksu osobowego. Równolegle uzupełniane są aplikacje, takie jak ZEUS, zawierający opisy i podgląd 61 tys. fotografii, oraz KARTOTEKI, która gromadzi cyfrowe kopie ponad 3 mln kart ewidencyjnych byłej Służby Bezpieczeństwa. Wśród innych aplikacji wykorzystywanych w pracy pionu archiwalnego należy wspomnieć o bazie Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej (OuSArchiv), zawierającej kopie cyfrowe dokumentów i informacje o osobach prześladowanych przez III Rzeszę, a także bazie EZAN ewidencjonującej akty normatywne byłych organów bezpieczeństwa państwa.

Proces digitalizacji w 2011 r. objął 49 tys. jednostek archiwalnych i blisko 43 tys. fotografii. Dzięki temu liczba dokumentów zdigitalizowanych, opracowanych i udostępnianych w formie elektronicznej osiągnęła w okresie sprawozdawczym wartość 63% ogólnej liczby udostępnianych dokumentów.

Do BUiAD w Warszawie, oddziałów i delegatur Instytutu wpłynęło w 2011 r. 58 tys. wniosków związanych z udostępnianiem dokumentów z zasobu IPN. Oznacza to wzrost w stosunku do 2010 r. o 9 tys. wniosków. Wśród nich bardzo dużą grupę stanowiły wnioski organów sprawiedliwości. W tym miejscu należy wspomnieć o wykonywanej na rzecz Ministerstwa Sprawiedliwości szeroko zakrojonej kwerendzie, która dotąd objęła 45 tys. osób skazanych przez wojskowe sądy rejonowe w latach 1946–1955 za działalność na rzecz niepodległej Polski, ale dotąd niezrehabilitowanych. Nowym zadaniem nałożonym na pion archiwalny była realizacja wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. W 2011 r. przesłano do Kancelarii Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej 199 wniosków rekomendujących przyznanie tego odznaczenia. Archiwiści Instytutu przeprowadzili też w części ewidencyjnej zasobu archiwalnego Instytutu 213 tys. sprawdzeń dla służb specjalnych, pionu lustracyjnego oraz dla komórek organizacyjnych udostępniania w ramach prowadzonych przez nie kwerend.

Pion archiwalny wydał czwarty tom periodyku „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" oraz kilkanaście monografii i publikacji źródłowych, a wśród nich obszerny zbiór dokumentów *Księga bezprawia. Akta normatywne kierownictwa Resortu Bezpieczeństwa Publicznego.*

4.1. Ewidencja

4.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego

Pion archiwalny IPN posiada w swoim zasobie **10 783,76 mb** kartotek i innych materiałów ewidencyjnych. Największą częścią zasobu ewidencyjnego Instytutu, obejmującą **6366,62 mb**, dysponuje Wydział Ewidencji BUiAD w Warszawie. Spośród 4417 mb zasobu ewidencyjnego zgromadzonego w oddziałach i delegaturach największe zbiory znajdują się w OBUiAD we Wrocławiu (979,84 mb), w Katowicach (857 mb) i w Krakowie (643,35 mb).

W okresie sprawozdawczym pozyskano łącznie **75 mb** kartotek. Wydział Ewidencji przejął **18,25 mb** pomocy ewidencyjnych, w tym 15 mb kartoteki funkcjonariuszy więziennictwa przekazanej przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, 0,65 mb kartoteki Wojskowej Komendy Uzu-

pełnień Warszawa-Praga, 2 mb kart inwentarzowych, kontowych i katalogowych dot. Wojskowej Służby Wewnętrznej i Zarządu II Sztabu Generalnego przekazanych przez Służby Wywiadu Wojskowego oraz 0,6 mb kartoteki WSW przekazanej przez Służby Kontrwywiadu Wojskowego.

W jednostkach terenowych pionu archiwalnego najliczniejszą grupę nabytków stanowiły karty ewidencyjne pozyskane z wojskowych komend uzupełnień – łącznie ponad 49 mb. Ponadto część kart wyodrębniono z dokumentacji aktowej w trakcie prac porządkowych we własnym zasobie, w tym w ramach rekonstrukcji zniszczonych materiałów pochodzących z tzw. worów ewakuacyjnych (OBUiAD w Katowicach). Zostały one następnie włączone do odpowiednich kartotek znajdujących się w zasobie poszczególnych komórek ewidencji Instytutu. Inne nabytki w zasobie kartotecznym oddziałów pochodziły z jednostek policji, z Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Opolu oraz ze zbioru wyodrębnionego IPN po uchyleniu zastrzeżenia dostępu.

Wydział Ewidencji przekazał zespołowi ds. zbrodni nazistowskich funkcjonującemu w Wydziale Udostępniania i Informacji Naukowej **2,4 mb** kartoteki osobowej zbrodniarzy wojennych, pochodzącej z zasobu byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. OBUiAD w Krakowie zwrócił ponadto Delegaturze ABW w Krakowie oraz Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Krakowie Oddział Zamiejscowy w Nowym Sączu łącznie kilkadziesiąt centymetrów kart niewłaściwie zakwalifikowanych do przekazania IPN przez poprzednich dysponentów.

4.1.2. Porządkowanie i zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego

Prace związane z porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu polegały przede wszystkim na układaniu kartotek, wkładaniu kart w zabezpieczające kieszenie foliowe i ich opisywaniu (opis każdej z nich zawierał podstawowe dane osobowe: imię, nazwisko, imię ojca, datę urodzenia).

W Wydziale Ewidencji prace porządkowe objęły łącznie **160 mb** kartotek. Do najważniejszych należało:

- połączenie 7,5 mb kartoteki paszportowej m.st. Warszawy wg dzielnic oraz włożenie w koszulki zniszczonych i podwójnych kart;
- scalenie i włożenie w koszulki 37,2 mb kartoteki Biura Śledczego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;
- uporządkowanie i włożenie w koszulki 4 mb kartotek pomocniczych dot. funkcjonariuszy oraz 12 mb kartoteki pomocniczej – działy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego;
- włożenie w koszulki 7 mb kartoteki odtworzeniowej oraz 1 mb kart E-16 dot. materiałów archiwalnych funkcjonariuszy;
- poddanie konserwacji i włożenie w koszulki większości kart z 71 mb kartoteki Ministerstwa Obrony Narodowej, 15 mb kartoteki funkcjonariuszy więziennictwa oraz 5,1 mb kartotek wojskowych komisji uzupełnień.

Ponadto Wydział Ewidencji dokonał elektronicznego opisu wszystkich kartotek w celu włączenia danych do Systemu Informacji Archiwalnej NEXUS. W toku weryfikacji zdigitalizowanych kartotek wyłączono **29,7 mb** kart zawierających rejestracje milicyjne.

W oddziałach i delegaturach Instytutu prace związane z porządkowaniem zasobu kartotecznego obejmowały porządkowanie i scalanie kartotek, w tym pozyskanych w okresie sprawozdawczym, uzupełnianie ich o nowe karty i zabezpieczanie przy użyciu foliowych koszulek. Działania te dotyczyły łącznie kilkudziesięciu metrów bieżących kartotek. Karty oraz inne materiały ewidencyjne wymagające konserwacji poddawano odpowiednim zabiegom konserwatorskim we własnym zakresie lub w BUiAD w Warszawie. Referat Ewidencji we Wrocławiu przekazał ponadto do ponownego odgrzybienia w komorze fumigacyjnej Kartotekę zagadnieniową Komendy Wojewódzkiej MO we Wrocławiu (10,78 mb).

Ponadto Wydział Ewidencji w centrali Instytutu i referaty ewidencji w oddziałach IPN kontynuowały proces skanowania kartotek, który został szerzej opisany w części sprawozdania dotyczącej digitalizacji.

4.1.3. Tworzenie pomocy ewidencyjnych

Proces ujednolicania i scalania pomocy ewidencyjnych używanych w pionie archiwalnym dotyczył także baz wykorzystywanych przez Wydział Ewidencji i odpowiadające mu komórki organizacyjne w oddziałach i delegaturach Instytutu.

Na początku 2011 r. w Wydziale Ewidencji stosowano w bieżącej pracy 42 bazy danych. W związku z wejściem w życie Zarządzenia Prezesa IPN nr 26/11 z 22 czerwca 2011 r. w sprawie systemu informacji archiwalnej „Nexus" oraz struktury i zawartości innych baz danych zawierających informacje o zasobie archiwalnym IPN–KŚZpNP podjęto prace mające na celu zamknięcie i wycofanie części baz należących do wydziału. W okresie sprawozdawczym przeanalizowano dokładnie zawartość 2679 spisów zdawczo-odbiorczych, tj. 606 981 rekordów wprowadzonych do bazy NEXUS i w efekcie wycofano z użytku 37 baz.

Ponadto sprawdzono i poprawiono **39 474** zapisy z dzienników MSW – sygnatura I „Stara Sieć" oraz – **50 504** w bazie „Centralny rejestr współpracowników i LK" WSW w ramach przygotowań przed planowanym importem tych baz do systemu NEXUS.

W okresie sprawozdawczym Wydział Ewidencji prowadził także prace związane z tworzeniem aplikacji dot. zbioru zastrzeżonego. Na bieżąco wprowadzano informacje o nowych nabytkach, a także aktualizowano bazę w związku z wyłączaniem materiałów aktowych, kart i zapisów ewidencyjnych ze zbioru wyodrębnionego. Baza zawiera 91 897 rekordów na poziomie opisu jednostek archiwalnych oraz 71 414 rekordów na poziomie indeksu osobowego. Rozpoczęto również wpisywanie do aplikacji informacji o historii postępowań administracyjnych dot. poszczególnych jednostek archiwalnych. W okresie sprawozdawczym uzupełniono informacje w 2944 rekordach.

W poszczególnych komórkach ewidencji w oddziałach i delegaturach również postępował proces porządkowania baz elektronicznych. Część z używanych wcześniej baz już zaimportowano do systemu NEXUS lub trwają prace przygotowawcze w tym kierunku. Dzięki scalaniu poszczególnych pomocy elektronicznych ich liczba uległa znacznemu zmniejszeniu, np. w Referacie Ewidencji w Szczecinie z dziesięciu stosowanych dotąd baz wykorzystuje się pięć, a we Wrocławiu spośród dziesięciu zarejestrowano jedną. Pozostałe systemy bazodanowe, które pełnią funkcję pomocniczą, oparte na materiałach ewidencyjnych zostały uzupełnione łącznie o ok. **170 tys.** nowych rekordów.

4.1.4. Zbiór zastrzeżony

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 r. prezes IPN wydał ogółem **524** decyzje odnoszące się do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum IPN, w tym **443** decyzje uchylające zastrzeżenie dostępu do dokumentów, **25** decyzji zatwierdzających zastrzeżenie dostępu do dokumentów, **1** decyzję odmawiającą zatwierdzenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów oraz **55** decyzji umarzających postępowanie w sprawie zatwierdzenia lub uchylenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów. Ponadto Wydział Ewidencji skierował **7** projektów decyzji do Kolegium IPN oraz **20** projektów decyzji do Rady Instytutu. W okresie sprawozdawczym ze zbioru zastrzeżonego do zbioru ogólnego przeniesiono **1114 j.a.** i **0,1 mb** kart ewidencji operacyjnej oraz **0,18 mb** kart ewidencyjnych funkcjonariuszy b. SB, natomiast do zbioru zastrzeżonego włączono **432 j.a.** i **0,2 mb** kart ewidencji operacyjnej.

4.1.5. Kwerendy i sprawdzenia

Wydział Ewidencji oraz referaty i sekcje w OBUiAD i delegaturach realizowały w 2011 r. zapytania kierowane z Biura Lustracyjnego, oddziałowych biur lustracyjnych i uprawnionych służb specjalnych oraz (za pośrednictwem komórek udostępniania i informacji naukowej) wnioski osób ubiegających się o wgląd w kopie dotyczących ich dokumentów, ponadto wnioski prokuratorskie, naukowo-badawcze, a także wnioski innych uprawnionych organów. W okresie sprawozdawczym

wpłynęły łącznie **214 054** zapytania i udzielono **213 352** odpowiedzi, a także udostępniono lub wypożyczono **31 613 j.a.** Wartości te są większe niż w 2010 r. I tak, o 12% wzrosła ogólna liczba wpływających zapytań, z czego najwięcej złożyli pracownicy pionu lustracyjnego IPN – **133 247** zapytań, czyli o 7% więcej niż w 2010 r. Wydział i referaty ewidencji przyjęły także **65 384** zapytania z komórek udostępniania i informacji naukowej oraz **15 423** ze służb specjalnych. Największą liczbę zapytań skierowano do Wydziału Ewidencji BUiAD – razem **42 075** zapytań.

Na podstawie specjalnie opracowanej procedury realizowano zapytania i kwerendy związane z wnioskami dotyczącymi nadania odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. W okresie sprawozdawczym Wydział Ewidencji zrealizował **1030** takich wniosków, przy czym czas realizacji zapytania wynosił pięć dni roboczych.

W 2011 r. Wydział Ewidencji realizował także, we współpracy z Wydziałem Udostępniania i Informacji Naukowej oraz Wydziałem Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów, wnioski wynikające z tzw. ustawy „dezubekizacyjnej". W okresie tym Wydział skierował do ABW **196** wniosków o rozważenie możliwości uchylenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów dot. byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa. Zakończono realizację **153** wniosków.

W styczniu i lutym w związku z wyborami samorządowymi z 2010 r. Wydział Ewidencji realizował dla oddziałowych biur lustracyjnych sprawdzenia wybranych do organów samorządowych osób, w tym na potrzeby katalogu osób publicznych. Na podstawie opracowanej przez Wydział, w porozumieniu z Biurem Lustracyjnym, specjalnej procedury, obejmującej sprawdzenia w zasobie kartotecznym oraz elektronicznych pomocach ewidencyjnych BUiAD, dokonano sprawdzeń **1817** osób. Ponadto w związku z wyborami do Sejmu i Senatu w październiku 2011 r. pracownicy Wydziału Ewidencji dokonali sprawdzeń na potrzeby katalogu osób publicznych **57** nowych parlamentarzystów.

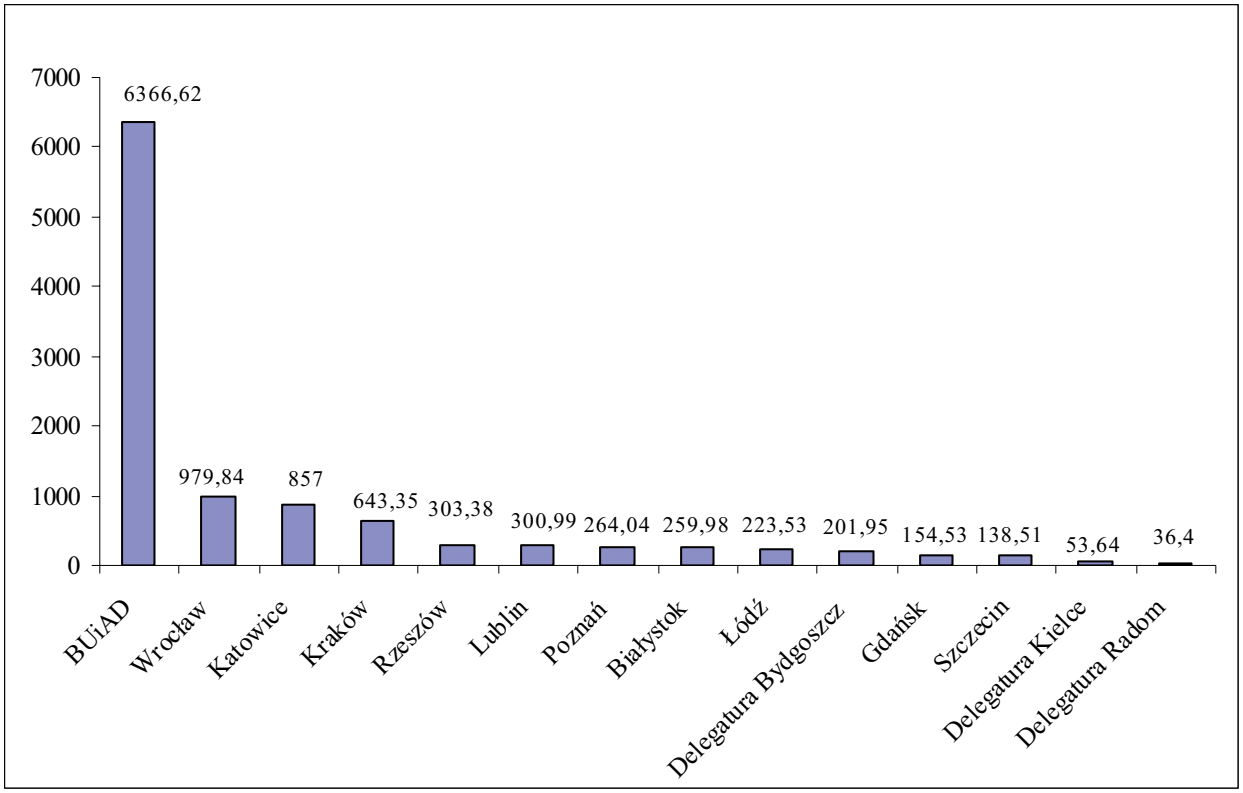

Wykres 1. Zasób ewidencyjny IPN (w metrach bieżących)

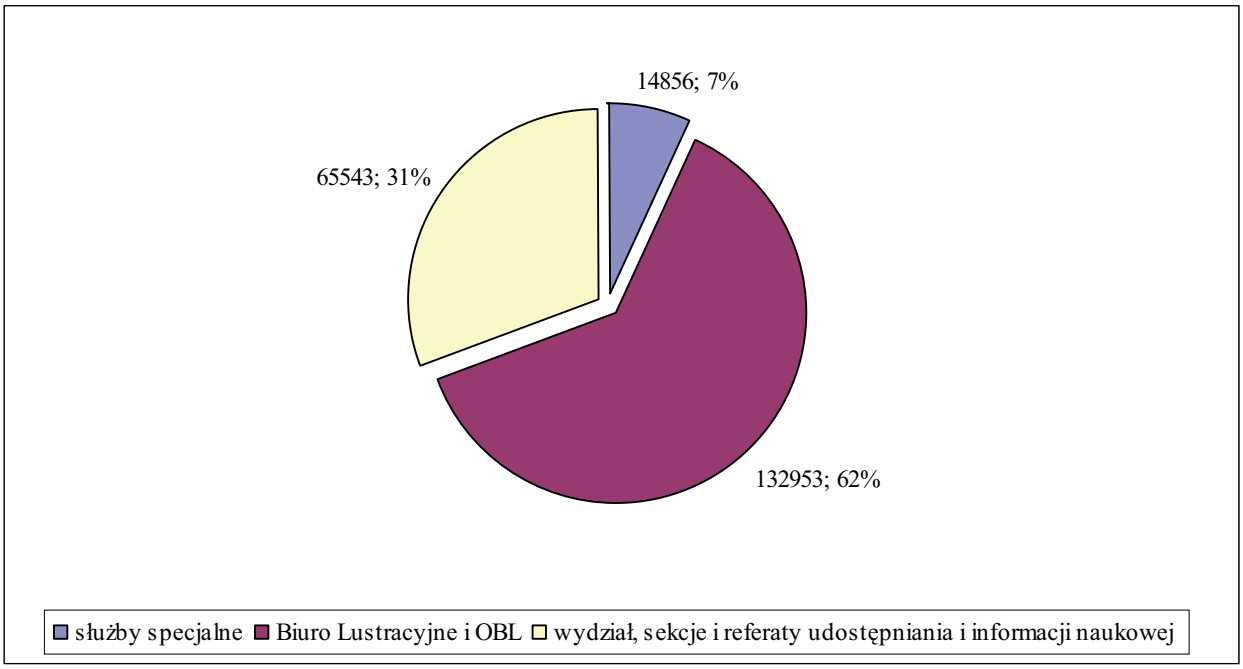

Wykres 2. Liczba zapytań zrealizowanych – dane łącznie dla całego pionu archiwalnego

4.1.6. Ewidencja – dane statystyczne

Tabela 1. Liczba zapytań oraz udostępnionych akt*

Oddział	Liczba zapytań wpływających				Liczba zapytań zrealizowanych				Liczba j.a. udostępnionych/ /wypożyczonych			
	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	prokuratorzy**
BUiAD	42075	13829	9619	18627	40822	13283	9634	17905	6798	1807	4912	79
Białystok	14337	275	11146	2916	14277	272	11135	2870	4349	116	4233	0
Gdańsk	13040	63	9722	3255	12926	63	9608	3255	1945	0	1945	0
Katowice	11432	257	7621	3554	12332	245	8484	3603	1482	11	1471	0
Kraków	13872	212	9362	4298	13276	212	9055	4009	2484	1	2483	0
Lublin	12342	9	9183	3150	12144	9	8967	3168	1782	30	1752	0
Łódź	13612	146	8644	4822	13611	146	8644	4821	2252	47	2205	0
Poznań	13752	57	9085	4610	13345	57	8706	4582	2321	12	2309	0
Rzeszów	17061	267	13609	3185	19346	267	14815	4264	3948	267	3681	0
Szczecin	13233	16	9064	4153	13223	16	8891	4316	1334	0	1334	0
Wrocław	13778	165	9492	4121	12791	163	8438	4190	726	631	95	0
Delegatura Bydgoszcz	14027	127	9373	4527	14023	123	9432	4468	1656	1	1655	0
Delegatura Kielce	10396	0	8372	2024	10148	0	8259	1889	201	0	201	0
Delegatura Olsztyn	580	0	0	580	550	0	0	550	0	0	0	0
Delegatura Radom	10517	0	8955	1562	10538	0	8885	1653	335	0	335	0
Razem	**214054**	**15423**	**133247**	**65384**	**213352**	**14856**	**132953**	**65543**	**31613**	**2923**	**28611**	**79**

* Sprawy realizowane na rzecz innych podmiotów niż służby specjalne i BL oraz OBL są przekazywane do referatów ewidencji za pośrednictwem WUiIN, referatów i sekcji udostępniania i informacji naukowej.
** Rubryka dotyczy wyłącznie spraw realizowanych przez Wydział Ewidencji BUiAD i odnosi się do realizacji art. 39a ustawy o IPN.

4.2. Zasób – gromadzenie i opracowywanie

4.2.1. Gromadzenie zasobu

Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej zgromadzony w BUiAD w Warszawie oraz w dziesięciu oddziałach i czterech delegaturach z końcem 2011 r. osiągnął rozmiar **89 609,58 mb**. Z tej liczby przeszło jedna trzecia, czyli **30 867,48 mb**, przypada na dokumentację znajdującą się w centrali IPN w Warszawie. W stosunku do 2010 r. archiwum IPN powiększyło się o **519,7 mb** akt, przy czym wielkość nabytków w BUiAD w Warszawie w okresie od stycznia do grudnia 2011 r. osiągnęła wartość **153,62 mb**.

Największą grupę dokumentów przyjętych przez archiwum centrali IPN w Warszawie stanowiły materiały archiwalne z Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (**61,98 mb**), w tym ankiety Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce oraz jej okręgowych komisji, zebrane w latach 1968–1972, a wykorzystywane do tej pory przez pion prokuratorski IPN w prowadzonych śledztwach.

W ramach nabytków z jednostek więziennictwa (**43,25 mb**) w zasobie BUiAD zgromadzono m.in. teczki osobowe funkcjonariuszy Wydziału Ochrony Centralnego Zarządu Więziennictwa i Wydziału Ochrony Centralnego Zarządu Zakładów Karnych, którzy rozpoczęli służbę po 31 grudnia 1956 r., teczki osobowe funkcjonariuszy więziennictwa, którzy rozpoczęli służbę przed 31 grudnia 1956 r., karty ewidencyjne funkcjonariuszy Służby Więziennej pełniących służbę w latach 1944–1968, protokoły zniszczenia akt oraz instrukcję dotyczącą pracy operacyjnej w więziennictwie z materiałów CZZK.

Kolejną grupę gromadzonej w centrali IPN dokumentacji stanowiły materiały archiwalne instytucji wojskowych (**14,99 mb**). W wyniku procesu przeglądu i typowania w sieci wojskowych komend uzupełnień przejęto akta personalne i karty ewidencyjne żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa z WKU Warszawa-Praga Południe oraz teczki akt personalnych żołnierzy przekazane m.in. przez Sztab Generalny Wojska Polskiego, Dowództwo Wojsk Lądowych, Dowództwo Garnizonu Warszawa.

W 2011 r. przekazywanie do zasobu BUiAD materiałów archiwalnych kontynuowało Archiwum Straży Granicznej (**12,88 mb**). Dokumentację tę stanowiły w przeważającej części akta personalne żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza.

Do najciekawszych nabytków archiwum BUiAD w okresie sprawozdawczym należy zaliczyć:

- przekazane przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego akta w sprawie przeciwko gen. w stanie spoczynku Edmundowi Bule i innym oskarżonym z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. w związku z art. 268 kk. Dokumentacja ta zawiera szereg informacji na temat nielegalnego niszczenia akt wojskowych organów bezpieczeństwa (IPN BU 2525);
- dar prywatny pani Zofii Cherubin – oryginalny protokół zeznań komendanta obozu koncentracyjnego KL Mauthausen-Gusen SS Standartenführera Franza Ziereisa (IPN BU 2552);
- dar prywatny pana Jerzego Rzepeckiego zawierający m.in. amatorskie nagrania audio meldunków wydawanych drogą radiową przez funkcjonariuszy MSW (IPN BU 2565);
- dokumentację operacyjną resortu spraw wewnętrznych przekazaną przez Sąd Okręgowy w Warszawie za aneksem do akt w sprawie karnej przeciwko Władysławowi Ciastoniowi i Zenonowi Płatkowi. Składają się na nią m.in. akta sprawy operacyjnego rozpracowania dotyczącej inwigilacji ks. Jerzego Popiełuszki, a także materiały Biura „T" MSW (technika operacyjna), będące zapisem inwigilacji przez służby PRL członków rodziny Grzegorza Piotrowskiego i innych osób związanych z oskarżonymi w procesie toruńskim.

Ważną grupę nabytków BUiAD stanowiły również kopie dokumentacji pozyskanej w ramach współpracy z archiwami zagranicznymi:

1. z Litewskiego Archiwum Akt Specjalnych w Wilnie:

– zbiór kopii materiałów wytworzonych przez Komitet Bezpieczeństwa Państwowego Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (IPN BU 2553) – **168 j.a.**;

2. z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku:

– zbiór kopii materiałów dotyczących Radia Wolna Europa (IPN BU 2508) – **108 j.a.**;

– zbiór kopii materiałów dotyczących Archiwum Generała Kazimierza Sosnkowskiego (IPN BU 2587) – **12 j.a.**;

– zbiór kopii materiałów filmowych (IPN BU 2540) – **18 j.a.**;

3. z Instytutu Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem w Jerozolimie:

– zbiór kopii materiałów stanowiących zbiór relacji osób narodowości żydowskiej, dotyczących okupacji i zagłady narodu żydowskiego na terenach okupowanej Polski w czasie II wojny światowej (IPN BU 2323) – **1239 j.a.**;

– zbiór kopii cyfrowych kwestionariuszy historycznych Centralnej Komisji Historycznej Centralnego Komitetu Wyzwolonych Żydów w strefie amerykańskiej (IPN BU 2523) – **24 j.a.**;

– zbiór kopii cyfrowych relacji z kolekcji Lejba Koniuchowskiego (IPN BU 2524) – **49 j.a.**

Oddziały i delegatury IPN powiększyły swój zasób o **394 mb**. Z jednostek więziennictwa pochodziło **125 mb** dokumentacji, w tym m.in. akta osobowe funkcjonariuszy oraz akta osób osadzonych w zakładach karnych. Ponad **98 mb** – w większości teczek osobowych b. funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa – pozyskano w komendach policji. Z archiwów wojskowych komend uzupełnień przejęto **91 mb** teczek akt personalnych i kart ewidencyjnych żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa państwa, m.in.: Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, WOP oraz WSW. Sądy przekazały **25 mb** z aktami spraw dotyczących osób represjonowanych z motywów politycznych, a także akta zakończonych procesów lustracyjnych. Różnorodne i interesujące materiały złożyły się także na prawie **20 mb** darów i kolekcji prywatnych przekazanych w 2011 r.

Wśród nabytków wyróżnić można akta postępowania dot. niewyjaśnionej do dziś sprawy śmierci działacza NSZZ „Solidarność" Zbigniewa Simoniuka przejęte z Prokuratury Okręgowej w Białymstoku będące nabytkiem **OBUiAD w Białymstoku**. Oddział ten wzbogacił swój zasób również o 2,17 mb zbioru dokumentacji i wydawnictw związkowych przekazanych przez Barbarę Moszyk, przewodniczącą Oddziału Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność" w Giżycku. Zbiory wydawnictw tzw. drugiego obiegu przekazali także Janusz Borzuchowski i Janusz Glinka – 0,5 mb.

W 2011 r. **OBUiAD w Gdańsku** otrzymał w darze duży zbiór dokumentów Anny Walentynowicz przekazanych przez jej wnuka Piotra Walentynowicza oraz materiały przekazane przez Pawła Dowżenkę. Prace związane z uporządkowaniem i opracowaniem tej dokumentacji trwają i zostaną zakończone w 2012 r. Zasób archiwum w Gdańsku uzupełniły także zbiory nagrań wspomnień i relacji z wydarzeń Grudnia 1970, obrad delegacji rządowej z Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego 30 sierpnia 1980 r., posiedzenia Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność" 12 grudnia 1981 r., audycje Stefana Bratkowskiego i Natana Tenenbauma oraz nagrania dźwiękowe manifestacji w latach osiemdziesiątych XX w.

Akta dochodzeniowe Komendy Miejskiej MO w Katowicach dotyczące śledztwa w sprawie wydarzeń w kopalni „Wujek", akta sądowe i prokuratorskie (w formie elektronicznej) dotyczące pacyfikacji kopalni „Wujek" oraz akta prokuratorskie i sądowe w sprawie planowanego przez funkcjonariuszy SB zamachu na księdza Adolfa Chojnackiego zostały włączone do zasobu **OBUiAD w Katowicach**. W zasobie oddziału znalazła się też autobiografia śląskiego działacza katolickiego i prawnika Rudolfa Buchały *Trzecia droga* oraz zbiór materiałów dotyczących działalności polskiego ruchu oporu na Górnym Śląsku i Zagłębiu, m.in. organizacji: „Związek Orła Białego" i AK.

Oddział w Krakowie przejął m.in. z Sądu Okręgowego i Aresztu Śledczego w Krakowie dokumentację dotyczącą Jiriego Vavrusaka i Milana Rajdosa, obywateli Czechosłowacji związanych ze środowiskiem Konfederacji Polski Niepodległej w Krakowie. Krakowska Prokuratura Okręgowa przekazała akta śledztwa przeciwko działaczom Liberalno-Demokratycznej Partii Niepodległość. Do najciekawszych darowizn, o które wzbogacił się zasób OBUiAD w Krakowie, zaliczyć należy materiały przekazane przez Zdzisława Rychlika (korespondencja z obozu Polenlager w Boguminie w 1942 r.), Józefa Mazonia (księga z imiennym wykazem osób zatrudnionych w organach

sądownictwa w okresie okupacji niemieckiej 1939–1945 na terenie Dystryktu Kraków), byłego funkcjonariusza SB Kazimierza Sulkę (materiały dotyczące jego uwięzienia w związku z wyjawieniem planów SB związanych z zamachem na ks. Adolfa Chojnackiego oraz działań zmierzających do ujawnienia i osądzenia przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy MSW) oraz Wojciecha Mierzwę (korespondencja prywatna Stanisława Mierzwy, działacza ludowego sądzonego w moskiewskim procesie szesnastu).

Szczepan Zaręba przekazał **lubelskiemu oddziałowi IPN** zbiór wykonanych przez siebie fotografii dokumentujących uroczystości „milenijne" w 1966 r.

Cenne materiały dotyczące strajku studentów łódzkich w 1981 r. (druki bezdebitowe, rękopisy, plakaty, fotografie, wycinki prasowe) podarował **OBUiAD w Łodzi** Roman Kowalczyk.

Interesujące dokumenty z czasów okupacji przekazali darczyńcy **archiwum IPN w Poznaniu**. Dotyczą one wysiedleń ludności polskiej, obozu dla przesiedlonych w Młyniewie oraz życia codziennego w okupowanym Grodzisku Wielkopolskim. W poznańskim oddziale IPN dostępne są też m.in. akta sprawy karnej przeciwko żołnierzowi Ludowego Wojska Polskiego, który z zamiarem przedostania się do Berlina Zachodniego w 1988 r. uprowadził czołg z jednostki wojskowej i sforsował granicę z Niemiecką Republiką Demokratyczną.

Część nabytków **archiwum IPN w Rzeszowie** stanowią karty ewidencyjne osób kierowanych w okresie stanu wojennego na ćwiczenia wojskowe do jednostki w Czerwonym Borze. Są one wartościowe ze względu na fakt, że dotąd zachowało się niewiele materiałów dotyczących tego ośrodka.

Wobec znikomego stanu zachowania materiałów dotyczących pracy operacyjnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, szczególnego znaczenia nabierają przejęte przez **OBUiAD w Szczecinie** teczki analiz, sprawozdań i kontroli jednostek penitencjarnych z lat osiemdziesiątych XX w., zgromadzone przez Okręgowy Zarząd Zakładów Karnych w Szczecinie, a przekazane przez Areszt Śledczy w Szczecinie. Jako dar archiwum oddziału otrzymało dokumentację po Biskupim Komitecie Społeczno-Charytatywnym w Szczecinie przekazaną przez Marię Glińską.

Oddział we Wrocławiu przyjął zbiór 81 taśm magnetofonowych z nagraniami wywiadów z żołnierzami Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, m.in. z formacji Cichociemnych, przeprowadzonych przez Jana Szatsznajdera, żołnierza armii Andersa, a także dwa bogate zbiory wydawnictw bezdebitowych – liczące łącznie 900 j.a, przekazanych przez Wiktorię Skudlarską i Stanisławę Łabaj.

W zasobie **bydgoskiej delegatury** znalazła się m.in. spuścizna po działaczu inowrocławskiej „Solidarności" Janie Zielińskim przekazana przez Zarząd Regionu Toruńsko-Włocławskiego NSZZ „Solidarność" region Inowrocław, a także ulotki i broszury przekazane przez Zarząd Okręgu Kujawsko-Pomorskiego Stronnictwa Pracy.

Delegatura w Kielcach pozyskała w formie darów m.in. materiały dot. ruchu ludowego z lat 1943–1946 oraz przedmioty związane z działalnością opozycyjną, takie jak: stemple i ulotki, wpinki z lat 1981–1989 oraz powielacz Cyklos.

Z uwagi na trwający proces weryfikacji zawartości zasobu archiwalnego BUiAD w Warszawie w 2011 r. wyłączono **4,67 mb** dokumentacji. Największą grupę ubytków stanowiły materiały zgromadzone przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce w postaci kartoteki Państwowego Urzędu Repatriacyjnego (2,56 mb), a zwrócone do Archiwum Akt Nowych.

Rozmiar ubytków z zasobu w oddziałach i delegaturach Instytutu był znacznie mniejszy niż w latach poprzednich. Łącznie z korektami metrażu wynikającymi z prac porządkowych oraz przesunięciami w ramach zasobu IPN pomiędzy archiwami terenowymi, wyniósł on **23,61 mb**. Największy ubytek stanowiło 8,67 mb akt paszportowych, operacyjnych, ewidencyjnych, administracyjnych i personalnych z OBUiAD w Katowicach, niepodlegających przekazaniu do IPN, które zwrócono jednostkom policji. W związku z wygaśnięciem umowy pomiędzy Fundacją „Wielkopolskie Archiwum Solidarności" a Oddziałem IPN w Poznaniu zwrócono Fundacji zdeponowane w Instytucie materiały archiwalne (38 j.a.). Wykonane z nich kopie elektroniczne zostaną włączone do zasobu IPN.

Pracownicy Sekcji Gromadzenia WGOiOM w 2011 r. kontynuowali przegląd dokumentacji pod kątem ewentualnego jej przyjęcia do zasobu archiwalnego BUiAD w następujących instytucjach:

- Komendzie Głównej Policji, Biurze Ochrony Informacji Niejawnych – dokumentacja proweniencji milicyjnej KG MO (wytypowano ok. **850 j.a.**);
- Archiwum Aresztu Śledczego Warszawa-Mokotów – teczki akt osobowych funkcjonariuszy więziennictwa (wytypowano ok. **3,5 tys. j.a.**);
- WKU Warszawa-Mokotów – teczki akt personalnych i karty ewidencyjne żołnierzy (wytypowano ok. 470 teczek akt personalnych i 2800 kart ewidencyjnych).

Prace związane z przeglądem dokumentacji w roku sprawozdawczym były prowadzone również na terenie całego kraju. Kwerendy dotyczyły przede wszystkim materiałów zgromadzonych w archiwach wojskowych komend uzupełnień, jednostek policji, sądów i prokuratur, a także jednostek więziennictwa. Dokumenty odnalezione w WKU to głównie akta personalne i karty ewidencyjne żołnierzy służących w wojskowych organach bezpieczeństwa. W jednostkach policji i więziennictwa również odnajdywane są akta osobowe byłych funkcjonariuszy. Ponadto wśród typowanych materiałów znajduje się dokumentacja związana z pracą operacyjną prowadzoną przez komórki Wydziału Specjalnego Centralnego Zarządu Więziennictwa oraz Wydziału Ochrony Centralnego Zarządu Zakładów Karnych i podległych mu jednostek w latach 1956–1989. Sądy i prokuratury przeprowadzają na potrzeby IPN kwerendę dotyczącą akt spraw prowadzonych w latach 1944–1990 przeciwko osobom represjonowanym z motywów politycznych oraz akt spraw lustracyjnych. Materiały, które po przeglądzie dziesiątek tysięcy jednostek archiwalnych zostały ostatecznie wytypowane do przejęcia przez oddziały i delegatury IPN, włączono do ich zasobu w 2011 r. lub zostaną przekazane przez dotychczasowych dysponentów w 2012 r. Przeglądy te będą kontynuowane.

W okresie sprawozdawczym prowadzone były m.in. następujące prace:

1. OBUiAD w Białymstoku – dokonano przeglądu dokumentacji w archiwum zakładowym Komendy Powiatowej Policji w Wysokiem Mazowieckiem, Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku, w Aresztach Śledczych w Białymstoku i Suwałkach oraz w Zakładzie Karnym w Białymstoku;
2. OBUiAD w Gdańsku – przegląd objął jednostki WKU podlegające Wojewódzkim Sztabom Wojskowym w Gdańsku oraz w Olsztynie (przejęto **877 j.a.** oraz **34 040** kart ewidencyjnych), KWP w Gdańsku i Olsztynie z podległymi im jednostkami (przejęto **72 j.a.**), areszty śledcze i zakłady karne (przejęto **1189 j.a.**) oraz sądy i prokuratury apelacji gdańskiej (przejęto **12 j.a.**);
3. OBUiAD w Katowicach – prace objęły 6 sądów powszechnych, 8 prokuratur, 5 WKU, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Katowicach, 9 aresztów śledczych, KWP i 8 podlegających jej jednostek terenowych oraz Delegaturę ABW w Katowicach. Szacowana wielkość materiałów do przejęcia – ok. **1800 j.a.**;
4. OBUiAD w Krakowie – w 29 komendach policji przeglądowi poddano 56 186 j.a., z czego do przejęcia zakwalifikowano **1623 j.a.** W Areszcie Śledczym w Krakowie przejrzano **37 j.a.** i wszystkie wytypowano do przejęcia;
5. OBUiAD w Lublinie – przejrzano ok. **10 mb** akt w WKU. Prace trwały też w KWP w Lublinie.
6. OBUiAD w Łodzi – w KWP w Łodzi oraz jednostkach jej podległych, w związku z opiniowaniem materiałów przeznaczonych przez policję do wybrakowania oraz przeglądem dokumentacji personalnej funkcjonariuszy MO, kwerendzie poddano łącznie 11 244 j.a., z których do przejęcia zakwalifikowano **80 j.a.** Po ekspertyzie w Sądzie Rejonowym w Łęczycy (220 j.a.) nie wytypowano materiałów podlegających przejęciu przez IPN;
7. OBUiAD w Poznaniu – w archiwach sądów powszechnych i wojskowych, policji, WKU oraz w Archiwum Państwowym łącznie przejrzano ok. 9500 j.a., z czego przejęto **5686 j.a.**;
8. OBUiAD w Rzeszowie – zakończono przejmowanie akt osobowych funkcjonariuszy SB z KWP w Rzeszowie i jednostek jej podległych (komend powiatowych i miejskich) oraz

z archiwów wojskowych. Trwa nadal kwerenda rozpoczęta przez pracowników jednostek Służby Więziennej. W Sądzie Rejonowym w Rzeszowie nie odnaleziono dokumentów dotyczących osób represjonowanych z motywów politycznych (przejrzano ponad 20 mb akt).

9. OBUiAD w Szczecinie – zakończono przegląd teczek oraz zbiorów kartotecznych w sieci WKU. Z zachodniopomorskich sądów i prokuratur cywilnych oraz wojskowych przejęto **51 j.a.** Kontynuowano współpracę z KWP w Szczecinie oraz przegląd materiałów w komendach powiatowych policji garnizonu zachodniopomorskiego (pozyskano **868 j.a.**). Za pośrednictwem Okręgowych Inspektoratów Służby Więziennej w Koszalinie i Szczecinie z zasobów aktowych jednostek penitencjarnych zakwalifikowano do przejęcia w większości akta osobowe funkcjonariuszy (z wytypowanych ponad 3700 j.a. dotąd pozyskano **1343 j.a.**).

10. OBUiAD we Wrocławiu i Delegatura w Opolu – dotychczas wytypowano do przejęcia **3219 j.a.** spośród 11 044 j.a. przejrzanych w archiwach zakładowych okręgowych inspektoratów służby więziennej w Opolu (prace w toku) i we Wrocławiu. Przegląd kontynuowano też w archiwum KWP w Opolu i podległych jej jednostkach oraz w WKU;

11. Delegatura w Bydgoszczy – w WKU przejrzano 9441 j.a. oraz 85 420 kart ewidencyjnych i przejęto **339 j.a.** oraz **16 728 kart** ewidencyjnych;

12. Delegatura w Kielcach – w KWP w Kielcach przejrzano 108 j.a., spośród których do przejęcia zakwalifikowano **1 j.a.**;

13. Delegatura w Olsztynie – współpracowano nadal z KWP w Olsztynie i podległymi jej komendami (przejrzano 11 400 j.a.), zakończono proces przejmowania kart ewidencyjnych z WKU (OBUiAD w Białymstoku przejął 31 144 karty), podjęto współpracę z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Olsztynie (przejrzano 3300 j.a. i zakwalifikowano do przejęcia 2200 j.a.).

4.2.2. Opracowywanie zasobu

W dniu 15 czerwca 2011 r. Rada Instytutu Pamięci Narodowej podjęła uchwałę nr 10/11 w sprawie Instrukcji określającej zasady technicznego opracowania materiałów archiwalnych przechowywanych w zasobie archiwalnym IPN–KŚZpNP. Instrukcja ta wprowadza w BUiAD oraz w oddziałowych biurach i delegaturach IPN nowe zasady przygotowywania materiałów archiwalnych do udostępnienia. Zmiany wynikały z potrzeby ujednolicenia prac przy zabezpieczaniu dokumentacji aktowej, konieczności wskazania na obowiązek aktualizacji opisów archiwalnych w Systemie Informacji Archiwalnej NEXUS, przyspieszenia procesu udostępniania akt poprzez uproszczenie ich technicznego opracowywania. Zastosowanie paginacji ułatwi także przeszukiwanie zawartości cyfrowych wersji akt i wykonywanie z nich kopii do bieżących zamówień. Do najważniejszych zmian należą:

- zastąpienie foliacji paginacją, tj. numerowaniem i zliczaniem zapisanych stron materiałów archiwalnych;
- odstąpienie od zszywania akt udostępnianych w ramach komórek organizacyjnych IPN;
- przekazywanie do Sekcji Konserwacji Materiałów Archiwalnych dokumentów w złym stanie zachowania, a następnie, po wykonaniu prac zabezpieczających i paginacji, nadawanie im postaci cyfrowej i tworzenie oprawy introligatorskiej;
- wyłączanie z teczek spraw innej dokumentacji niż papierowa, tj. mikrofilmów szpulowych, szklanych negatywów, kaset VHS itp.

W 2011 r. w ramach opracowywania dokumentacji aktowej podjęto lub kontynuowano następujące zagadnienia:

1. Opracowywanie techniczne jednostek archiwalnych wytypowanych w toku kwerend do udostępnienia, a także na potrzeby tworzenia przygotowywanego przez Biuro Lustracyjne Katalogu zawierającego dane osobowe pracowników, funkcjonariuszy i żołnierzy organów bezpieczeństwa państwa. Czynność ta polegała na zabezpieczeniu teczki w taki sposób, aby uchronić ją przed zniszczeniem, kradzieżą, zdekompletowaniem bądź zagubieniem. Jednocześnie przyjęta prakty-

ka w tym zakresie zakładała odbudowę (nadanie) układu poszczególnych dokumentów wewnątrz teczki. W 2011 r. opracowano łącznie w BUiAD w Warszawie **23 923 j.a.**, natomiast w oddziałach i delegaturach **48 966 j.a.**

2. Planowe opracowywanie dokumentów przekazanych do zasobu IPN w workach ewakuacyjnych, w stanie tzw. rozsypu. Dokumentację tę, po wstępnej selekcji i wyodrębnieniu, scalano w zwarte jednostki archiwalne. Materiał, który nie został skompletowany w teczki spraw, ułożono w fascykuły, przyjmując zasadę przyporządkowania dokumentów poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym. Podczas powyższych prac tworzono równolegle elektroniczne pomoce ewidencyjno-informacyjne opracowywanych archiwaliów. W 2011 r. opracowano w ten sposób w BUiAD w Warszawie m.in.:

- materiały wytworzone przez Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych w Warszawie; w wyniku tych prac zdołano odtworzyć kilka tysięcy teczek spraw obiektowo-zagadnieniowych – spis liczy **5697 j.a.**, co stanowi **53,4 mb**;
- normatywy wytworzone w toku działalności MSW (zarządzenia, biuletyny, broszury, książki itp.) – spis liczy **8370 j.a.**, co stanowi **35,5 mb**.

Dokonano także wstępnego uporządkowania dokumentacji aktowej z 28 pudeł transportowych, wytworzonej m.in. przez Departament I MSW, Biuro Paszportów MSW, Zarząd Łączności MSW czy KG MO. Materiał ten cechuje duży stopień zniszczenia, co zmusza archiwistów do odtwarzania niemalże każdej strony.

Archiwiści w oddziale katowickim wydzielili i częściowo uporządkowali akta operacyjne i administracyjne znajdujące się w workach ewakuacyjnych w ilości ok. 1,7 mb oraz odzyskali 2982 karty ewidencyjne. W oddziale IPN w Poznaniu w 2011 r. połączono w całość, uporządkowano oraz wstępnie zakonserwowano 51 segregatorów akt składających się ze skrawków dokumentacji papierowej.

3. Zarządzenie Prezesa IPN nr 26/11 określiło, że do tworzenia jednolitego inwentarza archiwalnego opisującego zasób Instytutu na poziomie jednostki archiwalnej stosowany będzie **System Informacji Archiwalnej NEXUS**. Zintensyfikowane prace nad rozbudową tego systemu prowadzone w okresie sprawozdawczym są ściśle związane z realizacją art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o IPN, nakładającego na Instytut obowiązek opublikowania do końca 2012 r. inwentarza archiwalnego całego jego zasobu.

W końcu 2011 r. NEXUS liczył **16 617 812 rekordów** opisujących jednostki archiwalne i **17 924 608 rekordów** indeksu osobowego. W okresie sprawozdawczym archiwiści Instytutu wprowadzili łącznie **68 917 rekordów** na poziomie jednostki archiwalnej i **762 549 rekordów** zawierających informacje o osobach występujących w materiałach archiwalnych. Z tego pracownicy BUiAD wprowadzili do systemu **26 719 rekordów** opisujących jednostki archiwalne oraz **363 386 rekordów** na poziomie indeksu osobowego. Dokonali także uzupełnienia lub korekty **35 553** istniejących już rekordów.

Również w oddziałach i delegaturach IPN opracowywanie zasobu polegało przede wszystkim na rozbudowie systemu NEXUS: wprowadzaniu nowych rekordów oraz uzupełnianiu informacji w już istniejących. Oprócz importów danych z wcześniej używanych baz, archiwiści jednostek terenowych Instytutu wprowadzili **42 198 rekordów** opisu jednostek i **399 163 rekordy** indeksu osobowego, natomiast zmodyfikowali zapisy w **231 059 rekordach**. W ramach tych działań opracowywano dokumentację byłych wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych w związku z przygotowaniami do stworzenia inwentarza zasobu IPN, uzupełniano informacje o aktach paszportowych, jak również wprowadzano dane o nabytkach do zasobu.

Funkcjonalność przedmiotowego systemu bazodanowego jest wciąż rozszerzana. W 2011 r. wprowadzono m.in. wyszukiwarkę pełnotekstową, która zwiększyła komfort obsługi aplikacji, a także trzeci moduł wyszukiwania: „Wybór zakresu sygnatur", pozwalający na ograniczenie zakresu zwracanych odpowiedzi w obrębie wskazanych przez użytkownika sygnatur archiwalnych dla danego spisu zdawczo-odbiorczego.

Na podstawie Systemu Informacji Archiwalnej w kwietniu 2011 r. stworzono również ostateczną wersję wytycznych dotyczących ewidencjonowania akt paszportowych przy wykorzystaniu NEXUSA.

4. Kontynuowano **elektroniczną inwentaryzację dokumentacji, odbywającą się poza systemem NEXUS**, lecz docelowo mającą zasilić danymi System Informacji Archiwalnej. W 2011 r. prace inwentaryzacyjne tego typu w BUiAD w Warszawie dotyczyły:

- materiałów mikrofilmowych Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – IPN BU 2535 (**64** rekordy);
- dokumentacji Departamentu Finansów MSW – IPN BU 96 (**3700** rekordów),
- dokumentacji finansowej Akademii Spraw Wewnętrznych – IPN BU 2514 (**2658** rekordów, bazę zakończono);
- dokumentacji finansowej Wyższej Szkoły Oficerskiej w Legionowie – IPN BU 2515 (**4627** rekordów, bazę zakończono);
- dokumentacji paszportowej SUSW w Warszawie, seria EAWA – IPN BU 1010 (edytowano **3750** rekordów);
- kwestionariuszy wyjazdów emigracyjnych Biura Paszportów MSW – IPN BU 1538 (edytowano **5263** rekordy).

W oddziale białostockim oraz Delegaturach w Bydgoszczy i Kielcach ukończono wprowadzanie informacji do bazy akt spraw karnych z Dekretu PKWN z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (tzw. sierpniówek). Dane te zostaną w najbliższym czasie zaimportowane do systemu NEXUS. Pracownicy referatów gromadzenia brali również udział w przygotowywaniu bazy danych dla Ministerstwa Sprawiedliwości obejmującej nazwiska osób występujących w aktach wojskowych sądów rejonowych. Uzupełniano też bazę materiałów audiowizualnych ZEUS, ewidencjonowano akty normatywne organów bezpieczeństwa państwa w systemie EZAN oraz internetowe katalogi archiwalne, a także inne bazy o charakterze pomocniczym.

5. Nadal prowadzono w BUiAD prace nad projektem **„Index Pamięci Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom w czasie II wojny światowej”**. W 2011 r. opracowano **203 j.a.**, zwiększając o taką samą liczbę rekordów tworzoną równocześnie elektroniczną bazę danych.

4.2.3. Skontrum

W 2011 r. kontynuowano skontrum zasobu archiwalnego BUiAD w Warszawie.

1. Przeglądowi poddano dokumentację Centralnego Archiwum MSW przekazaną przez MSWiA w okresie grudzień 2000 r.–styczeń 2001 r. oraz akta spraw lustracyjnych Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Skontrum objęło **16 599 j.a.**, co stanowiło **300,58 mb** materiałów archiwalnych, a efekt tych prac stanowią **263** protokoły skontrum.

2. 5 stycznia 2011 r. zakończono skontrum materiałów archiwalnych znajdujących się w zbiorze wyodrębnionym SKW. Dokonano przeglądu **381 j.a.**, co stanowiło **5,28 mb** dokumentacji aktowej, w wyniku czego sporządzono **dziewięć** protokołów. Dodatkowo dokonano przeglądu 36 j.a. wydzielonych wówczas ze zbioru ogólnego, które w związku z wystosowaniem przez SKW wniosku o zastrzeżenie, traktowane były jako dokumentacja ze zbioru wyodrębnionego. Dla tej dokumentacji sporządzono pięć protokołów poskontrowych. Obecnie jednostki te wchodzą formalnie w skład zbioru, o którym mowa jest w art. 39 ustawy o IPN. Nie stwierdzono żadnych braków w materiałach archiwalnych.

3. 10–13 stycznia 2011 r. przeprowadzone zostało skontrum materiałów archiwalnych będących w gestii SWW, o których mowa w art. 39 ustawy o IPN. W trakcie przeprowadzonych prac dokonano przeglądu **1573 j.a.**, co stanowiło **36,9 mb** dokumentacji aktowej, w wyniku czego sporządzono **dziesięć** protokołów. Nie stwierdzono żadnych braków w materiałach archiwalnych.

Skontrum zasobu zostało również przeprowadzone w dziesięciu jednostkach terenowych pionu archiwalnego. Największy zakres miało ono w OBUiAD w Łodzi, w Krakowie oraz w Delegaturze w Kielcach. W oddziale łódzkim IPN sprawdzeniu zapisów w spisach zdawczo-odbiorczych ze stanem faktycznym poddano cały zasób, z wyjątkiem materiałów ewidencyjnych podlegających Referatowi Ewidencji oraz akt paszportowych. Spośród **174 928 j.a.** poddanych skontrum, tylko w przypadku 134 j.a. odnotowano rozbieżności wynikające z błędów popełnionych przy sporządzaniu spisów zdawczo-odbiorczych przez instytucje przekazujące materiały archiwalne do IPN. Ponad 461 mb akt, czyli **191 407 j.a.**, m.in. byłego WUSW i WKU, sprawdzono w Delegaturze w Kielcach. Skontrum w OBUiAD w Krakowie dotyczyło mikrofilmów akt operacyjnych WUSW, akt spraw przejętych z sądów i prokuratur, materiałów użyczonych z archiwów wojskowych i z Archiwum Państwowego w Krakowie (razem **20 211 j.a.**).

4.2.4. Dokumentacja audiowizualna

Audiowizualny zasób BUiAD w Warszawie tworzą materiały fotograficzne, filmowe i dźwiękowe. W jego skład wchodzi ok. **3,5 mln** zdjęć, **1499 j.a.** materiałów filmowych oraz **596 j.a.** zawierających zapis dźwiękowy. W oddziałach i delegaturach IPN znajduje się ok. **35,5 mln** fotografii, stanowiących głównie część dokumentacji aktowej, **520** filmów oraz **850 j.a.** nagrań dźwiękowych.

Działania skupione wokół opracowywania dokumentacji audiowizualnej przebiegały w kilku oddzielnych, ale ściśle powiązanych ze sobą nurtach. Pierwszy polegał na digitalizacji, opracowaniu technicznym i merytorycznym materiałów audiowizualnych, z uwzględnieniem podziału na filmy, fotografie i nagrania foniczne. Drugi zmierzał do budowy odpowiedniego środowiska informatycznego, pozwalającego na cyfrowe opracowanie materiałów. Trzeci nakierowany był na rozszerzenie wiedzy o materiałach audiowizualnych wytworzonych i gromadzonych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa, znajdujących się obecnie w zasobie IPN. Zadania te w ramach BUiAD realizuje Sekcja Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej. Oddziały i delegatury Instytutu korzystają z pomocy tej specjalistycznej komórki w pracach związanych z digitalizacją i konserwacją znajdujących się w ich zasobie materiałów audiowizualnych.

Proces opracowywania **dokumentacji fotograficznej** w BUiAD objął następujące zagadnienia:

1. kontynuacja skanowania dokumentacji fotograficznej pochodzącej z archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W grudniu 2011 r. zakończono skanowanie zawartości 116 skrzynek tematycznych oraz rozpoczęto digitalizację zbioru albumów Głównej Komisji. Jednocześnie trwało planowe skanowanie zbioru fotografii MSW (spis IPN BU 024). W sumie, wraz z nowymi nabytkami, w okresie sprawozdawczym zdigitalizowano **26 447 j.a.** (**990,18 GB**);
2. elektroniczna inwentaryzacja zeskanowanych fotografii w systemie ZEUS. Na dzień 31 grudnia 2011 r. liczba rekordów z opisami zdjęć wynosiła **16 654** (w okresie sprawozdawczym wprowadzono **907** rekordów). Opracowano m.in. fotografie dotyczące działalności opozycyjnej w latach osiemdziesiątych XX w. (ze spisu IPN BU 024) oraz kończono wprowadzanie zdjęć z kolekcji pozyskanej z Narodowej Agencji Archiwów i Nagrań w College Park (spis IPN BU 2196);
3. zabezpieczanie zeskanowanych zbiorów zdjęciowych Głównej Komisji obwolutami z papieru bezkwasowego oraz rozpoczęcie porządkowania i inwentaryzacji luźnych zdjęć;
4. przygotowanie *Przewodnika po zasobie fotograficznym Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu*;

Opracowywanie i digitalizacja dokumentacji fotograficznej również w jednostkach terenowych pionu archiwalnego odbywa się za pośrednictwem systemu ZEUS. Efektem tych prac w 2011 r. jest **16 476** zeskanowanych obrazów (**357,65 GB**).

Proces opracowywania **dokumentacji filmowej** w centrali IPN objął następujące zagadnienia:

1. digitalizacja **35 j.a.**, co stanowiło **366,6 GB**;

2. konserwacja **28 j.a.** zapisanych na taśmie nitro, przysłanych w ramach umowy o współpracy z Instytutem im. Józefa Piłsudskiego w Ameryce;

3. przenoszenie zdigitalizowanych materiałów filmowych z kaset DV-cam/HDV do systemu cyfrowej obróbki obrazu AVID. W 2011 r. na macierz dyskową zaimportowano **82 j.a.** o łącznej pojemności **388,84 GB**;

4. konserwacja i digitalizacja materiałów filmowych nadesłanych z oddziałów i delegatur IPN. Na dzień 31 grudnia 2011 r. do SODA przekazano **173 j.a.**;

5. nagranie 79 płyt DVD z kopiami filmów z archiwum Biura na potrzeby udostępniania.

OBUiAD w Gdańsku, w wyniku systematycznej digitalizacji swojego zasobu, uzyskał kolejne 11 kopii filmów. Większość wyodrębnionej dokumentacji w formie filmów i nagrań dźwiękowych w oddziałach i delegaturach została jednak poddana konserwacji i zdigitalizowana w latach poprzednich, głównie za pośrednictwem SODA w centrali BUiAD.

Proces opracowywania **dokumentacji fonicznej** prowadzony przez SODA objął zagadnienia:

1. kontynuacja wyodrębniania materiałów dźwiękowych z dokumentacji aktowej;

2. digitalizacja **111 j.a.**, co stanowiło **142,35 GB**. Dodatkowo postać cyfrową nadano 24 materiałom dźwiękowym (43,7 GB) wraz z wglądówkami z zasobu Archiwum Zakładowego.

W roku sprawozdawczym kopie cyfrowe nagrań dźwiękowych ze swojego zasobu wykonywały OBUiAD: w Gdańsku (106 j.a.), w Szczecinie (10 j.a. ze zbioru zawierającego nagrania z wydarzeń w Stoczni Szczecińskiej z początku lat siedemdziesiątych XX w.) i we Wrocławiu (81 taśm pozyskanych jako dar w 2011 r.).

4.2.5. Konserwacja

W okresie sprawozdawczym Sekcja Konserwacji Materiałów Archiwalnych BUiAD przeprowadzała konserwację archiwaliów z zasobu centrali oraz oddziałów i delegatur IPN. Były to najczęściej obiekty na podłożu papierowym, w złym stanie zachowania spowodowanym zakwaszeniem papieru, uszkodzeniami mechanicznymi, niewłaściwymi zabezpieczeniami i nieodpowiednimi warunkami przechowywania. Spowodowało to zażółcenie i osłabienie podłoża, rozdarcia, czasem skażenie mikrobiologiczne. Wiele obiektów zostało wcześniej niewłaściwie zabezpieczonych przy użyciu taśm samoprzylepnych lub pasków papieru. Prace konserwatorskie na ogół obejmują rozszycie akt, oczyszczenie, prasowanie i reperacje podłoża, laminowanie bibułką pokrytą klejem termoaktywnym. Tak przygotowane karty przekazywano do Pracowni Reprografii WOB BUiAD w celu digitalizacji, a następnie akta zszywano i wykonywano oprawę introligatorską. Afisze i plakaty z okresu II wojny światowej poddawano pełnej konserwacji obejmującej kąpiele wodne, odkwaszanie, planaż i dublowanie na nowe podłoże z bezkwasowego papieru.

Czynności konserwatorskie są rejestrowane w dzienniku działań Sekcji Konserwacji Materiałów Archiwalnych, którego wpisy stanowią część składową opisu jednostki archiwalnej w aplikacji NEXUS.

W 2011 r. pełnej konserwacji poddano w sekcji **205 j.a.** i **195** afiszy. Procesowi oczyszczania, który pozwolił na lepszą czytelność obrazu, poddano **665** negatywów z okresu II wojny. Do najciekawszych prac w okresie sprawozdawczym należy zaliczyć konserwację następujących materiałów archiwalnych:

- *Raportu Katzmanna*, dotyczącego przebiegu eksterminacji Żydów w czasie tzw. Aktion Reinhardt (GK 166/203);
- akt sprawy przeciwko gen. Fieldorfowi – Archiwum Kedywu KG AK (IPN BU 1769/13);
- akt dotyczących bp. Czesława Kaczmarka (IPN BU 0650/39 t. 2, 3 i 4);
- dokumentów w sprawie Hermanna Rupprechta, zawierających dokumentację aktową i afisze (IPN GK 227/26 t. 1 i 2);
- albumów ilustrujących „Selbstchutz Westprussen" (GK Albumy 118, egz. 1, 2 i 3);

- albumu *Die Geschichte der Bewegung, Kresleitung Bromberg in Bilden* (GK Albumy 8);
- księgi kryptonimów byłego Departamentu I MSW (IPN BU 02144/1);
- dzienników archiwalnych MSW – Sygnatura I „Stara sieć" (IPN BU 001519/1–14).

W ramach zadań Sekcji Konserwacji Materiałów Archiwalnych prowadzono systematyczną kontrolę warunków przechowywania archiwaliów w pomieszczeniach magazynowych i wybranych miejscach pracy. Zlecono również wykonanie doraźnych badań mikrobiologicznych dokumentów podejrzanych o skażenie oraz badania czystości powietrza w wybranych pomieszczeniach i na stanowiskach pracy.

Od 2011 r. pracownicy Sekcji Konserwacji zajmują się również obsługą próżniowej komory fumigacyjnej. W okresie poprzedzającym jej pierwsze uruchomienie przez BUiAD prowadzone były intensywne czynności w zakresie przygotowania stanowiska pracy, w tym m.in. specjalistyczne badania lekarskie pracowników oddelegowanych do obsługi komory, ich szkolenia stanowiskowe, instruktaże przeprowadzone przez producenta urządzenia, pozyskanie specjalistycznych środków ochrony indywidualnej, zainicjowanie czynności w sprawie przeprowadzenia pomiarów gazu na stanowisku pracy, a także dostosowania go do obecnie obowiązujących wymogów. W 2011 r. przeprowadzono cztery procesy fumigacji: w sierpniu (dwukrotnie), w październiku i w grudniu.

W OBUiAD w Poznaniu została zatrudniona na okres dwóch miesięcy osoba o specjalnym przygotowaniu kierunkowym w zakresie konserwacji papieru, która przeprowadziła całościową konserwację 7 j.a. (skorowidzów, repertoriów i inwentarzy). Począwszy od 2009 r. w OBUiAD w Rzeszowie funkcjonuje mała pracownia konserwacji, wyposażona m.in. w dwa laminatory, co umożliwia zabezpieczanie materiałów archiwalnych metodą wtapiania filmoplastu R. W okresie sprawozdawczym konserwacji poddano 3084 karty, z 14 j.a., które ze względu na zły stan techniczny zostały wyłączone z udostępniania. Ponadto OBUiAD we Wrocławiu w komorach fumigacyjnych firmy zewnętrznej przeprowadził dezynfekcję kolejnych 50 mb akt i 20 mb kartotek zainfekowanych koloniami grzybów. Z kolei w pracowni konserwacji w OBUiAD w Łodzi w okresie sprawozdawczym procesowi konserwacji poddano 1212 kart z 23 j.a.

Większość oddziałów i delegatur Instytutu nie posiada jednak pracowni, w których byłoby możliwe przeprowadzenie bardziej zaawansowanych działań konserwatorskich, dlatego we własnym zakresie wykonywane są przede wszystkim tylko podstawowe zabiegi zabezpieczające, takie jak podklejanie rozdarć, prasowanie oraz czyszczenie pojedynczych dokumentów czy wykonywanie opraw. Materiały wymagające bardziej specjalistycznych działań są przekazywane do Sekcji Konserwacji BUiAD.

4.2.6. Magazyny archiwalne

Na dzień 31 grudnia 2011 r. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów sprawował opiekę nad 22 pomieszczeniami magazynowymi w trzech różnych lokalizacjach w Warszawie (obiekty na ul. Towarowej 28, ul. Kłobuckiej 21, pl. Krasińskich 2/4/6).

W okresie 1 stycznia–31 grudnia 2011 r. magazyny archiwalne BUiAD zrealizowały ogółem **114 701** zamówień na wypożyczenie jednostek archiwalnych. Na stan magazynu przyjęto ponownie **122 532 j.a.**

Podobnie jak w latach ubiegłych, również i w 2011 r. wykonywano prace porządkowe i reorganizacyjne:

1. dyslokacja pomiędzy magazynami **470 mb** akt WOP oraz Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w związku z odtwarzaniem pierwotnego układu dokumentacji;

2. zabezpieczenie w pudłach bezkwasowych akt spraw lustracyjnych, dokumentacji KG MO, dokumentacji administracyjnej MSW, akt WSW (ogółem **855 mb**) oraz przepakowanie w koperty bezkwasowe mikrofilmów ze zbioru WSW i KG MO;

3. osygnowanie dokumentacji Departamentu Kadr MSW oraz akt WSW (**32 200 j.a.**).

Pod kontrolą Sekcji Obsługi Magazynów grupa stażystów w październiku 2011 r. zakończyła prace nad odbudowywaniem układu pierwotnego sygnatur książeczek paszportowych. W okresie sprawozdawczym przyporządkowano do serii paszportowych **1 200 000 j.a.**

Jednostki terenowe pionu archiwalnego wykorzystują łącznie 74 pomieszczenia magazynowe. W OBUiAD w Gdańsku znajdują się w 2 budynkach, natomiast zasób OBUiAD w Lublinie jest podzielony pomiędzy magazyny w trzech różnych lokalizacjach, ponadto część akt paszportowych została zdeponowana w Delegaturze w Radomiu. OBUiAD w Katowicach korzysta również dodatkowo z 2 magazynów wynajętych od Archiwum Państwowego.

Większa liczba spraw realizowanych przez pion archiwalny znalazła swoje odbicie również w zwiększonej liczbie wypożyczeń magazynowych w oddziałach i delegaturach – razem wypożyczono **219 795 j.a.**

Spośród licznych prac porządkowych wspomnieć można m.in. o nadawaniu właściwego układu niektórym zespołom i zbiorom – głównie akt paszportowych (w części oddziałów prace te ukończono w latach ubiegłych):

1. OBUiAD w Białymstoku – porządkowano akta paszportowe WUSW w Białymstoku i Suwałkach zgodnie z układem pierwotnym sygnatur wytwórcy (495 mb);
2. OBUiAD w Gdańsku – uporządkowano 83 mb akt – wniosków o wydanie książeczek żeglarskich;
3. OBUiAD w Katowicach – porządkowano akta paszportowe WUSW Częstochowa – 288,5 mb, dokonano dyslokacji uporządkowanych akt paszportowych – 50 mb, przepakowano materiały z tzw. worów ewakuacyjnych w bezkwasowe pudła – 15 mb;
4. OBUiAD w Lublinie – kontynuowano porządkowanie akt paszportowych oraz zabezpieczanie dokumentacji w pudłach bezkwasowych – ponad 300 mb;
5. OBUiAD w Łodzi – prowadzono elektroniczną inwentaryzację akt paszportowych, ułożonych już w 2010 r. według pierwotnych sygnatur (w obrębie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych było to 2855,57 mb). Edycji poddano 23 394 rekordy oraz wprowadzono do systemu 2219 nowych rekordów;
6. OBUiAD w Rzeszowie – zakończono porządkowanie akt paszportowych według układu numerycznego (13 277 j.a., co stanowi ok. 40 mb);
7. OBUiAD w Szczecinie – porządkowano i ewidencjonowano materiały Wydziału Śledczego WUSW w Szczecinie oraz rozpoczęto scalanie akt osobowych funkcjonariuszy SB;
8. OBUiAD we Wrocławiu – porządkowano (poprzez scalanie) serie teczek akt paszportowych WUSW w Jeleniej Górze (dotychczas uporządkowano ponad 400 000 j.a., czyli 640 mb);
9. Delegatura w Bydgoszczy – wykonano prace porządkowe w zbiorze akt paszportowych WUSW Toruń i Bydgoszcz, zakończono też uporządkowanie magazynu z materiałami operacyjnymi i paszportowymi, polegające na ułożeniu akt zespołami i przełożeniu ich w pudła bezkwasowe;
10. Delegatura w Radomiu – zakończono prace w magazynie z materiałami operacyjnymi i paszportowymi (ułożenie akt zespołami i zabezpieczenie ich w pudłach bezkwasowych).

4.2.7. Archiwum Zakładowe

Na dzień 31 grudnia 2011 r. zasób Archiwum Zakładowego w centrali IPN liczył **36 338 j.a.**, co stanowiło **532,92 mb** (z czego kategorii A **14 585 j.a.**, tj. **152,42 mb**, a kategorii B **21 753 j.a.**, tj. **380,50 mb**), zarejestrowanych na 995 spisach zdawczo-odbiorczych i 34 aneksach do spisów.

W 2011 r. włączono do zasobu Archiwum Zakładowego **4980 j.a.**, co stanowiło **101,75 mb** (z czego kategorii A **3772 j.a.**, tj. **12,39 mb**, natomiast kategorii B **4208 j.a.**, tj. **89,36 mb**) i zarejestrowano je na **130** spisach zdawczo-odbiorczych i 10 aneksach do spisów.

W okresie sprawozdawczym archiwum wypożyczyło **1565 j.a.**

Kontynuowano prace w zakresie realizacji Uchwały nr 5/09 Kolegium IPN–KŚZpNP z 8 września 2009 r. w sprawie wyłączenia materiałów po byłej GKBZpNP znajdujących się w Archiwum Zakładowym i włączenia ich do zasobu historycznego IPN–KŚZpNP.

Zainicjowano prace komisji brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii B i BE (dokumentacja Biura Ochrony oraz Biura Budżetu i Finansów). Pracownicy Archiwum Zakładowego brali udział w pracach komisji brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii BC. Wydano zgodę na wybrakowanie dokumentacji kategorii BC w BUiAD: **2923 j.a.**, tj. **40,23 mb**, BL: **32 j.a.**, tj. **0,16 mb**, Biurze Prezesa (b. Sekretariat Prezesa i b. Biuro Prawne): **32 j.a.**, tj. **0,94 mb**, Sekretariacie Zastępcy Prezesa: **5 j.a.**, tj. **0,02 mb**, Biurze Dyrektora Generalnego: **19 j.a.**, tj. **0,54 mb**, b. Biurze Organizacyjnym: **14 j.a.**, tj. **0,42 mb**, b. Biurze Prawnym: **19 j.a.**, tj. **0,47 mb**, b. Biurze Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji: **27 j.a.**, tj. **0,68 mb.** Łącznie zgoda na wybrakowanie dotyczyła **3071 j.a.**, co stanowiło **43,46 mb.**

Do aplikacji AZAK, wspomagającej administrowanie zasobem Archiwum Zakładowego, wprowadzono **2165** rekordów (łącznie aplikacja zawiera **20 896** rekordów, z których każdy odpowiada jednej pozycji w spisie), czyli całość dokumentacji ze spisów zdawczo-odbiorczych od nr 167 do 995.

Pracownicy Archiwum Zakładowego przeprowadzali konsultacje oraz szkolenia w zakresie stosowania instrukcji kancelaryjnej i archiwalnej.

Warunki przechowywania dokumentacji w magazynie archiwalnym są zgodne z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 15 lutego 2005 r. w sprawie warunków przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców (DzU 2005 nr 32 poz. 284).

W archiwach zakładowych oddziałów i delegatur IPN znajduje się łącznie **554,48 mb** dokumentacji, w tym kategorii A – 255,77 mb, kategorii B – 298,71 mb. W 2011 r. przejęto 135 mb, w większości dokumentacji kategorii B. Wśród oddziałów IPN największy metraż mają archiwa zakładowe prowadzone przez OBUiAD w Lublinie (ponad 90 mb) i we Wrocławiu oraz w Łodzi (po ok. 63 mb). Odnotowano łącznie 1851 wypożyczeń – z tego najwięcej w Archiwum Zakładowym Oddziału IPN w Warszawie (434 j.a.).

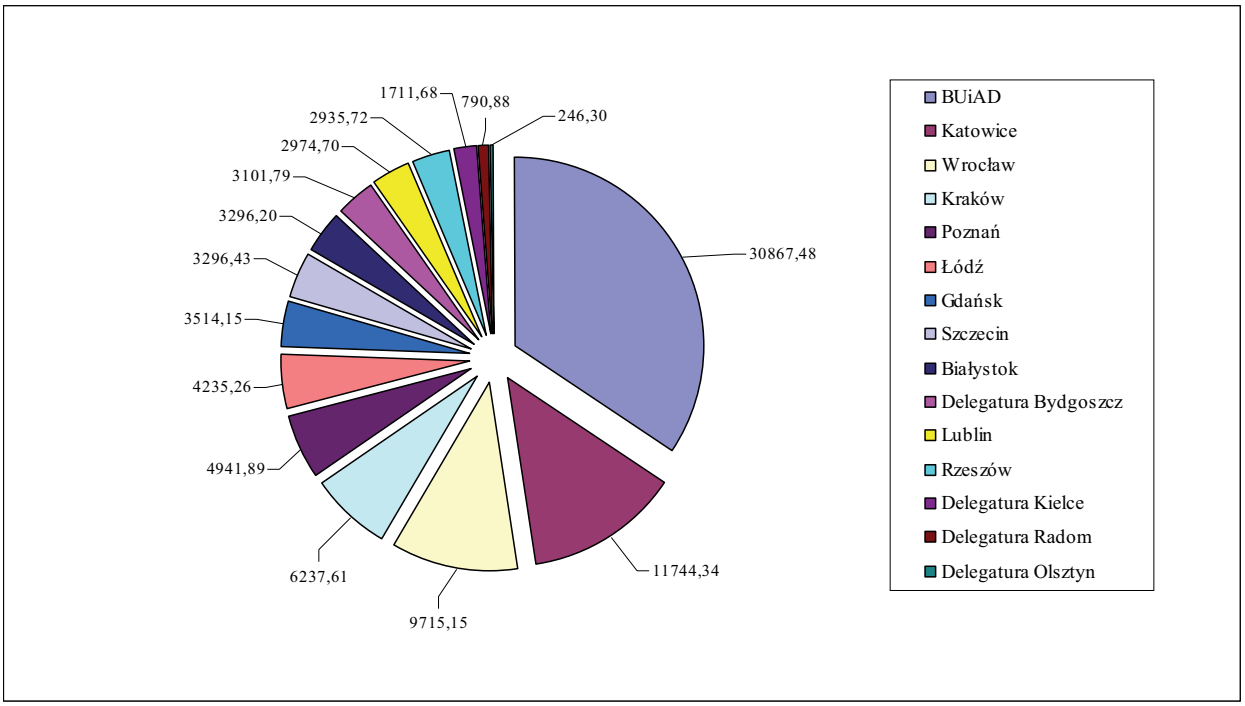

Wykres 3. Zasób archiwalny IPN na dzień 31 grudnia 2011 r. (w mb)

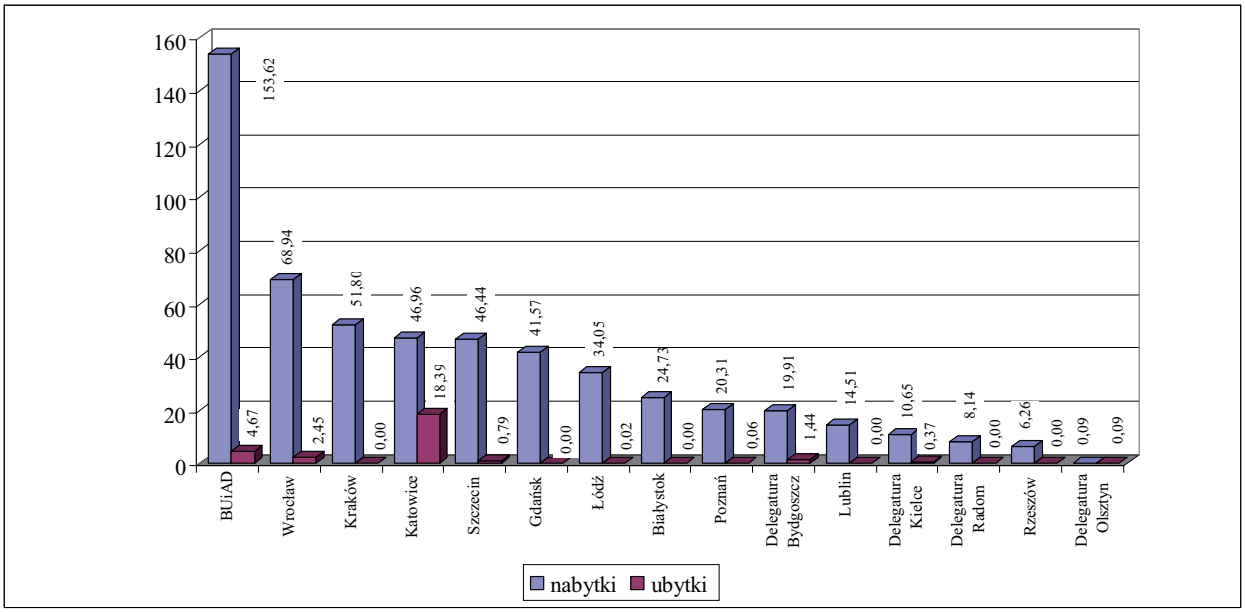

Wykres 4. Nabytki i ubytki w okresie sprawozdawczym (w mb)

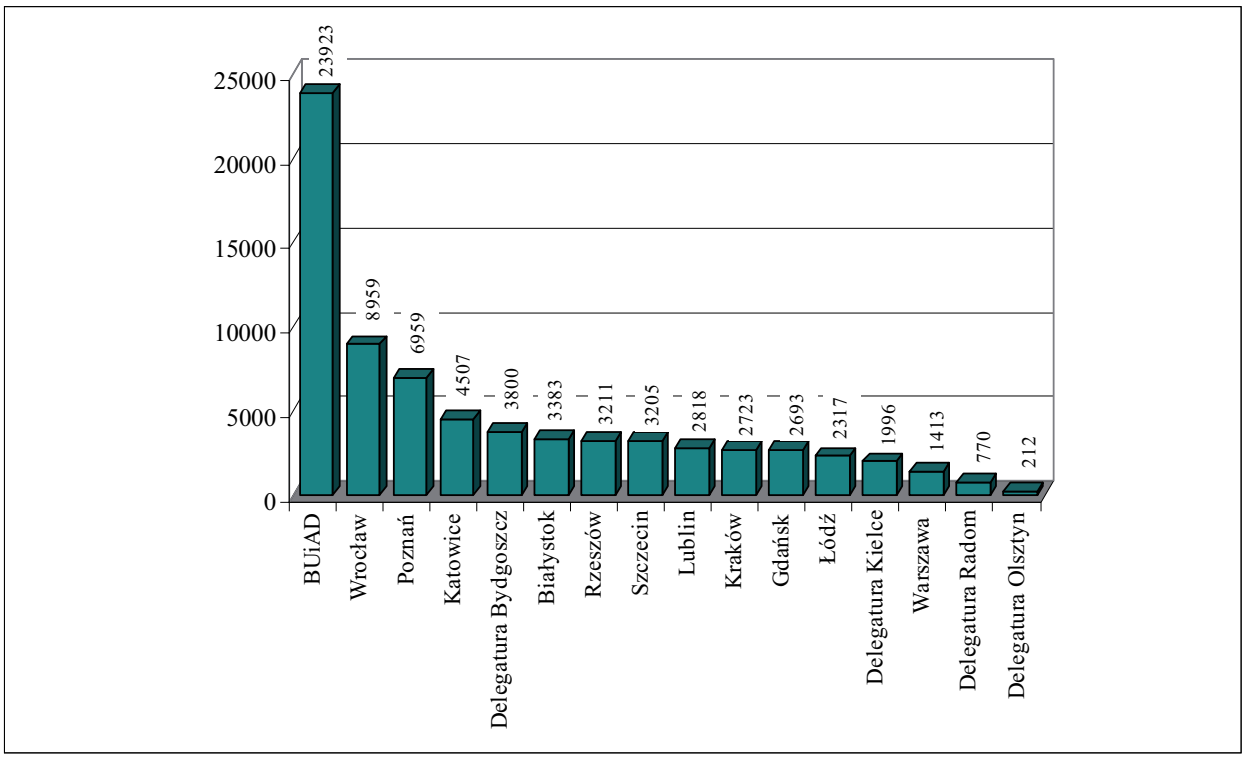

Wykres 5. Liczba jednostek archiwalnych opracowanych technicznie

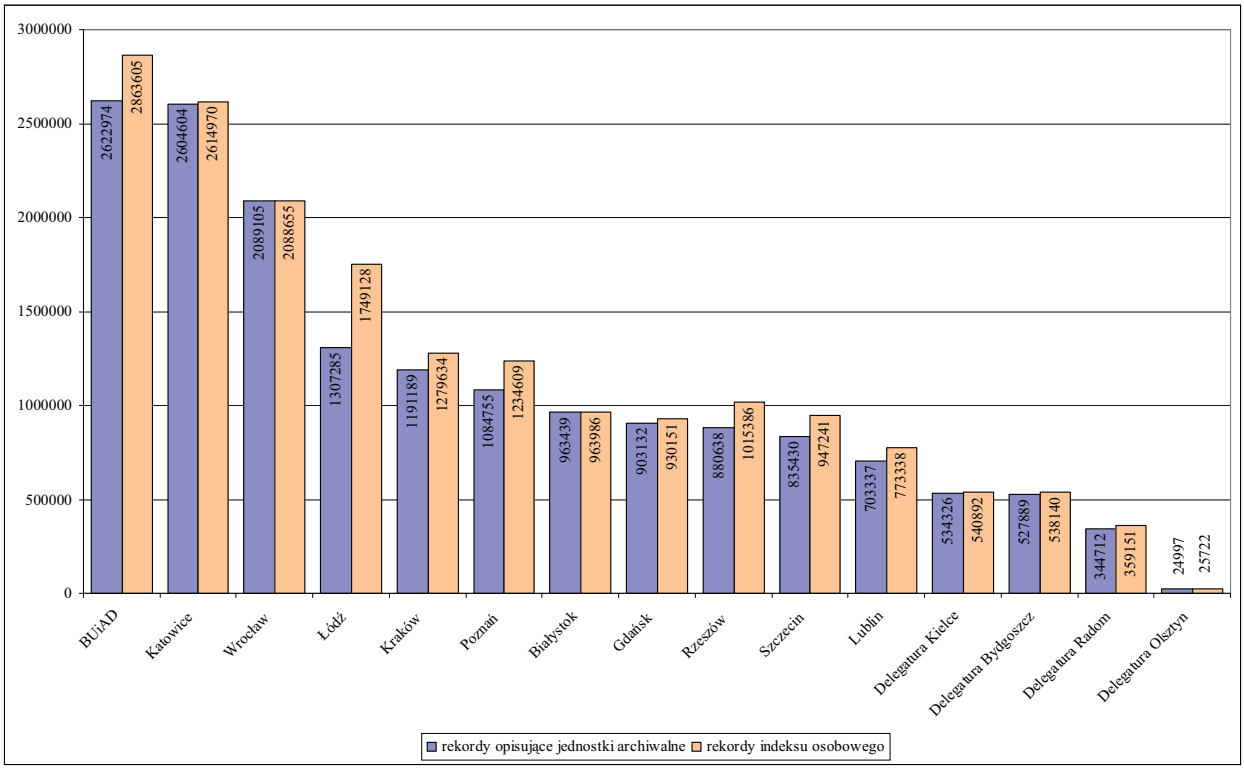

Wykres 6. Łączna liczba rekordów w Systemie Informacji Archiwalnej NEXUS (stan na 31 grudnia 2011 r.)

4.2.8. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne

Tabela 2. Stan zasobu archiwalnego

	Okres sprawozdawczy	W mb															Zasób (mb)
		UOP (zlikwidowany) ABW	AW	*WSI (zlikwidowane)* SKW SWW	MSWiA	Policja	Policja (materiały paszportowe)	Więziennictwo	OKŚZpNP	Archiwa państwowe	Archiwa wojskowe	Straż Graniczna	Organy administracji publicznej	Sądy i prokuratury powszechne	Sądy i prokuratury wojskowe	Dary i kolekcje prywatne	**Razem**
BUiAD	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	7463,8	312,24	1344,03	7285,21	207,31	7406,06	22,94	1717,4	146,21	1664,35	916,53	1956,9	131,46	124,88	19,21	**30718,53**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,08	0,01	9,3	4,55	0,26	0	43,25	61,98	1,36	14,99	12,88	0,25	2,42	0,35	1,94	**153,62**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	1,79	0,03	0,02	0	0,11	0	0	0,02	2,56	0	0,14	0	0	0	0	**4,67**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	7462,09	312,22	1353,31	7289,76	207,46	7406,06	66,19	1779,36	145,01	1679,34	929,27	1957,15	133,88	125,23	21,15	**30867,48**
Białystok	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	532,23	0	0	0	321,72	1796,34	6,55	27,27	94,51	202,02	24,88	149,34	96,31	9,2	11,1	**3271,47**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	5,25	0	1,93	0	1,25	12,55	0,02	0,01	0,86	0	2,86	**24,73**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	532,23	0	0	0	326,97	1796,34	8,48	27,27	95,76	214,57	24,9	149,35	97,17	9,2	13,96	**3296,20**
Gdańsk	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	528,28	0	0	0	339,45	2239,54	21,13	40,01	11,67	219,86	14,8	8,72	40,35	0	8,77	**3472,58**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,77	0	0	0	0,56	0	16,51	0,77	0	21,89	0	0	0,23	0	0,84	**41,57**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	529,05	0	0	0	340,01	2239,54	37,64	40,78	11,67	241,75	14,8	8,72	40,58	0	9,61	**3514,15**
Katowice	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	1312,98	0	0	132,95	444,14	9037,94	74,39	20,19	76,72	67,6	20,03	255,61	263,95	0,02	9,25	**11715,77**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,38	0	0	0,08	2,78	0,03	27,28	0,04	0	0,11	0	0	16,12	0	0,14	**46,96**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	8,85	0	0	5,31	0,93	2,17	0	0	0	0,03	0,02	1,05	0	0	0,03	**18,39**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	1304,51	0	0	127,72	445,99	9035,8	101,67	20,23	76,72	67,68	20,01	254,56	280,07	0,02	9,36	**11744,34**

Kraków	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	771,59	0	0	30,15	405,44	4016,4	26,26	100,75	117,39	80,02	13,12	505,82	53,39	2,13	63,35	**6185,81**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,03	0	0	3,13	14,94	0	24,97	0,2	0	7,3	0,06	0	0,74	0	0,43	**51,80**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	771,62	0	0	33,28	420,38	4016,4	51,23	100,95	117,39	87,32	13,18	505,82	54,13	2,13	63,78	**6237,61**
Lublin	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	538,6	0	0	0	376,1	1654,62	13,7	62,14	11	149,31	6,5	13,4	123,46	0	11,36	**2960,19**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,73	0	0	0	2,19	0,5	2,3	0,54	0	4,84	0	0	1,18	0	2,23	**14,51**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	539,33	0	0	0	378,29	1655,12	16	62,68	11	154,15	6,5	13,4	124,64	0	13,59	**2974,70**
Łódź	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	374,17	0	0	0	456,18	2855,61	3,7	202,3	20,66	21,73	0	115,51	143,02	2,37	5,98	**4201,23**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,1	0	0	0	2,53	0	23,85	1,2	0	6,04	0	0	0,1	0	0,23	**34,05**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,02**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	374,25	0	0	0	458,71	2855,61	27,55	203,5	20,66	27,77	0	115,51	143,12	2,37	6,21	**4235,26**
Poznań	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	643,76	0	0	0,2	280,11	3150,64	65,68	82,82	0,47	27,31	18,14	488,36	112,82	0,79	50,54	**4921,64**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,09	0	0	0	1,99	0,04	0,2	2,37	0	3,2	0	9	0,62	1,7	1,1	**20,31**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0,01	0,05	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,06**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	643,85	0	0	0,2	282,09	3150,63	65,88	85,19	0,47	30,51	18,14	497,36	113,44	2,49	51,64	**4941,89**
Rzeszów	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	350,17	0	0	22,9	167,58	2032,46	23,25	42,06	60	22,55	5,2	137,4	56,91	0	8,98	**2929,46**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0,08	0	0,8	0,05	0	2,47	0	0	1,5	0	1,36	**6,26**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	350,17	0	0	22,9	167,66	2032,46	24,05	42,11	60	25,02	5,2	137,4	58,41	0	10,34	**2935,72**
Szczecin	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	488,17	0,58	0	59,03	277,63	1922,72	22,44	19,57	11,06	98,78	9,3	220,47	107,92	0	13,11	**3250,78**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,24	0	0	0	13,46	2,43	22,82	0,3	0	5,84	0	0	0,69	0,57	0,09	**46,44**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,06	0	0	0	0,72	0	0	0,01	0	0	0	0	0	0	0	**0,79**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	488,35	0,58	0	59,03	290,37	1925,15	45,26	19,86	11,06	104,62	9,3	220,47	108,61	0,57	13,2	**3296,43**
Wrocław	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	1552,19	0,22	0	0	582,11	5759,78	103,45	112,06	20,77	119,48	37,02	1077,28	244,9	16,09	23,31	**9648,66**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	1,58	0	0	0	45,55	0,02	0,06	1,56	0	11,77	0,05	0,02	1,37	0	6,96	**68,94**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,2	0	0	0	0,32	0	0	0,33	0	0,04	0	0	0,04	0	1,52	**2,45**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	1553,57	0,22	0	0	627,34	5759,8	103,51	113,29	20,77	131,21	37,07	1077,3	246,23	16,09	28,75	**9715,15**

	Okres sprawozdawczy	W mb															Zasób (mb)
		UOP (zlikwidowany) ABW	AW	*WSI (zlikwidowane)* SKW SWW	MSWiA	Policja	Policja (materiały paszportowe)	Więziennictwo	OKŚZpNP	Archiwa państwowe	Archiwa wojskowe	Straż Graniczna	Organy administracji publicznej	Sądy i prokuratury powszechne	Sądy i prokuratury wojskowe	Dary i kolekcje prywatne	**Razem**
Delegatura Bydgoszcz	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	572,35	0,07	0,04	37,84	254,86	1380,11	67,21	91,44	2,86	154,13	0	260,05	227,63	33,35	1,38	**3083,32**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0,01	6,62	0,04	0,59	0,12	0	9,61	0	0	0,61	0	2,31	**19,91**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0,95	0,03	0	0	0	0,46	0	0	0	0	0	**1,44**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	572,35	0,07	0,04	37,85	260,53	1380,12	67,8	91,56	2,86	163,28	0	260,05	228,24	33,35	3,69	**3101,79**
Delegatura Kielce	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	377,76	0	0	27	78,66	787,5	2,65	17,6	21,01	18,62	0	299,1	71,36	0	0,14	**1701,40**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,02	0	0	0	1,52	0	0,91	0,4	0	5,35	0	1,28	1,07	0	0,1	**10,65**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0,06	0	0	0	0	0,2	0	0,11	0	0	0	**0,37**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	377,78	0	0	27	80,12	787,5	3,56	18	21,01	23,77	0	300,27	72,43	0	0,24	**1711,68**
Delegatura Olsztyn	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	0	0	0	0	0	0	130,06	4,12	0	10,08	0	0	102,04	0	0	**246,30**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,09	0	0	0	0	0	**0,09**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,09	0	0	0	0	0	**0,09**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	0	0	0	0	0	0	130,06	4,12	0	10,08	0	0	102,04	0	0	**246,30**
Delegatura Radom	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	192,39	0	0	7,61	50,2	324	1,5	0	0	0,4	0	156,7	49,85	0	0,09	**782,74**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	2,5	0	0	0	0,66	0,75	3	0	0	0	0	0	0,03	0	1,2	**8,14**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	194,89	0	0	7,61	50,86	324,75	4,5	0	0	0,4	0	156,7	49,88	0	1,29	**790,88**
Razem	Stan zasobu na dzień: 01.01.2011	**15698,44**	**313,11**	**1344,07**	**7602,89**	**4241,49**	**44363,72**	**584,91**	**2539,73**	**594,33**	**2856,24**	**1065,52**	**5644,66**	**1825,37**	**188,83**	**226,57**	**89089,88**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	**6,52**	**0,01**	**9,3**	**7,77**	**98,39**	**3,81**	**168,47**	**69,53**	**2,61**	**106,05**	**13,01**	**10,56**	**27,54**	**2,62**	**21,79**	**547,98**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	**10,92**	**0,03**	**0,02**	**5,31**	**3,1**	**2,25**	**0**	**0,36**	**2,56**	**0,82**	**0,16**	**1,16**	**0,04**	**0**	**1,55**	**28,28**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.2011	**15694.04**	**313,09**	**1353,35**	**7605,35**	**4336,78**	**44365,28**	**753,38**	**2608,9**	**594,38**	**2961,47**	**1078,37**	**5654,06**	**1852,87**	**191,45**	**246,81**	**89609,58**

Tabela 3. System Informacji Archiwalnej NEXUS

Oddział	Łączna liczba rekordów (stan na dzień 31 grudnia 2011 r.)		W tym liczba rekordów wprowadzonych w 2011 r.		Liczba rekordów edytowanych w 2011 r.
	opisujących jednostki archiwalne	indeksu osobowego	opisujących jednostki archiwalne	indeksu osobowego	
BUiAD	2622974	2863605	26719	363386	35553
Białystok	963439	963986	2433	9632	6159
Gdańsk	903132	930151	3123	59483	22461
Katowice	2604604	2614970	3702	55662	39740
Kraków	1191189	1279634	11110	32594	20329
Lublin	703337	773338	385	25235	8892
Łódź	1307285	1749128	2497	27350	36826
Poznań	1084755	1234609	5221	53366	14868
Rzeszów	880638	1015386	2553	15717	23412
Szczecin	835430	947241	4434	30251	5500
Wrocław	2089105	2088655	3193	23942	30016
Delegatura Bydgoszcz	527889	538140	2176	8428	12489
Delegatura Kielce	534326	540892	102	28264	2988
Delegatura Olsztyn	24997	25722	93	15556	2431
Delegatura Radom	344712	359151	1176	13683	4948
Razem	**16617812**	**17924608**	**68917**	**762549**	**266612**

Tabela 4. Bazy danych ZEUS i EZAN*

Oddział	Nazwa bazy danych	Liczba rekordów wprowadzonych	Łączna liczba rekordów w bazie
BUiAD	ZEUS	907	16654
	EZAN	0	1068
Białystok	ZEUS	917	2174
	EZAN	56	188
Gdańsk	ZEUS	1224	5174
	EZAN	103	903
Katowice	ZEUS	1187	3999
	EZAN	520	2434
Kraków	ZEUS	1355	5826
	EZAN	1007	2904
Lublin	ZEUS	740	2866
	EZAN	119	364
Łódź	ZEUS	1298	3834
	EZAN	1207	2809

Poznań	ZEUS	680	2286
	EZAN	416	802
Rzeszów	ZEUS	380	3892
	EZAN	265	1014
Szczecin	ZEUS	755	4801
	EZAN	257	1695
Wrocław	ZEUS	1168	4882
	EZAN	428	1352
Delegatura Bydgoszcz	ZEUS	1243	4278
	EZAN	94	456
Delegatura Kielce	ZEUS	0	871
	EZAN	0	255
Delegatura Olsztyn	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Delegatura Radom	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Razem	**ZEUS**	**11854**	**61537**
	EZAN	**4472**	**16244**

* ZEUS – system elektronicznej archiwizacji fotografii. EZAN – Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych byłych organów bezpieczeństwa państwa.

Tabela 5. Wypożyczenia magazynowe

Oddział	Liczba j.a. wypożyczonych z magazynów	Liczba j.a. zwróconych do magazynów
BUiAD	114701	122532
Białystok	15914	16114
Gdańsk	14215	14598
Katowice	14325	14704
Kraków	47638	49193
Lublin	10761	10485
Łódź	24027	23929
Poznań	13365	13122
Rzeszów	16585	17048
Szczecin	17186	17397
Wrocław	17775	18804
Delegatura Bydgoszcz	14029	12840
Delegatura Kielce	5352	4804
Delegatura Olsztyn	5644	5266
Delegatura Radom	2979	3130
Razem	**334496**	**343966**

Tabela 6. Opracowanie techniczne zasobu archiwalnego

Oddział	Liczba j.a. opracowanych technicznie
BUiAD	23923
Białystok	3383
Gdańsk	2693
Katowice	4507
Kraków	2723
Lublin	2818
Łódź	2317
Poznań	6959
Rzeszów	3211
Szczecin	3205
Warszawa	1413
Wrocław	8959
Delegatura Bydgoszcz	3800
Delegatura Kielce	1996
Delegatura Olsztyn	212
Delegatura Radom	770
Razem	**72889**

4.3. Digitalizacja

Do najważniejszych zadań realizowanych przez pion archiwalny IPN należy digitalizacja zgromadzonego zasobu. Proces cyfryzacji materiałów archiwalnych przebiega dwutorowo. Obejmuje on digitalizację planową, która dotyczy wybranych zespołów lub zbiorów zawierających materiały szczególnie cenne, znajdujące się w złym stanie technicznym, lub zagrożone uszkodzeniem ze względu na częste użytkowanie. Digitalizacji planowej poddawane są kartoteki, którymi dysponuje Wydział Ewidencji i odpowiadające mu referaty i sekcje na terenie kraju, jak również wybrane zespoły dokumentacji aktowej, całość zbioru mikrofilmów i mikrofisz, a także dokumentacja audiowizualna. Skanowane są także wszystkie jednostki archiwalne poddawane specjalistycznym zabiegom konserwatorskim. Drugi kierunek prac to digitalizacja na bieżące zapotrzebowanie, czyli wykonywanie kopii materiałów archiwalnych zamawianych przez wnioskodawców. Wykonywane są wówczas pełne kopie jednostek, przeznaczone do trwałego przechowywania, co również ma wartość zabezpieczającą. Większość powstających obecnie kopii dokumentacji aktowej jest skanowana w związku z realizacją bieżących zamówień użytkowników.

Kopie cyfrowe służą przede wszystkim zabezpieczeniu dokumentacji przed fizyczną degradacją, na jaką są narażone oryginały ze względu na częste użytkowanie i konieczność wykonywania wielokrotnie kopii z tych samych akt lub transportu pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Instytutu. Należy przy tym pamiętać, że duża część dokumentów została sporządzona na materiałach niskiej jakości, w tym na zakwaszonym papierze, co w połączeniu z niewłaściwymi warunkami przechowywania u poprzednich dysponentów grozi uszkodzeniem lub zniszczeniem. Drugi istotny powód

digitalizacji to usprawnienie procesu udostępniania. Kopie cyfrowe mogą być szybciej przesyłane pomiędzy komórkami i jednostkami organizacyjnymi archiwum, co powinno skrócić czas oczekiwania na zamówione dokumenty.

Digitalizacja w ramach pionu archiwalnego IPN obejmuje kilka odrębnych procesów wynikających z różnorodności zgromadzonego zasobu. Poniżej odrębnie zostanie omówiona digitalizacja kartotek oraz dokumentacji aktowej i mikrofilmowej. Wykonanie kopii cyfrowych fotografii, filmów i nagrań dźwiękowych zostało opisane w części sprawozdania dotyczącej zbiorów audiowizualnych w zasobie Instytutu.

4.3.1. Digitalizacja zasobu kartotecznego

W okresie sprawozdawczym kontynuowano rozpoczęty w 2006 r. proces digitalizacji kartotek. Cyfrowe kopie kart stanowią część aplikacji KARTOTEKI. Baza powinna ułatwić przeprowadzanie sprawdzeń w zdigitalizowanym zbiorze kartotecznym i chronić tym samym materiały ewidencyjne przed fizyczną degradacją. W 2011 r. wykonano w Wydziale Ewidencji i odpowiadających mu komórkach organizacyjnych w oddziałach i delegaturach Instytutu kopie **411 829** kart, co odpowiada ok. **168 mb** kartotek.

W Wydziale Ewidencji BUiAD kontynuowano trwający od 2008 r. proces skanowania kartoteki ogólnoinformacyjnej Biura „C" MSW. W okresie sprawozdawczym zespół liczący dwanaście osób zeskanował **62 840 kart**, tj. ok. **30 mb** z kartoteki ogólnoinformacyjnej b. Biura „C" MSW oraz z kartoteki WUSW w Płocku. W 2011 r. zakończono proces digitalizacji kartotek ogólnoinformacyjnych, a następnie przeprowadzono weryfikację poprawności indeksacji zeskanowanych kart. W 2011 r. zweryfikowano **938 104 karty**, tj. ok. **470 mb**. Wykonano również kopie cyfrowe **603 kart** włączonych do zbioru ogólnego na podstawie decyzji prezesa IPN. Podczas skanowania dokonywano anonimizacji zapisów niejawnych podlegających ochronie.

W jednostkach terenowych pionu archiwalnego IPN prace związane z digitalizacją dotyczyły w 2011 r. kartotek pomocniczych, dopływów do kartotek zeskanowanych wcześniej i pozyskanych w ostatnim czasie (razem **138 mb**, czyli **348 989 kart**). Poszczególne oddziały i delegatury Instytutu wykorzystywały od jednego do trzech stanowisk do digitalizacji. W okresie sprawozdawczym najwięcej kart zdigitalizowały: OBUiAD w Krakowie (łącznie 39,57 mb, czyli 112 884 karty), przy czym główną część zeskanowanego w 2011 r. metrażu stanowiła kartoteka paszportowa RUSW w Nowym Targu oraz OBUiAD w Katowicach, w którym zdigitalizowano 46,64 mb (85 730 kart), głównie z kartoteki paszportowej. Dotąd skopiowano w OBUiAD i delegaturach ok. 1500 mb ich zasobu kartotecznego.

Formę cyfrową nadano również innym pomocom ewidencyjnym, m.in. 7 j.a. w OBUiAD w Białymstoku, dziennikom archiwalnym b. WUSW oraz innym rejestrom i inwentarzom z zasobu OBUiAD w Łodzi (69 tomów), a także 50 j.a. z OBUiAD w Poznaniu, na które składały się inwentarze SB i WSW, protokoły brakowania akt byłej SB oraz pomoce ewidencyjne z lat 1955–1962. W OBUiAD w Krakowie kontynuowano digitalizację zmikrofilmowanych materiałów ewidencyjnych na potrzeby Referatu Ewidencji. W Referacie Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów OBUiAD w Łodzi prowadzono prace związane z opracowywaniem materiałów ewidencyjnych zdigitalizowanych przez Referat Ewidencji.

4.3.2. Digitalizacja dokumentacji aktowej oraz mikrofilmowej

Zadanie wykonywania z akt wzorcowych kopii cyfrowych, przeznaczonych do trwałego przechowywania, realizuje w centrali BUiAD Sekcja Reprografii i Digitalizacji wchodząca w skład Wydziału Obsługi Bieżącej, natomiast w oddziałach – referaty gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów. Szczegółowe zasady digitalizacji wzorcowej określa *Stanowiskowa instrukcja skanowania materiałów archiwalnych z zasobu IPN–KŚZpNP. Wykonywanie kopii wzorcowych*. W 2011 r. powstała jej nowa wersja, dostosowana m.in. do zmian w procedurach opracowywania dokumentacji

i precyzująca niektóre kwestie pominięte w poprzedniej wersji, w tym również uwzględniająca uwagi użytkowników kopii, takie jak np. rezygnacja ze znaku wodnego, zmniejszającego czytelność kopii.

Największą pracownię digitalizacji w IPN obsługuje wspomniana wyżej Sekcja Digitalizacji i Reprografii. Wyposażona jest w 31 stanowisk komputerowych. Skanery posiada 25 stanowisk, z czego 18 z nich to urządzenia z podajnikiem automatycznym, 2 skanery książkowe, 5 do skanowania mikrofilmów. Pozostałe 6 stanowisk służy do weryfikacji i opracowywania kopii elektronicznych. Pod koniec grudnia starsze komputery, niespełniające wymagań oprogramowania stosowanego w pracowni, zastąpiono nowszymi.

W pracowni BUiAD prowadzona jest digitalizacja materiałów archiwalnych zarówno bieżąca, mająca na celu wytworzenie kopii niezbędnych do sprawnego przebiegu procesu udostępniania, jak również prewencyjna, mająca charakter planowy.

Digitalizację wzorcową prowadzi również dziesięć oddziałów i trzy delegatury dysponujące własnym zasobem. Wykonują one kopie dokumentacji aktowej przede wszystkim w celu realizowania bieżących zamówień. Obecnie każda jednostka organizacyjna prowadząca digitalizację akt dysponuje skanerami przemysłowymi o wysokiej wydajności w liczbie od jednej do trzech sztuk. Wykorzystywane są także inne, specjalistyczne skanery do kopiowania materiałów wielkoformatowych lub ksiąg.

Liczba kopii wzorcowych wykonanych z jednostek archiwalnych dokumentacji aktowej systematycznie rośnie. We wszystkich pracowniach reprograficznych archiwum IPN zeskanowano w okresie sprawozdawczym łącznie **24 831 j.a.**, które zajmują 82 576 GB pamięci. Nadano również formę cyfrową **24 501 j.a.** w postaci mikrofisz i mikrofilmów (15 785 GB). Podsumowując, w ciągu 2011 r. w całym pionie archiwalnym zdigitalizowano **49 332 j.a.** dokumentacji aktowej i mikrofilmowej, zawierających blisko 6 mln stron.

W 2011 r. w Pracowni Reprografii w centrali BUiAD wykonano i umieszczono na urządzeniach magazynujących **11 586** pełnych kopii elektronicznych akt, złożonych z 2 174 281 plików, zajmujących łącznie 44 464 GB. Wykonano również kopie **3478 j.a.** mikrofilmów, czyli 682 400 plików i 5605 GB danych. Dla obydwu rodzajów dokumentacji oznacza to zwiększenie liczby wykonanych kopii w stosunku do 2010 r. Nagrano 9593 CD/DVD na potrzeby wypożyczeń magazynowych. Ponadto pracownicy sekcji sporządzają kopie użytkowe akt (elektroniczne, papierowe, na nośnikach CD) oraz wykonują mikrofilmy – obecnie jedynie w ramach realizacji umowy z amerykańskim Muzeum Holokaustu. W związku ze wspomnianą umową o współpracy zmikrofilmowano w roku sprawozdawczym 300 j.a., czyli łącznie wytworzono 62 249 klatek mikrofilmów.

W pracowniach reprograficznych oddziałów i delegatur Instytutu w okresie sprawozdawczym wykonano kopie wzorcowe **13 245 j.a.** zajmujących 38 112 GB pamięci w postaci 1 959 436 plików. Największą liczbę jednostek zdigitalizowały oddziały w Łodzi (1776), we Wrocławiu (1732) i w Poznaniu (1514).

Równolegle prowadzona jest w jednostkach terenowych IPN planowa digitalizacja dokumentacji w formie mikrofilmów szpulowych i mikrofisz. Z wykorzystaniem wypożyczonych skanerów poszczególne oddziały digitalizują całość znajdującego się w ich zasobie zbioru mikrofisz. Proces skanowania poprzedzają prace przygotowawcze polegające głównie na przeglądzie i oznaczaniu każdej mikrofiszy z osobna oraz na zabezpieczeniu poprzez włożenie do sygnowanych kopert. W ciągu trzech ostatnich lat udało się skopiować całość zbioru mikrofisz z zasobu oddziałów w Białymstoku, Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie i Delegatury w Bydgoszczy. W 2011 r. prace te prowadzono w OBUiAD w Poznaniu, Rzeszowie i we Wrocławiu, przy czym w tych dwóch ostatnich oddziałach są one kontynuowane.

Mikrofilmy szpulowe zostały zeskanowane w większości w latach poprzednich za pomocą specjalistycznego urządzenia będącego na wyposażeniu OBUiAD w Lublinie. Następnie skaner wypożyczono do OBUiAD we Wrocławiu, a ostatnio do Delegatury w Bydgoszczy, która w roku sprawozdawczym ukończyła digitalizację tej formy dokumentacji.

Zbiór cyfrowych kopii mikrofilmów i mikrofisz w oddziałach i delegaturach Instytutu powiększył się łącznie w 2011 r. o **21 023 j.a.** (1 122 111 plików o pojemności 10 180 GB).

Niezależnie od opisanych wyżej działań wykonywane są również kopie cyfrowe aktów normatywnych b. organów bezpieczeństwa państwa, które w postaci plików PDF stanowią część bazy EZAN. Obecnie baza zawiera **16 244 rekordy**.

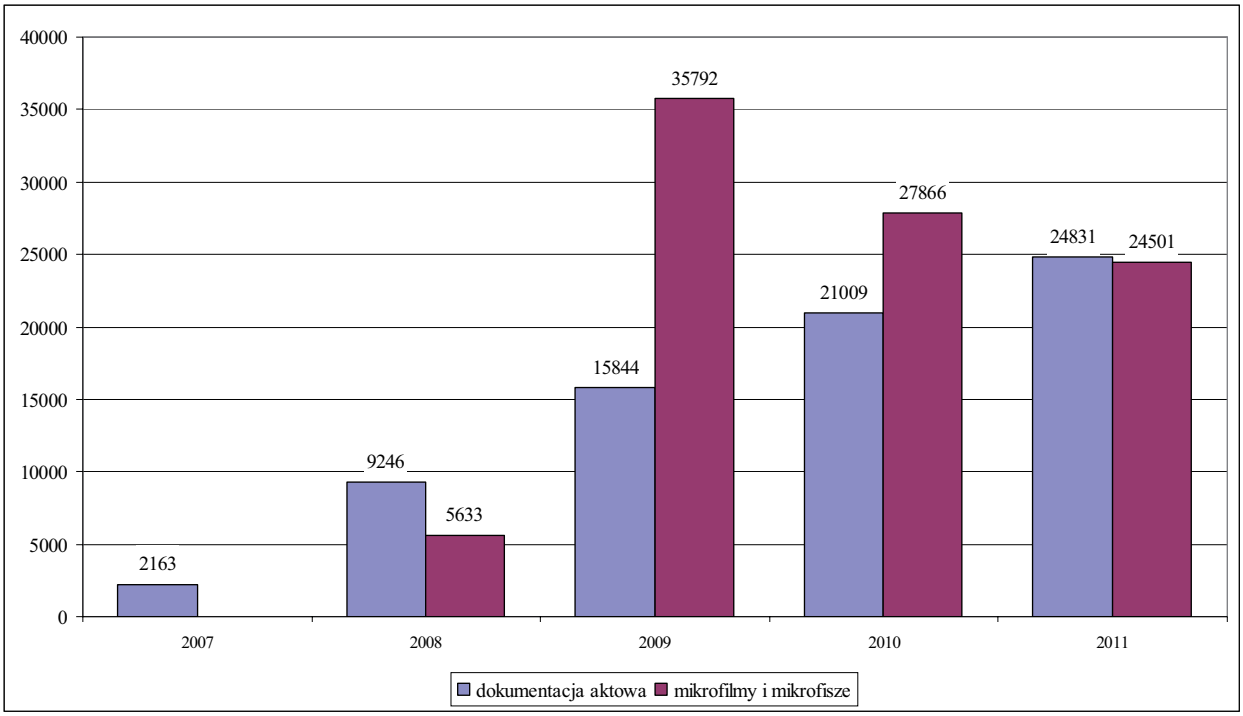

Wykres 7. Liczba zdigitalizowanych j.a. dokumentacji aktowej i mikrofilmowej

4.3.3. Digitalizacja – tabele statystyczne

Tabela 7. Digitalizacja kartotek

Oddział	Liczba zdigitalizowanych kart	Wielkość zdigitalizowanego zasobu w metrach bieżących	Liczba zweryfikowanych kart
BUiAD	62840	30	938104
Białystok	3825	1,88	2500
Gdańsk	39845	12,60	39845
Katowice	85730	46,64	59738
Kraków	112884	39,57	112884
Lublin	5876	2,89	0
Łódź	0	0	0
Poznań	3761	2,82	0
Rzeszów	21943	8,00	0
Szczecin	14214	5,45	0
Wrocław	18053	4,98	0
Delegatura Bydgoszcz	18158	6,87	11583
Delegatura Kielce	24700	6,66	37283
Delegatura Radom	0	0	0
Razem	**411829**	**168,36**	**1201937**

Tabela 8. Digitalizacja – wykonanie kopii wzorcowych*

Oddziały i delegatury	Rodzaj dokumentacji	j.a./ obrazy**	GB	Pliki
BUiAD	dokumentacja aktowa	11586	44464,422	2174281
	mikrofilmy i mikrofisze	3478	5605	682400
	dokumentacja fotograficzna	26447	990,18	27141
	dokumentacja filmowa	35	366,6	35
	dokumentacja dźwiękowa	111	142,35	162
Białystok	dokumentacja aktowa	852	2548,91	119478
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0	0
	dokumentacja fotograficzna	917	37,2	917
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Gdańsk	dokumentacja aktowa	1149	3140,884	214192
	mikrofilmy i mikrofisze	8	16,714	891
	dokumentacja fotograficzna	5644	125,958	5640
	dokumentacja filmowa	11	28,8	11
	dokumentacja dźwiękowa	106	265,108	418
Katowice	dokumentacja aktowa	1154	2832,78	129606
	mikrofilmy i mikrofisze	125	24,83	4502
	dokumentacja fotograficzna	1404	17,44	1404
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Kraków	dokumentacja aktowa	821	3211,045	163516
	mikrofilmy i mikrofisze	60	101,711	8121
	dokumentacja fotograficzna	1355	19,55	2891
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Lublin	dokumentacja aktowa	441	1620,04	74548
	mikrofilmy i mikrofisze	166	91,24	12752
	dokumentacja fotograficzna	740	15,38	740
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Łódź	dokumentacja aktowa	1776	4237,93	193722
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0	0
	dokumentacja fotograficzna	1298	17,63	1300
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Poznań	dokumentacja aktowa	1514	4325,94	235525
	mikrofilmy i mikrofisze	3420	2832,29	318950
	dokumentacja fotograficzna	680	37,93	680
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0

Oddziały i delegatury	Rodzaj dokumentacji	j.a./ obrazy**	GB	Pliki
Rzeszów	dokumentacja aktowa	1052	2856,787	151004
	mikrofilmy i mikrofisze	13130	4089,707	471177
	dokumentacja fotograficzna	560	18,655	560
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Szczecin	dokumentacja aktowa	1237	3597,17	178551
	mikrofilmy i mikrofisze	5	1,971	353
	dokumentacja fotograficzna	1214	20,821	1214
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	10	3,824	19
Wrocław	dokumentacja aktowa	1732	4518,37	236760
	mikrofilmy i mikrofisze	3878	1226,216	139143
	dokumentacja fotograficzna	1168	16,22	1168
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	81	27	148
Delegatura Bydgoszcz	dokumentacja aktowa	963	3343,368	183534
	mikrofilmy i mikrofisze	99	1730,52	157890
	dokumentacja fotograficzna	1221	24,186	1230
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Delegatura Kielce	dokumentacja aktowa	518	1712,334	71296
	mikrofilmy i mikrofisze	122	60,55	7822
	dokumentacja fotograficzna	0	0	0
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Delegatura Radom	dokumentacja aktowa	36	166,1	7704
	mikrofilmy i mikrofisze	10	4,4	510
	dokumentacja fotograficzna	275	6,5	275
	dokumentacja filmowa	0	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0	0
Razem	dokumentacja aktowa	**24831**	**82576,08**	**4133717**
	mikrofilmy i mikrofisze	**24501**	**15785,149**	**1804511**
	dokumentacja fotograficzna	**42923**	**1347,83**	**45160**
	dokumentacja filmowa	**46**	**395,4**	**46**
	dokumentacja dźwiękowa	**308**	**438,282**	**747**

* Skanowana dokumentacja aktowa definiowana jest trzema rodzajami plików, tj. plikami wzorcowymi tiff dla każdej skanowanej karty, strony lub klatki mikrofilmu, plikiem użytkowym PDF wykonanym dla całej skanowanej jednostki archiwalnej oraz elektroniczną kartą inwentarzową w postaci pliku XML. Standard skanowania dokumentacji aktowej zakłada wykonywanie kopii wzorcowych przy zachowaniu rozdzielczości 300 dpi, 24-bitowej głębi kolorów oraz zapis danych w formacie tiff. Skanowanie dokumentacji fotograficznej odbywa się przy zachowaniu formatu tiff, rozdzielczości 600 dpi oraz 24-bitowej głębi kolorów dla zdjęć kolorowych i 8-bitowej dla zdjęć czarno-białych. Obrazy cyfrowe fotografii otrzymują rozmiar nie mniejszy niż 13 na 18 cm.

** W przypadku dokumentacji fotograficznej liczba digitalizowanych jednostek podawana jest w obrazach.

4.4. Udostępnianie dokumentów

Zasady udostępniania dokumentów określa ustawa o Instytucie Pamięci Narodowej oraz ustawa o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów. Od momentu wejścia w życie ostatniej nowelizacji tych aktów prawnych (Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów – DzU z 2010 r. nr 79 poz. 522 z późn. zm.) przepisy regulujące zasady udostępniania dokumentów nie uległy zmianie. Wpłynęło to na umocnienie i utrwalenie dotychczas przyjętych zasad praktycznych przy realizacji kierowanych do IPN wniosków. Jedynym *novum* w 2011 r. w zakresie legislacyjnym było wejście w życie znowelizowanej Ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (DzU z 2010 r. nr 155 poz. 1041), która nałożyła na IPN dodatkowe zadania polegające na opracowywaniu wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności.

4.4.1. Główne kategorie wniosków

Większość kategorii wniosków przewidzianych w ustawie o IPN oraz w ustawie o ujawnianiu informacji jest realizowana przez referaty udostępniania i informacji naukowej w OBUiAD oraz delegatury IPN. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej natomiast, oprócz funkcji koordynacyjnej wobec działalności odpowiednich komórek udostępniania w OBUiAD i delegaturach, prowadzi kwerendy i udostępnia dokumenty do celów służbowych pracownikom IPN, uprawnionym podmiotom, a także realizuje proces wypożyczania akt z zasobu centrali BUiAD i wnioski z art. 29a ustawy o IPN.

Komórki organizacyjne pionu archiwalnego Instytutu realizują następujące kategorie wniosków:

- informacja o tożsamości danych wnioskodawcy z danymi zawartymi w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci Narodowej od dnia 26 listopada 2004 r., tzw. lista Wildsteina (art. 29a ustawy o IPN);
- udostępnianie do wglądu dokumentów dotyczących wnioskodawcy lub osoby nieżyjącej najbliższej wnioskodawcy (art. 30 ust. 1 ustawy o IPN);
- wydanie kopii dokumentów udostępnionych wnioskodawcy (art. 34 ust. 1 ustawy o IPN);
- wydanie wnioskodawcy przedmiotów (art. 34 ust. 5 ustawy o IPN);
- podanie danych identyfikujących tożsamość pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa oraz osób, które przekazywały o wnioskodawcy informacje organom bezpieczeństwa państwa (art. 35 ust. 1 i 2 ustawy o IPN);
- udostępnienie do wglądu dokumentów osobowych funkcjonariusza organów bezpieczeństwa (art. 35c ust. 1 ustawy o IPN);
- wydanie kopii dokumentów z akt osobowych funkcjonariusza organów bezpieczeństwa (art. 35c ust. 3 ustawy o IPN);
- udostępnienie dokumentów w celu wykonywania zadań ustawowych – w tym wnioski sądów, prokuratur, urzędów administracji publicznej, policji, służb ochrony państwa (art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o IPN);
- udostępnienie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych (art. 36 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN);
- udostępnienie dokumentów w celu publikacji materiału prasowego (art. 36 ust. 1 pkt 3 ustawy o IPN);
- udzielenie badaczom i dziennikarzom informacji ze zbiorów danych, rejestrów i kartotek (art. 36 ust. 4b ustawy o IPN);
- zastrzeżenie danych osobowych i tzw. danych wrażliwych (art. 37 ustawy o IPN);

- udostępnianie kopii akt spraw lustracyjnych (art. 18 ust. 5 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa);
- udostępnienie dokumentów dotyczących osoby publicznej (art. 25 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa);
- wnioski służbowe pracowników IPN.

W 2011 r. komórki organizacyjne udostępniania przyjęły łącznie **58 570** wniosków w ww. kategoriach, a zrealizowały **59 573**. Ponadto rozpoczęto realizację 1396 wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. Znaczny wzrost liczby spraw wynikał przede wszystkim z kilkakrotnie większej niż w latach ubiegłych liczby wniosków skierowanych do Instytutu przez sądy. Oprócz WUiIN, który przyjął łącznie **13 776** spraw, największą liczbę wniosków zarejestrował OBUiAD w Warszawie (7363). OBUiAD w Krakowie przyjął 4720 wniosków, natomiast OBUiAD w Katowicach 4655. Powyżej 3000 spraw zarejestrowały oddziały we Wrocławiu, Lublinie i Łodzi.

Do oddziałów i delegatur Instytutu nadal licznie wpływają wnioski o wgląd w dokumenty dotyczące wnioskodawcy (art. 30 ust. 1 ustawy o IPN). W 2011 r. przyjęto łącznie **3671** takich wniosków, z tego 821 w OBUiAD w Warszawie. Dokumenty odnalezione w zasobie IPN, po pracochłonnych kwerendach, udostępniono **2463** osobom. Wnioskodawcy, którzy zapoznali się z dokumentami, mogli skorzystać z prawa do otrzymania ich kopii. Wydano łącznie **466 347** kart kopii uwierzytelnionych i nieuwierzytelnionych. Złożono także **236** wniosków o podanie nazwisk i dalszych danych identyfikujących byłych pracowników, funkcjonariuszy i tajnych współpracowników. W wydanych notach ujawniono wnioskodawcom 740 funkcjonariuszy i 634 tajnych współpracowników. W drodze decyzji administracyjnej udostępniane są wyłącznie kopie w przypadku dokumentów wytworzonych przez wnioskodawcę lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa państwa albo w związku z czynnościami wykonywanymi w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji. W 2011 r. wydano **420** takich decyzji.

W ostatnich latach na wysokim poziomie utrzymuje się liczba wpływających wniosków kierowanych przez byłych pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa o wydanie kopii dotyczących ich dokumentów osobowych. Jest to związane z realizacją tzw. ustawy „dezubekizacyjnej". W 2011 r. złożono **1120** takich wniosków, a zrealizowano **1385**, przy czym wydano **87 296** kart kopii dokumentów osobowych. Mniejsza liczba wnioskodawców ubiegała się o zapoznanie z aktami osobowymi byłych funkcjonariuszy. W roku sprawozdawczym pion archiwalny przyjął **271** wniosków i zrealizował **340**, udostępniając **316 j.a.**

W stosunku do ubiegłego roku zwiększyła się liczba wniosków składanych przez naukowców i dziennikarzy. Badacze złożyli **4505** wniosków o udostępnienie dokumentów, z czego **393** skierowali naukowcy mieszkający za granicą. Zrealizowano **4621** tego typu wniosków i w czytelniach Instytutu udostępniono **75 578 j.a.** oraz wydano **105 044** kopie, odpisy i wypisy zamówione przez wnioskodawców prowadzących badania. Jeszcze większy wzrost liczby nowych wniosków w stosunku do 2010 r. odnotowano w kategorii spraw o udostępnienie dokumentów w celu publikacji materiału prasowego – dziennikarze złożyli **1461** wniosków (w tym **11** zagranicznych), natomiast zrealizowano **1180** spośród nich. Dziennikarze skorzystali z **13 169 j.a.** oraz otrzymali **14 246** zamówionych kopii. Wśród oddziałów IPN największą liczbę akt udostępniły naukowcom i dziennikarzom OBUiAD w Warszawie (17 857 j.a.) oraz OBUiAD w Krakowie (6255 j.a.).

Wydział Udostępniania w centrali BUiAD współpracował z oddziałowymi biurami udostępniania i archiwizacji dokumentów poprzez przeprowadzanie lub koordynację na ich zlecenie kwerend do wniosków naukowo-badawczych oraz dziennikarskich. Spośród nich można wyszczególnić kwerendę przeprowadzoną dla Szkoły Głównej Pożarniczej, mającą na celu odnalezienie wszelkich materiałów archiwalnych dot. strajku w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej w 1981 r. oraz kwerendę na potrzeby Stowarzyszenia „Pokolenie" w związku z przygotowywanym widowiskiem audiowizualnym na temat tragicznych wydarzeń w kopalni „Wujek" w 1981 r.

Badacze i dziennikarze znacznie częściej korzystali w 2011 r. z możliwości uzyskania informacji ze znajdujących się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej zbiorów danych, rejestrów i kartotek organów bezpieczeństwa państwa, w tym także dotyczących tożsamości tajnych informatorów lub pomocników przy operacyjnym zdobywaniu informacji. Naukowcy złożyli **541** takich wniosków, natomiast dziennikarze **132**. W okresie sprawozdawczym zakończono realizację **465** spraw tego typu dla badaczy i **100** dla dziennikarzy.

Szczegółowe informacje dotyczące realizacji poszczególnych kategorii wniosków zostały przedstawione w tabelach zamieszczonych w niniejszym sprawozdaniu.

4.4.2. Wnioski uprawnionych podmiotów

W ramach działalności archiwalnej WUiIN oraz odpowiadające mu komórki organizacyjne w oddziałach i delegaturach Instytutu realizowały swoje zadania ustawowe poprzez prowadzenie kwerend oraz udostępnianie materiałów organom wymiaru sprawiedliwości i ścigania, organom administracji publicznej oraz osobom fizycznym.

W skali kraju nastąpił znaczny wzrost liczby **spraw realizowanych dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania** w związku z prowadzonymi przez nie postępowaniami karnymi, cywilnymi i administracyjnymi. Najliczniej były reprezentowane w tej grupie sprawy wynikające z rozpatrywania przez sądy odwołań od decyzji wydawanych przez dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA oraz dyrektora Biura Emerytalnego Służby Więziennej. Szerzej ta kwestia zostanie omówiona w części dotyczącej realizacji tzw. ustawy „dezubekizacyjnej".

W kategorii spraw realizowanych na rzecz uprawnionych podmiotów szczególnie czasochłonny okazał się wniosek ministra sprawiedliwości dotyczący sporządzenia **wykazu osób skazanych wyrokami wojskowych sądów rejonowych** (WSR) na podstawie art. 8 dekretu o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy bytu państwa polskiego z dnia 16 listopada 1945 r. (DzU nr 53 poz. 300) oraz na podstawie innych aktów, na mocy których została orzeczona kara śmierci lub więzienia, a wobec których nie toczyło się postępowanie na mocy Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (DzU z 1991 r. nr 34 poz. 149 z późn. zm.). Informacje przekazane przez IPN są następnie wykorzystywane przez Ministerstwo Sprawiedliwości do przygotowania wniosków do sądów o unieważnienie orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych z powodów politycznych w PRL.

Wykonanie tego zadania wymagało zaangażowania kilkudziesięciu archiwistów z BUiAD w Warszawie, wszystkich oddziałów oraz delegatur posiadających w swoim zasobie akta byłych WSR. W ramach realizacji przedmiotowego wniosku pracownicy wydziału i jednostek terenowych dokonywali przeglądu zbioru liczącego kilkadziesiąt tysięcy akt spraw karnych b. wojskowych sądów rejonowych. WUiIN koordynował kwerendy prowadzone w tej sprawie w poszczególnych oddziałach i delegaturach Instytutu Pamięci Narodowej. Do końca 2011 r. udostępniono ministerstwu wykaz obejmujący **45 046** nazwisk, stanowiący wynik kwerendy przeprowadzonej w całym zasobie archiwalnym IPN, prace będą jednak kontynuowane w 2012 r.

Z inicjatywą ministra sprawiedliwości związane są również licznie napływające wnioski o udostępnienie akt WSR, kierowane do IPN przez sądy okręgowe prowadzące postępowania w sprawie unieważnień wyroków. Na przebieg ich realizacji ma wpływ konieczność opracowania zamówionych jednostek, ich digitalizacji oraz, w większości przypadków, poddania tych akt zabiegom konserwatorskim (akta pochodzą głównie z lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX w.).

Łącznie na **11 086** spraw zrealizowanych dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania **6009** przypada na OBUiAD oraz delegatury IPN, które przy tym wypożyczyły lub udostępniły **4010 j.a.**, a także wydały **124 446** kopii, odpisów, wypisów i wyciągów. W WUiIN na potrzeby organów wymiaru sprawiedliwości zrealizowano **312** spraw (nie licząc spraw wynikających z realizacji tzw. ustawy „dezubekizacyjnej") poprzez udostępnienie lub wypożyczenie **114 j.a.** oraz wydanie **109 278** kart kopii, odpisów, wypisów i wyciągów z dokumentacji aktowej.

W 2011 r. zwiększyła się także w stosunku do 2010 r. liczba spraw zrealizowanych dla **organów administracji publicznej** (razem **4119**). Z tej liczby w oddziałach i delegaturach IPN zrealizowano **3685** spraw, przy czym udostępniono lub wypożyczono **1975 j.a.** i wydano **62 684** kopie, odpisy, wypisy i wyciągi. WUiIN w centrali BUiAD zakończył **383** sprawy (oprócz kilkudziesięciu realizowanych w związku z tzw. ustawą „dezubekizacyjną"), udostępnił lub wypożyczył **385 j.a.** oraz wydał **5075** kart kopii, odpisów, wypisów i wyciągów z dokumentacji aktowej.

W przypadku **osób fizycznych** znaczna część spośród **3143** zakończonych wniosków dotyczyła tematyki wschodniej, tj. repatriacji i „mienia zabużańskiego" oraz represji stosowanych wobec obywateli polskich przebywających na ziemiach wschodnich II Rzeczpospolitej Polskiej i byłych terenach ZSRR. Specyfiką Oddziału w Katowicach jest składanie przez osoby fizyczne wniosków o potwierdzenie posiadania przez ich rodziny zaszeregowania do niemieckiej listy narodowościowej (Deutsche Volksliste) w okresie II wojny światowej. Oddziały i delegatury Instytutu zakończyły w 2011 r. realizację **2461** wniosków dla osób fizycznych. Ponadto w WUiIN w Warszawie zrealizowano **360** wniosków tego rodzaju (z wyjątkiem spraw związanych z tzw. ustawą „dezubekizacyjną").

Pracownicy WUiIN realizowali także **kwerendy archiwalne na potrzeby osób występujących do prezesa Instytutu Pamięci Narodowej** z następującymi wnioskami:

– z art. 29a ustawy o IPN, na mocy którego prezes Instytutu Pamięci Narodowej informuje w ciągu 14 dni w formie zaświadczenia, czy dane osobowe wnioskodawcy są tożsame z danymi osobowymi, które znajdują się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci od dnia 26 listopada 2004 r. W tym trybie w 2011 r. zrealizowano **47** wniosków (w OBUiAD i delegaturach IPN – **96** wniosków);

– o wydanie decyzji potwierdzających uwięzienie w latach 1944–1956 bez wyroku za działalność polityczną lub religijną, związaną z walką o suwerenność i niepodległość Polski, oraz z wnioskami o potwierdzenie faktu eksterminacji lub przymusowego wynarodowienia, realizowanymi w związku z art. 8 ust. 2 lit. a i b Ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (DzU z 2002 r. nr 42 poz. 371 z późn. zm.);

– o wydanie decyzji potwierdzających okres osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski po dniu 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną, w związku z realizacją art. 117 ust. 3 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (DzU z 2004 r. nr 39 poz. 353 z późn. zm.).

Warte odnotowania są również niezwykle pracochłonne kwerendy dot. m.in. **potwierdzania okresu zatrudnienia i wynagrodzenia** otrzymywanego przez pracowników b. organów bezpieczeństwa państwa. Przy realizacji tego rodzaju spraw w roku sprawozdawczym dokonano w WUiIN przeglądu **2681** jednostek aktowych oraz wydano **3240** kopii kart oraz wyciągów z akt.

Inna, równie czasochłonna, kategoria spraw realizowanych przez pracowników Wydziału Udostępniania w centrali Instytutu to kwerendy prowadzone w zespole aktowym KBW, w zakresie ustalenia przebiegu służby żołnierzy Korpusu oraz ich udziału w walkach z formacjami zbrojnego podziemia. W 2011 r. przeprowadzono **209** tego rodzaju kwerend. Podczas realizacji przedmiotowych spraw na bieżąco tworzona jest baza elektroniczna zawierająca informacje na temat poszczególnych jednostek KBW oraz organizacji zbrojnego podziemia, przeciwko którym formacje te prowadziły walki. W chwili obecnej baza zawiera opisy z przeglądu ok. **4500 j.a.** i jest kompletna za lata 1945–1949.

W ramach szeroko zakrojonej **działalności naukowej** Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej realizował i koordynował projekty związane z umowami zawartymi przez IPN z instytucjami oraz stowarzyszeniami z kraju i z zagranicy:

– w związku z umową o współpracy z dnia 25 maja 2011 r. zawartą z Komendantem Głównym Straży Granicznej przeprowadzono kwerendę dotyczącą formacji granicznych w Polsce. Odnale-

zioną dokumentację przekazano Wydziałowi Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł w celu publikacji materiałów źródłowych, a także Komendzie Głównej Straży Granicznej w celu budowy strony internetowej. Łącznie przekazano **246 j.a.** oraz udostępniono w Czytelni Akt Jawnych **400 j.a.** i **36** wypisów ewidencyjnych;

– w związku z umową z dnia 20 sierpnia 2010 r. z Muzeum Wsi Kieleckiej o współpracy przy tworzeniu Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie wraz z Wirtualnym Muzeum Martyrologii Wsi Polskiej w roku sprawozdawczym kontynuowano projekt mający na celu poszukiwanie dokumentacji związanej z powyższą tematyką. Łącznie przekazano w formie cyfrowej skany z **134 j.a.** oraz **54** fotografie;

– w związku z umową z dnia 14 października 2010 r. z Fundacją Kresy-Syberia, mającą na celu pomoc przy tworzeniu Wirtualnego Muzeum Kresy-Syberia, wytypowano materiały archiwalne odnoszące się do represjonowania i deportacji Polaków zamieszkałych na terenach II Rzeczpospolitej Polskiej. Łącznie udostępniono **153 j.a.** oraz **236** fotografii;

– w związku z protokołem dodatkowym z dnia 22 lutego 2011 r. do umowy z dnia 30 stycznia 2008 r. ze Studium Polski Podziemnej, dotyczącym projektu mającego na celu reedycję publikacji źródłowej *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945,* prowadzono i koordynowano ogólnopolską kwerendę dotyczącą ww. formacji. Wyniki kwerendy w postaci pliku cyfrowego zawierającego sygnatury oraz opis ok. **5000 j.a.** dotyczących Armii Krajowej przekazano członkom zespołu redakcyjnego;

– w związku z umową z Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie (The United States Holocaust Memorial Museum) kontynuowano udostępnianie materiałów dotyczących osób podejrzanych o przestępstwa z dekretu PKWN o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną, jeńcami oraz zdrajców narodu polskiego z dnia 31 sierpnia 1944 r. Ogółem Wydział udostępnił **2295 j.a.**;

– w związku ze współpracą z Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego Wydział udostępnił **280** fotografii oraz ok. **200** skanów dokumentów na potrzeby zaprojektowania głównej ekspozycji muzeum.

Obchody trzydziestej rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce poprzedzone były wzmożonymi pracami nad uzupełnieniem powstałego w 2008 r. elektronicznego inwentarza archiwalnego akt spraw karnych z okresu stanu wojennego. W efekcie tych prac, zweryfikowano i opublikowano na stronie internetowej **770** spraw głównych (nowych, jak również uzupełnionych i zweryfikowanych z lat poprzednich). Obecnie na portalu znajduje się ponad **2000** spraw karnych.

Ponadto Wydział zajmował się kontynuacją prac nad tworzeniem portalu informacyjnego „Praca przymusowa na rzecz III Rzeszy", realizowanego we współpracy z Archiwum Federalnym Niemiec (Das Bundesarchiv Deutschland). W 2011 r. wpisano ogółem do niniejszego portalu **60** zespołów archiwalnych.

Sekcja Informacji Naukowej, działająca w wydziale, jest również odpowiedzialna za informowanie zainteresowanych o zasobie IPN, jak też o możliwościach skorzystania z archiwaliów.

4.4.3. Wnioski służbowe

Pracownicy pionu archiwalnego opracowywali także kwerendy archiwalne oraz udostępniali materiały archiwalne w związku z **realizacją wniosków służbowych** zgodnie z regulaminem udostępniania dokumentów dla celów służbowych w następujących kategoriach:

– wnioski prokuratorów GKŚZpNP oraz OKŚZpNP;

– wnioski prowadzących badania naukowe pracowników Biura Edukacji Publicznej oraz oddziałowych biur edukacji publicznej;

– wnioski pracowników Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, oddziałowych biur i delegatur IPN oraz innych jednostek i komórek organizacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej;

– wnioski pozostałych uprawnionych pracowników IPN.

Spośród ważniejszych kwerend realizowanych w tej kategorii spraw należy wymienić te związane z projektami publikacji *Słownika biograficznego Polskiego Państwa Podziemnego* oraz *Encyklopedii Solidarności*.

W toku rozpatrywania wniosków dla pracowników pionu śledczego i badawczego IPN oraz innych uprawnionych pracowników Instytutu zakończono **8027** spraw. W Wydziale Udostępniania zrealizowano **1582** sprawy. Udostępniono przy tym **12 516 j.a.**, natomiast do służbowego wykorzystania wypożyczono **8301 j.a.** W oddziałach i delegaturach zakończono realizację **6445** spraw tego typu, przy czym pracownikom innych pionów Instytutu udostępniono **31 731 j.a.** i wypożyczono **15 137 j.a.**

Liczną grupę spraw służbowych stanowią wnioski o wypożyczenie akt potrzebnych w prowadzonych kwerendach, które są kierowane do innych jednostek organizacyjnych pionu archiwalnego. Najwięcej takich wniosków – z ogólnej liczby **14 895** w skali kraju – zrealizowano w Wydziale Udostępniania w centrali BUiAD. W 2011 r. zakończono realizację **5939** spraw, w ramach których udostępniono i wypożyczono oddziałowym biurom oraz delegaturom Instytutu **24 059 j.a.**, w tym **8789** na nośnikach cyfrowych – **721** jednostek na płytach CD oraz **8068** jednostek wysłano za pomocą serwera FTP. Z kolei OBUiAD i delegatury wypożyczyły lub udostępniły innym komórkom organizacyjnym pionu archiwalnego **22 710 j.a.**, realizując **8956** spraw.

Coraz większe znaczenie w wymianie materiałów archiwalnych pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Instytutu zyskuje aplikacja FTP, pozwalająca na przesyłanie cyfrowych kopii dokumentów, w tym przede wszystkim skanów akt i mikrofilmów (głównie w formacie PDF) oraz plików fotografii i filmów w stosownych dla nich formatach.

W okresie sprawozdawczym wysłano w ten sposób z centrali do oddziałów i delegatur ogółem **15 295** zdigitalizowanych jednostek archiwalnych. Dla porównania, rok wcześniej było ich **7972**.

Serwery i aplikacja FTP działają w pionie archiwalnym od lutego 2009 r. Obecnie serwer FTP w centrali BUiAD połączony jest z jedenastoma serwerami oddziałowymi oraz z serwerami Delegatur w Bydgoszczy i Radomiu. Pozostałe delegatury czekają na przyłączenie do systemu przesyłania plików. Serwery oddziałów i delegatur nie są też połączone między sobą. Stąd wśród wysłanych jednostek archiwalnych **3063** przesyłano na zasadzie tzw. przesyłki wahadłowej, polegającej na tym, że pliki z jednego z oddziałów lub delegatur są przesyłane do centrali, a stamtąd, zgodnie z dyspozycją przysyłającego, są transferowane do innego oddziału lub delegatury. Ponadto operator FTP odebrał w 2011 r. **6664 j.a.** przesłanych do centrali IPN, w tym skany kierowane z oddziałów i delegatur w ramach wspomnianej wyżej przesyłki wahadłowej. W centrali IPN odebrano także **9217** plików fotografii przysłanych z oddziałów IPN, które następnie zostały przeniesione na serwer, gromadzący dane na potrzeby aplikacji ZEUS.

4.4.4. Zespół ds. obsługi zbioru akt okupacyjnych

Zespół ten, wchodzący w skład Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej, kontynuował rozpoczęte w poprzednim okresie sprawozdawczym prace polegające na porządkowaniu kartotek historycznych wytworzonych w latach II wojny światowej, głównie przez organy administracji III Rzeszy, a także kartotek pomocniczych zawierających informacje o zasobie archiwalnym byłej GKBZpNP.

W 2011 r. przejęto z Wydziału Ewidencji **2,4 mb** kart kartotecznych wytworzonych przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, dotyczących zbrodniarzy nazistowskich, celem włączenia ich do kartoteki osobowej zbrodniarzy hitlerowskich. Do chwili obecnej uporządkowano ogółem **50 mb** tej kartoteki. Ponadto przejęto ok. **4,5 mb** kartoteki osób zatrudnionych na terenie b. Dystryktu Warszawskiego (głównie volksdeutschów), z czego uporządkowano **2,5 mb** zgromadzonych kart.

Pracownicy zespołu brali również udział w procesie digitalizacji. Postać cyfrową otrzymało **9,1 mb** kart z kartotek zespołu Niemiecka Tajna Policja Państwowa w Ciechanowie i Płocku, kartoteki Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy oraz kartoteki osób aresztowanych i osadzonych m.in. w więzieniu na Pawiaku.

Na potrzeby prowadzonych kwerend stworzone zostały bazy elektroniczne obejmujące w głównej mierze nazwiska osób prześladowanych przez organy represji III Rzeszy. Podstawę owych baz stanowiły poszczególne zespoły, zbiory archiwalne bądź pojedyncze jednostki aktowe. Ogółem wpisano **73 706** rekordów.

Również na wewnętrzne potrzeby zespołu ds. obsługi zbioru akt okupacyjnych sporządzono elektroniczny wykaz ofiar zbrodni nazistowskich wyszczególnionych w publikacji b. GKBZHwP *Rejestr miejsc i faktów zbrodni popełnionych przez okupanta hitlerowskiego na ziemiach polskich w latach 1939–1945* z b. województw poznańskiego, ostrołęckiego, siedleckiego, katowickiego, gdańskiego, bielskiego, łomżyńskiego, pilskiego, bydgoskiego, toruńskiego, kaliskiego, płockiego i ciechanowskiego, który liczy łącznie **17 036** rekordów.

Przy realizacji bieżących zadań zespół ten korzysta także z elektronicznej bazy danych Międzynarodowej Służby Poszukiwań w Bad Arolsen (aplikacja OuSArchiv) zawierającej kopie cyfrowe dokumentów oraz informacje dotyczące więźniów obozów koncentracyjnych, gett, więzień hitlerowskich oraz robotników będących na pracach przymusowych na terenie III Rzeszy, a także terenach przyłączonych.

4.4.5. Realizacja tzw. ustawy „dezubekizacyjnej"

W ramach struktury organizacyjnej Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej działa również **Samodzielny Zespół ds. realizacji Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r.** o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy policji [...] (DzU z 2009 r. nr 24 poz. 145), zwanej „dezubekizacyjną", który w prezentowanym okresie sprawozdawczym kontynuował rozpoczęte w 2009 r. zadania.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że wnioski uprawnionych organów emerytalnych realizowane są zarówno w centrali, jak i oddziałach oraz delegaturach IPN. Zespół działający w centrali BUiAD przyjmuje, rejestruje i dystrybuuje korespondencję nadsyłaną przez organy emerytalno-rentowe oraz sprawuje nadzór nad realizacją zadań we wszystkich jednostkach organizacyjnych Instytutu.

Obecnie Zespół zajmuje się przede wszystkim przygotowywaniem odpowiedzi na pisma XIII Wydziału Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Sądu Apelacyjnego Warszawie, gdzie rozpatrywane są odwołania od decyzji wydawanych przez dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA oraz dyrektora Biura Emerytalnego Służby Więziennej.

W 2011 r. wpłynęło łącznie do zespołu w centrali BUiAD **4751** pism sądowych w sprawie wystawienia w terminie siedmiu lub czternastu dni szczegółowej informacji o przebiegu służby funkcjonariuszy z uwzględnieniem zajmowanych stanowisk i jednostek organizacyjnych, w których służyli. W podanej liczbie zawarte są także pisma sądu skierowane do Instytutu w sprawie uzasadnienia zakwalifikowania konkretnej jednostki organizacyjnej MSW do organów bezpieczeństwa państwa wraz z przedstawieniem dokumentów normatywnych, merytorycznego odnoszenia się do podnoszonych podczas rozprawy przez stronę skarżącą zarzutów i składanych wniosków.

W okresie sprawozdawczym zespół zrealizował **4765** pism sądowych, z czego **529** skierowano do realizacji do jednostek organizacyjnych Instytutu, które wystawiały zakwestionowane *Informacje o przebiegu służby*. Na potrzeby realizacji ww. kategorii pism wykonano kwerendę w ok. **2500 j.a.** znajdujących się w zasobie BUiAD. Wypożyczono (w wersji elektronicznej) **450 j.a.** z zasobu innych oddziałów IPN. Do Sądu Okręgowego lub Sądu Apelacyjnego przesłano ponad **13 000** kopii kart (wyciągi, kopie akt, kopie akt normatywnych).

Bardzo duża liczba tego typu spraw angażowała również pracowników referatów i sekcji udostępniania w oddziałach oraz delegaturach IPN. Spośród ponad 6000 wniosków skierowanych przez sądy do oddziałów i delegatur **3739** dotyczyło odwołań od decyzji organów emerytalnych złożonych przez byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa. W stosunku do 2010 r. oznacza to przeszło sześciokrotny wzrost liczby spraw realizowanych w jednostkach terenowych i czterokrotny w centrali BUiAD.

Do zadań zespołu należy także udzielanie odpowiedzi na pisma indywidualne byłych funkcjonariuszy, objętych skutkami tzw. ustawy „dezubekizacyjnej". W 2011 r. wpłynęły do zespołu **333** pisma tego typu, natomiast zrealizowano **322**. Ponadto w oddziałach i delegaturach Instytutu zakończono **279** spraw skierowanych w związku z tzw. ustawą „dezubekizacyjną" przez osoby fizyczne bądź organy administracji.

Zespół przyjął również **25** wniosków o wydanie kopii akt osobowych w trybie art. 35c ust. 3 ustawy o IPN złożonych przez byłych funkcjonariuszy. Wszystkie takie wnioski zostały przesłane do odpowiednich oddziałów oraz delegatur IPN zgodnie z właściwością miejscową.

Do Instytutu Pamięci Narodowej w dalszym ciągu wpływają wnioski Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA oraz Biura Emerytalnego SW, składane w trybie art. 13a ust. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (DzU z 2004 r. nr 8 poz. 67 z późn. zm.). W 2011 r. ww. uprawnione podmioty złożyły **16** wniosków obejmujących zapytania dotyczące **4218** świadczeniobiorców. Do 31 grudnia 2011 r. na podstawie kwerend przeprowadzonych w zasobie centrali BUiAD, a także oddziałów i delegatur Instytutu udzielono odpowiedzi w sprawie **4131** byłych funkcjonariuszy, z czego wystawiono **294** *Informacje o przebiegu służby*, w przypadku **252** osób uznano, że zgromadzone w IPN dokumenty nie pozwalają na stwierdzenie, że osoby te pełniły służbę w organach bezpieczeństwa państwa. W pozostałych przypadkach nie odnaleziono żadnych dokumentów osobowych. W trakcie realizacji pozostaje 81 zapytań.

4.4.6. Wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności

Nowym zadaniem nałożonym na pion archiwalny IPN jest realizacja wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. Zgodnie z ogłoszoną w dniu 5 sierpnia 2010 r. nowelizacją ustawy o orderach i odznaczeniach (DzU z 2010 r. nr 155 poz. 1041) prezes Instytutu Pamięci Narodowej został upoważniony do występowania do prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej z wnioskami o nadanie wspomnianego odznaczenia działaczom opozycji antykomunistycznej z lat 1956–1989. W tym celu 10 listopada 2011 r., zarządzeniem nr 52/11 prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, powołano w ramach WUiIN samodzielny zespół do spraw realizacji wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności.

Zakres zadań zespołu, skupiającego pracowników BUiAD, obejmuje wszelkie czynności związane z merytorycznym i formalnym opracowywaniem wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. Należą do nich: przeprowadzanie i koordynacja kwerend archiwalnych, ocena formalna wniosków przed przedłożeniem do podpisu prezesowi IPN, a także wszelka korespondencja z kandydatami do nadania odznaczenia, organami samorządowymi, organizacjami społecznymi i zawodowymi. Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach nakłada obowiązek współpracy z Kancelarią Prezydenta, a w przypadku wniosków cudzoziemców i obywateli polskich zamieszkałych za granicą – także z Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

Prace polegające na opracowaniu zasad realizacji wniosków rozpoczęto w momencie wejścia w życie Rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 2 lutego 2011 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (DzU z 2011 r. nr 30 poz. 152), które wprowadziło formularz wniosku o nadanie odznaczenia Krzyża Wolności i Solidarności. Od 21 września 2011 r. obowiązuje nowy formularz wniosku ustanowiony rozporządzeniem prezydenta RP z dnia 4 sierpnia 2011 r. (DzU z 2011 r. nr 186 poz. 1102).

W związku z przysługującym prezesowi IPN ustawowym uprawnieniem do przedstawiania prezydentowi RP osób zasłużonych na rzecz niepodległości i suwerenności w latach 1956–1989, przystąpiono do prac w zakresie typowania kandydatów spełniających przesłanki ustawy o orderach

i odznaczeniach. W powyższy proces zostały zaangażowane wszystkie jednostki organizacyjne Instytutu na terenie całego kraju.

Specyfika procedury postępowania wymaga wyrażenia zgody przez kandydata wytypowanego do odznaczenia, zanim pracownicy pionu archiwalnego przystąpią do dalszego opracowywania wniosku. Podjęte przez Instytut przedsięwzięcie rozsyłania formularzy oraz towarzysząca temu medialna akcja informacyjna dotycząca odznaczenia zaowocowały nadsyłaniem pierwszych wniosków z wyrażoną zgodą kandydatów już w maju 2011 r., aby przybrać na sile w kolejnych miesiącach.

Założeniem projektodawców odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności było szczególne uhonorowanie działaczy niepodległościowych – zwłaszcza zapomnianych bądź anonimowych. Ustanowienie powyższego odznaczenia i przypadające na 2011 r. kolejne rocznice przełomowych wydarzeń stały się doskonałą okazją do przypomnienia i uczczenia pamięci zasłużonych. Już w czerwcu 2011 r. z okazji 35. rocznicy Czerwca ’76 Krzyż Wolności i Solidarności otrzymało czternaście osób. Kolejne odznaczenia przyznawano sukcesywnie w następnych miesiącach, z czego najwięcej (ponad 30) w grudniu w związku z 30. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, głównie dla działaczy „Solidarności”, internowanych, represjonowanych czy zmuszonych do emigracji politycznej z kraju. Kilku osobom przyznano Krzyż Wolności i Solidarności pośmiertnie.

Do końca 2011 r. z inicjatywy prezesa IPN i organów uprawnionych wpłynęło łącznie do zespołu 486 wniosków z wyrażoną zgodą na przedstawienie do odznaczenia Krzyżem Wolności i Solidarności. Do Kancelarii Prezydenta przesłano 199 wniosków spełniających wymogi formalne i sygnowanych podpisem prezesa IPN. Ogółem zrealizowano 353 wnioski, a prace nad pozostałymi trwają.

4.4.7. Udostępnianie dokumentów w czytelniach

Materiały archiwalne udostępniane są użytkownikom w czytelniach Instytutu lub wypożyczane jednostkom organizacyjnym IPN i uprawnionym instytucjom, takim jak: służby specjalne, organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania oraz organy administracji publicznej. Użytkownicy czytelni mają możliwość skorzystania z pomocy ewidencyjnych, w tym Systemu Informacji Archiwalnej NEXUS, aplikacji ZEUS, a także podręcznego księgozbioru. Dostępne w czytelniach stanowiska komputerowe pozwalają na korzystanie z cyfrowych kopii zamówionych materiałów. W centrali BUiAD i w niektórych oddziałach funkcjonują również aplikacje informatyczne przeznaczone do udostępniania zdigitalizowanych kopii dokumentów.

W 2011 r. czytelnie IPN odwiedziło **10 057** osób. W czasie **21 768** wizyt skorzystały one ze **145 231 j.a.** Liczba osób i wizyt jest zbliżona do wielkości z poprzedniego roku, jednak zwiększyła się liczba jednostek, z którymi użytkownicy zapoznali się w czytelniach. Systematycznie rośnie również liczba jednostek udostępnianych w czytelniach w formie elektronicznych kopii.

Najczęściej wnioskodawcy korzystali z **Czytelni Akt Jawnych** w BUiAD zarządzanej przez Wydział Udostępniania. Udostępnia się tutaj dokumenty na potrzeby wniosków służbowych, naukowych i dziennikarskich, w tym również realizowane przez OBUiAD w Warszawie. W okresie sprawozdawczym z czytelni tej skorzystało **2212** osób, w tym: **1215** osób, które złożyły wnioski naukowo-badawcze, **380** osób w związku z realizacją wniosków dziennikarskich oraz **617** osób w ramach wniosków służbowych. Łącznie udostępniono tym wnioskodawcom **37 574 j.a.**, w tym **15 418** w formie elektronicznej, z czego za pomocą aplikacji digi-arch, wspomagającej udostępnianie cyfrowych kopii akt – **8338 j.a.** Użytkownicy czytelni korzystali również z zainstalowanych elektronicznych baz komputerowych pozwalających na samodzielne przeprowadzanie kwerend: z bazy NEXUS – **312** razy, z bazy ZEUS – **48** razy, natomiast z bazy OuSArchiv – **39** razy.

W 2011 r. wspólnie z Biurem Informatyki rozpoczęto prace nad wdrożeniem aplikacji digi-arch w wybranych oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz w Biurze Edukacji Publicznej i jego oddziałach. Prowadzone działania mają w przyszłości przyczynić się do szerokiego, „wirtualnego” udostępniania dokumentacji archiwalnej pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi IPN.

Do najczęściej odwiedzanych należy również czytelnia OBUiAD w Warszawie, w której 1786 osób zapoznało się z 25 512 j.a. w trakcie 3729 wizyt. Dużą liczbę wizyt odnotowały czytelnie w OBUiAD w Krakowie (1651), Poznaniu (1638) i Lublinie (1456). Pod względem liczby udostępnionych jednostek wyróżnia się czytelnia gdańskiego oddziału – czytelnicy zapoznali się tutaj z 12 866 j.a. Duży udział wśród udostępnionych dokumentów – przekraczający średnią w skali kraju – mają kopie elektroniczne w czytelniach BUiAD w Warszawie, OBUiAD w Lublinie, Gdańsku, Szczecinie i Poznaniu.

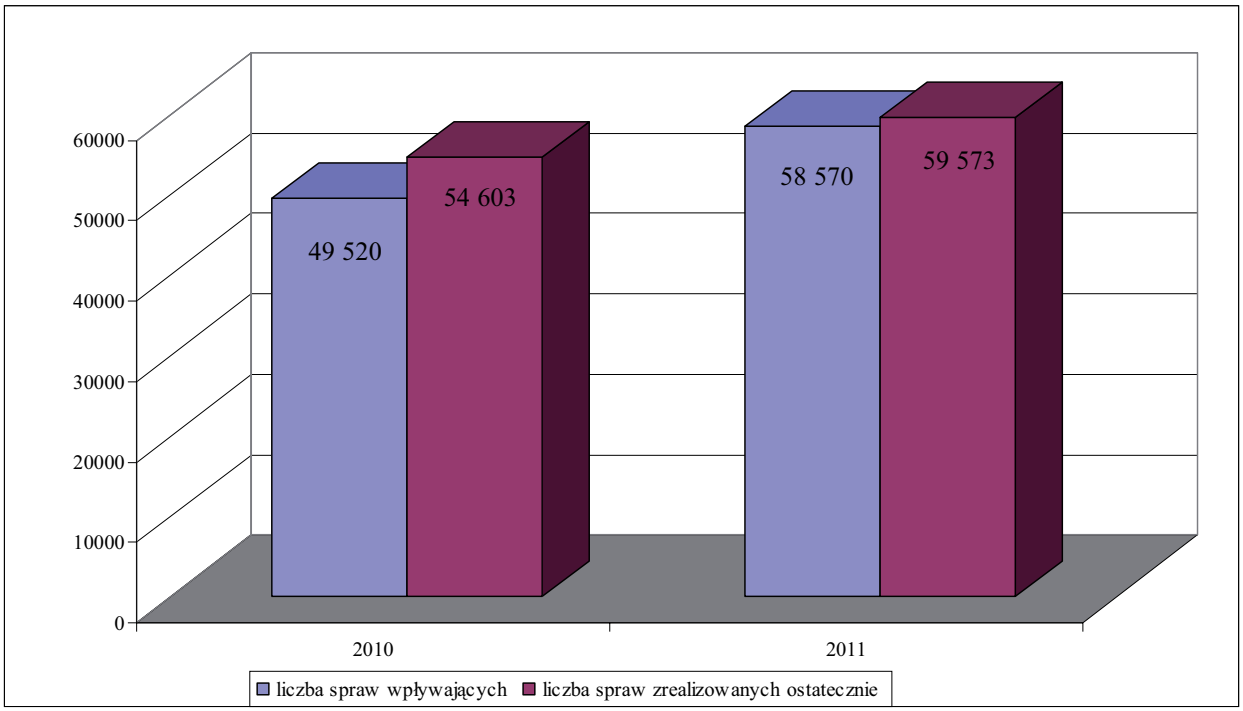

Wykres 8. Udostępnianie dokumentów – dane ogólne

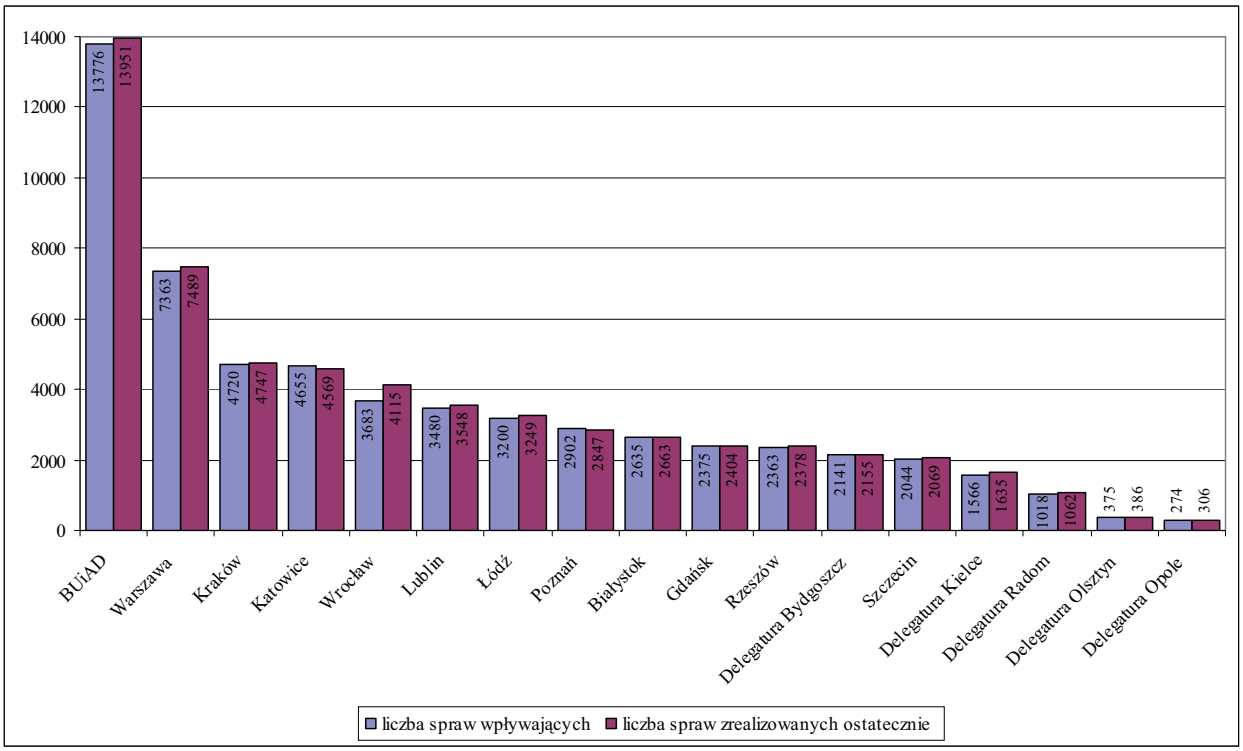

Wykres 9. Realizacja spraw w poszczególnych jednostkach pionu archiwalnego

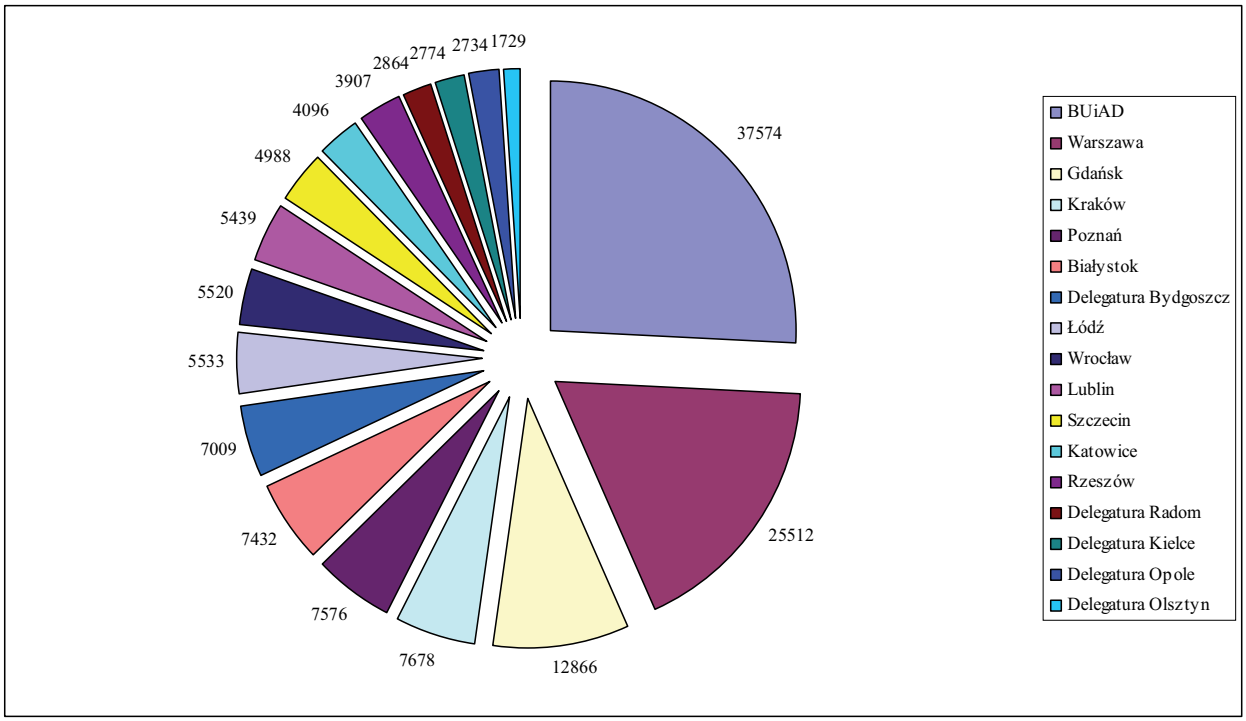

Wykres 10. Liczba jednostek archiwalnych udostępnionych w czytelniach

4.4.8. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne

Tabela 9. Dane ogólne

Oddziały	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie
BUiAD	13776	976	13951
Białystok	2635	317	2663
Gdańsk	2375	312	2404
Katowice	4655	604	4569
Kraków	4720	674	4747
Lublin	3480	681	3548
Łódź	3200	177	3249
Poznań	2902	693	2847
Rzeszów	2363	209	2378
Szczecin	2044	483	2069
Warszawa	7363	1885	7489
Wrocław	3683	273	4115
Delegatura Bydgoszcz	2141	294	2155
Delegatura Kielce	1566	131	1635
Delegatura Olsztyn	375	69	386
Delegatura Opole	274	141	306
Delegatura Radom	1018	197	1062
Razem	**58570**	**8116**	**59573**

Tabela 10. Realizacja wniosków o udostępnienie dokumentów (art. 30–35 ustawy o IPN)

Oddział	Wnioski o udostępnienie dokumentów								Wnioski o wydanie kopii dokumentów					Wnioski o wydanie przedmiotów				Wnioski o podanie nazwisk i dalszych danych identyfikujących byłych pracowników, funkcjonariuszy i TW								
	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba spraw przekazanych do właściwego miejscowo oddziału IPN	Liczba wnioskodawców, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych dokumentów		Liczba decyzji w trybie art. 31 ust. 1 ustawy o IPN	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych kopii (karty)		Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych przedmiotów	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba not ujawniających dane funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy ujawnionych w notach	Liczba TW ujawnionych w notach	Liczba decyzji odmawiających podania danych funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy, których podania danych odmówiono	Liczba TW, których podania danych odmówiono
						j.a.	karty					Uwierzytelnionych	Nieuwierzytelnionych													
Białystok	169	24	181	7	98	474	9631	17	91	0	91	9161	28	0	0	0	0	14	5	11	15	0	37	11	0	27
Gdańsk	247	73	246	8	157	860	37184	16	123	0	125	12789	14276	0	0	0	0	2	0	13	8	17	19	7	0	122
Katowice	384	197	342	5	220	940	36014	28	206	0	206	33758	0	0	0	0	0	20	2	25	17	20	47	20	4	113
Kraków	326	113	437	6	307	2371	62417	42	293	0	297	32350	27990	1	0	1	3	28	18	24	39	296	106	18	22	75
Lublin	253	78	255	4	158	1515	46751	25	155	1	156	37112	0	1	0	2	136	43	96	9	113	2	116	0	0	0
Łódź	284	66	296	4	127	812	18174	0	117	0	119	15015	0	0	0	0	0	23	3	25	18	0	25	4	0	11
Poznań	194	74	262	5	172	1025	91691	16	149	3	154	26554	662	1	0	1	1	7	8	9	6	0	8	8	0	78
Rzeszów	172	31	184	0	158	1048	12262	24	156	0	156	7489	4764	0	0	0	0	19	0	21	17	94	31	17	0	62
Szczecin	246	102	225	6	155	276	20847	24	130	1	129	14330	0	0	0	0	0	3	0	5	6	0	7	4	0	19
Warszawa	821	170	841	88	517	2962	193031	133	522	0	523	181829	0	1	0	1	53	47	10	83	103	8	155	57	3	263
Wrocław	214	116	351	3	110	406	14561	29	109	0	109	3954	4631	0	0	0	0	8	1	7	9	0	17	10	0	18
Delegatura Bydgoszcz	131	49	121	2	77	451	19409	11	55	0	55	4583	0	0	0	0	0	9	1	12	12	0	19	4	0	18
Delegatura Kielce	89	14	109	5	77	681	25842	18	73	0	73	16844	0	0	0	0	0	8	4	10	18	50	21	10	9	46
Delegatura Olsztyn	47	1	46	46	45	314	6347	3	35	0	35	3028	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	44	110	60	0	33	50	2000	1	35	0	34	1942	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	50	70	92	0	52	260	39592	33	43	0	43	13258	0	0	0	0	0	1	28	8	15	253	26	3	0	5
Razem	**3671**	**1288**	**4048**	**189**	**2463**	**14445**	**635753**	**420**	**2292**	**5**	**2305**	**413996**	**52351**	**5**	**0**	**6**	**193**	**236**	**176**	**262**	**396**	**740**	**634**	**173**	**38**	**857**

Tabela 11. Realizacja art. 29a ustawy o IPN

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	
			Dane są tożsame	Dane nie są tożsame
BUiAD	47	0	10	37
Białystok	6	1	1	4
Gdańsk	3	0	0	5
Katowice	19	0	0	19
Kraków	15	0	0	17
Lublin	3	0	0	3
Łódź	11	0	0	11
Poznań	9	1	1	7
Rzeszów	5	2	0	4
Szczecin	5	0	0	6
Warszawa	8	1	1	6
Wrocław	5	1	0	6
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0
Delegatura Kielce	2	0	2	1
Delegatura Olsztyn	2	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0
Delegatura Radom	2	0	0	2
Razem	**142**	**6**	**15**	**128**

Tabela 12. Realizacja art. 35b ustawy o IPN (uzupełnienia do zbioru dokumentów dotyczących wnioskodawcy)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych, do których dołączono uzupełnienia	Liczba pomocy ewidencyjnych, do których dołączono uzupełnienia
Białystok	7	0	7	29	59
Gdańsk	2	0	3	0	3
Katowice	0	0	0	0	0
Kraków	2	0	2	11	16
Lublin	1	0	2	0	0
Łódź	7	0	7	17	7
Poznań	6	1	6	108	53
Rzeszów	3	0	3	3	0
Szczecin	2	0	2	1	0
Warszawa	19	0	19	33	6
Wrocław	0	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0	0

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych, do których dołączono uzupełnienia	Liczba pomocy ewidencyjnych, do których dołączono uzupełnienia
Delegatura Kielce	6	0	6	13	14
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0
Razem	**55**	**1**	**57**	**215**	**158**

Tabela 13. Realizacja art. 35c ustawy o IPN (udostępnianie dokumentów osobowych pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa)*

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wniosków funkcjonariuszy i pracowników organów bezpieczeństwa o wydanie kopii dokumentów	Liczba kopii dokumentów wydanych pracownikom i funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa (karty)
BUiAD**	73	1	78	0	73	181
Białystok	102	4	116	5	92	10358
Gdańsk	86	2	98	23	60	761
Katowice	65	2	92	17	54	6718
Kraków	70	13	72	31	31	3940
Lublin	56	9	65	13	44	2859
Łódź	94	3	107	10	72	5463
Poznań	44	3	53	6	42	2660
Rzeszów	34	3	51	15	28	1883
Szczecin	62	4	67	21	30	2489
Warszawa	487	52	684	131	416	40274
Wrocław	67	1	77	0	67	2301
Delegatura Bydgoszcz	65	4	68	24	38	3281
Delegatura Kielce	27	1	28	0	24	1744
Delegatura Olsztyn	17	0	17	0	16	135
Delegatura Opole	12	0	19	12	5	262
Delegatura Radom	30	1	33	8	28	1987
Razem	**1391**	**103**	**1725**	**316**	**1120**	**87296**

* Liczba wniosków wpływających, w trakcie realizacji i zrealizowanych łącznie dla wniosków o udostępnienie dokumentów osobowych pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa oraz wniosków b. funkcjonariuszy i pracowników o wydanie kopii dotyczących ich dokumentów osobowych.
** Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową.

Tabela 14. Realizacja art. 37 ustawy o IPN (zastrzeżenie danych osobowych oraz innych informacji i danych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Informacja o zastrzeżeniu danych osobowych (art. 37 ust. 1)		Informacja o zastrzeżeniu innych informacji i danych (art. 37 ust.2)	
				Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń
Białystok	0	0	0	0	0	0	0
Gdańsk	1	1	0	0	0	0	0
Katowice	0	0	0	0	0	0	0
Kraków	4	0	4	1	4	1	0
Lublin	0	0	0	0	0	0	0
Łódź	0	0	0	0	0	0	0
Poznań	3	3	0	0	0	0	0
Rzeszów	0	0	0	0	0	0	0
Szczecin	0	0	0	0	0	0	0
Warszawa	2	0	3	8	0	6	0
Wrocław	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Kielce	1	0	1	0	0	0	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0	0	0
Razem	**11**	**4**	**8**	**9**	**4**	**7**	**0**

Tabela 15. Realizacja wniosków w trybie art. 18 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa (udostępnianie do wglądu kopii akt sprawy lustracyjnej)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych kopii (karty)
Białystok	0	0	0	0
Gdańsk	1	1	0	0
Katowice	1	1	0	0
Kraków	0	0	0	0
Lublin	0	0	0	0
Łódź	0	0	0	0
Poznań	0	0	0	0
Rzeszów	0	0	1	0
Szczecin	0	0	0	0

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych kopii (karty)
Warszawa	7	40	141	45672
Wrocław	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	2	1	1	211
Delegatura Kielce	1	0	1	655
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	1	200
Delegatura Radom	0	0	0	0
Razem	**12**	**43**	**145**	**46738**

Tabela 16. Realizacja wniosków w trybie art. 25–28 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa (udostępnianie informacji o osobach publicznych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych (w tym udostępnione kopie, odpisy, wypisy i wyciągi)	Liczba decyzji odmownych w trybie art. 27 ust.1 ustawy o ujawnianiu
Białystok	6	0	17	24	1
Gdańsk	2	0	2	1	0
Katowice	1	0	2	3	0
Kraków	12	0	12	93	3
Lublin	0	0	1	2	0
Łódź	6	0	6	0	0
Poznań	0	0	0	0	0
Rzeszów	6	0	6	19	2
Szczecin	1	0	4	8	0
Warszawa	16	7	35	1904	0
Wrocław	9	1	27	293	4
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0	0
Delegatura Kielce	5	0	5	2	1
Delegatura Olsztyn	2	0	2	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	1	0	2	0	0
Razem	**67**	**8**	**121**	**2349**	**11**

Tabela 17. Wnioski naukowo-badawcze

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba badaczy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD*	67	28	1	0	69	29	1215	14030	0
Białystok	50	0	59	0	51	0	146	2246	8247
Gdańsk	161	3	66	1	183	2	284	4287	17258
Katowice	130	2	41	1	155	1	288	2505	78
Kraków	764	19	86	1	758	18	514	5661	23194
Lublin	462	14	125	0	507	15	487	4399	4625
Łódź	130	0	22	0	132	0	183	2724	1475
Poznań	57	6	86	0	72	6	356	4526	9505
Rzeszów	167	0	38	0	160	0	291	2589	3364
Szczecin	64	0	65	0	102	0	300	5280	7729
Warszawa	1598	321	477	108	1559	294	712	13543	6633
Wrocław	117	0	16	0	186	0	281	4919	2266
Delegatura Bydgoszcz	249	0	82	0	227	0	205	2078	14574
Delegatura Kielce	31	0	38	0	24	0	140	1371	250
Delegatura Olsztyn	35	0	26	0	25	0	62	1174	461
Delegatura Opole	15	0	5	0	36	0	64	2371	2179
Delegatura Radom	15	0	32	0	10	0	148	1875	3206
Razem	**4112**	**393**	**1265**	**111**	**4256**	**365**	**5676**	**75578**	**105044**

*Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 18. Wnioski dziennikarskie

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba dziennikarzy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD*	9	5	0	0	9	5	380	5502	0
Białystok	8	0	17	0	4	0	3	15	224
Gdańsk	24	1	6	1	20	0	23	104	504

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba dziennikarzy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
Katowice	44	2	10	0	41	2	40	187	1
Kraków	157	3	18	0	151	3	80	594	3961
Lublin	25	0	5	0	23	0	29	184	296
Łódź	46	0	9	0	47	0	31	635	3
Poznań	28	0	22	0	29	0	53	675	3563
Rzeszów	11	0	0	0	15	0	23	151	991
Szczecin	14	0	5	0	15	0	16	139	243
Warszawa	1033	0	486	0	747	0	278	4314	3761
Wrocław	22	0	3	0	34	0	22	107	233
Delegatura Bydgoszcz	13	0	8	0	14	0	8	67	204
Delegatura Kielce	5	0	6	0	8	0	22	132	0
Delegatura Olsztyn	6	0	2	0	4	0	4	11	0
Delegatura Opole	1	0	0	0	3	0	10	297	203
Delegatura Radom	4	0	3	0	6	0	10	55	59
Razem	**1450**	**11**	**600**	**1**	**1170**	**10**	**1032**	**13169**	**14246**

*Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 19. Wnioski o udzielenie informacji (art. 36 ust. 4b)*

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba wydanych odpisów, wypisów i wyciągów ze zbiorów danych (karty)	Liczba tajnych informatorów lub pomocników przy operacyjnym zdobywaniu informacji, których tożsamość ujawniono
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych		
Białystok	40	0	15	0	27	0	99	26
Gdańsk	8	1	1	1	8	0	105	52
Katowice	23	0	0	0	25	0	0	10
Kraków	289	0	89	0	230	0	874	159
Lublin	79	3	23	0	62	2	112	0
Łódź	40	0	0	0	42	0	391	20

Poznań	37	0	10	0	32	0	873	48
Rzeszów	5	0	0	0	9	0	97	77
Szczecin	12	0	1	0	11	0	54	36
Warszawa	46	0	32	0	28	0	0	0
Wrocław	4	0	0	0	4	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	23	0	10	0	16	0	2	0
Delegatura Kielce	62	0	5	0	68	0	8	9
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	1	0	0	0	1	0	5	2
Delegatura Radom	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	**669**	**4**	**186**	**1**	**563**	**2**	**2620**	**439**

* Dotyczy wniosków badaczy i dziennikarzy o uzyskanie informacji ze znajdujących się w zasobie archiwalnym IPN zbiorów danych, rejestrów i kartotek organów bezpieczeństwa państwa, w tym dotyczących tożsamości tajnych informatorów lub pomocników przy operacyjnym zdobywaniu informacji. W tabeli podano dane łącznie dla naukowców i dziennikarzy.

Tabela 20. Realizacja spraw dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	5072	52	5077	13	101	122693	5351
Białystok	444	4	453	0	33	26062	722
Gdańsk	487	18	497	34	277	5013	1486
Katowice	833	117	722	0	652	51779	1134
Kraków	462	31	455	708	321	5292	1605
Lublin	438	9	472	0	200	4940	1848
Łódź	661	4	669	0	162	364	1017
Poznań	447	23	435	0	310	1728	652
Rzeszów	299	9	291	2	208	1011	491
Szczecin	226	10	233	1	151	365	412
Warszawa	67	3	81	80	66	15633	328
Wrocław	818	18	850	4	419	4120	793
Delegatura Bydgoszcz	458	8	458	13	162	4510	663
Delegatura Kielce	173	2	183	0	33	1032	128
Delegatura Olsztyn	31	6	25	0	35	0	48
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	192	14	185	109	30	2597	261
Razem	**11108**	**328**	**11086**	**964**	**3160**	**247139**	**16939**

Tabela 21. Realizacja spraw dla organów administracji publicznej

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	423	29	434	191	194	5075	3836
Białystok	196	5	200	0	20	5816	364
Gdańsk	128	8	127	0	17	2028	147
Katowice	295	28	298	77	0	590	413
Kraków	560	107	507	21	376	3825	777
Lublin	80	34	84	0	40	464	297
Łódź	248	18	248	0	213	4809	591
Poznań	72	8	72	100	15	2580	116
Rzeszów	143	10	137	15	4	7113	496
Szczecin	88	18	84	22	60	662	149
Warszawa	1038	204	989	336	8	28984	991
Wrocław	778	62	809	344	278	4209	1175
Delegatura Bydgoszcz	53	8	48	0	8	871	146
Delegatura Kielce	57	0	57	2	1	92	102
Delegatura Olsztyn	5	0	17	0	11	0	46
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	7	1	8	4	3	641	10
Razem	**4171**	**540**	**4119**	**1112**	**1248**	**67759**	**9656**

Tabela 22. Realizacja spraw dla osób fizycznych

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
BUiAD	679	12	682	408	1280
Białystok	157	19	152	409	416
Gdańsk	134	14	132	1383	490
Katowice	329	47	338	860	485
Kraków	187	23	191	965	200
Lublin	148	35	153	169	799
Łódź	249	21	239	293	722
Poznań	157	26	148	469	124

Rzeszów	99	12	97	655	382
Szczecin	106	16	105	42	65
Warszawa	524	61	562	4409	676
Wrocław	158	3	184	449	220
Delegatura Bydgoszcz	68	10	70	690	137
Delegatura Kielce	40	7	35	238	12
Delegatura Olsztyn	15	0	26	0	23
Delegatura Opole	8	0	8	0	0
Delegatura Radom	21	0	21	15	7
Razem	**3079**	**306**	**3143**	**11454**	**6038**

Tabela 23. Realizacja spraw dla pionu śledczego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	277	81	314	286	2280	25840	6165
Białystok	90	12	93	548	71	2897	623
Gdańsk	121	20	127	146	313	1965	1198
Katowice	225	29	221	84	1785	321	174
Kraków	203	83	234	2	794	16664	1145
Lublin	303	27	343	102	790	2529	1069
Łódź	201	2	220	157	17	6351	262
Poznań	136	28	150	277	158	2350	550
Rzeszów	467	23	498	890	39	5082	3483
Szczecin	216	77	238	8	939	2220	911
Warszawa	0	0	0	0	0	0	0
Wrocław	271	18	317	197	504	1116	551
Delegatura Bydgoszcz	164	35	183	0	730	4825	730
Delegatura Kielce	58	6	53	33	107	190	219
Delegatura Olsztyn	20	3	24	13	8	187	14
Delegatura Opole	74	0	64	150	0	3148	139
Delegatura Radom	230	41	211	197	193	3705	48
Razem	**3056**	**485**	**3290**	**3090**	**8728**	**79390**	**17281**

Tabela 24. Realizacja spraw dla pionu edukacyjnego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	1059	140	1188	11699	5725	1681	12872
Białystok	119	14	124	969	349	9750	1569
Gdańsk	174	58	140	3799	164	41160	3710
Katowice	141	31	150	1886	419	1295	1865
Kraków	514	2	514	1122	2592	272	3823
Lublin	238	28	269	1027	203	3026	1238
Łódź	177	1	180	889	326	1451	371
Poznań	115	68	96	1104	279	11908	823
Rzeszów	313	27	298	1582	134	3603	757
Szczecin	150	67	168	1560	2293	6476	1920
Warszawa	248	60	353	4269	0	803	4247
Wrocław	258	2	272	788	837	2331	1474
Delegatura Bydgoszcz	274	35	291	3153	85	35572	3270
Delegatura Kielce	76	6	71	198	196	264	482
Delegatura Olsztyn	33	9	40	153	52	565	108
Delegatura Opole	80	0	80	1490	0	877	1490
Delegatura Radom	16	4	14	278	9	1623	11
Razem	**3985**	**552**	**4248**	**35966**	**13663**	**122657**	**40030**

Tabela 25. Realizacja spraw dla BUiAD, OBUiAD i WUiAD

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	5958	643	5939	6544	17515	72836	45769
Białystok	741	71	724	266	1209	101978	2855
Gdańsk	649	31	658	255	1291	8559	1151
Katowice	881	54	877	15	2299	2493	2530
Kraków	749	88	756	352	1829	484	2757
Lublin	614	31	656	0	1604	7575	2519
Łódź	533	8	555	0	1088	751	742

Poznań	765	85	770	31	2265	1399	1566
Rzeszów	413	28	420	637	815	560	1641
Szczecin	569	103	531	10	645	2625	787
Warszawa	540	174	520	1233	1	17272	1188
Wrocław	819	32	879	0	2097	12187	2992
Delegatura Bydgoszcz	534	40	543	0	1814	2517	2194
Delegatura Kielce	525	38	535	26	1875	23920	1641
Delegatura Olsztyn	109	22	105	78	172	284	2674
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	406	3	427	403	400	3763	611
Razem	**14805**	**1451**	**14895**	**9850**	**36919**	**259203**	**73617**

Tabela 26. Realizacja pozostałych wniosków służbowych (dotyczy spraw realizowanych dla innych jednostek i komórek organizacyjnych IPN)*

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba j.a. przejrzanych w ramach kwerendy
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	79	17	80	531	296	99	1760
Białystok	1	0	3	0	0	29	0
Gdańsk	21	10	21	2127	11	11867	1952
Katowice	10	2	9	20	1	12	16609
Kraków	61	2	62	434	431	25	533
Lublin	36	15	41	159	23	319	182
Łódź	12	1	14	380	24	263	447
Poznań	17	16	17	813	22	241	535
Rzeszów	3	3	2	239	0	759	20
Szczecin	146	14	140	16	174	415	66
Warszawa	18	0	19	44	0	35	44
Wrocław	1	0	1	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	42	3	47	410	51	11163	1068
Delegatura Kielce	6	1	5	18	0	0	50
Delegatura Olsztyn	28	0	28	0	14	13	29
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0	0	0
Razem	**481**	**84**	**489**	**5191**	**1047**	**25240**	**23295**

* Nie obejmuje spraw realizowanych dla OBL (w związku z zadaniami ustawowymi) przez pion udostępniania w niektórych OBUiAD i delegaturach.

Tabela 27. Działalność Czytelni Akt Jawnych

Oddział	Liczba osób	Liczba wizyt	Liczba udostępnionych j.a.	w tym j.a. udostępnione w formie elektronicznej
BUiAD	2212	3783	37574	15418
Białystok	351	1119	7432	298
Gdańsk	517	1292	12866	4435
Katowice	445	919	4096	413
Kraków	618	1651	7678	1253
Lublin	554	1456	5439	2242
Łódź	453	801	5533	558
Poznań	591	1638	7576	1968
Rzeszów	518	908	3907	645
Szczecin	461	794	4988	1586
Warszawa	1786	3729	25512	4888
Wrocław	414	771	5520	1035
Delegatura Bydgoszcz	375	1268	7009	975
Delegatura Kielce	306	541	2774	180
Delegatura Olsztyn	139	259	1729	160
Delegatura Opole	67	170	2734	351
Delegatura Radom	250	669	2864	298
Razem	**10057**	**21768**	**145231**	**36703**

Tabela 28. Skargi na sposób realizacji wniosków, na które odpowiedzi udziela dyrektor Oddziału IPN

Oddział	Skargi		
	wpływające	w trakcie realizacji	załatwione
Białystok	0	0	0
Gdańsk	0	0	0
Katowice	2	0	2
Kraków	1	0	2
Lublin	2	0	2
Łódź	0	0	0
Poznań	1	0	1
Rzeszów	0	0	0
Szczecin	4	0	4
Warszawa	0	0	0
Wrocław	1	0	1
Delegatura Bydgoszcz	1	0	1
Delegatura Kielce	0	0	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0
Razem	**12**	**0**	**13**

4.5. Obsługa bieżąca

Zadania zapewniające bieżącą obsługę działalności BUiAD realizuje w centrali Wydział Obsługi Bieżącej, natomiast w OBUiAD – stanowiska obsługi kancelaryjnej. W ramach Wydziału Obsługi Bieżącej funkcjonują: Sekcja Digitalizacji i Reprografii, Sekcja Obsługi Kancelaryjnej oraz Sekcja Analiz i Sprawozdań, która została włączona w jego strukturę na mocy Zarządzenia Prezesa IPN nr 36/11 z 13 września 2011 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego IPN–KŚZpNP.

Sekcja Digitalizacji i Reprografii oprócz cyfryzacji zasobu BUiAD zajmuje się również reprografią na bieżące potrzeby wynikające z realizacji wniosków o udostępnienie dokumentów. Ponieważ w sekcji większość materiałów digitalizowana jest według zasad sporządzania kopii wzorcowych, stopniowo ograniczana jest ilość wydruków i odbitek kserograficznych jako najmniej ekonomicznych rodzajów kopii. W 2011 r. liczba kserokopii wynosiła **14 633**, a wydruków – **111 006** sztuk. Nagrano także **2137** nośników optycznych zamówionych w czytelni.

W oddziałach i delegaturach reprografią dla użytkowników zasobu, w tym wykonaniem kopii zgodnie z przepisami ustawy o IPN, zajmują się przede wszystkim pracownicy referatów oraz sekcji gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów. W 2011 r. wykonano we wszystkich terenowych jednostkach organizacyjnych Instytutu **727 115** kserokopii i **418 918** wydruków, a także **765 201** skanów. Należy zaznaczyć, że większa liczba kopii papierowych sporządzonych w oddziałach i delegaturach IPN wynika z innego zakresu ich zadań związanych z udostępnianiem dokumentów (m.in. w ramach realizacji wniosków z art. 30 ustawy o IPN).

Obsługa kancelaryjna BUiAD była prowadzona kompetentnie i terminowo. Do Sekcji Obsługi Kancelaryjnej WOB w okresie sprawozdawczym wpłynęło **84 440** pism (w tym 67 494 to poczta zewnętrzna, a 16 946 to poczta wewnętrzna), natomiast wysłano **69 867** pism (w tym 35 437 to wysyłka zewnętrzna, a 34 430 to wysyłka wewnętrzna). Kancelaria BUiAD została wyposażona w dwa skanery, które przyspieszą i usprawnią obieg korespondencji bieżącej w pionie archiwalnym, za pośrednictwem poczty elektronicznej.

W oddziałach i delegaturach kancelarie przyjęły **207 976** pism, natomiast za ich pośrednictwem wysłano **192 003** pisma.

Ponadto Sekcja Obsługi Kancelaryjnej WOB organizuje zaopatrzenie w sprzęt komputerowy, techniczny, materiały informatyczne, kancelaryjno-biurowe, środki czystości i odzież ochronną pracowników BUiAD. Efektywne wykonywanie tych obowiązków pozwoliło na sprawną realizację zadań przez wszystkie wydziały BUiAD w 2011 r.

W strukturze Wydziału Obsługi Bieżącej funkcjonuje od września 2011 r. **Sekcja Analiz i Sprawozdań**, która kontynuuje działalność wcześniejszej Samodzielnej Sekcji Realizacji Skarg, Kontroli i Analiz. Do jej zadań należy obecnie:

– koordynowanie wpływu do Biura Prawnego IPN odwołań od decyzji administracyjnych i zażaleń na postanowienia wydawane w I instancji w oddziałach i delegaturach Instytutu Pamięci Narodowej poprzez analizę i udostępnianie pracownikom Biura Prawnego dokumentacji archiwalnej spraw, a w przypadku zaskarżenia decyzji prezesa IPN do sądu administracyjnego, przygotowywanie kopii dokumentów archiwalnych i przesyłanie ich do dyspozycji sądu. W 2011 r. koordynowano przekazanie dokumentacji do 62 postępowań odwoławczych. Ponadto prowadzono korespondencję manipulacyjną z Biurem Prawnym IPN oraz sądami administracyjnymi – łącznie 159 pism. Pracownicy sekcji na potrzeby postępowań w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym wykonali 325 kart kopii materiałów archiwalnych. Pracownikom Biura Prawnego IPN (obecnie Biura Prezesa) udostępniono 234 j.a.;

– prowadzenie bieżących kontroli w komórkach organizacyjnych pionu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej. Kontynuowano cykl kontroli prowadzonych zgodnie z opracowanymi w 2010 r. *Procedurami kontroli wewnętrznej.* Przeprowadzono jedenaście kontroli w OBUiAD w: Katowicach, Szczecinie, Lublinie, Rzeszowie, Gdańsku, Poznaniu, Łodzi, Krakowie i Białymstoku oraz w Delegaturach IPN w Radomiu i Kielcach;

– sporządzanie na potrzeby dyrektora BUiAD analiz dotyczących realizacji spraw. Przygotowano 22 analizy, w tym szczegółowe zestawienia dotyczące realizacji zadań ustawowych przez BUiAD, OBUiAD i delegatury IPN;

– opracowywanie i analizowanie okresowych informacji sprawozdawczo-statystycznych;

– udzielanie informacji dotyczących zasad udostępniania zasobu archiwalnego IPN. Od początku roku udzielono odpowiedzi na 467 pism. Zadanie udzielania odpowiedzi na skargi dotyczące spraw rozpatrywanych w BUiAD, OBUiAD i delegaturach IPN po zmianie regulaminu organizacyjnego przejęło Biuro Dyrektora Generalnego. Do tego momentu pracownicy sekcji przygotowali 28 odpowiedzi na skargi.

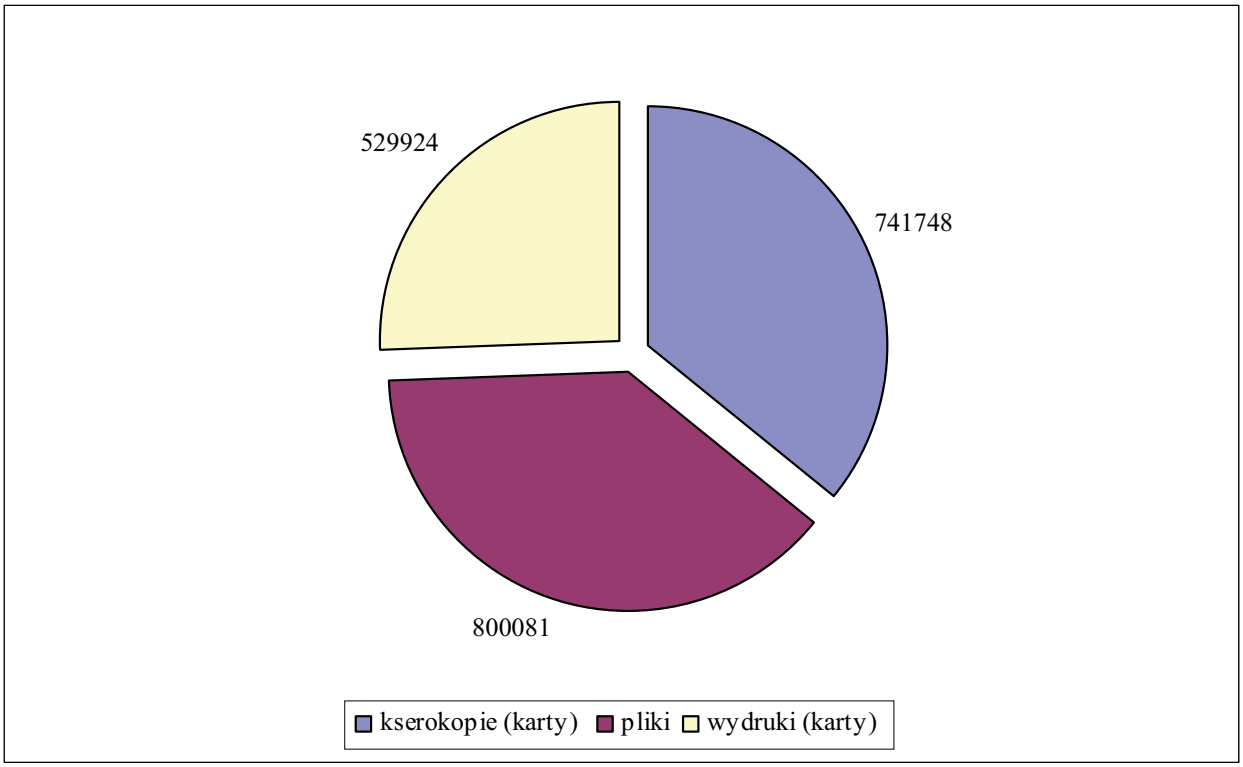

Wykres 11. Liczba kopii wykonanych na potrzeby bieżące

4.5.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne

Tabela 29. Reprografia

Oddział	Kserokopie (karty)	Skany dokumentacji aktowej*			Wydruki (karty)
		j.a.	pliki	Liczba CD i DVD	
BUiAD	14633	1013	34880	2222	111006
Białystok	28023	190	22959	92	6376
Gdańsk	73331	105	5753	20	52714
Katowice	195488	1901	24078	1779	110809
Kraków	169433	854	17058	417	774
Lublin	2460	565	76784	182	425
Łódź	34005	74	1685	7	5549
Poznań	43049	715	6330	215	6288
Rzeszów	13410	54	362	14	32
Szczecin	30313	103	3908	61	7915
Warszawa	54056	3201	328878	115	152962
Wrocław	25853	1893	244977	2016	46712
Delegatura Bydgoszcz	13569	1792	30866	1064	10638
Delegatura Kielce	13559	26	486	510	12956
Delegatura Olsztyn	1419	4	50	0	554
Delegatura Opole	6593	0	0	0	1315
Delegatura Radom	22554	176	1027	53	2899
Razem	**741748**	**12666**	**800081**	**8767**	**529924**

* Dotyczy kopii wykonanych wyłącznie na bieżące potrzeby, w celu udostępnienia użytkownikom (wykonane wg innych standardów niż przewidziane w *Stanowiskowej instrukcji skanowania* oraz zamówienia nieobejmujące całych jednostek archiwalnych).

Tabela 30. Obsługa korespondencji

Oddział	Korespondencja wpływająca	Korespondencja wysyłana
BUiAD	84440	69867
Białystok	7399	7111
Gdańsk	20681	20342
Katowice	21621	23090
Kraków	19645	13959
Lublin	12485	9851
Łódź	11866	14035
Poznań	10326	9278
Rzeszów	11107	8059
Szczecin	12466	8720
Warszawa	24479	28936

Oddział	Korespondencja wpływająca	Korespondencja wysyłana
Wrocław	11850	6883
Delegatura Bydgoszcz	22405	20725
Delegatura Kielce	7585	6944
Delegatura Olsztyn	375	386
Delegatura Opole	820	503
Delegatura Radom	12866	13181
Razem	**292416**	**261870**

Tabela 31. Działalność Sekcji Analiz i Sprawozdań

Odwołania od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów do prowadzenia badań naukowych (art. 36 ust. 1 pkt. 1, 2, 3)			Odwołania od decyzji o odmowie uwzględnienia wniosku w zakresie udostępnienia dokumentów (art. 31 ust. 1)			Odwołania od decyzji o odmowie podania nazwisk i dalszych danych identyfikujących informatorów, pracowników i funkcjonariuszy (art. 35)			Odwołanie od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów osoby publicznej (art. 22)			Zażalenia na postanowienia w toku postępowania administracyjnego			Odwołania od decyzji odmownych na wnioski osób nieuprawnionych			Korespondencja w związku z rozpatrywaniem odwołań od decyzji i zażaleń na postanowienia			Pisma dotyczące udostępniania dokumentów w pionie archiwalnym IPN, analizy spraw, opinie, odpowiedzi na skargi			Udostępnienie akt w związku z realizacją postępowań odwoławczych	Kopie wykonane na potrzeby postępowań w WSA	Przeprowadzone kontrole
wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	wpływające	zrealizowane	w trakcie realizacji	liczba j.a.	liczba kart	
1	**1**	**0**	**27**	**26**	**1**	**15**	**15**	**0**	**3**	**3**	**0**	**6**	**6**	**0**	**11**	**11**	**0**	**159**	**159**	**2**	**489**	**489**	**6**	**234**	**325**	**11**

5. Edukacja i badania naukowe

Biuro Edukacji Publicznej (BEP) jako jeden z podstawowych pionów Instytutu Pamięci Narodowej (IPN), zgodnie z brzmieniem art. 53 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wykonuje zadanie informowania społeczeństwa polskiego o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne oraz o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów aparatu represji epoki komunistycznej. Do kompetencji BEP IPN należy również prowadzenie badań z zakresu najnowszej historii Polski i upowszechnianie ich wyników w postaci wydawnictw naukowych, popularnonaukowych, zbiorów dokumentów, publikacji internetowych oraz za sprawą działalności wystawienniczej i szeroko rozumianej edukacji historycznej. Nową formą pracy są organizowane przez BEP działania publiczne (połączone z prezentacją wyników badań naukowych) związane z kolejnymi znaczącymi rocznicami w najnowszej historii Polski. W roku sprawozdawczym była to przede wszystkim 30. rocznica wprowadzenia przez władze komunistyczne w Polsce stanu wojennego.

Biuro Edukacji Publicznej prowadzi działalność naukowo-ekspercką, edukacyjno-wystawienniczą i wydawniczą. Znajduje to odzwierciedlenie w jego strukturze organizacyjnej. W centrali BEP wspomniane zadania realizują:

- Wydział Badań Naukowych;
- Wydział Edukacji Historycznej;
- Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki;
- Wydział Wydawnictw;
- Wydział Obsługi Bieżącej.

W oddziałach cele te leżą w kompetencjach odpowiednich referatów (w wypadku zadań naukowych i edukacyjno-wystawienniczych) oraz delegowanych pracowników (w wypadku działalności wydawniczej).

5.1. Badania naukowe

Badaniami naukowymi w IPN zajmują się przede wszystkim historycy zatrudnieni w Wydziale Badań Naukowych w centrali BEP w Warszawie oraz referatach badań naukowych działających w jedenastu oddziałowych biurach edukacji publicznej (OBEP). Ich zadania obejmują również działalność informacyjną i ekspercką, czyli opracowywanie szczegółowych notatek służbowych (ekspertyz) na potrzeby wewnętrzne IPN (tj. pionów prokuratorskiego, lustracyjnego i archiwalnego), instytucji państwowych i społecznych oraz osób prywatnych.

5.1.1. Ogólnopolskie projekty badawcze

Obecnie realizowane zadania BEP IPN w dziedzinie badań nad historią najnowszą Polski oraz niektórych zagadnień związanych z jej relacjami z sąsiednimi państwami i narodami stanowią kontynuację projektów zatwierdzonych przez władze IPN, Kolegium IPN oraz powołaną w 2011 r. w miejsce Kolegium Radę IPN. W pierwszych latach istnienia IPN (2000–2005) dominowały badania nad dziejami podziemia niepodległościowego, natomiast w latach 2006–2010 – prace nad dziejami opozycji w PRL, przede wszystkim NSZZ „Solidarność". W ubiegłym roku prowadzono prace nad planem działań naukowo-badawczych BEP na lata 2011–2016. Rada IPN, realizując swoje ustawowe zadania, wskazała cztery priorytetowe projekty badawcze. Są to: kompleksowe badania ziem polskich pod okupacją w latach 1939–1945, badania nad dziejami polskiego uchodźstwa po 1939 r., nad dziejami PZPR i jej poprzedniczki PPR – metodami sprawowania totalitarnej władzy

i kontroli nad społeczeństwem oraz badania nad dziejami opozycji antykomunistycznej i oporu społecznego. Oprócz nich kontynuowane są dotychczasowe projekty badawcze (szczegółowa informacja na ich temat poniżej). Projekty badawcze BEP są realizowane przez zespoły naukowców z centrali w Warszawie i z poszczególnych oddziałów IPN. Oprócz historyków, edukatorów i archiwistów z IPN w pracach tych uczestniczy wielu badaczy z innych ośrodków naukowych (wyższych uczelni, instytutów PAN, placówek muzealnych, licznych regionalnych instytucji naukowych itp.).

5.1.1.1. Struktura i metody działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej

Koordynator – dr Władysław Bułhak, BEP centrala (w pierwszej połowie 2011 r. koordynatorem projektu był dr Łukasz Kamiński z centrali BEP, współpraca dr Bułhak).

W ramach projektu ukazał się obszerny tom dokumentów *Księga Bezprawia*, który zawiera najważniejsze normatywy, czyli instrukcje i rozporządzenia wewnętrzne komunistycznego aparatu represji z lat 1944–1956 (w opracowaniu dr. Bogusława Kopki, ze wstępem prof. Andrzeja Paczkowskiego). Wydano tom dokumentów *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Strategia, taktyka, metody. Grudzień 1954 – listopad 1956* w opracowaniu Grzegorza Majchrzaka (BEP centrala) i prof. Andrzeja Paczkowskiego. W ramach projektu opublikowano album *Szpiegowski arsenał bezpieki. Obserwacja, technika operacyjna, kontrola korespondencji jako środki pracy Służby Bezpieczeństwa PRL* (Katowice 2011) autorstwa Roberta Ciupy (OBEP Katowice) i Moniki Komanieckiej (OBEP Kraków). Liczne artykuły opublikowali pracownicy OBEP Katowice – Bogusław Tracz m.in. napisał o działalności Wojewódzkiej Komisji do Walki ze Spekulacją w Katowicach w latach osiemdziesiątych, a dr Dariusz Węgrzyn – o fałszowaniu wyborów przez władze komunistyczne w 1947. Spośród pracowników realizujących projekt w innych oddziałach dr Marcin Zwolski (OBEP Białystok) opublikował monografię *Więzienie w Białymstoku 1939–1956*, Krzysztof Filip – *Milicja Obywatelska w Sopocie w latach 1945–1947*, a dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin) wspólnie z prof. Andrzejem Paczkowskim opracowali sprawozdanie z działalności wywiadu Polski Ludowej w 1948 r., które ukazało się w czasopiśmie „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989". Zespół zajmujący się badaniami nad wywiadem zorganizował ponadto konferencję międzynarodową „Need to Know. Intelligence and Politics. Western and Eastern Perspectives", która odbyła się 8 i 9 listopada 2011 r. w Brukseli w ramach polskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej.

Zaawansowane badania w związku z projektem prowadzono w OBEP Kraków. Monika Komaniecka ukończyła monografię dotyczącą struktury i funkcjonowania pionów „B", „T" i „W" SB w województwie krakowskim w latach 1945–1989, która zostanie opublikowana w 2012 r. Dr hab. Filip Musiał kontynuował prace nad serią *Zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, poświęconą metodologii i źródłoznawstwu dokumentów wytworzonych przez komunistyczny aparat represji. Do redakcji przekazano materiał do trzeciego tomu serii (tytuł roboczy: *Archiwalia operacyjne tajnych służb PRL – zagadnienia źródłoznawcze*), zgromadzono także materiał do tomu czwartego, poruszającego kwestie źródłoznawcze związane z osobowymi źródłami informacji. Kontynuowano prace nad serią wydawniczą *Normatywy aparatu represji*. Dr Adam Dziurok (OBEP Katowice), ks. dr hab. prof. UP JP II Józef Marecki (OBEP Kraków) oraz dr hab. Filip Musiał przygotowali maszynopis edycji źródłowej *Instrukcje, wytyczne, okólniki dotyczące działań przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1945–1953*. W ramach projektu opublikowano ponadto książkę Iwony Dojki (badaczka zewnętrzna) *Zakłamany słownik, czyli żargon funkcjonariuszy bezpieczeństwa PRL*, której konsultantem historycznym był dr hab. Filip Musiał.

W OBEP Gdańsk liczne prace w ramach projektu prowadzono w Delegaturze w Bydgoszczy. Dr Marek Szymaniak przygotował tekst dotyczący działań SB przeciwko bydgoskiej „Solidarności", który zostanie opublikowany w zbiorze studiów pokonferencyjnych *Szkice z dziejów NSZZ „Solidarność" na Pomorzu Nadwiślańskim i Kujawach* oraz referat o działaniach bydgoskiej SB przeciw rolniczej „Solidarności", wygłoszony na konferencji naukowej „»Kryzys bydgoski«. Spojrzenie po trzydziestu latach", który ukaże się w zbiorze pokonferencyjnym. Historyk ten przygotowu-

je trzytomową monografię SB w województwie bydgoskim w latach 1957–1990 i bada początki funkcjonowania, strukturę organizacyjną i kadrę WUBP i WUdsBP w Bydgoszczy (1945–1956). W oddziale przygotowywana jest również praca zbiorowa dotycząca miejscowego WUBP. Dr Tomasz Osiński (OBEP Lublin) kontynuował kwerendy do monografii o polityce władz komunistycznych wobec ziemiaństwa, czego efektem było przygotowanie artykułu „*Klika obszarnicza*. Ziemianie jako element polityki personalnej w Państwowych Nieruchomościach Ziemskich (1946––1949)", który ukaże się w „Pamięci i Sprawiedliwości". W OBEP Rzeszów przeprowadzane są kwerendy do publikacji *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie 1944–1956* oraz „PUBP w Lubaczowie 1944–1956". W OBEP Szczecin trwają prace nad przygotowaniem wyboru źródeł na temat represji wobec funkcjonariuszy Straży Granicznej i żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza. W OBEP Wrocław przygotowywana jest do druku monografia miejscowego WUBP, która ukaże się w najbliższych miesiącach. Na ukończeniu są również prace nad publikacją *Ludzie płockiej bezpieki*.

Rozszerzono badania nad historią wywiadu cywilnego PRL (Departament VII MBP, Departament I KdsBP/MSW). Do zespołu dołączyli zajmujący się dotąd równolegle tą samą problematyką archiwiści z BUiAD. W roku 2011 zamknięte zostały podstawowe kwerendy archiwalne i sprawdzenia ewidencyjne w ramach prac nad monografią Departamentu I KdsBP/MSW opracowywaną przez dr. Władysława Bułhaka z centrali BEP. Ten sam autor skierował do druku dwa obszerne teksty poświęcone metodologii badań nad wywiadem PRL i tzw. wywiadowi nielegalnemu. Równolegle dr Piotr Gontarczyk (centrala BEP) opracował i skierował do druku zbiór dokumentów poświęconych tzw. sprawie „Żelazo". W ramach projektu zakończone zostały też prace nad zbiorem dokumentów normatywnych Departamentu I MSW, które przygotowali historycy i archiwiści z BUiAD (Witold Bagieński i Anna K. Piekarska).

5.1.1.2. Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956

Koordynator – dr Tomasz Łabuszewski, współpraca Monika Koszyńska, Kazimierz Krajewski (OBEP Warszawa), dr hab. Piotr Niwiński (Uniwersytet Gdański).

W ramach tego projektu przedstawiane są wyniki badań nad dziejami podziemia niepodległościowego w powojennej Polsce i metodami zwalczania go przez komunistyczny aparat przemocy. Pod koniec 2006 r. zainicjowano nową fazę prac badawczych, której najważniejszym elementem jest realizowany dotąd projekt „Śladami zbrodni", koordynowany na szczeblu ogólnokrajowym przez dr. Tomasza Łabuszewskiego. Cele projektu, dokumentującego miejsca zbrodni komunistycznych popełnionych w latach 1944–1956 (jego wyniki prezentowane są na portalu internetowym http://www.slady.ipn.gov.pl), omówiono szerzej w części sprawozdania poświęconej działalności edukacyjnej BEP. Obecnie rozpoczęto drugi etap programu, w którym skupiono się na losach ludności polskiej i polskiego podziemia w województwach wschodnich II Rzeczpospolitej. Album *Śladami zbrodni* ukaże się w 2012 r. Ważnym i oryginalnym elementem programu jest cykl wydawniczy OBEP Warszawa koordynowany przez dr. Tomasza Łabuszewskiego i Kazimierza Krajewskiego *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956*. W 2011 r. ukazał się czwarty tom serii *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*. Pod kierunkiem tych samych autorów przygotowywuje się publikację *Powiat Ostrów Mazowiecka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, która ukaże się w 2012 r. W OBEP Warszawa kontynuowano prace nad zbiorem pokonferencyjnym pod red. dr. Mariusza Bechty *„W sieci". Rzecz o powojennych siatkach wywiadowczych* oraz monografią *„Anatomia zdrady". Zagłada oddziału „Huzara"*. W OBEP Warszawa rozpoczęto prace nad monografią Narodowego Zjednoczenia Wojskowego.

Jednym z ważniejszych wydarzeń związanych z realizacją projektu było wydanie prac zebranych dr. hab. Janusza Kurtyki *Rzeczpospolita utracona. Z dziejów agonii i podboju – prace zebrane z zakresu historii najnowszej* (pod red. Wojciecha Frazika i dr. hab. Filipa Musiała z OBEP

Kraków). W znacznej części studia te dotyczą dziejów powojennego podziemia niepodległościowego. W ramach projektu trwają prace nad licznymi monografiami, np. w OBEP Lublin kontynuowano kwerendy do monografii poświęconej ludziom podziemia ukrywającym się po 1956 r. Podobne prace, dotyczące partyzantki niepodległościowej w Świętokrzyskiem w ostatnim okresie jej istnienia, prowadzono w OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach. Spośród prac wykonanych w innych oddziałach dr Adam Dziuba (OBEP Katowice) opublikował artykuł na temat działań propagandowych Zrzeszenia WiN na Górnym Śląsku oraz działalności konspiracji niepodległościowej w Gliwicach. Dr Marcin Zwolski (OBEP Białystok) opublikował broszurę *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia*, a Justyna Dudek (OBEP Lublin) – wywiad rzekę z Marianem Gołębiewskim. Badaczka ta kontynuowała też pracę nad rozprawą doktorską poświęconą temu słynnemu cichociemnemu i działaczowi WiN. Edyta Krężołek i Marek Jończyk (oboje z OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach) przygotowują album poświęcony Antoniemu Hedzie „Szaremu". Arkadiusz Kutkowski i Krzysztof Busse (OBEP Lublin, Delegatura w Radomiu) przygotowują publikację *Bić się do końca. Podziemie niepodległościowe w regionie radomskim w latach 1945–50*, której druk planowany jest na 2012 r.

Rozwijały się również badania nad powojenną konspiracją młodzieży. Szczególne osiągnięcia miał w tej mierze dr hab. Jacek Wołoszyn (OBEP Lublin), który opublikował obszerne studium *Konspiracja młodzieżowa na ziemiach polskich w latach 1944–1956*, opracował również ważny artykuł *Założenia programowe i cele działania konspiracyjnych organizacji młodzieżowych lat 1944–1956*, który ukaże się w „Dziejach Najnowszych". Z kolei OBEP Łódź w październiku ubiegłego roku zorganizowało w Piotrkowie Trybunalskim konferencję popularnonaukową „Konspiracja młodzieżowa po II wojnie światowej w Łodzi i regionie".

5.1.1.3. Aparat bezpieczeństwa w walce z Kościołem i wolnością wyznania

Koordynator – dr Konrad Białecki (OBEP Poznań).

W obecnej fazie projektu priorytetowym tematem badań były zagadnienia: zaangażowanie Kościoła we wsparcie kultury niezależnej w latach osiemdziesiątych XX w. oraz Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w tamtym okresie. Koordynator projektu kontynuował ostatni etap prac nad zbiorem studiów przygotowanych przez badaczy IPN *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń niezależnych działań antysystemowych w latach osiemdziesiątych XX wieku*. Zakończył prace redakcyjne i złożył do druku monografię *Ludzie z dala przyglądający się budowie socjalizmu. Klub Inteligencji Katolickiej w Poznaniu w latach 1956–1991* (praca zostanie wydana w koedycji z Wydawnictwem Poznańskim). Kontynuował (wraz z dr Elżbietą Wojcieszyk) przygotowywanie wyboru dokumentów *Arcybiskup Walenty Dymek. Niezłomny z Poznania*, który ma zostać włączony do piątego tomu wydawnictwa źródłowego *Niezłomni. Nigdy przeciw Bogu. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*.

W OBEP Katowice Kornelia Banaś napisała dysertację doktorską *Komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec pielgrzymek stanowych do Piekar Śląskich (1947–1989)* i przekazała maszynopis do recenzji. Dr Adam Dziurok finalizuje prace nad publikacją poświęconą polityce władz komunistycznych wobec Kościoła w latach 1945–1956 na przykładzie województwa śląskiego i katowickiego. Opublikował ponadto szereg tekstów naukowych i popularnonaukowych, m.in. biograficzny o bp. Juliuszu Bieńku oraz o polityce władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego w powiecie rybnickim w latach 1945–1956. Autorką licznych artykułów naukowych związanych z projektem była również dr Łucja Marek. Pracownicy OBEP Katowice wygłosili szereg referatów podczas konferencji naukowych: „Z dziejów franciszkanów w województwie śląskim/katowickim w realiach powojennej Polski drugiej połowy XX wieku" (Katowice-Panewniki, 26 maja – Kornelia Banaś, dr Łucja Marek, dr Adam Dziurok), „Stosunki państwo – Kościół w Polsce w latach 1944–2010", zorganizowanej przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ (Kraków, 7 listopada – dr Adam Dziurok, dr Łucja Marek), „Prowincja Polska Dominikanów

na tle sytuacji zakonów męskich w PRL", zorganizowanej przez Dominikański Instytut Historyczny w Krakowie (dr Łucja Marek).

Prace w ramach projektu prowadziły OBEP Kraków i OBEP Rzeszów. Kontynuowano wydawanie serii *Kościół w okowach*, która została wzbogacona o dwa kolejne tomy: pod redakcją ks. dr. hab. Józefa Mareckiego (OBEP Kraków) wydano pracę zbiorową R*epresje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego*, a pod redakcją dr. hab. Jana Żaryna opracowanie zbiorowe *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*. W przygotowaniu do druku znajduje się tom piąty *Represje wobec Kościoła w diecezji sandomierskiej*, pod redakcją dr. Mariusza Krzysztofińskiego (OBEP Rzeszów), ks. dr. hab. Mareckiego oraz ks. prof. dr. hab. Bogdana Stanaszka (badacz zewnętrzny). Trwają prace nad czwartym tomem serii wydawniczej *Niezłomni*, w której zaprezentowane zostaną dokumenty ukazujące inwigilację kard. Stefana Wyszyńskiego opracowane przez ks. dr. hab. Józefa Mareckiego, śp. ks. prof. dr. hab. Piotra Niteckiego oraz Roksanę Szczyptę-Szczęch (OBEP Kraków). Projekt realizowano również w innych oddziałach.

W innych oddziałach prowadzono nadal kwerendy archiwalne dotyczące tej problematyki. W OBEP Białystok dr Krzysztof Sychowicz opublikował artykuł biograficzny *Ks. Stanisław Suchowolec (1958–1989)*, publikował również na łamach „Znad Pisy" i „Rocznika Suwalsko-Augustowskiego". Wraz z Anną Pyżewską zakończyli redakcję materiałów konferencyjnych dotyczących Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej. Dr hab. Igor Hałagida (OBEP Gdańsk) finalizuje prace nad kilkusetstronicowym tomem źródeł *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Kościoła greckokatolickiego 1944–1956* (publikacja ukaże się w 2012 r.) oraz prace nad tomem źródeł *Duchowni greckokatoliccy i prawosławni więzieni w Centralnym Obozie Pracy w Jaworznie*. Katarzyna Maniewska (OBEP Gdańsk Delegatura w Bydgoszczy) przygotowuje album poświęcony ks. Jerzemu Popiełuszce pod roboczym tytułem *Zbrodnia. Uprowadzenie i śmierć ks. Jerzego Popiełuszki*. W OBEP Rzeszów dr Dariusz Iwaneczko przygotowuje publikację na temat działań SB wobec ośrodka duszpasterskiego na Drabiniance w Rzeszowie w latach 1969–1989, a dr Mariusz Krzysztofiński – książkę ukazującą działania UB i SB wobec ks. Józefa Sondeja. Z kolei efektem prac OBEP Szczecin była książka *Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989* pod red. ks. Tadeusza Ceynowy i Pawła Knapa oraz publikacja dotycząca wpływu papieża Jana Pawła II na opozycję demokratyczną w PRL. Ponadto kontynuowano prace nad tematem *Duszpasterstwo Akademickie w Szczecinie i Szczecińskim Klubie Katolików im. Michała Plater-Zyberka*.

5.1.1.4. Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1990

Koordynator – dr Łukasz Kamiński (BEP centrala).

W roku sprawozdawczym historycy BEP IPN uczestniczyli w ramach projektu w licznych przedsięwzięciach naukowych i popularnonaukowych związanych z trzydziestą rocznicą wprowadzenia w PRL stanu wojennego, nadal prowadzą również badania dotyczące opozycji demokratycznej, w których jednak dominują badania nad NSZZ „Solidarność". Historycy z centrali BEP **(**Przemysław Gasztold-Seń, Natalia Jarska, Tomasz Kozłowski, Grzegorz Majchrzak, Jan Olaszek, Andrzej Zawistowski) uczestniczyli w przygotowaniu numeru specjalnego tygodnika „Newsweek" – *Stan Wojenny – odtajnione archiwa IPN*. Redaktorami naukowymi byli Tomasz Kozłowski i Jan Olaszek. We współpracy z „Rzeczpospolitą" ukazał się dodatek historyczny *Stan wojny z narodem*, przygotowany pod redakcją Jana Olaszka. Większość zamieszczonych tam tekstów była autorstwa wspomnianych pracowników BEP. Ponadto Natalia Jarska i Jan Olaszek wydali broszurę popularnonaukową *Stan Wojenny. Represje, opór, życie codzienne*. Wielu pracowników BEP IPN z poszczególnych oddziałów przy okazji rocznicy stanu wojennego publikowało swoje artykuły w prasie lokalnej.

Prowadzono również inne badania w ramach projektu. Jan Olaszek kontynuował kwerendy związane z problematyką drugiego obiegu prasy w latach 1981–1989. Efektem tych badań były

rozprawy *Prasa podziemna jako środek komunikacji społecznej w pierwszych tygodniach stanu wojennego (na przykładzie wybranych tytułów warszawskich)* oraz *Źródła historyczne do badań nad funkcjonowaniem drugiego obiegu wydawniczego (na przykładzie warszawskiej prasy podziemnej)*. Tomasz Kozłowski pracował nad dziejami „Solidarności" RI. Obaj historycy zapoczątkowali serię wydawniczą *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 r.*, której pierwszy tom, zawierający kilkanaście studiów historyków IPN młodszego pokolenia, ukazał się w roku sprawozdawczym. Grzegorz Majchrzak zajmował się różnymi zagadnieniami związanym z rozpracowaniem NSZZ „Solidarność" przez SB. Stanowią one temat jego pracy doktorskiej, która w końcu 2011 r. została przekazana do recenzji. Historyk ten opublikował również naukową edycję stenogramu I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność" i badał działalność Radia „Solidarność".

W OBEP Białystok dr Marcin Zwolski i Anna Pyżewska zakończyli redakcję tomu konferencyjnego *Tam też była „Solidarność". Małe ośrodki ruchu związkowego i ich rola w latach 1980–1990*. Pracownicy OBEP Białystok przygotowali na rocznicę wprowadzenia stanu wojennego wydawnictwo *Posłaniec historii. Gazeta okolicznościowa Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku*. Dr Krzysztof Sychowicz opublikował broszurę *Przyczynki do dziejów NSZZ „Solidarność" w Grajewie i okolicy w latach 1980–1989*. Renata Gieszczyńska (Delegatura w Olsztynie) wydała album *Strajk w OZGraf. 1981. O cześć drukarza, o prawdę i wiarygodność słowa* oraz kontynuowała badania w ramach tematu *Funkcjonariusze SB KW MO w Olsztynie wobec opozycji politycznej 1980–1989*. Dominik Krysiak (Delegatura w Olsztynie) opublikował wydawnictwo *Rezonans. Pismo Regionu Warmińsko-Mazurskiego. Solidarność Olsztyn (1982–1989)*. Ważnym wydarzeniem w pracach nad projektem była konferencja naukowa zorganizowana przez dr. Marcina Markiewicza „»Mała stabilizacja« w województwie białostockim 1956–1970. Polityka – gospodarka – społeczeństwo – kultura. Władza w PRL".

W OBEP Gdańsk dr hab. Igor Hałagida opublikował drugi tom wydawnictwa *NSZZ „Solidarność" Regionu Słupskiego (1980–1990)*, w którym zawarto dokumenty Komitetu Wojewódzkiego PZPR i Służby Bezpieczeństwa z dawnego województwa słupskiego. Kontynuuje prace nad tomem trzecim, zamykającym serię, który będzie zawierał dokumenty związku (ukaże się w 2012 r.). Karol Nawrocki (OBEP Gdańsk) opublikował dokumenty dotyczące dziejów NSZZ „Solidarność" w dawnym województwie elbląskim. Dr Krzysztof Osiński, we współpracy z Piotrem Rybarczykiem i Robertem Gajosem, opracował wybór dokumentów dotyczących bydgoskiego marca 1981 r. Praca otrzymała już pozytywne recenzje i została przekazana do redakcji. Przygotowywane są edycje źródeł dotyczących NSZZ „Solidarność" Regionu Gdańskiego w latach 1980–1989 oraz do dziejów włocławskiej „Solidarności". Kontynuowano prace nad monografią NSZZ „Solidarność" Regionu Bydgoskiego oraz wyborem dokumentów do dziejów Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1990.

W OBEP Lublin znaczące prace wykonała Małgorzata Choma-Jusińska, która opublikowała wspólnie z Marcinem Dąbrowskim wybór źródeł *„Solidarność" na Lubelszczyźnie 1980–1981* oraz książkę *Formacja Ludwik. Duszpasterstwo akademickie o. Ludwika Wiśniewskiego w Lublinie w latach 1972–1981*. Badania w ramach projektu prowadzili pracownicy Delegatury radomskiej dr Sebastian Piątkowski, a przede wszystkim dr hab. Marek Wierzbicki. W OBEP Szczecin dr Artur Kubaj wydał monografię *Nie wyrośli z marzeń. Szczecińska podziemna Solidarność*. Pracownicy Oddziału IPN w Szczecinie przygotowują album dotyczący stanu wojennego na Pomorzu Zachodnim. Marta Marcinkiewicz prowadzi kwerendę na temat ośrodków odosobnienia w byłym województwie koszalińskim w latach 1981–1982, której efektem była publikacja dziennika Tadeusza Dziechciowskiego z okresu internowania 1981–1982. W OBEP Łódź wydano cykl relacji działaczy „Solidarności" *Pospolite ruszenie. Relacje działaczy i współpracowników „Solidarności" w Łodzi 1980–1981* (oprac. L. Próchniak, M. Przybysz, S.M. Nowinowski, M. Zapolska-Downar, A. Czyżewski).

W OBEP Katowice dr Jarosław Neja opublikował książkę popularnonaukową *Grudzień 1981 roku w województwie katowickim*. Wraz z Andrzejem Sznajderem przygotowali i opublikowali dru-

gie wydanie małej monografii *14 dni pod ziemią KWK „Piast" w Bieruniu 14–28 grudnia 1981 roku*, a wspólnie z dr. Tomaszem Kurpierzem opracował publikację źródłową *„Solidarność" śląsko-dąbrowska 1980–1981. Szkic do monografii i dokumenty własne*. Dr Dariusz Węgrzyn (OBEP Katowice) opublikował artykuł naukowy dotyczący strajków w województwie bielskim w 1980 i w 1981 r. oraz prowadził pracę nad monografią NSZZ „Solidarność" Regionu Podbeskidzie. Bogusław Tracz napisał tekst na temat strajków na Górnym Śląsku w roku 1988. Wojciech Rotarski (miejsce wykonywania czynności służbowych Częstochowa) przygotowuje do wydania zbiór dokumentów dotyczących NSZZ „Solidarność" w Regionie Częstochowa 1980–1989 oraz zbiór relacji działaczy NSZZ „Solidarność" z regionu częstochowskiego z lat 1980–1989.

Wśród prac powstałych w OBEP Kraków w ramach projektu opublikowano tom pokonferencyjny dotyczący działalności Konfederacji Polski Niepodległej (red. dr. Michała Wenklara), w której uczestniczyli pracownicy IPN z całego kraju. Wydano tom źródeł *NSZZ „Solidarność" Małopolska w materiałach Służby Bezpieczeństwa. Wybór dokumentów* w opracowaniu dr Cecylii Kuty. W związku z 30. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego ukazał się dziennik Danuty Suchorowskiej-Śliwińskiej w opracowaniu naukowym dr Cecylii Kuty. Marzena Grosicka (Delegatura w Kielcach) oraz dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Delegatura w Kielcach) przygotowują tom wspomnień działaczy „Solidarności" Regionu Świętokrzyskiego z lat 1980–1989. W OBEP Warszawa ważny wybór źródeł poświęconych działaniom *SB wobec emigracyjnych struktur Solidarności w latach 1981–1989* opublikował dr Patryk Pleskot.

Ponadto we wszystkich oddziałach trwały prace nad hasłami do drugiego tomu *Encyklopedii Solidarności*, której redaktorem naczelnym jest dr Grzegorz Waligóra (OBEP Wrocław).

5.1.1.5. Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych

Koordynator – dr hab. Jarosław Syrnyk (OBEP Wrocław).

Celem projektu jest prowadzenie badań poświęconych różnym aspektom represji stosowanych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych na terenie powojennych ziem polskich. W roku sprawozdawczym głównym efektem prac nad projektem była publikacja *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*. Prowadzono kwerendy archiwalne dotyczące tej problematyki w oddziałach.

5.1.1.6. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych i naukowych

Koordynator – dr Sebastian Ligarski (OBEP Szczecin).

Celem omawianego projektu badawczego jest przedstawienie miejsca, jakie zajmował aparat bezpieczeństwa w polityce władz komunistycznych w odniesieniu do trzech kluczowych środowisk: twórców kultury, naukowców i dziennikarzy. Jest on realizowany z udziałem historyków spoza IPN, przede wszystkim badaczy z Instytutów Historycznych Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także Instytutu Historii PAN. Koordynatorami poszczególnych podprojektów są prof. Andrzej Chojnowski (IH UW), prof. Piotr Franaszek (IH UJ) i prof. Tadeusz Wolsza (IH PAN).

W ramach projektu w roku sprawozdawczym sfinalizowano kilka prac. Ukazała się monografia dr. Konrada Rokickiego *Od października do marca. Aparat bezpieczeństwa wobec inteligencji twórczej w latach 1956–1968*. Wydano również publikację źródłową w opracowaniu Sebastiana Ligarskiego i Grzegorza Majchrzaka – *„Polskie Radio i Telewizja" w stanie wojennym*. Rozpoczęto pracę nad drugim tomem źródeł *Spętana Akademia*.

Prowadzono liczne badania związane z projektem w wymiarze lokalnym. W OBEP Gdańsk dr Daniel Wicenty zakończył prace redakcyjne nad monografią (wraz z wyborem dokumentów) *Załamanie na froncie ideologicznym. Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich między Sierpniem '80*

a stanem wojennym (publikacja ukaże się w 2012 r.). W OBEP Katowice dr Mirosław Sikora prowadził prace badawcze dotyczące działań SB na Politechnice Śląskiej w Gliwicach i przedstawił ich wyniki w postaci artykułu naukowego *Kryptonim „Katedra". Operacyjne rozpoznanie filii Politechniki Śląskiej w Rybniku przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1971–1989*. Dr Marcin Kruszyński (OBEP Lublin) prowadził zaawansowane kwerendy związane z przygotowywaniem monografii UMCS w Lublinie w latach 1944–1956. Efektem tych prac są przygotowane do druku artykuły poświęcone początkom UMCS: *Towarzystwo Przyrodników Marksistów przy UMCS w Lublinie* oraz tekst biograficzny *Eugeniusz Hetman – sekretarz Komitetu Uczelnianego PZPR UMCS* – do książki pokonferencyjnej *Partia komunistyczna w Polsce – struktury, ludzie, dokumentacja*. Dr Paweł Szulc (OBEP Szczecin) prowadził kwerendy dotyczące Polskiego Radia Szczecin w systemie politycznym i medialnym w latach 1945–1989 oraz weryfikacji szczecińskich dziennikarzy w stanie wojennym.

5.1.1.7. Wojna i okupacja 1939–1945

Koordynator – dr Marek Gałęzowski (BEP centrala).

W ramach projektu dr Agnieszka Łuczak opublikowała monografię *Utracone decorum. Grabież dóbr kultury polskiego ziemiaństwa w Wielkopolsce w latach 1939–1945*. Książka została nominowana do nagrody Książka Historyczna Roku 2011 w kategorii książka naukowa oraz otrzymała prestiżową nagrodę Książka Jesieni 2011 przyznaną przez jury Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych (Biblioteka Raczyńskich, Radio Merkury, Polskie Towarzystwo Wydawców Książek). Jak napisano w protokole jury, nagrodę przyznano „za pionierską, rzetelnie udokumentowaną pracę o metodycznie prowadzonej podczas okupacji grabieży".

W roku sprawozdawczym realizowano kilka istotnych tematów badawczych. W centrali BEP badania nad zbrodniami Wehrmachtu dokonanymi na żołnierzach WP w czasie kampanii polskiej 1939 r. (m.in. mordem w Ciepielowie) kontynuował Tomasz Sudoł. Pierwsze efekty swoich poszukiwań opublikował w „Biuletynie IPN". Dr Maria Wardzyńska prowadziła prace nad monografią pod roboczym tytułem *Wysiedlenia ludności polskiej przez okupanta niemieckiego*. Dziejami Polskiego Państwa Podziemnego zajmował się dr Waldemar Grabowski. Opublikował zbiór dokumentów Okręgowej Delegatury Rządu RP w Ciechanowie, prowadził kwerendę do drugiego tomu wydawnictwa *Protokoły posiedzeń Komitetu do Spraw Kraju*. Ponadto, wraz z Maciejem Żuczkowskim, prowadził w Studium Polski Podziemnej w Londynie kwerendy archiwalne do wydawnictwa źródłowego *Armia Krajowa w dokumentach*. Maciej Żuczkowski opracował działania komórki „999" (antykomunistycznej) kontrwywiadu AK i złożył do druku artykuł na ten temat. Jednym z efektów wstępnych działań w pracach nad biografistyką działaczy Polskiego Państwa Podziemnego była publikacja bloku kilkudziesięciu biogramów wybranych osób (nazwiska na litery od A do K) autorstwa dr. Andrzeja Chmielarza, dr. Marka Gałęzowskiego, dr. Waldemara Grabowskiego, dr. Andrzeja K. Kunerta. Ukazały się one w nowym wydawnictwie BEP – *Z dziejów walk o niepodległość*.

Spośród publikacji wydanych poza centralą znaczącym osiągnięciem było ukazanie się w OBEP Wrocław bardzo obszernego tomu pokonferencyjnego *Militarne i polityczne aspekty kampanii polskiej w 1939 r. z perspektywy 70-lecia* (liczącego łącznie 32 teksty), który zredagowali dr Daniel Koreś (BEP centrala) i dr Jerzy Kirszak (OBEP Wrocław). Do interesujących poznawczo należy również książka pokonferencyjna dotycząca rozmaitych aspektów związanych z wydarzeniami 1939 r. w Łódzkiem pod red. dr. Tomasza Toborka i Przemysława Waingertnera (Uniwersytet Łódzki). Jest ona efektem współpracy OBEP Łódź z Uniwersytetem Łódzkim.

Ważnym elementem tego projektu są działania realizowane wspólnie z Muzeum Powstania Warszawskiego pod kierunkiem dr. Marka Gałęzowskiego. Historycy BEP IPN (Natalia Jarska, dr Maria Wardzyńska, dr Waldemar Grabowski, dr Piotr Łysakowski) zakończyli już pracę i przekazali opracowane przez siebie teksty Muzeum do planowanej syntezy powstania warszawskiego. Inni pracownicy centrali BEP (Maciej Żuczkowski i Przemysław Gasztold-Seń) uczestniczą w przy-

gotowaniu poszczególnych biogramów do monumentalnego *Słownika biograficznego uczestników Powstania Warszawskiego*.

Liczne prace w ramach projektu prowadzono w poszczególnych oddziałach. W OBEP Gdańsk dr Tomasz Sylwiusz Ceran (Delegatura w Bydgoszczy) opublikował monografię dotyczącą tzw. Szmalcówki – niemieckiego obozu w Toruniu funkcjonującego w latach 1941–1943. Dr Katarzyna Maniewska (Delegatura w Bydgoszczy) kontynuowała opracowywanie dokumentów z archiwum rodzinnego Anny Jachniny z BIP KG AK. Efektem tych działań, oprócz przygotowania wystawy, był również artykuł biograficzny, który ukaże się w jednym z tomów pokonferencyjnych wydanych przez IPN. Z kolei w OBEP Katowice dr Mirosław Sikora kontynuował badania z zakresu niemieckiej polityki społecznej w prowincji górnośląskiej, prowadził kwerendy dotyczące przemysłu zbrojeniowego III Rzeszy na Górnym Śląsku oraz niemieckich planów zagospodarowania przestrzennego Górnego Śląska w latach 1939–1944/45. Ponadto wraz z Sebastianem Rosenbaumem (OBEP Katowice) zapoznawali się z bazą źródłową z zakresu działania Służby Bezpieczeństwa III Rzeszy na terenie prowincji górnośląskiej w okresie II wojny światowej. Efektem tych prac były opublikowane teksty naukowe dotyczące wywłaszczenia rodziny Habsburgów żywieckich przez Niemców w latach 1939––1944 oraz przemysłu w Gliwicach i Łabędach w niemieckiej produkcji zbrojeniowej 1939–1944. Z kolei dr Grzegorz Bębnik zredagował publikację pokonferencyjną, opublikowaną w ubiegłym roku – *Koniec pokoju, początek wojny. Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r. Wybrane aspekty*. Opublikował również szereg artykułów naukowych dotyczących różnych aspektów niemieckich przygotowań do II wojny światowej i jej pierwszego etapu na Górnym Śląsku.

W OBEP Kraków dr Tomasz Domański (Delegatura w Kielcach) wraz z sędzią Andrzejem Jankowskim sfinalizowali prace nad monografią poświęconą martyrologii wsi kieleckiej w okresie okupacji niemieckiej. Obaj autorzy przygotowują edycję źródeł ukazujących pacyfikację Michniowa. Wśród innych działań oddziałowych na uwagę zasługuje publikacja pierwszego tomu biografii Józefa Kurasia *„Ogień". Podhalańska wojna 1939–1945* autorstwa dr. Macieja Korkucia oraz prace dr. Michała Wenklara nad cyklem artykułów i edycji źródłowych dotyczących AK w okręgach Tarnopol i Stanisławów.

W OBEP Lublin Agnieszka Jaczyńska kontynuowała kwerendy archiwalne związane z przygotowaniem wystawy i albumu poświęconego wysiedleniom na Zamojszczyźnie w 1942 i 1943 r. Dr Tomasz Osiński opublikował artykuł *Skutki drugiej wojny światowej na terenie gminy Zaklików*. Dr Sebastian Piątkowski (Delegatura Radom) i Marcin Sołtysiak wydali popularnonaukową biografię Antoniego Hedy *„Szary"*. Ponadto dr Piątkowski był autorem wielu studiów poświęconych różnym aspektom okupacji niemieckiej na terenie Generalnego Gubernatorstwa, m.in. na temat policji „granatowej" w dystrykcie radomskim w latach 1939–1945, młodzieży polskiej w propagandzie prasy gadzinowej dystryktu radomskiego lat 1939–1945 i życia codziennego mieszkańców Skarżyska-Kamiennej w okresie okupacji niemieckiej.

W OBEP Łódź kontynuowano w ramach projektu lokalne inicjatywy badawcze, których efektem był zbiór studiów *Jeńcy wojenni z Łódzkiego – ofiary Zbrodni Katyńskiej*, red. Joanna Żelazko i Piotr Zawilski.

W OBEP Poznań Rafał Sierchuła prowadził prace w ramach projektu „Niemiecki system sądowniczy w walce z członkami podziemia wielkopolskiego na przykładzie działalności kompleksu sądowo-karnego w Dreźnie w latach 1942–1943", przygotował do publikacji materiały pokonferencyjne z polsko-niemieckiej konferencji „Śladami zbrodni. Drezdeński szafot" oraz leksykon biograficzny zawierający 84 nazwiska osób ściętych w Dreźnie w latach 1942–1944, który jest częścią wspomnianej pracy. W OBEP Rzeszów badania nad środowiskiem cichociemnych kontynuował Krzysztof Tochman, czego efektem była publikacja wspomnień Marka Lachowicza w opracowaniu tegoż historyka. W OBEP Warszawa dr Tomasz Łabuszewski pracował nad monografią *Konspiracja polska na Grodzieńszczyźnie 1944–1956* jako kolejnym tomem serii *Dopalanie kresów*. Trwają prace nad innymi tomami tej serii, m.in. planowana jest edycja pisma konspiracyjnego „Szlakiem Narbutta" w opracowaniu Kazimierza Krajewskiego.

5.1.1.8. Polska emigracja polityczna 1939–1990

Koordynator – dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin).

Projekt został wprowadzony w miejsce wcześniejszego – „Aparat bezpieczeństwa wobec emigracji i Polonii". Jego głównym celem jest przygotowanie nowej syntezy dziejów uchodźstwa polskiego po 1939 r. oraz publikacja wyników badań monograficznych dotyczących tej tematyki. Istotne prace w ramach projektu prowadzili dr Małgorzata Ptasińska oraz dr Sławomir Łukaszewicz. Dr Ptasińska odpowiadała za kilka równolegle realizowanych przedsięwzięć. Jednym z ważniejszych była współpraca z polskimi instytucjami w stolicy Francji – Instytutem Literackim w Maisons-Laffitte i z Biblioteką Polską w Paryżu. W jej ramach kontynuowała prace nad dokończeniem drugiego tomu monografii *Z dziejów Biblioteki Kultury*, pomagała w powstaniu strony internetowej i bazy danych autorów oraz współpracowników *Kultury* oraz w zorganizowaniu międzynarodowej konferencji (w ramach polskiego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej) poświęconej znaczeniu Paryża jako miejsca dialogu narodów krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Koordynowała też współpracę z polskimi ośrodkami w Szwajcarii (więcej na ten temat w części dotyczącej współpracy zagranicznej IPN).

Dr Łukasiewicz poza koordynowaniem całości projektu prowadził również liczne prace badawcze. Opublikował artykuł dotyczący działalności Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Polskim Ruchu Wolnościowym Niepodległość i Demokracja, powstały w ramach przygotowywanej monografii tego ugrupowania. Przekazał do druku tekst, dotyczący poglądów federalistycznych wybitnego historyka Oskara Haleckiego, który ma się ukazać w materiałach pokonferencyjnych „Halecki i jego wizja Europy". Zredagował i napisał posłowie angielskiej wersji książki *Towards a United Europe: an Anthology of Twentieth Century Polish Thought on Europe*.

W OBEP Białystok projekt realizuje dr Piotr Kardela (Delegatura w Olsztynie), który kontynuuje pracę nad monografią *Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Stanach Zjednoczonych (1953–1989)*. Cząstkowe wyniki tej pracy opublikował w formie artykułu *Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Stanach Zjednoczonych wobec „Solidarności"* (w tomie pokonferencyjnym IPN). W OBEP Rzeszów dr Krzysztof Kaczmarski opublikował dwa artykuły dotyczące działalności Stronnictwa Narodowego na uchodźstwie w latach II wojny światowej. Pracuje również nad publikacją dotyczącą stosunku obozu narodowego do rządu gen. Władysława Sikorskiego 1939–1943. Z kolei w OBEP Szczecin dr Paweł Skubisz nadal prowadzi badania nad dziejami polskich oddziałów wartowniczych przy armii amerykańskiej. Jednym z wyników tych prac była publikacja tomu studiów *Polskie Oddziały Wartownicze przy armii amerykańskiej w latach 1945–1989* (red. Monika Mazanek-Wilczyńska, Paweł Skubisz, Henryk Walczak). Oprócz wymienionych działań w ramach projektu opublikowano w centrali BEP opracowanie Artura Mękarskiego (badacz zewnętrzny) poświęcone stosunkowi historiografii emigracyjnej do historiografii PRL.

5.1.1.9. Słownik biograficzny Konspiracja i opór społeczny 1944–1956

Koordynator – Kazimierz Krajewski, współpraca Monika Bielak (OBEP Warszawa), Marek Gałęzowski (BEP centrala).

W roku 2011 ustalono siatkę haseł i zebrano większość materiałów do piątego tomu słownika. W roku 2012 zakończone zostaną prace redakcyjne. Publikacja słownika jest planowana na pierwszą połowę 2013 r. Hasła do tego tomu, podobnie jak wcześniej, opracowują historycy ze wszystkich oddziałów IPN, a także autorzy spoza Instytutu.

5.1.1.10. Stosunki polsko-żydowskie 1939–1945. Polacy ratujący Żydów

Koordynator – dr Aleksandra Namysło (OBEP Katowice), współpraca dr hab. Grzegorz Berendt (OBEP Gdańsk).

Prace w ramach projektu są prowadzone przede wszystkim w OBEP w: Białymstoku, Lublinie, Rzeszowie, Krakowie, Katowicach, Łodzi, Poznaniu oraz, w mniejszym stopniu, w centrali BEP. Ważną częścią projektu jest podprojekt „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom", realizowany we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau i Instytutem Yad Vashem. Jego celem jest zbadanie skali represji niemieckich wobec Polaków udzielających pomocy Żydom w czasie okupacji, ustalenie ich nazwisk i biogramów. Wykonawcą projektu był w okresie sprawozdawczym Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie (dawna Papieska Akademia Teologiczna). Prace merytoryczne w pełnej skali rozpoczęto w drugiej połowie 2009 r. Koncentrowały się one na kontynuowaniu kwerend w archiwach polskich i zagranicznych, w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu oraz wybranych rocznikach polskiej prasy, a także na wprowadzaniu zebranych informacji do komputerowej bazy danych. W 2011 r. przygotowano publikację zawierającą pierwsze pięćset (wybranych z ok. 5000 rekordów bazy INDEX) biogramów Polaków represjonowanych za pomoc Żydom, przygotowanych lub opracowanych przez pracowników IPN. Pracę tę koordynowali dr Aleksandra Namysło (OBEP Katowice) i dr hab. Grzegorz Berendt (OBEP Gdańsk).

Liczne badania dotyczące stosunków Polaków i Żydów w czasie wojny prowadził dr Adam Puławski (OBEP Lublin), którego artykuły dotyczące polityki informacyjnej Polskiego Państwa Podziemnego w stosunku do zagłady Żydów oraz reakcji rządów na uchodźstwie na eksterminację Żydów w czasie II wojny światowej ukazały się w wydawnictwach pokonferencyjnych. Ponadto dr Puławski zainicjował i współorganizował seminarium „Zagłada Żydów na ziemiach polskich 1939–1945 – potrzeba syntezy czy badań podstawowych?", które odbyło się w Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFIS PAN w Warszawie. Spośród innych wydarzeń naukowych związanych z projektem należy wymienić zorganizowaną przez OBEP Łódź międzynarodową konferencję naukową „»Nie masz już żydowskich miasteczek...«. Zagłada Żydów na polskiej prowincji. Ofiary – Sprawcy – Świadkowie". Znaczącym osiągnięciem wydawniczym powstałym w ramach projektu była publikacja w OBEP Rzeszów albumu w języku polskim i angielskim *Polacy ratujący Żydów na Rzeszowszczyźnie w latach 1939–1945*, *Poles rescuing Jews in the Rzeszów region In the years 1939–1945*, oprac. Elżbieta Rączy, Igor Witowicz. Dr Marcin Urynowicz przygotował do druku wspomnienia Marcelego Starka *Czy mnie nie chcesz zamordować? Pamiętnik więźnia obozu pracy w Budzyniu* i sprawował nadzór merytoryczny nad stroną internetową IPN, poświęconą ratowaniu Żydów przez Polaków w czasach Zagłady www.zyciezazycie.pl.

Wkładem IPN w realizację projektu jest dokumentowanie miejsc kaźni i pochówku polskich Żydów (koordynator dr Sebastian Piątkowski, OBEP Lublin Delegatura Radom), do czego wykorzystywane są materiały powstałe w b. Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (i jej poprzedniczkach).

Odrębne miejsce w pracach badawczych nad relacjami polsko-żydowskimi zajmują studia dr. Marka Gałęzowskiego dotyczące uczestnictwa Żydów w walce o niepodległość Polski. Opublikowana w 2010 r. praca tego autora *Na wzór Berka Joselewicza. Żołnierze i oficerowie pochodzenia żydowskiego w Legionach Polskich*, opatrzona przedmową prof. Richarda Pipesa, została uhonorowana w 2011 r. nagrodą Pro Memoria, przyznawaną przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa książce historycznej roku.

5.1.2. Ponadregionalne i regionalne projekty badawcze

Obok wyżej wspomnianych projektów centralnych, zarówno w centrali BEP, jak i w poszczególnych OBEP, realizowane są liczne regionalne i ponadregionalne projekty badawcze. OBEP w Rzeszowie koordynuje rozpoczęty w 2006 r. ponadregionalny program „Osobowy wykaz ofiar konfliktu polsko-ukraińskiego 1939–1948", w którym uczestniczą pracownicy OBEP w Gdańsku, Lublinie i Rzeszowie, Delegatury IPN w Kielcach, oraz historycy z innych ośrodków naukowych. Efektem prac prowadzonych w ramach projektu jest publikacja Tomasza Roga *„...i zostanie tylko pustynia"*.

Osobowy wykaz ofiar konfliktu ukraińsko-polskiego 1939–1948. Gmina Cieszanów, powiat Lubaczów. Planowana jest kolejna publikacja w serii dotycząca konfliktu ukraińsko-polskiego na terenie pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego.

Liczne projekty regionalne są prowadzone w OBEP Katowice. Dr Tomasz Kurpierz zakończył prace nad monografią *Niezależne Zrzeszenie Studentów w województwie katowickim 1980–1990* (książka została pozytywnie zrecenzowana) i wygłosił kilka wykładów i prelekcji na temat NZS. Inny projekt – „Problemy społeczno-polityczne w województwie śląskim/katowickim w latach 1945–1989" jest realizowany przez OBEP Katowice wspólnie z lokalnymi placówkami muzealnymi (Miejska Placówka Muzealna w Mikołowie, Muzeum Miejskie w Zabrzu, Muzeum w Gliwicach, Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu). Odbywa się głównie w formie konferencji naukowych, podczas których pracownicy OBEP IPN Katowice wygłaszają referaty, prezentujące wyniki ich badań dotyczących wspomnianej tematyki. Jednym z efektów badań nad dziejami Śląska i Ślązaków była też międzynarodowa konferencja naukowa „Górnoślązacy. Problemy społeczności pogranicza w XX w." (przygotowana we współpracy z Muzeum w Gliwicach i Ruhr-Universität w Bochum, RFN), która odbyła się w Gliwicach (20–21 października). Głównym organizatorem konferencji był Sebastian Rosenbaum. W ramach projektu związanego z 90. rocznicą wybuchu III Powstania Śląskiego ukazało się również wydawnictwo albumowe *W obcym kraju... Wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku. 1920–1922* pod red. Sebastiana Rosenbauma (we współpracy z Muzeum Śląskim w Katowicach).

Zespół historyków z OBEP w Gdańsku i Delegatury w Bydgoszczy w składzie: Piotr Brzeziński, Krzysztof Filip, dr hab. Igor Hałagida (kierownik projektu), Arkadiusz Kazański, dr Katarzyna Maniewska, Karol Nawrocki, dr Krzysztof Osiński, dr Przemysław Wójtowicz, opracował na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych zestawienia osób z dawnych województw bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego internowanych w latach 1981–1983 z powodów politycznych. Efektem pracy zespołu jest publikacja zbiorowa *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego..."*. Kontynuacją tego projektu będzie publikacja (roboczy tytuł *Trzynastego grudnia roku pamiętnego...*, t. 2) zawierająca – opracowane w podobny sposób – zestawienia osób sądzonych w okresie stanu wojennego. Kamila Churska (Delegatura w Bydgoszczy) w ramach przygotowywanej rozprawy doktorskiej prowadzi badania i przygotowuje publikację *Propaganda wyborcza na terenie województwa pomorskiego w latach 1946–1947* (maszynopis zostanie ukończony w 2012 r.). Dr hab. Igor Hałagida (OBEP Gdańsk) kontynuuje prace nad słownikiem biograficznym duchowieństwa greckokatolickiego w Polsce w latach 1947–1957.

Dr Agnieszka Łuczak (OBEP Poznań) przygotowała na polecenie prezesa IPN projekt działań stałego zespołu naukowo-badawczego dotyczący tematu ziemiaństwa polskiego w XX w., które Instytut Pamięci Narodowej prowadzi wspólnie z Polskim Towarzystwem Ziemiańskim. W planach jest przygotowanie cyklicznych (co dwa lata) konferencji naukowych, prezentujących rozmaite zagadnienia dotyczące ziemiaństwa w kolejnych okresach chronologicznych oraz sukcesywne wydawanie materiałów pokonferencyjnych w ramach serii IPN *Studia i materiały*. Inny ważny projekt regionalny prowadzony w OBEP Poznań dotyczy polityki władz komunistycznych wobec społeczeństwa Wielkopolski i ziemi lubuskiej w latach 1945–1989. Był realizowany głównie przez dr Elżbietę Wojcieszyk, która zredagowała artykuły do książki *Komunistyczny aparat władzy wobec kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu w latach 1945–1956* (serii wydawniczej *Studia i materiały poznańskiego IPN*). Dr Wojcieszyk zorganizowała również i prowadziła konferencję w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji zielonogórsko-gorzowskiej w Paradyżu „Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu 1956–1970".

Kilka ważnych projektów regionalnych, odnoszących się do szeroko rozumianej problematyki lokalnej, realizowano w OBEP Białystok – m.in. Emilia Świętochowska-Bobowik kontynuowała kwerendy dotyczące tematu „Indoktrynacja władz komunistycznych wobec środowisk szkolnych województwa białostockiego w latach 1948–1956", których efektem była publikacja artykułu poświęconego metodom indoktrynacji młodzieży szkolnej przez władze komunistyczne w latach 1945–1956.

Od kilku lat ważne projekty regionalne i ponadregionalne, w tym związane z ziemiami wschodnimi Rzeczpospolitej utraconymi po II wojnie światowej, są prowadzone w OBEP Warszawa. Poza wspomnianą serią *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956* kontynuowane były prace nad kolejnymi publikacjami z cyklu *Dopalanie kresów*, wydawanymi w ramach programu związanego z działalnością naukową i edukacyjną OBEP Warszawa na Białorusi. Inne projekty regionalne OBEP w Warszawie są związane z dziejami najnowszymi stolicy. W ramach programu „Warszawa niepokonana" w roku sprawozdawczym ukazały się książki *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego m.st. Warszawy 1944–1954"* autorstwa dr E. Kowalczyk oraz K. Pawlickiej (OBUiAD w Warszawie) oraz *Pokolenie 82–90. Niezależne Zrzeszenie Studentów na Uniwersytecie Warszawskim 1982–1990* opracowana przez dr. Patryka Pleskota i Roberta Spałka. Trwała praca nad publikacją „MRKS" (oprac. Jacek Pawłowicz i dr Tadeusz Ruzikowski oraz Piotr Byszewski – BUiAD Warszawa). Zaawansowana jest również monografia dr. Bartłomieja Noszczaka *Antykomunistyczna konspiracja młodzieży szkolnej w Warszawie (1944–1989)*.

5.1.3. Indywidualne projekty badawcze

Pracownicy BEP i OBEP realizują także szereg indywidualnych projektów, których celem jest m.in. uzyskanie stopni i tytułów naukowych. Wyniki prowadzonych prac naukowych (a także prac teoretycznych z dziedziny edukacji historycznej) publikowane są w formie opracowań cząstkowych (artykuły, studia, edycje źródeł), syntez i monografii. Wydawane są one zarówno w pismach naukowych IPN i w formie książek publikowanych przez Wydział Wydawnictw BEP oraz oddziały, jak i w wydawnictwach zewnętrznych.

Z indywidualnych projektów badawczych warto, dla przykładu, wskazać na badania dotyczące nieformalnych środowisk młodzieżowych. Prowadził je Bogusław Tracz (OBEP Katowice) w ramach prac nad dysertacją doktorską *Instytucje polityczne, wychowawcze i policyjne państwa wobec subkultury hipisów w latach 1967–1975*. W tym samym oddziale dr Mirosław Sikora rozpoczął badania nad tematem roli SB w przemianach gospodarczych w PRL w latach osiemdziesiątych. Prowadził kwerendę w zasobach IPN na temat aktywności pionu V SB w latach osiemdziesiątych, z naciskiem na problematykę działań prowadzonych wobec banków, spółek polonijnych, zakładów przemysłowych i instytucji kierujących gospodarką. Przemysław Gasztold-Seń (centrala BEP) zajmował się nacjonalistycznymi nurtami w PZPR. Oddał do druku monografię *Koncesjonowany nacjonalizm. Zjednoczenie Patriotyczne „Grunwald" 1980–1990*. Prowadził także kwerendę materiałów źródłowych do publikacji na temat stosunku władz PRL do międzynarodowego terroryzmu. Dr hab. Igor Hałagida (OBEP Gdańsk) kontynuował prace nad słownikiem biograficznym duchowieństwa greckokatolickiego w Polsce w latach 1947–1957. Mateusz Szpytma (OBEP Kraków) badał dzieje PSL w Krakowskiem. Pod jego redakcją ukazała się praca *Stanisław Mierzwa 1905––1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, Warszawa–Kraków 2011.

5.1.4. Ekspertyzy

W roku sprawozdawczym (do czasu likwidacji we wrześniu ubiegłego roku i włączenia pracowników do Wydziału Badań Naukowych) Sekcja Ekspertyz pracowała w składzie: dr Sławomir Kalbarczyk, kierownik Sekcji dr Maria Wardzyńska, dr Witold Wasilewski. W 2011 r. Sekcja przygotowywała ekspertyzy i odpowiedzi na pisma urzędowe na potrzeby Kancelarii Premiera Rady Ministrów, Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Biura Prawnego IPN, prokuratorów Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i innych instytucji oraz osób prywatnych.

Spośród ekspertyz przygotowanych przez dr Marię Wardzyńską na wymienienie zasługują:

- ekspertyza dla Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – w kwestii miejsc masowych zbrodni popełnionych przez niemieckiego okupanta na terenie ziem polskich, z których utworzono jednostkę administracyjną Gdańsk-Prusy Zachodnie;

• ekspertyza dla Biura Prawnego IPN – w kwestii niemieckiego domu dziecka w Gissen jako ośrodka przymusowego wynarodowienia;

• ekspertyza dla prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku – na temat zbrodni dokonanych przez niemieckiego okupanta w Lasach Piaśnickich;

• ekspertyza dla Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – w kwestii charakteru „Durchgangslager der Sicherheitspolizei und des SD in Soldau" i obozu w Konstantynowie Łódzkim oraz wysiedleń z rejencji ciechanowskiej i podległości obozu wysiedleńczego w Działdowie.

Dr Sławomir Kalbarczyk przygotował ekspertyzy m.in. w sprawie narzucenia sowieckiego obywatelstwa ludności Kresów Wschodnich II RP po 17 września 1939 r., w kwestii liczby obywateli polskich deportowanych przez okupanta sowieckiego oraz procesu ich repatriacji do Polski, w sprawie poboru do 2 Armii Wojska Polskiego.

Dr Witold Wasilewski wykonał ekspertyzy m.in. w sprawie obywatelstwa ludności polskiej na ziemiach okupowanych przez ZSRR po 17 września 1939 r. i w kwestii nabywania i utraty obywatelstwa polskiego. Ponadto wystąpił jako biegły przed Sądem Okręgowym w Warszawie, VIII Wydział Karny, w sprawie VIII KO 504/08 (w związku ze sporządzoną w 2010 r. ekspertyzą dla SO w Warszawie w sprawie dowódcy PAL Juliana Skokowskiego).

5.1.5. Dotacje celowe dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami realizowanymi przez podmioty zewnętrzne (także w formie współpracy)

W roku 2011 wspierano następujące projekty naukowe i dokumentacyjne:

1. „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom" (omówiony wyżej);

2. „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945". Celem tego projektu jest stworzenie imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego, którzy utracili życie lub zostali poddani wszelkiego rodzaju represjom ze strony okupanta niemieckiego. Prace, które w latach 2008–2011 wykonywała na zlecenie i pod nadzorem IPN Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie, polegały na scalaniu baz danych dostępnych już i opracowanych przez inne podmioty (Archiwum Akt Nowych, Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek, Bibliotekę Narodową, Bibliotekę Jagiellońską, Centralną Bibliotekę Wojskową, Centralne Archiwum Wojskowe, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, Instytut Hoovera (Stanford University), Instytut Polski i Muzeum im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie, Instytut Zachodni, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Gross Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Wojska Polskiego, Państwowe Muzeum na Majdanku, Państwowe Muzeum Stutthof, PCK, Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Romski Instytut Historyczny, Stałą Konferencję Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, Światowy Związek Żołnierzy AK, Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, WBBH, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Zakład Systemów Totalitarnych i Dziejów II Wojny Światowej Instytutu Historii PAN, Żydowski Instytut Historyczny). Obecnie istniejącą, ale jeszcze nadal niepełną bazę centralną można przeglądać (np. poszukując danych na temat losów członków swojej rodziny w okresie II wojny światowej) w internecie (www.straty.pl). Koordynatorem prac ze strony IPN jest dr Waldemar Grabowski. Prace nadzoruje Komisja Ekspertów oraz Rada Programowa powołana przez IPN i MKiDN. W 2011 r. wygasła umowa z Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie. Przewidziane jest rozpisanie nowego konkursu.

3. „Indeks Represjonowanych na Wschodzie". Celem projektu jest zebranie i udostępnienie (m.in. przez internet i w formie publikacji książkowych) danych o obywatelach polskich represjo-

nowanych przez władze sowieckie w latach 1939–1959. Projekt badawczy realizowany przez Ośrodek KARTA był współfinansowany z budżetu Instytutu Pamięci Narodowej od 2002 r. Ostatnia umowa (po rozstrzygnięciu postępowania konkursowego) została podpisana z KARTĄ w październiku 2009 r. na realizację w latach 2009–2011 programu dokumentacyjnego „Indeks osób prześladowanych (represjonowanych) przez organy państwowe ZSRR w latach 1939–1956". W kwietniu 2011 r. Ośrodek KARTA poinformował IPN, że nie jest w stanie wywiązać się z realizacji zapisów umowy. Jako przyczynę tego stanu rzeczy podano, że rosyjski partner KARTY, Stowarzyszenie „Memoriał", nie otrzymał niezbędnych do realizacji umowy materiałów źródłowych. W związku z brakiem możliwości wywiązania się z realizacji zadania przez Ośrodek KARTA na zasadzie porozumienia 14 kwietnia 2011 r. strony rozwiązały umowę z 2009 r. W 2011 r. kierownictwo Instytutu Pamięci Narodowej oraz Rada IPN szukały różnych możliwości pomocy Ośrodkowi KARTA. Kolejny rozpisany przez IPN konkurs na realizację projektu zakończył się jednak niepowodzeniem. W związku z realizacją programu „Indeks represjonowanych" Instytut Pamięci Narodowej przekazał w latach 2002–2010 na rzecz Ośrodka KARTA kwotę 2 785 000 zł.

4. *Bibliografia Historii Polskiej*. W latach 2007–2008 IPN zakupił i przystosował do udostępniania drogą elektroniczną szereg roczników *Bibliografii Historii Polskiej* (są one dostępne pod adresem: www.bibliografia.ipn.gov.pl, a także na stronie internetowej IPN). Bibliografia ta powstaje w Pracowni Bibliografii Bieżącej IH PAN w Krakowie i jest podstawowym narzędziem pracy wszystkich badaczy zajmujących się historią Polski, a także – co nie mniej istotne – kluczową pomocą dydaktyczną w kształceniu studentów historii. Dotąd była ona dostępna w formie drukowanych tomów (praktycznie jedynie w większych bibliotekach). W grudniu 2008 r. nastąpiło publiczne uruchomienie roboczej wersji internetowej wraz z wyszukiwarką i spotkało się z entuzjastyczną reakcją całego środowiska historycznego. Obecnie dostępne są tomy *Bibliografii* za lata 1988–2007. Obejmuje ona więc praktycznie cały dorobek krajowej historiografii po upadku systemu komunistycznego w Polsce. W roku 2010 rozpoczęto usuwanie problemów technicznych zgłaszanych przez użytkowników, które wiązały się z udostępnianiem w internecie bazy elektronicznej niedostosowanej pierwotnie do tego celu. W roku 2011 w obróbce informatycznej znajdowały się roczniki 2008–2009 i 1980–1987. Niebawem zostaną one udostępnione użytkownikom. Koordynatorem projektu jest dr Władysław Bułhak (BEP centrala), współpraca dr Wojciech Frazik (OBEP Kraków), Sebastian Górkiewicz (Biuro Prezesa IPN).

5.1.6. Informacja o zdobytych stopniach naukowych

Pracownicy referatów naukowych i edukacyjnych oraz pionu archiwalnego stale podnoszą swoje kwalifikacje naukowe, czego wyrazem jest m.in. uzyskiwanie przez kolejne osoby stopni naukowych. W 2011 r. stopnie doktorów habilitowanych uzyskali: Robert Klementowski (OBEP Wrocław), Bogusław Kopka (BUiAD), Filip Musiał (OBEP Kraków), Jacek Wołoszyn (OBEP Lublin) i Janusz Wróbel (OBEP Łódź). Stopień doktora uzyskali: Mariusz Bechta (OBEP Warszawa), Dariusz Burczyk (OBUiAD Gdańsk), Adrian Jusupović (BUiAD), Marcin Krzanicki (OBEP Rzeszów), Artur Kubaj (OBEP Szczecin), Krzysztof Latocha (OBEP Łódź), Łukasz Lubicz-Łapiński (OBEP Białystok), Michał Mroczek (OBL Lublin), Jolanta Mysiakowska-Muszyńska (BUiAD), Jarosław Szarek (OBEP Kraków), Paweł Szulc (OBEP Szczecin), Elżbieta Romanowska (BL), Wioletta Woś (OBUiAD Lublin) i Maciej Zakrzewski (OBEP Kraków).

5.2. Edukacja

Działalność popularyzatorską i edukacyjną prowadzą głównie Wydział Edukacji Historycznej Biura Edukacji Publicznej IPN, referaty edukacyjne w oddziałowych biurach edukacji publicznej IPN i ich delegaturach. Aktywność ta ma na celu głównie wspieranie kształcenia historycznego Polaków oraz upowszechnianie w różnych formach wiedzy o najnowszej historii Polski. Wśród

oferty WEH znajdują się m.in. lekcje, lekcje muzealne, wykłady, konwersatoria, warsztaty, wystawy, prezentacje, oferty doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, rajdy, konkursy, przeglądy filmowe. W ramach tej aktywności w każdym miesiącu realizowanych jest przynajmniej kilkadziesiąt (często ok. stu) inicjatyw skierowanych do środowisk szkolnych i akademickich. BEP IPN posiada także wiele propozycji skierowanych do ogółu społeczeństwa. Część działań o charakterze edukacyjnym ma charakter stały i jest regularnie powtarzana w ramach kalendarza wynikającego z cyklu szkolnego oraz cyklu kalendarza rocznic historycznych.

W roku 2011 korekcie uległa struktura Wydziału Edukacji Historycznej: włączona do niej została Sekcja Biuletynu IPN, dotychczasowa Sekcja Organizacyjna została przekształcona w samodzielny Wydział Obsługi Bieżącej.

5.2.1. Edukacja historyczna

Wydział Edukacji Historycznej Biura Edukacji Publicznej IPN prowadzi szeroko rozumianą edukację historyczną i stara się objąć nią jak największą ilość odbiorców. Jego edukatorzy współpracują ze szkołami wszystkich typów, z uwzględnieniem szkół dla młodzieży ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, nauczycielami, wychowawcami oraz placówkami doskonalenia zawodowego pedagogów. Organizowane i prowadzone są lekcje, wykłady, warsztaty, konwersatoria, seminaria i zajęcia terenowe. Prezentowane są wystawy historyczne, którym towarzyszą dostosowane do wystaw zajęcia – lekcje, konwersatoria, warsztaty i wykłady. Pracownicy wydziału edukacyjnego przygotowują ogólnopolskie i regionalne konkursy historyczne dla uczniów, nauczycieli, studentów, a także dla innych odbiorców. W WEH BEP IPN przygotowywane i prowadzone są także projekty edukacyjne dla uczniów, nauczycieli, studentów oraz innych adresatów. Edukatorzy IPN organizują i prowadzą różnorodne formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze, języka polskiego i innych przedmiotów. Zajęcia merytoryczne prowadzone są także na zaproszenie innych instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych i władz samorządowych. Nawiązano ścisłą współpracę z polskimi ośrodkami edukacyjnymi oraz kulturalnymi poza granicami kraju. Wydział Edukacji Historycznej BEP IPN współpracuje także aktywnie z innymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją historii najnowszej, takimi jak: radio, telewizja, prasa, samorządy lokalne, muzea, fundacje, organizacje harcerskie czy stowarzyszenia kombatanckie, i stara się odpowiadać na ich potrzeby.

Wśród instytucji, z którymi współpracuje WEH BEP IPN, szczególnie miejsce zajmują placówki muzealne w Polsce i poza jej granicami. Pracownicy BEP IPN współpracowali z kilkudziesięcioma muzeami zarówno w Polsce (m.in. z Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum na Majdanku, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Stutthof, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Muzeum Śląskim w Katowicach, Muzeum Zamojskim w Zamościu, Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie, Muzeum Wsi Kieleckiej w Kielcach, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, Muzeum-Zamkiem w Łańcucie, Muzeum Lubelskim w Lublinie – Oddział Martyrologii „Pod Zegarem", Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie, Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi, Muzeum Kinematografii w Łodzi, Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Obrony Wybrzeża, Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, Muzeum Ziemi Mogileńskiej w Chabsku, Muzeum Ziemi Puckiej im. F. Ceynowy w Pucku, Muzeum Powstania Poznański Czerwiec 1956 w Poznaniu, Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu, Muzeum Armii Poznań w Poznaniu, Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie, Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Biłgoraju, muzeami regionalnymi w Łukowie, Krasnymstawie, Janowie Lubelskim, Myślenicach, Mielcu Brzozowie, Muzeum Historycznym-Pałacem w Dukli, Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, Muzeum Okręgowym w Tarnowie i jego oddziałem w Wierzchosławicach, Muzeum Podkarpackim w Krośnie, Muzeum Uniwersytetu Rzeszowskiego, Muzeum Ziemi Leżajskiej), jak i poza jej granicami (m.in. z Instytutem i Muzeum Pol-

skim im. gen. Sikorskiego w Londynie, Muzeum-Obozem w Dachau, Muzeum Ofiar Ludobójstwa w Wilnie, Muzeum RAF w Londynie, Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie).

Edukatorzy przeprowadzili zajęcia dla osadzonych w zakładach karnych. Duże osiągnięcia w powyższych dziedzinach mają zwłaszcza oddziały terenowe IPN, np. OBEP Poznań (zajęcia w Zakładzie Karnym w Sieradzu), OBEP Wrocław (współpraca z Zakładem Karnym nr 1 przy ulicy Kleczkowskiej we Wrocławiu), OBEP Gdańsk (Areszt Śledczy w Wejherowie), OBEP Rzeszów (zakłady karne w Rzeszowie-Załężu oraz w Łupkowie**)**; ponadto OBEP Katowice prowadziło zajęcia dla pracowników więziennictwa z terenu województwa katowickiego oraz – w ramach projektu „Dziedzictwo pokoleń" (realizowanego we współpracy z Okręgowym Zarządem Więziennictwa) – szkolenia dla kadry więziennej, wystawy, konkursy edukacyjne i prelekcje dla osadzonych.

Ponadto WEH BEP IPN nawiązał i podtrzymywał współpracę z instytucjami podejmującymi stałe lub doraźne działania w zakresie historii najnowszej, szczególnie w jej aspekcie edukacyjnym, m.in.: Radą Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Ośrodkiem KARTA, archiwami państwowymi, Żydowskim Instytutem Historycznym, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Domem Spotkań z Historią, Klubami Inteligencji Katolickiej, NSZZ „Solidarność", organizacjami harcerskimi, Stowarzyszeniem Parafiada, organizacjami kombatanckimi, Stowarzyszeniem „Memoriał", Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie, Europejskim Centrum Solidarności. Współpraca ta polegała przede wszystkim na wspólnych przedsięwzięciach (wydawnictwa edukacyjne, projekty, konkursy, wystawy) oraz udziale przedstawicieli IPN jako prelegentów w konferencjach organizowanych przez te ośrodki.

5.2.1.1. Przedsięwzięcia związane z rocznicami

Wśród organizowanych przez BEP w roku sprawozdawczym działań publicznych związanych z rocznicami najważniejszych wydarzeń w najnowszej historii Polski wymienić należy przede wszystkim inicjatywy dotyczące rocznic kolejnych wydarzeń „karnawału Solidarności". Swoistym podsumowaniem roku solidarnościowych rocznic były uroczystości 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Centralnym punktem jej upamiętnienia stała się wystawa plenerowa „586 dni stanu wojennego". Każda z jej wersji, otwartych 13 grudnia 2011 r. w osiemnastu miastach, oprócz paneli dotyczących wydarzeń światowych czy ogólnopolskich, zawierała plansze poświęcone historii danego regionu. Prócz wystawy podjęto działania zmierzające do objęcia swym zasięgiem maksymalnej liczby odbiorców: wydano specjalne dodatki do gazet i czasopism – m.in. „Newsweeka" i „Rzeczpospolitej"– poświęcone stanowi wojennemu, przygotowano warsztaty dla nauczycieli i uczniów, prezentacje multimedialne (w tym całodzienny pokaz na telebimie Urzędu Miasta w Bydgoszczy), zorganizowano konferencje i sesje naukowe i popularnonaukowe (m.in. w Warszawie, Zabrzu, Łodzi, Szczecinie, Płocku, Rzeszowie i Lublinie), regionalne gry miejskie i projekty edukacyjne, liczne zajęcia w szkołach, koncerty, rekonstrukcje historyczne i happeningi, konkursy, przeglądy filmowe, dyskusje i debaty. Siłami Sekcji Notacji i Opracowań Multimedialnych nakręcony został także film dokumentalny *Próba generalna. Strajk w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej*, prezentowany w związku z rocznicą strajku. Pracownicy BEP IPN współtworzyli wydawnictwo multimedialne *Stan wojenny*, opublikowane przez Wydawnictwo Szkolne PWN. W grudniu 2011 r.w ramach projektu regionalnego „Młodzi młodym, czyli studenci w szkołach" realizowanego we współpracy z Instytutem Historii i Stosunków Międzynarodowych US studenci przeprowadzili czterdzieści lekcji na temat stanu wojennego*,* w których uczestniczyło ok. tysiąca uczniów.

Edukatorzy i pracownicy naukowi IPN aktywnie włączyli się także w obchody pierwszego Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych", ustanowionego przez Sejm RP 3 lutego 2011 r. Tradycyjnie także organizowano liczne działania (m.in. lekcje, wykłady, przeglądy filmowe) mające na celu upamiętnienie ofiar zbrodni katyńskiej, II wojny światowej, bohaterów walczących o odzyskanie niepodległości itp. Aktywność na tych polach miała zarówno charakter ogólnopolski, jak i regionalny. Prowadzona była także w środowiskach polonijnych.

5.2.1.2. Edukacyjne portale internetowe IPN

Atrakcyjną formą upowszechniania wiedzy historycznej wykorzystywaną przez IPN są edukacyjne portale tematyczne. Gromadzą one materiały historyczne – dokumenty, zdjęcia, nagrania, a także opracowania historyków na dany temat. Od roku 2007 powstało 16 portali, z których 6 ma swoje wersje anglojęzyczne, a 1 – także wersję węgierskojęzyczną. Łącznie działają 23 portale tematyczne.

W 2011 r. Instytut Pamięci Narodowej uruchomił 7 portali, spośród których ze względu na rozległy i cenny zasób prezentowanych materiałów na szczególną uwagę zasługują trzy: „Życie za życie" www.zyciezazycie.pl, „Czerwiec '76" www.czerwiec76.ipn.gov.pl oraz Wirtualne Muzeum Martyrologii Wsi Polskich www.martyrologiawsipolskich.pl.

Portal dotyczący protestu społecznego z czerwca 1976 r. oraz represji wobec jego uczestników www.czerwiec76.ipn.gov.pl jest ostatnim edukacyjnym portalem tematycznym poświęconym „polskim miesiącom". Został uruchomiony w czerwcu 2011. Zawiera rys historyczny w pigułce, szczegółowe kalendaria wydarzeń, teksty o represjach i pomocy represjonowanym, galerię zdjęć i notacje, bibliografię, a także quiz sprawdzający wiedzę. We wcześniejszych latach opracowane zostały w tym cyklu portale na temat stanu wojennego, wydarzeń marcowych '68, porozumień sierpniowych i powstania „Solidarności", wrześniowej agresji niemieckiej i sowieckiej na Polskę w 1939, wydarzeń grudniowych z roku 1970 oraz na temat Poznańskiego Czerwca '56.

Ten ostatni portal doczekał się w roku 2011 dwóch wersji obcojęzycznych: angielskiej www.june56.ipn.gov.pl, która została uruchomiona z okazji 55. rocznicy Poznańskiego Czerwca, oraz węgierskiej www.poznan1956.ipn.gov.pl, działającej od października 2011.

W marcu został uruchomiony zmodernizowany portal „Życie za życie" www.zyciezazycie.pl, którego celem jest upamiętnienie obywateli II RP, którzy w czasie II wojny światowej byli represjonowani przez okupanta niemieckiego za pomoc eksterminowanej ludności żydowskiej. Portal jest częścią realizowanego przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Narodowe Centrum Kultury projektu „Życie za Życie".

Na początku października otwarte zostało Wirtualne Muzeum Martyrologii Wsi Polskich www.martyrologiawsipolskich.pl przygotowane we współpracy z Muzeum Wsi Kieleckiej. Portal towarzyszy rozbudowie działającego w Michniowie Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich i przybliża zarówno merytoryczne, jak i architektoniczne założenia nowego budynku ekspozycyjnego. Celem obu inicjatyw jest przywrócenie wsi polskiej należnego jej miejsca w świadomości historycznej społeczeństwa polskiego oraz w badaniach naukowych nad dziejami II wojny światowej. W poszczególnych modułach, z których składa się portal (i budynek mauzoleum) przedstawiono m.in. formy represji stosowane wobec ludności wiejskiej oraz rolę i udział mieszkańców wsi w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego i ratowaniu skazanych na zagładę Żydów.

W grupie portali monograficznych, poświęconych wybitnym dwudziestowiecznym postaciom historycznym, pojawił się w sierpniu 2011 r. kolejny portal – gromadzący wiedzę o ostatnim komendancie głównym Armii Krajowej gen. Leopoldzie Okulickim www.okulicki.ipn.gov.pl, skierowany w szczególności do młodszych odbiorców. Swoje portale, przygotowane przez historyków z IPN, mają już rotmistrz Witold Pilecki, ks. Jerzy Popiełuszko oraz Stefan Korboński.

W maju powstała ponadto specjalna strona prezentująca programy i relacje z przygotowanych przez IPN imprez związanych z Nocą Muzeów www.nocmuzeow.ipn.gov.pl – wydarzeniem, w którym corocznie biorą udział ośrodki kultury i nauki z całej Europy.

Do 2011 r. powstały następujące portale tematyczne IPN:

- www.13grudnia81.pl (o stanie wojennym);
    - ang. www.martiallaw.pl;
- www.slady.ipn.gov.pl (upamiętnienie miejsc zbrodni komunistycznych);
- www.marzec1968.pl (wydarzenia Marca '68);
- www.pilecki.ipn.gov.pl (o rotmistrzu Pileckim);
    - ang. www.en.pilecki.ipn.gov.pl;

- www.sierpien1980.pl (narodziny „Solidarności”);
- www.popieluszko.pl (o ks. Jerzym Popiełuszce);
    - ang. www.en.popieluszko.pl;
- www.korbonski.ipn.gov.pl (o Stefanie Korbońskim);
- ang. www.en.korbonski.ip.gov.pl;
- www.kultura-niezalezna.pl (niezależne działania w sferze kultury w latach osiemdziesiątych);
- www.rok1989.pl (o upadku komunizmu);
    - ang. www.year1989.pl;
- www.1wrzesnia39.pl lub www.17wrzesnia39.pl (Wrzesień ’39);
- www.czerwiec56.ipn.gov.pl (Poznański Czerwiec ’56);
- www.grudzien70.ipn.gov.pl (wydarzenia Grudnia ’70).

Tabela 1. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN w 2011 r.

Adres portalu	Liczba odwiedzin		Adres portalu	Liczba odwiedzin
www.ipn.gov.pl	7 915 042		www.marzec1968.pl	79 020
www.ipn.gov.pl/portal/en	215 839		www.okulicki.ipn.gov.pl	10 997
www.bibliografia.ipn.gov.pl	66 305		www.grudzien70.ipn.gov.pl	189 118
www.13grudnia81.pl	336 786		www.martyrologiawsipolskich.pl	42 854
www.martiallaw.pl	16 976		www.zyciezazycie.pl	88 274
www.rok1989.pl	62 288		www.slady.ipn.gov.pl	228 373
www.year1989.pl	27 230		www.pilecki.ipn.gov.pl	141 008
www.kultura-niezalezna.pl	99 808		en.pilecki.ipn.gov.pl	27 178
xj.popieluszko.pl	96 319		www.czerwiec56.ipn.gov.pl	102 479
en.popieluszko.pl	13 662		june56.ipn.gov.pl	17 374
www.1wrzesnia39.pl	257 581		poznan1956.ipn.gov.pl	2 891
www.sierpien1980.pl	81 665		www.korbonski.ipn.gov.pl	29 563
www.czerwiec76.ipn.gov.pl	34 327		en.korbonski.ipn.gov.pl	5 152
			Ogółem	**10 188 109**

Media społecznościowe

IPN posiada profile w mediach społecznościowych Facebook i Twitter. Profil IPN na Twitterze ma ok. 700 użytkowników, którzy mogą śledzić najnowsze informacje dotyczące działalności Instytutu. Fanpage Instytutu na Facebooku to już ponad 8 tys. użytkowników, w tym ponad 1500 aktywnie bierze udział w codziennym życiu profilu.

Pracownicy Biura Prezesa dokonują wyboru tekstów i zdjęć, publikują je oraz zamieszczają linki dotyczące działalności Instytutu. Jednocześnie są w stałej interakcji z użytkownikami, odpowiadając na ich pytania dotyczące zarówno kwestii historycznych, jak i tych odnoszących się do działań IPN.

Szczególną popularnością cieszą się konkursy. W 2011 r. przeprowadzono ich ponad trzydzieści. Konkursy sprawdzają wiedzę historyczną, a nagrodami są publikacje IPN, dzięki którym wygrani mogą dalej pogłębiać swoją wiedzę.

Opracowywane i publikowane jest także kalendarium historyczne w postaci krótkich tekstów ilustrowanych zdjęciem, związanych z bieżącą datą.

5.2.1.3. Współpraca z instytucjami zajmującymi się kształceniem nauczycieli

W roku 2011 kontynuowana była szeroka współpraca z kuratoriami oraz ośrodkami doskonalenia nauczycieli i ośrodkami metodycznymi w całym kraju. Jej ramy, wypracowane w ciągu ostatnich lat, pozostają stałe i wpisują się w cykl kształcenia będącego wypadkową zmian programowych w polskiej edukacji, rocznic ważnych wydarzeń historycznych, a także głośnych wydarzeń kulturalnych (jak np. premiery filmów). Instytut Pamięci Narodowej od lat stara się wspierać podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie znajomości historii najnowszej poprzez prezentację nowoczesnych i niekonwencjonalnych metod nauczania na różnego typu szkoleniach współorganizowanych przez ośrodki doskonalenia zawodowego.

Głównymi odbiorcami oferty IPN byli nauczyciele historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, religii, wiedzy o kulturze, podstaw przedsiębiorczości i innych przedmiotów. W ramach doskonalenia zawodowego organizowano konferencje, sesje, wykłady, warsztaty i kursy, w tym metodyczne, wśród których ważne miejsce zajmują cykle seminaryjno-warsztatowe realizowane jako ponaddwudziestogodzinne kursy doskonalenia podnoszące kwalifikacje zawodowe. W trakcie konferencji metodycznych organizowanych dla nauczycieli przez doradców metodycznych historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego regularnie pojawiają się informacje o propozycjach edukacyjnych IPN, a także promocja dotychczasowych działań. Ważną grupą zainteresowaną propozycjami IPN byli nauczyciele zdobywający kolejny stopień awansu zawodowego. Organizowano dla nich szkolenia wykorzystywane w procedurze zdobywania kolejnych stopni awansu zawodowego.

5.2.1.4. Współpraca ze szkołami wyższymi, środowiskiem studenckim oraz uniwersytetami trzeciego wieku

BEP IPN współpracuje z uczelniami na terenie całego kraju. Wspólne przedsięwzięcia przyjmują różnorodne formy, zgodne z możliwościami IPN i potrzebami naszych partnerów. Wspólnie organizowane są wystawy, konferencje naukowe, dyskusje panelowe, seminaria i warsztaty, wykłady dla studentów; naukowcy z różnych uczelni biorą udział w projektach naukowych (zob. wyżej) i edukacyjnych BEP, np. w pracach komisji konkursów organizowanych przez IPN. Naukowcy i edukatorzy BEP i OBEP w 2011 r. współpracowali z wieloma uczelniami wyższymi zarówno w kraju, jak i za granicą, m.in.: z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Uniwersytetem Szczecińskim, Uniwersytetem Gdańskim, Akademią Pomorską w Słupsku, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetem Viadrina, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetem Rzeszowskim, Wyższą Szkołą Europejską im. Tischnera w Krakowie, Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem Jana Kochanowskiego Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Akademią „Ignatianum" w Krakowie, University of Minnesota.

Stale jest uaktualniana i modyfikowana oferta dla studentów. Organizowane są adresowane do nich konferencje naukowe i popularnonaukowe, warsztaty źródłoznawcze, na uczelniach prezentowane są wystawy IPN. Ponadto Oddział IPN w Szczecinie prowadzi projekt „Młodzi młodym, czyli studenci w szkołach", w ramach którego studenci przygotowują się do pracy z młodzieżą i prowadzą zajęcia. W wielu oddziałach studenci mają możliwość odbycia stażu lub praktyk studenckich, jak również działania w charakterze wolontariuszy.

Edukatorzy IPN prowadzą także zajęcia w ramach uniwersytetów trzeciego wieku (np. OBEP w Katowicach).

5.2.1.5. Letnia Szkoła Historii Najnowszej

W 2011 r. w Łochowie po raz piąty zorganizowano Letnią Szkołę Historii Najnowszej. Propozycja ta została przygotowana z myślą o doktorantach i studentach starszych lat, podejmujących

w swoich badaniach problematykę związaną z najnowszymi dziejami Polski. W programie szkoły znalazły się wykłady wygłaszane przez znanych historyków (prof. Antoniego Dudka, prof. Andrzeja Friszke, prof. Andrzeja Paczkowskiego, prof. Rafała Stobieckiego i prof. Dariusza Stolę), dyskusje, zajęcia seminaryjne oraz warsztaty (m.in. związane z wykorzystaniem w pracy badawczej akt aparatu bezpieczeństwa oraz źródeł historii mówionej, jak również szkolące umiejętność wystąpień publicznych). Każdy z uczestników był także zobowiązany do przygotowania i zaprezentowania dwudziestominutowego referatu na temat własnych planów badawczych lub aktualnie realizowanych prac. Referaty te zostaną opublikowane przez Biuro Edukacji Publicznej w 2012 r. Od 2012 r. w związku z szerokim zainteresowaniem Szkołą i dużą ilością zgłoszeń kurs w tej formie planujemy organizować dwa razy w ciągu roku – jako Szkołę Zimową (luty–marzec) i Szkołę Letnią (wrzesień).

5.2.1.6. Współpraca z samorządami

Szczególnie ważna i owocna jest współpraca BEP i OBEP IPN z samorządami wszystkich szczebli. Wspólnie organizujemy konferencje historyczne, cykle wykładów, promujemy związki z „Małą Ojczyzną", m.in. przez przybliżanie historii najnowszej. Wyróżnić w tych działaniach można propozycje skierowane do wszystkich mieszkańców oraz środowisk szkolnych znajdujących się w gestii władz lokalnych. Współpraca z różnorodnymi instytucjami samorządowymi przyjmuje wielorakie formy. Szczególne wsparcie władz samorządowych różnego szczebla otrzymały szkoły realizujące przygotowane przez IPN projekty edukacyjne „Opowiem Ci o wolnej Polsce. Spotkania młodzieży ze świadkami historii" oraz „Kamienie Pamięci. Znajdź bohatera Sierpnia'80", a także konkursy regionalne. Podczas prezentacji ich wyników bardzo często uczniów wspierali organizacyjnie przedstawiciele władz lokalnych.

Warta zauważenia jest również stała współpraca wszystkich oddziałów z bibliotekami miejskimi i gminnymi oraz samorządowymi centrami kulturalnymi w organizacji wykładów i prelekcji, imprez rocznicowych czy prezentacji wystaw.

5.2.1.7. Działania edukacyjne skierowane do uczniów i nauczycieli

W 2011 r. centrala i oddziały BEP IPN kontynuowały różne formy działań edukacyjnych skierowane bezpośrednio do nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego oraz uczniów wszystkich poziomów kształcenia.

Wśród propozycji dla nauczycieli znalazły się:

- konferencje edukacyjne i metodyczne (np. „Uczyć o Zbrodni Katyńskiej", „Popularyzacja i nauczanie historii najnowszej w szkołach" – obie zorganizowane przez OBEP w Katowicach; konferencje dotyczące zbrodni katyńskiej odbyły się także m.in. w Zakopanem, Gorlicach, Krakowie; „Historia regionalna w programach nauczania – oferta edukacyjna OBEP w roku szkolnym 2011/2012", „Doskonalenie kompetencji zawodowych nauczycieli w kontekście obowiązującej podstawy programowej" – OBEP w Białymstoku; OBEP w Szczecinie we współpracy z Urzędem Miejskim zorganizował czwartą edycję konferencji „Szczecin – codzienność miasta i jego mieszkańców");
- cykle seminaryjno-warsztatowo-wykładowe, np. realizowane przez Centrum Edukacji IPN im. Janusza Kurtyki – „Film historyczny w edukacji szkolnej", „Śladami powojennej historii Żydów" (we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym), „Miejsca zagłady ludności żydowskiej na okupowanych ziemiach polskich w latach II wojny światowej. Historia i upamiętnienie", Kultura i polityka na emigracji", „PRL dla zaawansowanych"; OBEP w Warszawie – „Spacerkiem po Warszawie", „»Czy się stoi czy się leży...«. Rzecz o gospodarce PRL-u" „ Z kamerą po PRL-u"; OBEP Kraków we współpracy z Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli – „Akademia historii współczesnej", OBEP Rzeszów we współpracy z Podkarpackim Centrum Edukacji

Nauczycieli i Regionalnym Stowarzyszeniem Pamięci Historycznej „ŚLAD" – „Akademia Historii Najnowszej") cykle poświęcone historii regionalnej (Podhale, powiat gorlicki). OBEP w Szczecinie zainaugurował cykl cokwartalnych spotkań „O historii w szkole. Spotkania dydaktyczne";

- warsztaty źródłoznawcze dla nauczycieli historii (m.in. „Okupacja i zbrodnie niemieckie na Kujawach i Pomorzu południowym", „Porwanie i śmierć księdza Jerzego Popiełuszki w świetle akt procesowych", „Teczki, teczki, teczki... Rola zasobu archiwalnego IPN w nauczaniu historii najnowszej", „Wybrane aspekty metodologii badań naukowych prowadzonych na podstawie źródeł zgromadzonych w archiwach IPN");
- warsztaty dotyczące zagadnień z historii najnowszej Polski i regionu, często będące formą dokształcania nauczycieli innych specjalności (polonistów, nauczycieli wiedzy o społeczeństwie);
- realizowane we wszystkich oddziałach kursy doskonalenia zawodowego przygotowujące do pracy z pakietami edukacyjnymi wydanymi przez IPN (m.in. „Stan wojenny", „Zagłada Żydów polskich w czasie II wojny światowej", „Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej", „Zbrodnia Katyńska", „Propaganda Polski Ludowej");
- wykłady i cykle wykładów prowadzone we wszystkich komórkach edukacyjnych Instytutu;
- wyjazdy studyjne – Katyń (OBEP Białystok), wyprawa akademicka do Lwowa na uroczystości odsłonięcia pomnika polskich profesorów pomordowanych na Wzgórzach Wuleckich (OBEP Kraków); Bykownia–Charków – BEP centrala;
- wykłady podczas zewnętrznych konferencji metodycznych dla nauczycieli;
- udział nauczycieli w sesjach naukowych organizowanych przez IPN;
- konferencje popularnonaukowe organizowane specjalnie z myślą o nauczycielach;
- zajęcia poświęcone rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, organizowane przez wszystkie oddziały IPN (lekcje, rekonstrukcje historyczne, warsztaty, inscenizacje, gry symulacyjne, konkursy wiedzy, projekty edukacyjne etc.);
- udział pracowników BEP IPN w zewnętrznych warsztatach, szkoleniach, debatach, projektach i innych przedsięwzięciach edukacyjnych o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (np. warsztaty dla uczestników projektu „Działalność obywateli na rzecz wolności. Odwaga cywilna w warunkach dyktatury. Saksonia i Dolny Śląsk w latach 1945–1989" prowadzonego przez Saksońską Agencję Oświatową w Goerlitz, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu i Urząd Miasta Zgorzelec nagrodzonego w konkursie na modelowe przedsięwzięcia realizowane na granicy polsko-niemieckiej; warsztaty „»Osmaleni« – rozrachunek z nieodległą przeszłością w twórczości literackiej ocalonych z Zagłady" w ramach Letniej Szkoły Edukacji o Historii i Kulturze Żydów).

W końcu sierpnia 2011 r. do wszystkich szkół w Polsce trafiły przesyłki zawierające ofertę edukacyjną IPN, zaproszenie do udziału w programach edukacyjnych „Opowiem Ci o wolnej Polsce" oraz „Kamienie Pamięci. Historie żołnierzy wyklętych". Równolegle kolportowane były także wydawnictwa z regionalnymi ofertami oddziałowych biur edukacji publicznej.

5.2.1.8. Program Polonijny BEP

Od sześciu lat Biuro Edukacji Publicznej IPN realizuje Program Polonijny, którego adresatami są nauczyciele polscy pracujący poza krajem. Celem programu jest popularyzowanie historii najnowszej Polski poza granicami oraz udzielanie wsparcia merytorycznego pedagogom zajmującym się nauczaniem najnowszych dziejów. W ramach realizacji programu w roku 2011 edukatorzy BEP IPN przeprowadzili lekcje, warsztaty i wykłady dla uczniów i nauczycieli w polskich szkołach w Paryżu, Saint Germain, Wilnie i Waterford w Irlandii. Na zaproszenie organizatorów wzięli także udział w XX Walnym Zjeździe ZNP w Kanadzie. W lipcu 2011 r. we współpracy z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej BEP IPN zorganizowało V Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą. W spotkaniu wzięło udział czterdziestu nauczycieli uczących w szkołach polskich w: Niemczech, Hiszpanii, Francji, Kanadzie, Rumunii, Estonii, Rosji, Mołdawii, Szwecji, Luksemburgu,

Grecji, Bułgarii, Irlandii, Danii i Wielkiej Brytanii, na Węgrzech, Litwie, Ukrainie i na Białorusi. Nowym elementem Polonijnych Spotkań z Historią Najnowszą jest kurs internetowy „Aktywne metody nauczania historii najnowszej", w którym wzięło udział 36 nauczycieli z 32 szkół, oraz strona internetowa Polonijnych Spotkań http://www.ceo.org.pl/pl/spotkania-polonijne.

5.2.1.9. Działania edukacyjne BEP skierowane bezpośrednio do uczniów

Bezpośrednio do uczniów skierowano m.in. następujące propozycje:

- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z historii najnowszej (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak i w szkołach);
- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z regionalnej historii najnowszej (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak i w szkołach);
- lekcje, warsztaty i wykłady muzealne połączone z ekspozycją wystaw IPN prezentowanych w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w środowiskach polonijnych (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak i w szkołach);
- kursy historii najnowszej dla uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego (m.in. w: Białymstoku, Ełku, Łomży, Ostrołęce, Rzeszowie, Szczecinie, Suwałkach, Warszawie, Rzeszowie, Zamościu);
- specjalny program wycieczek historycznych dla uczniów szkół polonijnych odwiedzających Warszawę;
- przeglądy filmowe poprzedzone wprowadzającymi wykładami, a podsumowywane różnymi formami dyskusji (odbywają się regularnie nie tylko w kraju, lecz także za granicą – w Wilnie, gdzie w 2011 r. miały miejsce kolejne cztery spotkania w ramach Edukacyjnego Przeglądu Filmowego „Polskie miesiące" realizowanego przez OBEP w Białymstoku wspólnie z Domem Kultury Polskiej w Wilnie; OBEP w Warszawie organizowało po raz dziesiąty całoroczny edukacyjny przegląd filmowy „Kino w PRL – PRL w kinie");
- wykłady otwarte i cykle wykładów wygłaszane przez historyków z BEP w siedzibie BEP i oddziałach IPN oraz na zaproszenie domów kultury, muzeów, klubów, stowarzyszeń i innych placówek oświatowych w całym kraju;
- serie działań w okresie przerw w nauce szkolnej (ferie z IPN, wakacje z IPN, lato w mieście itp.).

Kontynuowana była także – również w zakresie spotkań ze świadkami historii – działalność edukacyjna w ramach Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" i Klubu Historycznego im. ppłk. Łukasza Cieplińskiego działającego przy Oddziale IPN w Rzeszowie.

5.2.1.10. Rajdy, gry miejskie i terenowe lekcje historii

Szczególną popularnością wśród młodzieży cieszyły się różnego rodzaju imprezy propagujące wiedzę na temat najnowszej historii Polski w niekonwencjonalny sposób: rajdy, gry miejskie, terenowe lekcje historii, konwersatoria terenowe etc. W związku z ustanowieniem przez sejm 1 marca Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych wiele imprez terenowych było poświęconych upamiętnianiu powojennego podziemia niepodległościowego. Wśród rajdów warto wymienić VIII Rajd Turystyczno-Historyczny „Śladami miejsc pamięci – Żołnierze Wyklęci" oraz VII Rajd Historyczny „Szlakiem pamięci – stan wojenny i jego reperkusje na Śląsku" (OBEP Katowice), III edycję rajdu edukacyjnego „Szlakami żołnierzy 1 Pułku Strzelców Podhalańskich AK" oraz IV Rajd „Szlakami mjr. Jana Piwnika »Ponurego« i gen. Antoniego Hedy »Szarego«" (OBEP Kraków oraz Delegatura w Kielcach), III Rajd „Śladami żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK na Podlasiu" (OBEP Białystok), IV Rajd „Szlakiem Żołnierzy Wyklętych" (OBEP Warszawa), IX Rajd Pieszy „Szlakiem żołnierzy mjr. Zygmunta Szendzielarza »Łupaszki«" (OBEP Gdańsk), Rajd-Konkurs Edukacyjny „Lasy Parczewskie 1939–1951" oraz Rajd „Śladami żołnierzy »Orlika« i »Zapory«",

VII i VIII Rajd Rowerowy „Śladami historii najnowszej” (w czerwcu i we wrześniu). We wrześniu 2011 r. odbył się rajd dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z okazji Dnia Polskiego Państwa Podziemnego (OBEP Białystok), XVII i XVIII lekcja historii w terenie – „Śladami bohaterów »Kamieni na szaniec«” oraz „Szlakiem pamiątek września 1939 r. po ziemi bełchatowskiej” – obie zgromadziły ponad siedmiuset nauczycieli i uczniów (OBEP Łódź). OBEP Rzeszów zorganizował rajdy „Śladami podziemia niepodległościowego w Strzyżowskiem”, „Szlakiem Wedety”, „AK w Strzyżowskiem”. Cykliczną działalność prowadzi Historyczny Klub Turystyczny OBEP Gdańsk (spotkanie „Śladami zbrodni hitlerowskich”).

5.2.1.11. Inne formy ogólnopolskich działań edukacyjnych

Do powyższych propozycji o charakterze ogólnym, realizowanych przez poszczególne komórki Instytutu, należy doliczyć zorganizowane działania o charakterze ogólnopolskim.

W 2011 r. kontynuowano program „Lekcje z historii najnowszej”. Przeszkoleni przez edukatorów IPN nauczyciele prowadzili w szkołach na wszystkich poziomach nauczania cykl lekcji dotyczących najnowszych dziejów Polski. Do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych adresowane są tematy: „PRL – państwo totalitarne?”, „Prześladowani i aparat terroru 1944–1989”, „Sztuka w służbie propagandy”, „Dzieje pewnego eksperymentu – gospodarka PRL”, „W samo południe – wybory 4 czerwca 1989 r.”, do szkół podstawowych: „Z flagą narodową poprzez najnowszą historię Polski”, „A więc wojna... – polski wrzesień 1939 r.”. W 2011 r. na wnioski nauczycieli zamawiających lekcje do projektu włączono trzy nowe scenariusze lekcji: „Historie żołnierzy z wyrokiem – polskie podziemie niepodległościowe po 1945 r.” „Grudniowy wstał świt, nie wiedział nic nikt – stan wojenny w Polsce” (oba dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) oraz „Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej” (dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz w specjalnie przystosowanej wersji dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej). W ramach projektu „Lekcje z historii najnowszej” w 2011 r. w całym kraju zrealizowano łącznie 1675 lekcji dla ok. 40 tys. uczniów.

Inną formę mają lekcje „Co kryją archiwa IPN?”, które są wspólnym przedsięwzięciem Biura Edukacji Publicznej IPN oraz Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN. Jest to lekcja archiwalna wykorzystująca wybrane dokumenty z archiwum Instytutu. Zajęcia te zostały przygotowane w katowickim oddziale IPN, jednak ze względu na swoją wartość źródłoznawczą prowadzone są we wszystkich oddziałach. Lekcja składa się z dwóch części: w pierwszej uczniowie poznają zasady działania archiwum i proces postępowania ze zgromadzonymi tam dokumentami; druga część zajęć to analiza przykładowych dokumentów. W całej Polsce udział w lekcjach wzięło około 1500 uczniów.

W roku 2011 kontynuowano także działania skierowane do dzieci i młodzieży ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Dzięki podjętym w 2010 r. próbom dotarcia do tego środowiska poprzez wydawnictwa edukacyjne nastąpił wzrost zainteresowania i uczestnictwa w projektach edukacyjnych i konkursach uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Stałą współpracę z placówkami dla dzieci niewidzących kontynuuje OBEP we Wrocławiu.

13–15 kwietnia 2011 r. zorganizowano w Warszawie II Przegląd Filmowy „Echa Katynia”, w ramach którego zaprezentowano filmy zarówno polskich jak i zagranicznych reżyserów. Wszystkim projekcjom towarzyszyły dyskusje panelowe z udziałem m.in. członków Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych – dr. hab. Aleksieja Pamiatnycha (Stowarzyszenie „Memoriał), prof. dr. hab. Wojciecha Materskiego i prof. dr. hab. Włodzimierza Marciniaka. W przeglądzie uczestniczyło około 400 widzów. Kolejna edycja Przeglądu Filmowego „Echa Katynia” odbędzie się w kwietniu 2012 r. W niektórych oddziałach (Białystok, Gdańsk, Poznań) działają Dyskusyjne Kluby Filmowe i odbywają się cyklicznie przeglądy filmowe.

Propozycją skierowaną do szerokiej rzeszy odbiorców jest akcja społeczno-edukacyjna „»A teraz opowiem wam, jak to było naprawdę...« Nauczyciele prawdziwej historii”, zainaugurowa-

na 12 grudnia 2011 r. pod patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. Jej celem jest przywrócenie pamięci o pedagogach, którzy w latach 1939–1989 przekazywali niezakłamany obraz dziejów narodowych. Na specjalnie uruchomionej stronie internetowej dawni uczniowie będą mogli opublikować własne wspomnienia, zapisać swego wychowawcę na wirtualnym murze pamięci. Obszar drugi będzie przeznaczony dla nauczycieli, którzy zechcą podzielić się wspomnieniami ze swojego życia zawodowego. One również trafią na stronę internetową. Obszar trzeci zostanie zainaugurowany jesienią 2012 r. jako projekt edukacyjny w ramach „Kamieni Pamięci".

W całym kraju kontynuowane były także prelekcje dotyczące wydarzeń Grudnia '70, poprzedzające emisje filmu *Czarny czwartek* w reż. Antoniego Krauzego.

Tradycyjnie już oddziały IPN włączyły się aktywnie w akcję Noc Muzeów przez udostępnianie wystaw, organizację przeglądów filmowych, prezentacji, konkursów i turniejów gier.

5.2.1.12. Wydawnictwa edukacyjne

W 2011 r. opublikowano kolejną tekę edukacyjną IPN – *Z „Solidarnością" do wolności*. Trafi ona do nauczycieli w drugim semestrze roku szkolnego 2011/2012. OBEP we Wrocławiu przygotowało także wydawnictwo *Narodziny „Solidarności" Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia – wszystkie poziomy kształcenia*, Wrocław 2011 oraz materiały dla osób ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi *Solidarność – narodziny legendy*. W tym wypadku materiał – wydrukowany powiększoną czcionką i alfabetem Braille'a – adresowany jest do osób niedowidzących i niewidzących.

Ukazały się materiały edukacyjne przygotowane z myślą o filmie *W ciemności* (premiera w styczniu 2012), poświęcone Polakom ratującym Żydów w czasie II wojny światowej. Będą one przekazywane nauczycielom w 2012 r. przez dystrybutora filmu *W ciemności*. Materiały edukacyjne IPN towarzyszyły także pokazom filmu *Czarny czwartek. Janek Wiśniewski padł*. Pracownicy BEP IPN brali także udział w opracowaniu płyty edukacyjnej *Stan wojenny* (Wydawnictwo Szkolne PWN).

Szukając nowych form docierania do młodzieży od kilku lat BEP IPN wydaje komiksy historyczne – w roku 2011 ukazały się dwa zeszyty serii komiksowej *Wilcze tropy,* przygotowane przez OBEP w Warszawie, a poświęcone polskiemu podziemiu niepodległościowemu.

Ze względu na rosnące zainteresowanie, zwłaszcza nauczycieli i maturzystów, wydaną w 2010 r. książką *Od Niepodległości do Niepodległości. Historia Polski 1918–1989* w 2011 r. konieczny był jej dodruk, gdyż pierwszy nakład został wyczerpany.

5.2.1.13. Historyczne gry planszowe

Podobnie jak w roku ubiegłym w związku z wprowadzeniem do szkół nowej podstawy programowej przedmiotu historia prowadzone są działania zmierzające do przygotowania szerszej niż dotychczas oferty skierowanej do uczniów szkół podstawowych. W poszukiwaniu nowych środków przekazu BEP IPN rozwija i kontynuuje działania związane z grami planszowymi, rozumiane nie tylko jako wydawanie nowych gier i dodatków do starych, lecz także jako poszerzanie możliwości wykorzystywania istniejących już gier planszowych (wydanych nie tylko przez IPN) w celach edukacyjnych. Kontynuowano zajęcia na podstawie przygotowanych w latach 2009–2010 gier *Pamięć 1939*, *Awans – zostań marszałkiem Polski*, *303*, *Kolejka*. Największym sukcesem okazała się ta ostatnia – premiera w Warszawie 5 lutego 2011 r. zgromadziła tłumy warszawiaków. W ciągu pierwszych kilku godzin sprzedano ok. tysiąca sztuk gry (w 2011 r. w sumie sprzedano ok. 12 000 egzemplarzy), w wielu sklepach internetowych wyprzedano cały zapas. Media z kraju, a także z ponad 140 krajów świata (http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/2/15233/) donosiły o publikacji IPN. W roku 2011 ukazał się dodatek do *Kolejki – Ogonek*, podnoszący walory edukacyjne gry. W całym kraju, a także w ośrodkach polonijnych, organizowane są liczne turnieje z wykorzystaniem gier edukacyjnych powstałych w IPN. Podczas tych rozgrywek młodzież nie tylko wykazuje

się znajomością reguł gry, lecz także wiedzą historyczną z zakresu prezentowanego w grach tematu. Gry były wielokrotnie wykorzystywane do popularyzacji historii najnowszej na imprezach masowych (pikniki edukacyjne, Noc Muzeów, kluby gracza, Festiwal Nauki, Nocny Festiwal Planszowych Gier Historycznych), gdzie spotykały się z dużym uznaniem odbiorców. Na podstawie gry *303* przygotowany został blok zajęć dla szkół, złożony z części stricte edukacyjnej (prezentacja multimedialna) i turnieju gry. Wykorzystuje się je także do prowadzenia warsztatów dla uczniów i nauczycieli (np. „Gra dydaktyczna w nauczaniu historii na przykładzie gry planszowej *Kolejka*" czy „Życie codzienne w PRL na przykładzie *Kolejki*" – OBEP Kraków).

Gry edukacyjne Instytutu kolportowane były zarówno przez wewnętrzną sieć sprzedaży IPN, jak i przez dystrybutorów zewnętrznych.

5.2.1.14. Konkursy historyczne

W 2011 r. odbyła się II edycja konkursu „»Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy...« – Katyń 71 lat po zbrodni", organizowanego przez Biuro Edukacji Publicznej IPN oraz Stowarzyszenie Parafiada. Na konkurs napłynęły prace 327 uczniów ze 109 placówek. Nagrodą dla 64 laureatów i ich opiekunów był wyjazd edukacyjny na Ukrainę, do miejsc związanych ze zbrodnią katyńską oraz martyrologią Polaków w czasie II wojny światowej.

W kwietniu 2011 r. odbył się finał ogólnopolskiego konkursu historycznego „W kalejdoskopie pamięci – Polska i Polacy w latach 1939–1989. Autorytet w czasach trudnych" dla uczniów szkół gimnazjalnych. Konkurs został zorganizowany przez Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej na zlecenie Mazowieckiego Kuratora Oświaty. Konkurs miał za zadanie rozbudzić zainteresowanie uczniów najnowszą historią Polski, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów rodziny oraz historii lokalnej i regionalnej.

We wrześniu 2011 r. została ogłoszona II edycja konkursu „W kalejdoskopie pamięci – Polska i Polacy w latach 1939–1989. W kraju czy poza krajem? Dylematy Polaków". Konkurs został skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, a w I etapie uczestniczyło 1868 osób.

Obie edycje konkursu zostały objęte patronatem honorowym marszałka Sejmu RP, ministra edukacji narodowej oraz prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

Równolegle w całym kraju odbywały się konkursy regionalne, organizowane i współorganizowane przez oddziałowe biura edukacji publicznej.

OBEP Szczecin

- konkurs historyczny „Dramat katyński" współrealizowany ze Stowarzyszeniem „Katyń" w Szczecinie;
- II Turniej Historyczny „Szare Szeregi", współrealizowany ze Szczecińskim Szczepem Związku Harcerstwa Rzeczpospolitej (ZHR) oraz Stowarzyszeniem Szare Szeregi;
- I Turniej Historyczny „»Szerokim gestem«. Zamieszajmy w peerelowskim kotle";
- konkurs historyczny „Codzienność – niecodzienność w domu i w pracy. Wspomnienia z czasów PRL" współrealizowany z Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim, Archiwum Państwowym w Gorzowie, ZR NSZZ „Solidarność";
- konkurs historyczny „Stan wojenny w oczach świadków, badaczy i współczesnej młodzieży", współrealizowany z Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim, Archiwum Państwowym w Gorzowie, ZR NSZZ „Solidarność";
- konkurs historyczny „Stan wojenny. O tym trzeba pamiętać" współrealizowany przez Zarząd Regionu Koszalińskiego „Pobrzeże" NSZZ „Solidarność";
- konkurs dla nauczycieli „Stan wojenny. O tym trzeba pamiętać" współrealizowany przez Zarząd Regionu Koszalińskiego „Pobrzeże" NSZZ „Solidarność".

OBEP Gdańsk

Konkurs historyczny „Opozycja antykomunistyczna w Trójmieście w latach 1970–1989".

OBEP Kraków

- konkurs historyczny „Wojna z narodem – 30. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Represje, opór, życie codzienne, skutki oraz reakcje międzynarodowe”;
- konkurs historyczny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych „Żołnierze Wyklęci – Bohaterowie Antykomunistycznego Podziemia”;
- konkurs historyczny „Stan wojenny. Spojrzenie po 30 latach” – organizowany we współpracy z Powiatowym Centrum Edukacji w Gorlicach;
- konkurs recytatorski „I tylko pamięć została...”, poświęcony 71. rocznicy zbrodni katyńskiej – organizowany wspólnie z Wojewódzkim Domem Kultury w Kielcach;
- wojewódzki konkurs plastyczny „Pamięć o Katyniu”, poświęcony 71. rocznicy zbrodni katyńskiej – organizowany wspólnie z Wojewódzkim Domem Kultury w Kielcach;
- wojewódzki konkurs historyczno-literacki „Pamięć o Katyniu w moim środowisku”, poświęcony 71. rocznicy zbrodni katyńskiej – organizowany wspólnie z Wojewódzkim Domem Kultury w Kielcach;
- konkurs historyczny „Świętokrzyskie Zgrupowania AK »Ponurego« i »Nurta«” w ramach IV Rajdu „Szlakami mjr. Jana Piwnika »Ponurego« i gen. Antoniego Hedy »Szarego«”;
- konkurs historyczny „Polskie drogi do niepodległości” w Szkole Podstawowej nr 11 im. Jana Piwnika „Ponurego” w Starachowicach;
- „Nocny konkurs historyczny” – podczas Nocy Muzeów w siedzibie Delegatury IPN w Kielcach.

OBEP Lublin

- konkurs historyczny „Czerwiec 1976 w pamięci moich bliskich” organizowany z Prezydentem Miasta Radomia;
- konkurs plastyczny „WRONkartun. 13 grudnia – 30 lat później”.

OBEP Łódź

Konkurs plastyczny „PRL we wspomnieniach rodziców i dziadków”.

OBEP Wrocław

- konkurs „Znam historię polskich symboli narodowych”;
- konkurs „Losy Polaków na Wschodzie w latach 1939–1956”;
- VII Wrocławski Konkurs Historyczny dla Szkół Podstawowych.

OBEP Katowice

- konkurs dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych „Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko – Świadek Prawdy”;
- III Konkurs Wiedzy Historycznej Starosty Cieszyńskiego „Czas przemijania i czas budowania – Od zniewolenia stanu wojennego do pierwszych wolnych wyborów do Sejmu i Senatu RP”;
- konkurs dla szkół ponadgimnazjalnych „30 lat Solidarności na Górnym Śląsku” – organizowany we współpracy ze Społecznym Komitetem Pamięci Górników KWK „Wujek” poległych 16 grudnia 1981 r.;
- konkurs dla szkół gimnazjalnych „PRL – państwem stanu wyjątkowego”, organizowany we współpracy z Regionem Śląsko-Dąbrowskim NSZZ „Solidarność”;
- konkurs „*Kolejka* jako przykład efektów gospodarki planowej w okresie PRL” we współpracy z IV LO w Bytomiu dla uczniów tej szkoły.

OBEP Rzeszów

- konkurs na projekt pomnika poświęconego deportowanym na wschód –współorganizacja z liceum plastycznym;
- Podkarpacki Konkurs Poezji Współczesnej – współorganizacja z Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie;
- konkurs historyczny dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych „Stan wojenny w Polsce”;

W sumie w regionalnych konkursach realizowanych przez OBEP wzięło udział około 2 500 000 uczniów wszystkich poziomów edukacyjnych.

Pracownicy BEP i jego struktur regionalnych brali także udział w pracach konkursowych realizowanych przez podmioty zewnętrzne (m.in. samorządy, szkoły, organizacje społeczne i kombatanckie).

5.2.1.15. Projekty edukacyjne

W maju 2011 r. zakończyła się czwarta edycja projektu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii". Jest on od czterech lat realizowany we współpracy z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Najważniejszym celem programu jest przybliżenie uczniom najnowszej historii Polski przez rozmowy ze świadkami historii – uczestnikami wydarzeń lat 1939–1989, pokazanie, w jaki sposób w czasie pięćdziesięciu lat kształtowało się społeczeństwo obywatelskie. Do projektu przystąpiło 91 szkół. Wśród złożonych prac były opracowania powstałe na podstawie nieznanych źródeł. Relacje świadków historii, tworzące bogaty materiał źródłowy, są opracowywane i archiwizowane – najciekawsze są dostępne na stronie internetowej projektu. Warto nadmienić, że film *Pologrecy*, nakręcony przez uczestników projektu – uczniów szkoły polskiej przy Ambasadzie RP w Atenach – zdobył główną nagrodę „Anioł Wolności" w konkursie „Młodzi dla historii" w ramach III Ogólnopolskiego Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci" w Gdyni. W roku szkolnym 2011/2012 rozpoczęła się piąta edycja tego projektu.

W roku szkolnym 2010/2011 odbyła się druga edycja projektu „Kamienie Pamięci – znajdź bohatera Sierpnia '80" (poprzednia poświęcona była bohaterom Września '39.). Ta edycja projektu była związana z obchodami 30. rocznicy Sierpnia '80. Rezultatem działań podjętych przez uczestników projektu – 159 uczniów z 56 szkół – było upamiętnienie osób, które brały udział w powstawaniu NSZZ „Solidarność", i upowszechnienie wiedzy na ich temat przez artykuły, strony internetowe, wystawy czy tablice pamiątkowe. Projekt miał charakter otwarty, a skierowany był do osób indywidualnych, uczniów pod opieką nauczyciela, drużyn i zastępów harcerskich, kół naukowych, grup rekonstrukcyjnych, kół kombatantów. Jego efektem jest również przygotowana przez koordynatorów mapa pamięci, zaznaczone są na niej miejscowości, z których pochodzą świadkowie historii. W roku szkolnym 2011/2012 rozpoczęła się III edycja projektu, poświęcona żołnierzom wyklętym. Biuro Edukacji Publicznej IPN wspiera program edukacyjny „Katyń... ocalić od zapomnienia" realizowany przez Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza".

5.2.1.16. Lokalne projekty edukacyjne

Prowadzono także projekty edukacyjne o charakterze lokalnym, np. „Katyń – w 71. rocznicę Zbrodni" – OBEP Białystok. OBEP w Poznaniu realizowało projekty: „Historia z przygodą w tle. »Solidarność« mojego regionu w komiksie" (projekt kontynuowany), „W 30. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego", „Historia na dużym ekranie", „Od niepodległości do niepodległości". OBEP Rzeszów – projekt „Żywe Muzeum" realizowany z okazji 30-lecia wprowadzenia stanu wojennego.

5.2.1.17. Notacje – nagrania filmowe świadków historii

Biuro Edukacji Publicznej IPN konsekwentnie realizuje także projekt „Notacje" – filmowe nagrania relacji świadków historii. Znajdujące się w BEP (centrali i oddziałach) zarchiwizowane i zdigitalizowane nagrania są wykorzystywane w celach naukowych i edukacyjnych. Najciekawsze materiały są publikowane jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli historii. Ukazują się one na płytach, historycznych vortalach internetowych IPN oraz na stronach serwisu YouTube http://www.youtube.com/user/ipnnotacje, na którym na bieżąco prezentowane są najciekawsze fragmenty dokonanych notacji.

W roku 2011 na podstawie zebranych relacji nakręcono dwa dokumentalne filmy edukacyjne – *Taśmy prawdy* – materiał opisujący kulisy powstawania filmu *Robotnicy '80* oraz *Próba generalna* – film dokumentalny ukazujący historię strajku podchorążych w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożar-

niczej na przełomie listopada i grudnia 1981 r. W grudniu 2011 r., w 30. rocznicę stanu wojennego, odbyły się w Warszawie pokazy tego filmu. Trwają prace nad materiałem poświęconym ruchowi „Wolność i Pokój" oraz Andrzejowi Kołodziejowi, działaczowi Wolnych Związków Zawodowych, „Solidarności" i „Solidarności Walczącej".

Pracownicy sekcji notacji i opracowań multimedialnych szkolą też młodzież biorącą udział w projektach edukacyjnych IPN, przygotowując ją do samodzielnego zbierania i nagrywania relacji świadków historii.

Obecnie w BEP – zarówno w centrali, jak i w oddziałach – znajduje się ponad 670 relacji świadków historii. Projekt „Notacje" realizują pracownicy Biura Edukacji Publicznej, a także specjalnie przeszkoleni wolontariusze.

5.2.2. Działania wystawiennicze

W ofercie edukacyjnej IPN znajduje się ponad trzysta wystaw popularyzujących najnowszą historię Polski, przygotowanych na podstawie bogatej, często unikatowej dokumentacji fotograficznej i materiałów archiwalnych. Wystawy powstają często przy współudziale regionalnych placówek muzealnych, organizacji kombatanckich, samorządów, a niekiedy we współpracy z partnerami zagranicznymi. Na przykład wystawa „Polacy internowani na Litwie 1939–1940" powstała przy współudziale Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy (LGGRTC) oraz Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie (VDKM). Jej uroczyste otwarcie miało miejsce 13 lipca 2011 r. w gmachu Sejmu RP w Warszawie.

Znaczna część wystaw przygotowanych przez IPN koncentruje się na latach II wojny światowej oraz na czasie „wojny po wojnie", czyli oporze podziemia antykomunistycznego. Tematyka wielu wiąże się z okresem władzy komunistycznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem działalności aparatu represji w PRL, tłumienia protestów społecznych w latach 1956, 1968, 1970 i 1976. Dużo miejsca zajmuje prezentacja wysiłków ludzi i środowisk opozycyjnych, podtrzymujących opór przeciwko narzuconej dyktaturze, a zwłaszcza roli, którą odegrał w tym okresie Kościół katolicki i ruch „Solidarności". W grudniu 2011 r., w związku z 30. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, IPN zorganizował w całej Polsce kilkadziesiąt ekspozycji poświęconych tym wydarzeniom, w tym kilka nowych wystaw. Szczególnym wydarzeniem była ogólnopolska wystawa plenerowa pt. „586 dni stanu wojennego", która została zaprezentowana równocześnie w osiemnastu miastach. Rocznicowy charakter miała również wystawa „O wieś wolną, niezależną, samorządną... 30. rocznica wydarzeń Bydgoskiego Marca'81 i rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych »Solidarność«" (9–19 V 2011 r.), której wernisaż współorganizowany był przez Senat RP.

Wystawy IPN są bezpłatnie wypożyczane szkołom oraz placówkom kulturalnym i oświatowym w kraju i za granicą. Towarzyszą im foldery i katalogi, a także propozycje zajęć dla młodzieży szkolnej z wykorzystaniem wystaw. Są to np. lekcje muzealne dla młodzieży prowadzone przez pracowników IPN (wystawom towarzyszą specjalnie przygotowane karty pracy, ułatwiające prowadzenie zajęć nauczycielom). Otwarcie niektórych wystaw połączone jest z sesjami naukowymi, w których obok pracowników IPN biorą udział przedstawiciele środowisk naukowych i „świadkowie" historii. Ekspozycje poprzedzane są szeroką akcją informacyjną prowadzoną w lokalnych mediach i skierowaną m.in. do szkół, organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych. Niemal wszędzie wystawy są odbierane jako ważne wydarzenia kulturalne i medialne. często organizowane są przy współudziale regionalnych placówek muzealnych, organizacji kombatanckich, samorządów, szkół czy uczelni.

Wystawy IPN były prezentowane także poza granicami kraju, m.in.: we Francji, w Belgii, Irlandii, Niemczech, Szwecji, USA, na Ukrainie. Ekspozycje organizowane były we współpracy ze środowiskami uniwersyteckimi, miejscowymi środowiskami polonijnymi oraz przy wsparciu przedstawicielstw dyplomatycznych RP. W Londynie prezentowane były wystawy „Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń" oraz „Battle of Britain. To commemorate the Fight for Freedom". Ta druga przez szereg miesięcy eksponowana była w miejscowym Muzeum Królewskich Sił Powietrznych (RAF).

Szczególny charakter miał cykl zagranicznych prezentacji wystawy edukacyjnej IPN pt. „Fenomen »Solidarności«. Migawki z dziejów Polski, 1980–1981". W 2011 r. była ona prezentowana w kilkunastu miastach Irlandii, Hiszpanii, Francji i USA, m.in. w Universidad Complutense de Madrid w Hiszpanii, w Woodrow Wilson Center w Waszyngtonie oraz na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku w USA. Prezentacjom wystawy towarzyszyły wernisaże i wykłady, organizowane wspólnie z miejscowymi partnerami. Ich stałym elementem było przedstawienie dorobku naukowego i edukacyjnego Instytutu Pamięci Narodowej, w tym bezpłatna dystrybucja publikacji IPN (katalogów, albumów, książek, periodyków IPN itp.) oraz zajęcia edukacyjne dla uczniów i nauczycieli.

W 2011 r. Biuro Edukacji Publicznej przygotowało 33 nowe wystawy, których pełna lista znajduje się w aneksie, w załączniku nr 3.

5.2.3. Współpraca z mediami i inne działania popularyzujące wiedzę

Podobnie jak w latach ubiegłych pracownicy WEH BEP IPN oraz referatów edukacyjnych w oddziałach IPN prowadzili szeroką współpracę z mediami. Zakres współpracy obejmował przede wszystkim tematykę historyczną, „rocznicową", bieżące wydarzenia z pracy IPN (sesje naukowe, konferencje, wystawy itd.). Szczególnie ważne były kontakty z mediami lokalnymi i regionalnymi.

Większość OBEP IPN jest zaangażowana w przygotowywanie lokalnych wkładek historycznych do prasy oraz przygotowywanie audycji radiowych i telewizyjnych propagujących wiedzę o najnowszej historii regionalnej, np. OBEP Poznań uczestniczy wspólnie z Merkury Polskie Radio Poznań w akcji medialno-edukacyjnej „Zapal znicz pamięci", odbywającej się pod patronatem marszałka województwa wielkopolskiego.

Kontynuowano dotychczasową współpracę między IPN a Polskim Radiem SA W czerwcu 2011 r. Biuro Edukacji Publicznej po raz dziesiąty wzięło udział w przygotowywanym przez Polskie Radio Pikniku Naukowym w Warszawie, OBEP w Lublinie – w VII Lubelskim Festiwalu Nauki. Ponadto należy podkreślić bieżącą współpracę pracowników całego pionu edukacyjnego IPN z programami Polskiego Radia, ogólnopolskimi stacjami komercyjnymi oraz regionalnymi rozgłośniami publicznymi i komercyjnymi. Zakres powyższej współpracy to głównie komentarze na temat ważnych rocznic historycznych, wydarzeń z dziedziny najnowszej historii Polski. Spośród zrealizowanych inicjatyw można przywołać chociażby cykl siedmiu odcinków *Śladami historii*, przygotowany we współpracy z TVP Szczecin. Cykliczny charakter miały także programy *Ślad pamięci*, nadawany w Polskim Radiu Rzeszów (w 2011 r. wyemitowano 55 audycji, zostały także wydane na płytach) oraz *Pamiętamy* w rzeszowskim Radio Via, oba realizowane przy udziale OBEP Rzeszów. Historycy z IPN byli stałymi gośćmi programów realizowanych przez TVP i TVP Historia oraz telewizje regionalne. Prasa – zarówno ogólnopolska, jak i regionalna – niejednokrotnie relacjonowała tematy poruszane przez autorów „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej". Pracownicy pionu edukacyjnego IPN współpracowali w 2011 r. z wieloma tytułami ogólnopolskimi. Były to m.in. „Gość Niedzielny", „Gazeta Polska", „Newsweek", „Tygodnik Powszechny", „Wprost" oraz ogólnopolskie dzienniki „Gazeta Wyborcza", „Nasz Dziennik", „Rzeczpospolita".

Regularnie ukazywały się dodatki historyczne do dwóch gazet codziennych: „Rzeczpospolitej" (5 dodatków) i „Naszego Dziennika" (12 dodatków) oraz dwóch tygodników: „Gościa Niedzielnego" (4 dodatki) i „Tygodnika Powszechnego" (6 dodatków). Dodatki poświęcone były 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, pamięci Żołnierzy Wyklętych, 70. rocznicy zbrodni Sowietów i Niemców na Kresach, postaci gen. Leopolda Okulickiego, prymasa Stefana Wyszyńskiego, zbrodni katyńskiej i wydarzeniom w Poznaniu w 1956 r.

W związku z realizacją Programu Polonijnego BEP IPN informacje o projekcie, a także misji edukacyjnej Instytutu, ukazały się w mediach polonijnych, m.in. w TV Polonia, Polskim Radiu dla Zagranicy, wielu gazetach wydawanych poza granicami kraju, a także na wielu polonijnych stronach internetowych.

Ponadto pracownicy BEP IPN, uczestnicząc w programach i wypowiadając się doraźnie, współpracowali z licznymi mediami o zasięgu ogólnopolskim, jak i regionalnym (Polskie Radio Szczecin, Polskie Radio Koszalin, Polskie Radio Białystok, Polskie Radio Olsztyn, Radio Merkury Poznań, Radio Lublin, Radio Łódź, Polskie Radio Rzeszów, Polskie Radio Wrocław, Radio Plus, RMF24, RMF FM, Radio Złote Przeboje, Radio Zet, Radio Plus, Radio Eska, TVP Szczecin, TVP Białystok, TV Białystok, TVP Poznań, TVP Lublin, TVP Łódź, TVP Rzeszów, TVP Historia, TV Polsat, TVP 1, TVP 2, TVP 3, TVP Info).

W Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" 18 czerwca 2011 roku odbył się I Festiwal Komiksu Historycznego. W spotkaniu wzięło udział około 600 osób.

5.3. Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia"

Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" mieści się w obszernych, odpowiednio przygotowanych i wyposażonych pomieszczeniach w centrum Warszawy, przy ul. Marszałkowskiej 21//25, obok przystanku tramwajowego. Do odwiedzenia tego miejsca zachęcają plakaty i duże folie reklamowe w oknach wystawowych.

Centrum Edukacyjne „Przystanek Historia" otwarte jest od poniedziałku do piątku w godz. 9:00–20:00 oraz w soboty w godz. 9:00–14:00. Mieści się tu księgarnia z publikacjami Instytutu, czytelnia ze stanowiskami komputerowymi oraz salonikiem prasowym otwartym dla czytelników. W pomieszczeniach wystawowych eksponowane są wystawy tematyczne, odwiedzane przez zorganizowane grupy szkolne i osoby prywatne. Pracownicy Centrum na podstawie tych ekspozycji prowadzą zajęcia edukacyjne i służą pomocą osobom indywidualnie zwiedzającym wystawy.

W dwóch salach, wyposażonych w niezbędne oprzyrządowanie multimedialne (większa sala mieści 130–140 osób, mniejsza – 50), odbywają się codziennie wykłady, warsztaty, spotkania, konferencje naukowe i popularnonaukowe, seminaria i pokazy filmowe.

„Przystanek Historia" wykorzystuje swe pomieszczenia nie tylko na własną działalnością edukacyjną i współpracę przy realizacji projektów innych jednostek organizacyjnych Instytutu, lecz także użycza ich wielu stowarzyszeniom i organizacjom związanym z Instytutem.

Ta wszechstronna działalność sprawiła, że Centrum wypracowało sobie wysoką pozycję wśród instytucji kulturalnych i edukacyjnych Warszawy, zwłaszcza, że tematyka spotkań, obok zagadnień typowo historycznych, obejmuje również propozycje o szerszym wymiarze kulturalnym (muzyka, poezja, sztuka audio-wizualna).

Praca Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" w 2011 r. podzielona była na dwa okresy. W pierwszym z nich, zamykającym się w sierpniu 2011 r., CE podporządkowane było Sekretariatowi Prezesa IPN. W okresie tym, podobnie jak w poprzednich latach, praca CE polegała przede wszystkim na udostępnianiu pomieszczeń na rzecz aktywności innych pionów IPN (przede wszystkim Biura Edukacji Publicznej oraz Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej w Warszawie), prowadzeniu czytelni i księgarni. W ograniczony sposób realizowano własne inicjatywy, co zdeterminowane było wąską grupą pracowników zatrudnionych w CE IPN. Zmiany organizacyjne, które zostały zapoczątkowane w drugiej połowie roku 2011, sprawiły, że Centrum Edukacyjne otrzymało status wydziału w Biurze Edukacji Publicznej IPN. Zespół placówki został wzmocniony o kilku doświadczonych edukatorów. Wraz z dotychczasowymi pracownikami nadali oni nowy charakter „Przystankowi Historia". Centrum współpracuje z licznymi szkołami oraz instytucjami, w tym Klubem Historycznym im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Telewizją Polską, Forum Dialogu Między Narodami, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Kuratorium Mazowieckim, Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy i Polskim Towarzystwem Ziemiańskim.

Pracownicy CE planują, organizują i samodzielnie prowadzą własną działalność edukacyjną i popularyzatorską, na którą składają się wymienione niżej inicjatywy:

Kursy i seminaria dla nauczycieli

- kurs historii Polski XX w. dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych „Trudny wiek XX", organizowany we współpracy z Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Domem Spotkań z Historią. Zajęcia odbywały się raz w miesiącu, w soboty, od października do grudnia i będą kontynuowane do maja 2012 r. Każdy zjazd składa się z trzech–czterech wykładów wybitnych historyków specjalizujących się w historii XX w. i dwóch warsztatów prowadzonych przez doświadczonych dydaktyków, pokazujących, jak omawiane podczas wykładów zagadnienia wykorzystać w praktyce szkolnej;
- „Miejsca zagłady ludności żydowskiej na okupowanych ziemiach polskich w latach II wojny światowej. Historia i upamiętnienie" – całoroczne seminarium dla nauczycieli historii i WOS, prowadzone przez wybitnego dydaktyka, autora programu nauczania, podręcznika i wielu opracowań dydaktycznych z zakresu edukacji o Holokauście Roberta Szuchtę;
- „Kultura i polityka na emigracji" – całoroczne seminarium dla nauczycieli języka polskiego i innych przedmiotów humanistycznych, prowadzone przez pracowników Biura Edukacji i CE IPN składające się z wykładu i warsztatów dydaktycznych;
- „Wybrane zagadnienia z historii najnowszej na lekcjach nowego przedmiotu »Historia i społeczeństwo«" – całoroczne seminarium dla nauczycieli historii i WOS w szkołach ponadgimnazjalnych, składające się z wykładu historycznego oraz warsztatu prezentującego materiały dydaktyczne przygotowane przez IPN;
- „Śladami powojennej historii Żydów" – całoroczne seminarium popularnonaukowe, adresowane do nauczycieli przedmiotów humanistycznych, składające się z wykładów, warsztatów, pokazów filmów oraz wycieczek historycznych, prowadzone przez pracowników CE;
- „Film historyczny w edukacji" – całoroczne seminarium popularnonaukowe, prowadzone przez wybitnego metodyka historii, dyrektora Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń Arkadiusza Walczaka, składające się z pokazów fragmentów filmów dokumentalnych i fabularnych z komentarzem dydaktycznym prowadzącego.

Inne działania

- Klub aktywnego nauczyciela historii – całoroczny cykl spotkań w formie klubu dyskusyjnego dla nauczycieli historii i WOS chcących pogłębić swoją wiedzę, poszerzyć kompetencje zawodowe oraz wymienić się doświadczeniami z innymi nauczycielami.
- Konferencja „Polacy i ich dzieje. Z czego możemy być dumni, a czego powinniśmy się wstydzić?".

Programy dla uczniów

- „PRL dla zaawansowanych" – projekt edukacyjny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Cotygodniowe spotkania seminaryjne uczniów warszawskich liceów ogólnokształcących zainteresowanych historią PRL, przygotowujące ich do realizacji projektu edukacyjnego dotyczącego najnowszej historii Warszawy;
- „Uczniowie obchodzą ważne rocznice historyczne" – projekt edukacyjny dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W jego ramach zrealizowano spotkanie „Ballada o stanie wojennym" – prezentacja projektu uczniów XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie;
- „O tym nie można zapomnieć" – spotkania z kobietami, które przeszły przez obóz w Ravensbrück – kontynuacja projektu dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W czasie realizacji tego projektu uczniowie dokumentują losy byłych więźniarek obozu Ravensbrück. Projekt realizowany wspólnie z Fundacją Ja Kobieta oraz Fundacją Mecenat Sztuki;
- „Spacerkiem po wystawie" – zajęcia edukacyjne dla uczniów wszystkich typów szkół prowadzone w formie spacerów po wystawach prezentowanych w CE;
- lekcje z historii najnowszej (realizacja projektu BEP i własne inicjatywy CE). Przeprowadzono 64 lekcje i „spacery" po wystawach dla ok. 1800 uczniów na następujące tematy: „Co kryją

archiwa IPN?", „Okupacja niemiecka i sowiecka", „»A więc wojna....«"; „Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej", „PRL państwo totalitarne?", „Od »Solidarności« do stanu wojennego"; „Społeczeństwo polskie w czasie II wojny światowej", „Z flagą narodową przez najnowszą historię Polski", „Grudzień '70", „Dekada Gierka", „Spacer po wystawie »Ballada grudniowa«".

Imprezy otwarte dla wszystkich zainteresowanych historią najnowszą

- „Muzyka w PRL" – całoroczne seminarium popularnonaukowe prowadzone przez znanego dziennikarza radiowego i telewizyjnego Marka Wiernika. W ramach seminarium zrealizowano zajęcia: „W szponach cenzury"; „Złota era big beatu"; „Spotkanie poświęcone muzyce rockowej lat osiemdziesiątych"; „Wojna się skończyła. Piosenkowy socrealizm", „Popaździernikowa odwilż";
- „Teatr i PRL" – całoroczne seminarium popularnonaukowe dla zainteresowanych najnowszą historią polskiego teatru prowadzone przez dr Joannę Krakowską – pracownika Instytutu Sztuki PAN. W ramach seminarium zrealizowano zajęcia: „Krótka historia teatru w PRL-u. Punkty widzenia, źródła, konteksty"; „Dlaczego teatr w PRL-u był antysocjalistyczny? Ideologia, pragmatyka, kontestacja"; „Teatr drugiego obiegu. Bojkot i teatr stanu wojennego";
- „»Czy się stoi, czy się leży«. Rzecz o gospodarce PRL-u" – całoroczne seminarium popularnonaukowe, składające się z wykładów wybitnych historyków gospodarki Polski w XX w. W ramach seminarium zrealizowano zajęcia: „W cieniu fabrycznych kominów. Inwestycje przemysłowe w latach Polski Ludowej"; „Wakacje polskiego robotnika"; „Pijaństwo w czasach PRL-u jako problem polityczny, gospodarczy, obyczajowy, kryminalny (wybrane zagadnienia)";
- „Ludzie z charakterem" – cykl spotkań ze świadkami historii. W jego ramach zorganizowano spotkanie z Krystyną Starczewską, dyrektorką XX Społecznego Gimnazjum w Warszawie, twórcą Społecznego Towarzystwa Oświatowego, oraz spotkanie z Hanną Krall, dzieckiem Holokaustu, wybitną dziennikarką i pisarką.

Prezentacje książek o tematyce historycznej

Spotkania z autorami nowości wydawniczych o tematyce historycznej, połączone z panelem dyskusyjnym w gronie ekspertów i z udziałem publiczności. Zaprezentowano następujące publikacje:

- *Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni*, Piotr Brzeziński, Robert Chrzanowski, Anna Nadarzyńska-Piszczewiat;
- *Proboszcz Getta*, Karol Madaj, Małgorzata Żuławnik;
- „Zeszyty Historyczne WiN-u";
- *Generał Leopold Okulicki 1898–1946*, Janusz Kurtyka, Jacek Pawłowicz;
- *Papież musi zginąć. Wyjaśnienia Ali Agcy*, Andrzej Grajewski;
- *Adam Doboszyński 1904–1949*, Krzysztof Kaczmarski, Paweł Tomasik;
- *Czas KOR-u. Jacek Kuroń a geneza Solidarności*, Andrzej Friszke;
- *Kraj bez wyjścia. Migracje z Polski 1949–1989*, Dariusz Stola;
- *Ballada o stanie wojennym*. Album przygotowany przez uczennice XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie we współpracy z CE IPN „Przystanek Historia" – inauguracja cyklu „Młodzi obchodzą ważne rocznice historyczne".

Prezentacje wystaw

W Centrum Edukacyjnym zaprezentowano następujące wystawy przygotowane przez BEP i Oddziałowe Biura Edukacji Publicznej IPN:

- „Co nam dała »Solidarność«? »Solidarność« oczami młodych" oraz „»Zwycięska dekada«. Region Bydgoski NSZZ »Solidarność« w ikonografii (1980–1990)";
- „Solidarni z Rumunią";
- „Jacek Woźniak – rysunki";
- „»W godzinie próby«. Polacy niosący pomoc Żydom w czasie okupacji niemieckiej";

- „Ostatnia droga ks. Jerzego Popiełuszki w fotografii Artura Radeckiego" i „Nasz Duszpasterz i my. Ks. Jerzy Popiełuszko w fotografiach i wspomnieniach Jerzego Szóstko";
- „Plastyka niezależna";
- „Książki poza cenzurą 1976–1989";
- „Oczy i uszy bezpieki";
- „»Niech się święci...« Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej";
- „Polacy internowani na Litwie 1939–1940";
- „Więzienne lata prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956";
- „Ballada o stanie wojennym" – wystawa przygotowana przez uczennice XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie we współpracy z CE IPN „Przystanek Historia" i Ośrodkiem KARTA.

5.4. Działalność naukowa i popularyzatorska pionu archiwalnego

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym IPN działalnością badawczą i edytorską w strukturach pionu archiwalnego zajmują się **Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł** w BUiAD oraz stanowiska edycji źródeł w OBUiAD. Ponadto pracownicy innych komórek organizacyjnych również uczestniczą w licznych inicjatywach naukowych i edukacyjnych podejmowanych przez pion archiwalny.

Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł, utworzona zgodnie z zarządzeniem prezesa IPN z 15 września 2011 r., kontynuuje działalność Wydziału Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł. Do jej zadań należy prowadzenie prac badawczych nad gromadzeniem, ewidencjonowaniem, przechowywaniem, opracowywaniem i udostępnianiem zasobu archiwalnego IPN, a także przygotowywanie edycji źródłowych na podstawie dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN.

Samodzielna Sekcja prowadzi również współpracę naukową i wydawniczą z partnerami zagranicznymi: Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy, Litewskim Archiwum Akt Specjalnych oraz Narodowymi Archiwami Rumunii. Szczegóły dotyczące tej dziedziny działalności pionu archiwalnego zostały przedstawione w rozdziale *Współpraca międzynarodowa. Międzynarodowa współpraca archiwalna IPN*.

5.4.1. Publikacje

W 2011 r. opublikowano pięć książek opracowanych przez pracowników sekcji. Najobszerniejsza z nich to wybór źródeł dotyczący działań represyjnych resortu bezpieczeństwa publicznego w okresie stalinowskiego terroru w Polsce pt. *Księga bezprawia. Akta normatywne kierownictwa Resortu Bezpieczeństwa Publicznego (1944–1956)*, opracowany przez Bogusława Kopkę, ze wstępem Andrzeja Paczkowskiego. Wśród innych wydawnictw źródłowych znalazły się też wspomnienia komendanta garnizonu Okręgu Wileńskiego AK Władysława Zarzyckiego pt. *Z Wilna do Workuty* w opracowaniu Piotra Niwińskiego oraz zbiór wspomnień i relacji żołnierzy Okręgu Wileńskiego AK więzionych w ZSRR pt. *Przeżyliśmy Łagry* opracowany przez Dariusza Roguta. W okresie sprawozdawczym ukazały się dwie monografie przygotowane przez pracowników BUiAD: *Kresowa Brygada Kawalerii w kampanii 1939 roku* Marcina Majewskiego i *Polska prasa polityczno-informacyjna na Mazowszu Północnym w latach 1918–1939* Mariusza Żuławnika.

W okresie sprawozdawczym ukazało się dwanaście innych tytułów przygotowanych przez pracowników OBUiAD i wydanych przez IPN. Wśród nich były zbiory dokumentów: *Województwo białostockie w ocenie Służby Bezpieczeństwa 1980–1985* (opracowanie Adam Malczyk i Joanna Markiewicz – OBUiAD w Białymstoku), *Kałmucki Korpus Kawalerii. Zbrodnie popełnione na ziemiach polskich w 1944 r. w dokumentach SB* (wstęp, wybór i opracowanie Ryszard Sodel –

OBUiAD w Lublinie), *Strajki i porozumienia w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie 1980/1981. Przebieg, realizacja, obchody* (opracowanie Janusz Borowiec i Bogusław Wójcik – OBUiAD w Rzeszowie) oraz *Wszyscy proletariusze bądźcie piękni! Pomarańczowa Alternatywa w dokumentach aparatu represji PRL (1987–1989)* (wstęp, wybór i opracowanie Joanna Dardzińska, Krzysztof Dolata – OBUiAD we Wrocławiu). OBUiAD w Gdańsku przygotował obejmujący lata 1939–1943 pamiętnik komandora Artura Reymana, oficera Polskiej Marynarki Wojennej, jednego z twórców polskiej hydrografii oraz więźnia łagrów sowieckich, zatytułowany *Na sowieckim etapie* (w opracowaniu Dominika Sokołowskiego). Jacek Wysocki z OBUiAD w Lublinie opublikował monografię *Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944–1989.* Z inicjatywy byłych działaczy bełchatowskiej „Solidarności" OBUiAD w Łodzi wydał zbiór tekstów historyków reprezentujących różne ośrodki naukowe pt. *Czas nadziei 1980–1981. NSZZ „Solidarność" w Bełchatowie na tle sytuacji w kraju i regionie* (pod redakcją Sebastiana Pilarskiego i Dariusza Roguta). Pracownicy OBUiAD uczestniczyli też w przygotowaniu wydawnictw o charakterze albumowym: *Lublin 1980–81. Zapis fotograficzny* Krzysztofa Garbacza (OBUiAD w Lublinie), *Poznańska opozycja demokratyczna 1981––1989 w obiektywie Jana Kołodziejskiego* Barbary Fabiańskiej i Jana Kołodziejskiego (OBUiAD w Poznaniu) oraz *Polacy ratujący Żydów na Rzeszowszczyźnie w latach 1939–1945* Elżbiety Rączy i Igora Witowicza (oddział IPN w Rzeszowie). Oddział we Wrocławiu opublikował także kolejne wydanie książek: *„Jurandowcy". Powstańcy wileńscy '44. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej* Tomasza Balbusa oraz *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie...!" Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza. Dokumenty–struktury–funkcjonariusze* Tomasza Balbusa i Katarzyny Stróżyny.

W 2011 r. pracownicy pionu archiwalnego uczestniczyli w przygotowaniu sześćdziesięciu projektów wydawniczych.

Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł w okresie sprawozdawczym kontynuowała pracę nad kolejnymi tomami edycji źródłowych dotyczących działań aparatu represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki (opracowywał zespół: Agnieszka Chrzanowska, Jakub Gołębiewski, Jolanta Mysiakowska-Muszyńska, Anna K. Piekarska, Piotr Byszewski, Cyprian Wilanowski) oraz nad kroniką wydarzeń Marca 1968 (Paweł Tomasik). Przygotowywane są także wydawnictwa źródłowe dotyczące kolportażu *Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego* w lipcu i listopadzie 1970 r. (Piotr Byszewski) oraz działalności Niezależnej Oficyny Wydawniczej w świetle dokumentów Służby Bezpieczeństwa (Mirosław Biełaszko i Cyprian Wilanowski). Opracowywano edycję planów pracy z lat 1963–1972 Departamentu IV MSW zajmującego się walką z Kościołem (Jakub Gołębiewski, Anna K. Piekarska, Cyprian Wilanowski) oraz zbioru instrukcji, normatywów i przepisów wywiadu cywilnego Polski Ludowej (Witold Bagieński, Anna K. Piekarska). W ramach projektu realizowanego wspólnie z przedstawicielami Komendy Głównej Straży Granicznej oraz z pracownikami OBUiAD w Łodzi i OBEP w Szczecinie powstaje publikacja źródłowa dotycząca represji wobec funkcjonariuszy formacji granicznych II Rzeczpospolitej. Pracownicy Sekcji redagują ponadto tom materiałów z konferencji pionu archiwalnego w Supraślu, przygotowywany jest również piąty tom „Przeglądu Archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej".

Wśród licznych projektów wydawniczych przygotowywanych w 2011 r. przez OBUiAD i delegatury wymienić można m.in. edycje źródeł i monografie dotyczące wydarzeń z historii poszczególnych regionów, w tym związane z działalnością podziemia niepodległościowego (wydawnictwa opracowywane m.in. przez Delegatury w Kielcach, Opolu i Radomiu), oporem społecznym wobec reżimu komunistycznego (album o propagandzie antykomunistycznej w latach 1945–1989 – OBUiAD we Wrocławiu, zbiór dokumentów o wydarzeniach Czerwca 1956 – OBUiAD w Poznaniu), działalnością „Solidarności" (źródła relacjonujące procesy polityczne działaczy związku w Łodzi w okresie stanu wojennego – OBUiAD w Łodzi, edycja źródeł przedstawiających narodziny NSZZ w Szczecinie – OBUiAD w Szczecinie, publikacja opisująca wydarzenia bydgoskie 19 marca 1981 r. – Delegatura w Bydgoszczy), represjami aparatu bezpieczeństwa (trzeci tom *Ksiąg więzienia na Zamku w Lublinie 1944–1954* – OBUiAD w Lublinie), działaniami aparatu bezpieczeństwa

wobec Kościoła (zbiór dokumentów SB dotyczących wizyty Jana Pawła II w Katowicach-Muchowcu w 1983 r. – OBUiAD w Katowicach), losami ludności żydowskiej na ziemiach polskich (zbiór wspomnień Żydów polskich od II Rzeczpospolitej do współczesności „Pamiętają, pamiętamy, pamiętajcie" – OBUiAD w Krakowie). Przygotowywane są również opracowania opisujące funkcjonowanie aparatu represji, m.in. przestępstwa funkcjonariuszy UB w województwie rzeszowskim (OBUiAD w Rzeszowie) oraz działalność Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku (OBUiAD w Gdańsku).

5.4.2. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej"

Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł BUiAD oraz OBUiAD w Łodzi wydały w 2011 r. czwarty tom czasopisma naukowego pt. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" (pierwszy ukazał się w czerwcu 2008 r.). Periodyk służy prezentowaniu zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN i charakteru zgromadzonego w nim zasobu. Na łamach pisma publikowane są informacje dotyczące różnych aspektów aktywności archiwum Instytutu. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu poprzez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych.

W czwartym tomie opublikowano kilkanaście tekstów naukowych. Tematy przewodnie to kwestia brakowania i niszczenia dokumentów Służby Bezpieczeństwa oraz działalność pionu „C" MSW.

5.4.3. Katalogi archiwalne

W Samodzielnej Sekcji koordynowane są prace nad publikacją katalogów internetowych, ułatwiających korzystanie z archiwum IPN:

Żydzi polscy i Żydzi w Polsce. Katalog materiałów archiwalnych (III edycja), redakcja i korekta: Magdalena Kościańska i Mirosław Filipiak;

Ukraińcy w Polsce w latach 1944–1956. Katalog materiałów archiwalnych (II edycja), redakcja i korekta: Magdalena Kościańska i Mirosław Filipiak.

5.4.4. Współpraca z instytucjami krajowymi

W maju 2011 r. została podpisana umowa pomiędzy Instytutem Pamięci Narodowej – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu a Komendą Główną Straży Granicznej. Zgodnie z umową podjęto prace nad przygotowaniem wspólnej publikacji źródłowej dotyczącej formacji granicznych II Rzeczpospolitej. W skład zespołu redakcyjnego ze strony IPN weszli: dr Rafał Leśkiewicz (p.o. dyrektor BUiAD), Marcin Majewski (kierownik SSBAiEŹ), dr Sebastian Pilarski (OBUiAD w Łodzi) oraz dr Paweł Skubisz (OBEP w Szczecinie). Merytoryczny nadzór nad projektem publikacji (wybór i opracowanie dokumentów) pod roboczym tytułem *Represje wobec funkcjonariuszy formacji granicznych II Rzeczpospolitej* objęła Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł.

5.4.5. Inicjatywy naukowe i popularyzatorskie pionu archiwalnego

6–8 czerwca 2011 r. w Supraślu odbyła się ogólnopolska konferencja archiwalna IPN. Wzięło w niej udział 90 archiwistów, wysłuchano ponad 30 referatów. Celem tej konferencji było podsumowanie działań w zakresie procesu opracowywania zasobu archiwalnego i prac naukowych prowadzonych przez pion archiwalny IPN. Wystąpienia dotyczyły zarówno historii aparatu bezpieczeństwa, jak też zagadnień z zakresu archiwoznawstwa i archiwistyki. Materiały pokonferencyjne zostaną opublikowane w 2012 r.

BUiAD organizował wspólnie z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego konferencję „Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej" (20–21 października 2011 r.) i towarzyszącą jej wystawę „Archiwa warszawskie dawniej i dziś" (22 września–21 października 2011 r.). W przygotowaniu obu tych wydarzeń uczestniczyły również inne stołeczne instytucje zajmujące się archiwistyką: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Centralne Archiwum Wojskowe, Narodowe Archiwum Cyfrowe, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, Polskie Towarzystwo Archiwalne, Sekcja Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, a także Stołeczna Estrada. Konferencja miała na celu ukazanie działalności i dorobku archiwów i archiwistów warszawskich od nowożytności po czasy współczesne. Wystawę, ukazującą bogactwo zbiorów i historię warszawskich archiwów, zaprezentowano w Galerii Plenerowej Stołecznej Estrady w Warszawie w ramach Festiwalu Nauki 2011.

Z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego (27 października 2011 r.) po raz kolejny zorganizowano konferencję naukową, tym razem zatytułowaną „Film i archiwum – problemy opracowania". Została ona objęta honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO. Na temat zasobu filmowego, metod jego opracowania oraz digitalizacji wypowiadali się w trakcie konferencji przedstawiciele Narodowego Archiwum Cyfrowego, Telewizji Polskiej, Filmoteki Narodowej, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz IPN.

OBUiAD w Łodzi zorganizowało 3–4 listopada 2011 r. międzynarodową konferencję naukową „Sowiecki system obozów i więzień. Forma represji politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w pierwszej połowie XX wieku". Wzięli w niej udział badacze z Polski, Litwy, Łotwy, Estonii, Ukrainy i Węgier. Jej celem było zarówno ogólne podsumowanie stanu badań dotyczących sowieckiego systemu penitencjarnego z lat 1922–1953, jak i analiza szczegółowych zagadnień dotyczących np. pojedynczych obozów.

W nocy z 14 na 15 maja 2011 r. pion archiwalny po raz trzeci uczestniczył w ogólnopolskiej Nocy Muzeów. Zwiedzający mieli okazję zapoznać się z pracą pionu archiwalnego Instytutu oraz obejrzeć najciekawsze eksponaty stanowiące część zasobu IPN. W BUiAD prezentację przeprowadzono pod hasłem „Z Warszawą w tle". Jej dopełnieniem była wystawa plenerowa „...a akta zniszczyć. Archiwa komunistycznego aparatu represji w Polsce i innych krajach Europy". Zasób Instytutu oraz pracę jego archiwistów przedstawili także archiwiści w dziewięciu oddziałach i dwóch delegaturach.

11 czerwca 2011 r. Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie wraz z Polskim Towarzystwem Archiwalnym organizowały na dziedzińcu i w zabytkowych wnętrzach Pałacu Staszica imprezę pod nazwą „II Warszawski Piknik Archiwalny", w związku z Międzynarodowym Dniem Archiwów. Podczas pikniku Instytut Pamięci Narodowej zaprezentował fragmenty wystawy „...a akta zniszczyć. Archiwa komunistycznego aparatu represji w Polsce i innych krajach Europy" oraz film ukazujący działalność archiwum IPN.

Przedstawiciele BUiAD brali udział w spotkaniu zorganizowanym 16 marca 2011 r. przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, podczas którego zaprezentowano album *Kolory wojny. Oblężenie Warszawy w barwnej fotografii Juliana Bryana*. Przedstawieniu działalności oraz wydawnictw pionu archiwalnego IPN poświęcona była też konferencja w Tomaszowie Lubelskim (31 maja 2011 r.) przygotowana przez Katolicki Uniwersytet Lubelski.

14 lipca 2011 r. w Bukareszcie otwarto międzynarodową wystawę archiwalną „Komunistyczne tajne służby i wojna propagandy w czasach Zimnej Wojny". Była to impreza towarzysząca spotkaniu Europejskiej Sieci Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb (14–15 lipca 2011 r.). Materiały na wystawę pochodzące z Polski przygotowali pracownicy Wydziału Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł dr Bogusław Kopka i Paweł Tomasik.

Ponadto w 2011 r. pracownicy BUiAD oraz jednostek terenowych pionu archiwalnego wygłosili kilkadziesiąt referatów na konferencjach naukowych, przeprowadzali liczne prelekcje popularnonaukowe na temat działalności archiwum IPN oraz historii Polski, a także uczestniczyli

w promocjach publikacji Instytutu. Do ważniejszych inicjatyw ogólnopolskich o charakterze edukacyjnym należał też cykl lekcji archiwalnych oraz warsztatów, podczas których uczniowie i studenci mogli poszerzyć wiedzę o historii Polski oraz zapoznać się z zagadnieniami z zakresu źródłoznawstwa i archiwistyki wynikającymi ze specyfiki zgromadzonego w IPN zasobu. Archiwiści reprezentowali Instytut podczas uroczystości upamiętniających historyczne rocznice, w środkach masowego przekazu oraz udzielali pomocy w pracach nad filmami o tematyce historycznej. Rozwijano również współpracę z instytucjami krajowymi w realizacji wielu projektów naukowych i edukacyjnych.

Należy również wspomnieć o wyróżnieniach, które otrzymały publikacje przygotowane przez pracowników pionu archiwalnego: laureatem konkursu „Książka Historyczna Roku" o nagrodę im. Oskara Haleckiego w kategorii „Najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX wieku" został dr Leon Popek z OBUiAD w Lublinie, autor książki *Ostrówki. Wołyńskie ludobójstwo*, natomiast wyróżnienie w Konkursie Wydawnictw Literatury Pomorskiej zdobył album Piotra Brzezińskiego, Roberta Chrzanowskiego i Anny Nadarzyńskiej-Piszczewiat z oddziału w Gdańsku pt. *Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni*.

Leon Popek z OBUiAD w Lublinie w ramach prac Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa brał również udział w poszukiwaniu mogił oraz w ekshumacji ofiar OUN–UPA w Ostrówkach i Woli Ostrowieckiej na Ukrainie. 30 sierpnia 2011 r. został zorganizowany pogrzeb dla 330 osób na cmentarzu w Ostrówkach.

5.5. Wydawnictwa

Wydział Wydawnictw BEP zajmuje się przygotowaniem do druku wszelkich publikacji ukazujących się z logo IPN (książek, zbiorów dokumentów, relacji, czasopism itd.). Prace te obejmują każdorazowo redakcję merytoryczno-językową, korektę, redakcję techniczną, opracowanie projektu graficznego, skład komputerowy, wreszcie kontrolę etapu druku (wykonywanego przez drukarnie wyłonione w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego w trybie procedur przetargowych zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity DzU z 2007 r. nr 223 poz. 1655 ze zm.). W pierwszej połowie 2011 r. nastąpiło załamanie działalności wydawniczej IPN. Pierwszy periodyk – „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 1–2/2011 – ukazał się drukiem dopiero w połowie kwietnia, natomiast pierwsza publikacja dopiero na początku czerwca. Przyczyną zaistniałej sytuacji była m.in. likwidacja z dniem 31 grudnia 2010 r. Gospodarstwa Pomocniczego IPN i konieczność przeprowadzenia zbiorczej procedury przetargowej w trybie unijnym.

W okresie sprawozdawczym wydano ze środków IPN 153 publikacje.

W poszczególnych seriach centralnych ukazało się 18 książek:

- w serii *Dokumenty* – 3 pozycje;
- w serii *Monografie* – 7 pozycji;
- w serii *Relacje i wspomnienia* – 3 pozycje;
- w serii *Kto ratuje jedno życie...* – 1 pozycja;
- w serii *Polskie Państwo Podziemne w dokumentach* – 1 pozycja;
- w serii *Dziennikarze – Twórcy – Naukowcy* – 1 pozycja;
- w serii *Z archiwum emigracji* – 1 pozycja;
- w serii *Letnia szkoła historii najnowszej* – 1 pozycja.

W seriach oddziałowych ukazało się 57 książek:

- w serii wydawniczej Oddziału IPN w Białymstoku – 3 pozycje;
- w serii *Publikacje gdańskiego oddziału IPN* – 7 pozycji;
- w serii wydawniczej Oddziału IPN w Katowicach – 8 pozycji;

• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Krakowie – 2 pozycje;
• w serii *Biblioteka Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi* – 4 pozycje;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Lublinie – 5 pozycji;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Poznaniu – 5 pozycji;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Rzeszowie – 6 pozycji;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Szczecinie – 8 pozycji;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Warszawie *Warszawa Nie?Pokonana* – 2 pozycje;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN w Warszawie *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956* – 2 pozycje;
• w serii wydawniczej Oddziału IPN we Wrocławiu – 3 pozycje.

Poza seriami ukazało się 67 pozycji, w tym varia – 50 pozycji, informatory – 6 pozycji, katalogi wystaw – 4 pozycje, wydawnictwa multimedialne i okolicznościowe – 6 pozycji oraz 1 pakiet edukacyjny.

Ponadto ukazały się periodyki:
- „Pamięć i Sprawiedliwość" – 1 numer;
- „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" – 8 numerów, w tym 4 numery o podwójnej objętości;
- „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" – 1 numer;
- „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" – 1 numer.

Szczegółowy wykaz pozycji wydanych przez Wydział Wydawnictw i oddziały IPN znajduje się w aneksie w załączniku nr 1.

6. Ściganie zbrodni

Praca prokuratorów IPN opiera się na właściwym zastosowaniu przepisów obowiązujących ustaw, jednak wspierana być musi stałą refleksją na temat okoliczności badanych zdarzeń i ich konsekwencji w świetle wyraźnie sformułowanego przez ustawodawcę życzenia, aby praca ta służyła „zadośćuczynieniu przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka", i aby „żadne bezprawne działania państwa przeciwko obywatelom nie mogły być chronione tajemnicą ani nie mogły ulec zapomnieniu".

Pion śledczy IPN działa na mocy ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, we wstępie której szczegółowo wyjaśniono intencje jego powołania:

– „zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu,

– patriotyczne tradycje zmagań Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem,

– czyny obywateli dokonywane na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej,

– obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych,

– a także powinność zadośćuczynienia przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka,

jako wyraz naszego przekonania, że żadne bezprawne działania państwa przeciwko obywatelom nie mogą być chronione tajemnicą ani nie mogą ulec zapomnieniu".

Działalność Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu jest więc skierowana na „obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych i wiąże się ściśle z powinnością zadośćuczynienia przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka".

Powinność zadośćuczynienia oznacza w istocie, że Polacy będą mogli żądać pociągnięcia do odpowiedzialności żyjących sprawców popełnionych zbrodni i mają prawo oczekiwać, że nawet wobec śmierci winnych ich popełnienia, zostaną ustalone wszystkie okoliczności bolesnych zdarzeń.

Zakres przedmiotowy ścigania zbrodni określono w art. 1 pkt. 1 lit. a ustawy i objęto nim czyny popełnione na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości w okresie od 1 września 1939 r. do 31 lipca 1990 r., będące zbrodniami nazistowskimi, zbrodniami komunistycznymi lub innymi przestępstwami stanowiącymi zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne.

Prowadzenie śledztw w tego rodzaju sprawach różni się od sposobu prowadzenia śledztw przez prokuratorów prokuratury powszechnej tym, że ustawodawca zobowiązuje ich do wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności zdarzeń będących przedmiotem śledztwa, nawet pomimo negatywnej przesłanki procesowej opisanej w art. 17 § 1 pkt 5 kpk – wobec śmierci oskarżonego. Innymi słowy, choć w wielu wypadkach już w chwili wszczęcia śledztwa z posiadanej przez prokuratorów IPN wiedzy historycznej wynika, że nie zakończą się one aktem oskarżenia przeciwko żyjącym sprawcom, to jednakże ustawa o IPN nie dozwala w takich sytuacjach na zaniechanie wszczęcia i prowadzenia śledztwa.

Aby umożliwić prokuratorom IPN zebranie wszystkich dowodów w sprawie, co w przypadku opisanej w ustawie kategorii śledztw wymaga często m.in. przeprowadzenia żmudnych kwerend archiwalnych, ustawodawca wprowadził również odmienne uregulowania odnośnie do terminów. Prokurator wydaje postanowienie o wszczęciu śledztwa albo odmowie jego wszczęcia w terminie trzech miesięcy od otrzymania zawiadomienia o przestępstwie. Nie stosuje się terminów dotyczących ukończenia śledztwa, określonych w art. 310 kpk.

Trzeba pamiętać, że w swojej pracy prokuratorzy pionu śledczego IPN stale zmagają się z obiektywną przesłanką upływu czasu, zacierania się pamięci świadków zbrodni, brakiem możliwości ustalenia po latach osób pokrzywdzonych oraz trudnością w gromadzeniu materiałów dowodo-

wych. Niejednokrotnie prowadzenie śledztwa związane jest z mozolnym gromadzeniem dowodów, odtwarzaniem sytuacji sprzed kilkudziesięciu lat, realizowaniem rozległych kwerend i badaniem materiałów archiwalnych. Wszystko to ma wpływ na czas trwania śledztw. Prokuratorzy mają stałe poczucie ścigania się z czasem, a dla oceny ich dokonań nie są miarodajne ani liczba przeprowadzonych postępowań zakończonych prawomocnymi wskazaniami sprawców, ani szybki czas zakończenia śledztwa.

Długotrwałość postępowań wynika także z działań podejrzanych i oskarżonych, powołujących się np. na stan zdrowia uniemożliwiający im udział w postępowaniu (w większości przypadków są to przecież ludzie w podeszłym wieku i o złym stanie zdrowia). Z reguły też skazani korzystają z prawa do wniesienia apelacji, co wydłuża czas wydania prawomocnego wyroku.

Omawiając pracę pionu śledczego IPN przypomnieć również należy, że prawo nakłada na prokuratora obowiązek wszczęcia śledztwa zawsze, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. Prokurator jest więc zobowiązany do wszczęcia śledztwa, jeżeli zgodnie ze swoim stanem wiedzy – na podstawie przepisów obowiązującego prawa i po rzetelnym zapoznaniu się ze znanymi mu dowodami – uznaje to za konieczne. Prawo nie zezwala prokuratorowi na uzależnianie podjęcia jakiejkolwiek decyzji procesowej od wysokości kosztów podejmowanych w śledztwach działań. Nie zezwala również przełożonemu na stawianie tego rodzaju ograniczeń.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 r. Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i oddziałowe komisje, zgodnie z postanowieniami ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, realizowały zadania określone przez ustawodawcę, prowadząc postępowania sprawdzające i śledztwa w sprawach zbrodni komunistycznych, zbrodni nazistowskich i zbrodni ludobójstwa, zbrodni wojennych oraz zbrodni przeciwko ludzkości.

Prokuratorzy IPN kontynuowali także podejmowanie z zawieszenia niezakończonych decyzjami merytorycznymi postępowań, prowadzonych przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i byłe Okręgowe Komisje Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – tzw. skontrum. Prokuratorzy zobowiązani są do podjęcia z zawieszenia ok. 5000 takich spraw, dotyczących zbrodni nazistowskich i innych. Prace nad skontrum rozpoczęto w 2009 r.

W dalszej części sprawozdania przedstawiono dane statystyczne obrazujące pracę prokuratorów IPN, zarówno w zakresie prac nad skontrum, jak i w ramach bieżącej realizacji zadań ustawowych.

Oceniając pracę prokuratorów IPN warto pamiętać, że podjęcie zawieszonych śledztw i merytoryczne ich zakończenie wymaga znacznego nakładu pracy. Są to bowiem najczęściej sprawy obszerne, wielowątkowe, dotyczące zbrodni popełnionych kilkadziesiąt lat temu, na setkach, a nawet tysiącach osób. W połączeniu z faktem, że celem postępowań prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego IPN, o czym była mowa wcześniej, jest wszechstronne wyjaśnienie okoliczności popełnionych zbrodni, można sobie uświadomić ogrom pracy stojącej przed prokuratorami pionu śledczego IPN. Powyższe spostrzeżenie odnosi się także do wielu bieżących śledztw prowadzonych przez prokuratorów, nie tylko do spraw podejmowanych po byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W trosce o lepszą i bardziej efektywną realizację zadań ustawowych działalność prokuratorów oddziałowych komisji jest stale kontrolowana i analizowana, w ramach nadzoru służbowego sprawowanego przez prokuratorów Wydziału Nadzoru.

W 2011 r. przyjęto nową metodę kontroli sprawowanej przez prokuratorów Głównej Komisji nad podległymi im służbowo prokuratorami oddziałowych komisji. Skoncentrowano się zwłaszcza na indywidualnych kontrolach referatów prokuratorskich i poszczególnych prokuratorów z oddziałowych komisji. Zwrócono przy tym uwagę na wypełnianie przez nich obowiązków służbowych i efektywność pracy konkretnych prokuratorów. Odmienny niż w latach poprzednich model kontroli, wg opinii kierownictwa Głównej Komisji, ma przyczynić się do podniesienia poziomu pracy prokuratorów oddziałowych komisji. W 2011 r. przeprowadzono dziesięć takich indywidualnych wizytacji.

Przyjęcie w roku 2011 linii orzeczniczej sądów polskich (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r. sygn. akt I KZP 5/10 (OSNKW 2010/7/55), zgodnie z którą przestępstwa zagrożone karą do lat pięciu ulegają przedawnieniu, doprowadziło do poważnych zmian w zakresie realizacji ustawowych zadań pionu śledczego IPN.

Przypomnijmy, że w piśmie skierowanym przez Prokuratora Generalnego do zastępcy Prokuratora Generalnego – dyrektora GKŚZpNP podkreślono, że w pełni podzielone zostało, utrwalone w judykaturze Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, zapatrywanie prawne o braku prawnej możliwości „odżycia" przedawnienia karalności czynów zabronionych przez ustawę karną, co do których okres przedawnienia już upłynął.

Mając na uwadze jednolitą wykładnię, prezentowaną zarówno przez Sąd Najwyższy, jak i Prokuratora Generalnego, dyrektor Głównej Komisji skierował do podległych prokuratorów wytyczne, w których zalecił przyjęcie tej wykładni w bieżącej działalności. W szczególności zwrócił się do nich o dokonanie analizy postępowań w sprawach zbrodni komunistycznych, aktualnie prowadzonych przez prokuratorów oddziałowych komisji oraz postępowań zawieszonych, w celu podjęcia decyzji w przedmiocie podstaw prawnych do ich kontynuowania.

W okresie sprawozdawczym spośród 1200 prowadzonych przez prokuratorów oddziałowych komisji postępowań dotyczących zbrodni komunistycznych 115 zostało umorzonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk, czyli właśnie z powodu przedawnienia karalności czynu.

Dyrektor Głównej Komisji został zobligowany w 2011 r. do skierowania do Sądu Najwyższego siedmiu kasacji od wyroków skazujących w sprawach, w których upłynął okres przedawnienia karalności czynów przypisanych oskarżonym. We wszystkich przypadkach kasacje zostały uwzględnione jako „oczywiście zasadne". W ten sposób umorzono, ze względu na przedawnienie karalności, postępowania karne w stosunku do ośmiu oskarżonych i skazanych przez sądy byłych funkcjonariuszy PUBP lub MO, którzy znęcali się psychicznie i fizycznie nad pokrzywdzonymi. W jednym przypadku kasacja dotyczyła przestępstwa polegającego na przekroczeniu uprawnień poprzez bezprawną odmowę rejestracji w okresie wrzesień–listopad 1987 r. struktur organizacyjnych NSZZ „Solidarność" w Koszalinie.

W części statystycznej informacji o działalności Głównej Komisji ŚZpNP najpierw przedstawiono stan zatrudnienia prokuratorów, a następnie omówiono ich pracę, tak aby w sposób możliwie przejrzysty dokonać na potrzeby niniejszego sprawozdania analizy pracy pionu śledczego IPN. W tym celu w tekście sprawozdania umieszczono tabele ilustrujące omawiany materiał.

6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji ŚZpNP

1 stycznia 2011 r. w pionie śledczym Instytutu Pamięci Narodowej pracowało 108 prokuratorów. W Głównej Komisji było zatrudnionych 8 prokuratorów. W oddziałowych komisjach ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu obowiązki prokuratora wykonywało 100 prokuratorów.

W okresie statystycznym 1 prokurator Oddziałowej Komisji w Katowicach odszedł w stan spoczynku, 1 pozostawał na długotrwałym zwolnieniu, 2 prokuratorów z Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Łodzi przeniesiono do Biura Lustracyjnego, a 2 prokuratorów z Oddziałowej Komisji w Warszawie przebywa na urlopach wychowawczym i bezpłatnym.

31 grudnia 2011 r. w Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pracowało 102 prokuratorów. W oddziałowych komisjach służbę pełniło 94 prokuratorów, a w Głównej Komisji stan etatowy nie uległ zmianie i wynosił 8 prokuratorów (zob. tab. 1).

Tabela 1. Stan etatowy KŚZpNP

Lp.	Oddziałowa Komisja ŚZpNP	Stan na dzień 1.01.2011 r.		Stan na dzień 31.12.2011 r.	
		etaty	Liczba prokuratorów faktycznie wykonujących obowiązki	etaty	Liczba prokuratorów faktycznie wykonujących obowiązki
1.	Białystok	9	9	9	8
2.	Gdańsk	9	9	9	9
3.	Katowice	8	8	7	6
4.	Kraków	10	10	10	10
5.	Lublin	12	12	12	12
6.	Łódź	8	8	6	6
7.	Poznań	7	7	7	7
8.	Rzeszów	7	7	7	7
9.	Szczecin	7	7	7	7
10.	Warszawa	15	14	15	13
11.	Wrocław	9	9	9	9
12.	Razem	**101**	**100**	**98**	**94**
13.	Główna Komisja	8	8	8	8
14.	**Razem**	**109**	**108**	**106**	**102**

Należy podkreślić, że pomimo że w pionie śledczym IPN nie tylko nie zatrudniono nowych prokuratorów, lecz także kilku z nich przeniesiono, a niektórzy z innych względów nie mogli wypełniać powierzonych im obowiązków, prokuratorzy realizowali postawione przed nimi przez ustawodawcę zadania z podobną efektywnością jak w latach ubiegłych.

Poniższa tabela odzwierciedla obciążenie prokuratorów i poziom efektywności ich pracy w poszczególnych oddziałowych komisjach w 2011 r.

Tabela 2. Obciążenie prokuratorów i poziom efektywności ich pracy w poszczególnych oddziałowych komisjach w 2011 r.

Lp.	**Oddziałowa Komisja ŚZpNP**	Liczba spraw zarejestrowanych stan na 1.01.2011 r.	Liczba spraw zarejestrowanych w 2011 r.	Liczba postępowań prowadzonych w okresie od 1.01 do 31.12.2011 r. 31.12.2011 (c+d)	Liczba spraw załatwionych w 2011 r.	Liczba prokuratorów OK stan na 31.12.2011 r.	Obciążenie na jednego prokuratora e/g	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora f/g
a	**b**	**c**	**d**	**e**	**f**	**g**	**h**	**i**
1.	Białystok	106	75	181	69	8	22,63	8,63
2.	Gdańsk	85	100	185	102	9	20,55	11,33
3.	Katowice	114	83	197	79	6	32,33	13,17
4.	Kraków	147	100	247	109	10	24,7	10,9
5.	Lublin	120	133	253	142	12	21,08	11.83
6.	Łódź	80	99	179	89	6	29,83	14,83

Lp.	**Oddziałowa Komisja ŚZpNP**	Liczba spraw zarejestrowanych stan na 1.01.2011 r.	Liczba spraw zarejestrowanych w 2011 r.	Liczba postępowań prowadzonych w okresie od 1.01 do 31.12.2011 r. 31.12.2011 (c+d)	Liczba spraw załatwionych w 2011 r.	Liczba prokuratorów OK stan na 31.12.2011 r.	Obciążenie na jednego prokuratora e/g	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora f/g
7.	Poznań	86	109	195	113	7	27,86	16,14
8.	Rzeszów	92	138	230	150	7	32,86	21,43
9.	Szczecin	76	71	147	68	7	21,00	9,71
10.	Warszawa	123	73	196	99	13	15,08	7,62
11.	Wrocław	112	76	188	82	9	20,89	9,11
	Razem	**1141**	**1057**	**2198**	**1102**	**94**	**23,38**	**11,72**

Analiza danych przekazanych przez oddziałowe komisje wskazuje, że w 2011 r. średnie krajowe obciążenie na jednego prokuratora pionu śledczego wynosiło 23,38 śledztwa, a średnia liczba zakończonych postępowań – 11,72.

W związku ze zmianami ustawy o prokuraturze w okresie sprawozdawczym opracowano i przyjęto szereg aktów prawa wewnętrznego Komisji ŚZpNP, które uregulowały sprawy samorządu prokuratorskiego Komisji. Zmiany dotyczyły funkcjonowania ciał samorządowych: zebrania, zgromadzenia i kolegium.

6.2. Skontrum i śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich

Po zakończeniu w 2009 r. prac dotyczących skontrum akta niezakończonych śledztw prowadzonych przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i byłe Okręgowe Komisje Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przekazane zostały do dyspozycji oddziałowych komisji. Przekazano łącznie ponad 5000 spraw dotyczących głównie zbrodni nazistowskich i innych, które dotychczas pozostawały w stadium zawieszenia lub nie zostały zamknięte końcowymi decyzjami merytorycznymi.

Dodatkowo istotny zasób niezakończonych postępowań stanowią akta prawników niemieckich, którzy w sądach specjalnych w latach 1939–1945 wydawali bezprawne wyroki wobec obywateli polskich (711 jednostek aktowych). Do merytorycznego zakończenia pozostają również sprawy dotyczące zbrodni popełnionych na terenie Polski przez jednostki Wehrmachtu (200 jednostek archiwalnych).

W 2011 r. prokuratorzy Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zgodnie z wydanymi wytycznymi i zaleceniami, sukcesywnie podejmowali ze stanu zawieszenia sprawy objęte skontrum i po wykonaniu niezbędnych czynności procesowych kończyli decyzjami merytorycznymi.

W okresie od stycznia do grudnia 2011 r. prokuratorzy oddziałowych komisji podjęli 334 zawieszone śledztwa po byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Decyzjami merytorycznymi zakończono 252 sprawy. W porównaniu z ubiegłym rokiem (264 podjęte śledztwa i 142 zakończone) liczba zakończonych spraw tego rodzaju wzrosła. Dzięki temu, że w 2011 r. przeznaczono więcej środków finansowych na tłumaczenie dokumentów uzyskanych w tych sprawach za granicą, możliwe było przyspieszenie niektórych czynności śledczych. W 2010 r. na tłumaczenia wydano 77 987,34 zł, a w obecnym okresie statystycznym 141 513,94 zł.

W większości śledztw dotyczących zbrodni nazistowskich niezbędne jest ustalenie wyników postępowań prowadzonych przez niemieckie organy ścigania na podstawie materiałów przekazanych przez

byłą Główną Komisję BZpNP. Przykładem takich pracochłonnych spraw może być śledztwo o sygnaturze S 20/10/Zn dotyczące zbrodni popełnionych w szpitalach, punktach sanitarnych oraz domach opieki podczas powstania warszawskiego. Tego rodzaju postępowaniem jest także śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w obozie koncentracyjnym KL Auschwitz-Birkenau (sygnatura S 78/11/Zn). Śledztwo w tej sprawie, podobnie jak w sprawach innych obozów koncentracyjnych, nie zostało dotychczas merytorycznie zakończone, pomimo że na podstawie materiałów zebranych w tym śledztwie, a zwłaszcza przesłuchań świadków, przeprowadzone zostały procesy, w toku których skazano kilkudziesięciu członków załogi obozowej. Wiele wątków działalności obozu zagłady KL Auschwitz-Birkenau, pomimo rozpoczęcia badań nad nimi w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w., nie zakończono wydaniem decyzji merytorycznych, np. w sprawie zbrodniczej działalności dr. Józefa Mengele czy w sprawie zbrodni popełnionych na więźniach w czasie ewakuacji obozu w 1945 r.

Wskazane śledztwo jeszcze przed jego podjęciem wymagało znacznego zaangażowania prokuratora i personelu biurowego przy tworzeniu informatycznej bazy danych umożliwiającej procesowe opracowanie wszystkich kwestii dotyczących działalności obozu. Znacznego nakładu sił i środków wymaga przesłuchanie w charakterze świadków grupy żyjących do chwili obecnej byłych więźniów obozu (ok. pięciuset osób) oraz pozyskanie w drodze międzynarodowej pomocy prawnej odpowiednich dokumentów od instytucji zajmujących się dokumentowaniem i ściganiem zbrodni nazistowskich.

Istotnego znaczenia w działalności pionu śledczego nabiera prowadzenie śledztw w sprawach prawników niemieckich, którzy w latach 1939–1945 wydawali bezprawne wyroki wobec obywateli polskich.

Ujawnione w prowadzonych śledztwach wyroki sądów nazistowskich prokurator ocenia jako orzeczenia bezprawne, ponieważ realizowały one cele polityczne III Rzeszy, które zostały uznane za zbrodnicze. Ponadto wyroki te badane są pod kątem wystąpienia przesłanek umożliwiających potwierdzenie ich nieważności na podstawie niemieckiej Ustawy z dnia 25 sierpnia 1998 r. o uchyleniu narodowosocjalistycznych niesprawiedliwych wyroków karnych (Federalny Dziennik Ustaw z 1998 r., część I nr 58, wydany w Bonn 31 sierpnia 1998 r.).

Pion śledczy wystąpił dotychczas do niemieckich organów sądowych w 23 sprawach z wnioskami o potwierdzenie nieważności wyroków niemieckich sądów specjalnych. We wszystkich przypadkach uzyskano potwierdzenie nieważności tych wyroków. W ostatnim okresie sprawozdawczym skierowano 2 wnioski, które także zostały pozytywnie rozpoznane.

Tabela 3. Informacja o liczbie spraw podjętych z zawieszenia lub wszczętych po byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w 2011 r.

Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	Liczba spraw podjętych lub wszczętych	Liczba spraw zakończonych decyzjami merytorycznymi	Ogólne koszty tłumaczeń
OK. Bi	18	9	3 416,32 zł
OK. Gd	52	38	32 539,06 zł
OK. Ka	16	1	2 539,79 zł
OK. Kr	12	16	26 314,09 zł
OK. Lu	38	39	-
OK. Łd	54	30	11 748,17 zł
OK. Po	63	72	31 887,75 zł
OK. Rz	20	12	13 959,10 zł
OK. Sz	22	8	2 891,34 zł
OK. Wa	15	6	5 674,48 zł
OK. Wr	24	21	10 543,84 zł
Razem	**334**	**252**	**141 513,94**

Przeprowadzone prace związane ze skontrum ujawniły 233 jednostki archiwalne zawierające materiały Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, oznaczone sygnaturą Ds 326/66, dotyczące zbrodni Wehrmachtu popełnionych na terenie Polski w latach 1939–1945. W dniu 10 maja 2011 r. pismem o sygn. Or 3/WI/09 dyrektor Głównej Komisji przekazał właściwym miejscowo oddziałowym komisjom wyselekcjonowane materiały należące do tej kategorii spraw, celem podjęcia stosownych decyzji, w zależności od zawartości poszczególnych teczek archiwalnych.

6.3. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach

Prokuratorom oddziałowych komisji na dzień 1 stycznia 2011 r. z poprzedniego okresu statystycznego, tj. roku 2010, pozostało do załatwienia łącznie 1141 spraw (w tym 697 dotyczących zbrodni komunistycznych, 391 – zbrodni nazistowskich, 43 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a 10 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN (przepisy te penalizują zachowania skierowane przeciwko dokumentom, które powinny znaleźć się lub też znajdują się w zasobach archiwalnych IPN oraz publiczne i wbrew faktom negowanie zbrodni przeciwko narodowi polskiemu).

W okresie objętym sprawozdaniem do Komisji ŚZpNP wpłynęło łącznie 1057 spraw (w tym 523 sprawy dotyczyły zbrodni komunistycznych, 481– zbrodni nazistowskich, 41 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a 12 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN).

Ilość spraw, które wpłynęły do pionu śledczego, wskazuje, że pion śledczy nie zajmuje się tylko zakańczaniem wcześniej prowadzonych postępowań czy podejmowaniem z zawieszenia śledztw byłej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich. Nadal znajdują się osoby, które zwracają się do prokuratorów Komisji ŚZpNP o wyjaśnienie okoliczności tragicznych zdarzeń i odnalezienie winnych popełnienia zbrodni, należących do właściwości pionu śledczego IPN. Dotyczy to także zbrodni nazistowskich, które pomimo upływu wielu lat od zakończenia II wojny światowej stanowią znaczący procent przestępstw zgłaszanych co roku jako takie, które wymagają przeprowadzenia śledztwa przez pion śledczy IPN.

Prokuratorzy pionu śledczego Instytutu Pamięci Narodowej w 2011 r. zakończyli 1102 postępowania (z których 620 dotyczyło zbrodni komunistycznych, 435 – zbrodni nazistowskich, 30 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a 17 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN).

W 2011 r. w trakcie prowadzonych śledztw przedstawiono zarzuty piętnastu osobom.

W okresie statystycznym wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa zakończono 870 postępowań, w tym 444 – wobec niewykrycia sprawcy (sprawców) przestępstwa, zaś kolejnych 426 zakończono umorzeniem z innych powodów (art. 17 § 1 pkt 1 – 11 kpk np. wobec śmierci podejrzanego, wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego).

W 2011 r. prokuratorzy oddziałowych komisji w 147 sprawach, po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego, wydali postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa, a w 65 – inne decyzje kończące postępowanie (np. decyzję o połączeniu danego śledztwa z innymi prowadzonymi już postępowaniami lub decyzję o przekazaniu postępowania, według właściwości, do innego organu).

W 2011 r. spośród 62 zażaleń wniesionych na postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa lub o umorzeniu śledztwa 2 zostały uwzględnione przez prokuratora w trybie art. 463 § 1 i 465 § 1 kpk. Pozostałe zażalenia skierowano do rozpoznania przez właściwe sądy. W 4 przypadkach sądy uwzględniły złożone zażalenia (co stanowi 0,067%). 3 z uwzględnionych zażaleń dotyczyły decyzji o umorzeniu postępowania, a 1 – postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa.

W okresie statystycznym prokuratorzy skierowali do sądów 7 aktów oskarżenia, którymi objęto łącznie 9 oskarżonych.

Poniższa tabela dotyczy spraw zakończonych w 2011 r. z rozbiciem na rodzaj zbrodni, podjętą decyzję oraz okres prowadzenia śledztwa.

Tabela 4. Sprawy zakończone w 2011 r. z rozbiciem na rodzaj zbrodni, podjętą decyzję oraz okres prowadzenia śledztwa

	Decyzja końcowa	Postępowania prowadzone przez okres do 1 roku	Postępowania prowadzone przez okres do 3 lat	Postępowania prowadzone przez okres do 5 lat	Postępowania prowadzone przez okres pow. 5 lat
Zk	umorzenie	244	143	30	34
	odmowa	126	1	0	0
	akt oskarżenia	3	3	1	0
	zawieszenie	5	2	1	2
	inny sposób	18	7	1	1
Zn	umorzenie	296	77	6	8
	odmowa	12	0	0	0
	akt oskarżenia	0	0	0	0
	zawieszenie	2	0	0	1
	inny sposób	34	0	0	1
Zi	umorzenie	25	2	1	4
	odmowa	7	0	0	1
	akt oskarżenia	0	0	0	0
	zawieszenie	0	0	0	0
	inny sposób	3	0	0	0

Prokuratorzy najwięcej decyzji końcowych podejmują w sprawach, w których czas trwania śledztwa nie przekracza roku, jak również w sprawach trwających nie dłużej niż trzy lata.

Z uwagi na długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą kontynuowanie postępowań w trzynastu śledztwach wydano postanowienia o ich zawieszeniu. W dniu 31 grudnia 2011 r. we wszystkich oddziałowych komisjach było łącznie 59 zawieszonych śledztw, tj. o 4 postępowania więcej niż na zakończenie poprzedniego okresu sprawozdawczego.

Tabela 5. Informacja o śledztwach zawieszonych w okresie od stycznia do grudnia 2011 r.

Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	Liczba postanowień o zawieszeniu śledztwa wydanych w 2011 r.	Zawieszone postępowania stan na 1.01.2011 r. / stan na 31.12.2011 r.
Białystok	3	6/6
Gdańsk	0	2/2
Katowice	2	1/2
Kraków	0	8/8
Lublin	1	14/15
Łódź	0	0/0
Poznań	0	3/3

Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	Liczba postanowień o zawieszeniu śledztwa wydanych w 2011 r.	Zawieszone postępowania stan na 1.01.2011 r. / stan na 31.12.2011 r.
Rzeszów	2	2/4
Szczecin	1	4/5
Warszawa	4	12/11
Wrocław	0	3/3
Razem	13	55/59

W 2011 r. prokuratorzy pionu śledczego IPN przesłuchali łącznie 5855 świadków, z czego 4528 przesłuchano w ramach własnych śledztw, prowadzonych w poszczególnych oddziałowych komisjach, zaś kolejnych 1327 świadków – w ramach pomocy prawnej na rzecz innych oddziałowych komisji.

Podkreślenia wymaga fakt, że w 2010 r. prokuratorzy mogli przesłuchać aż 7094 świadków, a więc znacznie więcej niż w 2011 r. Ta dysproporcja wynika z faktu, że świadkowie umierają. Jakakolwiek zwłoka czy przerwa w działalności pionu śledczego spowoduje nieodwracalną szkodę, polegającą na niemożności zebrania wielu bezcennych relacji.

Zasadą jest, że prokuratorzy IPN osobiście wykonują większość czynności w prowadzonych śledztwach (jedynie w nielicznych sprawach zleca się wykonywanie czynności innym organom np. policji).

Wcześniej omówiono cechy charakterystyczne śledztw prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego IPN. Jedną z takich cech jest długotrwałość postępowań. O jej przyczynach również była mowa na początku sprawozdania z działalności KŚZpNP. W tym miejscu, dla lepszego zobrazowania sytuacji, wspomniane zjawisko przedstawione zostanie na podstawie przekazanych przez naczelników oddziałowych komisji danych statystycznych. W tabeli umieszczonej poniżej przedstawiono liczbę postępowań wymagających wieloletniego zbierania materiału dowodowego, w których niemożliwe jest szybkie wydanie decyzji merytorycznej kończącej śledztwo, pomimo upływu wielu lat od ich wszczęcia lub podjęcia z zawieszenia, z uwzględnieniem podziału na zbrodnie komunistyczne, nazistowskie i inne.

Tabela 6. Informacja o liczbie śledztw prowadzonych przez OK z rozbiciem na okresy trwania postępowań wg stanu na dzień 31 grudnia 2011 r.

Kategoria śledztw	Śledztwa prowadzone przez okres do 1 roku	Śledztwa prowadzone przez okres do 3 lat	Śledztwa prowadzone przez okres do 5 lat	Śledztwa prowadzone przez okres powyżej 5 lat	Razem
Zk	276	160	45	119	**600**
Zn	275	124	18	20	**437**
Zi	21	2	1	35	**59**
Razem	**572**	**286**	**64**	**174**	**1096**

Analizując powyższą tabelę, należy zwrócić uwagę, że w 2011 r. liczba śledztw prowadzonych przez okres dłuższy niż pięć lat w dalszym ciągu utrzymuje się na tym samym poziomie – w roku 2010 prowadzono 172 postępowania tego rodzaju. Długi czas trwania postępowań wynika z tego, że są to w większości postępowania dotyczące lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX w., co utrudnia dotarcie do świadków, pokrzywdzonych i zebranie materiału dowodowego. Śledztwa te są najczęściej postępowaniami przejętymi po b. Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, której prokuratorzy wszczynali śledztwa dotyczące długiego okresu i obejmujące bardzo wiele

czynów. Za przykład może służyć śledztwo prowadzone przez prokuratora OK w Warszawie (sygn. S 11/01/Zk), dotyczące zbrodni popełnionych w latach 1944–1956 przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, jak również śledztwo prowadzone w sprawie wywiezienia obywateli polskich przez władze sowieckie z obszaru woj. białostockiego w okresie od 17 września 1939 r. do czerwca 1941 r. (sygn. S 32/00/Zk), prowadzone przez prokuratora OK w Białymstoku. Bardzo pracochłonne, wymagające ustalenia i przesłuchania w charakterze świadków setek, a niekiedy tysięcy, osób, są śledztwa prowadzone przez OK w Lublinie i OK we Wrocławiu w sprawach zbrodni popełnionych w trakcie II wojny światowej przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej.

Liczba śledztw prowadzonych przez okres dłuższy niż pięć lat jest więc nadal bardzo wysoka. Pomimo braku określonego terminu zakończenia śledztwa, który byłby wyznaczony przez ustawodawcę, kierownictwo Głównej Komisji nie pozostawia takich postępowań bez kontroli. Wszyscy prokuratorzy oddziałowych komisji mają obowiązek składania co trzy miesiące sprawozdań z działań podejmowanych w ramach prowadzonych śledztw na ręce prokuratorów Wydziału Nadzoru nad Śledztwami GK. Dodatkowo prokuratorzy Wydziału Nadzoru zostali zobowiązani do dokonania oceny zasadności prowadzenia poszczególnych śledztw przez tak długi okres. Zbadanie spraw tego rodzaju ujęto w zatwierdzonym 17 stycznia 2012 r. przez dyrektora Głównej Komisji Planie najważniejszych działań Wydziału Nadzoru opracowanym na rok 2012.

Obecnie największą grupę spraw prowadzonych przez okres ponad pięciu lat stanowią śledztwa dotyczące zbrodni komunistycznych popełnionych w latach 1939–1956. Drugą grupę stanowią postępowania dotyczące zbrodni popełnionych w okresie II wojny światowej, zbrodni na ludności polskiej dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich. Śledztwa te wymagają, zgodnie z treścią w art. 45 ust. 3 Uustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP, ustalenia i przesłuchania w charakterze świadków setek, a w niektórych sprawach ponad tysiąca, osób oraz skierowania wielu wniosków o międzynarodową pomoc prawną.

6.4. Realizacja obowiązków ustawowych pionu śledczego IPN, innych niż wynikające z ustawy o IPN–KŚZpNP

W wyniku nowelizacji Ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (DzU z 2010 r. nr 29 poz. 153 z późn. zm.) Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu objęta została obowiązkiem przekazywania danych do Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych.

Z korespondencji z Komendą Główną Policji uzyskano informację, że opracowano nową aplikację dostępową do systemu informatycznego KCIK, która została udostępniona Instytutowi Pamięci Narodowej.

Pracownicy Biura Informatyki IPN przygotowali z kolei strukturę systemu dostępowego, a prokuratorzy Głównej Komisji – słownik wyrażeń używanych przez prokuratorów oddziałowych komisji, w celu wprowadzenia ich do systemu informatycznego KCIK. Obecnie trwają prace nad synchronizacją aplikacji dostępowej i Elektronicznego Wykazu Postępowań, co z jednej strony usprawni przekazywanie informacji kryminalnych, z drugiej zaś służyć ma udoskonaleniu systemu Elektronicznego Wykazu Postępowań, o którym mowa niżej. Wszystkie prace prowadzone są wspólnie przez Biuro Informatyki IPN i Główną Komisję.

Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dysponuje autorskim programem informatycznym o nazwie Elektroniczny Wykaz Postępowań, zwanym dalej EWP, służącym do analizowania, gromadzenia i przetwarzania w celach statystyczno-informacyjnych danych z prowadzonych w oddziałowych komisjach postępowań przygotowawczych. Baza EWP obejmuje całość śledztw prowadzonych dotychczas w Instytucie Pamięci od 2000 r. Pozwala ona na uzyskanie informacji dotyczących konkretnego postępowania, jego przebiegu, przedmiotu, referentów, a także terminu oraz sposobu zakończenia. W okresie statystycznym wskazana baza była

uzupełniana na bieżąco w trakcie prowadzonych postępowań. Przedmiotowa baza jest administrowana w ramach systemów informatycznych Instytutu Pamięci Narodowej.

W 2011 r. prokuratorzy Głównej Komisji opiniowali 45 projektów zarządzeń wewnętrznych uregulowań prawnych – projektów zarządzeń prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, w przypadku 8 z nich zgłoszono uwagi. Główna Komisja ŚZpNP nie opiniowała powszechnych aktów prawnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 9 ustawy o prokuraturze.

6.5. Szkolenia

5–7 października 2011 r. w Jachrance odbyło się ogólnopolskie szkolenie prokuratorów i pracowników sekretariatów Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i oddziałowych komisji. W szkoleniu wzięło udział 68 prokuratorów i 24 pracowników sekretariatów.

Tematy zajęć szkoleniowych dla prokuratorów dotyczyły kwestii związanych z dochodzeniem roszczeń odszkodowawczych za zbrodnie popełnione w okresie II wojny światowej, problematyką przeprowadzania dowodów z dokumentów znajdujących się w archiwach państwowych, skargą na przewlekłość postępowania przygotowawczego, materialnymi i procesowymi aspektami prowadzenia postępowań dotyczących przestępstw opisanych w art. 54–55 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP. Zajęto się również problematyką prowadzenia śledztw w sprawach zbrodni nacjonalistów ukraińskich dokonanych na osobach narodowości polskiej w latach 1939–1945 na terenie województw lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego. Referaty zostały wygłoszone przez prokuratorów Głównej Komisji ŚZpNP i oddziałowych komisji.

Organizowane szkolenia mają na celu stworzenie okazji do dyskusji na temat praktyki stosowania przepisów ustawy o IPN w postępowaniu karnym.

Przypomnijmy, że do czasu wydania ustawy o IPN–KŚZpNP nie było instrumentów prawnych do pociągnięcia do odpowiedzialności sprawców niektórych kategorii przestępstw. Wyroki uzyskane w sprawach, w których prokuratorzy IPN kierowali do sądów akty oskarżenia, mają często charakter precedensowy, stąd niezwykle istotna jest wymiana doświadczeń pomiędzy prokuratorami pionu ścigania IPN oraz regularne dokonywanie analizy orzeczeń wydawanych przez sądy w takich sprawach. Z myślą o tym w Głównej Komisji ŚZpNP tworzona jest baza orzecznictwa zawierająca kopie wyroków i postanowień prokuratorów o umorzeniu śledztwa czy też o odmowie jego wszczęcia szczególnie interesujących z prawnego punktu widzenia.

W czasie szkolenia odbyły się także spotkanie prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej z prezesem Instytutu Pamięci Narodowej i przewodniczącym Rady Instytutu Pamięci Narodowej i zebrania prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej oraz prokuratorów oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

Przedmiotem szkolenia pracowników sekretariatów były natomiast zagadnienia związane z profesjonalną obsługą sekretariatów.

6.6. Nadzór służbowy nad działalnością pionu śledczego IPN

Prokuratorzy Głównej Komisji w 2011 r. nie przeprowadzali wizytacji w oddziałowych komisjach; podyktowane to było zakończeniem wizytacji wszystkich komisji w poprzednim okresie statystycznym i zaplanowaniem kolejnych wizytacji zgodnie z dyspozycją § 89 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. na rok 2012. Realizując założenia „Planu najważniejszych działań Wydziału Nadzoru nad Śledztwami Głównej Komisji ŚZpNP na rok 2011", prokuratorzy przeprowadzili bieżące kontrole wszystkich oddziałowych komisji.

Działania kontrolne objęły następujące zagadnienia:

1. analizę i kontrolę wybranych losowo spraw umorzonych na zasadzie art. 17 § 1 pkt. 6 kpk dotyczących zbrodni nazistowskich (Zn) pod kątem realizacji zaleceń co do sposobu postępowania

w sprawach niezakończonych postępowań nazistowskich prowadzonych w byłej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce;

2. badanie śledztw wszczętych i obecnie prowadzonych od 2000 do 2006 r. w oddziałowych komisjach w celu ustalenia przyczyn długotrwałości tych postępowań;

3. kontrolę wybranych spraw z rejestru Korespondencji ogólnej, dotyczącej m.in. postępowań skargowych, sprawności i terminowości realizacji pomocy prawnej.

Prokuratorzy Głównej Komisji, działając na podstawie § 74 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, przeprowadzili również kontrolę dziesięciu referatów prokuratorów oddziałowych komisji. Kontrola obejmowała sprawy w toku, zakończone, zawieszone, jak również przydzielone prokuratorowi po przeprowadzonym postępowaniu skontrum, w zakresie niezakończonych spraw byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Polsce.

Przypomnijmy, że wszystkie postępowania prowadzone przez oddziałowe komisje objęte są przez prokuratorów Głównej Komisji nadzorem służbowym z biegu postępowań, który polega na tym, że co trzy miesiące referenci spraw składają sprawozdania z biegu postępowań zgodnie z dyspozycją art. 49 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej. Śledztwa prowadzone przez prokuratorów KŚZpNP objęte są także bieżącą kontrolą służbową prowadzoną w trybie § 74 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Dodatkowo w siedemnastu postępowaniach prowadzonych w 2011 r. w oddziałowych komisjach ŚZpNP prokuratorzy Głównej Komisji sprawowali zwierzchni nadzór służbowy w rozumieniu § 79 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2010 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Prokuratorzy Głównej Komisji nie mają kompetencji – wynikających z art. 8 lit. b ustawy o prokuraturze – do przejmowania spraw prowadzonych przez prokuratorów podległych i wykonywania ich czynności. Ograniczenie to wynika z uregulowań zawartych w art. 45 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej.

W okresie sprawozdawczym do naczelników oddziałowych komisji wpłynęło osiemnaście skarg, z których siedemnaście zostało rozpoznanych w 2011 r. i uznanych za bezzasadne. Do Wydziału Nadzoru Głównej Komisji ŚZpNP wpłynęły trzy skargi, z których dwie zostały w 2011 r. rozpoznane i uznane za niezasadne. Skargi nierozpoznane w trakcie okresu sprawozdawczego zostaną rozpoznane w ustawowym terminie w roku 2012.

W 2011 r. do oddziałowych komisji wpłynęło 75 wniosków o udostępnienie informacji publicznej, z których 74 rozpatrzono pozytywnie. Prokuratorzy pionu śledczego IPN otrzymali 61 wniosków o umożliwienie zapoznania się z aktami śledztwa, 60 wniosków rozpoznano i wydano zarządzenia o udostępnieniu akt śledztwa, jeden wniosek został rozpoznany negatywnie.

W okresie sprawozdawczym odnotowano tylko jedną skargę w trybie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. 21 listopada 2011 r. do Sądu Apelacyjnego w Katowicach wpłynęła skarga na przewlekłość w śledztwie S 86/09/Zk Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach.

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2011 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uwzględnił skargę, stwierdzając przewlekłość wskazanego wyżej śledztwa, która dotyczyła zaniechania przez prokuratora podjęcia decyzji merytorycznej w niniejszej sprawie w ciągu czternastu dni od daty wydania postanowienia o zamknięciu śledztwa. Sąd zlecił prowadzącemu postępowanie niezwłoczne wniesienie aktu oskarżenia lub podjęcie decyzji merytorycznej kończącej postępowanie przygotowawcze. W związku z uwzględnieniem skargi dotyczącej przewlekłości postępowania przygotowawczego będącego w toku dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP zarządzeniem z dnia 29 grudnia 2011 r. na podstawie art. 47 ust. 1 i 6 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, art. 18 ust. 2a Ustawy z 20 czerwca

1985 r. o prokuraturze oraz § 74 ust. 2 § 79 ust. 1 i 2 i § 365 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. Regulamin urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury objął zwierzchnim nadzorem służbowym niniejsze śledztwo.

6.7. Śledztwa umorzone ze względu na przedawnienie karalności, w związku z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r.

Wydana przez Sąd Najwyższy i omówiona w pierwszej części niniejszego sprawozdania z działalności pionu śledczego IPN uchwała w sprawie przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych zagrożonych karą poniżej pięciu lat pozbawienia wolności miała duży wpływ na decyzje merytoryczne podejmowane przez prokuratorów pionu śledczego, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 7. Postępowania umorzone na podstawie art. 17 § 1 pkt 1, 2 i 6 kpk w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 r.

Oddziałowa Komisja	Śledztwa Zk stan na 1 stycznia 2011/31 grudnia 2011	Liczba spraw zarejestrowanych w repertorium Zk w 2011 r.	Liczba spraw zakończonych przez prokuratorów na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk	Liczba spraw zakończonych przez prokuratorów na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 i 2 kpk	Liczba spraw zakończonych przez sądy na podstawie art. 17 § 1 pkt 1, 21 art. 17 § 1 pkt 6 kpk
Białystok	6/54	44	8	12	1
Gdańsk	33/23	31	4	6	5
Katowice	75/65	41	14	13	2
Kraków	89/83	65	7	18	-
Lublin	83/64	50	8	15	1
Łódź	54/50	34	6	3	-
Poznań	28/35	35	8	5	1
Rzeszów	65/48	87	29	31	-
Szczecin	50/48	37	5	12	-
Warszawa	92/69	51	13	37	2
Wrocław	68/61	48	13	29	-
Ogółem	697/600	523	115	181	12

Jak wynika z powyższej tabeli oddziałowe komisje w 2011 r. prowadziły łącznie 1200 postępowań dotyczących zbrodni komunistycznych, z których 115 zostało umorzonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk (z powodu przedawnienia karalności czynu), co było wynikiem stosowania uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r. 181 postępowań zostało zakończonych na podstawie art. 17 § 1 pkt l i 2 kpk **(**postępowanie zakończono ze względu na fakt, że czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia, czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa).

Spośród wszystkich zawisłych przed sądami spraw 12 postępowań zostało zakończonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 1, 2 i 6 kpk, czyli z uwagi na przedawnienie karalności czynu.

6.8. Udział prokuratorów pionu śledczego IPN w postępowaniach sądowych

Udział prokuratorów pionu śledczego w postępowaniu przed sądem zilustrować może poniższe zestawienie najważniejszych aktów oskarżenia skierowanych do sądów w 2011 r. i uzyskanych orzeczeń.

W 2011 r. prokuratorzy IPN skierowali do sądów 7 aktów oskarżenia wobec 9 osób w tym:

– Oddziałowa Komisja w Krakowie – 2 akty oskarżenia (S 3/11/Zk – 1 oskarżony, S 81/10/Zk – 1 oskarżony);

– Oddziałowa Komisja w Poznaniu – 1 akt oskarżenia (S 6/10/Zk – 1 oskarżony);

– Oddziałowa Komisja w Rzeszowie – 2 akty oskarżenia (S 22/10/Zk – 1 oskarżony, S 14/11/Zk – 1 oskarżony);

– Oddziałowa Komisja w Szczecinie – 1 akt oskarżenia (S 87/06/Zk – 3 oskarżonych);

– Oddziałowa Komisja w Warszawie – 1 akt oskarżenia (S 74/10/Zk – 1 oskarżony).

Prokuratorzy pionu śledczego w 2011 r. wystąpili do sądów okręgowych z trzema apelacjami od orzeczeń sądów I instancji, a także skierowali w trybie art. 459 § 1 i 3 kpk do sądów okręgowych cztery zażalenia.

W 2011 r. sądy rozpoznające akty oskarżenia wniesione przez prokuratorów pionu śledczego IPN wydały orzeczenia wobec 35 oskarżonych (dla przykładu w roku 2010 orzeczenia zapadły wobec 113 oskarżonych). Wobec 12 oskarżonych wydano w roku 2011 wyroki skazujące, 2 oskarżonych uniewinniły sądy I instancji. Wobec żadnego z oskarżonych nie zastosowano przepisów Ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (DzU z 1989 r. nr 64 poz. 390). W przypadku 21 oskarżonych postępowanie umorzono.

Wyroki uniewinniające zapadły w następujących sprawach:

1. w sprawie S 17/06/Zk – wyrokiem Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 14 czerwca 2011 r.;
2. w sprawie S 42/08/Zk – wyrokiem Sądu Rejonowego w Przeworsku z dnia 9 maja 2011 r.

W okresie sprawozdawczym dyrektor GKŚZpNP wniósł siedem kasacji w sprawach, w których zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale z dnia 25 maja 2010 r., sygn. akt I KZP 5/10 (OSNKW 2010/7/55), upłynął okres przedawnienia karalności czynów przypisanych oskarżonym.

We wszystkich wskazanych wyżej przypadkach kasacje zostały uwzględnione jako „oczywiście zasadne". Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP wniósł również kasację od postanowienia Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa z dnia 15 marca 2011 r., sygn. akt WZ 8/11, w sprawie przeciwko Jerzemu G., oskarżonemu o przestępstwo z art. 248 § 2 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (DzU nr 60 poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 2 ust 1 i art. 3 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jednolity DzU z 2007 r. nr 63 poz. 424 z późn. zm.). Zaskarżonym postanowieniem Sąd Najwyższy orzekł, że w odniesieniu do zarzuconych oskarżonemu czynów, pozostających w związku z orzekaniem na stanowisku sędziego Wojskowego Sądu Rejonowego, oskarżonemu przysługiwał immunitet sędziowski zarówno w czasie zajmowania stanowiska sędziego, co wynikało z art. 53 § 2 Dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 r. Prawo o ustroju Sądów Wojskowych i Prokuratury Wojskowej (DzU nr 6 poz. 29 z późn. zm.) oraz z art. 22 § 1 Ustawy z dnia 8 czerwca 1972 r. o ustroju sądów wojskowych (DzU nr 23 poz. 166 z późn. zm.), jak i po zwolnieniu z tego stanowiska, co wynikało z art. 22 § 4 ustawy z dnia 8 czerwca 1972 r. Postanowieniem z dnia 18 października 2011 r., sygn. akt WK 7/11, Sąd Najwyższy oddalił kasację kwestionującą zasadność powyższego stanowiska jako oczywiście bezzasadną. Oddalenie kasacji nastąpiło ze względów formalnych.

Prokuratorzy oddziałowych komisji w 2011 r. 242 razy stawali przed sądami, uczestnicząc w rozprawach i posiedzeniach. Prokuratorzy Głównej Komisji wzięli udział w jednej rozprawie apelacyjnej i jednej rozprawie kasacyjnej.

6.9. Śledztwa budzące szerokie zainteresowanie społeczne, niezakończone wydaniem decyzji merytorycznej

Poniżej zaprezentowano kilka spośród prowadzonych w okresie sprawozdawczym śledztw budzących szerokie zainteresowanie społeczne lub też z innych powodów uznanych przez naczelników Oddziałowych Komisji za szczególnie ważne dla działalności pionu śledczego IPN.

- **S 38/04/Zk** – śledztwo w sprawie zbrodni katyńskiej stanowiącej zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. w sprawie zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, wykonujących podjętą w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwałę Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików).

Aktualnie postępowanie prowadzi zespół śledczy, składający się z trzech prokuratorów Oddziałowej Komisji w Warszawie. Pomocy zespołowi śledczemu udzielają prokuratorzy z pozostałych dziesięciu oddziałowych komisji w Polsce, którzy prowadzą przesłuchania świadków zamieszkałych na terenie należącym do właściwości danej komisji. Do chwili obecnej przeprowadzono przesłuchanie łącznie 2726 świadków. Większość z nich stanowią członkowie rodzin zamordowanych. Przesłuchania świadków odbywają się nie tylko na terenie Polski, lecz także poza jej granicami. W toku śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej poszukiwane są w kraju i poza jego granicami dokumenty i inne dowody mogące mieć istotne znaczenie dla przedmiotu postępowania. W tym celu prowadzone są rozliczne kwerendy mające doprowadzić do odnalezienia archiwalnych dokumentów, fotografii i dokumentalnych materiałów filmowych dotyczących zbrodni katyńskiej. Do chwili obecnej do akt śledztwa wpłynęło w kilku transzach łącznie 148 tomów kopii akt śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej nr 159 w sprawie zbrodni katyńskiej. Pierwsza partia 67 tomów przekazana została w dniu 8 maja 2010 r. przez władze państwowe Federacji Rosyjskiej na ręce wykonującego wówczas obowiązki Prezydenta RP Marszałka Bronisława Komorowskiego. Akta te są tożsame z udostępnioną prokuratorom IPN w październiku 2005 r. w Moskwie jawną dokumentacją 67 tomów akt sprawy nr 159, z których treścią się wówczas zapoznali, jednak bez możliwości sporządzenia jej kopii. Planowane jest stopniowe tłumaczenie tejże dokumentacji. Następnie Prokuratura Generalna FR, realizując wniosek o udzielenie pomocy prawnej, za pośrednictwem Ambasady RP w Moskwie przekazała stronie polskiej w trzech transzach kolejno 20, 50 i 11 tomów uwierzytelnionych przez stronę rosyjską kserokopii dokumentów ze śledztwa nr 159. Treść tych materiałów pozostawała dotąd nieznana (nie udostępniono ich w 2005 r. prokuratorom IPN w Moskwie). Na obecnym etapie śledztwa zakończono, przy udziale biegłych tłumaczy, dokonywanie oględzin tych 81 tomów akt. Aktualnie podlega tłumaczeniu dokumentacja z 20 tomów akt. W uzyskanych dotychczas kopiach akt sprawy nr 159 stwierdzono brak dokumentów zawierających personalia 3870 obywateli polskich – więźniów osadzonych w więzieniach na tzw. Zachodniej Białorusi, zamordowanych także w wyniku realizacji postanowień wspomnianej uchwały Biura Politycznego KCWKP z dnia 5 marca 1940 r. (te brakujące dokumenty określa się potocznie mianem „białoruskiej listy katyńskiej"). W 2011 r. rozpoczęto oględziny 52 jednostek archiwalnych kopii bardzo obszernej dokumentacji odnoszącej się do zbrodni katyńskiej, pozyskanej do zasobu IPN z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Obecnie trwa oczekiwanie na realizację przez prokuraturę Stanów Zjednoczonych Ameryki wniosku Oddziałowej Komisji w Warszawie z dnia 26 maja 2009 r. o pomoc prawną (sporządzenie uwierzytelnionych kserokopii dokumentacji Specjalnej Komisji Śledczej Kongresu USA powołanej do zbadania okoliczności zbrodni katyńskiej – tzw. Komisji Maddena).

- **S 19/05/Zn** – śledztwo w sprawie zabójstwa prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego, dokonanego w dotychczas nieustalonym miejscu i czasie między grudniem 1939 r. a majem 1945 r.; zostało ono podjęte z zawieszenia przez Oddziałową Komisję ŚZpNP w Warszawie 20 lipca 2005 r. W toku śledztwa sprawdzanych jest wiele wersji, m.in. ta, że prezydent Stefan Starzyński

został aresztowany w Warszawie na przełomie jesieni i zimy 1939 r. w ramach „czystek" dokonywanych przez IV grupę operacyjną Policji Bezpieczeństwa pod dowództwem Lothara Beutela i że został zamordowany w Warszawie (park Natoliński) lub pod Warszawą (Palmiry).

- **S 1/06/Zn** – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa polegającej na zabójstwie przez żołnierzy niemieckich 8 i 9 sierpnia 1944 r. w ruinach Teatru Wielkiego w Warszawie ok. 350 osób należących do polskiej ludności cywilnej oraz usiłowania zabójstwa W.Ś. i J.S. W jego przebiegu ustalono, że w pierwszych dniach powstania warszawskiego żołnierze niemieccy wypędzili ludność cywilną z budynków mieszkalnych znajdujących się w pobliżu Teatru Wielkiego, tj. z rejonu ulic Trębackiej, Focha, Krakowskiego Przedmieścia, Wierzbowej, Senatorskiej, Fredry i Alberta, a następnie ludzi tych umieścili w ruinach opery i tam podzielili na dwie grupy. W jednej znajdowały się kobiety z małymi dziećmi, w drugiej zaś mężczyźni oraz chłopcy w wieku kilkunastu lat. Kobiety wraz z dziećmi zostały wypędzone z Warszawy do obozu przejściowego w Pruszkowie. Natomiast zatrzymani w ruinach Teatru Wielkiego mężczyźni w liczbie ok. 350 zostali przez żołnierzy niemieckich w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r. zastrzeleni, a ich zwłoki spalono. Dwóm młodym wówczas chłopcom W.Ś. i J.S. udało się uciec z miejsca egzekucji. Pomimo podjęcia szeregu czynności procesowych zdołano ustalić nazwiska jedynie 33 ofiar tej zbrodni. W ramach dotychczasowej współpracy prowadzonej z Centralą w Ludwigsburgu otrzymano kopie z archiwalnych akt umorzonych postępowań karnych prowadzonych w sprawie zbrodni popełnionych przez byłych członków brygady szturmowej „Dirlewanger", jak również szereg innych materiałów, które poddano szczegółowej analizie pod kątem możliwości wykorzystania w śledztwie. Ustalono też, że w zasobie archiwalnym Centrali w Ludwigsburgu nie ma dokumentów związanych z przedmiotem prowadzonego postępowania przygotowawczego. Ponadto na podstawie odpowiedzi uzyskanej z prokuratury w Koblencji ustalono, że w Archiwum Federalnym w Koblencji nie ma żadnych dokumentów dotyczących udziału niemieckich żołnierzy w walkach w okolicy placu Teatralnego podczas powstania warszawskiego, jak również dotyczących brygady Dirlewangera. Obecnie Oddziałowa Komisja w Warszawie czeka na realizację przez stronę niemiecką wniosku o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej w zakresie dotyczącym opracowania sprawozdania końcowego z analizy zasobów archiwalnych dotyczących zbrodni w Teatrze Wielkim.
- **S 3/08/Zk –** śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych polegających na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad działaczami opozycyjnymi, członkami NSZZ „Solidarność" od listopada 1982 r. do lutego 1983 r. przez żołnierzy zawodowych Ludowego Wojska Polskiego w jednostce wojskowej nr 3466 w Czerwonym Borze przez zmuszanie pokrzywdzonych do przebywania w niedostatecznie ogrzewanych pomieszczeniach, wykonywania ciężkich prac i ćwiczeń wojskowych w warunkach stanowiących zagrożenie dla stanu ich zdrowia, znieważanie, kierowanie gróźb karalnych, co stanowiło represję wobec pokrzywdzonych. Część mężczyzn nie kwalifikowała się całkowicie do tego rodzaju służby z uwagi na zły stan zdrowia i wiek, a ponadto niektórzy osadzeni poruszali się o kulach i laskach. Warunki bytowo-socjalne w obozie były złe. Działaczy osadzono w nieogrzewanych barakach zrobionych z wagonów towarowych. Nadzorujący ich żołnierze zawodowi szykanowali osadzonych przez urządzanie marszobiegów, wulgarne wyzwiska i grożenie pobiciem. W toku postępowania przeprowadzono kwerendy materiałów archiwalnych dotyczących przedmiotowej jednostki wojskowej. Na podstawie analizy dostępnych akt ustalono dane osobowe i adresy niektórych działaczy opozycyjnych, którzy przebywali wówczas w przedmiotowej jednostce.
- **S 56/11/Zn** – śledztwo w sprawie zabójstw popełnionych od lipca 1944 r. do stycznia 1945 r. w Oświęcimiu i innych miejscowościach przez funkcjonariuszy SS i innych formacji zbrojnych III Rzeszy Niemieckiej, idących na rękę władzy państwa niemieckiego, na ewakuowanych więźniach obozu zagłady KL Auschwitz-Birkenau i jego podobozów na trasie marszów ewakuacyjnych, tj. dotyczące czynu opisanego w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

• **S 78/11/Zn** – śledztwo w sprawie naruszenia prawa międzynarodowego od maja 1940 r. do stycznia 1945 r. w Oświęcimiu i innych miejscowościach przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, którzy pozbawili wolności obywateli polskich przez osadzenie ich w obozie koncentracyjnym KL Auschwitz-Birkenau i poddali ich tam nieludzkiemu traktowaniu oraz dokonywali ich zabójstw, co stanowiło zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. dotyczące czynu opisanego w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

• **S 56/11/Zn –** śledztwo w sprawie masowych zabójstw obywateli polskich dokonanych jesienią 1939 r. w Piaśnicy k. Wejherowa. Do dnia dzisiejszego nie ujawniono liczby zamordowanych i dysponujemy jedynie szacunkowymi danymi. Według niektórych z nich może ona wynosić nawet 12–14 tysięcy. Zbrodnia ta została dokonana przez okupanta niemieckiego w ramach akcji likwidacji polskiej inteligencji i Polaków uznanych za wrogich Niemcom, przygotowanej przed napaścią Niemiec na Polskę w Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy (operacja „Tannenberg"), a przeprowadzonej jesienią 1939 r. Ocenia się, że w wyniku jej realizacji zamordowano na terenie Pomorza ok. 65 tys. osób. Niemcy dokonywali egzekucji w terenie ustronnym, do którego wstęp był wzbroniony pod groźbą śmierci, a później dokładnie zacierali wszelkie ślady zbrodni. Np. w 1944 r. zmusili więźniów Stutthofu do rozkopania mogił i wydobycia zwłok, które następnie spalili, a pozostałe kości zmielili. Po zakończeniu prac więźniowie zostali zabici, a ich ciała również spalono. Zniszczono również dokumenty dotyczące tej zbrodni, a los ocalałych przejętych przez PUBP w Wejherowie nie jest znany. Dlatego podczas prac ekshumacyjnych w październiku 1946 r. w zdecydowanej większości masowych grobów znaleziono jedynie prochy i kawałki kości ludzkich. Jedynie w dwóch mogiłach, o których Niemcy „zapomnieli", odkryto 305 zwłok zamordowanych. Tylko 55 z nich zostało zidentyfikowanych przez osoby najbliższe. W chwili obecnej w archiwach niemieckich prowadzone są m.in. poszukiwania wytworzonych przez władze okupacyjne dokumentów dotyczących zbrodni.

• **S 17/06/Zk –** śledztwo w sprawie funkcjonowania od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach dawnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych związku kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, w tym zabójstw działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa (art. 258 § 1 i 3, art. 148 § 1, art. 231 § 1 kk i innych w zw. z art. 1 pkt 1 lit a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP). Śledztwo zostało wszczęte 5 lutego 2002 r. przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie, a następnie 8 marca 2006 r. przekazane do dalszego prowadzenia OKŚZpNP w Warszawie. Przedmiotem śledztwa objęto 46 zdarzeń, w których zgromadzony materiał dowodowy uprawdopodabniał możliwość zaistnienia przestępstw związanych z działaniami funkcjonariuszy państwa komunistycznego na szkodę działaczy opozycyjnych oraz duchowieństwa, w tym również zdarzeń będących uprzednio przedmiotem postępowania prokuratury powszechnej w ubiegłych latach. Prowadzone czynności śledcze pozwoliły dotychczas na zawężenie przedmiotu postępowania do 33 wątków, w których w dalszym ciągu wykonywane są czynności dowodowe zmierzające do ustalenia, czy w poszczególnych czynach udział brali funkcjonariusze MSW, w jakich jednostkach organizacyjnych byli zatrudnieni oraz czy działania te podejmowano w ramach związku kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie opisanych wyżej przestępstw. Obszerność zgromadzonego materiału dowodowego, który w znacznej mierze ma charakter poszlakowy, wymaga pracochłonnej weryfikacji wszelkich, nawet najdrobniejszych informacji, w tym poszukiwania dowodów w zachowanej dokumentacji archiwalnej, w celu skonfrontowania tak uzyskanych informacji z treścią zeznań byłych funkcjonariuszy.

• **S 69/01/Zk** – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych będących nadto zbrodniami przeciwko ludzkości polegających na zabójstwie w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu około 600 osób zatrzymanych na terenie Suwalszczyzny podczas „obławy augustowskiej" dokonanej przez wojska NKWD, przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy Ludowego Wojska

Polskiego. Prokuratorzy kilkakrotnie zwracali się w tej sprawie do Rosji o udzielenie pomocy prawnej (6 grudnia 1995 r., 24 lipca 2003 r., 10 marca 2006 r. oraz 30 lipca 2009 r.). 4 stycznia 1995 r. Główna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej w piśmie skierowanym do Ambasady Rzeczpospolitej Polskiej w Moskwie podała, że w wyniku pacyfikacji terenów Polski północno-wschodniej i części terytorium obecnej Litwy zatrzymano czasowo około 7000 osób w ramach unieszkodliwiania formacji „antyradziecko nastawionej Armii Krajowej". Potwierdzono przy tym aresztowanie części osób z tej grupy przez organy „Smiersz" 3 Frontu Białoruskiego. Grupa ta liczyła 592 osoby, których dalszy los, zgodnie z treścią wzmiankowanej informacji, jest nieznany. Dane te są w znacznej mierze zgodne z poczynionymi w toku śledztwa ustaleniami faktycznymi. Strona rosyjska w kolejnych odpowiedziach usztywniła stanowisko, twierdząc, że nie dysponuje żadnymi materiałami związanymi z losami osób zaginionych podczas obławy, i nie udostępniła żądanych w odezwach dokumentów, a w piśmie z dnia 25 lipca 2011 r. przesłanym do Prokuratury Generalnej Rzeczpospolitej Polskiej, będącym odpowiedzią na wniosek strony polskiej o pomoc prawną z dnia 30 lipca 2009 r., podała, że w tej sprawie dysponuje tylko takimi informacjami, które stronie polskiej przekazano 4 stycznia 1995 r. 23 września 2010 r. skierowano wniosek o pomoc prawną do Białorusi, w którym zwrócono się o przeprowadzenie kwerend w Narodowym Archiwum Republiki Białorusi w Mińsku, Archiwum Państwowym Publicznych Organizacji z rejonu Białorusi oraz w Państwowym Archiwum Obwodu Grodzieńskiego, a także w innych białoruskich zbiorach archiwalnych, w celu odnalezienia dokumentacji związanej z przedmiotem śledztwa S 69/01/Zk. Białoruś odmówiła stronie polskiej zrealizowania tego wniosku o pomoc prawną. W ramach czynności prowadzonych w omawianym śledztwie do chwili obecnej przesłuchano około 700 świadków spośród członków rodzin osób aresztowanych i ich sąsiadów będących niejednokrotnie bezpośrednimi obserwatorami zatrzymań, a także spośród osób zatrzymanych, a następnie zwolnionych, po przejściu pierwszych punktów filtracyjnych. W dniu 14 czerwca 2011 r. OKŚZpNP w Białymstoku, na podstawie m.in. danych zawartych w publikacji rosyjskiego historyka Nikity Pietrowa, wysłała wniosek o udzielenie przez Prokuraturę Generalną Federacji Rosyjskiej pomocy prawnej w postaci przesłania do śledztwa S 69/01/Zk, uwierzytelnionych kopii dokumentów przechowywanych w Centralnym Archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Moskwie. Przedmiotowy wniosek został 24 czerwca 2011 r. przesłany przez Prokuraturę Generalną Rzeczpospolitej Polskiej do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej.

Tabela 8. Informacja statystyczna z działalności oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu za okres styczeń–grudzień 2011 r.

Jednostka	Pozostało z poprzedniego okresu	w tym			Wpływ	w tym			Załatwiono	w tym			Pozostało	w tym			Zastosowano aresztowanie	Skierowano do sądu		Zawieszono	Odmówiono wszczęcia / Załatwiono w inny sposób	Umorzono na podst. art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Umorzono na podst. art. 322 kpk
		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Zk	Zn	Zi/Zi 54–55		Akt oskarżenia / w tym osób	Wniosek o amnestię				
0		1a	1b	1c	2	2a	2b	2c	3	3a	3b	3c	4	4a	4b	4c	5	6	7	8	9	10	11
Bi	106	60	44	1/1	75	44	31	-/-	69	50	18	-/1	112	54	57	1/-	-	-/-	-	3	13/2	20	31
Gd	85	33	52	-/-	100	31	68	-/1	102	41	60	-/1	83	23	60	-/-	-	-/-	-	-	21/1	39	41
Ka	114	75	39	-/-	83	41	42	-/-	79	51	28	-/-	118	65	53	-/-	-	-/-	-	2	11/4	41	21
Kr	147	89	57	-/1	100	65	32	2/1	109	71	36	-/2	138	83	53	2/-	-	2/2	-	-	13/16	43	35
Lu	120	83	29	7/1	133	50	61	21/1	142	69	60	11/2	111	64	30	17/-	-	-/-	-	1	13/16	23	89
Łd	80	54	26	-/-	99	34	65	-/-	89	38	51	-/-	90	50	40	-/-	-	-/-	-	-	9/1	26	53
Po	86	28	58	-/-	109	35	74	-/-	113	28	85	-/-	82	35	47	-/-	-	1/1	-	-	6/11	46	49
Rz	92	65	22	5/-	138	87	34	17/-	150	104	30	16/-	80	48	26	6/-	-	2/2	-	2	12/4	88	42
Sz	76	50	21	2/3	71	37	32	1/1	68	39	22	3/4	79	48	31	-/-	-	1/3	-	1	13/1	28	24
Wa	123	92	27	-/4	73	51	14	-/8	99	74	18	-/7	97	69	23	-/5	-	1/1	-	4	21/6	45	22
Wr	112	68	16	28/-	76	48	28	-/-	82	55	27	-/-	106	61	17	28/-	-	-/-	-	-	15/3	27	37
Razem	**1141**	**697**	**391**	**43/10**	**1057**	**523**	**481**	**41/12**	**1102**	**620**	**435**	**30/17**	**1096**	**600**	**437**	**54/5**	**-**	**7/9**	**-**	**13**	**147/65**	**426**	**444**

Tabela 9. Informacja statystyczna z działalności oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu za okres styczeń–grudzień 2011 r.

Jednostka	Liczba przesłuchanych świadków w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych świadków w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Liczba przesłuchanych podejrzanych w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych podejrzanych w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Zażalenia skierowane do sądu / Zażalenia uwzględnione przez prokuratora w trybie akt.463 § 1 i 465 § 1 kpk		Zażalenia uwzględnione przez sąd		Prawomocne postanowienia		Osądzono osób	Uniewinniono osób	Skazano osób	Zastosowano amnestię co do osób	Umorzono na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Wniesiono apelację		Wnioskowano kasację	Zastosowano art. 160 § 4 kpk
	Zk	Zn	Zi/Zi 54–55	Zk	Zn	Zi/Zi 54–55	Zk	Zn	Zi/Zi 54–55	Zk	Zn	Zi/Zi 54–55	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	345 kpk	397 kpk							Sąd Okręgowy	Sąd Apelacyjny		
0	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Bi	139	187	-/1	73	50	1/-	-	-	-/-	-	-	-/-	2/-	1/-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1/-*	-/-*	-	-
Gd	251	92	2/-	59	27	3/-	3	-	-/-	-	-	-/-	4/-	6/-	-	-	-	-	8	-	-	-	8	-/-*	-/-*	-	-
Ka	459	149	-/-	101	44	11/-	-	-	-/-	-	-	-/-	11/-	2/-	2	-	-	-	4	1	1	-	2	-/-*	-/-*	-	-
Kr	137	46	-/1	81	16	4/-	3	-	-/-	-	-	-/-	6/-	1/-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Lu	326	247	49/19	43	7	2/-	-	-	-/-	-	-	-/-	2/-	-/-	-	-	-	-	3	-	2	-	1	-/-*	-/-*	-	-
Łd	196	66	-/-	27	17	-/-	-	-	-/-	-	-	-/-	4/-	2/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Po	125	126	-/-	51	34	4/-	-	-	-/-	-	-	-/-	3/-	-/-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-/1*	-/-*	-	-
Rz	568	225	106/-	26	3	4/-	3	-	-/-	-	-	-/-	4/-	3/-	-	-	-	-	5	1	1	-	3	2/-*	-/-*	-	-
Sz	186	40	2/26	93	53	11/2	-	-	-/-	-	-	-/-	-/-	1/-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Wa	237	135	-/2	177	125	12/-	2	-	-/1	2	-	-/-	7/-	1/-	1	-	-	-	12	-	7	-	5	-/3*	-/-*	-	-
Wr	190	20	173/-	124	38	4/-	-	-	-/-	1	-	-/-	-/2	-/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Razem	**2814**	**1333**	**332/49**	**855**	**414**	**56/2**	**11**	-	-/1	**3**	-	-/-	**43/2**	**17/-**	**3**	**1**	-	-	**35**	**2**	**12**	-	**21**	**3/4***	**-/-***	**-**	**-**
Σ	**4528**			**1327**			**12**			**3**			**62**		**3**	**1**	-	-	**35**	**2**	**12**	**-**	**21**	**3/4***		**-**	**-**

* liczba zażaleń wniesionych w trybie art. 459 § 1 i 3 kpk

7. Lustracja

Biuro Lustracyjne zajmuje się realizacją zadań ustawowych określonych w Ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanej dalej ustawą o IPN, i Ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa w latach 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, zwanej dalej ustawą lustracyjną, na pięciu głównych polach:

– przyjmowanie i rejestracja oświadczeń lustracyjnych (art. 52a pkt 1 ustawy o IPN);

– sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się z obowiązków nałożonych przez ustawę (art. 52a pkt 4 ustawy o IPN); czynności te wykonuje Sekcja Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych i Sygnalizowania;

– opracowanie i publikacja katalogów (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) oraz informacji w „Biuletynie Informacji Publicznej" IPN (art. 22 i 23 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonuje Sekcja Udostępniania i Publikacji oraz Wydział Przygotowywania i Publikacji Katalogów;

– analiza oświadczeń lustracyjnych i zbieranie materiałów niezbędnych do ich właściwej oceny, a także przygotowywanie i obsługa postępowań lustracyjnych (art. 52a pkt 3 ustawy o IPN);

– udział prokuratorów BL w charakterze oskarżycieli w postępowaniach lustracyjnych, w tym także w tych wszczętych w czasie obowiązywania poprzedniej ustawy lustracyjnej na wniosek Rzecznika Interesu Publicznego i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z 2006 r. (art. 63a ust. 2 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonuje Wydział Przygotowywania Postępowań Lustracyjnych (oddziałowe biura lustracyjne) i Wydział Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi (centrala).

W 2011 r. istotne znaczenie dla biegu czynności podejmowanych przez Biuro Lustracyjne miały wybory parlamentarne. Wiązała się z nimi konieczność zintensyfikowania działań mających na celu przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych (lub informacji o ich uprzednim złożeniu) od osób kandydujących w tych wyborach, ich ewidencjonowanie, a następnie weryfikację ich prawdziwości. Ewidencjonowano także i włączano do zasobu oświadczenia, które wpłynęły w związku z wyborami samorządowymi w 2010 r. W roku sprawozdawczym zarejestrowano tym samym w bazie Oświadczenia 141 151 nowych oświadczeń, odnotowano także wpływ 16 264 oświadczeń kolejnych, złożonych przez osoby, których oświadczenia już znajdowały się w zasobie biura. Wpłynęło także 37 397 informacji o uprzednim złożeniu takiego dokumentu przez kandydatów biorących udział w tych wyborach. Zarejestrowano 2339 nowych oświadczeń pochodzących od osób pełniących inne funkcje publiczne. W trzech katalogach tematycznych opublikowano dane dotyczące 9357 nowych osób. W katalogu osób pełniących najważniejsze funkcje publiczne opublikowano 1626 nowych wpisów.

W związku ze zwiększeniem limitów zapytań lustracyjnych kierowanych do Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (początkowo oddziałowe biura lustracyjne kierowały łącznie zapytania odnośnie do 450 osób miesięcznie, od listopada już 660 zapytań) zdecydowanie zwiększono ilość zainicjowanych procedur weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń lustracyjnych (7559), co pozwoliło na zakończenie praktycznie dwukrotnie większej ilości spraw (7548) niż w roku 2010.

Prokuratorzy skierowali 87 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanego oświadczenia i przedstawili 15 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 38 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia uznające, że kwestionowane oświadczenia lustracyjne są niezgodne z prawdą.

Szczegółowe zestawienie danych dotyczących działalności Biura Lustracyjnego i podległych mu Oddziałowych Biur Lustracyjnych za rok 2011 wygląda następująco:

7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne

7.1.1. Gromadzenie i udostępnianie oświadczeń lustracyjnych

7.1.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o ich uprzednim złożeniu

Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania (SEiS), podobnie jak w latach ubiegłych, wykonywała czynności związane z gromadzeniem i ewidencjonowaniem oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego nadesłanych do Biura Lustracyjnego przez organy wymienione w art. 8 Ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (DzU z 2007 r. nr 63 poz. 425 ze zm.), zwanej dalej ustawą lustracyjną, a także udostępnianiem stosownych informacji w tym zakresie.

W roku sprawozdawczym rytm pracy SEiS BL wyznaczyły wybory samorządowe z 21 listopada 2010 r. oraz wybory parlamentarne z 9 października 2011 r.

A. Wybory samorządowe 2010 r.

W wyborach samorządowych w 2010 r. wzięło udział **261 875** kandydatów na radnych, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Po zakończeniu wyborów samorządowych komisje wyborcze zaczęły nadsyłać do oddziałowych biur lustracyjnych oraz – sporadycznie – bezpośrednio do Biura Lustracyjnego oświadczenia lustracyjne i informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego kandydatów.

Spodziewając się dużej liczby oświadczeń lustracyjnych napływających w wyniku wyborów samorządowych oraz stosunkowo krótkiego czasu na ich zaewidencjonowanie (nadanie numeru, wprowadzenie do aplikacji), mając jednocześnie w perspektywie wybory parlamentarne w 2011 r., podjęto decyzję, aby oddziałowe biura lustracyjne wprowadziły do aplikacji Oświadczenie wpływające do nich oświadczenia lustracyjne. Poprzedzone to było upoważnieniem wyznaczonych pracowników oddziałowych biur lustracyjnych do wprowadzania do aplikacji danych z oświadczeń lustracyjnych, zgodnie z obowiązującą, szczegółową instrukcją.

Jeszcze z początkiem grudnia 2010 r. pracownicy oddziałowych biur lustracyjnych przystąpili do wprowadzania danych z nowych oświadczeń lustracyjnych do aplikacji Oświadczenie. Proces ten trwał do połowy 2011 r. Ogromna praca wykonywana z całą starannością przez pracowników oddziałowych biur lustracyjnych potwierdziła, że decyzja o zaangażowaniu ich do rejestracji oświadczeń była niezbędna.

Jednocześnie oddziałowe biura lustracyjne rozpoczęły przekazywanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia do Biura Lustracyjnego. Odbywało się to partiami w okresie od lutego do lipca 2011 r.

Wraz z napływem oświadczeń lustracyjnych do centrali biura pracownicy Wydziału Ewidencji, Sygnalizowania i Publikacji rozpoczęli proces ponownej oceny poprawności druku oświadczenia, sposobu jego wypełnienia pod względem formalnym, oznaczenia każdego oświadczenia właściwym dla niego numerem oraz wpięciem go do segregatora. Czynności te zakończono w sierpniu 2011 r. Zatwierdzanie poszczególnych rekordów rozpoczęto w połowie września 2011 r. i planuje się zakończenie tych czynności do października 2012 r.

W wyniku ponownej analizy wpływających do BL dokumentów stwierdzono:

– wpływ oświadczeń lustracyjnych osób, których oświadczenia lustracyjne już znajdują się w zasobie Biura Lustracyjnego, a których treść jest tożsama z treścią pierwszego oświadczenia.

Takie oświadczenia, zwane jako „kolejne oświadczenia", zostaną dołączone do będących już w zasobie. Tego typu oświadczenia stanowiły 10% liczby oświadczeń nadesłanych przez komisje wyborcze;

– wpływ oświadczeń lustracyjnych wypełnionych przez osoby urodzone po 31 lipca 1972 r.;

– wpływ oświadczeń lustracyjnych sprzecznych w treści, na drukach uznanych orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r. za niekonstytucyjne oraz zawierających inne wady formalne (np. brak podpisu);

– wpływ informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego, którego brak stwierdzono w zasobie BL (np. informacja dotyczyła oświadczenia złożonego na tzw. druku niekonstytucyjnym).

Wszystkie tego typu oświadczenia oraz informacje Biuro Lustracyjne odesłało właściwym dyrektorom delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

Z ww. powodów zwrócono **pięćdziesiąt** oświadczeń lustracyjnych oraz **jedenaście** informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia. Liczbę wszystkich zwrotów dokonanych przez BL w 2011 r. ilustruje Tabela nr 1.

Tabela 1. Zwroty oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia

Powód zwrotu	Liczba
Sprzeczne w treści	30 oświadczeń
Druk oświadczenia zakwestionowany wyrokiem TK	52 oświadczenia
Druk „ściśle tajne" oraz druk „ściśle tajne" – dodatkowy	6 oświadczeń
Inne (funkcje, wiek, informacje o złożeniu oświadczenia na druku niekonstytucyjnym bądź z tytułu pełnienia funkcji niepodlegającej lustracji, oświadczenia „prywatne", brak podpisu)	61 oświadczeń 36 informacji
Kolejne oświadczenie	461 oświadczeń
Suma zwrotów (oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego)	610 oświadczeń 36 informacji

Reasumując, w wyniku wyborów samorządowych włączono do zasobu Biura Lustracyjnego **137 477** nowych oświadczeń lustracyjnych. Wpłynęły także 15 594 kolejne oświadczenia, od osób, które już wcześniej złożyły oświadczenia zgodnie z wymogami ustawy lustracyjnej. Oświadczenia te zostaną dopięte do oświadczeń już będących w zasobie. Odnotowano także **31 741** informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia.

B. Wybory parlamentarne 2011 r.

Dyrektor Biura Lustracyjnego w piśmie z dnia 24 lipca 2011 r. przekazał przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej sugerowaną instrukcję dla komisji wyborczych, regulującą zasady przyjmowania od kandydatów w wyborach parlamentarnych 2011 r. oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia. W instrukcji przypomniano obowiązujące przepisy dotyczące realizacji ustawy lustracyjnej oraz procedurę kierowania do BL zapytań o treść oświadczeń lustracyjnych znajdujących się w zasobie naszego biura. Przypomniano też, że wyłącznie Biuro Lustracyjne powinno być adresatem takich zapytań. Dyrektor BL zwrócił się też z prośbą do Przewodniczącego PKW o przekazanie powyższej instrukcji komisarzom wyborczym.

Zastępca dyrektora BL w piśmie z dnia 10 sierpnia 2011 r. przypomniał oddziałowym biurom lustracyjnym, że odpowiedzi na zapytania o treść oświadczeń lustracyjnych udziela wyłącznie Biuro Lustracyjne, oddziałowe biura lustracyjne mogą odpowiadać jedynie na zapytania o charakterze porządkowym (fakt złożenia oświadczenia, data itp.). Poinformował również, że większość prac związanych z przygotowaniem aktualizacji wykazu stanowisk osób publicznych publikowanych w ramach katalogu art. 22 ustawy lustracyjnej, które ulegną zmianom w wyniku wyborów parlamentarnych, przeprowadzi Biuro Lustracyjne.

W okresie od 23 sierpnia do 13 września 2011 r. Biuro Lustracyjne udzieliło **2978** odpowiedzi na zapytania komisji wyborczych o treść oświadczeń lustracyjnych kandydatów, którzy złożyli informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego (w tej liczbie 20 zapytań dotyczyło osób, których oświadczeń nie ujawniono w zasobie Biura Lustracyjnego, a 2 zapytania dotyczyły osób niepodlegających lustracji ze względu na wiek). W przypadku stwierdzenia braku oświadczenia w zasobie BL (informacje najczęściej dotyczyły faktu złożenia oświadczenia na tzw. druku niekonstytucyjnym) informowano właściwą komisję wyborczą o konieczności złożenia przez kandydata właściwego oświadczenia lustracyjnego.

Po nadesłaniu przez PKW do BL informacji o uprzednim złożeniu oświadczeń lustracyjnych stwierdzono, że część zapytań o treść oświadczenia lustracyjnego kierowanych do BL przez komisje była formułowana pomimo złożenia przez kandydata – najczęściej – kolejnego oświadczenia lustracyjnego.

Ponadto stwierdzono wpływ oświadczeń lustracyjnych osób, których oświadczenia lustracyjne już znajdowały się w zasobie Biura Lustracyjnego, a których treść jest tożsama z treścią pierwszego oświadczenia. Takie oświadczenia zostały dołączone do będących już w zasobie. Stanowiły one 30% liczby wszystkich oświadczeń nadesłanych przez komisje wyborcze.

W wyborach parlamentarnych, które odbyły się 9 października 2011 r., wzięło udział **7535** kandydatów na posłów i senatorów.

Państwowa Komisja Wyborcza pismem z dnia 19 października 2011 r. przekazała do Biura Lustracyjnego łącznie **1930** oświadczeń lustracyjnych, z których **1335** stanowiły oświadczenia nowe i te wprowadzono do aplikacji Oświadczenie. Wpłynęło także 595 kolejnych oświadczeń, złożonych przez osoby, które już wcześniej złożyły oświadczenia zgodnie z wymogami ustawy lustracyjnej. Oświadczenia te zostaną dopięte do oświadczeń już będących w zasobie. Zarejestrowano także **2926** informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia.

W okresie sprawozdawczym do Biura Lustracyjnego wpływały również oświadczenia lustracyjne oraz informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia w korespondencji bieżącej, niezwiązanej z opisanymi wyżej wyborami. Do 31 grudnia 2011 r. w aplikacji elektronicznej Biura Lustracyjnego zarejestrowano **2339** takich nowych oświadczeń lustracyjnych oraz **2730** informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia.

Ogólną liczbę oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia, które wpłynęły do BL w 2011 r., ilustruje tabela nr 2.

Tabela 2. Wpływ oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia

Wpływ oświadczeń lustracyjnych z tytułu	Oświadczenia nowe włączone do zasobu	Oświadczenia kolejne, dopięte do uprzednio złożonych oświadczeń	Informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia
Wybory samorządowe	137 477	15 594	31 741
Wybory parlamentarne	1335	595	2926
Wpływ bieżący	2339	75	2730
Razem	**141 151**	**16 264**	**37 397**

Reasumując, w 2011 r. do zasobu oświadczeń lustracyjnych włączono **141 151** nowych oświadczeń lustracyjnych oraz **37 397** informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia.

Tym samym na dzień 31 grudnia 2011 r. w zasobie BL zarejestrowano łącznie **292 970** oświadczeń lustracyjnych. W tej liczbie jest **2649** oświadczeń, w których osoby je wypełniające oświadczyły, że pracowały, pełniły służbę bądź współpracowały z organami bezpieczeństwa PRL.

7.1.1.2. Korespondencja dotycząca udzielania informacji poza trybem wyborczym o zgromadzonych oświadczeniach lustracyjnych

Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania prowadziła korespondencję dotyczącą potwierdzenia faktu złożenia oświadczenia lustracyjnego, udostępnienia treści oświadczenia, oryginału bądź jego kserokopii w związku z wnioskami od osób prywatnych, sądów, prokuratur i innych organów.

W sumie na wnioski ww. organów udzielono odpowiedzi dotyczących **2004** osób.

7.1.1.3. Kserokopie oświadczeń lustracyjnych

Ważnym elementem pracy SEiS było wykonywanie poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii oświadczeń lustracyjnych oraz przekazywanie ich do oddziałowych biur lustracyjnych w celu podjęcia czynności w ramach przygotowania postępowań lustracyjnych. Prowadzony jest rejestr wykonanych kopii oświadczeń lustracyjnych. W 2011 r. wykonano i wysłano **6431** sztuk takich kopii.

7.1.1.4. Inne czynności wykonywane przez pracowników SEiS:

- obsługa bazy PESEL;
- selekcjonowanie oświadczeń lustracyjnych pod kątem art. 22 ustawy lustracyjnej w związku z ustawowym obowiązkiem publikowania w BIP informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa, a dotyczących niektórych osób pełniących funkcje publiczne oraz informowanie Sekcji Udostępniania i Publikacji o fakcie wpływu oświadczeń lustracyjnych tych osób;
- prowadzenie bazy informacji o złożeniu oświadczenia lustracyjnego;
- obsługa systemu Kancelaria oraz wykonywanie wszelkich czynności kancelaryjnych związanych z ekspedycją poczty.

Ponadto w 2011 r. zakończono archiwizację korespondencji, która w 2007 r. wpłynęła do Biura Lustracyjnego. Korespondencja ta obejmowała pisma przewodnie oraz oświadczenia lustracyjne złożone na drukach uznanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt K 2/07 za niezgodne z konstytucją. Spisem zdawczo-odbiorczym z dnia 28 września 2011 r. przekazano do Archiwum Zakładowego IPN ok. 28 mb ww. dokumentów.

7.1.2. Przygotowywanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wymienionych w art. 22 ustawy lustracyjnej

Do zadań Sekcji Udostępniania i Publikacji należy:

- koordynowanie prac związanych z przygotowaniami kolejnych publikacji katalogu osób pełniących funkcje publiczne wymienionych w art. 22 ustawy lustracyjnej, polegające przede wszystkim na weryfikacji centralnej przygotowanych przez oddziałowe biura lustracyjne wpisów katalogowych;
- monitorowanie i aktualizowanie katalogu pod kątem zmian personalnych oraz zamieszczanie informacji o wydanych zarządzeniach prokuratorskich i prawomocnych orzeczeniach sądowych w sprawach lustracyjnych dotyczących osób podlegających publikacji w BIP;
- uzupełnianie wcześniej opublikowanych wpisów katalogowych o poprzednio nieznane dokumenty ujawnione w toku pogłębionych kwerend archiwalnych w zasobie IPN;
- przeprowadzanie dla celów służbowych kwerend i analiz w materiałach z zasobu archiwalnego IPN.

W okresie sprawozdawczym Sekcja Udostępniania i Publikacji w ramach wykonywania czynności służbowych przygotowała **dziesięć** publikacji obejmujących łącznie wpisy katalogowe **1626** nowych osób pełniących funkcje publiczne. 19 stycznia 2011 r., 4 marca 2011 r., 24 marca 2011 r., 13 maja 2011 r., 7 czerwca 2011 r., 20 lipca 2011 r., 25 sierpnia 2011 r., 20 września 2011 r., 15 listopada 2011 r. i 20 grudnia 2011 r. zamieszczono je w „Biuletynie Informacji Publicznej" IPN w katalogu osób pełniących funkcje publiczne zawierającym wykaz osób wymienionych w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Ponadto zmodyfikowano już istniejące wpisy poprzez uzupełnienie wyników kwerend archiwalnych, odnotowanie zmian funkcji publicznych, dopisanie do wpisów katalogowych informacji o zarządzeniach prokuratorów o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanych oświadczeń lustracyjnych oraz prawomocnych orzeczeń sądowych w zakończonych sprawach lustracyjnych. W ramach publikacji katalogów wycofano także z BIP IPN **1548** rekordów katalogowych dotyczących osób, które przestały pełnić określone w ustawie funkcje publiczne. Zdecydowana większość opublikowanych wpisów dotyczyła osób pełniących funkcje w samorządzie terytorialnym i Parlamencie RP, pozostałe odnosiły się do urzędów centralnych i organów wymiaru sprawiedliwości (szczegółowe zestawienie w tabelach poniżej). Zmodyfikowano i uzupełniono już istniejące wpisy w zakresie zmiany funkcji publicznych, reelekcji i zmian dat objęcia funkcji publicznych w kolejnych **1751** rekordach katalogowych. W ramach tych modyfikacji istniejące zapisy uzupełniono o informacje o wydaniu zarządzeń i prawomocnych orzeczeń sądowych w odniesieniu do **980** osób.

W 2011 r. Biuro Lustracyjne zleciło oddziałowym biurom lustracyjnym zarządzenie kwerend lustracyjnych (lub kwerend katalogowych) odnośnie do **143** osób i opracowanie na ich podstawie wpisów do katalogu art. 22, a także opracowanie **40** wpisów na podstawie wcześniej zgromadzonych wyników kwerend lustracyjnych.

Ponadto pracownicy sekcji wykonywali analizy materiałów archiwalnych wykorzystywanych w procedurach lustracyjnych, zlecali kwerendy lustracyjne i opracowywali wpisy do katalogu, przekazywali zebrane wyniki kwerend archiwalnych do oddziałowych biur lustracyjnych i rozpoczęli proces archiwizacji materiałów wytworzonych przez sekcję od 2008 r.

Tabela 3. Nowe wpisy w katalogu osób pełniących funkcje publiczne (wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej)

Pkt art. 22	Funkcje publiczne	19.01.2011	04.03.2011	24.03.2011	13.05.2011	07.06.2011	20.07.2011	25.08.2011	20.09.2011	15.11.2011	20.12.2011	**Łącznie**
Pkt 3	posłowie do Sejmu RP	8	2	0	0	0	0	0	0	112	1	**123**
	senatorowie RP	0	0	1	0	0	0	0	0	27	0	**28**
Pkt 4	członkowie Rady Ministrów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**1**
Pkt 5	sędziowie Sądu Najwyższego	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	**3**
Pkt 6	sędziowie Trybunału Konstytucyjnego	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Pkt 7	sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego	0	0	0	0	0	0	0	9	0	0	**9**
	sędziowie NSA w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym	0	0	0	0	0	0	0	0	101	0	**101**
Pkt 8	zastępca przewodniczącego Trybunału Stanu	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
	członkowie Trybunału Stanu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	**7**
Pkt 9	wiceprezes NIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**1**
Pkt 12	prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	**2**
Pkt 14	prezes IPN	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**1**
Pkt 17	sekretarze i podsekretarze stanu	1	4	1	2	2	3	1	0	0	3	**17**
Pkt 20	marszałkowie województw	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	**4**
	wicemarszałkowie województw	4	9	0	0	0	0	0	0	0	0	**13**
	członkowie zarządów województw	2	20	0	1	0	0	0	0	0	1	**24**
	prezydenci miast	13	2	0	0	0	0	0	1	0	0	**16**
	burmistrzowie	107	35	0	0	0	0	0	0	0	0	**142**
	starostowie powiatów	20	39	7	0	1	0	0	3	0	1	**71**
	wicestarostowie powiatów	51	81	9	1	0	0	2	1	1	1	**147**
	członkowie zarządów powiatów	10	502	60	13	3	8	8	8	7	3	**622**
	wójtowie gmin	210	51	0	1	1	4	2	1	1	1	**272**
Nowo utworzone	prokuratorzy Prokuratury Generalnej RP	0	0	0	1	13	0	0	0	0	0	**14**
Nowo utworzone	członkowie Rady IPN	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	**6**
Łącznie		**428**	**749**	**79**	**25**	**20**	**16**	**14**	**24**	**251**	**20**	**1626**

Tabela 4. Uzupełnienia i modyfikacje istniejących wpisów w katalogu osób pełniących funkcje publiczne (o których mowa w art. 22 ustawy lustracyjnej)

Data edycji katalogu	Modyfikacje: uzupełnienia wpisów, zmiany funkcji publicznych, reelekcje	Zarządzenia i orzeczenia lustracyjne	Wpisy wycofane z BIP
19.01.2011 r.	37	7	417
04.03.2011 r.	165	3	804
24.03.2011 r.	65	24	41
13.05.2011 r.	461	445	21
07.06.2011 r.	57	51	10
20.07.2011 r.	51	36	9
25.08.2011 r.	162	152	17
20.09.2011 r.	147	133	12
15.11.2011 r.	442	29	199
20.12.2011 r.	164	100	18
Łącznie	**1751**	**980**	**1548**

Tabela 5. Zestawienie statystyczne dot. Parlamentu RP obecnej kadencji

Funkcje	Wpisy w aplikacji
Nowe osoby (posłowie i senatorowie)	140 (nowe wpisy)
Reelekcje (posłowie i senatorowie)	358
Posłowie – nowi	113 (nowe wpisy)
Posłowie – reelekcje	304
Posłowie – wcześniej pełniący inne funkcje	43
Byli senatorowie – obecni posłowie	6
Senatorowie – nowi	27 (nowe wpisy)
Senatorowie – reelekcje	54
Senatorowie – wcześniej pełniący inne funkcje	19
Byli posłowie – obecni senatorowie	9

W okresie sprawozdawczym zakończono publikację w BIP IPN informacji związanych z ubiegłorocznymi wyborami samorządowymi (pierwsze trzy publikacje w 2011 r.) oraz opublikowano stosowne informacje (listopad–grudzień 2011 r.) odnoszące się do tegorocznych wyborów parlamentarnych. Ponadto dokonywano niezbędnych aktualizacji wynikających z bieżących zmian kadrowych na stanowiskach objętych ustawowym obowiązkiem publikacji.

7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów tematycznych

7.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej *IPN*

W 2011 r. Biuro Lustracyjne wraz z oddziałami biura lustracyjnego, wypełniając zadania określone zapisami w art. 52a pkt 6, 7 i 8, w art. 52aa pkt 3 oraz w art. 52b pkt 1 i 2a Ustawy

z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu**, przygotowywało i publikowało katalogi tematyczne funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe PRL, osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa.**

Od stycznia do grudnia 2011 r. Biuro Lustracyjne przygotowało **10** publikacji, które zawierały informacje o materiałach ujawnionych w zasobach IPN w odniesieniu do **9357** osób, o których takich informacji uprzednio nie publikowano, a których dane znajdują się w trzech ww. katalogach tematycznych „Biuletynu Informacji Publicznej". Dokonano także modyfikacji już istniejących wpisów w odniesieniu do 2979 osób wymienionych w tych katalogach. Opublikowano także analogiczne informacje wobec **1626** nowych osób, których dane opublikowano w wykazie osób sprawujących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej.

Tabela 6. Liczba osób, których dane opublikowano w poszczególnych katalogach

Katalogi tematyczne	**Liczba**
Katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa	5916
Katalog osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe PRL	2513
Katalog osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa	928
Wykaz osób pełniących funkcje publiczne	1626
Razem	**10 983**

Przygotowywanie wpisów do katalogu osób rozpracowywanych oraz do wykazu osób publicznych wymaga przeprowadzenia w zasobie archiwalnym IPN pełnej kwerendy, co ma bezpośredni wpływ na liczbę opublikowanych wpisów. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN na potrzeby Biura Lustracyjnego realizuje określoną porozumieniem pomiędzy dwoma pionami Instytutu liczbę kwerend, które obejmują przede wszystkim osoby podlegające lustracji.

Katalog osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe opracowywany jest głównie na podstawie kwerend prowadzonych poza Instytutem (m.in. w Archiwum Akt Nowych, Archiwum Sejmu RP i archiwa państwowe), natomiast wpisy do katalogu funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa przygotowywane są na podstawie zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN akt osobowych. W obu katalogach, z uwagi na obiektywne możliwości BUiAD, obecnie pomijana jest przy publikacji część informacji określonych w zapisie ustawowym (art. 52b ust. 1 pkt. 5 ustawy o IPN) dotyczących zapisów ewidencyjnych, tj. informacji zawartych w dziennikach rejestracyjnych i archiwalnych, kartotekach i dokumentach o podobnym charakterze. W przyszłości katalogi będą uzupełniane o te informacje.

W minionym roku Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne kontynuowały wysyłanie pism z prośbą o wyrażenie zgody na opublikowanie w katalogu osób rozpracowywanych. Zapytano o zgodę na publikację **1529** osób, w tym w 304 przypadkach zwrócono się do krewnych osób zmarłych (taką możliwość dopuszcza nowelizacja art. 52a pkt 7 ustawy o IPN z marca 2010 r.). Spośród tych, którzy udzielili odpowiedzi, 807 osób wyraziło zgodę na publikację, a 29 osób odpowiedziało negatywnie.

W katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL (art. 52a pkt 7 ustawy o IPN) w pierwszej kolejności publikowano dane dotyczące osób, które otrzymały w Instytucie Pamięci Narodowej status „pokrzywdzonego" na podstawie art. 6 ustawy o IPN (uchylonego 15 marca 2007 r. w wyniku nowelizacji ustawy) lub złożyły do Instytutu wniosek o udostępnienie dokumentów (art. 30 ustawy o IPN) oraz osób, wobec których Biuro Lustracyjne prowadzi sprawdzenie lustracyjne. W dalszej kolejności publikowane będą informacje o osobach wytypowanych na podstawie zachowanych akt operacyjnych i śledczych oraz zapisów w zachowanej dokumentacji ewidencyjnej.

Z uwagi na równoczesne wykonywanie przez Biuro Lustracyjne IPN licznych zadań narzuconych przez ustawodawcę – prowadzenie sprawdzeń i przygotowywanie postępowań lustracyjnych oraz opracowywanie katalogów tematycznych i wykazu osób publicznych – przygotowanie publikacji katalogów jest procesem rozciągniętym w czasie.

Wpisy do katalogów tematycznych i wykazu osób publicznych przygotowywane są i wstępnie weryfikowane przede wszystkim w oddziałowych biurach lustracyjnych. W 2011 r. wprowadziły one do aplikacji katalogowo-portalowej ponad 25 tys. osób. Szczegółową pracę jedenastu oddziałowych biur lustracyjnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Zestawienie liczby wpisów do aplikacji portalowo-katalogowej dokonywanych przez oddziałowe biura lustracyjne przy przygotowaniu publikacji katalogowych

Katalogi /OBL	Białystok	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	razem w OBL
katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	990	677	52	122	9	21	23	47	87	40	1	**2069**
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	912	714	1209	1687	568	582	1842	789	4703	491	980	**14 477**
Razem	**1902**	**1391**	**1261**	**1809**	**577**	**603**	**1865**	**836**	**4790**	**531**	**981**	**16 546**
katalog osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	169	210	71	80	153	325	78	24	881	277	14	**2282**
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	534	626	356	84	230	114	413	101	302	384	218	**3362**
Razem	**703**	**836**	**427**	**164**	**383**	**439**	**491**	**125**	**1183**	**661**	**232**	**5644**
katalog rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	172	125	160	12	76	82	17	153	104	197	52	**1150**
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	97	305	83	94	37	46	77	59	62	14	118	**992**
Razem	**269**	**430**	**243**	**106**	**113**	**128**	**94**	**212**	**166**	**211**	**170**	**2142**
wykaz osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	0	0	0	0	2	0	0	1	1	1	0	**5**
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	90	87	95	154	113	102	64	92	45	100	89	**1031**
Razem	**90**	**87**	**95**	**154**	**115**	**102**	**64**	**93**	**46**	**101**	**89**	**1036**
Razem we wszystkich katalogach	**2964**	**2744**	**2026**	**2233**	**1188**	**1272**	**2514**	**1266**	**6185**	**1504**	**1472**	**25 368**

W trakcie opracowywania i publikowania katalogów tematycznych (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne stale dokonują analiz prawno-historycznych dotyczących struktur organów bezpieczeństwa państwa PRL. Wyniki tych analiz znajdują odzwierciedlenie w publikacjach pracowników pionu lustracyjnego oraz są wykorzystywane w procedurze tzw. dezubekizacji, a także przy przygotowywaniu i obsłudze postępowań lustracyjnych.

7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych

7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP

W okresie sprawozdawczym praca prokuratorów Biura Lustracyjnego była zdeterminowana – podobnie jak pracowników innych wydziałów – przeprowadzanymi pod koniec roku wyborami parlamentarnymi, a także przeprowadzonymi pod koniec 2010 r. wyborami samorządowymi. Podjęto działania mające na celu przeprowadzenie w jak najszerszym zakresie czynności weryfikujących prawdziwość oświadczeń lustracyjnych złożonych przez osoby kandydujące w tych wyborach. W minionym roku zainicjowano **7559** nowych postępowań mających na celu weryfikację prawdziwości złożonych oświadczeń. Zakończono łącznie **7548** spraw, co stanowi prawie dwukrotnie większą liczbę niż w roku ubiegłym, w tym skierowano **87** wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanych oświadczeń, wydano **7100** zarządzeń o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec niestwierdzenia takiej wątpliwości, w **326** sprawach wydano zarządzenie o pozostawieniu bez dalszego biegu z innych przyczyn (np. na podstawie art. 17 § 1 pkt. 11 wobec śmierci osoby lustrowanej i inne), **20** spraw wykreślono jako załatwione w inny sposób (np. przekazano według właściwości do innego biura). Prokuratorzy przedstawili **15** stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych prowadzonych na podstawie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej. W 2011 r. od osób zainteresowanych wpłynęło do sądów **15** wniosków o wszczęcie postępowania autolustracyjnego w tym trybie. W odniesieniu do 3 z nich sądy uznały, że brak jest podstaw do wszczęcia takiego postępowania. Powyższe ukazuje tabela statystyczna.

Tabela 8. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw za 2011 r.

Miesiąc	pozostałość z poprzedniego okresu	wpływ do Ppl	zakończono ogółem	liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust.5)	odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania			Zakończenie				
						sprawy, w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust.3 ustawy o IPN	liczba zapytań skierowanych w kwerendach szczegółowych (łącznie)	liczba przesłuchanych świadków	stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn (art. 17 § 1 pkt 11 i inne)	załatwiono w inny sposób
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**
Styczeń	2612	685	440	2	1	24	893	38	0	3	424	12	1
Luty		643	519	3	0	20	969	67	0	6	494	15	4
Marzec		752	608	1	0	13	1199	87	1	10	576	20	1

Kwiecień		575	437	0	0	13	916	69	1	8	414	11	3
Maj		565	454	2	1	19	1055	41	0	4	433	15	2
Czerwiec		658	670	2	0	15	1183	62	1	8	582	78	1
Lipiec		513	481	1	1	14	1012	43	1	1	464	15	0
Sierpień		536	557	1	0	19	842	58	1	5	512	38	1
Wrzesień		734	948	2	0	30	1210	82	3	4	924	16	1
Październik		658	682	0	0	22	1292	84	2	9	632	38	1
Listopad		683	886	0	0	21	1489	61	3	12	826	45	0
Grudzień		557	866	1	0	23	1486	59	2	17	819	23	5
Razem		**7559**	**7548**	**15**	**3**	**233**	**13546**	**751**	**15**	**87**	**7100**	**326**	**20**

Powyższe wyniki statystyczne uzyskano przy praktycznie niezmienionym stanie kadrowym prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych.

W 2011 r. stan kadrowy prokuratorów przedstawiał się następująco:

– w OBL w Gdańsku 2 prokuratorów prowadziło 1061 spraw (388 spraw niezakończonych w 2010 r. i 673 sprawy zarejestrowane od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 530 spraw;

– w OBL w Białymstoku 2 prokuratorów prowadziło 1178 spraw (389 spraw niezakończonych w 2010 r. i 789 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym na jednego prokuratora przypadało średnio 589 spraw.

– w OBL w Katowicach 3 prokuratorów prowadziło 1119 spraw (404 sprawy niezakończone w 2010 r. i 715 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadały do prowadzenia 373 sprawy. Zaznaczyć należy, że czwarty prokurator pozostający na etacie w tym biurze w 2011 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim 150 dni, wykorzystał także 32 dni urlopu wypoczynkowego. Z tych przyczyn zdecydowano o przejęciu prowadzonych spraw do referatu pozostałych prokuratorów;

– w OBL w Krakowie 4 prokuratorów prowadziło 1206 spraw (339 spraw niezakończonych w 2010 r. i 867 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 301 spraw;

– w OBL Lublinie 1 prokurator prowadził 760 spraw (66 spraw niezakończonych w 2010 r. i 694 sprawy zarejestrowane od stycznia do grudnia 2011 r.);

– w OBL w Łodzi 1 prokurator (od dnia 1 grudnia 2011 r. decyzją Prokuratora Generalnego RP mianowano dwóch prokuratorów z Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi prokuratorami OBL w Łodzi) prowadził 693 sprawy (167 spraw niezakończonych w 2010 r. i 526 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.);

– w OBL w Poznaniu 2 prokuratorów prowadziło 824 sprawy (78 spraw niezakończonych w 2010 r. i 746 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 412 spraw;

– w OBL w Rzeszowie 3 prokuratorów prowadziło 1108 spraw (375 spraw niezakończonych w 2010 r. i 733 sprawy zarejestrowane od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 369 spraw;

– w OBL w Szczecinie 2 prokuratorów prowadziło łącznie 590 spraw (93 sprawy niezakończone w 2010 r. i 497 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 295 spraw;

– w OBL w Warszawie 2 prokuratorów prowadziło łącznie 832 sprawy (trzeci prokurator przebywał na zwolnieniu lekarskim, a następnie na urlopie macierzyńskim od grudnia 2010 r. do końca grudnia 2011 r.), w tym 228 spraw niezakończonych w 2010 r. i 604 sprawy zarejestrowane od stycznia do grudnia 2011 r., tym samym średnio na prokuratora przypadało 416 spraw;

– w OBL we Wrocławiu 1 prokurator prowadził 800 spraw (85 spraw niezakończonych w 2010 r. i 715 spraw zarejestrowanych od stycznia do grudnia 2011 r.).

W toku prowadzonych czynności weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń lustracyjnych przesłuchano **751** świadków. Zgodnie z treścią art. 52e ust. 3 ustawy o IPN–KŚZpNP do **233** osób, których oświadczenia analizowano, skierowano pismo informujące o możliwości złożenia wyjaśnień.

Na uwagę zasługuje także fakt, że w okresie sprawozdawczym odnotowano **70** orzeczeń prawomocnych. Wśród tych orzeczeń w **38** sprawach stwierdzono **niezgodność** z prawdą złożonych i analizowanych przez sąd oświadczeń lustracyjnych. W **21** przypadkach sąd orzekł **o zgodności** z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych, **nie podzielając** stanowiska zajmowanego przez prokuratora Biura Lustracyjnego. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że w 2 sprawach Sąd Apelacyjny w Rzeszowie i w 1 sprawie Sąd Apelacyjny w Krakowie jako sąd odwoławczy **zmieniły orzeczenie** Sądu Okręgowego jako sądu I instancji stwierdzające, że oświadczenie jest niezgodne z prawdą, orzekając, że badane oświadczenia są zgodne z prawdą. W pozostałych **8** orzeczeniach sąd **podzielił** stanowisko prokuratora Biura Lustracyjnego złożone w trybie art. 20 ust. 5a ustawy lustracyjnej i orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń.

Należy także wspomnieć, że w kolejnych **3** sprawach zapadły prawomocne orzeczenia o umorzeniu postępowań lustracyjnych, w tym:

– w 1 sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej wobec śmierci lustrowanego;

– w 1 sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt. 9 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej wobec cofnięcia wniosku złożonego w trybie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej o autolustrację przez lustrowanego;

– w 1 sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt. 2 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej wobec przyjęcia, że lustrowana, w momencie wypełniania oświadczenia lustracyjnego, działała w warunkach usprawiedliwionego błędu.

Powyższe zestawienie wskazuje na znaczne zintensyfikowanie przez sądy procedur lustracyjnych, co wpłynęło na zwiększone zaangażowanie prokuratorów Biura Lustracyjnego. I tak:

– w OBL w Warszawie 2 prokuratorów odnotowało **102** dni wokandowe. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Warszawie i Sądem Okręgowym Warszawa Praga, a także przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Katowicach 3 prokuratorów odnotowało **113** dni wokandowych. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Katowicach, Sądem Okręgowym w Gliwicach i Sądem Apelacyjnym w Katowicach jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Krakowie 4 prokuratorów odnotowało **79** dni wokandowych. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Sądem Okręgowym w Kielcach i Sądem Okręgowym w Nowym Sączu, a także Sądem Apelacyjnym w Krakowie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Lublinie 1 prokurator odnotował **72** dni wokandowe. Prokurator ten występuje przed Sądem Okręgowym w Lublinie i Sądem Apelacyjnym w Lublinie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Białymstoku 2 prokuratorów odnotowało **62** dni wokandowe. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Białymstoku, Sądem Okręgowym w Olsztynie i Sądem Apelacyjnym w Białymstoku jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Gdańsku 2 prokuratorów odnotowało **52** dni wokandowe. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Gdańsku, Sądem Okręgowym w Toruniu i Sądem Okręgowym w Bydgoszczy, a także Sądem Apelacyjnym w Gdańsku jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Łodzi 1 prokurator odnotował **34** dni wokandowe. Prokurator tego biura występuje przed Sądem Okręgowym w Łodzi i Sądem Apelacyjnym w Łodzi jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Szczecinie 2 prokuratorów odnotowało **41** dni wokandowych. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Szczecinie, Sądem Okręgowym w Koszalinie i Sądem Apelacyjnym w Szczecinie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Rzeszowie 3 prokuratorów odnotowało **43** dni wokandowe. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Rzeszowie i Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Poznaniu 2 prokuratorów odnotowało **41** dni wokandowych. Prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Poznaniu, Sądem Okręgowym w Zielonej Górze i Sądem Apelacyjnym w Poznaniu jako sądem odwoławczym;

– w OBL we Wrocławiu 1 prokurator odnotował **31** dni wokandowych. Prokurator ten występuje przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu i Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu jako sądem odwoławczym.

Dotychczasowa praktyka wskazuje, że obciążenie 300–450 spraw na jednego prokuratora rocznie, w zależności od stopnia ich złożoności, należy uznać za właściwe. W roku 2011 normy te zostały znacznie przekroczone w OBL we Wrocławiu, w Lublinie i Łodzi. Przyczyną tego były m.in. trudności z obsadzeniem stanowisk prokuratorskich w ww. ośrodkach, w związku z czym nastąpiło nadmierne nagromadzenie spraw. Takie trudności najczęściej występują w OBL zatrudniających jednego prokuratora; urlop lub choroba znacząco zmieniają realizację zadań.

Należy dążyć do zatrudnienia w każdym OBL co najmniej (absolutne minimum) dwu prokuratorów.

Podejmowane próby przesunięcia do pionu lustracyjnego prokuratorów Komisji Ścigania, co wymaga zgody zainteresowanego prokuratora oraz Prokuratora Generalnego, kończyły się niepowodzeniem. Możliwości utworzenia nowych etatów prokuratorskich były w roku sprawozdawczym zamknięte.

Sprawy te powinny być rozwiązane w 2012 r., nad czym pracuje kierownictwo Instytutu.

W roku sprawozdawczym prokuratorzy Biura Lustracyjnego (centrali) opracowali **pięć** projektów kasacji i skierowali do Prokuratora Generalnego RP w celu wystąpienia przez niego do Sądu Najwyższego zgodnie z treścią art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej. W **trzech** sprawach Prokurator Generalny RP wystąpił z kasacją do Sądu Najwyższego. W jednej z nich Sąd Najwyższy przychylił się do przedmiotowej kasacji i wyrokiem z dnia 7 września 2011 r. o sygn. V KK 67/11 uchylił orzeczenie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu utrzymujące w mocy orzeczenie sądu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Pozostałe kasacje nie zostały dotychczas rozpoznane. W roku sprawozdawczym prokuratorzy występowali także przed Sądem Najwyższym w dwóch posiedzeniach związanych z kasacją lustrowanych, które Sąd Najwyższy oddalił jako oczywiście bezzasadne.

Należy też odnotować, że w dniu 23 marca 2011 r. Sąd Najwyższy wydał uchwałę o sygn. I KZP 31/10 stwierdzającą, że zawarty w art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (DzU z 2008 r. nr 7 poz. 39 ze zm.) termin „odpowiedzialność karna" oznacza **wyłącznie** odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Uchwała ta stanowiła odpowiedź na pytanie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustaw przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Katowicach, czy wspomniany wyżej art. 54 ustawy o prokuraturze znajduje zastosowanie do osoby poddanej postępowaniu lustracyjnemu. Sąd Najwyższy stanął zatem na stanowisku, że nie ma podstaw ku temu, aby w sprawach lustracyjnych dotyczących prokuratorów konieczne było wcześniejsze występowanie o uchylenie takiej osobie immunitetu zgodnie z treścią art. 54 przytoczonej wyżej ustawy.

Powyższa uchwała, a także kolejne orzeczenia Sądu Najwyższego odnoszące się do kwestii immunitetu w postępowaniu lustracyjnym, np. sędziów (patrz: II KO 72/10 z dnia 17 sierpnia 2011 r.), miały istotne znaczenie dla przyspieszenia biegu postępowań prowadzonych wobec osób, którym immunitet formalno-prawny przysługuje.

7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego

W roku sprawozdawczym kontynuowano postępowania przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego. Nadal zawieszony był bieg **dwóch** spraw zalegających w sądach okręgowych w Gdańsku i Warszawie z uwagi na stan zdrowia lustrowanych. W dotychczas zawieszonej sprawie z OBL w Łodzi sąd wydał postanowienie o umorzeniu postępowania lustracyjnego na podstawie art. 17 § 1 pkt. 5 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej z uwagi na śmierć lustrowanego.

Sąd Okręgowy w Katowicach zawiesił z kolei bieg postępowania w jednej ze spraw z uwagi na długotrwałą chorobę lustrowanego.

Zapadły także dwa prawomocne orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Katowicach i jedno orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie:

– w sprawie o sygn. II AKa 235/11 orzeczeniem z dnia 19 grudnia 2011 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowany złożył **niezgodne** z prawdą oświadczenie lustracyjne;

– w sprawie o sygn. II AKa 433/10 orzeczeniem z dnia 20 października 2011 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowana złożyła **niezgodne** z prawdą oświadczenie lustracyjne.

– w sprawie o sygn. II AKa 80/11 orzeczeniem z dnia 7 kwietnia 2011 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowany złożył **zgodne** z prawdą oświadczenie lustracyjne.

W **czterech** sprawach prokuratorzy Biura Lustracyjnego (centrali) przygotowali i skierowali do Sądu Najwyższego stanowisko w odniesieniu do wniosku lustrowanego o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania lustracyjnego. Każdorazowo były to stanowiska uznające, że brak jest podstaw do wznowienia tych postępowań. W roku sprawozdawczym nie zapadła żadna decyzja o wznowieniu prawomocnie zakończonego postępowania lustracyjnego.

Przy udziale prokuratorów Biura Lustracyjnego rozpoznano **dwie** kasacje skierowane przez lustrowanych. W obu sprawach Sąd Najwyższy oddalił kasacje jako oczywiście bezzasadne.

W 2011 r. prokuratorzy Biura Lustracyjnego (centrali) objęli nadzorem służbowym **34** sprawy.

Na koniec należy odnotować, że zgodnie z treścią art. 38 pkt. 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w toku procedury badającej zgodność m.in. Dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym z art. 7 Konstytucji RP w związku z art. 31 ust. 1 i art. 8 ust. 2 i 3 Konstytucji Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r., przewodniczący składu orzekającego zwrócił się do prezesa IPN–KŚZpNP o przedstawienie stanowiska dotyczącego trwania dalszych skutków stanu wojennego. Stanowisko to przygotował i przedstawił w toku rozprawy prokurator Biura Lustracyjnego wspólnie z ówczesnym dyrektorem Biura Edukacji Publicznej. Jak wynika z treści wyroku o sygn. K 35/08 z dnia 16 marca 2011 r. zostało ono zaaprobowane przez Trybunał Konstytucyjny.

8. Budżet

Budżet Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został określony przez ustawę budżetową na 2011 r. w następujących wielkościach:

Tabela 1. Dochody i wydatki IPN–KŚZpNP wg ustawy budżetowej na 2011 r. w tys. zł

Dochody budżetowe	1 168
Wydatki budżetowe	223 263
z tego:	
– dotacje	1 870
– świadczenia na rzecz osób fizycznych	3 532
– wydatki bieżące	205 442
– wydatki majątkowe	12 419

Ponadto w ustawie budżetowej na 2011 r. w części 83 Rezerwy celowe, poz. 57 Skutki zmian systemowych wynikających z art. 94 ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych, w tym sfinansowanie wynagrodzeń wraz z pochodnymi, ustawodawca zabezpieczył środki na zwiększenie wydatków budżetowych jednostek wykonujących zadania realizowane dotychczas przez gospodarstwa pomocnicze państwowych jednostek budżetowych. Rezerwa celowa została utworzona z przeznaczeniem na wydatki z tytułu realizacji zadań przejętych od gospodarstw pomocniczych w wysokości odpowiadającej planowanemu przez jednostki przyrostowi dochodów.

Instytut Pamięci Narodowej przejął w 2011 r. zadania zlikwidowanego Gospodarstwa Pomocniczego IPN, w tym zadania związane z wydawaniem i sprzedażą publikacji Instytutu. W związku z powyższym prezes Instytutu, na podstawie ww. przepisów, wystąpił 2 października 2011 r. do ministra finansów z wnioskiem o uruchomienie z ww. rezerwy celowej środków w wysokości 500 tys. zł z przeznaczeniem na sfinansowanie kosztów usługi naświetlania, druku i oprawy publikacji *Od Niepodległości do Niepodległości. Historia Polski 1918–1989*. Ze względu na duże zainteresowanie, jakim cieszył się pierwszy nakład publikacji, Instytut postanowił wznowić jej wydanie. Przedmiotowa rezerwa została uruchomiona decyzją ministra finansów w sprawie zmian w budżecie państwa na rok 2011 – pismo FS13/4135/DMC/16/2011/1521 z dnia 13 października 2011 r.

W związku z powyższym plan wydatków Instytutu został zwiększony o kwotę 500 tys. zł w dziale 751, rozdziale 75101.

8.1. Wykonanie dochodów budżetowych

Instytut Pamięci Narodowej realizuje dochody w dziale 751 Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, w ramach następujących rozdziałów klasyfikacji budżetowej:

– **Rozdział 75101** – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa;

– **Rozdział 75112** – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

– **Rozdziale 75194** – Dochody państwowej jednostki budżetowej uzyskane z tytułu przejętych zadań, które w 2010 r. były realizowane przez gospodarstwa pomocnicze.

Wykonanie planu dochodów w dziale 751 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wykonanie dochodów IPN–KŚZpNP w 2011 r. w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Paragraf	Ustawa budżetowa na 2011 r.	Wykonanie w 2011 r.
	Dział 751 – ogółem		**1 168,0**	**2 642,9**
1	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	0570	0	53,7
2	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0580	0	4,4
3	Wpływy z różnych opłat	0690	0	1,8
4	Wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielonych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych	0700	411,0	408,6
5	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jedn. sam. terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora fin. publ. oraz innych umów o podobnym charakterze	0750	0	31,9
6	Wpływy z usług	0830	34,0	358,6
7	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	0840	592,0	1 145,6
8	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0870	3,0	14,8
9	Odsetki od dotacji oraz płatności: wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości	0900	0	2,3
10	Pozostałe odsetki	0920	40,0	69,0
11	Wpływy z różnych dochodów	0970	86,0	518,5
12	Różnice kursowe	1510	2,0	2,6
13	Wpływy ze zwrotów dotacji oraz płatności, w tym wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub wykorzystanych z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości	2910	0	31,1

W ustawie budżetowej na 2011 r. prognozowano osiągnięcie dochodów w wysokości 1 168 tys. zł. Zrealizowane dochody były o 1 474,9 tys. zł wyższe w stosunku do kwoty dochodów w ustawie budżetowej na 2011 r. i wyniosły 2 642,9 tys. zł, co stanowi 226,3% prognozowanych dochodów. Plan dochodów stanowi jedynie prognozę dochodów, bowiem na etapie planowania budżetu trudno jest przewidzieć, na jakim poziomie dochody zostaną zrealizowane. Dotyczy to zwłaszcza §§ 0830 wpływy z usług, 0840 wpływy ze sprzedaży wyrobów oraz 0970 wpływy z różnych dochodów, który obejmuje m.in. dochody z tytułu zwrotu nadpłaconych w latach ubiegłych składek ZUS.

Zrealizowane dochody wyszczególnione:

– w § 0570 na kwotę 53,7 tys. zł dotyczyły grzywien, mandatów i innych kar pieniężnych od osób fizycznych (zapłata kary umownej w związku z niedotrzymaniem przez wykonawcę warun-

ków umowy dotyczącej wykonania dokumentacji zamiennej rozbudowy obiektu magazynowo-biurowego w Katowicach przy ul. Józefowskiej 102);

– w § 0580 na kwotę 4,4 tys. zł dotyczyły grzywien i innych kar pieniężnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych (w tym m.in. wpłata odszkodowania od Poczty Polskiej za reklamację, kara umowna za nieterminową dostawę komputerów, kara umowna z tytułu umowy);

– w § 0690 na kwotę 1,8 tys. zł dotyczyły wpływów z różnych dochodów (wpłata kosztów sądowych przez osobę fizyczną);

– w § 0700 na kwotę 408,6 tys. zł to wpływy ze spłat pożyczek udzielonych na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;

– w § 0750 na kwotę 31,9 tys. zł dotyczyły wpływów z tytułu wynajmu lokalu użytkowego i najmu pokoi służbowych;

– w § 0830 na kwotę 358,6 tys. zł to wpływy z tytułu usług (usługi reprodukcyjne i reprograficzne świadczone przez Instytut);

– w § 0840 na kwotę 1 145,6 tys. zł dotyczyły wpływów m.in. ze sprzedaży publikacji i gier edukacyjnych wydawanych przez Instytut, na rzecz osób fizycznych i prawnych;

– w § 0870 na kwotę 14,8 tys. zł dotyczyły wpływów ze sprzedaży składników majątkowych (sprzedaż samochodów osobowych i sprzętu komputerowego);

– w § 0900 na kwotę 2,3 tys. zł to odsetki od kwoty dotacji zwróconej przez Fundację Ośrodka KARTA;

– w § 0920 na kwotę 69 tys. zł dotyczyły wpłat odsetek od udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;

– w § 0970 na kwotę 518,5 tys. zł dotyczyły wpłat z różnych tytułów (przelew środków z zamknięcia rachunku zlikwidowanego Gospodarstwa Pomocniczego IPN oraz z tytułu wpływu należności Gospodarstwa za faktury wystawione przez GP w 2010 r., zwrot nadpłaconych w latach ubiegłych składek ZUS, obniżenie składek z tytułu ich terminowej realizacji, tzw. wynagrodzenie płatnika, rozliczenia z tytułu faktur korygujących dotyczących rozliczeń za ubiegły rok, wpłaty pracowników z tytułu zwrotu przyznanych w latach poprzednich stypendiów naukowych z powodu rozwiązania umowy o pracę lub niespełnienia przez pracownika warunków umowy, odszkodowanie w związku z likwidacją szkody komunikacyjnej samochodu służbowego);

– w § 1510 na kwotę 2,6 tys. zł dotyczyły wpływów z tytułu różnic kursowych;

– w § 2910 na kwotę 31,1 tys. zł dotyczyły zwrotu części kwoty dotacji przez Fundację Ośrodka KARTA za okres sprawozdawczy 2010 r.

Pozyskane przez Instytut dochody zostały w całości odprowadzone do budżetu państwa.

8.2. Wykonanie wydatków budżetowych

Realizacja wydatków Instytutu Pamięci Narodowej w ramach poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej przedstawia się następująco:

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, w tym:

– **Rozdział 75101** – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa;

– **Rozdział 75112** – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w tym:

– **Rozdział 75302** – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne.

Wielkości wydatków przedstawione w obu rozdziałach działu 751 odzwierciedlają poziom wydatków poniesionych na bieżącą działalność Instytutu związaną z realizacją zadań ustawowych

określonych ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, kosztami utrzymania oraz zatrudnieniem pracowników.

Wydatki w dziale 753 obejmują wypłaty uposażeń dla prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażeń rodzinnych. Uposażenia dla prokuratorów w stanie spoczynku są wypłacane prokuratorom, dla których Instytut był ostatnim miejscem zatrudnienia. Uposażenia rodzinne są wypłacane dla uprawnionych członków rodziny prokuratora.

W trakcie roku budżetowego 2011, na podstawie decyzji prezesa IPN, dokonano zmian planu finansowego, w wyniku których zostały przeniesione środki budżetowe z rozdziału 75101 do rozdziału 75112 m.in. w celu realizacji zaplanowanych przez oddziałowe biura edukacji publicznej zadań merytorycznych w zakresie działalności edukacyjnej, w tym m.in. na realizację projektów dokumentacyjnych, przygotowanie wystaw, wykonanie kopii ekspozycji cieszących się największym zainteresowaniem, tłumaczenie publikacji na języki obce, tłumaczenie materiałów archiwalnych. Przeniesienie środków zostało podyktowane również koniecznością wypłaty przyznanych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów zatrudnionych w oddziałach Instytutu. Ponadto do rozdziału 75112 przeniesione zostały także środki na zakupy inwestycyjne. Konieczność dokonania przeniesienia środków między rozdziałami wynikała ze znacznego ograniczenia budżetu Instytutu na 2011 r. w stosunku do złożonego projektu przez Parlament RP.

Ponadto 14 lipca br. prezes Instytutu wystąpił z wnioskiem do ministra finansów o wyrażenie zgody na przeniesienie środków w wysokości 2 020 tys. zł z wydatków bieżących na wydatki majątkowe. Powyższe przeniesienie miało na celu umożliwienie zakupu sprzętu informatycznego, tj. zakupu macierzy dyskowych dla centrali i rozszerzenie pojemności macierzy w oddziałach, zakupu napędów taśmowych do posiadanej biblioteki taśmowej, zakupu pamięci operacyjnej do serwerów kasetowych w serwerowni w celu zachowania ciągłości procesu digitalizacji zasobu archiwalnego IPN, jak również zakupu serwerów na potrzeby digitalizacji kartotek Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w lokalizacji w Warszawie przy ul. Kłobuckiej oraz zakupu samochodu dostawczego do przewozu materiałów archiwalnych.

W piśmie nr FS13/413/KGL/10/2011/10616 29 lipca br. minister finansów wyraził zgodę na dokonanie przeniesień w wysokości 1 950 tys. zł w ramach rozdziału 75101 z przeznaczeniem na rozbudowę posiadanej infrastruktury w celu kontynuacji gromadzenia i przechowywania kopii cyfrowych jednostek archiwalnych, a także zapewnienia miejsca na materiały audiowizualne, zakup furgonu do przewozu materiałów oraz na kontynuację inwestycji prowadzonej w Oddziale IPN w Katowicach.

Strukturę wykonania wydatków budżetowych w części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dziale 751 i dziale 753, wg grup ekonomicznych określonych w ustawie budżetowej, przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 3. Wykonanie planu wydatków IPN–KŚZpNP w 2011 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	**Rok 2010**	**Rok 2011**				
	Wykonanie	**Ustawa budżetowa**	**Plan po zmianach**	**Wykonanie**	**5:4**	**5:2**
					procent	
1	2	3	4	5	6	7
Część 13 – ogółem	**213 431,4**	**223 263,0**	**223 763,0**	**219 368,4**	**98,0**	**102,8**
Dotacje	649,6	1 870,0	200,0	195,5	97,8	30,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 591,9	3 532,0	3 229,0	2 934,8	90,9	113,2

Wydatki bieżące	200 090,8	205 442,0	205 766,1	202 239,1	98,3	101,1
Wydatki majątkowe	10 099,1	12 419,0	14 567,9	13 999,0	96,1	138,6
z kwoty ogółem sfinansowane zostały wydatki:						
Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	**211 806,4**	**221 168,0**	**221 668,0**	**217 539,9**	**98,1**	**102,7**
Dotacje	649,6	1 870,0	200,0	195,5	97,8	30,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	966,9	1 437,0	1 134,0	1 106,3	97,6	114,4
Wydatki bieżące	200 090,8	205 442,0	205 766,1	202 239,1	98,3	101,1
Wydatki majątkowe	10 099,1	12 419,0	14 567,9	13 999,0	96,1	138,6
w tym:						
Rozdział 75101 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	**90 166,9**	**98 983,0**	**97 331,2**	**93 343,9**	**95,9**	**103,5**
Dotacje	649,6	1 870,0	200,0	195,5	97,8	30,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	624,5	783,0	698,0	672,3	96,3	107,7
Wydatki bieżące	79 726,2	84 393,0	82 757,6	79 365,7	95,9	99,5
Wydatki majątkowe	9 166,6	11 937,0	13 675,6	13 110,4	95,9	143,0
Rozdział 75112 – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej	**121 639,5**	**122 185,0**	**124 336,8**	**124 196,0**	**99,9**	**102,1**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	342,4	654,0	436,0	434,0	99,6	126,8
Wydatki bieżące	120 364,6	121 049,0	123 008,5	122 873,4	99,9	102,1
Wydatki majątkowe	932,5	482	892,3	888,6	99,6	95,3
Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	**1 625,0**	**2 095,0**	**2 095,0**	**1 828,5**	**87,3**	**112,5**
w tym:						
Rozdział 75302 – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne	**1 625,0**	**2 095,0**	**2 095,0**	**1 828,5**	**87,3**	**112,5**

Plan wydatków budżetowych po zmianach na 2011 r. wynosił 223 763,0 tys. zł, z czego zrealizowane wydatki wyniosły 219 368,4 tys. zł, co stanowi 98% planu.

Wykonanie wydatków w poszczególnych działach według klasyfikacji budżetowej

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa.

Wydatki Instytutu w 2011 r. zrealizowane w ramach działu 751 wyniosły 217 539,9 tys. zł, co stanowi 98,1% planu po zmianach na 2011 r. oraz 102,7% w stosunku do wykonania wydatków w 2010 r. Struktura wydatków w poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco:

8.2.1. Dotacje

	w tys. zł
§ 2810 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom	195,5

Dotacja celowa została przeznaczona na realizację zadania publicznego „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką". Zadanie było realizowane przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie.

W grupie wydatków na dotacje nastąpiło zmniejszenie wydatków w stosunku do roku 2010 o 69,9%.

8.2.2. Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Wykonanie w tej grupie wydatków przedstawia się następująco:

	w tys. zł
§ 3020 – nagrody i wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń	556,6
§ 3030 – różne wydatki na rzecz osób fizycznych	454,6
§ 3040 – nagrody o charakterze szczególnym niezaliczone do wynagrodzeń	5,9
§ 3250 – stypendia różne	89,2

i dotyczy:

– świadczeń wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (zakup odzieży ochronnej dla pracowników archiwów, w tym fartuchów, rękawic, maseczek, obuwia ochronnego, zwrot kosztów zakupu okularów pracownikom zatrudnionym przy monitorach komputerowych, zakup wody dla pracowników);

– zakupu umundurowania wewnętrznej służby ochrony i wypłaty ekwiwalentu za jego czyszczenie;

– postępowań sądowych i prokuratorskich, w tym zwrotu kosztów podróży świadkom biorącym udział w tych postępowaniach oraz zwrotu utraconych wynagrodzeń;

– wynagrodzeń wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów, w szczególności biegłym w postępowaniu dochodzeniowym, sądowym, wynagrodzeń tłumaczy przysięgłych;

– wypłaty diet i zwrotu kosztów podróży dla członków Kolegium IPN oraz wypłaty diet dla członków Rady Instytutu;

– zakupu nagród dla laureatów organizowanych konkursów edukacyjno-historycznych, m.in. w konkursie „Namaluj historię dziadków";

– wypłaty stypendium doktorskiego pracownikom Instytutu;

– wypłaty odprawy dla pracownika z tytułu rozwiązania umowy o pracę z przyczyn pracodawcy;

– wypłaty odprawy pośmiertnej.

W grupie wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych nastąpiło zwiększenie wydatków w stosunku do 2010 roku o 14,4%.

8.2.3. Wydatki bieżące

Wydatki bieżące stanowią w dziale 751 największą pozycję wydatków. Wydatki te wzrosły w stosunku do 2010 r. o 1,1% Największy udział w wydatkach bieżących stanowiły wynagrodzenia osobowe w kwocie 135 416,2 tys. zł.

Wykonanie wydatków bieżących w 2011 r. wyniosło 202 239,1 tys. zł, tj. 98,3% planu po zmianach.

8.2.3.1. Wynagrodzenia

Wykonanie wydatków w poszczególnych paragrafach wynosi:

	w tys. zł
§ 4010 – wynagrodzenia osobowe pracowników	106 829,0
§ 4030 – wynagrodzenia osobowe prokuratorów	19 165,8
§ 4040 – dodatkowe wynagrodzenie roczne	9 421,4

W 2011 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Instytucie Pamięci Narodowej wyniosło łącznie z wypłatami z zakładowego funduszu nagród, z tzw. trzynastką, 5 325 zł, z czego przeciętne wynagrodzenie osób nieobjętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń wyniosło 4 821 zł, zaś prokuratorów – 12 796 zł.

Zrealizowane zatrudnienie oraz wykorzystanie środków na wynagrodzenia prezentują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 4. Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w IPN–KŚZpNP w latach 2010 i 2011 wg Rb-70

Wyszczególnienie	Wykonanie 2010 r.			Wykonanie 2011 r.		
	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)
Część 13 ogółem	2 070	129 603	5 217	2 119	135 416	5 325
w tym:						
Osoby nieobjęte mnożnikowym systemem wynagradzania § 4010, § 4040	1 935	110 107	4 742	1 985	114 841	4 821
Prokuratorzy § 4030, § 4040	135	19 496	12 035	134	20 575	12 796

Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w 2011 r. w porównaniu z 2010 r. wynika głównie ze wzrostu wynagrodzeń osób objętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń (prokuratorów). Podstawę do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów w 2011 r. stanowiło przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale 2010 r. w wysokości 3 197,85 zł. Wzrost przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale 2010 r. w stosunku do przeciętnego wynagrodzenia w drugim kwartale 2009 r., które stanowiło podstawę do naliczania wynagrodzenia prokuratorów w 2010 r., skutkowało wzrostem tych wynagrodzeń.

8.2.3.2. Honoraria

	w tys. zł
§ 4090 – honoraria	702,9

Wydatki dotyczyły działań statutowych Instytutu, w głównej mierze działalności edukacyjnej prowadzonej przez pion edukacyjny IPN. Były one związane przede wszystkim z zakupem licencji.

8.2.3.3. Wynagrodzenia bezosobowe

	w tys. zł
§ 4170 – wynagrodzenia bezosobowe	2 184,5

Są to wynagrodzenia wypłacane na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Dotyczą przede wszystkim działalności edukacyjnej (np. prowadzenie lekcji z najnowszej historii Polski) i wydawniczej (recenzje, korekty), jak również prowadzonych prac badawczych.

W paragrafie tym zostały zaklasyfikowane również wydatki dla biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych wykonujących prace wynikające z postanowień prokuratorów oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

8.2.3.4. Pochodne od wynagrodzeń

Wykonanie w tej grupie wydatków wynosi:

	w tys. zł
§ 4110 – składki na ubezpieczenie społeczne	16 708,3
§ 4120 – składki na Fundusz Pracy	2 454,8

Składki na ubezpieczenia społeczne i na Fundusz Pracy wypłacono zgodnie ze wskaźnikami określonymi w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (DzU z 2009 r. nr 205 poz. 1585 późn. zm.).

8.2.3.5. Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych

	tys. zł
§ 4440 – odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	2 447,4

Odpis został zrealizowany zgodnie z obowiązującymi przepisami Ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst ujednolicony DzU z 1996 r. nr 70 poz. 33). Wykonanie funduszu jest uzależnione od średniorocznego zatrudnienia oraz od wysokości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzednim, tj. w 2010 r. lub w drugim półroczu roku poprzedniego (jeśli jest wyższe). W 2011 r. do naliczania wysokości odpisu przyjęto przeciętne wynagrodzenie w drugim półroczu 2010 r. w wysokości 2 917,14 zł.

8.2.3.6. Cła

	w tys. zł
§ 4470 – cła	1,9

Wydatek dotyczy opłaty od wprowadzenia do obrotu na terenie Polski taśm filmowych wypożyczonych z Instytutu Piłsudskiego w Nowym Jorku.

8.2.3.7. Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa

	w tys. zł
§ 4510 – opłaty na rzecz budżetu państwa	127,5

Jest to opłata za dzierżawę wieczystą gruntu w Warszawie przy ul. Towarowej 28, gdzie znajduje się centrala Instytutu.

8.2.3.8. Podatki i opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

	w tys. zł
§ 4480 – podatek od nieruchomości	366,8
§ 4500 – pozostałe podatki na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	0,9
§ 4520 – opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	0,1

Powyższe wydatki dotyczą:

– zapłaty przez centralę Instytutu podatku od nieruchomości w lokalizacji w Warszawie przy pl. Krasińskich 2/4/6/ oraz zapłaty podatku przez wszystkie oddziały Instytutu;

– zapłaty przez centralę IPN podatku od środków transportu. Zgodnie z obowiązującymi przepisami obowiązek podatkowy ciąży na właścicielach niektórych środków transportu, w tym m.in. autobusów. W związku z tym, że centrala Instytutu posiada bus, który jest zaliczany do ww. kategorii środków transportu, dokonano zapłaty przedmiotowego podatku;

– opłaty za wymianę dowodu rejestracyjnego samochodu służbowego.

8.2.3.9. Zakup towarów i usług

Pozycja ta dotyczy wydatków związanych z utrzymaniem zajmowanych obiektów oraz prowadzeniem działalności statutowej.

Główne pozycje wydatków w tej grupie to:

	w tys. zł
§ 4300 – zakup pozostałych usług	15 630,7

Wydatki zostały poniesione głównie na:

– utrzymanie pomieszczeń biurowych i archiwów w Warszawie oraz w jedenastu oddziałach (m.in. usługi porządkowe i eksploatacyjne użytkowanych obiektów, wywóz nieczystości, monitoring obiektów);
– usługi pocztowe;
– transportowe (m.in. transport wystaw);
– wydatki związane z organizacją wystaw, konferencji, sesji;
– druk publikacji, tj. książek, czasopism, a także gier edukacyjnych, katalogów wystaw;
– usługi związane z dostępem do sieci PeselNet;
– usługi związane z transmisją danych.

§ 4210 – zakup materiałów i wyposażenia 8 287,4

Wydatkowana kwota dotyczy zakupu materiałów specjalistycznych na potrzeby archiwów (m.in. filmoplastów, teczek, kartonów, kopert, okładek bezkwasowych itp.), materiałów związanych z działalnością edukacyjną (w tym do organizacji wystaw, konferencji itp.), zakupu sprzętu biurowego, w tym komputerów, skanerów i drukarek, podstawowych materiałów biurowych, tonerów i materiałów eksploatacyjnych do użytkowanego sprzętu, prenumeraty prasy, zakupu środków czystości, zakupu paliwa i części do samochodów służbowych.

§ 4260 – zakup energii 4 194,2

Wydatki obejmują opłaty za dostawę energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody.

§ 4400 – opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe 3 316,7

§ 4270 – zakup usług remontowych 2 791,7

Wydatki dotyczą m.in. napraw i konserwacji sprzętu i urządzeń biurowych, konserwacji dźwigów, centralnego ogrzewania, instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej, systemu alarmowego, systemu sygnalizacji napadu i włamania, systemu przeciwpożarowego, systemów zabezpieczeń technicznych i elektronicznych, serwerów itp.

Przeprowadzono również prace remontowe w niektórych obiektach Instytutu, m.in. w Oddziale IPN w Krakowie (malowanie pomieszczeń, naprawa schodów i muru oporowego), w Delegaturze IPN w Kielcach (remont dachu), bieżące naprawy w budynkach Oddziału IPN w Lublinie, w Oddziale IPN w Łodzi (remont budynku, dachu i tarasu), w Oddziale IPN w Poznaniu (remont instalacji elektrycznej), w Oddziale IPN w Rzeszowie (remont pomieszczeń biurowych, ułożenie płytek przyschodowych), w Oddziale IPN w Szczecinie (remont i konserwacja obiektu).

§ 4370 – opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej 865,2
§ 4360 – opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej 267,9
§ 4240 – zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek 226,7

Wydatki zostały poniesione m.in. na wykonanie bibliografii BEP (pomoce dydaktyczne) oraz książek do biblioteki IPN.

§ 4380 – zakup usług obejmujących tłumaczenia 173,2

Wydatki dotyczą tłumaczeń dokonanych w związku z działalnością merytoryczną prowadzoną przez poszczególne piony Instytutu, w tym m.in.:

– przez pion edukacyjny (tłumaczenie artykułów, dokumentów do wydawanych publikacji i albumów, tłumaczenie publikacji IPN na języki obce, tłumaczenie folderów wystawienniczych, tekstów wystaw, tłumaczenie na konferencjach międzynarodowych);
– przez pion archiwalny (tłumaczenie materiałów archiwalnych);
– przez pion śledczy (tłumaczenia dokumentów na potrzeby śledztw prowadzonych przez prokuratorów oddziałowych komisji, tłumaczenie postanowień prokuratorów).

§ 4280 – zakup usług zdrowotnych 132,0

Wydatki zostały poniesione na badania okresowe i kontrolne pracowników.

§ 4350 – zakup usług dostępu do sieci Internet 111,7

§ 4390 – zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii 64,7

W paragrafie tym zaklasyfikowane zostały wydatki poniesione m.in. na uzyskanie opinii prawnych, opinii rzeczoznawców, np. budowlanych, ekspertyz medycznych, ekspertyz geodezyjnych, archeologicznych, grafologicznych i kryminalistycznych na potrzeby prowadzonych śledztw, ekspertyz grafologicznych w związku z prowadzoną działalnością lustracyjną, opinii dotyczących diagnostyki i wyceny składników majątku.

8.2.3.10. Pozostałe wydatki

§ 4410, § 4420 – podróże służbowe krajowe i zagraniczne 2 274,4

Wydatki na podróże służbowe dotyczą m.in.:

– wyjazdów prokuratorów w związku z prowadzonymi śledztwami;
– wyjazdów archiwistów w związku z przejmowaniem akt oraz prowadzeniem kwerend;
– wyjazdów pracowników pionu edukacyjnego związanych z prowadzeniem działalności naukowo-edukacyjnej, w tym prezentowaniem wystaw i organizowaniem sesji naukowych poza siedzibami jednostek organizacyjnych Instytutu, uczestnictwem w seminariach, konferencjach itp.

§ 4140 – wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 1 930,6

§ 4700 – szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej 474,2

W paragrafie tym ujęte zostały wydatki na szkolenia prokuratorów oraz pozostałych pracowników Instytutu. Wydatki dotyczą m.in. specjalistycznych szkoleń dla archiwistów, służb finansowych, szkoleń z zakresu zamówień publicznych, szkoleń dla informatyków, szkoleń strzeleckich dla pracowników ochrony oraz szkoleń dla pracowników z zakresu bhp. Szkolenia związane są z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracowników oraz zmieniającymi się przepisami prawa.

§ 4450 – udzielone pożyczki na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów 407,4

§ 4430 – różne opłaty i składki 322,1

Wydatki zostały poniesione na ubezpieczenia majątkowe, w tym na ubezpieczenie OC i AC samochodów służbowych, ubezpieczenie budynków i sprzętu elektronicznego.

§ 4610 – koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego 307,8

Wydatki są związane m.in. z przejazdami prokuratorów wykonujących czynności w toku postępowania prokuratorskiego, doręczaniem pism i wezwań.

§ 4160 – pokrycie ujemnego wyniku finansowego i przejętych zobowiązań po likwidowanych i przekształcanych jednostkach zaliczanych do sektora finansów publicznych 41,2

§ 4950 – różnice kursowe 6,4
§ 4540 – składki do organizacji międzynarodowych 0,7
§ 4580 – pozostałe odsetki 0,7
§ 4570 – odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu pozostałych podatków i opłat 0,2

8.2.4. Wydatki majątkowe

Środki na wydatki majątkowe przyznane IPN na podstawie ustawy budżetowej na 2011 r. wyniosły 12 419 tys. zł i były wyższe o 2 419 tys. zł od wysokości środków przyznanych w 2010 r. W trakcie roku budżetowego, na podstawie decyzji ministra finansów oraz decyzji prezesa IPN–KŚZpNP, zwiększono środki na wydatki majątkowe do kwoty 14 568 tys. zł. Wydatki majątkowe w 2011 r. zrealizowano na kwotę 13 999 tys. zł, co stanowiło 96,1% planu.

Realizacja wydatków majątkowych:

§ 6050 – wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych w 2011 r. zrealizowano na kwotę 11 015,6 tys. zł, tj. 95,5% środków ujętych w planie finansowym na 2011 r. po zmianach;

§ 6060 – wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych zrealizowano na kwotę 2 983,4 tys. zł, tj. 98,4% środków ujętych w planie finansowym na 2011 r. po zmianach.

Tabela 5. Wydatki majątkowe IPN–KŚZpNP w 2011 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	Rok 2010	Rok 2011			procent
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	5:4 (%)
1	2	3	4	5	6
Wydatki majątkowe ogółem	10 099,0	12 419,0	14 567,9	13 999,0	96,1%
z tego:					
§ 6050	5 453,7	11 437,0	11 537,0	11 015,6	95,5%
§ 6060 w tym:	4 645,3	982,0	3 030,9	2 983,4	98,4%
Rozdz. 75101	3 712,8	500,0	2 138,6	2 094,8	97,9%
Rozdz. 75112	932,5	482,0	892,3	888,6	99,6%

Tabela 6. Realizacja wydatków majątkowych w 2011 r.

Lp.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki zrealizowane w 2011 r. (zł)
1	2	3
1	**Inwestycje pozostałe polegające na budownictwie ujęte w § 6050, w tym**	**11 015 647,67**
1.1	Rozbudowa obiektu magazynowo-biurowego wraz z infrastrukturą techniczną, drogową, parkingami i zagospodarowaniem terenu przy ul. Józefowskiej 102 w Katowicach wraz z pierwszym wyposażeniem – regały przesuwne oraz rotomaty	6 337 442,45
1.2	Przebudowa i rozbudowa budynku „B" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie ze zmianą funkcji z produkcyjnej na administracyjno-biurową	4 518 932,63
1.3	Zmiana układu funkcjonalnego pomieszczeń Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie	34 452,95
1.4	Adaptacja pomieszczenia A17 na potrzeby kasy, montaż dodatkowej kurtyny powietrznej przy wejściu do budynku oraz modernizacja systemu kontroli w budynku przy ul. Towarowej 28 w Warszawie	23 771,05
1.5	Wykonanie instalacji wentylacyjnej oraz układu wyrównania ciśnienia w siedzibie Delegatury IPN–KŚZpNP w Radomiu	23 739,00
1.6	Budowa systemu nadzoru TV kancelarii tajnej w budynku przy ul. Żurawiej 4a w Warszawie	6 142,94
1.7	Rozbudowa systemu kontroli dostępu w budynku „C" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie	19 570,53
1.8	Montaż dodatkowych gniazd elektrycznych oraz opraw oświetleniowych w budynku „C" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie	17 596,12
1.9	Dostawa i montaż systemu gaszenia gazem w pomieszczeniu serwerowni w budynku przy ul. Słowackiego 18 w Rzeszowie	34 000,00
2	**Zakupy inwestycyjne niezwiązane z budownictwem ujęte w § 6060**	**2 983 405,82**
2.1 Rozdział 75101, w tym		2 094 767,59
	Sprzęt komputerowy	1 494 129,83

	Zakup wartości niematerialnych i prawnych	142 804,72
	Pozostały sprzęt	316 186,24
	Środki transportu	141 646,80
2.2 Rozdział 75112		888 638,23
	Sprzęt komputerowy	160 920,86
	Zakup wartości niematerialnych i prawnych	0,00
	Pozostały sprzęt	409 369,87
	Środki transportu	318 347,50

Efekty rzeczowe realizowanych w 2011 r. zadań inwestycyjnych

Realizacja zadań inwestycyjnych w 2011 r. w głównej mierze stanowiła kontynuację podjętego w latach poprzednich projektu digitalizacji administrowanych przez Instytut zasobów archiwalnych. Proces ten, poprzez sukcesywne wdrażanie nowych technik opracowania i udostępniania materiałów historycznych, w sposób znaczący przyczynił się do zwiększenia dostępności archiwaliów, pozwalając jednocześnie znacznie ograniczyć zagrożenia, jakie wiążą się z częstym udostępnianiem ich oryginałów.

W tym zakresie zrealizowano następujące zadania inwestycyjne:

Kontynuowano rozbudowę obiektu magazynowo-biurowego w Katowicach przy ul. Józefowskiej 102. Zaplanowane na początek drugiego kwartału 2012 r. oddanie całkowicie nowego obiektu zdecydowanie usprawni pracę oddziału, a wyposażenie go w szereg profesjonalnie przygotowanych pomieszczeń (magazyny archiwów, komorę fumigacji oraz pracownie) znacznie przyśpieszy prowadzony proces digitalizacji. Dodatkowo, w ramach tej inwestycji (na potrzeby nowo realizowanego obiektu) dokonano zakupu systemu składowania akt, tj. systemu regałów przejezdnych oraz dwóch sztuk regałów karuzelowych.

Rozpoczęto prace związane z adaptacją budynku magazynowego „B" przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie na potrzeby komórek odpowiedzialnych za obsługę i udostępnianie zasobów archiwalnych. Zapewnienie szeregu profesjonalnie przygotowanych pomieszczeń (pracowni ZEUS, AVID, reprografii, konserwacji archiwaliów oraz czytelni akt jawnych i niejawnych) w bezpośrednim sąsiedztwie centralnego archiwum IPN stworzy spójny układ funkcjonalny, który usprawni prace z materiałami archiwalnymi i przyśpieszy proces digitalizacji dokumentów historycznych. Dodatkowo w nowo realizowanym obiekcie umieszczona zostanie główna serwerownia IPN, dzięki której na szerszą skalę możliwe będzie przechowywanie i udostępnianie zdigitalizowanych materiałów archiwalnych. Zakończenie robót budowlanych przewidziane jest na drugi kwartał 2014 r.

Zakupiono dwa serwery plików typu NAS wraz z systemem do wykonywania kopii zapasowych do przechowywania danych powstałych w związku z digitalizacją dzienników rejestracyjnych oraz kartotek.

Dokonano zakupu dwóch serwerów na potrzeby obsługi systemu ewidencji obiegu korespondencji Kancelaria oraz Elektronicznego Systemu Informacji Archiwalnej NEXUS.

Zakupiono macierz dyskową wraz z przełącznikami sieci SAN w celu przechowywania cyfrowych kopii dokumentów archiwalnych. Rozbudowa posiadanego środowiska hierarchicznego przechowywania danych znacząco zwiększyła pojemność posiadanego systemu pamięci masowych. Macierz ta, dzięki zintegrowaniu z funkcjonującym obecnie w Instytucie systemem, zwiększy możliwości przechowywania cyfrowych kopii dokumentów opracowywanych przez zespół ZEUS (materiały audio-wideo) oraz zbiorów udostępnianych w ramach systemu OuSArchive (archiwum Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej z Bad Arolsen).

Dokonano zakupu trzech sztuk napędów do odczytu i zapisu taśm dla biblioteki taśmowej IBM TS 3500. Inwestycja ta w znaczący sposób przyśpieszy dostęp do przechowywanych w bibliotekach taśmowych bezstratnych cyfrowych kopii dokumentów w formacie TiFF, tzw. kopii wzorcowych.

Dodatkowo, w celu usprawnienia prowadzonych procesów digitalizacji danych, w ramach projektu Cyfrowe Archiwum na potrzeby oddziałów zakupiono cztery serwery, jedną macierz dyskową i siedem sztuk profesjonalnych skanerów.

Z ważniejszych zadań inwestycyjnych realizowanych w 2011 r. wymienić należy również nw. przedsięwzięcia:

– modernizacja systemu wentylacji w siedzibie Delegatury IPN w Radomiu;

– montaż klimatyzatorów w serwerowniach w siedzibie Biura Lustracyjnego przy ul. Żurawiej w Warszawie, Biura Edukacji Publicznej przy ul. Hrubieszowskiej w Warszawie oraz oddziału IPN przy ul. Janickiego w Szczecinie;

– instalacja systemu nadzoru TV kancelarii tajnej w siedzibie Biura Lustracyjnego przy ul. Żurawiej w Warszawie;

– zmiana układu funkcjonalnego Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" przy ul. Marszałkowskiej w Warszawie, gdzie poprzez wydzielenie trzech odrębnych pomieszczeń poprawiono funkcjonalność obiektu;

– adaptacja pomieszczenia nr A17 w siedzibie IPN przy ul. Towarowej 28 w Warszawie na potrzeby kasy, co w znaczący sposób usprawniło funkcjonowanie Instytutu;

– modernizacja systemu nadzoru wizyjnego siedziby IPN przy ul. Towarowej 28 w Warszawie;

– modernizacja systemu administrowania ochroną obiektu archiwum przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie;

– zakup czterech samochodów osobowo-dostawczych, które zastąpią wyeksploatowane pojazdy, oraz jednego furgonu do przewozu materiałów archiwalnych zawierających informacje niejawne;

zakup sprzętu biurowego i komputerowego, w tym m.in.:

– 4 kserokopiarek i urządzeń wielofunkcyjnych;
– 16 drukarek;
– 17 skanerów,
– 7 zestawów komputerowych;
– 3 specjalistycznych monitorów komputerowych.

W roku 2011 dokonano również rozliczeń inwestycji realizowanych w latach ubiegłych, dla których upływał okres rękojmi i gwarancji. Przeprowadzono czynności odbioru ostatecznego trzynastu zadań inwestycyjnych zrealizowanych w latach 2006–2009 w Warszawie, Kielcach, Białymstoku, Poznaniu, Rzeszowie, Katowicach i Gdańsku.

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

W dziale 753 Instytut Pamięci Narodowej realizuje wydatki w ramach rozdziału 75302 – uposażenia sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne –

§ 3110 – świadczenia społeczne.

Zgodnie z ustawą budżetową na 2011 r. plan wydatków w dziale 753 wynosił 2 095 tys. zł. Wykonanie wydatków wyniosło 1 828,5 tys. zł, co stanowi 87,3% planu.

Liczba świadczeniobiorców wg stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. wyniosła osiemnaście osób, z tego siedemnaście osób otrzymywało uposażenie dla prokuratora w stanie spoczynku, a jedna osoba – uposażenie rodzinne.

8.3. Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie pracowników w 2011 r. w Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynosiło 2 200,26 etatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. w Instytucie były zatrudnione 2244 osoby, co w przeliczeniu na etaty stanowi 2198,51 etatu, w tym 133 etaty prokuratorskie**.** W pionie śledczym Instytutu zatrudnienie wynosiło 104 prokuratorów w czynnym stosunku służbowym, tj. bez 2 etatów prokuratorów korzystających z urlopu wychowawczego i bezpłatnego. W pionie lustracyjnym zatrudnienie w etatach wynosiło 29 prokuratorów.

Wśród pracowników zatrudnione są osoby niepełnosprawne. Przeciętne zatrudnienie w 2011 r. wyniosło 16,25 etatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. zatrudnionych było 17 osób niepełnosprawnych na 16,5 etatach.

Pracownicy Instytutu posiadają wysokie kwalifikacje. Instytut zatrudnia specjalistów m.in. z zakresu prawa, historii i administracji. W pionie archiwalnym zatrudnieni są archiwiści i kustosze, w pionie edukacyjnym – osoby prowadzące badania naukowe, działania edukacyjne. Ponadto Instytut zatrudnia również specjalistów z różnych innych dziedzin, m.in. prawa, zamówień publicznych, informatyki oraz programowania, księgowości, kadr, ochrony osób i mienia, zarządzania nieruchomościami.

Spośród 2244 pracowników Instytutu 1916 posiada wykształcenie wyższe, co stanowi 85% zatrudnionych, w tym 5 osób posiadających tytuł naukowy profesora, 16 osób stopień naukowy doktora habilitowanego i 147 osób stopień naukowy doktora.

Tabela 7. Wykształcenie pracowników Instytutu na dzień 31 grudnia 2011 r.

Wykształcenie pracowników na dzień 31 grudnia 2011 r.		
	w osobach	**procent***
Wyższe (licencjackie, magisterskie)	1916	85,38%
Średnie (ogólnokształcące, średnie zawodowe, policealne)	262	11,68%
Inne (zasadnicze, podstawowe)	66	2,94%
* % w stosunku do zatrudnienia ogółem w osobach na dzień 31.12.2011 r.		
Stopień/Tytuł naukowy	**Liczba osób na dzień 31 grudnia 2011 r.**	
Doktor	147	
Doktor habilitowany	16	
Profesor	5	
Razem	**168**	

Największy odsetek pracowników Instytutu stanowią pracownicy zatrudnieni w ustawowych pionach IPN według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r.:

- w pionie udostępniania, tj. w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz w oddziałowych biurach – 884,13 etatu, co stanowi 40,22%;
- w pionie edukacji, tj. w Biurze Edukacji Publicznej oraz biurach oddziałowych – 293,55 etatu, co stanowi 13,35%;
- w pionie lustracyjnym, tj. w Biurze Lustracyjnym oraz w biurach oddziałowych (łącznie z prokuratorami) – 211,13 etatu, co stanowi 9,6%;
- w pionie śledczym, tj. w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i w komisjach oddziałowych (łącznie z prokuratorami) – 179,5 etatu, co stanowi 8,16%.

Łącznie stanowi to 71,33% ogółu zatrudnionych.

W pozostałych komórkach organizacyjnych centrali i oddziałów zajmujących się m.in. zadaniami z zakresu prawa, zamówień publicznych, informatyki oraz programowania, księgowości, kadr, ochrony informacji niejawnych, ochrony fizycznej, bezpieczeństwa teleinformatycznego, zarządzania nieruchomościami według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. zatrudnienie wynosiło 630,2 etatu, co stanowi 28,67%.

Tabela 8. Zatrudnienie w IPN–KŚZpNP na dzień 31 grudnia 2011 r.

Zatrudnienie na dzień 31 grudnia 2011 r.	W etatach	Procent *
Zatrudnienie w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz w oddziałowych biurach udostępniania	884,13	40,22%
Zatrudnienie w Biurze Edukacji Publicznej oraz w oddziałowych biurach edukacji publicznej	293,55	13,35%
Zatrudnienie w Biurze Lustracyjnym oraz w oddziałowych biurach lustracyjnych (łącznie z prokuratorami)	211,13 (w tym 29 prokuratorów)	9,6%
Zatrudnienie w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz w oddziałowych komisjach (łącznie z prokuratorami)	179,5 (w tym 104 prokuratorów w czynnym stosunku służbowym, tj. bez prokuratorów korzystających z urlopów)	8,16%
Zatrudnienie w pozostałych komórkach organizacyjnych centrali oraz oddziałów (w tym pracownicy ochrony)	630,2 (w tym 160 pracowników ochrony)	28,67% (w tym 7,3% pracownicy ochrony)

* % w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na dzień 31.12.2011 r.

Na uwagę zasługuje fakt, że w 2011 r. na rzecz Instytutu świadczyły pracę, jednocześnie ucząc się i zdobywając doświadczenie zawodowe, osoby, które nie były pracownikami. Pracowały one w ramach:

- staży zawodowych – 44 osoby;
- praktyk studenckich – 181 osób;
- wolontariatu – 71 osób.

WYKAZ SKRÓTÓW

ABW	–	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AK	–	Armia Krajowa
AW	–	Agencja Wywiadu
BEP	–	Biuro Edukacji Publicznej
BIP	–	„Biuletyn Informacji Publicznej”
BIP KG AK	–	Biuro Informacji i Propagandy Komendy Głównej Armii Krajowej
BL	–	Biuro Lustracyjne
BStU	–	Urząd Federalnego Pełnomocnika do spraw Dokumentów Służb Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej
BUiAD	–	Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
CE	–	Centrum Edukacyjne
COMDOS	–	Komisja ds. Odtajniania Dokumentów oraz Ujawniania Związków Obywateli Bułgarii ze Służbą Bezpieczeństwa Państwa i Służbami Wywiadowczymi Bułgarskiej Armii Ludowej
CSS	–	Centre for Syrian Studies (University of St. Andrews)
CSTWG	–	Critical Studies on Terrorism Working Group
CZZK	–	Centralny Zarząd Zakładów Karnych
ESPS	–	Europejska Sieć Pamięć i Solidarność
EWP	–	Elektroniczny Wykaz Postępowań
EZAN	–	Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych (organów bezpieczeństwa państwa)
GKBZHwP	–	Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce
GKBZpNP	–	Główna Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GKŚZpNP	–	Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
IFIS	–	Instytut Filozofii i Socjologii
IH PAN	–	Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
IH UJ	–	Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego
IH UW	–	Instytut Historii Uniwersytetu Warszawskiego
IMT	–	Institutions Markets Technologies (Institute for Advanced Studies Lucca)
IPN (IPN–KŚZpNP)	–	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KBW	–	Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KCIK	–	Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych
KdsBP	–	Komitet do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
KG AK	–	Komenda Główna Armii Krajowej
KG MO	–	Komenda Główna Milicji Obywatelskiej
KL	–	Konzentrationslager (obóz koncentracyjny)
KO	–	kontakt operacyjny
KOR	–	Komitet Obrony Robotników
KPA	–	Kongres Polonii Amerykańskiej
KW MO	–	Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KWK	–	kopalnia węgla kamiennego
KWP	–	Komenda Wojewódzka Policji
KWP	–	Konspiracyjne Wojsko Polskie
LGGRTC	–	Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy

LK – lokal kontaktowy
MBP – Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MEP – Member of European Parliament
MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MO – Milicja Obywatelska
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MRA – Międzynarodowa Rada Archiwów
MRKS – Międzyzakładowy Robotniczy Komitet Solidarności
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NKWD – Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
NSZZ – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów
NZW – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
OBEP – Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
OBL – Oddziałowe Biuro Lustracyjne
OBUiAD – Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
OK. – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKŚZpNP – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OUN – Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
OZGraf – Olsztyńskie Zakłady Graficzne
PAL – Polska Armia Ludowa
PAN – Polska Akademia Nauk
PKW – Państwowa Komisja Wyborcza
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
POSK – Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (w Londynie)
Ppl – Wydział przygotowywania postępowań lustracyjnych
PPR – Polska Partia Robotnicza
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PUBP – Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RAF – Royal Air Force (Królewskie Siły Powietrzne)
RGANI – Rosyjskie Państwowe Archiwum Historii Najnowszej
RP – Rzeczpospolita Polska
RUSW – Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
RWE – Radio Wolna Europa
SB – Służba Bezpieczeństwa
SD – Sicherheitsdienst des Reichsführers SS (Służba Bezpieczeństwa Przywódcy SS)
SEiS – Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania
SKW – Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SO – Sąd Okręgowy
SODA – Sekcja Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej
„Solidarność” RI – „Solidarność” Rolników Indywidualnych
SPP – Studium Polski Podziemnej

SS	–	Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (Sztafety Ochronne NSDAP)
SSBAiEŹ	–	Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł
SUSW	–	Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SW	–	Służba Więzienna
SWW	–	Służba Wywiadu Wojskowego
SZP	–	Służba Zwycięstwu Polski
ŚZŻAK	–	Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TW	–	tajny współpracownik
UB	–	Urząd Bezpieczeństwa
UMCS	–	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (w Lublinie)
UOP	–	Urząd Ochrony Państwa
UP JP II	–	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
UPA	–	Ukraińska Powstańcza Armia
UPN	–	Ústav pamäti národa (słowacki Instytut Pamięci Narodu)
US	–	Uniwersytet Szczeciński
USA	–	Stany Zjednoczone Ameryki Północnej
VDKM	–	Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie
WBAiEŹ	–	Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł
WBBH	–	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
WEH	–	Wydział Edukacji Historycznej
WGOiOM	–	Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów
WiN	–	Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
WKU	–	Wojskowa Komenda Uzupełnień
WOB	–	Wydział Obsługi Bieżącej
WOP	–	Wojska Ochrony Pogranicza
WOS	–	wiedza o społeczeństwie
WP	–	Wojsko Polskie
WPR	–	Wojskowa Prokuratura Rejonowa
WRON	–	Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego
WSA	–	Wojewódzki Sąd Administracyjny
WSI	–	Wojskowe Służby Informacyjne
WSR	–	Wojskowy Sąd Rejonowy
WSW	–	Wojskowa Służba Wewnętrzna
WUBP	–	Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUdsBP	–	Wojewódzki Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
WUiAD	–	Wydział Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
WUiIN	–	Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej
WUSW	–	Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZNP	–	Związek Nauczycielstwa Polskiego
ZOMO	–	Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZR	–	zarząd regionu
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWZ	–	Związek Walki Zbrojnej

Prezes IPN dr Łukasz Kamiński podpisuje akt założycielski Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia w obecności premierów Republiki Czeskiej Petra Nečasa, Węgier – Viktora Orbána i Rzeczpospolitej Polskiej – Donalda Tuska. 14 października 2011 r.

Przedstawiciele Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia.14 października 2011 r.

Wystąpienie prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego na konferencji zorganizowanej 23 sierpnia (Europejski Dzień Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych) w Muzeum Powstania Warszawskiego w ramach polskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej. 23 sierpnia 2011 r. (fot. P. Życieński)

Uczestnicy konferencji zorganizowanej w Muzeum Powstania Warszawskiego w ramach obchodów Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych. 23 sierpnia 2011 r. (fot. P. Życieński)

Robocze spotkanie europejskich instytucji zajmujących się rozliczaniem z przeszłością totalitarną. 24 sierpnia 2011 r. (fot. K. Hołopiak)

Uczestnicy spotkania podczas przerwy. 24 sierpnia 2011 r. (fot. K. Hołopiak)

Spotkanie przedstawicieli Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN z przedstawicielami bułgarskiej Komisji ds. Odtajniania Dokumentów oraz Ujawniania Związków Obywateli Bułgarii ze Służbami Bezpieczeństwa Państwa i Służbami Wywiadowczymi Bułgarskiej Armii Ludowej oraz reprezentantami czeskiego Instytutu Badania Reżimów Totalitarnych i Archiwum Służb Bezpieczeństwa. 13 grudnia 2011 r. (fot. P. Życieński)

Wizyta przedstawicieli Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historii Najnowszej w Archiwum IPN. 2 marca 2011 r. (fot. P. Życieński)

Opracowywanie dokumentacji aktowej (fot. J. Sieradzki)

Magazyny archiwalne IPN (fot. J. Sieradzki)

Spotkanie inauguracyjne Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota"
w Tomaszowie Mazowieckim. 15 września 2011 r. (fot. M. Kumosińska)

Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w Warszawie. Pokaz filmu w reż. Mariusza Malca
Oni szli szarymi szeregami. 21 marca 2011 r. (Fot. P. Życieński)

Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” we Wrocławiu. Rajd historyczny młodzieży i kombatantów. 20–21 maja 2011 r. (fot. S. Krzyżanowska)

Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Koszalinie. Otwarcie wystawy „Koszalin 1950–1976. Historia na nowo odkryta”. 12 grudnia 2011 r. (fot. M. Ruczyński)

Uroczyste wręczenie nagrody Kustosz Pamięci Narodowej na Zamku Królewskim w Warszawie. Na zdjęciu laureaci (od lewej): Krzysztof Pluszczyk (Społeczny Komitet Pamięci Górników KWK Wujek Poległych 16. 12. 1981 r.), Tadeusz Chwiedź (Związek Sybiraków), Adam Borowski, Władysław Siemaszko, Ewa Siemaszko. 14 czerwca 2011 r. (fot. P. Życieński)

Laureaci II edycji konkursu „»Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy...« – Katyń 71 lat po zbrodni", organizowanego przez Biuro Edukacji Publicznej IPN oraz Stowarzyszenie Parafiada na Polskim Cmentarzu Wojennym w Charkowie. Konkursowym zadaniem uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych było stworzenie karty z albumu poświęconej jednej z osób zamordowanych wiosną 1940 r. z rozkazu władz sowieckich. 5 października 2011 r. (fot. A. Zawistowski)

Wystąpienie prof. Piotra Franaszka, przewodniczącego jury, podczas uroczystej gali wręczenia nagród im. Oskara Haleckiego w konkursie „Książka Historyczna Roku". 6 listopada 2011 r. (fot. K. Kalinowska)

Laureaci konkursu „Książka Historyczna Roku": dr Leon Popek, dr Tomasz Sikorski, prof. Witold Stankowski. 6 listopada 2011 r. (fot. K. Kalinowska)

Prezydent Bronisław Komorowski podczas wernisażu wystawy „Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 r.” przygotowanej przez Oddział IPN w Rzeszowie w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Pałacu Prezydenckim w Warszawie. 1 marca 2011 r. (fot. P. Życieński)

Podczas uroczystości z okazji Dnia Żołnierzy Wyklętych w Pałacu Prezydenckim zostały wręczone odznaczenia. 1 marca 2011 r. (fot. P. Życieński)

Prezes IPN dr Łukasz Kamiński podczas otwarcia rocznicowej wystawy „586 dni stanu wojennego” na Rynku Starego Miasta w Warszawie. 13 grudnia 2011 r. (fot. P. Życieński)

Zastępca prezesa IPN Agnieszka Rudzińska w hallu Sali Kolumnowej Sejmu otworzyła wystawę „Polacy internowani na Litwie 1939–1940” przygotowaną przez Biuro Edukacji Publicznej IPN, Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie. 13 lipca 2011 r. (fot. P. Życieński)

Przed gmachem radomskiego Urzędu Miejskiego prezentowana była wystawa plenerowa „Zaczęło się w Walterze" przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Lublinie Delegatura w Radomiu i Archiwum Państwowe w Radomiu. 25 czerwca 2011 r. (fot. P. Życieński)

11 maja 2011 r. w Senacie RP zaprezentowano wystawę „O wieś wolną, niezależną, samorządną... 30. rocznica wydarzeń Bydgoskiego Marca '81 i rejestracji »Solidarności« Rolniczej". Wystawę przygotowali pracownicy pionu naukowo-edukacyjnego Delegatury IPN w Bydgoszczy. (fot. P. Życieński)

W Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" została zaprezentowana wystawa „Solidarni z Rumunią" – „Solidari cu România" przygotowana przez Oddział IPN w Poznaniu. 1 lutego 2011 r. (fot. P. Życieński)

Prezentacja książki Patryka Pleskota i Roberta Spałka *Pokolenie 82–90. Niezależne Zrzeszenie Studentów na Uniwersytecie Warszawskim we wspomnieniach (1982–1990)* w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia". Dyskusja z udziałem niektórych bohaterów książki i pierwszym szefem NZS. Na zdjęciu (od lewej): dr Patryk Pleskot, Andrzej Szozda, Paweł Porucznik, Piotr Ciompa, Jarosław Guzy, Robert Spałek. 24 października 2011 r. (fot. P. Życieński)

W maju 2011 r. zakończyła się czwarta edycja projektu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii". Najważniejszym celem programu jest przybliżenie uczniom najnowszej historii Polski poprzez rozmowy ze świadkami historii i rejestracja tych rozmów. Do projektu w 2011 r. przystąpiło 91 szkół. 23 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

Finał projektu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii" realizowanego wspólnie przez IPN, Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. 23 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

Finał projektu edukacyjnego „O tym nie można zapomnieć – spotkania z kobietami, które przeszły piekło Ravensbrück" realizowanego przez IPN z Fundacją na rzecz Kobiet „Ja Kobieta" oraz Fundacją Mecenat Sztuki w Centrum Edukacyjnym im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia". 12 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

Podczas realizacji projektu „O tym nie można zapomnieć – spotkania z kobietami, które przeszły piekło Ravensbrück" młodzież miała możliwość poznania dramatycznych przeżyć byłych więźniarek. 12 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

W Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" odbył się I Festiwal Komiksu Historycznego. Profesor Jerzy Eisler – dyrektor Oddziału IPN w Warszawie, oraz Henryk Jerzy Chmielewski – słynny Papcio Chmiel, podczas otwarcia. 18 czerwca 2011 r. (fot. P. Gajewski)

Uczestnicy warsztatów tematycznych podczas I Festiwalu Komiksu Historycznego. 18 czerwca 2011 r. (fot. P. Gajewski)

Instytut Pamięci Narodowej już po raz trzeci wziął udział w Nocy Muzeów. W Centrum Edukacyjnym IPN zorganizowany był zaułek grafficiarzy, w którym każdy mógł wykonać graffiti nawiązujące do wzorów grafik satyrycznych z lat osiemdziesiątych. 14 maja 2011 r. (fot. K. Hołopiak)

Podczas Nocy Muzeów zwiedzający mogli zapoznać się z pracą archiwum w budynku przy ul. Towarowej 28 w Warszawie. 14–15 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

Nocny festiwal gier planszowych w ramach Nocy Muzeów w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia”. 14 maja 2011 r. (fot. K. Hołopiak)

Biuro Edukacji Publicznej IPN na Pikniku Naukowym zorganizowanym przez Polskie Radio i Centrum Nauki Kopernik w parku marsz. Rydza-Śmigłego w Warszawie. 28 maja 2011 r. (fot. P. Życieński)

Premiera planszowej gry edukacyjnej „Kolejka” w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”. 5 lutego 2011 r. (fot. M. Kurkiewicz)

Wszyscy, którzy przybyli na premierę „Kolejki”, mogli zagrać w grę. 5 lutego 2011 r. (fot. M. Kurkiewicz)

Stoisko Instytutu Pamięci Narodowej na XX Targach Książki Historycznej w Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego w Warszawie. 24–27 listopada 2011 r. (fot. P. Życieński)

W Arkadach Kubickiego Zamku Królewskiego w Warszawie wręczono nagrody KLIO. Książka *Proboszcz getta* Karola Madaja i Małgorzaty Żuławnik, poświęcona ks. Marcelemu Godlewskiemu, w czasie okupacji hitlerowskiej proboszczowi parafii Wszystkich Świętych w Warszawie, otrzymała Nagrodę KLIO II stopnia w kategorii „varsaviana". Na zdjęciu (od lewej) autorzy. 24 listopada 2011 r. (fot. P. Życieński)

ANEKS

do Informacji o działalności

Instytutu Pamięci Narodowej

– Komisji Ścigania Zbrodni

przeciwko Narodowi Polskiemu

Spis treści:

Załącznik nr 1: Wydawnictwa 5
Załącznik nr 2: Publikacje pracowników IPN 19
Załącznik nr 3: Wystawy 75
Załącznik nr 4: Wykaz konferencji, sesji naukowych i popularnonaukowych 83
Załącznik nr 5: Spotkania Klubów im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w roku 2011 89

ZAŁĄCZNIK NR 1: WYDAWNICTWA

Periodyki

„Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej"

Miesięcznik popularnonaukowy poświęcony najnowszej historii Polski, zwłaszcza odkłamywaniu dziejów PRL. Zamieszcza rozmowy z badaczami, świadkami wydarzeń, artykuły pracowników IPN i innych historyków, archiwalia (dokumenty i zdjęcia), wspomnienia. Informuje o organizowanych przez Instytut konferencjach, uroczystościach i wystawach, głównych przedsięwzięciach badawczych i edukacyjnych, ważniejszych publikacjach. Od lipca 2006 r. na dodawanych do „Biuletynu" płytach DVD prezentujemy filmy (spektakle) historyczne i dokumentalne. W roku objętym sprawozdaniem ukazało się osiem numerów „Biuletynu" (w tym cztery pojedyncze o objętościach po 124 stron i cztery podwójne o objętościach po 208 stron; do wszystkich numerów dołączono tematyczne płyty DVD). Nakład wynosi 9 500 egzemplarzy, z czego większość trafia do szkół ponadgimnazjalnych i zainteresowanych gimnazjów, jako pomoc dla nauczycieli (historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego czy religii), a także do wybranych instytucji (zwłaszcza związanych ze szkoleniem nauczycieli). „Biuletyn" jest również wysyłany do mediów, bibliotek i osób indywidualnych w kraju i za granicą. W wolnej sprzedaży pismo było dostępne w księgarniach, w sieci salonów EMPiK i salonach prasowych „Ruch" oraz oczywiście we wszystkich punktach sprzedaży IPN, w tym w Oddziałach i Delegaturach IPN. Po trzech miesiącach od chwili wydania każdy numer „Biuletynu" jest dostępny w formie elektronicznej na stronie internetowej Instytutu. W 2011 r. ukazał się ostatni numer Biuletynu w dotychczasowej formie ze względu na zgodne przekonanie władz IPN o konieczności przekształcenia pisma w periodyk nastawiony na powszechniejszą niż dotąd działalność edukacyjną.

Numery „Biuletynu" mają zazwyczaj temat przewodni. W okresie sprawozdawczym takimi tematami były:

1. *Kościół a kultura niezależna* (2011, nr 1–2 [122–123]; dodatek: płyta DVD z filmem *Grupy Oporu*)
2. *Niszczenie elit na Wschodzie* (2011, nr 3 [124]; dodatek: płyta DVD z filmem *Oskarżenie*)
3. *Czerwiec '76* (2011, nr 4 [125]; dodatek: płyta DVD z filmem *...i cicho ciało spocznie w grobie*)
4. *Wielkopolska* (2011, nr 5–6 [126–127]; dodatek: płyta DVD z filmami: *Bunt majowy, My z Cegielskiego*)
5. *Socjaliści* (2011, nr 7 [128]; dodatek: płyta DVD z filmem *Podsłuchane życie*)
6. *Wojsko Polskie* (2011, nr 8–9 [130–131]; dodatek: płyta DVD z filmem *Generał Gryf. Robiłem dobrą robotę*)
7. *Kard. Wyszyński* (2011, nr 10 [132]; dodatek: płyta DVD z filmem *Uwięziony Prymas*)
8. *Stan wojenny* (2011, nr 11–12 [133–134]; dodatek: płyta DVD z filmem Anny Ferens, *Wideo niekontrolowane*)

„Pamięć i Sprawiedliwość" nr 17, 2011

Periodyk „Pamięć i Sprawiedliwość" prezentuje zarówno wyniki prac badawczych prowadzonych w IPN, jak i ustalenia historyków z innych ośrodków badawczych, w tym z zagranicy. Zamieszczane są w nim rozprawy naukowe, dyskusje redakcyjne, opracowane dokumenty archiwalne, recenzje. W okresie sprawozdawczym ukazał się jeden numer „Pamięci i Sprawiedliwości": nr 17 poświęcony dziejom młodzieży w Polsce w latach 1939–1989.

„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", tom 4

Głównym celem periodyku jest prezentowanie zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN. Na łamach pisma są poruszane następujące

kwestie: kształtowanie i przechowywanie zasobu archiwalnego, jego ewidencjonowanie, metody opracowania, tryb udostępniania oraz budowa informatycznego systemu zarządzania zasobem archiwalnym. Pismo jest podzielone na następujące działy: archiwum, zasób archiwalny, dokumenty, varia, recenzje i kronika.

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" nr 1 (8–9) 2011

Głównym celem periodyku jest pogłębienie, skoordynowanie oraz upowszechnienie prac badawczych dotyczących aparatu represji w PRL. Przyjęta formuła pisma zakłada, iż zamieszczane w nim będą materiały opisujące następujące instytucje aparatu represji: Resort Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, wojskowe i graniczne służby specjalne, służby więzienne, Milicję Obywatelską, sądownictwo i prokuraturę oraz jednostki paramilitarne. Pismo jest podzielone na kilka działów obejmujących: metodologię, struktury, dokumenty, wspomnienia funkcjonariuszy (dział „W oczach własnych"), biogramy, recenzje i materiały bibliograficzne.

Publikacje książkowe

Seria „Dokumenty"

1. *WSZYSCY PROLETARIUSZE BĄDŹCIE PIĘKNI! Pomarańczowa alternatywa w dokumentach aparatu represji PRL (1987–1989)*, wstęp, wybór i oprac. J. Dardzińska, K. Dolata, IPN, Wrocław 2011, s. 390 (t. 49 serii).

2. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce w latach 1954–1956. Taktyka, strategia, metody*, wstęp A. Paczkowski, wybór i oprac. G. Majchrzak, A. Paczkowski, IPN, Warszawa 2011, s. 488 (t. 50 serii).

3. *SOLIDARNOŚĆ, ZACHÓD I WĘŻE. Służba Bezpieczeństwa wobec emigracyjnych struktur „Solidarności" 1981–1989*, wstęp, wybór i oprac. P. Pleskot, IPN, Warszawa 2011, s. 536 (t. 51 serii).

Seria „Monografie"

1. Drzymała K., *Oddział partyzancki o kryptonimie „Żbik" z obwodu Gorlice Armii Krajowej*, IPN, Warszawa 2011, s. 296 (t. 67 serii), (Najlepszy Debiut Historyczny Roku 2008 im. Władysława Pobóg-Malinowskiego).

2. Sękowski P., *Polskie Stronnictwo Ludowe w Krakowie i powiecie krakowskim w latach 1945––1949*, IPN, Warszawa 2011, s. 456 (t. 71 serii), (Najlepszy Debiut Historyczny Roku 2009 im. Władysława Pobóg-Malinowskiego).

3. Łuczak A., *Utracone dekorum. Grabież dóbr kultury z majątków ziemiaństwa polskiego w Wielkopolsce w czasie okupacji niemieckiej w latach 1939–1945*, IPN, Warszawa–Poznań 2011, s. 444 (t. 72 serii).

4. Żuławnik M., *Polska prasa polityczno-informacyjna na Mazowszu Północnym w latach 1918–1939*, IPN, Warszawa 2011, s. 254 (t. 73 serii).

5. Kacprzak K., *Podziemie zbrojne na Mazowszu Północnym w walce z systemem komunistycznym 1945–1952*, IPN, Warszawa 2011, s. 400 (t. 74 serii), (Najlepszy Debiut Historyczny Roku 2007 im. Władysława Pobóg-Malinowskiego).

6. Majewski M., *Kresowa Brygada Kawalerii w kampanii 1939 roku*, IPN, Warszawa 2011, s. 264 (t. 75 serii).

7. Dworaczek K., *Studencki Komitet Solidarności we Wrocławiu 1977–1980*, IPN, Warszawa 2011, s. 256 (t. 76 serii).

Seria „Relacje i wspomnienia"

1. Zabłocki J*., Dzienniki*, t. 2: *1966–1975*, IPN, Warszawa 2011, s. 1088 (t. 15 serii).

2. Zarzycki W., *Z Wilna do Workuty. Wspomnienia komendanta Garnizonu Okręgu Wileńskiego AK*, wstęp i oprac. P. Niwiński, IPN, Warszawa 2011, s. 332 (t. 16 serii).

3. *Przeżyliśmy łagry. Wspomnienia żołnierzy Okręgu Wileńskiego AK (1945–1949)*, wstęp i oprac. D. Rogut, IPN, Warszawa 2011, s. 320 (t. 17 serii).

Seria „Kto ratuje jedno życie…"

1. *Polacy ratujących Żydów na Rzeszowszczyźnie w latach 1939–1945, Poles rescuing Jews in the Rzeszów region in the years 1939–1945*, oprac. E. Rączy, I. Witowicz, IPN, Rzeszów 2011, s. 270.

Seria „Polskie Państwo Podziemne w Dokumentach"

1. *Okręgowa Delegatura Rządu Ciechanów*, oprac. i red. W. Brenda, W. Grabowski, IPN, Warszawa 2011, s. 152 (t. 2 serii).

Seria „Dziennikarze. Twórcy. Naukowcy"

1. *Polskie Radio i telewizja w stanie wojennym*, wstęp i oprac. S. Ligarski, G. Majchrzak, IPN, Warszawa 2011, s. 488.

Seria „Z archiwum emigracji"

1. Korboński S., *Polacy, Żydzi i holocaust*, przekład z angielskiego G. Waluga, IPN, Warszawa 2011, s. 132 (t. 4 serii).

Seria „Letnia Szkoła Historii Najnowszej"

1. *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010*, red. N. Jarska, T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, IPN, Warszawa 2011, s. 248 (t. 4 serii).

Seria „Teki edukacyjne"

1. *Z „Solidarnością" do wolności*, IPN, Szczecin–Warszawa 2011.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku

1. Zwolski M., *Więzienie w Białymstoku w latach 1944–1956*, IPN, Białystok 2011, s. 496 (t. 12 serii).
2. *Województwo białostockie w ocenie Służby Bezpieczeństwa 1980–1985. Wybór źródeł*, oprac. A. Malczyk, J. Markiewicz, IPN, Białystok 2011, s. 672 (t. 13 serii).
3. *Tylko te listy po nich pozostały... Korespondencja z zesłania Eugenii i Władysława Simsonów. Wybór źródeł*, oprac. A. Muczyński, IPN, Białystok 2011, s. 106 (t. 14 serii).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Gdańsku

1. Filip K., *Milicja obywatelska w Sopocie w latach 1945–1949*, IPN, Gdańsk 2011, s. 260 (t. 12 serii).
2. *NSZZ „Solidarność" Regionu Słupskiego (1980–1990)*, t. 2: *Dokumenty Komitetu Wojewódzkiego PZPR i Służby Bezpieczeństwa*, red. I. Hałagida, IPN, Gdańsk 2011, s. 300 (t. 13 serii).
3. Ceran T.S., *„Szmalcówka". Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940–1943) na tle ideologii nazistowskiej*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2011, s. 172 (t. 14 serii).
4. Nawrocki K., *Wokół elbląskiej „Solidarności". Dokumenty*, IPN, Gdańsk 2011, s. 168 (t. 15 serii).
5. *„Wojna o Akta". Studia i materiały źródłowe*, pod red. S. Flis, IPN, Gdańsk 2011, s. 188 (t. 16 serii).
6. *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego..." Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, oprac. P. Brzeziński i inni, red. I. Hałagida, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2011, s. 164 (t. 17 serii).
7. Reyman A., *Na sowieckim etapie... Pamiętnik (1939–1943)*, wstęp i oprac. D. Sokołowski, IPN, Gdańsk 2011, s. 132 (t. 20 serii).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Katowicach

1. *Koniec pokoju, początek wojny. Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r. Wybrane aspekty*, red. G. Bębnik, IPN, Katowice 2011, s. 160.
2. *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, IPN, Katowice 2011, s. 302.
3. *Kościół i kultura w latach osiemdziesiątych XX wieku. Doświadczenia warszawskie*, red. W.A. Niewęgłowski, M. Romańska, IPN, Katowice–Warszawa 2011, s. 140.
4. Neja J., *Grudzień 1981 roku w województwie katowickim*, IPN, Katowice 2011, s. 172.
5. *„Papież musiał zginąć". Wyjaśnienia Ali Agcy*, wstęp i oprac. dok. A. Grajewski, wybór dok. A. Grajewski, M. Skwara, „Gość Niedzielny", IPN, Katowice 2011, s. 662.
6. *Studia z dziejów Ziemi Rybnicko-Wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Muzeum w Rybniku, IPN, Rybnik 2011, s. 480 (seria: „Zeszyty Rybnickie" nr 12, konferencje).
7. *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, IPN, Katowice 2011, s. 262.
8. Neja J., Sznajder A., *14 dni pod ziemią. KWK „Piast" w Bieruniu 14–28 grudnia 1981 roku*, IPN, Katowice 2011, wydanie 2 rozszerzone, s. 206.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Krakowie

1. *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, IPN, Kraków 2011, s. 352.
2. *NSZZ „Solidarność" Małopolska w materiałach Służby Bezpieczeństwa. Wybór dokumentów*, wybór i oprac. C. Kuta, wstęp J. Szarek, Wydawnictwo Dante, IPN, Kraków 2011, s. 784.

Seria krakowska „Kościół w okowach"

1. *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Wydawnictwo WAM, IPN, Kraków 2011, s. 216.
2. *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. ks. J. Marecki, Wydawnictwo WAM, IPN, Kraków 2011, s. 276.

Seria „Biblioteka Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi"

1. *Łódź w 1939 roku. Studia i szkice*, red. T. Toborek, P. Waingertner, IPN, Łódź 2011, s. 362 (t. 20 serii).
2. *Czas nadziei 1980–1981. NSZZ „Solidarność" w Bełchatowie na tle sytuacji w kraju i regionie*, red. S. Pilarski, D. Rogut, IPN, Łódź 2011, s. 216 (t. 22 serii).
3. *Pospolite ruszenie. Relacje działaczy i współpracowników „Solidarności" w Łodzi 1980––1981*, oprac. L. Próchniak, M. Przybysz, S.M. Nowinowski, M. Zapolska-Downar, A. Czyżewski, IPN, Łódź 2011, s. 338 (t. 23 serii).
4. *Jeńcy wojenni z Łódzkiego – ofiary zbrodni katyńskiej*, red. J. Żelazko i P. Zawilski, IPN, Łódź 2011, s. 200 + ilustracje.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Lublinie

1. *„Bo mnie tylko wolność interesuje...". Wywiad rzeka z Marianem Gołębiewskim (Nowy Jork, listopad 1988 – czerwiec 1989)*, wstęp i oprac. J. Dudek, IPN, Lublin 2011, s. 436.
2. Garbacz K., *Lublin 1980–1981. Zapis fotograficzny*, IPN, Lublin 2011, s. 136.
3. *Kałmucki Korpus Kawalerii. Zbrodnie popełnione na ziemiach polskich w 1944 r. w dokumentach SB*, wstęp, wybór źródeł i oprac. R. Sodel, IPN, Lublin 2011, s. 280.
4. *NSZZ „Solidarność" na Lubelszczyźnie 1980–1981. Wybór źródeł*, wstęp, wybór źródeł i oprac. M. Choma-Jusińska, M. Dąbrowski, IPN, Lublin 2011, s. 368.
5. Wysocki J., *Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944–1989*, IPN, Lublin 2011, s. 232.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Poznaniu

1. *Interpretacje upadku komunizmu w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. K. Brzechczyn, IPN, Poznań 2011, s. 282 (t. 14 serii).

2. *„My głodujemy – my chcemy chleba". Poznański Czerwiec 1956 r. w listach opublikowanych w Biuletynach Biura Listów Komitetu do spraw Radiofonii „Polskie Radio"*, oprac. G. Majchrzak, red. K. Bittner, wstęp K. Bittner, G. Majchrzak, P. Zwiernik, IPN, Poznań 2011, s. 96.

3. Nowak L., *Polska droga od socjalizmu. Pisma polityczne 1980–1989*, red. nauk. K. Brzechczyn, IPN, Poznań 2011, s. 764.

4. *Uwikłania historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym*, red. nauk. K. Brzechczyn, IPN, Poznań 2011, s. 268.

5. *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980–1989*, red. K. Białecki, IPN, Poznań 2011, s. 320.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Rzeszowie

1. Lachowicz M., *Wspomnienia cichociemnego*, oprac. K.A. Tochman, IPN, Rzeszów 2011, s. 232.

2. Pater T. ks., *Rumno w województwie lwowskim. Księga rodzin polskich w latach 1910–1945*, IPN, Światowy Kongres Kresowian, Rzeszów 2011, s. 692 + CD.

3. Róg T., *„...i zostanie tylko pustynia". Osobowy wykaz ofiar konfliktu ukraińsko-polskiego 1939–1948. Gmina Cieszanów, powiat Lubaczów*, IPN, Rzeszów 2011, s. 440.

4. *Strajki i porozumienia w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie 1980/1981. Przebieg, realizacja, obchody rocznicowe*, wybór dok., wstęp i oprac. J. Borowiec, B. Wójcik, IPN, Rzeszów 2011, s. 488.

5. Szwedo B., *Na bieżni i w okopach. Sportowcy odznaczeni Orderem Wojennym Virtuti 1914––1921, 1939–1945*, IPN, Rzeszów 2011, s. 374.

6. *Wybory parlamentarne w 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Krzysztofiński, M. Gliwa, IPN, Rzeszów 2011, s. 248.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Szczecinie

1. *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, IPN, Szczecin 2011, s. 308.

2. Dziechciowski T., *Dziennik z internowania: Goleniów–Wierzchowo Pomorskie–Strzebielinek (1981–1982)*, wstęp i oprac. M. Marcinkiewicz, IPN, Szczecin 2011, s. 358.

3. *Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945––1989*, red. ks. T. Ceynowa, P. Knap, IPN, Szczecin 2011, s. 232.

4. *„Oaza wolności". Duszpasterstwa akademickie w latach siedemdziesiątych XX w. Materiały pokonferencyjne*, red. M. Marcinkiewicz, IPN, Szczecin 2011, s. 134.

5. *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak, P. Skubisz, IPN, Szczecin 2011, s. 344.

6. *Polskie oddziały wartownicze przy armii amerykańskiej w latach 1945–1989*, red. M. Mazanek-Wilczyński, P. Skubisz, H. Walczak, IPN, Szczecin 2011, s. 300.

7. *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, IPN, Szczecin 2011, s. 208.

8. *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, IPN, Szczecin 2011, s. 156.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Warszawie „Warszawa Nie?Pokonana"

1. Pleskot P., Spałek R., *Pokolenie 82–90. Niezależne Zrzeszenie Studentów na Uniwersytecie Warszawskim we wspomnieniach (1982–1990)*, IPN, Warszawa 2011, s. 512 (t. 2 serii).

2. *Działalność Urzędu Bezpieczeństwa na m.st. Warszawę (1944–1954)*, E. Kowalczyk, K. Pawlicka, IPN, Warszawa 2011 r., s. 654 (t. 3 serii).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Warszawie „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956"

1. Krajewski K., Łabuszewski T., *„Żołnierze Wyklęci" Mazowsza i Podlasia 1944–1952*, Warszawa–Brok 2011, s. 60.

2. *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, IPN, ŚZŻAK, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2011, s. 748.

Seria wydawnicza Oddziału IPN we Wrocławiu

1. *Kampania Polska '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, IPN, Wrocław 2011, s. 454.

2. Orzechowska-Juzwenko K., *Dlaczego? Wspomnienia syberyjskie i inne*, red. i oprac. A. Klarman, IPN, Wrocław 2011, s. 132.

3. Woźniak J., *Droga do wolnej Polski*, IPN, Wrocław 2011, s. 162.

Poza seriami

Varia

1. *Administracja cywilna Polskiego Państwa Podziemnego i jej funkcja w okresie powstania warszawskiego*, red. J. Czaputowicz, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej (KSAP), IPN, Warszawa 2011, s. 244.

2. Ciupa R., Komaniecka M., *Szpiegowski arsenał bezpieki. Obserwacja, technika operacyjna, kontrola korespondencji jako środki pracy Służby Bezpieczeństwa PRL*, IPN, Katowice 2011, s. 204.

3. Ciupa R., Tracz B., *Kultura niezależna w Kościele*, IPN, Katowice 2011, s. 224.

4. Dojka I., *Zakłamany słownik, czyli żargon funkcjonariuszy bezpieczeństwa PRL*, Wydawnictwo Rafael, IPN, Kraków 2011, s. 246.

5. Domański T., Jankowski A., *Represje niemieckie na wsi kieleckiej 1939–1945*, Muzeum Wsi Kieleckiej, IPN, Kielce 2011, s. 422.

6. Dziuba A., Dziurok A., Semik T., Sznajder A., *„Idą pancry na Wujek"*, wydanie 2, IPN, Warszawa 2011, s. 216.

7. Dziurok A., Gałęzowski M., Kamiński, Ł. Musiał F., *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*, wydanie 2 poprawione, IPN, Warszawa 2011, s. 512.

8. Gieszczyńska R., *Strajk w OZGraf 1981. O cześć drukarza, o prawdę i wiarygodność słowa*, IPN, Olsztyn 2011, s. 176.

9. Grosicka M., Śmietanka-Kruszelnicki R., *Stan wojenny w regionie świętokrzyskim 1981––1983. Wybrane zagadnienia*, IPN, Kielce 2011, s. 64.

10. *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Stenogram*, t. 1: *I tura*, oprac. i red. G. Majchrzak, J.M. Owsiński, wstęp B. Kaliski, IPN, Warszawa 2011, s. 1072 + 2CD.

11. *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, IPN, Warszawa–Wrocław 2011, s. 584.

12. Kołodziejski J., Fabiańska B., *Poznańska opozycja demokratyczna 1981–1989 w obiektywie Jana Kołodziejskiego*, IPN, Poznań 2011, s. 400.

13. Korkuć M., *Józef Kuraś „Ogień". Podhalańska wojna 1939–1945*, Wydawnictwo Attyka, IPN, Kraków 2011, s. 408.

14. *Krajowa Komisja Porozumiewawcza NSZZ „Solidarność". Posiedzenie 10–12 sierpnia 1981*, wstęp i oprac. J. Olaszek, IPN, Warszawa 2010–2011, s. 230.

15. Krysiak D., *Rezonans 1982–1989. Pismo Regionu Warmińsko-Mazurskiego „Solidarność" Olsztyn. Szanuj wysiłek drukarzy i kolporterów...*, IPN, Olsztyn 2011, s. 136.

16. Krzanicki M., *Komiks w PRL, PRL w komiksie*, IPN, Rzeszów 2011, s. 176.

17. Krzyżanowska S., Trębacz W., *Narodziny „Solidarności". Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia – wszystkie poziomy kształcenia*, IPN, Wrocław 2011, s. 148 + CD.

18. *KSIĘGA BEZPRAWIA Akta normatywne kierownictwa Resortu Bezpieczeństwa Publicznego (1944–1956)*, wybór i oprac. B. Kopka, wstęp A. Paczkowski, IPN, Warszawa 2011, s. 1050.

19. Kubaj A., *Nie wyrośli z marzeń. Szczecińska podziemna „Solidarność"*, IPN, Wydawnictwo LTW, UKSW w Warszawie, Łomianki 2011, s. 448.

20. Kurtyka J., *Z dziejów agonii i podboju. Prace zebrane z zakresu najnowszej historii Polski*, Wydawnictwo Arcana, IPN, Kraków 2011, s. 656.

21. Langbein H., *Auschwitz przez sądem. Proces we Frankfurcie nad Menem 1963–1965. Dokumentacja*, z niemieckiego przełożył V. Grotowicz, przedm. W. Kulesza, VIA NOVA, IPN, Muzeum Pamięci Auschwitz-Birkenau, Wrocław–Warszawa–Oświęcim 2011, s. 756.

22. Łabuszewski T., *Rzeczpospolita utracona / A Republic Lost*, IPN, Warszawa 2011, s. 164.

23. Mękarski A., *Między historiozofią a polityką. Historiografia Polski Ludowej w opiniach i komentarzach historyków i publicystów emigracyjnych 1945–1989*, IPN, Warszawa 2011, s. 240.

24. Muszyński W.J., *Duch młodych. Organizacja Polska i Obóz Narodowo-Radykalny w latach 1934–1944. Od studenckiej rewolty do konspiracji niepodległościowej*, IPN, Warszawa 2011, s. 550.

25. Niwiński P., *„Za świętą sprawę". Szlakiem żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki"*, współpraca: Ł. Borkowski, P. Malinowski, IPN, Gdańsk 2011, s. 64 (t. 21 serii).

26. Nowacki J., *Razem '81. Drugi rok rewolucji „Solidarności"*, IPN, Poznań 2011, s. 54.

27. *Od Moraczewskiego do Składkowskiego. Gabinety Polski odrodzonej 1918–1939*, red. J. Faryś, A. Wątor, H. Walczak, wydanie 2 poprawione, IPN, Szczecin 2011, s. 406.

28. *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 1, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, IPN, Warszawa 2011, s. 270.

29. Osiński K., *Internowani w stanie wojennym z województwa bydgoskiego*, IPN, Bydgoszcz 2011, s. 196 (wydane dzięki środkom Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ Solidarność).

30. Polkowski J., *Wiersze 1977–1987*, IPN, Kraków 2011, s. 164.

31. *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o Poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, IPN, Poznań 2011.

32. Rokicki K., *Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970*, IPN, Warszawa 2011, s. 592.

33. Romaniuk M.P., *Prymas Tysiąclecia w pamięci Polaków 1981–2011*, wstęp kard. J. Glemp, kard. K. Nycz, Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, IPN, Archikonfraternia Literacka, Warszawa 2011, s. 960.

34. *Ruch ludowy na Kielecczyźnie w latach 1939–1947*, oprac. M. Grosicka, IPN, Kielce 2011, s. 28.

35. Rychert I., *Jeden z „wyklętych". Feliks Salmanowicz „Zagończyk" 1904–1946*, IPN, Gdańsk 2011, s. 44.

36. *Stanisław Mierzwa 1905–1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, IPN, Warszawa–Kraków 2011, s. 348.

37. Suchorowska-Śliwińska D., *Dziennik z lat 1981–1985, czyli z zakonspirowanych zapisków solidarnościówki*, współpraca red. B. Niemiec i D. Stec-Fus, red. nauk. C. Kuta, Wydawnictwo Avalon, IPN, Kraków 2011, s. 600.

38. *Szczecin i jego miejsca. Trzecia Konferencja Edukacyjna, 10 XII 2010 r.*, red. K. Rembackiej, IPN, Urząd Miasta Szczecin, Szczecin 2011, s. 316.

39. *W obcym kraju... Wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku. 1920–1922*, red. S. Rosenbaum, Muzeum Śląskie w Katowicach, IPN, Katowice 2011, s. 302.

40. Waglewski J., *Pamiętniki znalezione w Skalbmierzu*, IPN, Warszawa 2011, s. 204.

41. Węglarz Z., *Niezłomny. Autobiografia komandora Zbigniewa Węglarza*, Oficyna Wydawnicza Finna, IPN, Warszawa 2011, s. 200.

42. *Wilcze tropy*, 1: *„Zygmunt". Zygmunt Błażejewicz*, scen. Sł. Zajączkowski, rys. K. Wyrzykowski, IPN, Warszawa 2011, s. 40 (komiks).

43. *Wilcze tropy,* 2: *„Orlik" – Marian Bernaciak*, scen. Sł. Zajączkowski, rys. K. Wyrzykowski, IPN, Warszawa 2011, s. 40 (komiks).

44. *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy*, red. K. Rokicki, R. Spałek, IPN, Warszawa 2011, s. 352.

45. Wojcieszyk E., *Działalność Rady Miejskiej miasta Poznania 1919–1939 i losy poznańskich radnych*, Wydawnictwo Poznańskie, IPN, Poznań 2011, s. 464

46. *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, IPN, Warszawa 2011, s. 446.

47. *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, IPN, Katowice 2011, s. 262.

48. *Zapamiętane. Z Adamem Macedońskim rozmawia Anna Zechenter*, Stowarzyszenie NZS 1980, IPN, Kraków 2011, s. 162.

49. *Zmagania z historią. Życie i twórczość Józefa Mackiewicza i Barbary Topolskiej*, red. N. Kozłowska, M. Ptasińska, IPN, Warszawa 2011, s. 312.

50. Żaryn J., *„Taniec na linie nad przepaścią". Organizacja Polska na wychodźstwie i jej łączność z krajem w latach 1945–1955*, IPN, Warszawa 2011, s. 420.

Informatory

1. *15 lat współpracy archiwalno-historycznej. Polska i Ukraina w latach trzydziestych--czterdziestych XX wieku*, oprac. M. Majewski, Warszawa 2011 (wyd. polsko-ukraińskie i polsko--angielskie).

2. *Katalog publikacji 2010–2011. Instytut Pamięci Narodowej*, IPN, Warszawa 2011, s. 104.

3. *Noc Muzeów w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej 14/15 maja 2011 r.*, oprac. R. Leśkiewicz, M. Majewski, Warszawa 2011.

4. *Oferta edukacyjna 2012. Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie*, IPN, Rzeszów 2011, s. 128.

5. *Oferta edukacyjna BEP IPN 2011.*

6. *Oferta edukacyjna na rok szkolny 2011/2012*, IPN, Poznań 2011.

7. *Oferta edukacyjna Oddziału IPN w Krakowie 2011/2012*, IPN, Kraków 2011.

8. *Sprawozdanie na IX Zjazd Delegatów Światowego Związku Żołnierzy AK, 1 lipca 2008 roku – 20 sierpnia 2011 roku*, IPN, Warszawa 2011, s. 120.

Katalogi wystaw

1. *Kardynał Adam Stefan Sapieha. Człowiek, duszpasterz, mąż stanu*, autorzy wystawy: J. Dutka, M. Zakrzewski, tekst wprowadzający J. Szarek, IPN, Kraków 2011, s. 32.

2. *NSZZ „Solidarność" i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce w latach 1980–1990*, oprac. A. Łuczak, A. Pietrowicz, E. Wojcieszyk, P. Zwiernik, IPN, Poznań 2011.

3. *Poznań-Budapeszt. Rozstrzelane miasta*, IPN, Poznań 2011.

4. Łuczak A., Pietrowicz A., Borowczyk S. [red.], *Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość: Pisz życie światłami zawsze. 25 rocznica śmierci o. Honoriusza Kowalczyka OP.* Katalog wystawy, IPN, Poznań 2011.

Wydawnictwa multimedialne i okolicznościowe

1. Jarska N., Olaszek J., *Stan wojenny: represje, opór, życie codzienne*, IPN, Warszawa 2011, s. 48.

2. Jarska N., Olaszek J., *The Martial law. Repressions, resistance, everyday life*, IPN, Warszawa 2011, s. 48.

3. Niwiński P., *Ponary – miejsce „ludzkiej rzeźni"*, IPN, Warszawa 2011, s. 44.

4. *Śladami pamięci, CD nr 18–25*, IPN, Polskie Radio Rzeszów.

5. *„Z archiwum IPN”* – box filmowy, IPN, Lublin 2011, 10 płyt DVD z broszurką (wydanie 2 uzupełnione).

6. *Zbigniew Rećko. Trzynastka (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia*, IPN, Białystok 2011, s. 72 + DVD.

ZAŁĄCZNIK NR 2: PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN

Publikacje naukowe

1. Bagieński W., *Wkład wywiadu gospodarczego w rozwój przemysłowy w dekadzie Edwarda Gierka* [w:] *Dekada Gierka. Wnioski dla obecnego okresu modernizacji Polski*, red. K. Rybiński, Warszawa 2011.
2. Balbus T., *„Jurandowcy". Powstańcy wileńscy '44. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej*, Wrocław 2011, wyd. 2.
3. Balbus T., *Działania operacyjne „wojsk wewnętrznych" przeciwko oddziałowi partyzanckiemu Franciszka Olszówki „Otta" w okresie od stycznia do marca 1946 r.* [w:] *Druga konspiracja na nowym pograniczu w latach 1945–1956. Szkice do dziejów podziemia antykomunistycznego na Śląsku i terenach ościennych*, red. K. Jasiak, Opole 2010 (druk 2011).
4. Balbus T., Stróżyna K., *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie...!". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza. Dokumenty – struktury –funkcjonariusze*, Wrocław 2011, wyd. 2.
5. Banaś K., *Udział Karola Wojtyły w stanowych pielgrzymkach mężczyzn i młodzieńców do Piekar Śląskich* [w:] *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, Szczecin 2011.
6. Bechta M., *Jata 1944. Obozy szkoleniowe NSZ i AK rezerwacie Jata w latach II wojny światowej*, Biała Podlaska 2011.
7. Bechta M., Krajewski K., *Straty osobowe powiatu siedleckiego w latach 1944–1954* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, Warszawa 2011.
8. Bechta M., *Wojna rewolucyjna – sowietyzacja Podlasia przez funkcjonariuszy PUBP w Siedlcach po 1944 r. (zarys problematyki)* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2011.
9. Benczew B. [red.], „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.
10. Berendt G., *Rewolta więźniów getta w Łachwie (3 września 1942 r.)*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.
11. Berendt G., *The Price of life: The economic determinants of Jews' existence on the „Aryan" side* [w:] *Inferno of choices. Poles and the Holocaust*, red. S. Rejak, E. Frister, Warszawa 2011.
12. Berendt G., *Wpływ liberalizacji politycznej roku 1956 na sytuację Żydów* [w:] *Następstwa zagłady Żydów. Polska 1944−2010*, red. F. Tych, M. Adamczyk-Garbowska, Lublin 2011.
13. Berendt G., *Życie od nowa. Instytucje i organizacje żydowskie (1944−1950)* [w:] *Następstwa zagłady Żydów. Polska 1944–2010*, red. F. Tych, M. Adamczyk-Garbowska, Lublin 2011.
14. Bębnik G., *„Bo to my jesteśmy myśliwymi!". Górnoślązacy w afrykańskich koloniach cesarstwa niemieckiego podczas I wojny światowej*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2011, nr 7.
15. Bębnik G., *Andrzej Szefer (1930–1990)*, „Polski Słownik Biograficzny", z. 195 (t. 47/4), Kraków 2011.
16. Bębnik G., *Pastor i agent. Podwójne życie ks. Edwarda Romańskiego* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.
17. Bębnik G., *Sonderformation Ebbinghaus – próba socjologicznej analizy uczestników. Osoba Ernsta Ebbinghausa* [w:] *Koniec pokoju, początek wojny. Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r. Wybrane aspekty*, red. G. Bębnik, Katowice 2011.
18. Bębnik G., *Udział mieszkańców Zabrza w przygotowaniach do wojny 1939 r. i w działaniach wojennych* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.
19. Bębnik G., *Zmiany nazewnictwa w Katowicach i powiecie katowickim w latach 1939–1945* [w:] *Katowice w kulturze pamięci*, red. A. Barciak, Katowice 2011.

20. Bębnik G., *Życie codzienne w województwie śląskim w przededniu wybuchu II wojny światowej* [w:] *Realia życia codziennego w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*, red. A. Barciak, Zabrze 2011.

21. Białecki K., *Dlaczego zgasło „Słońce Karpat"? Geopolityczne i wewnętrzne uwarunkowania upadku dyktatury Nicolae Ceauşescu* [w:] *Interpretacje upadku komunizmu w Polsce w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2011.

22. Białecki K., *Działalność Kościołów na terenie województwa poznańskiego w latach osiemdziesiątych XX wieku w ocenie ówczesnych wojewódzkich władz partyjno-państwowych* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980–1989*, red. K. Białecki, Poznań 2011.

23. Białecki K., Jankowiak S., *„Wolności i chleba". Poznański Czerwiec 1956 r.* [w:] *Strajki w Polsce w XX wieku*, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

24. Białek S., *Ogniwo Analityczno-Informacyjne Sekcji 2 Wydziału „C" KW MO/WUSW we Wrocławiu w latach 1973–1989. Przyczynek do badań nad współpracą SB i MO*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

25. Biełaszko M., *Gratulacje*, „Nike. Biuletyn Środowiska Fordonianek" 2011, nr 100.

26. Biełaszko M., *Ksiądz Zygmunt Kaczyński (1894–1953) – duchowny, polityk, redaktor* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

27. Bittner K., *„My głodujemy – my chcemy chleba". Poznański Czerwiec 1956 r. w listach opublikowanych w Biuletynach Biura Listów Komitetu do spraw Radiofonii „Polskie Radio"*, wybór i oprac. G. Majchrzak, red. K. Bittner, Poznań 2011.

28. Błaszak T., *Wydział IV KWMO/WUSW w Koszalinie w latach 1962–1989* [w]: *Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989*, red. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2011.

29. Brożyniak A., *Wybory 1989 r. w województwie przemyskim w świetle zachowanych akt SB* [w:] *Wybory parlamentarne w 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2011.

30. Brzechczyn K., *Donos agenturalny w świetle koncepcji źródła historycznego Jerzego Topolskiego* [w:] *Oblicza przeszłości*, red. W. Wrzosek, Bydgoszcz 2011.

31. Brzechczyn K., *Freedom, solidarity, independence: political thought of the "Fighting Solidarity" Organization* [w:] *The idea of Solidarity: philosophical and social contexts*, red. D. Dobrzański, Washington D.C. 2011.

32. Brzechczyn K., *Kompromis przy Okrągłym Stole. Próba modelu* [w:] *Interpretacje upadku komunizmu w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2011.

33. Brzechczyn K., *Koncepcje oporu społecznego w okresie stanu wojennego 1981–1983* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij-Skarbińska, V. Kmiecik, M. Białkowski, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2011.

34. Brzechczyn K., *Metodologiczny status koncepcji totalitaryzmu a modelowanie dynamiki systemu komunistycznego* [w:] *Uwikłania historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym*, red. T. Błaszczyk, K. Brzechczyn, D. Ciunajcis, M. Kierzkowski, Poznań 2011.

35. Brzechczyn K., *The forgotten legacy of Solidarność and lost opportunity to build a democratic capitalist system following the fall of communism in Poland* [w:] *Twenty years after the collapse of communism. Expectations, achievements and disillusions of 1989*, red. N. Hayoz, L. Jesień, D. Koleva, Bern 2011.

36. Brzeziński P., Filip K., Kazański A., *Wykaz osób z województwa gdańskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

37. Brzeziński P., *Ronald Reagan w propagandzie PRL okresu stanu wojennego*, „Glaukopis" 2011, nr 21–22

38. Brzeziński P., *Ślad pozostał w aktach... Garść uwag wynikających z lektury wybranych akt osobowych działaczy KW PZPR w Gdańsku* [w:] *„Wojna o akta". Studia i materiały źródłowe*, red. S. Flis, Gdańsk 2011.

39. Brzeziński P., *W cieniu Grudnia. Gdańska PZPR na przełomie 1970 i 1971 r.*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

40. Brzeziński P., *W pół kroku za WRON-ą. Gdyńska PZPR w okresie stanu wojennego*, „Rocznik Gdyński" 2011, nr 23.

41. Budrowska K., *Literatura i pisarze wobec cenzury 1948–1956* [rec. S. Ligarski], „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 2.

42. Bukała M., *Konfederacja Polski Niepodległej w Polsce południowo-wschodniej w latach 1979–1990. Zarys historii* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

43. Bukała M., *Wybory parlamentarne w 1989 r. w województwie tarnobrzeskim* [w:] *Wybory parlamentarne w 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2011.

44. Bukowski W., Frazik W., Musiał F., *Bibliografia prac Janusza Kurtyki* [w:] J. Kurtyka, *Z dziejów agonii i podboju – prace zebrane z zakresu historii najnowszej*, red. W. Frazik, F. Musiał, Kraków 2011.

45. Bułhak W., *Kronika wywiadu PRL. Wokół książki Zbigniewa Siemiątkowskiego „Wywiad a władza. Wywiad cywilny w systemie sprawowania władzy politycznej w PRL"*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

46. Bułhak W., *Misje Jana Nowaka-Jeziorańskiego jako emisariusza politycznego w latach 1943–1945 i jego konflikt z doradcą Churchilla, Desmondem Mortonem* [w:] *Jan Nowak Jeziorański: kurier Armii Krajowej, redaktor Radia Wolna Europa, polityk*, red. nauk. P. Machcewicz, R. Habielski, Warszawa 2011 (wraz z aneksem dokumentacyjnym w opracowaniu autora).

47. Burczyk D., *„Zapora" przeciwko komunizmowi. Dzieje młodzieżowej organizacji niepodległościowej z Tczewa (1949–1952)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

48. Busse K., *Morderstwo profesorów lwowskich w lipcu 1941 r.*, „Biuletyn Informacyjny Oddziału Radomskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich" 2011, nr 1 (21).

49. Byszewski P., *Kolportaż „Odezwy Konfederacji Narodowej do Narodu Polskiego" – największa akcja ulotkowa w 1970 r.*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 4.

50. Ceran T.S., *„Szmalcówka". Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940−1943) na tle ideologii nazistowskiej*, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

51. Chabros E., *Polskie graffiti lat osiemdziesiątych w świetle relacji jego twórców*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

52. Chałupka W., S*tan spraw i agentury Wydziału IV KWMO w Poznaniu w latach osiemdziesiątych* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980––1989*, red. K. Białecki, Poznań 2011.

53. Chmielowiec P., *Sprawa Józefa Laska. Z dziejów ludności żydowskiej w Gniewczynie Łańcuckiej w okresie okupacji niemieckiej*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

54. Chmielowiec P., *Urząd Bezpieczeństwa w Brzozowie jako zbrojne ramię systemu komunistycznego (1944–1956)*, „Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis" 2011, nr 5.

55. Choma-Jusińska M., Dąbrowski M., *Polskie lato 1980* [w:] *Polski wiek XX: Od grudnia '70 do czerwca '89*, red. K. Persak, P. Machcewicz, Warszawa 2011.

56. Choma-Jusińska M., Dąbrowski M., *Solidarność na Lubelszczyźnie 1980–1981. Wybór źródeł*, Lublin 2011.

57. Chrzanowska A., Kujawa W., *Zobowiązuję się skontaktować z organami bezpieczeństwa brata swego „Stefana". „V Kolumna" – kombinacja operacyjna funkcjonariuszy WUBP w Warszawie*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

58. Chrzanowski R., *Ksiądz Hilary Jastak w materiałach Służby Bezpieczeństwa*, „Rocznik Gdyński" 2011, nr 23.

59. Ciok I. [rec.], *Duszpasterstwo wojskowe w Polsce w latach 1945–1991. Część pierwsza 1945––1956. Źródła do dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego*, t. 9, red. T. Kośmider, ks. M. Wesołowski [w:] *Dzieje dawne i nowe. Studia, materiały, opinie*, red. D. Milewski, Warszawa 2011.

60. Ciupa R., *Miejsca zbrodni komunistycznej na terenie Katowic w latach 1945–1956, Katowice w 145. rocznicę uzyskania praw miejskich*, red. A. Barciak, Katowice 2011.

61. *Czas nadziei 1980–1981. NSZZ „Solidarność" w Bełchatowie na tle sytuacji w kraju i regionie*, red. S. Pilarski, D. Rogut, Łódź 2011.

62. Czocher A., *W okupowanym Krakowie. Codzienność polskich mieszkańców miasta 1939––1945*, Gdańsk 2011.

63. Czyżewski A., *Poeata, siatkarz, dysydent – sprawa Sukumara Bose* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2011.

64. Czyżewski A., *Przyczynek do dziejów KPN w Łodzi 1980–1989* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

65. *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, Szczecin 2011.

66. Dardzińska J., *Zbrojne organizacje podziemne w powiecie oławskim w latach 1945–1952* [w:] *800 lat historii Oławy. Studia i materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Oławie 12–13 marca 2009 r.*, red. T. Gałwiaczek, Wrocław 2010 (druk 2011).

67. Dąbrowski F., *Stanisław Mierzwa a Stanisław Mikołajczyk w dokumentach sprawy operacyjnej kryptonim „Wirus" (1958–1961)* [w:] *Stanisław Mierzwa 1905–1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Warszawa–Kraków 2011.

68. Dąbrowski M., *Strajki lipcowe 1980 roku na Lubelszczyźnie* [w:] *Strajki w Polsce w XX wieku*, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

69. Demczyszak I., *Scenariusz lekcji dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych* [w:] *Narodziny „Solidarności". Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne*, red. i oprac. S. Krzyżanowska, W. Trębacz, Wrocław 2011.

70. Demczyszak I., *Scenariusz lekcji dla uczniów niestacjonarnych szkół polskich poza granicami kraju* [w:] *Teka edukacyjna IPN. „Z Solidarnością do wolności"*, Warszawa 2011.

71. *Die Farben des Krieges. Die Belagerung Warschaus in den Fotografien von Julien Bryan / The colors of war. The siege of Warsaw in Julien Bryan's color photographs*, aus den Englischen von D. Fehrmann, Berlin 2011 (niemieckie wydanie albumu *Kolory wojny. Oblężenie Warszawy w barwnej fotografii Juliena Bryana*, przygotowanego przez IPN i Ośrodek Karta).

72. Domański T., *Aktywność społeczno-polityczna duchowieństwa parafii Bodzentyn na przełomie XIX i XX wieku* [w:] *Bodzentyn. Z przeszłości miasta*, red. K. Bracha i W. Guca, Kielce 2011.

73. Domański T., *Działalność Stützpunktu w Mircu w latach 1942–1944* [w:] *Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w powiecie starachowickim w latach 1939––1945*, t. 2, red. nauk. P. Rozwadowski, Starachowice 2011.

74. Drabik R., *Marian Mozgawa* [w:] *PUBP w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

75. Drabik R., *Polska Partia Robotnicza w powiecie kraśnickim w latach 1944–1948* [w:] *PUBP w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

76. Dubiański W., *Rola zasobu archiwalnego IPN w realizacji ustawy lustracyjnej*, „Biblioteca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy" nr 3–4 (22): Archiwa i archiwalia, Katowice 2010 (druk 2011).

77. Dudek J., *„Bo mnie tylko wolność interesuje…". Wywiad rzeka z Marianem Gołębiewskim (Nowy Jork, listopad 1988 – czerwiec 1989)*, Lublin 2011.

78. Dudziński T., Sychowicz K., *Przyczynki do dziejów NSZZ „Solidarność" w Grajewie i okolicy w latach 1980–1989*, Grajewo 2011.

79. Dworaczek K., *Analiza porównawcza SKS-ów*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1.

80. Dworaczek K., *Drugi obieg wydawniczy w PRL – uwagi źródłoznawcze* [w:] *Opozycja i opór społeczny w PRL*, t. 1, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2011.

81. Dworaczek K., *Studencki Komitet Solidarności we Wrocławiu 1977–1980*, Warszawa 2011.

82. Dyrcz R. [rec.], *Tobruk. Pamiątki chwały Karpatczyków. The Souvenirs of the Carpathians' Glory, Warszawa 2010*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

83. Dyrcz R., *„Gdzie mamy dobrą kadrę harcerską, która możemy odpowiednio nastawić", czyli o planach wykorzystania ZHP do zwalczania Ruchu Światło-Życie w 1980 r.*, „Krakowski Rocznik Historii Harcerstwa" 2011, t. 7.

84. Dziechciowski T., *Dziennik z internowania: Goleniów – Wierzchowo Pomorskie – Strzebielinek (1981–1982)*, wstęp i oprac. M. Marcinkiewicz, Szczecin 2011.

85. Dziuba A, *Polskie podziemie niepodległościowe w Gliwicach w latach 1945–1947*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach" 2010, t. 22.

86. Dziuba A., *„Demokracja burżuazyjna się skończyła". Scena polityczna powiatu rybnickiego w latach 1945–1948* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

87. Dziuba A., *„W mieście panuje spokój". Gliwicki Grudzień '70 roku oczami bezpieki*, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

88. Dziuba A., *Scena polityczna Zabrza w latach 1945–1948* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

89. Dziuba A., *Wzlot i upadek. Polska Partia Socjalistyczna w powiecie tarnogórskim w latach 1945–1948*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2011, nr 7.

90. Dziuba A., *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość" na Górnym Śląsku w walce propagandowej z reżimem komunistycznym* [w:] *Druga konspiracja na nowym pograniczu w latach 1945–1956. Szkice do dziejów podziemia antykomunistycznego na Śląsku i terenach ościennych*, red. K. Jasiak, Opole 2011.

91. Dziurok A., *„Człowiek nieugiętych zasad" – bp Juliusz Bieniek wobec władz komunistycznych* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

92. Dziurok A., Kloch B., *Stan badań nad dziejami ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

93. Dziurok A., *Władze komunistyczne wobec Kościoła katolickiego w powiecie rybnickim w latach 1945–1956* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

94. Dźwigał M., *Dokumenty organów bezpieczeństwa byłego powiatu chojeńskiego w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie*, „Rocznik Chojeński" 2011, t. 3.

95. Fabiańska B., Kołodziejski J., *Poznańska opozycja demokratyczna 1981–1989 w obiektywie Jana Kołodziejskiego*, Poznań 2011.

96. Fenrych Z., *Duszpasterstwo Akademickie oo. Dominikanów w Poznaniu jako obiekt zainteresowania władz* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980–1989*, red. K. Białecki, Poznań 2011.

97. Fenrych Z., *Osoba i nauczania Jana Pawła II w odbiorze studentów z duszpasterstw akademickich w Polsce na przykładzie duszpasterstw w Szczecinie* [w:] *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek i M. Siedziako, Szczecin 2011.

98. Filip K., *Milicja Obywatelska w Sopocie w latach 1945−1949*, Gdańsk 2011.

99. Flis S., *Wojna o akta KW PZPR w Gdańsku* [w:] *„Wojna o akta". Studia i materiały źródłowe*, red. S. Flis, Gdańsk 2011.

100. Florczyk K., *Kobiety w „nowych zawodach" w stalinowskiej Polsce – zarys problematyki* [w:] *Społeczeństwo PRL: historia – kultura – pamięć*, t. 1, red. S. Jankowiak, D. Skotarczyk, I. Skórzyńska, Poznań 2011.

101. Florczyk K., *Kobiety ze sztandarem. Maria Kapturska, Helena Przybyłek, Stanisława Sobańska*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2010, nr 32–33.

102. Fornal P., *Dowódcy brzozowskiej konspiracji AK-WiN (1940–1947)*, „Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis" 2011, nr 5.

103. Fornal P., *Rada WiN Brzozów (1945–1947) – powstanie, działalność, likwidacja*, „Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis" 2011, nr 5.

104. Frazik W., *Agent „Roman" – członek tzw. V Komendy WiN*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, t. 8–9.

105. Frazik W., *Materiały do bibliografii Zrzeszenia WiN*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

106. Gajos R., *Kadra pionu „W" w aparacie bezpieczeństwa na Kujawach i Pomorzu w latach 1956–1990*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

107. Gałęzowski M., *Baranowski Kazimierz* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

108. Gałęzowski M., *Biernacki Mieczysław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

109. Gałęzowski M., *Bohdziewicz Antoni* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

110. Gałęzowski M., *Braude-Heller Chana (Anna) Rywka* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

111. Gałęzowski M., *Brückner (Bruckner) Józef Stanisław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

112. Gałęzowski M., *Cukierman Icchak* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

113. Gałęzowski M., *Czuperska-Śliwicka Anna Olga* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

114. Gałęzowski M., *Dąbrowski Juliusz* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

115. Gałęzowski M., *Dziama Teofil* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

116. Gałęzowski M., *Endel-Ragis Leopold* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

117. Gałęzowski M., *Epler Józef Adam* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

118. Gałęzowski M., *Gaładyk Janusz (Jan) Franciszek* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

119. Gałęzowski M., *Gębarski Bohdan Aleksander* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

120. Gałęzowski M., *Giełżyński Witold* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

121. Gałęzowski M., *Godlewski Edward Józef* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

122. Gałęzowski M., *Handelsman Marceli* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

123. Gałęzowski M., *Herbst Stanisław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

124. Gałęzowski M., *Hollender Tadeusz* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

125. Gałęzowski M., *Hulewicz Witold* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

126. Gałęzowski M., *Jabłońska-Ter Oganian Halina* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

127. Gałęzowski M., *Jagiełło Konstanty* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

128. Gałęzowski M., *Jastrzębski Bronisław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

129. Gałęzowski M., *Joffe Szymon* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

130. Gałęzowski M., Kunert A.K., *Anielewicz Mordechaj* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

131. Gałęzowski M., Kunert A.K., *Banach Kazimierz* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

132. Gałwiaczek T., *Ppłk art. Bolesław Babecki (1893–1978) – szkic do biografii* [w:] *Polska jesień '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

133. Garbacz K., *Lublin 1980–1981. Zapis fotograficzny*, Lublin 2011.

134. Gasztold-Seń P., *Niepokoje na pustyni. Reperkusje powstania NSZZ „Solidarność" wśród pracowników w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 1, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2011.

135. Gasztold-Seń P., *Oficer Korpusu Bezpieczeństwa, hagiograf Żydowskiego Związku Wojskowego, tropiciel „syjonizmu". Powojenna działalność Tadeusza Bednarczyka* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2011*, red. N. Jarska, T. Kozłowski, Warszawa 2011.

136. Gasztold-Seń P., *Przeciwko KOR-owi i Gierkowi – „List 2000"*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 1.

137. Gasztold-Seń P., *Wielka lekcja tolerancji? NSZZ „Solidarność" wobec zjawiska antysemityzmu* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1989*, red. W. Polak i inni, Gdańsk 2011.

138. *Gerarda Krzymyka przygoda z fotografią – Zlot Młodzieży na Zaolziu, Jabłonków 1939*, oprac. A. Przewłoka, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

139. Gieszczyńska R., *Strajk w OZGraf 1981. O cześć drukarza, o prawdę i wiarygodność słowa*, Olsztyn 2011.

140. Gliwa M., *Na drodze do „końca historii". Wybory parlamentarne 1989 r. w województwie rzeszowskim* [w:] *Wybory parlamentarne 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2011.

141. Gliwa M., *Na granicy światów. Cerkiew w Smolniku nad Sanem na tle losów mieszkańców Bieszczadów Zachodnich w XX w.* [w:] *Historyczno-Krajeznawczyj Zbirnyk*, t. 14–15, red. L. Tymoszenko, Drohobycz 2011.

142. Golik D., *„Dla Ciebie, Polsko, i dla Twej chwały". Oddziały partyzanckie Józefa Toczka „Topora", Władysława Janura „Wisły" i Jana Peciaka „Graba"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

143. Golik D., Musiał F., *Ksiądz Władysław Gurgacz – niezłomny kapelan Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

144. Golik D., *Sowieckie oddziały dywersyjne w latach 1944–1945* [w:] *Wojna i okupacja w Piwnicznej i na Sądecczyźnie*, red. W. Wdowiak, Piwniczna-Zdrój 2010.

145. Gontarczyk P., *„Jak fakty są przeciwko nam, to tym gorzej dla faktów". O metodzie naukowej Jana Tomasza Grossa* [w:] *Złote serca czy złote żniwa. Studia nad losami Polaków i Żydów*, red. M.J. Chodkiewicz, W. Muszyński, Warszawa 2011.

146. Gontarczyk P., *Bogdan Gadomski. Biografia agenta. Największy agent policji politycznej II RP Józef Josek Mitzenmacher (1903–1947)*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 2.

147. Gontarczyk P., *W służbie Stalina? Komunistyczny ruch oporu w okupowanej Polsce* [w:] *Przemoc i dzień powszedni w okupowanej Polsce*, red. T. Chinciński, Gdańsk 2011.

148. Gontarczyk P., *W sprawie „Przyczynku do historii PPR Grzegorza Motyki”* [w:] „Zagłada Żydów” 2011, t. 6.

149. Grabowski W., *Bojarska Maria* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

150. Grabowski W., *Braksal Stefan* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

151. Grabowski W., *Budkiewicz Bronisław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

152. Grabowski W., *Charlemagne Henryk Mikołaj* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

153. Grabowski W., *Czajkowski Władysław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

154. Grabowski W., *Dzięciołowski Włodzimierz Wacław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

155. Grabowski W., *Le presse clandestine polonaise 1939–1945* [w:] *Ecrire sous l‘ Occupation. Du nonconsentement à la Resistance France-Belgique-Pologne 1940–1945*, red. B. Curatolo, F. Marcot, Rennes 2011.

156. Grabowski W., Żuczkowski M., *Bar Franciszek* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

157. Grabowski W., Żuczkowski M., *Biały Bronisław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

158. Grabowski W., Żuczkowski M., *Borowski Antoni* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

159. Grabowski W., Żuczkowski M., *Brejdygant (Breydygant) Władysław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

160. Grabowski W., Żuczkowski M., *Ciechoński Zdzisław Jan* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

161. Grabowski W., Żuczkowski M., *Czekalski Antoni Tadeusz* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

162. Grabowski W., *Okręgowy delegat dla miasta Warszawy, rejonowi delegaci dla dzielnic Warszawy* [w:] *Administracja cywilna Polskiego Państwa Podziemnego i jej funkcjonowanie w okresie powstania warszawskiego*, red. J. Czaputowicz, Warszawa 2011.

163. Grabowski W., *Projekt organizacji łączności z Krajem płk. dypl. Heliodora Cepy z kwietnia 1940 r.* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t.1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

164. Grabowski W., *Rola administracji cywilnej w akcji „Burza”* [w:] *Administracja cywilna Polskiego Państwa Podziemnego i jej funkcjonowanie w okresie powstania warszawskiego*, red. J. Czaputowicz, Warszawa 2011.

165. Grabowski W., *Szefostwo Biur Wojskowych Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej Armii Krajowej*, Warszawa 2011.

166. Grabowski W., *Zapomniani polscy spadochroniarze. Operacje „Dunstable” i „Eagle” w Niemczech*, Londyn 2011.

167. Grabowski W., *Buyko Bolesław* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

168. Graduszewski L., *Udostępnianie materiałów archiwalnych do celów prowadzenia badań naukowych w organach bezpieczeństwa szczebla wojewódzkiego w Bydgoszczy do 1990 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, t. 4.

169. Grosicka M., *Napad za wiedzą UB? Wokół rozwiązania Zarządu Powiatowego PSL w Sandomierzu*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

170. Hałagida I., *„A-O", „Zakon", „Wichrzyciele" – działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec duchowieństwa greckokatolickiego w latach 1944/1945−1956/1957* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944−1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Wrocław–Warszawa 2011.

171. Hałagida I., *NSZZ „Solidarność" Regionu Słupskiego (1980–1990)*, t. 2: *Dokumenty Komitetu Wojewódzkiego PZPR i Służby Bezpieczeństwa*, Gdańsk 2011.

172. Hałagida I., *Odnowienie duszpasterstwa greckokatolickiego w Polsce 1956–1957 (dokumenty)*, zebrał i oprac. I. Hałagida, „Bazyliańskie Studia Historyczne" 2011, t. 1.

173. Hałagida I., *Polityka władz komunistycznych wobec Kościoła greckokatolickiego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (1944–1956) – podobieństwa i różnice* [w:] *Kościół, naród, państwo. Działalność i dziedzictwo Metropolity Andrzeja Szeptyckiego*, red. A.R. Szeptycki, Wrocław–Warszawa 2011.

174. Hałagida I., *Represje wobec duchowieństwa Kościoła greckokatolickiego na terytorium dzisiejszej Polski w latach 1939−1957 (Rekonesans historiograficzny i dalsze perspektywy badań)*, „Litopys. Studia i materiały Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce" 2011, nr 1.

175. Hałagida I., *Województwo słupskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

176. Hałagida I., *Wykaz osób z województwa słupskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

177. Hytrek-Hryciuk J., *Kryptonim „Ośrodek". Służba Bezpieczeństwa wobec Ziomkostwa Ślązaków (1962–1972)* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

178. Hytrek-Hryciuk J., *Radzieckie obozy jenieckie na wrocławskim Psim Polu (Breslau-Hundsfeld)*, „Rocznik Wrocławski" 2011, nr 12.

179. Hytrek-Hryciuk J., *Rosjanie nadchodzą! Ludność niemiecka a żołnierze Armii Radzieckiej (Czerwonej) na Dolnym Śląsku w latach 1945–1948*, Wrocław 2010 (druk 2011).

180. Hytrek-Hryciuk J., *Tu Ruski jest szefem! Działalność tymczasowej administracji radzieckiej na Dolnym Śląsku (1945–1946)*, „Sleský Sbornik" 2011, nr 1–2.

181. Hytrek-Hryciuk J., *Wrzesień 1939 w propagandzie niemieckiej na przykładzie „Schlesische Tageszeitung"* [w:] *Kampania polska '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

182. Hytrek-Hryciuk J., *Wstęp* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

183. *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

184. Jaczyńska A., Klukowski Z., *Zamojszczyzna 1918–1943 (I) i 1944–1959 (II)*, rec. „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

185. Jasiak K., *Kresowi „żołnierze wyklęci". Wspomnienie o kpt. Marianie Niżankowskim ps. „Junosza"* [w:] *Kresowianie na Śląsku Opolskim*, red. M. Kalczyńska, Opole 2011.

186. Jasiński G., *„Grupa autochtonów o profaszystowskim nastawieniu zostanie pozbawiona kierowniczego czynnika...". Okoliczności aresztowania księdza Jerzego Sachsa, Emila Leyka i Waltera Późnego w 1950 roku*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie" 2010, nr 4 (druk 2011).

187. Jasiński G., *Powstanie kościuszkowskie i rozbiory Polski w „Kalendarzu Królewsko-Pruskim ewangelickim" Marcina Gerssa. Przyczynek do wiedzy o Polsce na Mazurach w XIX wieku*, „Znad Pissy" 2008, nr 17–18 (druk 2011).

188. Jedynak M., *Kryptonim „Jedność" – rozpracowanie środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury" – „Nurt" na Dolnym Śląsku (1957–1959)* [w:] *Druga konspiracja na nowym pograniczu w latach 1945–1956. Szkice do dziejów podziemia antykomunistycznego na Śląsku i terenach ościennych*, red. K. Jasiak, Opole 2010 (druk 2011).

189. *Jeńcy wojenni z Łódzkiego – ofiary zbrodni katyńskiej*, red. J. Żelazko i P. Zawilski, Łódź 2011.

190. Joniec G., *Biogram Arseniusza Ostaszewskiego* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

191. Joniec G., *Biogram Józefa Pilipczuka* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

192. Joniec G., *Biogram Włodzimierza Kaliszczuka* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

193. Joniec G., *Biogram Zdzisława Grzelaka* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

194. Joniec G., *Ludzie kraśnickiej bezpieki. Portret zbiorowy* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

195. Joniec G., *Raport do Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dochodzenia przeciwko kpt. Kaliszczukowi Włodzimierzowi, por. Ostaszewskiemu Arseniuszowi, plut. Wasilewskiemu Henrykowi, plut. Goleniowi Henrykowi i kpr. Legęzie Stanisławowi z 8 września 1950 r.* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

196. Jończyk M., *Zbrodnia katyńska i represje sowieckie wobec Polaków z regionu świętokrzyskiego w 1940 r. Stan badań i postulaty* [w:] *Z dziejów policji polskiej w latach 1919–1945*, red. E. Majcher-Ociesa, Kielce 2010 (druk 2011).

197. Kaczmarczyk W., Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Funkcjonowanie organów śledczych MBP, KdsBP i MSW w latach 1945–1956*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

198. Kaczmarski K., *Działalność polityczna Tadeusza Bieleckiego na wychodźstwie w pierwszym okresie wojny (wrzesień 1939 r. – czerwiec 1941 r.)*, „Glaukopis" 2011, nr 21–22.

199. Kaczmarski K., *Wokół układu Sikorski–Majski. Stronnictwo Narodowego wobec rządu RP na wychodźstwie (lipiec 1941 r. – luty 1942 r.)*, cz. 1, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

200. Kalbarczyk S., *Kazimierz Bartel w walce o niepodległość i granice Odrodzonej Rzeczypospolitej (1918–1919)* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

201. Kalisz M., *Józef Laska – policjant, żołnierz i konspiracji*, „Rocznik Sądecki" 2011, t. 39.

202. *Kałmucki Korpus Kawalerii. Zbrodnie popełnione na ziemiach polskich w 1944 r. w dokumentach SB*, wstęp, wybór i oprac. R. Sodel, Lublin 2011.

203. Kamiński Ł., *Oława i powiat oławski w czasie kryzysów społeczno-politycznych PRL (1956–1980)* [w:] *800 lat historii Oławy. Studia i materiały z konferencji zorganizowanej w Oławie 12–13 marca 2009 r.*, red. T. Gałwiaczek, Wrocław 2010 (druk 2011).

204. Kamiński Ł., *Opozycja i opór społeczny na Dolnym Śląsku 1945–1989* [w:] *Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy*, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011.

205. Kamiński Ł., *Reakcje społeczeństwa Dolnego Śląska na interwencję wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2011.

206. Kardela P., *Wyjazd za mienie. Esbecki proceder wydawania Warmiakom zezwoleń na stały wyjazd do RFN. Studium przypadku* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

207. Kasprzycki M., *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie. Zarys działalności z uwzględnieniem przykładów destrukcyjnej roli osobowych źródeł informacji* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

208. Kazański A., *Tajna Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność" Stoczni Gdańskiej im. Lenina w latach 1982−1988* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną!*, red. W. Polak i inni, Gdańsk 2011.

209. Kazański A., *Województwo gdańskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz––Gdańsk 2011.

210. Kirszak J., *„Karpacka czwórka" o sobie* [w:] *Wojna 1939 roku na Podkarpaciu*, red. P. Korzeniowski, A. Olejko, Rzeszów 2011.

211. Kirszak J., *Bitwa, która mogła wpłynąć na przebieg kampanii. 24. DP nad Dunajcem 5–7 września* [w:] *Polska jesień '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

212. Kirszak J., *Dwaj pułkownicy – bohaterowie Września 1939. Jan Kruk-Śmigla i Jan Maliszewski – żywoty równoległe* [w:] *Wybitni wrocławianie. Osobowości w historii miasta*, t. 3, Wrocław 2010 (druk 2011).

213. Kirszak J., *Kpt. dr Jan Koprowski – uczestnik kampanii polskiej 1939, francuskiej 1940, jeniec oflagów, więzień PRL* [w:] *Polska jesień '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

214. Kirszak J., *Nowa biografia generała Kazimierza Sosnkowskiego*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2011, nr 1.

215. Kirszak J., *Nowa biografia generała Kazimierza Sosnkowskiego*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2011, nr 2.

216. Kirszak J., *W odpowiedzi profesorowi Lechowi Wyszczelskiemu*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2011, nr 2.

217. Klementowski R., *Jeleniogórskie Orlęta*, Jelenia Góra 2011.

218. Klementowski R. *„Modus operandi" agenta w środowisku mniejszości niemieckiej. Studium przypadku tajnego współpracownika ps. „Jansen"* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

219. Kleszczyński B. [rec.], *Nie tylko walka... Żołnierze Armii Krajowej w powojennym Wrocławiu i na Dolnym Śląsku, red. G. Kowal, W. Kucharski, J. Maliniak i G. Staruhold, Wrocław 2010*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej" 2011, nr 1.

220. Kleszczyński B., *Gry w edukacji historycznej* [w:] *Żeby dzieje ludzkie nie zatarły się w pamięci...". Rozważania o współczesnych problemach edukacji historycznej i roli historyków w XXI wieku*, red. P. Juśko, P. Korzeniowski, M. Borys, M. Małozięć, Tarnów 2011.

221. Kleszczyński B., *Wybory do Sejmu kontraktowego i Senatu w województwie krośnieńskim* [w:] *Wybory parlamentarne w 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2011.

222. Knap P., *Big-beat i co dalej? Festiwal Młodych Talentów w Szczecinie (1962–1963) na łamach popularnych czasopism* [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010. Referaty, red. N. Jarska, T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2011.

223. Knap P., *Kontrola prewencyjna i wtórna. Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Szczecinie wobec „Kuriera Szczecińskiego" w 1949 r.* [w:] *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

224. Knap P., *Szczecin w obiektywie Anatola Weczera*, Szczecin 2011.

225. Knap P., *Wicki, Szymichowska, Sulewscy... Uczestnicy polskich akcji wywiadowczych poprzedzających operację „Synteza" i ich losy* [w:] *Police na przestrzeni wieków*, red. W. Potkański, Police 2011.

226. Kolasa K., *Szkoła salezjanek w Łodzi 1930–1963*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" 2011, t. 95.

227. Kolasa K., Wąsowicz J., *Dokumentacja audiowizualna (fotografie, filmy, nagrania) w obrębie spuścizny ks. Witolda Koniecznego SBD przechowywanej w zasobie Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej – problemy opracowania*, „Archiwista Polski" 2011, nr 3.

228. Koller S., *Brakowanie i niszczenie dokumentacji operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych 1956–1990*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

229. Koller S., *Procedura brakowania materiałów Biura „W" w latach 1972–1989*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1 (8).

230. Komaniecka M., *Struktura Biura „W" i jego poprzedników (1945–1989)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1 (8).

231. *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

232. *Koniec pokoju, początek wojny. Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r. Wybrane aspekty*, red. G. Bębnik, Katowice 2011.

233. Konieczna M., *„Przetrącimy im wraże łapy" – pokazowy proces harcerzy z Drużyny im. ks. Jeremiego Wiśniowieckiego*, „Krakowski Rocznik Historii Harcerstwa" 2011, t. 7.

234. Konieczna M., *Służba Bezpieczeństwa przeciw Armii Wyzwolenia. Działalność organizacji młodzieżowej Armia Wyzwolenia w latach 1967–1970 w dokumentach Służby Bezpieczeństwa w Krakowie*, „Sowiniec. Półrocznik Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego" 2010, nr 36–37 (druk 2011).

235. Koreś D., *Służba generała bryg. Aleksandra Radwana-Pragłowskiego w Wojsku Polskim (1918–1939)* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

236. Korkuć M., *Casus Jana Rokity i Stanisława Króla. Materiały archiwalne wytworzone przez UB i komunistyczne sądownictwo wobec realiów historycznych lat 1946–1947*, „Sowiniec" 2010, nr 36–37 (druk 2011).

237. Korkuć M., *Jan Sałapatek „Orzeł"* [w:] *Ostatni komendanci. Ostatni żołnierze (Materiały robocze Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej)*, b.d.w., b.m.w.

238. Korkuć M., *Józef Kuraś „Ogień". Podhalańska wojna 1939–1945*, Kraków 2011.

239. Korkuć M., *Urząd Bezpieczeństwa w powiecie chrzanowskim wobec środowisk niepodległościowych w latach 1945–1947* [w:] *Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze ziemi chrzanowskiej*, Chrzanów 2011.

240. Kościański R., Leśkiewicz R., *Brakowanie i niszczenie dokumentów Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Poznaniu w latach 1989–1990*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

241. Kościelna B., *Gorące lato i złota polska jesień w Szczecinie w 1980 r.*, „Glaukopis" 2011, nr 21–22.

242. *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

243. *Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989*, red. ks. T. Ceynowa, P. Knap, Szczecin 2011.

244. Kotarba R., *Zamordowanie rodziny gen. bryg. Bernarda Monda przez Niemców w 1943 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

245. Kowalczyk E., Pawlicka K., *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego m.st. Warszawy*, Warszawa 2011.

246. Kozłowski T., *„Siły antysocjalistyczne" w obronie milicjantów. Otwock, 7 maja 1981*, „Wolność i Solidarność" 2011, nr 2.

247. Kozłowski T., Jarska N. [red.], *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010*, Warszawa 2011.

248. Kozłowski T., Olaszek J. [red.], *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 1,Warszawa 2011.

249. Kozłowski T., *The Memory of the Polish Independent Self-Governing Trade Union "Solidarność"*, „The Memory of Labour and Social Movements: A Global Perspective" 2011, t. 45.

250. Krajewski K., *Dokumenty struktur niepodległościowych działających na terenie powiatu Siedlce (edycja źródeł)* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2011.

251. Krajewski K., *Dokumenty wytworzone przez UB, MO, KBW, „ludowego" WPoraz PPR-PZPR (edycja źródeł)* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2011.

252. Krajewski K., *Kalendarium ważniejszych działań zbrojnych podziemia niepodległościowego na terenie powiatu Siedlce (X 1944–XII 1954)* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2011.

253. Krajewski K., Łabuszewski T., *„Żołnierze Wyklęci" Mazowsza i Podlasia 1944–1952* (broszura na IV rajd szlakiem „Żołnierzy Wyklętych"), Warszawa–Brok 2011.

254. Krajewski K., Łabuszewski T., *Podziemie niepodległościowe w powiecie Siedlce po 1944 roku* [w:] *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2011.

255. *Kronika Parafii Raba Wyżna T. I, 1835–1993*, oprac. M. Pietrzak, Kraków–Raba Wyżna 2011.

256. Kruk B., *Wrocław-Oława. Powstanie pierwszej linii kolejowej na Śląsku w 1842 r.* [w:] *800 lat historii Oławy. Studia i materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Oławie 12–13 marca 2009 r.*, red. T. Gałwiaczek, Wrocław 2010 (druk 2011).

257. Kruk M., *Kadra 5. Wileńskiej Brygady AK*, „Biuletyn Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu" 2011, nr 2 (59).

258. Kruk M., *Leśnicy byli z majorem „Łupaszką"*, „Biuletyn Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu" 2011, nr 2 (59).

259. Kruk M., *Niszczenie materiałów archiwalnych w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w Gdańsku w latach 1989–1990*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

260. Kruk M., *Ryszard Wincerowicz przed Sądem Marynarki Wojennej, czyli historia listu do Adama. Perlustracja korespondencji w stanie wojennym*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

261. Kruszyński M., *Maria Curie-Skłodowska i uniwersytet jej imienia – Lublin, rok 1944*, „Annales UMCS" 2011, sekcja F, t. 46.

262. Kruszyński M., *Personel międzywojennej polskiej placówki dyplomatycznej w Moskwie w świetle wspomnień i relacji pamiętnikarskich*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny" 2011, t. 7.

263. Kruszyński M., *Polska służba dyplomatyczna i konsularna na terenie byłej Rosji carskiej w latach 1918–1920. Zarys problematyki* [w:] *Rok 1920. Wojna i polityka*, red. M. Szumiało, Lublin 2011.

264. Kruszyński M., *Zdzisław Szczerbiński (1898–1978)* [w:] „Polski Słownik Biograficzny", z. 194 (t. 47/3), Kraków 2011.

265. Krysiak D., *Rezonans. Pismo Regionu Warmińsko-Mazurskiego. „Solidarność" Olsztyn (1982–1989)*, Olsztyn 2011.

266. Krzanicki M., *Komiks w PRL, PRL w komiksie*, Rzeszów 2011.

267. Krzysztofiński M., *Parafia Matki Bożej Królowej Polski – oaza kultury niezależnej* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

268. Krzysztofiński M., *Postawa ks. abp. Ignacego Tokarczuka wobec komunizmu* [w:] *Historia bliższa ludziom. Prace ofiarowane księdzu profesorowi Janowi Kracikowi w 70. rocznicę urodzin*, red. s. E.E. Wróbel CSFN, ks. R. Szczurowski, Kraków 2011.

269. *Księga bezprawia. Akta normatywne kierownictwa Resortu Bezpieczeństwa Publicznego (1944–1956)*, wybór i oprac. B. Kopka, wstęp A. Paczkowski, Warszawa 2011.

270. Kubaj A., Kenar T., *Konfederacja Polski Niepodległej na Pomorzu Zachodnim* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

271. Kubaj A., *Nie wyrośli z marzeń. Szczecińska podziemna „Solidarność”*, Łomianki 2011.

272. Kubaj A., *Rozmowy w stoczni – odsłona pierwsza*, „Wolność i Solidarność” 2011, nr 2.

273. Kuligowska A., *O pojęciu historii w myśli Ernsta Bernheima* [w:] *Uwikłania historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym*, red. T. Błaszczyk, K. Brzechczyn, D. Ciunajcis, M. Kierzkowski, Poznań 2011.

274. Kupka K., *Boże! Niech będzie ta Polska, jaka chce, byleby była Polską!*, oprac. A. Przewłoka, B. Benczew, „Śląski Notes Historyczny” 2011, nr 1.

275. Kurtyka J., *Z dziejów agonii i podboju – prace zebrane z zakresu historii najnowszej*, red. W. Frazik, F. Musiał, Kraków 2011.

276. Kuta C., *„Pod kontrolą” i „z zachowaniem możliwości sterowania”*, „Glaukopis” 2011, nr 21–22.

277. Kuta C*., Informator „009”, TW „L”, „C”, „Nil” Czesław Lechicki*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

278. Lachowicz M., *Wspomnienia cichociemnego*, oprac. K.A. Tochman, Rzeszów 2011.

279. Leśkiewicz R. [rec.], *Jens Gieseke, Stasi. Historia 1945–1990*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011, nr 4.

280. Leśkiewicz R., *Buddyjskie stowarzyszenia wyznaniowe w Poznaniu w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980–1989*, red. K. Białecki, Poznań 2011.

281. Leśkiewicz R., *W kręgu „teczek” (In the circle of „files”). Polish experience with documents of the Communist Special Services* [w:] *Interpretácia dokumentov Štátnej Bezpečnosti. Zborník z vedeckej konferencie Bratislava 16. novembra 2010*, Zostavil P. Jašek, Bratislava 2011.

282. Lewsza D., *Wybrane aspekty religijne, polityczne i literackie w powojennej publicystyce Jerzego Zawieyskiego* [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010. Referaty, red. N. Jarska, T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2011.

283. Ligarski S., *Twórcy w latach 1945–1956* [w:] *Wokół zjazdu szczecińskiego w styczniu 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

284. Ligarski S., *Walka o umysły. Propagandowe przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego* [w:] *Czas przełomu. „Solidarność” 1980–1981*, red. J. Kufel, W. Polak, Gdańsk 2011.

285. Ligarski S., *Życie codzienne na Śląsku na podstawie ogłoszeń drobnych* [w:] *Muzeum Ziem Zachodnich: historia i perspektywy*, red. W. Kucharski, Wrocław 2011.

286. Litwińska M., *Żyć bez kłamstwa – sprawa Marka Adamkiewicza*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

287. Lubecka J., *Karanie niemieckich zbrodniarzy wojennych w Polsce*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

288. Lubecka J., *The Word at the service of political history as exemplified by the german narration of world war II crimes* [w:] *Language, culture and politics*, red. E. Grodzki, S. Rehman, C. Calma, Florida 2011.

289. Łapiński P., *Akcja pod Dziękoniami* [w:] J. Milewski, *Województwo białostockie. Zarys dziejów (1919–1975)*, Białystok 2011.

290. Łapiński P., *Bitwa pod Bodakami* [w:] J. Milewski, *Województwo białostockie. Zarys dziejów (1919–1975)*, Białystok 2011.

291. Łapiński P., *Podziemie niepodległościowe w Białymstoku (1944–1956)* [w:] *Historia Białegostoku*, red. A. Dobroński, Białystok 2011.

292. Łapiński P., *Polskie podziemie niepodległościowe na terenie powiatu sokólskiego w latach 1939–1956 (Zarys problematyki)* [w:] *Józef Marcinkiewicz. Genialny matematyk – męczennik Katynia*, red. J. Marciak-Kozłowska, E. Jakimowicz, Białystok 2011.

293. Łapiński P., *Ppor. Stanisław Grabowski ps. „Wiarus” (1921–1952). Zarys biografii*, „Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska” 2010, nr 23.

294. *Łódź w 1939 roku. Studia i szkice*, red. T. Toborek, P. Waingertner, Łódź 2011.

295. Łuczak A., *Obrazy ziemiaństwa w historiografii* [w:] *Uwikłania historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym*, red. T. Błaszczyk, K. Brzechczyn, D. Ciunajcis, M. Kierzkowski, Poznań 2011.

296. Łuczak A., *Utracone decorum. Grabież dóbr kultury z majątków ziemiaństwa polskiego w Wielkopolsce w czasie okupacji niemieckiej w latach 1939–1945*, Warszawa–Poznań 2011.

297. Łukasiewicz S. [red.], *Towards a United Europe: an Anthology of Twentieth Century Polish Thought on Europe*, Warszawa 2011.

298. Łukasiewicz S., *Afterword* [w:] *Towards a United Europe: an anthology of twentieth century polish thought on Europe*, red. S. Łukasiewicz, Warszawa 2011.

299. Łukasiewicz S., *Jan Nowak-Jeziorański jako działacz PRW „NiD"* [w:] *Jan Nowak-Jeziorański: kurier Armii Krajowej, redaktor Radia Wolna Europa, polityk*, red. P. Machcewicz, R. Habielski, Warszawa–Wrocław 2011.

300. Łukasiewicz S., Paczkowski A., *Wywiad Polski Ludowej w 1948 r.*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1/8–9.

301. Łysakowski P., *Katyń i jego konsekwencje w prasie niemieckiej 1943 roku*, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2011, nr 19.

302. Łysakowski P., *Śmierć księdza Stefana Niedzielaka w dokumentach IPN i opiniach prasy PRL* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

303. Machcewicz P., Persak K. [red.] *Polski wiek XX*, t. 4: *PRL od grudnia '70 do czerwca '89*, Warszawa 2011.

304. Majchrzak G. [oprac.], *„My głodujemy – my chcemy chleba". Poznański Czerwiec 1956 w listach opublikowanych w biuletynach Polskiego Radia*, Poznań 2011.

305. Majchrzak G., Ligarski S., *Komitet do spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja" w stanie wojennym*, Warszawa 2011.

306. Majchrzak G., Owsiński J.M., *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Stenogramy*, t. 1: *I tura*, Warszawa 2011.

307. Majchrzak G., Paczkowski A. [oprac.], *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Strategia, taktyka, metody. Grudzień 1954 – listopad 1956*, Warszawa 2011.

308. Majewski M., *Kresowa Brygada Kawalerii w kampanii 1939 roku*, Warszawa 2011.

309. Majewski M., *Służba Bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wobec ośrodków zagranicznych ukraińskich organizacji nielegalnych* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2011.

310. Majewski M., *Ukraińskie formacje zbrojne w służbie niemieckiej (Sipo, Orpo, Waffen SS) na Lubelszczyźnie w 1944 r.* [w:] *Podzielone Narody. Szkice z historii stosunków polsko-ukraińskich w latach 40. XX wieku*, red. M. Patelski, M. Białokur, Toruń–Opole 2010.

311. Małachowska E., *Duszpasterstwa akademickie a kultura niezależna w Kościele w latach osiemdziesiątych, ze szczególnym uwzględnieniem Górnego Śląska* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

312. *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939––1956*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

313. Małyszka A., *Ocena bezpieczeństwa w powiecie poznańskim na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku w dokumentach SB*, „Kronika Wielkopolski" 2011, nr 3 (139).

314. Maniewska K., *Województwo włocławskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

315. Maniewska K., *Wykaz osób z województwa włocławskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

316. Marcinkiewicz M., *Duszpasterstwo Akademickie ks. Witolda Andrzejewskiego w Gorzowie Wielkopolskim* [w:] *„Oaza wolności". Duszpasterstwa akademickie w latach siedemdziesiątych XX w. Materiały pokonferencyjne*, red. M. Marcinkiewicz, Szczecin 2011.

317. Marcinkiewicz M., *Rysunki satyryczne na łamach szczecińskiej „Jedności" (1980–1981)* [w:] *Czas przełomu. „Solidarność" 1980–1981*, Gdańsk 2011.

318. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Sytuacja żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie po powrocie do kraju (1945–1948)* [w:] *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak, P. Skubisz, Szczecin 2011.

319. Marecki J., *Kwestionariusz personalny z Teczki Ewidencji Operacyjnej na Biskupa* [w:] *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. J. Marecki, Kraków 2011.

320. Marecki J., *Pani niepodległa – siostra szarytka Izabela Maria Zofia Łuszczkiewicz* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

321. Marek Ł., *Akcja „Szkółka". Likwidacja szkolnictwa zakonnego na terenie Rybnika w 1962 r. i późniejsze próby jego odrodzenia* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

322. Marek Ł., *Aparat partyjno-państwowy PRL wobec budownictwa sakralnego na terenie Zabrza* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

323. Marek Ł., *Działania propagandowe i dezinformacyjne aparatu partyjno-państwowego jako element walki z Kościołem katolickim w okresie PRL (ze szczególnym uwzględnieniem województwa katowickiego)*, „Almanach Historyczny" 2010, t. 12.

324. Marek Ł., *Kapłan „klasy robotniczej i inteligencji pracującej" – ks. Kazimierz Jancarz* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

325. Marek Ł., *Kościół krakowski i kultura niezależna – kalendarium ważniejszych wydarzeń (1980–1989). Aneks nr 1* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

326. Marek Ł., *Programy Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w Krakowie (1980–1989). Aneks nr 2* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

327. Marek Ł., *Symbioza Kościoła krakowskiego z kulturą niezależną w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

328. Markiewicz M., *Kolektywizacja rolnictwa w województwie białostockim w latach 1948––1956*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 1.

329. Maślikowski S., *Częstochowa – ostatnia wojenna stolica. Związki Warszawy z Częstochową po Powstaniu Warszawskim* [w:] *Druga konspiracja na nowym pograniczu w latach 1945––1956. Szkice z dziejów podziemia antykomunistycznego na Śląsku i terenach ościennych*, red. K. Jasiak, Opole 2010.

330. Maślikowski S., *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989 w świetle dokumentów Kurii Metropolitarnej w Częstochowie i Służby Bezpieczeństwa*, „Studia Claromontana" 2011, t. 29.

331. Mazanowska I., *Wydarzenia Sierpnia '80 w Chojnicach na przykładzie strajku w Wytwórni Konstrukcji Stalowych Mostostal* [w:] *Czas przełomu. „Solidarność" 1980−1981*, red. W. Polak i inni, Gdańsk 2010 (druk 2011).

332. Męciński K., *Historia i losy ołtarza polowego 12 Pułku Ułanów Podolskich*, „Pomorze Militarne. Z dziejów militarnych Pomorza Zachodniego. Studia i materiały" 2011, t. 5.

333. Milewski J.J., *Wkliuczenije „Zapadnoj Biełorussi" w SSSR (1939–1941): nowaja toczka zrenija* [w:] *Zapadnaja Biełorussija i Zapadnaja Ukraina w 1939–1941 gg.*, Sankt-Pietierburg 2011.

334. Mroczek M., *Telefony w Ordynacji Zamojskiej 1905–1914*, „Archiwariusz Zamojski 2011".

335. Muczyński A., *Tylko te listy po nich pozostały... Korespondencja z zesłania Eugenii i Władysława Simsonów. Wybór źródeł*, Białystok 2011.

336. Musiał F. [oprac.] *Koniec „odwilży" w sferze wyznaniowej – nieznany dokument* [w:] *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. J. Marecki, Kraków 2011.

337. Musiał F., [rec.] *Marek Borucki, Historia Polski do 2010 roku*, *Warszawa 2010*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

338. Musiał F., [rec.] *Ryszard Kaczmarek, Historia Polski 1914–1989, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010*, „Horyzonty Polityki" 2011, nr 1 (2).

339. Musiał F., *Janusz Marek Kurtyka (1960–2010)* [w:] J. Kurtyka, *Z dziejów agonii i podboju – prace zebrane z zakresu historii najnowszej*, red. W. Frazik, F. Musiał, Kraków 2011.

340. Musiał F., *Kural Zygmunt Edmund*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

341. Musiał F., *Polityka historyczna czy historyczna świadomość? Działalność Instytutu Pamięci Narodowej*, „Horyzonty Polityki" 2011, nr 2 (3).

342. Musiał F., Życieński P., *Janusz Kurtyka – Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

343. Muszyński W., *Organizacja Polska i Obóz Narodowo-Radykalny w latach 1934–1944. Od rewolty studenckiej do konspiracji niepodległościowej*, Warszawa 2011.

344. Nagel P., *Międzynarodowy kongres naukowy „Polska – Rosja. Trudne tematy. Trzy narracje: historia, literatura, film". Kraków 5–7 października 2010 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

345. Należniak P., *Zapomniana kwatera Obrońców Lwowa i Kresów Wschodnich z lat 1918––1920 na Cmentarzu Janowskim we Lwowie*, „Folia Historia Cracoviensia" 2011, vol. 17.

346. Namysło A., *O ludności autochtonicznej na Górnym Śląsku po 1945 roku* [w:] *Społeczeństwo Górnego Śląska, Śląska Cieszyńskiego i Zagłębia Dąbrowskiego w XIX i XX wieku w świetle badań profesor Marii Wandy Wanatowicz*, red. M. Fic, L. Krzyżanowski, M. Skrzypek, Katowice 2011.

347. Namysło A., *Praca przymusowa jako jedna z metod rozwiązania „problemu żydowskiego" na obszarze Ostoberschlesien (na przykładzie Sosnowca)* [w:] *Z dziejów Żydów w Zagłębiu Dąbrowskim i na Górnym Śląsku. Historia – kultura – zagadnienia konserwatorskie*, Sosnowiec 2011.

348. Nawrocki K., *Elbląskie inicjatywy antysystemowe w pierwszym roku stanu wojennego (13 grudnia 1981 − 12 stycznia 1983 roku)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 17.

349. Nawrocki K., *W obronie „Solidarności". Manifestacje patriotyczne w Elblągu w pierwszym roku stanu wojennego* [w:] *O Polskę wolną, o Polskę solidarną*, red. W. Polak, Toruń 2011.

350. Nawrocki K., *Województwo elbląskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

351. Nawrocki K., *Wokół elbląskiej „Solidarności". Dokumenty*, Gdańsk 2011.

352. Nawrocki K., *Wykaz osób z województwa elbląskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

353. Neja J., *Od MKK do Podregionu. Międzyzakładowa struktura NSZZ „Solidarność" w Tarnowskich Górach (wrzesień 1980 – czerwiec 1981)*, „Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach" 2011, t. 3.

354. Neja J., Sznajder A., *14 dni pod ziemią. KWK „Piast" w Bieruniu 14–28 grudnia 1981 roku*, Katowice 2011.

355. Niziołek P., *Pieniądz jako narzędzie propagandy w PRL (1944–1990)*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 2.

356. Noszczak B., *„Nawrócony" funkcjonariusz MBP. Historia Wacława Hajduka (1911–1977)*, „Nasza Przeszłość" 2011, t. 115–116.

357. Noszczak B., *Bibuła nastolatków. Historia drugoobiegowego czasopisma „Uczeń Polski" (1979–1989) w świetle relacji jego twórców* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 1., red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2011.

358. Noszczak B., *Boży szaleniec. Księdza Józefa Wójcika walka o prawa Kościoła w PRL (1958–1989)* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

359. Noszczak B., *Kryptonim „Fala". Działania SB prowadzone w związku z potajemnym wywiezieniem obrazu Nawiedzenia z Jasnej Góry (14–20 czerwca 1972 r.)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

360. Noszczak B., *Niepodległościowa organizacja młodzieży szkolnej „Orlęta Warszawy" (1949–1950)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

361. Noszczak B., *Zagrożenie 01032. Antysystemowe formy oporu w II LO im. Stefana Batorego w Warszawie w okresie stanu wojennego w Polsce (1981–1983)*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

362. Nowicki R., *Stan zachowanych materiałów archiwalnych Wydziału „W" KW MO/WUSW w Poznaniu – przegląd i charakterystyka*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

363. *NSZZ „Solidarność" Małopolska w materiałach Służby Bezpieczeństwa. Wybór dokumentów*, wybór i oprac. C. Kuta, wstęp J. Szarek, Kraków 2011.

364. *Oaza wolności. Duszpasterstwa akademickie w latach siedemdziesiątych XX w. Materiały pokonferencyjne*, red. M. Marcinkiewicz, Szczecin 2011.

365. *Okręgowa Delegatura Rządu Ciechanów*, oprac. W. Brenda, W. Grabowski, Warszawa 2011.

366. Olaszek J. [rec.], *Czas KOR-u. Jacek Kuroń a geneza „Solidarności"*, „Więź" 2011, nr 11–12.

367. Olaszek J., *Dokumenty Służby Bezpieczeństwa jako źródło do badania historii prasy podziemnej (wybrane przykłady)* [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010. Referaty, red. N. Jarska, T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2011.

368. Olaszek J. [rec.], *Friszke A., Anatomia buntu. Kuroń, Modzelewski i komandosi, Kraków 2010*, „Przegląd Historyczny" 2011, nr 1.

369. Olaszek J., *Prasa podziemna jako środek komunikacji społecznej w pierwszych tygodniach stanu wojennego (na przykładzie wybranych tytułów warszawskich)* [w:] *Komunikowanie się Polaków w latach 1944–1989*, red. K. Stępnik, M. Rajewski, Lublin 2011.

370. Olaszek J., *Wokół drugiego obiegu. Uwagi do książki J. Błażejowskiej, Papierowa rewolucja. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Polsce 1976–1989/1990*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 1.

371. Olaszek J., *Źródła historyczne do badań nad funkcjonowaniem drugiego obiegu wydawniczego (na przykładzie warszawskiej prasy podziemnej)* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 1, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2011.

372. Orzechowska-Juzwenko K., *Dlaczego? Wspomnienia syberyjskie i inne*, red. i oprac. A. Klarman, Wrocław 2011.

373. Osiński K. [rec.], *Tomasz Kozłowski, Bunt w bydgoskim Areszcie Śledczym. Przejaw choroby więziennictwa w schyłkowym okresie PRL, Warszawa 2010*, „Kronika Bydgoska" 2011, nr 32.

374. Osiński K., *Internowani w stanie wojennym z województwa bydgoskiego*, Bydgoszcz 2011.

375. Osiński K., *Sprawozdanie z konferencji „Kryzys bydgoski". Spojrzenie po trzydziestu latach (Bydgoski Marzec '81 i walka o rejestrację rolniczej „Solidarności"), Bydgoszcz, 18 marca 2011 r.*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 2.

376. Osiński K., *Województwo bydgoskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

377. Osiński K., *Wykaz osób z województwa bydgoskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

378. Osiński T., *Planowanie i realizacja zadań oszczędnościowych na rok 1949 na przykładzie Ministerstwa Administracji Publicznej i podległych mu jednostek* [w:] *Dzieje biurokracji na ziemiach polskich*, t. 4, red. A. Górak, D. Magier, Lublin 2011.

379. Osiński T., *Skutki drugiej wojny światowej na terenie gminy Zaklików. Wybrane zagadnienia* [w:] *Z dziejów Zaklikowa i Lubelszczyzny w okresie od XVI do XX wieku*, red. W. Plennikowski, Zaklików 2011.

380. Osiński T., *Sprawozdanie z działalności Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej w Lublinie za miesiąc grudzień 1945 r.*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny" 2011.

381. Ossowski A., *„Wycinek pewnej rzeczywistości". Perlustracja korespondencji w łódzkim Wydziale „W" w kontekście wydarzeń marcowych 1968 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1 (8–9).

382. Ossowski A., *Konspiracyjne działania młodzieży w świetle akt Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Łodzi (1945–1956) – zarys problematyki* [w:] *„Precz z komuną!". Niepodległościowe organizacje młodzieżowe na ziemi łódzkiej w latach 1945–1956*, red. D. Rogut, Zelów 2011.

383. Ossowski A., Wróbel J., *Niemiecka działalność dywersyjna w regionie łódzkim w 1939 r. Zarys problemu* [w:] *Koniec pokoju, początek wojny. Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r. Wybrane aspekty*, red. G. Bębnik, Katowice 2011.

384. Ostrowska K., Żuławnik M., *Niszczenie kartotek Biura „C" MSW w latach 1989–1990*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

385. Paczoska-Hauke A., *Działalność oddziału zbrojnego Jerzego Gadzinowskiego „Szarego" na Kujawach w 1945 r.*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

386. *Papież musiał zginąć. Wyjaśnienia Ali Agcy*, oprac. A. Grajewski, M. Skwara, Katowice 2011.

387. Pater T., *Rumno w województwie lwowskim. Księga rodzin polskich w latach 1910–1945*, Rzeszów 2011.

388. Persak K., *Gdy historia potwierdza legendę*, „Wolność i Solidarność. Studia z dziejów opozycji wobec komunizmu i dyktatury" 2011, nr 2.

389. Persak K., *Jedwabne before the court. Poland' s justice and the Jedwabne massacre – investigations and court proceedings, 1947–1974*, „East European Politics and Societes" 2011, t. 25.

390. Perzyna P., *Kształtowanie zasobu archiwalnego i specyfika działalności Wydziału „C" Komendy Miejskiej MO w Łodzi do 1975 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

391. Peterman R., *Rola Wojskowej Służby Wewnętrznej w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1957–1990* [w:] *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy latach 1944–1956*, red. B. Polak i P. Skubisz, Szczecin 2011.

392. Piątkowski S., *Antoni Heda „Szary". Biografia*, Kielce 2011.

393. Piątkowski S., *Między obowiązkiem a kolaboracją. Policja „granatowa" w dystrykcie radomskim w latach 1939–1945* [w:] *Z dziejów policji polskiej w latach 1919–1945*, red. E. Maicher-Ociesa, Kielce 2010 (druk 2011).

394. Piątkowski S., *Młodzież polska w propagandzie prasy gadzinowej dystryktu radomskiego lat 1939–1945*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1.

395. Piątkowski S., *Najdłuższa przerwa w pracy w historii PRL… Strajk w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Radomiu w 1981 roku* [w:] *Strajki w Polsce w XX wieku*, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

396. Piątkowski S., *Powiat starachowicki jako obszar działania urzędu Komendanta Policji Bezpieczeństwa w Radomiu (Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD Radom)* [w:] *Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w powiecie starachowickim w latach 1949–1945*, Starachowice 2011.

397. Piątkowski S., *Życie codzienne mieszkańców Skarżyska-Kamiennej w okresie okupacji niemieckiej* [w:] *Skarżysko-Kamienna. Panorama dziejów miasta*, Skarżysko-Kamienna 2011.

398. Piekaruś D. [oprac.], *Protokół z odbytego posiedzenia Zarządu Powiatowego Komitetu Polskiej Partii Socjalistycznej w dniu 24 listopada 1946 roku* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

399. Piekaruś D., *Biogram Leonarda Graczyka* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

400. Piekaruś D., *Zarys działalności Polskiej Partii Socjalistycznej w Kraśniku w latach 1944–1948* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

401. Piekarz A., *Działalność grupy specjalnej „3/IV" – żandarmerii zgrupowania partyzanckiego majora Hieronima Dekutowskiego „Zapory" (maj 1946 – styczeń 1947)* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

402. Piekarz A., *Materiały dotyczące oddziału partyzanckiego kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka" w zasobie Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie* [w:] *Wartość naukowa i stan opracowania zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej*, red. R. Kościański, R. Leśkiewicz, Poznań–Warszawa 2010 (druk 2011).

403. Pietrzyk E., *Inwigilacja (1953–1985)* [w:] *Stanisław Mierzwa 1905–1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Kraków 2011.

404. Pilarski S., *Rozpracowanie na terenie Łodzi środowiska osób związanych z Oddziałem II Sztabu Głównego Wojska Polskiego* [w:] *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak, P. Skubisz, Szczecin 2011.

405. Pilarski S., *Struktury i działalność władz regionalnych NSZZ „Solidarność" w województwie piotrkowskim w latach 1980–1981* [w:] *Czas nadziei 1980–1981. NSZZ „Solidarność" w Bełchatowie na tle sytuacji w kraju i regionie*, red. S. Pilarski, D. Rogut, Łódź 2011.

406. Pilarski S., Witczak K.T., *Piasecki Henryk (Pesses Izrael Chaim) (1905–2003)* [w:] *Słownik biograficzny Żydów tomaszowskich*, Łódź–Tomaszów Mazowiecki 2010, druk z 2011.

407. Pilarski S., Witczak K.T., *Piasecki Michał (Pesses Mojsze) (1919–2002)* [w:] *Słownik biograficzny Żydów tomaszowskich*, Łódź–Tomaszów Mazowiecki 2010, druk z 2011.

408. Pilarski S., *Wykorzystanie osobowych źródeł informacji w działalności pionu „W" w regionie łódzkim*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

409. Piotrowski P., *Edukacyjna rola WP w latach 1945–1989* [w:] *Społeczeństwo-Edukacja-Kultura*, Opole 2011.

410. Piwko R., *Próby odbudowy Stronnictwa Narodowego w Radomiu w okresie powojennym. Zarys działalności*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

411. Pleskot P. [red.], *Solidarność, Zachód i Węże. Służba Bezpieczeństwa wobec emigracyjnych struktur Solidarności 1981–1989*, Warszawa 2011.

412. Pleskot P., *„Trawienie" Lévi-Straussa. Próby zastosowania strukturalizmu w historiografii „Annales": teoria długiego trwania i antropologia historyczna*, „Zeszyty Antropologii Wrocławskiej" 2011, nr 1–2 (14–15).

413. Pleskot P., *Bonn – Warszawa – „Solidarność". Dyplomacja RFN wobec PRL i „Solidarności" (styczeń–wrzesień 1989 r.)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 18.

414. Pleskot P., *Dyskretna siła cenzury. Refleksje wokół książki Zbigniewa Romka „Cenzura a nauka historyczna w Polsce 1944–1970*, „Kwartalnik Historyczny" 2011, nr 2.

415. Pleskot P., *Inspiracje „annalowskie" w polskiej historiografii. O trudnościach zdefiniowania wpływu metodologicznego*, „Klio Polska" 2011, t. V.

416. Pleskot P., *Jaruzelski – tak, Wałęsa – nie. Kontrowersyjna podróż Willy'ego Brandta do Polski w grudniu 1985 r. jako przejaw zachodnioniemieckiej polityki wobec Solidarności* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij-Skarbińska, V. Kmiecik, M. Białkowski, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2011.

417. Pleskot P., *M. Frybes, L'immigration du temps de Solidarność* [w:] *Polonia. Des Polonais en France de 1830 à nos jours*, red. J. Ponty, Paris 2011.

418. Pleskot P., *Międzynarodowa konferencja „Świat wobec »Solidarności« 1980–1989". Wrocław, 21–23 października 2010 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

419. Pleskot P., *Orzeł czy Carlos? Skomplikowane relacja Juana Millera z SB i... CIA*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

420. Pleskot P., *Ponad żelazną kurtyną. Fenomen zbieżności metodologicznych między częścią historyków polskich a francuskim środowiskiem „Annales"* [w:] *Uwikłania historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym*, red. T. Błaszczyk, K. Brzechczyn, D. Ciunajcis, M. Kierzkowski, Poznań 2011.

421. Pleskot P., Spałek R., *Pokolenie 82–90. Niezależne Zrzeszenie Studentów na Uniwersytecie Warszawskim we wspomnieniach (1982–1990)*, Warszawa 2011.

422. Podemski M., *„Niedobitki polskiej reakcji". Historia działalności podziemnego związku Partyzantka – AK na terenie powiatu wschowskiego (1950–1952)* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

423. *Polacy ratujących Żydów na Rzeszowszczyźnie w latach 1939–1945, Poles rescuing Jews in the Rzeszów region In the years 1939–1945*, oprac. E. Rączy, I. Witowicz, Rzeszów 2011.

424. Poleszak S., *Wprowadzanie ustaleń naukowych do szerokiego kręgu odbiorcy poprzez dokumentalny film historyczny. Korzyści i niebezpieczeństwa. Perspektywa historyka* [w:] *Historia w kulturze współczesnej. Niekonwencjonalne podejście do przeszłości*, red. P. Witek, M. Mazur, E. Solska, Lublin 2011.

425. *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak, P. Skubisz, Szczecin 2011.

426. *Polska jesień '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

427. *Polskie Oddziały Wartownicze przy armii amerykańskiej w latach 1945–1989*, red. M. Mazanek-Wilczyńska, P. Skubisz, H. Walczak, Szczecin 2011.

428. *Polskie Radio i telewizja w stanie wojennym*, wstęp i oprac. S. Ligarski, G. Majchrzak, Warszawa 2011.

429. Popek L. [rec.], *Marek Lachowicz, Wspomnienia cichociemnego por. Marka Lachowicza, oprac. i red. nauk. Krzysztof A. Tochman*, Rzeszów 2011.

430. Popek L., *Zagłada Ostrówek i Woli Ostrowieckiej 30 sierpnia 1943 roku*, „Biuletyn Informacyjny AK" 2011, nr 9.

431. *Pospolite ruszenie. Relacje działaczy i współpracowników „Solidarności" w Łodzi 1980––1981*, oprac. L. Próchniak, M. Przybysz, S.M. Nowinowski, M. Zapolska-Downar, A. Czyżewski, Łódź 2011.

432. *Powiat Siedlce w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych* („Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1954", t. 4), red. K. Krajewski, Warszawa 2011.

433. *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

434. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej 2011", t. 4.

435. *Przeżyliśmy Łagry. Wspomnienia żołnierzy Okręgu Wileńskiego AK (1945–1949)*, wstęp i oprac. D. Rogut, Warszawa 2011.

436. Przybysz M., *„Solidarność" Ziemi Kutnowskiej* [w:] *Kutno. Poprzez wieki*, red J. Szymczak, Łódź 2011

437. Ptasińska-Wójcik M., *«Les livres de "Kultura" – les livres interdits à l'Est»* [w:] *«Les intellectuels en exil face aux régimes totalitaires»*, Paris-Sorbonne 2011.

438. Ptasińska-Wójcik M., *Korespondencja Jerzego Giedroycia z Józefem Mackiewiczem 1951––1982. Zarys problematyki* [w:] *Zmagania z historią. Życie i twórczość Józefa Mackiewicza i Barbary Topolskiej*, red. N. Kozłowska, M. Ptasińska-Wójcik, Warszawa 2011.

439. Ptasińska-Wójcik M., Kozłowska N. [red.], *Zmagania z historią. Życie i twórczość Józefa Mackiewicza i Barbary Topolskiej*, Warszawa 2011.

440. Puławski A., *Polityka informacyjna Polskiego Państwa Podziemnego w stosunku do Zagłady* [w:] *Przemoc i dzień powszedni w okupowanej Polsce*, red. T. Chińciński, Gdańsk 2011.

441. Rabiega R., *Władze PRL wobec NSZZ „Solidarność" 1980–1981* [w:] *Czas nadziei 1980–1981. NSZZ „Solidarność" w Bełchatowie na tle sytuacji w kraju i regionie*, red. S. Pilarski, D. Rogut, Łódź 2011.

442. Rączy E., *Stosunki polsko-żydowskie w środkowej Małopolsce (1939–1944) w świetle dokumentów sądowych* [w:] *Wokół naruszeń praw człowieka*, red. W. Stankowski, K. Żarna, Oświęcim 2011.

443. Rączy E., *Zmiany demograficzne, narodowościowe i społeczne w powiecie krośnieńskim w latach 1939–1947. Zarys problematyki* [w:] *Polska, Słowacja, Europa Środkowa w XIX–XXI wieku*, red. J. Pisuliński, E. Rączy, K. Żarna, Rzeszów 2011.

444. *Referat Urzędu do spraw Wyznań „Ocena działalności kleru w województwie krakowskim"*, oprac. J. Marecki [w:] *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. J. Marecki, Kraków 2011.

445. Rembacka K., *Konwersja, dostosowanie czy ewolucja? Uwagi na marginesie „Mojej drogi do Polskiej Partii Robotniczej" Pawła Lwa Marka* [w:] *Studia z dziejów polskiego anarchizmu*, red. E. Krasucki, M. Przyborowski, R. Skrycki, Szczecin 2011.

446. Rembacka K., *Przypadek dąbskich krzyży* [w:] *Dąbie poprzez wieki*, red. R. Gaziński, K. Marcinowski, Szczecin 2010 (druk 2011).

447. Rembacka K., *Weryfikacja członków Polskiej Partii Socjalistycznej na podstawie szczecińskiej prasy w latach 1947–1948* [w:] *Prasa regionalna jako źródło do badań historycznych okresu XIX i XX wieku*, red. J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, T. Ślepowroński, Wrocław 2011.

448. *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. J. Marecki, Kraków 2011.

449. Reyman A., *Na sowieckim etapie... Pamiętnik (1939–1943)*, wstęp i oprac. D. Sokołowski, Gdańsk 2011.

450. Rokicki K., *Apodyktyczny szef. Władysław Gomułka i podwładni* [w:] *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy*, red. K. Rokicki, R. Spałek, Warszawa 2011.

451. Rokicki K., *Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970*, Warszawa 2011

452. Rokicki K., *Recenzja z książki Eryka Krasuckiego „Międzynarodowy komunista. Jerzy Borejsza, biografia polityczna"*, „Kwartalnik Historyczny" 2011, nr 1.

453. Rokicki K., Spałek R. [red.] *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy (materiały pokonferencyjne)*, Warszawa 2011.

454. Romanek J. [oprac.], *Raport dot. pracy operacyjnej PUBP w Kraśniku po linii zabezpieczenia wyborów do Sejmu Polskiego Rzeczypospolitej Ludowej z 26 października 1952 r.* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

455. Romanek J. [oprac.], *Sprawozdanie pracowników WUBP w Lublinie z reorganizacji PUBP w Kraśniku przeprowadzonej w okresie od 28 lipca do 18 sierpnia 1945 r.* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

456. Romanek J., *Biogram Aleksandra Wacha* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

457. Romanek J., *Biogram Antoniego Bronisza* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

458. Romanek J., *Biogram Bolesława Rycerza* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

459. Romanek J., *Biogram Franciszka Kowalczyka* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

460. Romanek J., *Biogram Jana Kaliszczaka (Kaliszczuka)* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011

461. Romanek J., *Biogram Jana Kościa* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

462. Romanek J., *Biogram Józefa Kolasy* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

463. Romanek J., *Biogram Wacława Dymla* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

464. Romanek J., *Biogram Władysława Pieca* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

465. Romanek J., *Kadry kraśnickiej milicji w latach 1944–1946* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

466. Romanek J., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w „walce" z PSL w latach 1945–1947* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

467. Romanek J., *Powstanie i działalność Polskiego Stronnictwa Ludowego Nowe Wyzwolenie w województwie lubelskim*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego" 2011, nr 27.

468. Romanek J., *Powstanie Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku – rok pierwszy* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011.

469. Romanek J., *Zestawienie wyników referendum ludowego z 30 marca 1946 r. w powiecie włodawskim*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego" 2011, nr 27.

470. Romanowska E., *Wojskowe Prokuratury Polskich Kolei Państwowych w latach 1944–1949. Formalno-prawne podstawy działalności*, „Wojskowy Przegląd Historyczny" 2011, nr 1 (234).

471. Rosenbaum S., *„Nie przybyliśmy na Śląsk dla własnej przyjemności, ale aby wykonać pożyteczną pracę". Niektóre wątki obecności wojsk sprzymierzonych na Górnym Śląsku (1920–1922)* [w:] *W obcym kraju… Wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku. 1920–1922*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

472. Rosenbaum S., *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec proniemieckich postaw ludności rodzimej w Zabrzu od lat pięćdziesiątych do siedemdziesiątych* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

473. Rosenbaum S., *Hotele robotnicze jako przestrzeń życiowa w górnośląskim okręgu przemysłowym w 2. połowie XX wieku* [w:] *Realia życia codziennego w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*, red. A. Barciak, Zabrze 2011.

474. Rosenbaum S., *PZPR wobec „Solidarności" w Tarnowskich Górach (1980–1981)*, „Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach" 2011, t. 3.

475. Rosenbaum, S., *„29 miesięcy okupacji". Wojsko francuskie w Zabrzu w latach 1920–1922*, „Kroniki Miasta Zabrza" 2011, nr 3 (20).

476. Rosenbaum, S., *Schyłek rządów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Rybniku (1988–1990)* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

477. Róg P., *Polityczne aspekty funkcjonowania redakcji „Nowin Rzeszowskich" w latach 1949–1956*, „Prace Historyczno-Archiwalne" 2011, t. 22.

478. Róg T., *„...i zostanie tylko pustynia". Osobowy wykaz ofiar konfliktu ukraińsko-polskiego 1939–1948. Gmina Cieszanów, powiat Lubaczów*, Rzeszów 2011.

479. Ruczyński M., Siedziako M., *Kryptonim „Związek". SB wobec NSZZ „Solidarność" Regionu Pobrzeże w latach 1980–1981. Zarys problemu* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę Solidarną! NSZZ Solidarność w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij-Skarbińska, V. Kmiecik, M. Białkowski, J. Kufel, P. Rychlewski, Gdańsk 2011.

480. Ruzikowski T., *(Nie)normalność? Uwagi o lokalnych relacjach między Solidarnością a administracją oraz partią na przykładzie wydarzeń w podwarszawskich miejscowościach Mila-*

nówek i Wołomin [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij-Skarbińska, V. Kmiecik, M. Białkowski, J. Kufel, P. Rychlewski, Gdańsk 2011.

481. Rybarczyk P., *Działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego w zakresie operacyjnego zabezpieczenia placówek pocztowych na terenie województwa pomorskiego (bydgoskiego) w latach 1945–1956*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

482. Sawicki J., *O pamięci powstania warszawskiego* [w:] *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, Szczecin 2011.

483. Sawicki J., *Oblężenie Warszawy w 1939 r. w obiektywie Juliena Bryana na tle dokumentacji fotograficznej kampanii polskiej* [w:] *Ius et historia. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Jerzemu Markiewiczowi*, red. T. Guz, W. Bednaruk, M.R. Pałubska, Lublin 2011.

484. Sawicki J., *Zapis pierwszej dekady. Propaganda komunistyczna wobec powstania warszawskiego w latach 1944–1954. Przegląd problematyki* [w:] *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak, P. Skubisz, Szczecin 2011.

485. Sawicki W., *Regionalny Komitet Strajkowy NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk, XII 1981–VI 1982*, Wrocław 2011.

486. Semczyszyn M., *„Ogólnie jest klimat dość pozytywny". Działalność SB wobec wizyty Jana Pawła II w Szczecinie w 1987 r.* [w:] *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, Szczecin 2011.

487. Semczyszyn M., *Lwów–Lwow–Lwiw. Symbolika miejska Lwowa i jej interpretacja w polskim, sowieckim i ukraińskim popularnych dyskursach historycznych w XX w.* [w:] *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, Szczecin 2011.

488. Semczyszyn M., *Szczecin – „najmłodsze żydowskie osiedle w powojennej Polsce". Miejsca związane z działalnością Żydów w mieście w latach 1945–1950* [w:] *Szczecin i jego miejsca. Trzecia konferencja edukacyjna, 10 XII 2010 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2011.

489. Semczyszyn M., *„Z przyjacielskim pozdrowieniem!". Charakterystyka wybranych dokumentów z zasobu IPN w Warszawie dotyczących współpracy MSW PRL z KGB ZSRR* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Wrocław–Warszawa 2011.

490. Siedziako M., *Kościół katolicki a Sierpień '80 w Szczecinie* [w:] *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, Szczecin 2011.

491. Siedziako M., *Strajki studenckie w Szczecinie w okresie szesnastu miesięcy „Solidarności"* [w:] *Strajki w Polsce w XX wieku*, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

492. Sikora M., *Cena lojalności wobec II Rzeczypospolitej. Wywłaszczenie Habsburgów żywieckich przez narodowosocjalistyczne Niemcy 1939–1944*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

493. Sikora M., *Kryptonim „Katedra". Operacyjne rozpoznanie filii Politechniki Śląskiej w Rybniku przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1971–1989* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

494. Sikora M., *Przemysł Gliwic i Łabęd w niemieckiej produkcji zbrojeniowej 1939–1944*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach" 2011, t. 23.

495. Skorut P., Baziur G., *Region Kaukazu północnego w geopolityce Rosji na przykładzie wojny czeczeńskiej*, „Racja Stanu. Studia i materiały" 2011, nr 1.

496. Skorut P., *Długoletnie podchody z „Janem" i „M-80"*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

497. Skorut P., *Związek Młodzieży Zbrojnej. Antykomunistyczna organizacja harcerska w Mościcach 1949–1950* [w:] *Ideały wychowawcze i myśl polityczna harcerstwa polskiego. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej z okazji 100-lecia harcerstwa w Polsce*, red. G. Baziur, „Publikacje Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu" 2011, nr 15.

498. *„Słuchają słów Prezesa...”. Księga przemówień Chaima Mordechaja Rumkowskiego*, red. A. Sitarek, M. Trębacz, Łódź 2011.

499. Smołka L., *Pion „W” na Dolnym Śląsku. Prywatna korespondencja zakwestionowana przez Służbę Bezpieczeństwa po 1956 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2011, nr 1.

500. Sobieraj M., *Lublin – drogi do wolności*, t. 2: *Janusz Krupski*, „Scriptores” 2011, nr 38.

501. Sobieraj M., *Lublin – drogi do wolności*, t. 3: *Spotkania*, „Scriptores” 2011, nr 39.

502. Sodel R., *Kontrola kontaktów korespondencyjnych mieszkańców województwa lubelskiego z krajami zachodnimi w latach 1944–1989*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej” 2011, nr 1.

503. *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, Szczecin 2011.

504. Sołtysik Ł., *Romowie w polityce komunistycznych władz Polski (1944/45–1989)* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

505. Soszyńska R., Leśkiewicz R., *Odbieranie przywilejów funkcjonariuszom komunistycznej bezpieki w wolnej Polsce (aspekty historyczno-prawne)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944––1989” 2011, nr 1.

506. Spałek R., *Bez jednoosobowej dyktatury: Bierut, Berman, Minc. Esej o stalinowskim kierownictwie PZPR* [w:] *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy*, red. K. Rokicki, R. Spałek, Warszawa 2011.

507. Spodenkiewicz P., *Mistrz małych form. Witold Sułkowski (1943–2003)* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2011.

508. *Stanisław Mierzwa 1905–1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Warszawa–Kraków 2011.

509. *Stanisław Mierzwa*, *Zapiski z działalności społeczno-politycznej – 13 IV–7 IX 1946 r.*, oprac. M. Szpytma, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

510. Stiel K., *Wyspy wolności – działalność Duszpasterstwa Środowisk Twórczych i Klubu Inteligencji Katolickiej we Wrocławiu w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

511. *Strajki i porozumienia w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie 1980/1981. Przebieg, realizacja, obchody rocznicowe*, wybór, wstęp i oprac. J. Borowiec, B. Wójcik, Rzeszów 2011.

512. *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

513. Suchorowska-Śliwińska D., *Dziennik z lat 1981–1985, czyli z zakonspirowanych zapisków solidarnościówki*, współpraca red. B. Niemiec i D. Stec-Fus, red. naukowa C. Kuta, Kraków 2011.

514. Sychowicz K., *Kościół rzymskokatolicki wobec powstania i działalności NSZZ „Solidarność” w Polsce północno-wschodniej (woj. białostockie, łomżyńskie i suwalskie)* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij-Skarbińskiej, V. Kmiecik, M. Białkowski, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2011.

515. Sychowicz K., *Przyjaciel sługi Bożego – ks. Stanisław Suchowolec (1958–1989)* [w:] *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

516. Sychowicz K., *Współpraca KGB USSR i MSW Polski w rozpracowywaniu środowiska byłych członków OUN i UPA w latach 1959–1969* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

517. Syrnyk J., *Andrij Kołacz (1923–2010)*, „Almanach Ukraiński 2011”.

518. Syrnyk J., *Działalność organizacyjna ludności ukraińskiej w latach 1955–2010* [w:] *Ukraińcy – historia i kultura*, Szreniawa 2011.

519. Syrnyk J., *Mitologizowanie przeszłości w opisach relacji polsko-ukraińskich w XX w.* [w:] *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, Szczecin 2011.

520. Syrnyk J., *Organizacja pracy organów bezpieczeństwa wobec ludności niepolskiej Dolnego Śląska w latach 1945–1950* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

521. Syrnyk J., *Ukraińcy aresztowani przez organa bezpieczeństwa na Dolnym Śląsku (1945–1956)*, „Litopys. Studia i Materiały Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce" 2011, nr 1.

522. Syrnyk J., *Ukraińcy na Ziemiach Zachodnich i Północnych Polski po II wojnie światowej* [w:] *Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy*, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011.

523. Syrnyk J., *Ukraiński ruch młodzieżowy w Polsce w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

524. Syrnyk J., *Wstęp* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

525. Sznajder A., *Ośrodek Odosobnienia Internowanych w Zakładzie Karnym w Zabrzu-Zaborzu 1981–1982* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

526. Szopa P., *Przestępstwa żołnierzy Armii Czerwonej dokonane na terenie powiatu brzozowskiego w latach 1944–1945*, „Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis" 2011, nr 5.

527. Szpytma M., *Stanisław Mierzwa i ZSL. Wzajemne relacje w okresie tzw. przełomu październikowego 1956–1957* [w:] *Stanisław Mierzwa 1905–1985. Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Warszawa–Kraków 2011.

528. Szulc M., *Kultura Szczecina w latach 1948–1956 w świetle dokumentów KW PZPR w Szczecinie* [w:] *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

529. Szulc P., *„Instrument wychowania człowieka socjalizmu". Polskie Radio Szczecin w latach 1949–1955* [w:] *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

530. Szulc P., *Antyniemieckie nastroje na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej* [w:] *Trzebiatów – spotkania pomorskie 2010*, red. J. Kochanowska, Trzebiatów 2011.

531. Szulc P., *Między eterem a papierem. „Solidarność Radia i Telewizji" – pismo dziennikarzy Radiokomitetu*, „Studia Medioznawcze" 2011, nr 2 (45).

532. Szulc P., *Szczeciński Grudzień '70 i Styczeń '71 w optyce Radia Wolna Europa*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 1.

533. Szulc P., *Tatarzy w północnej i zachodniej Polsce* [w:] *Spotkania pomorskie – 2011*, red. J. Kochanowska, Trzebiatów 2011.

534. Szwagrzyk K., *„Internacjonalistyczne" kadry bezpieki w Polsce 1944–1956* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państwa komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

535. Szwagrzyk K., *Akowcy przed plutonami egzekucyjnymi na Dolnym Śląsku* [w:] *Nie tylko walka. Żołnierze Armii Krajowej w powojennym Wrocławiu i na Dolnym Śląsku*, red. G. Kowal, W. Kucharski, J. Maliniak, G. Strauchold, Wrocław 2010 (druk 2011).

536. Szwagrzyk K., *Obozy pracy na Dolnym Śląsku 1950–1960* [w:] *Polska leży na Zachodzie. Studia z dziejów Polski i Europy dedykowane Pani Profesor Teresie Kulak*, red. W. Wrzesiński, M. Masnyk, K. Kawalec, Toruń 2011.

537. Szwagrzyk K., *Pola śmierci. Kwatery ofiar terroru komunistycznego na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu*, „Imponderabilia. Biuletyn Piłsudczykowski" 2011, nr 2.

538. Szwagrzyk K., *Represje w czasach stalinowskich na Dolnym Śląsku* [w:] *Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy*, red. W. Kucharski i G. Strauchold, Wrocław 2011.

539. Szwagrzyk K., *Stanisław Zarakowski i inni. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi Polski Ludowej/PRL w kampanii polskiej 1939 r.* [w:] *Polska jesień '39. Militarne i polityczne aspekty z perspektywy siedemdziesięciolecia*, red. J. Kirszak, D. Koreś, Wrocław 2011.

540. Szwagrzyk K., *Stosowanie kary śmierci wobec członków antykomunistycznego podziemia na Dolnym i Górnym Śląsku 1945–1955* [w:] *Druga konspiracja na nowym pograniczu w latach 1945–1956. Szkice do dziejów podziemia antykomunistycznego na Śląsku i terenach ościennych*, red. K. Jasiak, Opole 2010 (druk 2011).

541. Szwedo B., *Na bieżni i w okopach. Sportowcy odznaczeni Orderem Wojennym Virtuti Militari 1914–1921, 1939–1945*, Rzeszów 2011.

542. Świętochowska-Bobowik E., *KPN w Białymstoku w latach 1981–1989. Zarys problematyki* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

543. Świętochowska-Bobowik E., *Metody indoktrynacji młodzieży szkolnej przez władze komunistyczne w latach 1945–1956*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy" 2011, nr 1–2.

544. Toborek T., *Żołnierz humanista, Adam Trybus (1909–1982)* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2011.

545. Tochman K.A., *Andrzej Czaykowski* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

546. Tochman K.A., *Franciszek Cieplik* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

547. Tochman K.A., *Henryk Jachciński* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

548. Tochman K.A., *Kazimierz Iranek-Osmecki* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

549. Tochman K.A., *Krzysztof Grodzicki* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

550. Tochman K.A., *Marian Garczyński* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

551. Tochman K.A., *Rozpracowanie żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie przez komunistyczny aparat represji na wybranych przykładach cichociemnych* [w:] *„Politycznie obcy!". Żołnierze Wojska Polskiego w zainteresowaniu komunistycznego aparatu represji i propagandy w latach 1944–1956*, red. B. Polak i P. Skubisz, Szczecin 2011.

552. Tochman K.A., *Rudolf Dziadosz* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

553. Tochman K.A., *Stanisław Dmowski* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1945*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

554. Tochman K.A., *Szczepański Mieczysław Roman (1919–1945), oficer WP i AK, cichociemny* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 15, red. A. Romanowski 2011, z. 194 (t. 47/3).

555. Tracz B. [oprac.], *Sprawozdanie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Stalinogrodzie z akcji zwalczania żebractwa i włóczęgostwa na terenie województwa stalinogrodzkiego*, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

556. Tracz B., *„Powstrzymać elementy spekulujące". Działalność Wojewódzkiej Komisji do Walki ze Spekulacją w Katowicach (1981–1987)*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2011, nr 7.

557. Tracz B., *Bank Ludowy w Gliwicach 1901–1939/45*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach" 2010, t. XXII.

558. Tracz B., *Hipisi na obszarze województwa katowickiego (do połowy lat 70.)*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2011, nr 7.

559. Tracz B., *Jerzy Ziętek – wyjątki portretu politycznego*, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

560. Tracz B., *Karol Wojtyła – Jan Paweł II i kultura niezależna* [w:] *Solidarność z błoń. Wokół nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. M. Drzonek, M. Siedziako, Szczecin 2011.

561. Tracz B., Mazurek M., *Społeczeństwo kolejki. O doświadczeniach niedoboru 1945–1989. Warszawa 2010, W Krainie PRL. Ludzie, Sprawy, Problemy* [rec.], „Studia Historyczne" 2010, z. 4 (212).

562. Tracz B., *Przestępczość, patologie społeczne i akcja „Porządek" w Zabrzu w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych* [w:] *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

563. Tracz B., *Spotkania wielu. Dni i Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej w miastach aglomeracji górnośląskiej w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Kościół i kultura niezależna*, red. B. Tracz, Katowice 2011.

564. Tracz B., *Strajki na Górnym Śląsku w 1988 roku oraz ich wpływ na postawy i decyzje przedstawicieli aparatu władzy* [w:] *Strajki w Polsce w XX wi*eku, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

565. Tracz B., *Z problemów życia codziennego mieszkańców Rybnika w latach osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

566. Tracz B., *Życie codzienne mieszkańców Górnego Śląska w warunkach kryzysu gospodarczego lat osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Realia życia codziennego w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*, red. A. Barciak, „Kultura Europy Środkowej" 2011, t. XIV.

567. Trębacz M., *"Our power is not the number of seats": The Bund's Representatives in the Łódź City Council, 1919–1939, Dan Diner* (ed.), „Jahrbuch des Simon-Dubnow-Instituts/Simon Dubnow Institute Yearbook" 2011, X.

568. Trębacz M., *Konferencja Cajtungen-itonim-pisma. Z dziejów trójjęzycznej prasy żydowskiej na ziemiach polskich w XX wieku*, „Cwiszn" 2011, nr 3.

569. Trębacz M., *Trzy miasta. Dzień powszedni w Litzmannstadt – wybrane problemy* [w:] *Przemoc i dzień powszedni w okupowanej Polsce*, red. T. Chinciński, Gdańsk 2011.

570. Trębacz W., *Druki i broszury w języku czeskim, niemieckim, polskim i rosyjskim zrzucane w latach 1951–1956 na Dolnym Śląsku* [w:] *Internacjonalizm czy...? Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)*, red. J. Hytrek-Hryciuk, G. Strauchold, J. Syrnyk, Warszawa–Wrocław 2011.

571. Trębacz W., *Scenariusz lekcji dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych* [w:] *Narodziny „Solidarności". Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne*, red. i oprac. S. Krzyżanowska, W. Trębacz, Wrocław 2011.

572. *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...". Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

573. Urynowicz M., *Organised and individual help provided by Poles to Jews exterminated by the German occupiers during world war II* [w:] *Inferno of choices. Poles and Holocaust*, red. S. Rejak, E. Frister, Warszawa 2011.

574. *W obcym kraju... Wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku 1920–1922*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

575. Warot P., *Działania operacyjne Służby Bezpieczeństwa wobec lokalnej prasy podziemnej na przykładzie „Echa Mrągowa"* [w:] *Wbrew partii i cenzurze... Media drugiego obiegu w PRL*, red. P. Kardela, P.P. Warot, T. Wolsza, Olsztyn–Warszawa 2011.

576. Wenklar M., *„Nacjonalizm Virtuti Militari". Myśl i działalność społeczno-polityczna Wacława Budzyńskiego* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

577. Wenklar M., *Konfederacja Polski Niepodległej w III Rzeczpospolitej* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

578. Wenklar M., *Książka Historyczna Roku 2010*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

579. Wenklar M., *O prawie oporu i obywatelskim nieposłuszeństwie*, „Horyzonty Polityki" 2011, nr 2 (3).

580. Wenklar M., *Tajemnice tarnowskich starostów. Przyczynek do charakterystyki kadr komunistycznej administracji terytorialnej*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

581. Węgrzyn D., *Kulisy wyborczego sukcesu. Udział UB w kampanii wyborczej i wyborach do Sejmu Ustawodawczego z 1947 roku w powiecie kozielskim*, „Studia Śląskie" 2011, nr 70.

582. Węgrzyn D., *Przepis na „cud nad urną". Rola aparatu bezpieczeństwa w kampanii wyborczej i wyborach do Sejmu Ustawodawczego z 1947 r. w powiecie rybnickim* [w:] *Studia z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989*, red. A. Dziurok, B. Kloch, Rybnik 2011.

583. Węgrzyn D., *Strajki robotnicze w województwie bielskim 1980–1981. Analiza porównawcza* [w:] *Strajki w Polsce XX w.*, red. R. Gryz, Warszawa 2011.

584. Węgrzyn D., *Tam i z powrotem. Skoczkowie spadochronowi i grupy piesze Brygady Świętokrzyskiej NSZ i ich powrót do kraju w początkach 1945 roku* [w:] *Polskie Oddziały Wartownicze przy armii amerykańskiej w latach 1945–1989*, red. P. Skubisz, Szczecin 2011.

585. Wicenty D., *Pamięć zastraszona i ocalona: kontrola operacyjna trójmiejskich „miejsc pamięci" przez SB po Grudniu '70*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 4.

586. Wierzbicki M., [rec.], *J. Sadowska, Sercem i myślą związani z Partią. Związek Młodzieży Socjalistycznej (1957–1976)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 17.

587. Wierzbicki M., *Strajk jako forma walki politycznej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarności" w okresie legalnej działalności (1980–1981) na przykładzie Regionu Ziemia Radomska* [w:] *Strajki w Polsce w XX wieku*, R. Gryz, Warszawa 2011.

588. Wierzbicki M., *Wymiana elit na ziemiach II Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką (1939–1941)* [w:] *Przemoc i dzień powszedni w okupowanej Polsce*, T. Chinciński, Warszawa 2011.

589. Wilanowski C., *Duchowieństwo katolickie w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego na Wileńszczyźnie w latach 1939–1944* [w:] *Nauczycielowi – uczniowie. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Mandziukowi z okazji 70. rocznicy urodzin*, red. ks. dr W. Kret, ks. dr Z. Pałka, ks. dr K. Szopa, Rzeszów 2011.

590. Witalec R., *Struktura i kadra kierownicza pionu „W" na Podkarpaciu w latach 1956–1989*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

591. Wnuk E., *„Stosunki traktowane przetargowo". Powstanie diecezji i ingres bp. Ignacego Jeża w materiałach koszalińskiej SB*, „Rocznik Koszaliński" 2011.

592. Wnuk E., *Centralne Dożynki w Koszalinie w 1975 r. Z materiałów bezpieki*, „Rocznik Koszaliński" 2011.

593. Wojcieszyk E., *Władze – Kościół – „Solidarność". Studium problemu na przykładzie województwa poznańskiego* [w:] *Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1980–1989*, red. K. Białecki, Poznań 2011.

594. *Województwo białostockie w ocenie Służby Bezpieczeństwa 1980–1985. Wybór źródeł*, oprac. A. Malczyk i J. Markiewicz, Białystok 2011.

595. *„Wojna o akta". Studia i materiały źródłowe*, red. S. Flis, Gdańsk 2011.

596. *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

597. Wołk G., *Konfederacja Polski Niepodległej wobec wydarzeń 1989 r.* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

598. Wołk G., *Prace dyplomowe absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie – przyczynek do bibliografii* [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010, red. N. Jarska i T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2011.

599. Wołoszyn J., *Konspiracja młodzieżowa na ziemiach polskich w latach 1944–1956*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2011, nr 1 (17).

600. Woyno J., *Prace naukowo-badawcze prowadzone przez pion „C" MSW (1960–1989)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, t. 4.

601. Woyno J., *Współpraca Biura „W" MSW z innymi jednostkami organizacyjnymi,* „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2011, nr 1.

602. Woźniak J., *Droga do wolnej Polski*, Wrocław 2011.

603. Wójtowicz N., *Płockie duszpasterstwo akademickie widziane z perspektywy „Olimpu”* [w:] *„Oaza wolności”. Duszpasterstwo akademickie w latach siedemdziesiątych XX w. Materiały pokonferencyjne*, red M. Marcinkiewicz, Szczecin 2011.

604. Wójtowicz P., *Województwo toruńskie* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...”. Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, oprac. zespół: P. Brzeziński i inni, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

605. Wójtowicz P., *Wykaz osób z województwa toruńskiego internowanych z powodów politycznych* [w:] *„Trzynastego grudnia roku pamiętnego...”. Internowani w stanie wojennym z powodów politycznych z województw: bydgoskiego, elbląskiego, gdańskiego, słupskiego, toruńskiego i włocławskiego*, oprac. zespół: P. Brzeziński i inni, red. I. Hałagida, Bydgoszcz–Gdańsk 2011.

606. *Wszyscy proletariusze bądźcie piękni! Pomarańczowa Alternatywa w dokumentach aparatu represji PRL (1987–1989)*, red. J. Dardzińska, K. Dolata, Wrocław 2011.

607. *Wybory parlamentarne w 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej*, red. M. Krzysztofiński, M. Gliwa, Rzeszów 2011.

608. Wygoda J., *Zwiad Wojsk Ochrony Pogranicza jako organ bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2011, nr 1 (8–9).

609. Wysocki J., *Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944–1989*, Lublin 2011.

610. *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, Warszawa 2011.

611. *Zabrze 1933–1989. Szkice z dziejów politycznych miasta*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2011.

612. Zakrzewski M., *Strategia niepodległości. Myśl polityczna Leszka Moczulskiego* [w:] *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

613. Zapolska-Downar M., *„O realizm socjalistyczny w kulturze jidysz”. Zjazd Żydowskiego Towarzystwa Kultury, 14–16 października 1949 r.* [w:] *Wokół zjazdu szczecińskiego 1949 r.*, red. P. Knap, Szczecin 2011.

614. Zapolska-Downar M., Próchniak L., *Krystyna Kowalczyk* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2011.

615. Zarzycki W., *Z Wilna do Workuty. Wspomnienia komendanta garnizonu Okręgu Wileńskiego AK*, wstęp i oprac. P. Niwiński, Warszawa 2011.

616. Zawadka K., *„Sztandar Ludu”. Organ prasowy KW PZPR w Lublinie w latach 1948–1956*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2011, t. 7.

617. Zawadka K., *Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie 1948–1956 – struktura i funkcjonowanie* [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010. Referaty, red. N. Jarska, T. Kozłowski, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2011.

618. Zawadka K., *Tworzenie nowej rzeczywistości – praca wydziału propagandy KW PZPR w Lublinie 1948–1956*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2011, t. 6.

619. *Zbrodnia Lubińska 1982. Dokumenty*, t. II, cz. 1–3, wstęp, red. nauk. P. Piotrowski, Lubin 2008 (druk 2011).

620. Zieliński A. [rec.], *Instrukcje pracy pionów pomocniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa (1945–1989)*, wybór, wstęp i oprac. M. Komaniecka, Kraków 2010, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, t. 4.

621. *Złote serca czy złote żniwa. Studia nad losami Polaków i Żydów*, red. M.J. Chodakiewicz, W. Muszyński, Warszawa 2011.

622. Zwiernik P., *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec prof. Leszka Nowaka w latach 1980––1989* [w:] L. Nowak, *Polska droga od socjalizmu. Pisma polityczne 1980–1989*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2011.

623. Zwolski M., *Lokalnie, regionalnie, centralnie. Różne wymiary działalności „Solidarności” Regionu Pojezierze (1980–1981)* [w:] *O Polskę wolną! O Polskę Solidarną! NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1989*, red. W. Polak i inni, Gdańsk 2011.

624. Zwolski M., *Więzienie w Białymstoku w latach 1944–1956*, Białystok 2011.

625. Żelazko J., *Konspiracyjne organizacje w świetle akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Łodzi (1945–1950)* [w:] *„Precz z komuną!". Niepodległościowe organizacje młodzieżowe na Ziemi Łódzkiej w latach 1945–1956*, red. D. Rogut, Zelów 2011.

626. Żelazko J., *Stanisław Gorzuchowski (1899–1948). Uczony, którego zabrakło* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2011.

627. Żuczkowski M., *Od Kijowa do Zamościa. Działania 1. Dywizji Jazdy na Froncie Południowo-Wschodnim* [w:] *Z dziejów walk o niepodległość*, t. 1, red. M. Gałęzowski, W. Grabowski, S. Kalbarczyk, J. Kirszak, 2011.

628. Żuławnik M., *Działalność prasowa płockich komunistów w latach 1918–1938*, „Notatki Płockie" 2011, nr 3.

629. Żuławnik M., *Oficjalne obchody rocznic odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. na przykładzie Płocka (1978–1990)*, „Niepodległość i Pamięć" 2011, nr 33.

630. Żuławnik M., *Polska prasa polityczno-informacyjna na Mazowszu Północnym w latach 1918–1939*, Warszawa 2011.

631. Żuławnik M., *Prasa polityczna ludowców w północno-zachodnich powiatach województwa warszawskiego (1918–1931)*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego" 2011, nr 27.

Publikacje popularnonaukowe i edukacyjne

1. *15 lat współpracy archiwalno-historycznej. Polska i Ukraina w latach trzydziestych-czterdziestych XX wieku*, oprac. M. Majewski, Warszawa 2011 (wyd. polsko-ukraińskie i polsko-angielskie).

2. *3 maja 1946 r. władza pokazała prawdziwą twarz* [wywiad z M. Zakrzewskim], „Dziennik Polski", 30 IV 2011.

3. Autuchiewicz J., *NZS był i... jest. 30-lecie NZS w Białymstoku*, „Gazeta Wyborcza Białystok", 12 V 2011.

4. Balbus T., *„W lesie". Charakterystyka działalności brygad AK na Wileńszczyźnie*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK, Oddział we Wrocławiu", XII 2011.

5. Balbus T., Krajewski K., Łabuszewski T., Niwiński P., *Druga konspiracja – radykalizm spotęgowany* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

6. Balbus T., *Lwowskie Zgrupowanie AK „Warta". W sowieckiej matni* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

7. Balbus T., *Niezłomny do końca. Podpułkownik Anatol Sawicki „Cybulski" – ostatni komendant lwowskiej Polski Podziemnej* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

8. Balbus T., *Wierni Polsce. „Jeśli się tak pracuje, to musi się uciekać"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

9. Banaś K., *Ks. proboszcz Krzysztof Jan Henryk Wrodarczyk*, „Radzionkoviana" 2011, t. 12.

10. Bechta M., *„Gorący" rejon NSZ Mrozy* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

11. Bednarek J., *„Groźny" i jego żołnierze* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

12. Bednarek J., *„Żołnierz wyklęty" z Ozorkowa. Józef Kubiak „Paweł" (1912–1946)*, „Ziemia Łódzka. Pismo Samorządowe Województwa Łódzkiego" 2011, nr 5 (118).

13. Bednarek J., *Archipelag sowieckich zbrodni*, „Ziemia Łódzka. Pismo Samorządowe Województwa Łódzkiego" 2011, nr 11 (123).
14. Benczew B., *Armia Czerwona, koń, zegarki i słowo honoru*, „Nowiny Raciborskie" 2011, nr 8.
15. Benczew B., *Gdzie jest Hans Moldt? Zaginiony więzień UB*, „Nowiny Raciborskie" 2011, nr 32.
16. Benczew B., *Historia z arszenikiem, czyli truciciel cystersów z Rud*, „Nowiny Raciborskie" 2011, nr 45.
17. Benczew B., *Stan wojenny w Raciborzu*, „Nowiny Raciborskie" 2011, nr 51–52.
18. Bereza T., *Metody „gryfickie"*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 33 (Dodatek historyczny IPN).
19. Bębnik G., *Autostradą przez Mikołów*, „Gazeta Mikołowska" 2011, nr 9.
20. Bębnik G., *Für Schlesien. Niemieckie organizacje zbrojne w walce o Górny Śląsk*, „Mówią Wieki" 2011, numer specjalny 1.
21. Bębnik G., *Problem z potokiem Jamna*, „Gazeta Mikołowska" 2011, nr 11.
22. Bębnik G., *Śląsk w mundurach Wielkopolski*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 21 (Dodatek specjalny poświęcony powstaniom śląskim, cz. 2).
23. Bębnik G., *Volksdeutsch nr 1*, „Gazeta Mikołowska" 2011, nr 5.
24. Bębnik G., *Zapomniany burmistrz*, „Gazeta Mikołowska" 2011, nr 10.
25. *„Biała plama" w dziejach sopockiej milicji: wywiad Jana Czuchaja z Krzysztofem Filipem*, „Kuryer Sopocki" 2011, nr 7 (artykuł zamieszczony również na portalu internetowym czasopisma: www.kuryer.pl).
26. Białecki K., *Rozstrzelane miasta. Poznań. Budapest. 1956* (katalog wystawy).
27. Białecki K., *Śmierć abp. Walentego Dymka* oraz *Upadek powstania węgierskiego 1956 r.*, strona internetowa IH UAM Custodes Memoriae.
28. Bittner K., *Poznański Czerwiec 1956 r.*, „Nasz Dziennik", 24 VI 2011 (Dodatek historyczny Instytutu Pamięci Narodowej).
29. Bittner K., *Środowisko poznańskich punków w świetle aparatu bezpieczeństwa*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.
30. Bogaczewicz S.A., *Nasz los przestrogą. 70. rocznica kaźni profesorów we Lwowie*, „Nowe Życie" 2011, nr 9.
31. Bogaczewicz S.A., *Pawlikiewicz Ignacy Kociak*, „Encyklopedia Katolicka", t. 15, Lublin 2011.
32. Bogaczewicz S.A., *Pirożyński Marian*, „Encyklopedia Katolicka", t. 15, Lublin 2011.
33. Borowiec J., Wójcik B., [wywiad z Andrzejem Kacałą] *Program na lata*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.
34. Borowiec J., Wójcik B. [wywiad z Arturem Balazsem], *Negocjacje w Rzeszowie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.
35. Borowski A., Ruzikowski T., *Klęska Służby Bezpieczeństwa, zwycięstwo „Solidarności"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.
36. Brożyniak A., *„Jodła" zapełnia więzienia*, „Nowiny" 2011, nr 240 (Dodatek specjalny IPN: 13 grudnia 1981. „Pamiętamy").
37. Brożyniak A., *Kościół zapleczem opozycji*, „Nowiny" 2011, nr 240 (Dodatek specjalny IPN: 13 grudnia 1981. „Pamiętamy").
38. Brożyniak A., *Ojciec przemyskiej opozycji*, „Nasz Dziennik", 1 II 2011 (Dodatek historyczny IPN).
39. Brożyniak A., *Wzgórza Wuleckie we krwi. 70. rocznica mordu na polskich profesorach we Lwowie*, „Nasz Dziennik", 4 VII 2011 (Dodatek historyczny IPN).
40. Brzechczyn K., *Koncepcje oporu społecznego w okresie stanu wojennego 1981–1983*, „Przewodnik Katolicki" 2011, nr 50 (Dodatek specjalny „13 XII 1981 30 lat później").
41. Brzeziński P., *„Pomożecie?" – prawdziwa historia*, „Najwyższy Czas!" 2011, nr 30–31.
42. Brzeziński P., *Grajcie jakby nic się nie stało*, „Polska The Times – Dziennik Bałtycki", 9 XII 2011 (dodatek „Rejsy").

43. Brzeziński P., *Stan wojenny. Co czuło bijące serce partii. Wywiad Marka Wąsa z Piotrem Brzezińskim*, „Gazeta Wyborcza Trójmiasto", 9 XII 2011.

44. Brzeziński P., *Towarzysz Trusz musi odejść! Wywiad Barbary Szczepuły z Piotrem Brzezińskim*, „Polska The Times – Dziennik Bałtycki", 28 X 2011 (dodatek „Rejsy").

45. Brzeziński P., Wicenty D., *Pogrzeb w cieniu bezpieki*, „Pastores" 2011, nr 53.

46. Bukała M., Chmielowiec P., *Losy ludowców po II wojnie światowej, sprawozdanie z konferencji, Rzeszów, 1–3 grudnia 2010 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

47. Bukała M., *Kraj pod milicyjnym butem*, „Nowiny" 2011, nr 240 (Dodatek specjalny IPN: 13 grudnia 1981. „Pamiętamy").

48. Bukała M., *O chłopskie sztandary na Kresach Wschodnich RP*, „Piast z Zagrody Wincentego Witosa" 2011, nr 3 (30).

49. Bukała M., *Władysław Kojder (1902–1945) ps. „Trzaska", „Zawieja", „Grab"*, „Nasz Dziennik", 25 XI 2011 (Dodatek historyczny IPN).

50. Burczyk D., *Kara śmierci dla legionisty*, „Komandos" 2011, nr 11.

51. Busse K., *Marzec '68: „...bo rozpowszechniał fałszywe informacje"*, „Miesięcznik Prowincjonalny" 2011, nr 2.

52. Cegieła K., Gościński A., *Rola Kościoła w okresie przemian polityczno-społecznych w Polsce lat osiemdziesiątych*, scenariusz lekcji, *Teka Edukacyjna IPN. Z »Solidarnością« do wolności"*, Szczecin–Warszawa 2011.

53. Ceglarz T., *Między potrzebą a polityczną kalkulacją. Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność" – MKZ Szczecinek w świetle dokumentów szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa*, „Temat Szczecinecki" 2011, nr 594.

54. Ceran T., *Pomyśl, co to za niedola była.... List z Pakości z 1901 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

55. Chabros E., Maniecki J., *SOR „Prolog" – Duszpasterstwo Ludzi Pracy na ziemi dzierżoniowskiej w materiałach operacyjnych Służby Bezpieczeństwa w latach 1987–1989*, „Bibliotheca Bielaviana 2010", Bielawa–Wrocław 2011.

56. Chabros E., *Napisy i szablony, czyli graffiti w PRL. Epizod bielawski*, „Bibliotheca Bielaviana 2010", Bielawa–Wrocław 2011.

57. Chmielowiec P., *Jerzy Woźniak, Droga do wolnej Polski*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej" 2011, nr 1.

58. Choma-Jusińska M., Dąbrowski M., *Polskie lato 1980* [w:] *PRL od grudnia '70 do czerwca '89*, red. K. Persak, P. Machcewicz, Warszawa 2011.

59. Chrzanowski R., *Sprawa Antoniego Browarczyka*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

60. Ciupa R., Komaniecka M., *Szpiegowski arsenał bezpieki. Obserwacja, technika operacyjna, kontrola korespondencji jako środki pracy Służby Bezpieczeństwa PRL*, Katowice 2011.

61. *Co nam dała „Solidarność"? „Solidarność" oczami młodych*, koncepcja i oprac. M. Sempołowicz, Gdańsk 2011.

62. *Czarna legenda podziemia. Z dr. Filipem Musiałem z krakowskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej rozmawia Grzegorz Brożek*, „Gość Niedzielny", 20 III 2011, (dodatek: „Gość Tarnowski").

63. Czocher A., *Bohaterki codzienności. Kobiety w Krakowie w okresie okupacji 1939–1945* [w:] *Wojna to męska rzecz? Losy kobiet w okupowanym Krakowie w dwunastu odsłonach. Katalog wystawy Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, Kraków 2011.

64. Daniluk J., *Gdańskie korporacje akademickie* (część I): *Zarys problematyki, stan badań i lata 1904−1921*, „Pismo Politechniki Gdańskiej" 2011, nr 7.

65. Daniluk J., *Gdańskie korporacje akademickie* (część II): *Lata 1921−1939 i okres po 1989*, „Pismo Politechniki Gdańskiej" 2011, nr 8.

66. Daniluk J., *Kościoły Wrzeszcza* [w:] *Wędrówki po Wrzeszczu*, red. K. i J. Szczepańscy, Gdańsk 2011.

67. Daniluk J., *Wrzeszcz skoszarowany* [w:] *Wędrówki po Wrzeszczu*, red. K. i J. Szczepańscy, Gdańsk 2011.

68. Demczyszak I., *Jaworzniacy*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 3.

69. Domański T., *Miejsca egzekucji w więzieniu kieleckim w latach 1939–1945*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 10.

70. Drabik S., *Pieszczochy reżimu*, „Dziennik Polski", 25 XI 2011.

71. Drabik S., *Sowiecki desant*, „Dziennik Polski", 9 XII 2011.

72. Dworaczek K., *Strajk radomski*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

73. Dziuba A., Dziurok A., Semik T., Sznajder A., *Idą pancry na Wujek*, Katowice 2011.

74. Dziuba A., *Milicja rozbijała manifestacje pod krzyżem w rocznice wydarzeń na „Wujku"* [w:] *30. rocznica pacyfikacji kopalni „Wujek"* (Dodatek specjalny do „Dziennika Zachodniego" i „Rzeczpospolitej", 13 XII 2011).

75. Dziuba A., *Socjaliści z „Czerwonego Zagłębia" w latach 1945–1948*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

76. Dziuba A., *Ulotki przeciwko systemowi* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

77. Dziurok A., *Bastiony oporu* [w:] *Stan wojenny 1981–1983*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 49 (Dodatek historyczny IPN).

78. Dziurok A., Grajewski A., Musiał F. [red.], *Polska utracona*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 33 (Dodatek historyczny IPN).

79. Dziurok A., Grajewski A., Musiał F. [red.], *Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 21 (Dodatek historyczny IPN).

80. Dziurok A., Grajewski A., Musiał F. [red.], *Robotnicy przeciwko władzy*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 23 (Dodatek historyczny IPN).

81. Dziurok A., Grajewski A., Musiał F. [red.], *Stan wojenny 1981–1983*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 49 (Dodatek historyczny IPN).

82. Dziurok A., Linek B., *W Polsce Ludowej (1945–1989)* [w:] *Historia Górnego Śląska. Polityka, gospodarka i kultura europejskiego regionu*, red. J. Bahlcke, D. Gawrecki, R. Kaczmarek, Gliwice 2011.

83. Dziurok A., *Niszczenie prymasa* [w:] *Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 21 (Dodatek historyczny IPN).

84. Dziurok A., *Papież na celowniku*, „Dziennik Polski", 13 V 2011.

85. Dziurok A., *Szkoła bez religii*, „Dziennik Polski", 15 VII 2011.

86. Dziurok A., *Śląskie drogi prymasa Wyszyńskiego*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 10.

87. Dziurok A., *Wojna o wiarę* [w:] *Wieś polska 1944–1989*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 34 (Dodatek specjalny).

88. Engelking B., Leociak J., Libionka D., Persak K., Peteklewicz J., Skibińska A., *Wokół „Złotych żniw", Rozmowa z Ireną Gruzińską-Gross i Janem Tomaszem Grossem* [w:] „Zagłada Żydów" 2011, t. 7.

89. Fenrych Z., *Wieże Baresela, Quistorpa, Bismarcka – ich rola i znaczenie w pierwszej połowie XX wieku oraz współczesne losy* [w:] *Szczecin i jego miejsca*, red. K. Rembacka, Szczecin 2011.

90. Filip K., *Na straży demokracji*, „Kuryer Sopocki" 2011, nr 7 (artykuł zamieszczony również w: www.kuryer.pl).

91. Flis S., *„Głos Wolny nr 25/26 – wydanie specjalne"*, Gdańsk 2011 (czterostronicowa ulotka w formie gazety zjazdowej z informacją o wystawie „I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ »Solidarność«").

92. Flis S., *Kościół pod wezwaniem św. Brygidy księdza Henryka Jankowskiego*, Gdańsk 2011.

93. Florczyk K., Kuświk B., Łuczak A., Podemski M., Rubiś D., Szczesiak-Ślusarek M. [red.], *Oferta edukacyjna 2011/2012*, Poznań 2011.

94. Florczyk K., *Scenariusz lekcji: Przełomowe miesiące – Czerwiec i Październik 1956* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o Poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

95. Florczyk K., *Scenariusz lekcji: Radio o Czerwcu. Analiza relacji radiowych z 1956 roku dotyczących buntu poznańskich robotników* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o Poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

96. *Formacja Ludwik. Duszpasterstwo akademickie o. Ludwika Wiśniewskiego w Lublinie w latach 1972–1981*, red. M. Choma-Jusińska, M. Żórawska, Lublin 2011.

97. Frazik W., *Emisariusze. Delegatura Zagraniczna WiN* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

98. Frazik W., *Marian Marek Kozielski (1958–2011)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2011, nr 34.

99. Frazik W., *Nieugięty „Halny". II Zarząd Główny Wolność i Niezawisłość* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

100. Frazik W., *Pożegnanie – słowo niewygłoszone na pogrzebie Danuty Suchorowskiej-Śliwińskiej*, „Nike" 2011, nr 103.

101. Gałwiaczek T., *Jerzy Kotliński*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2010, nr 2 (81).

102. Gałwiaczek T., *O „Solidarności" inaczej*, „Nowe Życie" 2011, nr 6.

103. Gasztold-Seń P., *Daleko od „bratniej pomocy". Sprzymierzeńcy PRL i karnawał „Solidarności"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

104. Gasztold-Seń P., *Gambit PZPR* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

105. Gasztold-Seń P., *Generał bez skrupułów* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

106. Gasztold-Seń P., *Kontrowersyjny prymas* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

107. Gasztold-Seń P., *PZPR-owskie puzzle*, „Rzeczpospolita", 13 XII 2011.

108. Gasztold-Seń P., *Tropiciele syjonizmu*, „Polityka" 2011, nr 30.

109. Gąsiorowski T., *20. pp Ziemi Krakowskiej we wrześniu 1939*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

110. Gąsiorowski T., *Andrzej Przewoźnik (1963–2010) – Sekretarz Generalny Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa*, „Zesłaniec" 2011, nr 44.

111. Gąsiorowski T., *Czarna Brygada*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

112. Gąsiorowski T., *Janusz Kurtyka (1960–2010) – historyk*, „Zesłaniec" 2011, nr 44.

113. Gąsiorowski T., *Ochotnicy do afrykańskiego piekła*, „Dziennik Polski", 12 VIII 2011.

114. Gąsiorowski T., *Od egzekucji do egzekucji*, „Dziennik Polski", 22 VII 2011.

115. Gąsiorowski T., *Od egzekucji do egzekucji*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

116. Gąsiorowski T., *Odbidka propagandowa*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

117. Gąsiorowski T., *Organizacja Okręgu Krakowskiego Związku Walki Zbrojnej*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

118. Gąsiorowski T., *Pajdak Antoni*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

119. Gąsiorowski T., *Pancerna legenda*, „Dziennik Polski", 3 VI 2011.

120. Gąsiorowski T., *Pierwsza likwidacja konfidenta w Krakowie*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

121. Gąsiorowski T., *Stanisław Maczek* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*, t. 15, red. T. Gąsiorowski, Kraków 2011.

122. Gąsiorowski T., *Trudna wiosna 1941*, „Dziennik Polski", 8 IV 2011.

123. Gąsiorowski T., *Z polskich Kresów na nieludzką ziemię*, „Dziennik Polski", 10 VI 2011.

124. Gąsiorowski T., *Zamach na Krügera*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

125. Gąsiorowski T., *Zamach na urodziny*, www.malopolskawiiwojnie.pl.

126. Gliwa M., *Kalendarium stanu wojennego. Podkarpacie*, Dodatek specjalny IPN: „13 grudnia 1981. Ppamiętamy", „Nowiny" 2011, nr 240.
127. Golik D., *„Ojciec" niepodległościowców* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.
128. Golik D., *Bez jednego wystrzału*, „Dziennik Polski", 19 VIII 2011.
129. Golik D., *Gotowi na śmierć*, „Dziennik Polski", 18 II 2011.
130. Golik D., *Idziemy w życie bez trwogi...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.
131. Golik D., *Nie tylko Dirlewanger*, „Dziennik Polski", 14 X 2011.
132. Golik D., *Pancerny akord na przedpolach Świebodzic*, „Rocznik Świebodzicki" 2010.
133. Golik D., *Prezes od edukacji*, „Wiadomości Historyczne" 2011, nr 1.
134. Golik D., *Strzegom 1945*, „Cztery Historie" 2011, nr 0.
135. Golik D., *W imieniu Polski Walczącej*, „Dziennik Polski", 29 IV 2011.
136. Golik D., *Walka bez wojny i dywersji* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.
137. Gontarczyk P., *„Działanie musi być absolutnie radykalne"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.
138. Gontarczyk P., *„Wczoraj byliśmy braćmi, dzisiaj jesteśmy wrogami..."*, „Gazeta Polska", 24 VIII 2011.
139. Gontarczyk P., *Żyletki na sztorc, czyli jak „Polityka" fałszuje historię*, „Uważam Rze", 18–26 IV 2011.
140. Gontarczyk P., *Fachowcy od wszystkiego*, „Rzeczpospolita", 7 III 2011.
141. Gontarczyk P., *Generał zostanie rozliczony*, „Gazeta Polska Codziennie", 13 XII 2011.
142. Gontarczyk P., *Grudniowa zmiana*, „Gazeta Polska", 14 XII 2011.
143. Gontarczyk P., *Jak złapią za rękę...*, „Rzeczpospolita", 19–20 II 2011.
144. Gontarczyk P., *Janczar komunizmu*, „Gość Niedzielny", 8 XII 2011.
145. Gontarczyk P., *Jaruzelski: działać radykalnie*, „Uważam Rze", 11 XII 2011.
146. Gontarczyk P., *Komandirom budu ja*, „Gazeta Polska", 7 XII 2011.
147. Gontarczyk P., *Lex Wałęsa*, „Rzeczpospolita", 7 IV 2011.
148. Gontarczyk P., *Margines czy norma*, „Rzeczpospolita", 19–20 III 2011.
149. Gontarczyk P., *Odpryski „Żelaza"*, „Gazeta Polska", 22 VI 2011.
150. Gontarczyk P., *Operacja „Żelazo". Zbóje w służbie SB*, „Gazeta Polska", 15 VI 2011.
151. Gontarczyk P., *Operacja Wallenrod*, „Rzeczpospolita", 26 VII 2011.
152. Gontarczyk P., *Powrót na ziemię Izraela*, „Uważam Rze", 10 VII 2011.
153. Gontarczyk P., *Powtórka z historii*, „Gazeta Polska", 5 X 2011.
154. Gontarczyk P., *Przeszłość Lecha Wałęsy*, „Gazeta Polska Codziennie", 23 XII 2011.
155. Gontarczyk P., *Strach generała*, „Uważam Rze", 7 VIII 2011.
156. Gontarczyk P., *Strażnik kłamstwa katyńskiego*, „Gazeta Polska", 23 XI 2011.
157. Gontarczyk P., *Ułomny wywiad PRL*, „Gazeta Polska", 26 X 2011.
158. Gontarczyk P., *Wojsko kontra kryzys*, „Uważam Rze", 11 IX 2011.
159. Gontarczyk P., *Wróg klasowy Jaruzelski*, „Uważam Rze", 28 II 2011.
160. Gontarczyk P., *Wszyscy jesteście złodziejami*, „Rzeczpospolita", 8–9 I 2011.
161. Gontarczyk P., *Wzorcowy bubel*, „Gazeta Polska", 5 I 2011.
162. Gontarczyk P., *Zwyczajny dyktator. Opracowanie płk. Ryszarda Kuklińskiego o Wojciechu Jaruzelskim*, „Glaukopis" 2011, nr 19–20.
163. Gorajczyk D., O *nowej publikacji IPN „Od niepodległości do niepodległości"*, „Hejnał Oświatowy" 2011, nr V.

164. Grabowski W., *Agenci SOE? Polscy spadochroniarze w okupowanej Europie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

165. Grabowski W., *Armia Krajowa*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

166. Grabowski W., *Janina Czaplińska („Górska", „Aleksandra", „Biruta", „Janeczka") 1916––2011*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

167. Graczyk R., *Bohaterowie mieli wybór*, „Gazeta Wyborcza", 2 IV 2011.

168. Graczyk R., *Cena przetrwania? SB wobec „Tygodnika Powszechnego"*, Warszawa 2011.

169. Graczyk R., *Co wolno powiedzieć o pomniku*, „Więź" 2011, nr 4.

170. Graczyk R., *Graczyk odpowiada Skwarnickiemu*, „Gość Niedzielny", 20 III 2011.

171. Graczyk R., *Jak się splamiłem*, „Tygodnik Powszechny", 8 V 2011.

172. Graczyk R., *Nie słuchać łotra*, „Rzeczpospolita", 12–13 III 2011.

173. Graczyk R., *Przeciwko historycznemu wszystkoizmowi*, „Tygodnik Powszechny", 10 IV 2011.

174. Graczyk R., *Wolność słowa dla słusznych opinii?*, „Rzeczpospolita", 24 V 2011.

175. Graczyk R., *Wspólna praca, czyli współpraca*, „Rzeczpospolita", 2–3 IV 2011.

176. Grądzka M., *Proces „kata z Płaszowa"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

177. Grosicka M., *Indywidualne akty oporu po wprowadzeniu stanu wojennego*, „Echo Dnia", 12 XII 2011 (Dodatek: „Kuryer Kielecki").

178. Grosicka M., Śmietanka-Kruszelnicki R., *Stan wojenny w regionie świętokrzyskim 1981––1983. Wybrane zagadnienia*, Kielce 2011.

179. *Grudzień ludzkich dramatów. Stan wojenny 30 lat później*, red. F. Musiał, W. Pięciak, Dodatek do tygodnika „Tygodnika Powszechnego", 11 XII 2011.

180. Hałagida I., *Krakiwśkyj „koteł" 1947 r. ta newidoma dola syna „Mariczky" ta „Orłana"*, „Ukrajińskyj żurnał" 2011 (Praha), nr 5.

181. Hytrek-Hryciuk J., *Porządki w cieniu dekretu. PZPR a stan wojenny na Dolnym Śląsku*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 4.

182. Hytrek-Hryciuk J., *Święta w wojennym Breslau*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 2.

183. Jagodzińska A., *11 listopada w niemieckim obozie koncentracyjnym Sachsenhausen*, www.13grudnia.org.pl/artykuly/11-listopada-w-niemieckim-obozie-koncentracyjnym-sachsenhausen-ze-wspomnień-więźnia-ks-wład.

184. Jagodzińska A., *Kardynał Adam Kozłowiecki – więzień KL Dachau*, www.13grudnia.org.pl/artykuly/kardynał-adam-kozłowiecki-jezuita-–-były-więzień-kl-dachau.

185. Jagodzińska A., *Kardynał z afrykańskiego Buszu*, www.swietyjozef.kalisz.pl/?dzial=Dachau&id=84.

186. Jagodzińska A., *Kardynał z Buszu*, „Idziemy", 27 III 2011.

187. Jagodzińska A., *KL Dachau. Kapłani w pasiakach*, www.13grudnia.org.pl/artykuly/kl--dachau-kapłani-w-pasiakach.

188. Jagodzińska A., *Korespondencja z Dachau – Spotkanie z niemieckim obozem*, „Wiadomości Kościańskie" 2011, nr 9–11.

189. Jagodzińska A., *Ksiądz kanonik Marian Wacław Szczerkowski (1908–1968) – więzień KL Dachau 1940–1945*, www.swietyjozef.kalisz.pl/?dzial=Dachau&id=89 (23 XII 2011).

190. Jagodzińska A., *Ksiądz Kardynał Adam Kozłowiecki – misjonarz z Afryki, „*Miesięcznik Parafialny" [Kórnik], cz. 1 – maj 2010; cz. 2 – czerwiec 2010.

191. Jagodzińska A., *Ksiądz Milan Kwiatkowski – więzień KL Dachau – numer obozowy 28246,* www.swietyjozef.kalisz.pl/?dzial=Dachau&id=83.

192. Jagodzińska A., *Księga Pamięci – imiona zamiast numerów,* www.swietyjozef.kalisz.pl/?dzial=Dachau&id=87.

193. Jagodzińska A., *Obchody 66. Rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Dachau – IPN, 1 maj 2011* r., www.ipn.gov.pl /portal/pl/2/16518/.

194. Jagodzińska A., *Razem w Dachau*, „Idziemy", 29 V 2011.

195. Jagodzińska A., *Relacja z obchodów 66. Rocznicy wyzwolenia niemieckiego obozu Dachau*, „Miesięcznik Parafialny" [Kórnik], czerwiec 2011.

196. Jagodzińska A., *Więzień Dachau – ks. Gustaw Bombicki*, „Miesięcznik Parafialny" [Kórnik], grudzień 2011.

197. Jakimek-Zapart E., *Pozostał niezłomny*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 10.

198. Jakimek-Zapart E., *Proces IV Zarządu Głównego WiN*, „Nasz Dziennik", 25 II 2011 (Dodatek: „Powrót pokolenia wyklętych").

199. Jarska N., Kozłowski T., *Czas czystek*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 50.

200. Jarska N., Olaszek J., Piekarska A., *Stan wojenny: represje, opór, życie codzienne*, Warszawa 2011.

201. Jasiak K, *Działalność konspiracyjna Zbigniewa Wojciechowskiego „Zbycha" w Narodowych Siłach Zbrojnych*, „Zeszyty Radomszczańskie" 2011, t. 5.

202. Jasiak K., *Kpt. „Warszyc" i Konspiracyjne Wojsko Polskie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943––1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

203. Jasiak K., *Krótka historia „żołnierzy wyklętych"*, „Kulisy Powiatu" 2011, nr 10.

204. Jasiak K., *Losy „dwójkarzy" z Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, „Rocznik Powiatu Oleskiego" 2010, nr 3.

205. Jasiak K., *Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych". Do Polski wolnej, suwerennej, sprawiedliwej i demokratycznej prowadzi droga przez walkę ze znikczemnieniem, zakłamaniem i zdradą*, „Wieluniak" 2011, nr 6.

206. Jasiak K., *Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych". W 62 rocznicę śmierci ostatniego komendanta Konspiracyjnego Wojska Polskiego kpt. Jana Małolepszego „Murata"*, „Tygodnik Wieluński" 2011, nr 47.

207. Jasiak K., *Represje komunistyczne wobec podziemia niepodległościowego w gminie Osjaków w latach 1945–1949*, „Rocznik Wieluński" 2011, t. 10.

208. Jedynak M., *Ekshumacja żołnierza „Ponurego"*, „Tygodnik Skarżyski" 2011, nr 37.

209. Jedynak M., *Nocą 3 maja 1943 roku*, „Kuryer Kielecki", nr 8 (dodatek do „Echa Dnia", 2–3 V 2011).

210. Jedynak M., *Służył u „Ponurego" i „Nurta". O Stanisławie Skorupce ps. „Smrek" (1914––2011)*, „Tygodnik Starachowicki" 2011, nr 7.

211. Jedynak M., *Służył u „Ponurego" i „Nurta". Wspomnienie o Stanisławie Skorupce ps. „Smrek" (1914–2011)*, „Wykus" 2011, nr 16.

212. Jedynak M., *Sztandar Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"*, „Wykus" 2011, nr 16.

213. Kabat P., *Zostałem zagarnięty przez tłum demonstrantów...* (cz. 1–2), „Przewodnik Katolicki" 2011, nr 26 i 27.

214. Kaczmarski K., *Bitwa pod Kuryłówką na Rzeszowszczyźnie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943––1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

215. Kaczmarski K., *Ludzie nazywali go ojcem (Franciszek Przysiężniak, „Jan", „Ojciec Jan")* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

216. Kaczmarski K., *Nasz człowiek w Londynie*, „Polonia Christiana" 2011, nr 20.

217. Kalbarczyk S., *Czystka na uczelniach. Zagłada polskiego środowiska naukowego we Lwowie po '44*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

218. Kalbarczyk S., *Kazimierz Bartel: ostatnia ofiara zbrodni na profesorach lwowskich w lipcu 1941 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

219. Kalbarczyk S., *Tysiąc ofiar z Berezwecza*, „Rzeczpospolita", 22–23 VI 2011.

220. Kalbarczyk S., *Ukraińska i białoruska lista katyńska*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 4.

221. Kalbarczyk S., *Zbrodnicza ewakuacja więzienia w Berezweczu w czerwcu 1941 r.*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 7.

222. Kalisz M., *„Moi rodzice ukrywali Bloumów". Z dziejów pomocy Żydom w powiecie gorlickim*, „Kwartalnik Gorlicki" 2011, nr 55 (styczeń–marzec).

223. Kalisz M., *Zginęli za pomoc Żydom. Tragedia Karoliny Marciniec i Bartłomieja Gielarowskiego*, „Kurier Sokołowski" 2011, nr 5 (211).

224. Kamiński Ł., *Annus horribilis* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

225. Kamiński Ł., *W cieniu Jałty* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

226. Kamiński Ł., *Eko-opozycja*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 16.

227. Kamiński Ł., *Walka o wybory* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

228. Kamiński Ł., *Ku totalitaryzmowi* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

229. Kamiński Ł., *Pierwszy rok zimnej wojny* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

230. Kamiński Ł., *U progu III wojny* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

231. Kamiński Ł., *Śmierć tyrana* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 2 V 2011.

232. Kamiński Ł., *Kryzys systemu* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

233. Kamiński Ł., *Historia (ciągle) trudna*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 22.

234. Kamiński Ł., *Dziewięcioletnie rekolekcje* [w:] *Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał* (dodatek do „Gościa Niedzielnego" nr 21, 29 V 2011).

235. Kamiński Ł., *Robotnicy wobec władzy* [w:] *Robotnicy przeciwko władzy* (dodatek do „Gościa Niedzielnego" nr 23, 12 VI 2011).

236. Kamiński Ł., *10 let Instytutu paměti národa,* „Paměť a dějiny" 2011, nr 2.

237. Kamiński Ł., *Chłopi wobec komunizmu*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 34.

238. Kamiński Ł., *Ofiary czekają na sprawiedliwość*, „Rzeczpospolita", 26 VIII 2011.

239. Kamiński Ł., *Straszenie, „*Stan wojenny 1981–1983", dodatek do „Gościa Niedzielnego" 2011, z. 11.

240. Kamiński Ł., *Chorobliwa niecierpliwość Václava Havla*, „Rzeczpospolita", 21 XII 2011.

241. Kamiński Ł., *Oběti totalit – vykonali jsme toho dost?*, „Paměť a Dějiny" 2011, nr 3.

242. *Kant „okrągłego stołu"* [wywiad z A. Zechenter], „Nasza Polska", 22 III 2011.

243. Kapusta M., *Bezpieka zwalczała niezależność w ZHP* [w:] *Sto lat harcerstwa. Dodatek specjalny z okazji Jubileuszowego Zlotu Stulecia harcerstwa*, „Rzeczpospolita", 24 VIII 2011.

244. Kardela P., *„Kablem" naszym nie będzie. Student Henryk Falkowski i SB*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 8 (47).

245. Kardela P., *Aleksy Kazberuk, literat resortowy*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 2 (41).

246. Kardela P., *Dzięcioł w drzewo stukał* [o literacie Bohdanie Chorążuku], „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 3 (42).

247. Kardela P., *Grudzień '70 na łamach „Biuletynu IPN"*, „Zapiski Mazurskie" 2011, nr 6–7.

248. Kardela P., *Mieczysław Sałkowski – wychowawca olsztyńskich kadr SB*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 9 (48).

249. Kardela P., *Relacja Stanisława Mikołajczyka z Kongresem Polonii Amerykańskiej*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 1 (40).

250. Kardela P., *Różne odcienie współpracy z SB, część 1*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 5 (44).

251. Kardela P., *Różne odcienie współpracy z SB, część 2*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 6 (45).

252. Kardela P., Wiechert E., *Gałczyński i Herbert na Warmii i Mazurach. O najnowszej książce Zbigniewa Chojnowskiego*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 7 (46).

253. *Kardynał Adam Stefan Sapieha. Człowiek, duszpasterz, mąż stanu*, autorzy wystawy: J. Dutka, M. Zakrzewski, tekst wprowadzający J. Szarek, Kraków 2011.

254. Kasprzycki M., *Studenci solidarni z Hutą*, „Dziennik Polski", 13 XII 2011.

255. Kirszak J., *Pułkownik dypl. Franciszek Demel, ps. „Heczka"*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 2.

256. Kirszak J., *Trzeci motocyklowy rajd śladami Pierwszej Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka*, *22 VIII – 3 IX 2011*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

257. Kirszak J., *Wzór żołnierza*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

258. Klementowski R., *Młodzież jest z natury buntownicza...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

259. Kleszczyński B., *Solidarność kontra reżim. Strajki, areszty, wyroki więzienia, ale przede wszystkim szok i strach – pierwsze dni stanu wojennego*, „Nowiny", 13 XII 2011 (Dodatek specjalny IPN: 13 grudnia 1981. „Pamiętamy").

260. Kłaczkow J., *Historia parafii ewangelicko-augsburskiej w Radomiu (1826–2009)*, Toruń 2010 [rec.], D. Krysiak, „Czasy Nowożytne" 2011, t. 24.

261. Knap P., *Pomnik szczecińskiej niemocy*, „Szczeciner" 2011, nr 1.

262. Knap P., Ruczyński M., *Śladami zbrodni komunistycznych w Koszalinie i Szczecinku*, „Wędrowiec Zachodniopomorski" 2011, nr 24.

263. Knap P., *Spuścizna Brodziaków*, „Szczeciner" 2011, nr 1.

264. Knap P., *Szczecin – de(kon)strukcja. Subiektywny przewodnik po miejscach skazanych na zapomnienie* [w:] *Damnatio memoriae w europejskiej kulturze politycznej*, red. R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, M. Semczyszyn, Szczecin 2011.

265. Knap P., *Szczecin śladami zbrodni*, „In Gremio" 2011, nr 5.

266. Knap P., *U. jak Ulrich*, „Szczeciner" 2011, nr 1.

267. Komaniecka M., *Historia służb perlustracyjnych*, „Karta" 2011, nr 68.

268. Komaniecka M., *Szpiegowski arsenał bezpieki*, „Dziennik Polski", 7 X 2011.

269. *Koniec legendy „Tygodnika Powszechnego"?* [wywiad z R. Graczykiem], „Dziennik Polski", 4 III 2011.

270. Korkuć M., *„Nasz człowiek" w Warszawie*, „Tygodnik Powszechny", 7 XII 2011 (Dodatek: „Grudzień ludzkich dramatów").

271. Korkuć M., *Chłopi Rzeczypospolitej*, „Tygodnik Powszechny", 16 VIII 2011, (Dodatek: „Wieś polska 1944–1989").

272. Korkuć M., *Delegatura niespełnionych nadziei* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowe*go, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

273. Korkuć M., *Forsowanie legendy*, „Uważam Rze", 25 IX 2011.

274. Korkuć M., *Generałowie przeciw czołgom*, „Dziennik Polski", 26 VIII 2011.

275. Korkuć M., *Góral znaczy Polak* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

276. Korkuć M., *Granice polskiego imperializmu*, „Uważam Rze", 5 VI 2011.

277. Korkuć M., *Konie trojańskie Kominternu*, „Uważam Rze", 20 XI 2011.

278. Korkuć M., *Mit sowieckiej bezczynności*, „Uważam Rze", 31 VII 2011.

279. Korkuć M., *My wszyscy jesteśmy Ogniem...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

280. Korkuć M., *Na tropie „Orła"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

281. Korkuć M., *Odpowiedź na terror*, „Dziennik Polski", 15 IV 2011.

282. Korkuć M., *Okupacja druga, bardziej niebezpieczna...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

283. Korkuć M., *Ordery i odznaczenia w III Rzeczpospolitej (do 2005 roku)* [w:] *Historycy i politycy. Polityka pamięci w III RP*, red. P. Skibiński, T. Wiścicki, M. Wysocki, Warszawa 2011.

284. Korkuć M., *Pakt z diabłem*, „Dziennik Polski", 29 VII 2011.

285. Korkuć M., *Siła propagandy*, „Uważam Rze", 11 XII 2011.

286. Korkuć M., *Solidarność a polska tradycja insurekcyjna* [w:] *Polska Solidarności. Kontrowersje, oblicza, interpretacje*, red. J. Kloczkowski, Kraków 2011.

287. Korkuć M., *Stłamszona niepodległość*, „Dziennik Polski", 28 X 2011.

288. Korkuć M., *Tragedia pod Lenino*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 10.

289. Korkuć M., *Twardy jak „Granit"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

290. Korkuć M., *Utracona tożsamość*, „Gość Niedzielny", 21 VIII 2011 (Dodatek: „Polska utracona").

291. Korkuć M., *Widnokręgi Wasilewskiej*, „Dziennik Polski", 7 I 2011.

292. Korkuć M., *Wszechmocna Wanda Lwowna*, „Rzeczpospolita", 16 XII 2011 (Dodatek „Plus-Minus").

293. Kosiński P., *Niemiecki obraz polskich partyzantów*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

294. *Kościół i kultura w latach osiemdziesiątych XX wieku. Doświadczenia warszawskie*, red. W.A. Niewęgłowski, współpraca red. M. Romańska, Katowice–Warszawa 2011.

295. Kozłowski T., *Aktorski bojkot*, „Rzeczpospolita", 13 XII 2011.

296. Kozłowski T., *Chłopska solidarność*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 34.

297. Kozłowski T., *Droga do 13 grudnia* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

298. Kozłowski T., *Historia PRL-u. Opozycjoniści w obronie MO*, „Gazeta Wyborcza", 7 V 2011.

299. Kozłowski T., *Kalendarium 1980–1983*, „Rzeczpospolita", 13 XII 2011.

300. Kozłowski T., *Kronika wydarzeń* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

301. Kozłowski T., *Nie tylko polityczni. Problemy polskiego więziennictwa lat siedemdziesiątych XX*, „Mówią Wieki" 2011, nr 9.

302. Kozłowski T., *Walka o rejestrację rolniczej „Solidarności"*, „Nasza Ziemia" 2011, nr 5.

303. Krajewski K., *Kalendarium do nr 1* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

304. Krajewski K., *Komendant „Olech”* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 1, 30 III 2011.

305. Krajewski K., Łabuszewski T. (współpraca z K. Wyrzykowskim i S. Zajączkowskim przy tworzeniu dwóch komiksów z cyklu „Wilcze tropy”) + wkładki historyczne: *„Zygmunt” – Zygmunt Błażejewicz*, *„Orlik” – Marian Bernaciak*.

306. Krajewski K., Łabuszewski T., *„Łupaszka” – nasz wódz ukochany* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 4, 20 IV 2011.

307. Krajewski K., Łabuszewski T., *5. Brygada Wileńska znów w polu* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 2, 6 IV 2011.

308. Krajewski K., Łabuszewski T., *Dzielny syn Podlasia* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 7, 11 V 2011.

309. Krajewski K., Łabuszewski T., *Ideowy żołnierz wolności...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 4, 20 V 2011.

310. Krajewski K., Łabuszewski T., *Jeden z „popów”* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 4, 20 IV 2011.

311. Krajewski K., Łabuszewski T., *Kalendarium do nr 7* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 7, 11 V 2011.

312. Krajewski K., Łabuszewski T., *Kalendarium ważniejszych akcji przeprowadzonych wspólnie przez oddziały Zrzeszenia WiN* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 3, 13 IV 2011.

313. Krajewski K., Łabuszewski T., *Kalendarium zbrodni dokonanych na żołnierzach wiernych Rzeczypospolitej* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 4, 20 IV 2011.

314. Krajewski K., Łabuszewski T., *Legenda Podlasia* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 4, 20 IV 2011.

315. Krajewski K., Łabuszewski T., *Najliczniejsza i najgroźniejsza banda* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 7, 11 V 2011.

316. Krajewski K., Łabuszewski T., *NZW na północnym Mazowszu* [w:] *Żołnierze* wyklęci 1943–1963. *Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 5, 27 IV 2011.

317. Krajewski K., Łabuszewski T., *Pozostaje jedno – zorganizować samoobronę* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 2, 6 IV 2011.

318. Krajewski K., Łabuszewski T., *Tzw. V Komenda WiN w kraju* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 3, 13 IV 2011.

319. Krajewski K., Łabuszewski T., *UB Siedlce między „Korwinem” i „Młotem”* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 6, 4 V 2011.

320. Krajewski K., Łabuszewski T., *Wybrane akcje NSZ-NZW* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

321. Krajewski K., Łabuszewski T., *Z orłami na czapkach, z ryngrafami na piersiach…* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

322. Krajewski K., *Młodzieżowa konspiracja na Polesiu* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

323. Krajewski K., *Nie opłakała ich Elektra, nie pogrzebała Antygona*, „Nasz Dziennik", 5–6 XI 2011.

324. Krajewski K., *Niewypowiedziana wojna, czyli pierwsze starcie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

325. Krajewski K., Niwiński P., *Walka z nowym okupantem na Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

326. Krajewski K., *Ostatni żołnierze II Rzeczypospolitej – żołnierze wyklęci*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

327. Krajewski K., Pawłowicz J., *350 z bronią w ręku* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

328. Krajewski K., *Rozbicie więzienia w Pułtusku – 25 listopada 1946 r.* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

329. Krajewski K., *Tysiące walecznych, czyli Armia Krajowa walczy na wschodzie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 1, 30 III 2011.

330. Krajewski K., *W obronie koniecznej* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

331. Krajewski K., *Warszawa „Wschód" w walce* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

332. Krajewski K., *Władysław Jedliński – bohater cichego frontu* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

333. Krysiak D., *Protestancki dorobek Mazur*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn", 12 I 2011.

334. Krzysztofik M., *Represje stosowane przez radomskie Kolegia do spraw wykroczeń*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 4.

335. Krzysztofiński M., *„Oaza kultury niezależnej"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

336. Krzysztofiński M., *Józef Kowalski (1904–1986)*, „Nasz Dziennik", 27 V 2011 (Dodatek historyczny IPN).

337. Krzysztofiński M., *Ks. Józef Sondej. W służbie Chrystusa Króla*, „Nasz Dziennik", 25 XI 2011 (Dodatek historyczny IPN).

338. Krzysztofiński M., *Rodem spod Zbaraża*, „Gość Niedzielny", 21 VIII 2011 (Dodatek IPN).

339. Krzyżanowska S., *Scenariusz lekcji dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych* [w:] *Narodziny „Solidarności". Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne*, red. i oprac. S. Krzyżanowska, W. Trębacz, Wrocław 2011.

340. Krzyżanowska S., Trębacz W., *Narodziny „Solidarności". Niezależny Samorządny Związek Zawodowy 1980–1981. Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia – wszystkie poziomy kształcenia*, Wrocław 2011.

341. Kubaj A., *Niezależni Ludzie Solidarności*, „Obraz – podziemny miesięcznik społeczny", Szczecin, X 2011.

342. Kubaj A., *Obraz*, „Obraz – podziemny miesięcznik społeczny", Szczecin, X 2011.

343. Kubaj A., *Służba Bezpieczeństwa a „Obraz"*, „Obraz – podziemny miesięcznik społeczny", Szczecin, X 2011.

344. Kubaj A., *Stanisław Możejko na drodze relegalizacji „Solidarności"*, „In Gremio" 2011, nr 1.

345. Kubaj A., Uwięzieni *za „Solidarność"* [w:] „*Polska stanu wojennego. Dodatek rocznicowy*, „Kurier Szczeciński", 11 XII 2011.

346. Kurpierz T., Luty M., *Henryk Sławik (1894–1944) – sprawiedliwy socjalista*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

347. Kurpierz T., *Od defilady do egzekucji* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

348. Kuświk B. [red.], *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, Poznań 2011.

349. Kuświk B., *Scenariusz lekcji: Młody obywatel wobec niedemokratycznego państwa* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o Poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

350. Kuświk B., *Scenariusz lekcji: Wolności i chleba – Poznański Czerwiec 1956* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

351. Kuświk B., *Scenariusz projektu gimnazjalnego „Robotnicy wyszli na ulicę..."* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o Poznańskim Czerwcu 1956 roku dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

352. Kuta C., *„Kraków wyciszony, wojsko jest"*, „Dziennik Polski", 13 XII 2001.

353. Kuta C., *„Słowo prawdy na wagę złota". Niezależna działalność wydawnicza w stanie wojennym*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

354. Kuta C., *Listem w komunę*, „Dziennik Polski", 18 XI 2011.

355. Kuta C., *Najnikczemniejsza rzecz – strach*, „Dziennik Polski", 25 III 2011.

356. Kuta C., *Stanęła cała Polska*, „Dziennik Polski", 18 III 2011.

357. Kuta C., *Wyrzucony na brzeg życia*, „Dziennik Polski", 8 VII 2011.

358. Leśkiewicz R., *Głos jego przenikał mury – mecenas Stanisław Hejmowski*, „Nasz Dziennik" 24 V 2011 (Dodatek historyczny IPN).

359. Ligarski S., *Międzynarodowy Festiwal Festiwali Teatrów Studenckich w Latach 1967––1975: święto młodzieży we Wrocławiu*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 11.

360. Ligarski S., *O „Grocie"*, „Jedność" 2011, nr 5.

361. Lubecka J., *Dwa światy w więziennych teczkach*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

362. Lubecka J., *Jednooka Temida*, „Dziennik Polski", 30 XII 2011.

363. Lubecka J., *Nieprawdopodobna prawda*, „Dziennik Polski", 6 V 2011.

364. Łabuszewski T., *„Akower" po kursie NKWD* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

365. Łabuszewski T., *Deklaracja „Radosława" i amnestia 1945 roku* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

366. Łabuszewski T., *Dobry „agenturzysta”* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 5, 27 IV 2011.

367. Łabuszewski T., *Grodzieńszczyzna – zapomniana walka* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 1, 30 III 2011.

368. Łabuszewski T., *I Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 3, 13 IV 2011.

369. Łabuszewski T., *III Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 3, 13 IV 2011.

370. Łabuszewski T., *Kalendarium do nr 2* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 2, 6 IV 2011.

371. Łabuszewski T., *Nurt inicjatyw lokalnych* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 6, 4 V 2011.

372. Łabuszewski T., *Organizacje konspiracji młodzieżowej. Wybór* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 8, 18 V 2011.

373. Łabuszewski T., *Ostatnia kula dla siebie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 7, 11 V 2011.

374. Łabuszewski T., *Prawdziwy pułkownik Kwiatkowski* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 8, 18 V 2011.

375. Łabuszewski T., *Przejście kresowej AK na tereny Polski centralnej. Tysiące walecznych, czyli Armia Krajowa walczy na wschodzie* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 1, 30 III 2011.

376. Łabuszewski T., *Renegat – prowokator* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 3, 13 IV 2011.

377. Łabuszewski T., *Represje i opór nad Bugiem*, *Wieprzem i Sanem* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 2, 6 IV 2011.

378. Łabuszewski T., *Rzeczpospolita utracona*, Warszawa 2011.

379. Łabuszewski T., *Samoobrona Wołkowyska* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 1, 30 III 2011.

380. Łabuszewski T., *Samoobrona Ziemi Grodzieńskiej* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 1, 30 III 2011.

381. Łabuszewski T., *Zdrajca – funkcjonariusz – literat* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 7, 11 V 2011.

382. Łapiński P., *Był w celi śmierci*, „Gazeta Współczesna” 2011, nr 167.

383. Łapiński P., *Okręg NZW Białystok* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita”, z. 5, 27 IV 2011.

384. Łapiński P., *W ostępach knyszyńskich* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

385. Łapiński P., *Z dziejów wojny i okupacji (1939–1945). Droga śmierci*, „Zabłudów i Okolice" 2011, nr 1.

386. Łapiński P., Z *dziejów wojny i okupacji (1939–1945). MiG-i nad Zabłudowem*, „Zabłudów i Okolice" 2011, nr 7.

387. Łapiński P., *Z dziejów wojny i okupacji (1939–1945). Pancerka z Koźlik*, „Zabłudów i Okolice" 2011, nr 12.

388. Łapiński P., *Z dziejów wojny i okupacji (1939–1945). Za „pierwszego sowieta"*, „Zabłudów i Okolice" 2011, nr 9.

389. Łapiński P., *Zwykły chłopak z Podlasia* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

390. Łuczak A. [red.], Nowacki J., *Razem '81. Drugi rok rewolucji „Solidarności"*, Poznań 2011 (Katalog wystawy).

391. Łuczak A., Pietrowicz A., Borowczyk S. [red.], *Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość: Pisz życie światłami zawsze. 25 rocznica śmierci o. Honoriusza Kowalczyka OP. Katalog wystawy*, IPN, Poznań 2011.

392. Łuczak A., Pietrowicz A., Wojcieszyk E., Zwiernik P. [red.], *NSZZ „Solidarność" i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1989*, red. A. Łuczak, Poznań 2011 (katalog wystawy).

393. Łuczak A., *Podziemie niepodległościowe w Wielkopolsce 1945–1956*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

394. Łuczak A., *Poznański Czerwiec 1956*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

395. Łuczak A., *Reforma rolna i represje wobec polskiego ziemiaństwa po 1944 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

396. Łuczak A., *WSGO „Warta". Na szlaku AK pod Poznań* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 6, 4 V 2011.

397. Łuczak A., Zwiernik P., Kuligowska A. [red.], *13 XII 1981. 30 lat później*, „Przewodnik Katolicki" 2011, nr 50 (dodatek specjalny).

398. Łysakowski P., *„Sierpniówki"*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 10.

399. Łysakowski P., *70. rocznica mordu na profesorach lwowskich w lipcu 1941 r.*", „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 7.

400. Łysakowski P., *Katyń w propagandzie niemieckiej*, „Nasz Dziennik", 26 VIII 2011.

401. Łysakowski P., *Mord na profesorach lwowskich – 1941*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

402. Łysakowski P., *Mord na Wzgórzach Wuleckich – w 70. rocznicę*, „Miejsca Święte" 2011, nr 11.

403. Łysakowski P., *Obława Augustowska*, „Nasz Dziennik", 29 VII 2011.

404. Łysakowski P., *Pakt Ribbentrop-Mołotow i jego następstwa*, „Nasz Dziennik", 26 VIII 2011.

405. Łysakowski P., *Prymas Wyszyński – twórca polsko-niemieckiego pojednania*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 10.

406. Łysakowski P., *Raport Karli Lanckorońskiej*, „Nasz Dziennik", 23–24 VII 2011.

407. Łysakowski P., *Strzały na Wzgórzach Wuleckich*, „Rzeczpospolita", 22 VI 2011.

408. Łysakowski P., *Z sowieckiego piekła*, „Miejsca Święte" 2011, nr 11.

409. Madaj K., *Gry planszowe w edukacji historycznej* [w:] *Historia w kulturze współczesnej. Niekonwencjonalne podejścia do przeszłości*, red. P. Witek, M. Mazur, E. Solska, Lublin 2011.

410. Madaj K., *Księża ratujący Żydów*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 52 (Dodatek historyczny IPN).

411. Majchrzak G., *Bunt w Radomiu*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 23.

412. Majchrzak G., *Droga do „mniejszego zła"* [w:] *My, internowani... Białołęka 1981–1982*, Warszawa 2011.

413. Majchrzak G., *Idioci albo mordercy*, „Rzeczpospolita", 2011, nr 99.

414. Majchrzak G., *Kryptonim „Jodła"* [w:] *My, internowani... Białołęka 1981–1982*, Warszawa 2011.

415. Majchrzak G., *Kryptonim „Jodła"*, „Gazeta Polska" 2011, nr 49.

416. Majchrzak G., *Kryptonim „Schadzka kontrrewolucjonistów"*, „Polityka" 2011, nr 39.

417. Majchrzak G., Ligarski S., *Ogniwo frontu ideologicznego*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

418. Majchrzak G., *Najgłośniejsze ucieczki*, „Newsweek", 13 XII 2011.

419. Majchrzak G., *Najsłynniejszy „kameleon"*, „Newsweek", 13 XII 2011.

420. Majchrzak G., *Niebezpieczny dokument. Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej*, „Wolność i Solidarność" 2011, nr 2.

421. Majchrzak G., *Niebezpieczny pielgrzym*, „Newsweek", 13 XII 2011.

422. Majchrzak G., *Papież – gość nie zawsze w porę*, „Rzeczpospolita" 2011, nr 54.

423. Majchrzak G., *Pielgrzymki pod specjalnym nadzorem*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 102.

424. Majchrzak G., *Pozostał MIT*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 50.

425. Majchrzak G., *Preludium wojny*, „Gazeta Polska" 2011, nr 49.

426. Majchrzak G., *Przykręcanie śruby*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 49.

427. Majchrzak G., *Przypadki prezesa Radiokomitetu*, „Gazeta Polska" 2011, nr 48.

428. Majchrzak G., *Ręce*, „Newsweek", 13 XII 2011.

429. Majchrzak G., *„Solidarność" w eterze*, „Newsweek", 13 XII 2011.

430. Majchrzak G., *Sprawa Geremka*, „Gazeta Polska Codziennie", 19 XII 2011.

431. Majchrzak G., *Sprzątanie po kontrrewolucji*, „Rzeczpospolita" 2011, nr 289.

432. Majchrzak G., *Tuba stanu wojennego*, „Newsweek", 13 XII 2011.

433. Majchrzak G., *Złote myśli towarzysza Jaruzelskiego*, „Gazeta Polska" 2011, nr 3.

434. Małachowska E., *Duszpasterstwa akademickie a kultura niezależna w Kościele*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

435. Małyszka A., *30. rocznica stanu wojennego w Swarzędzu*, „Magazyn Swarzędzki" 2011, nr 5.

436. Marcinkiewicz M., *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Gorzowie Wielkopolskim*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 1 (11).

437. Marcinkiewicz M., *Rysunki satyryczne na łamach szczecińskiej „Jedności" (1980–1981)*, „Jedność" 2011, nr 2 (375).

438. Marcinkiewicz M., *Siedząca ekstrema*, „Kurier Szczeciński" (Dodatek: „Stan wojenny"), 13 XII 2011.

439. Marecki J., *Dwóch wielkich kardynałów. Niepodzieleni*, „Gość Niedzielny", 29 V 2011 (Dodatek: „Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał").

440. Marecki J., *Działalność aparatu bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie Małopolski, Wieliczki i okolicy w latach 1944–1975* [w:] *159. spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie"*, red. J. Duda, „Biblioteczka Wielicka" 2011, z. 104.

441. Marecki J., *Sławomir Radoń nie żyje*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

442. Marek Ł., *Szkolny eksperyment towarzysza Wiesława* [w:] *Wojna z Kościołem 1956–1970*, Dodatek specjalny do dziennika „Rzeczpospolita", 3–4 IX 2011.

443. Markiewicz M., *Kołchoz kontra chłop*, „Gazeta Współczesna", 8 VI 2011.

444. Markiewicz M., *Modernizacja, której nie było*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 34.

445. Markiewicz M., *Powojenne losy ziemiaństwa na Białostocczyźnie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

446. Maruszak M., *Miejcie oko na byłych esbeków*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

447. Maślikowski S., *John Ward – pilot, dziennikarz i powstaniec*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 32–33.

448. Maślikowski S., *Miejsca pamięci narodowej w świadomości młodzieży częstochowskiej*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 18–19.

449. Maślikowski S., *Pierwsze dni września 1939 w Częstochowie*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 38.

450. Maślikowski S., *Siedemnaście miesięcy sowieckiej okupacji Częstochowy*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 3–4.

451. Maślikowski S., *Sowiecka niewola Henryka Musia*, „Almanach Częstochowy", 2009.

452. Maślikowski S., *Stosunki angielsko-niemieckie w drugiej połowie lat trzydziestych XX wieku. Próba przybliżenia tła historycznego filmu „Jak zostać królem"* [w:] *Inspiracje filmowe. Materiały do humanistyki* (pakiet multimedialny), Warszawa 2011.

453. Maślikowski S., *Szkolna konspiracja w regionie częstochowskim (1949–1953)*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 26–27.

454. Maślikowski S., *Świadomość miejsc pamięci, martyrologii i zagłady*, „Częstochowski Biuletyn Oświatowy" 2011, nr 4.

455. Maślikowski S., *Węgierska jesień 1956*, „Gazeta Częstochowska" 2011, nr 44–45.

456. Milewski J.J. (notka), *A. Miśkiewicz, Tatarzy na Ziemiach Zachodnich Polski w latach 1945–2005*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

457. Milewski J.J. (notka), *F. Ackermann*, *Palimpsest Grodno. Nationalisierung, Nivellierung Und Sowjetisierung mitteleuropaischen Stadt 1919–1991*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

458. Milewski J.J. (notka), *Glossa do sprawozdania z jubileuszu Profesora Serczyka*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

459. Milewski J.J. (notka), *Problemy nacjonalnoj strategii*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

460. Milewski J.J. (notka), *Zapadnaja Biełorussija i Zapadnaja Ukraina w 1939–1941 gg*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

461. Milewski J.J., *Dzieje województwa*, „Gazeta Współczesna", 20 VII 2011 (rozmowa).

462. Milewski J.J., *Zło i dobro zależą tylko od ludzi (Jedwabne nie może odpowiadać za wszystkich)*, „Gazeta Współczesna", 11 VII 2011.

463. Musiał F., *„Miś" czy esbecki układ?*, „Nasz Dziennik", 5 VIII 2011.

464. Musiał F., *Awanturnikom trzeba skrępować ręce*, www.omp.org.pl/blog/?p=812.

465. Musiał F., *Bunty robotników*, „Gość Niedzielny", 13 VI 2011 (Dodatek: „Robotnicy przeciwko władzy").

466. Musiał F., *Czarowanie rzeczywistości*, „Tygodnik Powszechny", 11 XII 2011, (Dodatek: „Grudzień ludzkich dramatów. Stan wojenny 30 lat później").

467. Musiał F., *Częściowo wolne wybory w Sowietach (z polskimi wyborami z czerwca 1989 r. w tle)*, www.omp.org.pl/blog/?p=505.

468. Musiał F., *Historyczna świadomość*, „Rzeczpospolita", 9–10 IV 2011 (Dodatek: „Rocznica katastrofy smoleńskiej").

469. Musiał F., *Historyk Rzeczypospolitej utraconej*, „Nasz Dziennik", 16 IV 2011.

470. Musiał F., *Katyń 1940 – Smoleńsk 2010*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 4.

471. Musiał F., *Kosmopolita w służbie propagandy*, „Nowe Państwo. Niezależna Gazeta Polska" 2011, nr 2.

472. Musiał F., *Kościół chce porozumienia*, „Gość Niedzielny", 29 V 2011 (Dodatek: „Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał").

473. Musiał F., *Między wolnością a demokratyzacją*, „Dziennik Polski", 10 XI 2011.

474. Musiał F., *Nazizm rozliczony*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 10.

475. Musiał F., *Nie dajcie się kupić za buty*, „Dziennik Polski", 2 IX 2011.

476. Musiał F., *Nie wolno kapitulować* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

477. Musiał F., *Niezłomny*, „Lamelli. Śródmiejski Ośrodek Kultury w Krakowie. Informator" 2011, nr 4 (88).

478. Musiał F., *Ofensywna defensywa*, „Dziennik Polski", 1 VII 2011.

479. Musiał F., *Opozycja nielegalna, ale jawna*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 9.

480. Musiał F., *Osobista polemika z „osobistą historią IPN" Antoniego Dudka*, „Arcana" 2011, nr 5.

481. Musiał F., *Ostatni podziemny parlament*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 3.

482. Musiał F., *Ostatnie powstanie*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 6.

483. Musiał F., *Paradoksy i mity „odwilży"*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 8.

484. Musiał F., *Podziemne porozumienie*, „Dziennik Polski", 11 III 2011.

485. Musiał F., *Pomnik dla Generała*, „Nasz Dziennik", 22–23 I 2011.

486. Musiał F., *Pomożecie?*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 1.

487. Musiał F., *Proces kurii krakowskiej / The trial of the Cracow Curia* [w:] *Sapiehowie – kolekcjonerzy i mecenasi. Katalog wystawy, 4 października – 31 grudnia 2011*, red. nauk. S. Link-Lenczowska, J. Winiewicz-Wolska, Kraków 2011.

488. Musiał F., *Rok 1947 – wybory, których nie było* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

489. Musiał F., *Rzeczpospolita utracona – PRL narzucony*, „Gość Niedzielny", 21 VIII 2011 (Dodatek: „Polska utracona").

490. Musiał F., *Rzeczpospolita zgładzona*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

491. Musiał F., *Służyli i szkodzili Kościołowi*, „Dziennik Polski", 9 IX 2011.

492. Musiał F., *Sowiecki trop*, „Nasz Dziennik", 12 V 2011.

493. Musiał F., *Spokojny sen satrapy*, „Nasz Dziennik", 18 X 2011.

494. Musiał F., *Spóźnione wybory*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 11.

495. Musiał F., *Trzy krzyże Virtuti, dwa sowieckie śledztwa*, „Dziennik Polski", 28 I 2011.

496. Musiał F., *W niewoli Maryi*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 5.

497. Musiał F., *W służbie Sowietów*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 7.

498. Musiał F., *Winna „Solidarność"!*, „Gość Niedzielny", 11 XII 2011 (Dodatek: „Stan wojenny 1981–1983").

499. Musiał F., *Wojna w obronie komunizmu*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 12.

500. Musiał F., *Wybrałbym dozgonną niewolę*, „Dziennik Polski", 31 V 2011.

501. Musiał F., *Wypędzeni*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2011, nr 2.

502. Muszyński W., *50 tysięcy konspiratorów* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

503. Muszyński W., *Brygada Świętokrzyska NSZ* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

504. Muszyński W., *Holokaust stereotypami i wrażeniami opisany (recenzja opracowań): Jan Grabowski, Judenjagd. Polowanie na Żydów 1942–1945. Studium dziejów pewnego powiatu, Warszawa 2011; Barbara Engelking, Jest taki piękny słoneczny dzień... Losy Żydów szukających ratunku na wsi polskiej 1942–1945*, *Warszawa, 2011*, „Glaukopis" 2011, nr 21–22.

505. Muszyński W., *Jan Morawiec „Remisz"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

506. Muszyński W., *Na łaskę UB nie liczył* [por. NSZ St. Grabda „Bem"], „Gazeta Polska", 23 II 2011.

507. Muszyński W., *Narodowcy w godzinie próby* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

508. Muszyński W., *Obóz narodowy w walce* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

509. Muszyński W., *Szczerbiec Chrobrego i symbolika polskiego ruchu narodowego 1926––1939*, „Glaukopis" 2011–2012, nr 23–24.

510. *Muzeum Izba Pamięci KWK „Wujek"*, oprac. R. Ciupa, Katowice 2011.

511. *Nad śląską pamięcią historyczną* [wywiad G. Bębnika z prof. R. Kaczmarkiem], „Śląsk" 2011, nr 9.

512. Nagel P., *Polacy w głębi Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (ZSRS) w latach 1940–1941 – wybrane zagadnienia* [w:] J. Duda, *162 spotkanie z cyklu „Wieliczka-Wieliczanie" z serii: „Wieliczanie na obczyźnie (2): w ZSRR"*, „Biblioteczka Wielicka" 2011, z. 107.

513. Naleźniak P., *Apostoł zgody*, „Gazeta Polska Codziennie", 26 IX 2011.

514. Naleźniak P., *Lekarz pod bombami*, „Gazeta Polska Codziennie", 23 XI 2011.

515. Naleźniak P., *Ormianin w służbie Polsce*, „Gazeta Polska Codziennie", 10 X 2011.

516. Naleźniak P., *Oto człowiek*, „Gazeta Polska Codziennie", 14 XII 2001.

517. Naleźniak P., *Polski listopad*, „Gazeta Polska", 9 XI 2011.

518. Naleźniak P., *Proboszcz, metropolita, bohater*, „Gazeta Polska Codziennie", 28 XII 2011.

519. Naleźniak P., *Uczciwie i bez cudów, cała władza w ręce ludu*, „Gazeta Polska Codziennie", 3 X 2011.

520. Naleźniak P., *Zapomniane Orlęta*, „Gazeta Polska", 2 XI 2011.

521. Neja J., *Atak* [w:] *16.12.2011. Widowisko multimedialne*, Katowice 2011 (program).

522. Neja J., Czas *walki i oporu. Grudzień 1981 na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*, „Śląsk" 2011, nr 12.

523. Neja J., *Grudzień 1981 roku w województwie katowickim*, Katowice 2011.

524. Neja J., *Przeciw warchołom* [w:] *Robotnicy przeciw władzy*, „Gość Niedzielny", 12 VI 2011 (Dodatek historyczny IPN).

525. Musiał F., *Niezłomne postacie w ogóle nie poddawały się działaniom bezpieki,* www.portal.arcana.pl.

526. *Noc Muzeów w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej 14/15 maja 2011 r.*, oprac. R. Leśkiewicz, M. Majewski, Warszawa 2011.

527. Noszczak B., *HAK na komunistów* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

528. Noszczak B., *Mołotowem w Dzierżyńskiego*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 50.

529. Noszczak B., *Niepokorny już za młodu* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

530. Noszczak B., *Śladem Szarych Szeregów* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

531. Noszczak B., *Tajny współpracownik prymasa Stefana Wyszyńskiego*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 24.

532. Noszczak B., *Wagary z Peerelu*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 35.

533. Noszczak B., *Wojna Gomułki*, „Wojna z Kościołem 1956–1966" (Dodatek do dziennika „Rzeczpospolita", 3–4 IX 2011).

534. Noszczak B., *Wojna mile widziana*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 26.

535. *Nowe czasopisma i serie wydawnicze poświęcone problematyce wschodnioeuropejskiej i pograniczu (ze Wschodem)* [rec.] J.J. Milewski, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

536. Nowicki R., *Aneks. Służba Bezpieczeństwa i jej teczki* [w:] K. Świrydowicz, *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w oczach Służb Specjalnych PRL: wybór źródeł z lat 1982–1989*, Poznań 2011.

537. *„O wieś wolną, niezależną, samorządną..."*, oprac. I. Mazanowska, K. Osiński, Bydgoszcz 2011 (Katalog wystawy).

538. *Obława Augustowska – lipiec 1945 r. Wybór źródeł*, red. J. Milewski, A. Pyżewska, Białystok 2010 [rec.] P. Łapiński, „Rocznik Augustowsko-Suwalski" 2011, t. 11.

539. *Oferta edukacyjna 2012. Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie*, Rzeszów 2011.

540. Olaszek J., *Bunt jako styl życia*, „Więź" 2011, nr 7–8.

541. Olaszek J., *Drugi obieg w krzywym zwierciadle*, „Więź" 2011, nr 1.

542. Olaszek J., *Jak SB grała i przegrała z „Tygodnikiem Wojennym*", „Gazeta Wyborcza" 2011, nr 47.

543. Olaszek J., *Kalendarium wydarzeń III RP* [w:] A. Hall, *Osobista Historia III Rzeczypospolitej*, Warszawa 2011.

544. Olaszek J., *Lista ofiar stanu wojennego*, „Rzeczpospolita", 13 XII 2011.

545. Olaszek J., *Na straży państwa i obywateli* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

546. Olaszek J., *Narodziny konspiry* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

547. Olaszek J., *Nie! dla przemocy* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

548. Olaszek J., *Niewinna ofiara* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

549. Olaszek J., *Od zawieszenia do odwołania* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

550. Olaszek J., *Partia czasu przełomu*, „Mówią Wieki" 2011, nr 2.

551. Olaszek J., *Początek długiego marszu* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

552. Olaszek J., *Redaktorka z podziemia* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra", 2011, nr 1.

553. Olaszek J., *W obronie „Solidarności"* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra", 2011, nr 1.

554. Olaszek J., *W odpowiedzi Janowi Bryłowskiego, Janowi Doktórowi i Ernestowi Skalskiemu*, „Dzieje Najnowsze" 2011, nr 2.

555. Olaszek J., *Warianty rozwoju wydarzeń* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

556. Olaszek J., *Wojenne Boże Narodzenie '81* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

557. Osiński K., *Wydarzenia bydgoskie z 1981 roku*, „Inne Oblicza Historii" 2011, nr 2 (25).

558. Pawłowicz J., *Generał Okulicki (1898–1946)*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 3 (Dodatek historyczny IPN).

559. Peterman R., *Rola WSW w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1957–1990* [w:] *Racja stanu. Janowi Olszewskiemu*, red. J. Urbanowicz, Poznań 2011.

560. Piątkowski S., *Pamięć zawłaszczona. Radomskie władze partyjne w czerwcu '76 w piątą rocznicę protestu*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 4.

561. Piątkowski S., *Stan wojenny w Radomiu – historia „Pułku Samoobrony"*, „Miesięcznik Prowincjonalny" 2011, nr 6.

562. Pietrow N., *Według scenariusza Stalina: Rola organów NKWD-MGB ZSRR w sowietyzacji krajów środkowej i wschodniej Europy 1945–1953*, rec. J.J. Milewski, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2011, nr 11.

563. Pietrowicz. A., *„Neutralizowanie" prof. Zygmunta Wojciechowskiego*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

564. Pietrowicz. A., *Babska siatka*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

565. Pietrowicz. A., *Drukarnia św. Wojciecha w Poznaniu na celowniku bezpieki (1948–1950)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

566. Pietrowicz. A., *Dziewczyna z fotografii*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

567. Pietrowicz. A., *Konspiracja wielkopolska 1939–1945*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

568. Pietrowicz. A., *Wilhelminy Guenther losy powikłane*, „Kronika Miasta Poznania" 2011, nr 1.

569. Piotrowski P., *Operacja „Cezary"* [w:] *Podziemie antykomunistyczne 1945–1955*, dodatek do „Gazety Wyborczej", 5 XII 2011.

570. Piotrowski P., *Prawo stanu wojennego*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 14.

571. Pleskot P., *Mocny prezydent* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011.

572. Pleskot P., *Nikt nie chciał bić się za Polskę*, „Nasz Dziennik", 14 XII 2011.

573. Pleskot P., *Odważny patriota czy zdrajca ojczyzny?* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

574. Pleskot P., *Polski „człowiek radziecki"*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 12.

575. Pleskot P., *Potępienie czy... ulga? Reakcje państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 12.

576. Pleskot P., *Ulga polityków, złość obywateli* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

577. Pleskot P., *W odpowiedzi Davidowi Morganowi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 12.

578. Podemski M., *Żądamy wypuszczenia aresztowanych kolegów z Krakowa!*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

579. Poleszak S., *Duże problemy UB* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

580. Poleszak S., *Lubelski Okręg Armii Krajowej i Delegatury Sił Zbrojnych. „Zapora", „Orlik" i inni...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 2, 6 IV 2011.

581. Poleszak S., *Marian Bernaciak „Dymek", „Orlik". Zwycięzca w największej z bitew* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

582. Poleszak S., *Ostatni od „Zapory"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

583. Poleszak S., *Skazany na próbę przetrwania* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

584. Poleszak S., *Tragizm następcy „Zapory"* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

585. Poleszak S., *W ciągłym ruchu...* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 7, 11 V 2011.

586. *Politechnika pod „opieką" SB. Małgorzata Lichecka rozmawia z dr. Mirosławem Sikorą,* „Nowiny Gliwickie" 2011, nr 6.

587. *Polityka historycznej ściemy* [wywiad z R. Graczykiem], „Rzeczpospolita", 12 II 2011.

588. *Polska utracona*, Dodatek do „Gościa Niedzielnego", 21 VIII 2011, red. A. Dziurok, A. Grajewski, F. Musiał.

589. *Polski protestantyzm w czasach nazizmu i komunizmu*, zbiór studiów, red. J. Kłaczkow, Toruń 2009, rec. D. Krysiak, „Zapiski Historyczne" 2011, z. 2.

590. Popek L., *Ostrówki. Wołyńskie ludobójstwo*, Warszawa 2011.

591. *Potrzebny nam promyk nadziei. Ze Stanisławem Markowskim, fotografikiem, autorem zdjęć w stanie wojennym rozmawia Jarosław Szarek*, „ChiT" 2011, nr 10.

592. Próchniak L., Zapolska-Downar M., *„Czuliśmy się wtedy wolni". Niezależne Zrzeszenie Uczniów Szkół Średnich w Łodzi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

593. *Prymas Wyszyński. Mąż stanu i kardynał.* Dodatek do „Gościa Niedzielnego", 29 V 2011, red. A. Dziurok, A. Grajewski, F. Musiał.

594. Pyżewska A., *Ułomna pamięć*, „Gazeta Wyborcza Białystok", 8 VII 2011.

595. Rembacka K., *„Trzymamy straż nad Odrą" bis*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 2.

596. Rembacka K., *Szczecin i jego miejsca*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy", lipiec–sierpień 2011.

597. Rembacka K., *Wydawnictwa edukacyjne IPN-u*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy", marzec–kwiecień 2011.

598. *Robotnicy przeciwko władzy*, Dodatek do „Gościa Niedzielnego", 13 VI 2011, red. A. Dziurok, A. Grajewski, F. Musiał.

599. Rogalewska E., *Świadek epoki. Strażnik pamięci*, „Gazeta w Białymstoku", 18 XI 2011.

600. Rogalewska E., *Wołanie o pamięć,* „Tygodnik Powszechny", 4 XII 2011.

601. Rokicki P., *Podziemny wymiar sprawiedliwości* [w:] *Administracja Polskiego Państwa Podziemnego i jej funkcje w okresie powstania warszawskiego*, red. J. Czaputowicz, Warszawa 2011.

602. Rosenbaum S., *„Fanatyczny bojownik politycznego katolicyzmu": ks. Anton Erzepky z Zabrza-Maciejowa w dokumentach zabrzańskiej NSDAP (1938–1939)*, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

603. Rosenbaum S., *„Pod rządami Koalicyi". Komisja Międzysojusznicza i wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku*, „Mówią Wieki, wydanie specjalne" 2011, nr 1.

604. Rosenbaum S., *58 powstańczych dni i nocy*, „Nasz Dziennik", 7–8 V 2011.

605. *Rosyjski łącznik* [wywiad z A. Zechenter], „Nasz Dziennik", 5 III 2011.

606. Rotarski W., *Kazimierz Maciński (1951–1991)*, „Gazeta Solidarna" 2011, nr 260.

607. Rotarski W., *Waldemar Ziębacz (1936–2003)*, „Gazeta Solidarna" 2011, nr 261.

608. Rotarski W., *Zbigniew Muchowicz*, „Gazeta Solidarna" 2011, nr 262–263.

609. Rychert I., *Jeden z „wyklętych". Feliks Selmanowicz „Zagończyk" 1904−1946*, Gdańsk 2011.

610. Sachnowska K., *Alternatywa dla podręcznika. Słowo, obraz, przestrzeń miejska w nauczaniu historii najnowszej. Doświadczenia Biura Edukacji Publicznej IPN* [w:] *Historia w kulturze współczesnej. Niekonwencjonalne podejścia do przeszłości*, red. P. Witek, M. Mazur, E. Solska, Lublin 2011.

611. Sachnowska K., *W samo południe. Wybory 4 czerwca 1989 roku*: *scenariusz lekcji* [w:] *Teka edukacyjna IPN. Z „Solidarnością" do wolności*, Szczecin–Warszawa 2011.

612. Sasanka P., *Czerwiec '76. Refleksje wokół rocznicy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 4.

613. Semczyszyn M., *„Skąd ma Pan benzynę?". Szczecińska codzienność w okresie stanu wojennego*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 4 (14).

614. Semczyszyn M., *UB wobec działaczy podziemia niepodległościowego. Sprawa tzw. grupy „Igela" (1946–1947)*, „In Gremio" 2011, nr 3.

615. Siedziako M., *30-lecie Niezależnego Zrzeszenia Studentów w Szczecinie*, „In Gremio" 2011, nr 2.

616. Sierchuła R. [oprac.], Lubicz-Chojnowski J., *Byłem kierownikiem organizacyjnym „Falangi" w Białymstoku w 1938 r.*, „Polityka Narodowa" 2011, nr 8.

617. Sierchuła R. [oprac.], P. Olędzki, *Zabójca z Londynu*, „Wiedza i Życie. Inne Oblicza Historii" 2011, nr 4.

618. Sierchuła R. [oprac.], *Sprawozdanie Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu*, „Wiedza i Życie. Inne Oblicza Historii" 2011, nr 4.

619. Sierchuła R., *Niezwykły rajd do Warszawy*, „Pamiętnik Okręgów Wileńskiego i Nowogródzkiego AK" 2011, nr 42.

620. Sikora M., *Saybusch Aktion – jak Hitler budował raj dla swoich chłopów*, www.fronda.pl.

621. Sitarek A., *Tę parę weselszych chwil... Życie kulturalne getta łódzkiego,* „Słowo Żydowskie" 2011, nr 8 (474).

622. Skorut P., *Antoni Gładysz (1907–1991) – w rocznicę śmierci*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 10.

623. Skorut P., *Szum niszczarek*, „Dziennik Polski", 4 II 2011.

624. Sołtysik Ł., *Stanisław Helski. Waleczny i niezłomny* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

625. Spodenkiewicz P., *Student socjologii za kratami*, „Tygiel Kultury" 2011, nr 10–12.

626. *Stan wojenny 1981–1983*. Dodatek do „Gościa Niedzielnego", 11 XII 2011, red. A. Dziurok, A. Grajewski, F. Musiał.

627. Stawowy P., *Stan wojenny niekonstytucyjny*, Dodatek historyczny „Stan wojenny – lekcja komunizmu" – „Dziennik Polski", Kraków, 13 grudnia 2011.

628. Sudoł T., *Butryna: nieudana ucieczka z Polski Ludowej w dniu 28 maja 1958 r. na pokładzie samolotu szkolno-treningowego Jak-18*, „Zeszyty Nowodębskiego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego" 2011, nr 8.

629. Sudoł T., *Kapitan Bronisław Wieczerzak (1902–1965) – zasłużony pracownik komendy poligonu w Dębie*, „Zeszyty Nowodębskiego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego" 2011, nr 8.

630. Sudoł T., *Porucznik Zdzisław Eugeniusz Kozdęba – poległ w obronie Warszawy we wrześniu 1939 r.*, „Zeszyty Nowodębskiego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego" 2011, nr 8.

631. Sudoł T., *Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach polskich we wrześniu 1939 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

632. Sychowicz K., *Krucjata ZOMO*, „Rzeczpospolita" (Dodatek „Wojna z Kościołem 1956––1966"), 3–4 IX 2011.

633. Sychowicz K., *Pierwszy honorowy*, „Wiadomości Łomżyńskie" 2011, nr 25.

634. Syrnyk J., *Organizacja pracy organów bezpieczeństwa w zakresie działań wobec ludności ukraińskiej na Dolnym Śląsku (1947–1989)*, „Grekokatolicy.pl. Półrocznik Ekumeniczno-Społeczny" 2010, nr 2 (druk 2011).

635. Syrnyk J., *Pro akt 30 czerwnia 1941 roku*, „Nasze Słowo" 2011, nr 26.

636. Syrnyk J., *Pro wbywstwo lwiwśkych profesoriw*, „Nasze Słowo" 2011, nr 22.

637. Szarek J., *„Psychuszka"skuteczniejsza niż łagier*, „Nasz Dziennik" 3–4 VII 2011.

638. Szarek J., *„Solidarność" walcząca*, „ChiT" 2011, nr 10.

639. Szarek J., *„Żywią i bronią" – solidarna wieś*, „Informator Pielgrzyma" 2011, nr 13.

640. Szarek J., *Chcieli obudzić ducha narodu*, „Nasz Dziennik", 3 VIII 2011.

641. Szarek J., *Czołgi na ulicach*, „Informator Pielgrzyma" 2011, nr 13.

642. Szarek J., *Idą pancry na „Wujek*, „ChiT" 2011, nr 10.

643. Szarek J., *Kresowa pożoga*, „Polonia Christiana" 2011, nr 19.

644. Szarek J., *Mała Polska w Chinach*, „Polonia Christiana" 2011, nr 25.

645. Szarek J., *Nie można dalej przelewać polskiej krwi*, „Źródło", 11 XII 2011.

646. Szarek J., *Nie tylko kopalnia „Wujek"*, „Informator Pielgrzyma" 2011, nr 13.

647. Szarek J., *NZS – akademicka solidarność*, „Nasz Dziennik", 17 II 2011.

648. Szarek J., *Odpowiedź Pawłowi Chojnackiemu „Spór o studencki sprzeciw w Krakowie 1988–1989"*, „Arcana" 2011, nr 98–99.

649. Szarek J., *Pozbawić Naród sumienia i ducha*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

650. Szarek J., *Precz z komuną*, „Gość Niedzielny", 13 VI 2011 (Dodatek: „Robotnicy przeciwko władzy").

651. Szarek J., *Psychuszka dla niepokornych*, „Dziennik Polski", 25 VI 2011.

652. Szarek J., *Rzecznik sowieckich interesów*, „Polonia Christiana" 2011, nr 18.

653. Szarek J., *Trzy dekady kłamstwa*, „Polonia Christiana" 2011, nr 25.

654. Szarek J., *Uderzenie w wolność i godność człowieka*, „ChiT" 2011, nr 10.

655. Szarek J., *Warchoły, szuje i odrąbana ręka*, „Dziennik Polski", 17 VI 2011.

656. Szarek J., *Wigilia od towarzysza Jaruzelskiego*, „Dziennik Polski", 23 XII 2011.

657. Szarek J., *Wojna polsko-jaruzelska*, „ChiT" 2011, nr 10.

658. Szarek J., *Wolna Polska ks. Ignacego Piwowarskiego* „Informator Pielgrzyma" 2011, nr 13.

659. Szarek J., *Wstęp* [w:] B. Dąbrowa-Kostka, *Generałowi – dziękujemy*, Kraków 2011.

660. Szarek J., *Wstęp* [w:] *NSZZ „Solidarność" Małopolska w materiałach S*B, wybór i oprac. C. Kuta, Kraków 2011.

661. Szarek J., *Wstęp* [w:] *W noc grudniową nas zabrali. Internowana „Solidarność" Małopolski*, Kraków 2011.

662. *Szczecin i jego miejsca. Trzecia Konferencja Edukacyjna*, *10 XII 2011 r.,* red. Katarzyna Rembacka, Szczecin 2011.

663. Szczesiak-Ślusarek M., *„Dotykanie historii" poprzez artystyczne przetwarzanie dziejowych świadectw*, „Koniński Kurier Oświatowy" 2011, nr 1 (92).

664. Szczesiak-Ślusarek M., *Historia bez barier*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy", styczeń–luty 2011.

665. Szczesiak-Ślusarek M., *Scenariusz lekcji: Bohater mimo wszystko – kołysanka dla Romka Strzałkowskiego* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o poznańskim Czerwcu 1956 r. dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

666. Szczesiak-Ślusarek M., *Scenariusz lekcji: Motyw praw człowieka w żądaniach demonstrantów w Czerwcu 1956* [w:] *Robotnicy wyszli na ulicę... Materiały do zajęć o poznańskim Czerwcu 1956 r. dla nauczycieli i uczniów*, red. B. Kuświk, Poznań 2011.

667. Szczęch R., *Dzieci sierpa i młota*, „Dziennik Polski", 1 IV 2011.

668. Sznajder A., *Ks. Franciszek Blachnicki – tarnogórzanin, który przepowiedział upadek komunizmu*, „Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach" 2011, nr 3.

669. Sznajder A., *No to będziemy się bić!* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra", 2011, nr 1.

670. Sznajder A., *Winny mógł być każdy* [w:] *Życie w komunistycznym kraju. Stan wojenny 1981–1983* (Dodatek do tygodnika „Gość Niedzielny", 11 XII 2011).

671. Szopa P., *Strzyżowska lista katyńska*, „Super Nowości" 27 V 2011.

672. Szpytma M., *Bez litości*, „Nasz Dziennik", 24 III 2011.

673. Szpytma M., *Cztery bramy*, „Dziennik Polski", 4 III 2011.

674. Szpytma M., *Janusz Kurtyka. Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 4.

675. Szpytma M., *Losy małopolskich żołnierzy BCh w Polsce „ludowej"* [w:] *158. spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie"*, red. J. Duda, „Biblioteczka Wielicka" 2011, z. 103.

676. Szpytma M., *Ludowcy skazani na milczenie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

677. Szpytma M., *Markowa po „Złotych Żniwach"*, „Więź" 2011, nr 7.

678. Szpytma M., *Między sprawiedliwością a wymiarem sprawiedliwości*, „Tygodnik Powszechny", 11 XII 2011 (Dodatek: „Grudzień ludzkich dramatów").

679. Szpytma M., *Oddali życie za bliźnich. Bohaterska rodzina Ulmów zginęła za ukrywanie Żydów*, „Nasza Misja. Polska Misja Katolicka Monachium" 2011, nr 1.

680. Szpytma M., *Osobliwe sumienie świata*, „Dziennik Polski", 16 VIII 2011.

681. Szpytma M., *Powojenny los ludowców*, „Dziennik Polski", 30 IX 2011.

682. Szpytma M., *Ratowanie Żydów na wsi. Charakterystyka na tle okupacji niemieckiej*, www.martyrologiawsipolskich.pl.

683. Szpytma M., *Sprawiedliwi i inni*, „Więź" 2011, nr 10.

684. Szpytma M., *Wiktoria and Józef Ulma: testimony of love to the martyrdom*, www.zenit.org.

685. Szpytma M., *Zapomniana partia*, „Tygodnik Powszechny", 21 VIII 2011 (Dodatek: „Wieś Polska 1944–1989").

686. Szpytma M., *Zła nowina. Prawdziwe fakty i fałszywy obraz w „Złotych żniwach" Jana T. Grossa*, „Dziennik Polski", 21 I 2011.

687. Szulc P., *Jak „stugębna plotka" wyprowadziła ZOMO na ulice*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 3.

688. Szulc P., *Pierwsza „Jedność"*, „Jedność" 2011, nr 2.

689. Szulc P., *Radio Wolna Europa – prawda wśród trzasków i szumów*, „In Gremio" 2011, nr 6.

690. Szulc P., *Walka o umysły i dusze rybaków*, „Szczeciner" 2011, nr 1.

691. Szulc P., *Weryfikacja dziennikarzy szczecińskich w stanie wojennym*, „Pamięć i Przyszłość" 2011, nr 4.

692. Szwagrzyk K., *Grossowe pytania*, „Nowe Życie" 2011, nr 3.

693. Szwagrzyk K., *Nie tylko Morel*, „Nasz Dziennik" 2011, nr 22.

694. Szwagrzyk K., *Ocaleni od niepamięci*, „Wierzymy. Pismo parafii pw. św. Jerzego w Dzierżoniowie" 2011, nr 5–6.

695. Szwagrzyk K., *Wychować na młodych budowniczych Polski Ludowej... Więzienie dla młodocianych w Jaworznie 1951–1955* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

696. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Aresztowani/skazani w regionie świętokrzyskim w okresie stanu wojennego*, www.13-grudnia.pl/swietokrzyskie-lista-aresztowanych.html.

697. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Konspirator zbrojny* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 4, 20 IV 2011.

698. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Sen o szpadzie. Z grypsów porucznika Franciszka Jaskulskiego „Zagończyka"*, „Echo Dnia", 9 XI 2011 (Dodatek: „Kuryer Kielecki").

699. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Stan wojenny 12/13 grudnia 1981–22 lipca 1983*, „Echo Dnia", 12 XII 2011 (Dodatek: „Kuryer Kielecki").

700. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Żołnierze Wojska Polskiego wobec Urzędu Bezpieczeństwa. Ostatnia walka podporucznika Henryka Rozkróta „Alochy"*, „Echo Dnia", 11 VIII 2011 (Dodatek: „Kuryer Kielecki").

701. *Teka edukacyjna IPN. Z „Solidarnością" do wolności*, Szczecin–Warszawa 2011, oprac. K. Rembacka i inni.

702. Toborek T., *Stanisław Sojczyński „Warszyc" 1910–1947*, „Biuletyn Informacyjny AK" 2011, nr 4.

703. Tochman K.A., *„Cichociemni"*, „Nasza Polska" 2011, nr 16.

704. Tochman K.A., *„Ptaszki" i „Kociaki"*, „Kombatant" 2011, nr 2.

705. Tochman K.A., *Porucznik Bronisław Czepczak-Górecki (1922–2001)*, „Forum Kobylińskie" 2011, nr 1.

706. Tracz B., *Batalia o procesję*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 24 (Dodatek: „Gość Gliwicki").

707. Tracz B., Ciupa R., *Kultura niezależna w Kościele*, Katowice 2011.

708. Tracz B., *Nieistniejący hakenkreuz – szkic z dziejów Wilczego Gardła*, „Śląski Notes Historyczny" 2011, nr 1.

709. Tracz B., *Szara codzienność,* „Gość Niedzielny" 2011, nr 23 (Dodatek: „Robotnicy przeciwko władzy").

710. Tracz B., *Usunąć proboszcza*, „Gość Niedzielny" 2011, nr 26 (Dodatek „Gość Gliwicki").

711. Trębacz M., *Bund – Międzynarodówka – PPS. Historia współzależności*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

712. Trębacz W., *Ich los przestrogą*, „Pryzmat. Pismo Informacyjne Politechniki Wrocławskiej" 2011, nr 249.

713. Tumińska O., *Manipulowanie rzeczywistością PRL w prasie przełomu lat 1981 i 1982*, scenariusz lekcji [w:] *Teka Edukacyjna IPN. Z „Solidarnością" do wolności"*, Szczecin–Warszawa 2011.

714. *W więzieniu mamy jedną matkę – Ojczyznę, Polskę. Z Ryszardem Majdzikiem, działaczem NSZZ „Solidarność", internowanym po 13 XII 1981 rozmawia Jarosław Szarek*, „ChiT" 2011, nr 10.

715. Waligóra G., *Komitet Obrony Robotników*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 4.

716. Waligóra G., *Kornel Morawiecki* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

717. Waligóra G., *Materiał pomocniczy nr 5.4, Powstanie NSZZ „S"* [w:] *Narodziny „Solidarności". Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia*, red. W. Trębacz, S. Krzyżanowska, Wrocław 2011.

718. Waligóra G., *Solidarność Walcząca* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

719. Warot P., *„Mało zdolny", czyli pierwszy szef UB w Mrągowie – Kazimierz Krowicki*, „Zapiski Mazurskie" 2011, nr 3.

720. Warot P., *„No i co mi zrobicie?"*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 1 (40).

721. Warot P., *Dobry obserwator*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 7 (46).

722. Warot P., *Ja też jestem z Mrągowa*, „Zapiski Mazurskie" 2011, nr 9–10 (48–49).

723. Warot P., *Kontakty Zdzisława Szymochy z SB*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 11 (50).

724. Warot P., *Polityka historyczna w olsztyńskim wydaniu*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 3 (42).

725. Warot P., *Prolog do współpracy*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 6 (45).

726. Warot P., *TW SB „bez tremy"*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2011, nr 2 (41).

727. Warot P., *Z akt mrągowskiej bezpieki: „Ubek z przeszłością" – Stanisław Kędzierski*, „Zapiski Mazurskie" 2011, nr 9–10 (48–49).

728. Wasilewski W., *Odzyskać prawdę. Na marginesie książki W. Materskiego, pt. Mord katyński. Siedemdziesiąt lat drogi do prawdy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

729. Wasilewski W., *Zmagania Mariana Zdziechowskiego z bolszewizmem*, „Glaukopis" 2011, nr 21–22.

730. Wenklar M., *17 września – my pamiętamy...*, www.omp.org.pl/blog/?p=702.

731. Wenklar M., *IV Zarząd Główny Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 3, 13 IV 2011.

732. Wenklar M., *Jan Jarotek i Jan Dubaniowski „Salwa". Powojenny opór wobec komunistycznej władzy*, „Wiadomości Bocheńskie" 2011, nr 2 (89).

733. Wenklar M., *Kara śmierci – ostatni order*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 3.

734. Wenklar M., *Końca wojny nie było*, „Dziennik Polski", 25 II 2011.

735. Wenklar M., *Nauczyciele patriotyzmu*, „Dziennik Polski", 2 XII 2011.

736. Wenklar M., *Partia Mikołajczyka*, „Tygodnik Powszechny", 21 VIII 2011 (Dodatek: „Wieś polska 1944–1989").

737. Wenklar M., *Pierwsze fale oporu*, „Gość Niedzielny", 12 VI 2011 (Dodatek: „Robotnicy przeciwko władzy").

738. Wenklar M., *Sfałszowane referendum*, „Dziennik Polski", 24 VI 2011.

739. Wenklar M., *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość"*, „Gazeta Wyborcza", 28 XI 2011 (Dodatek: „Podziemie antykomunistyczne 1945–1954").

740. Węgliński M., *Edmund Hulsz. „Przywódca Grudnia '70 w Gdyni". TW „Tangens"*, „Arcana" 2011, nr 6.

741. Węgrzyn D., *Agentura groźniejsza niż broń* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 2011.

742. Węgrzyn D., *Stan wojenny na Podbeskidziu. Pierwsze tygodnie*, „Kalendarz Beskidzki 2011", red. J. Picheta, H. Dobranowicz, Bielsko-Biała 2011.

743. Węgrzyn D., *Wywiad za żelazną kurtyną* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 5, 27 IV 2011.

744. Węgrzyn D., *Zanim wyjechały czołgi. Przygotowania do stanu wojennego w województwie bielskim*, „Kalendarz Beskidzki 2011", Bielsko-Biała 2011.

745. Wierzbicki M., *„Białe Służby" harcerek i harcerzy w latach 1983–1989* (Wkładka tematyczna dziennika „Rzeczpospolita", 25 VIII 2011).

746. Wierzbicki M., *„Niepokorne" i niezależne harcerstwo lat 80.* (Wkładka tematyczna do tygodnika „Gość Niedzielny").

747. Wierzbicki M., *Duszpasterstwo harcerek i harcerzy w PRL* (Wkładka tematyczna do tygodnika „Gość Niedzielny").

748. *Wieś Polska 1944–1989*, red. F. Musiał, W. Pięciak, Dodatek do „Tygodnika Powszechnego", 21 VIII 2011.

749. Wilczewski W.F., *Pod skrzydłami Kościoła*, „Posłaniec Historii. Gazeta okolicznościowa Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku" 2011, nr 1 (2).

750. Wojciulik A., *Rola „białego wywiadu" w działalności służb specjalnych na przestrzeni wieków* [w:] *Biały wywiad. Otwarte źródła informacji – wokół teorii i praktyki*, red. W. Mądrzejowski, W. Filipkowski, 2011.

751. Wołk G., *Internowanie – jedna z represji stanu wojennego* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

752. Wołk G., *Internowanie działaczy opozycji w stanie wojennym*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 11–12.

753. Wołk G., *KPN*, [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

754. Wołk G., *Lider Konfederacji* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

755. Wołk G., *Nawrócony funkcjonariusz* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

756. Wołk G., *Zima wasza, wiosna nasza*, „Stan wojny z narodem" (Dodatek do dziennika „Rzeczpospolita"), 13 XII 2011.

757. Wołoszyn J., *Zamiast sowieckiego pioniera* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

758. Wójcik B., *Brońcie polskości na każdym kroku!* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

759. Wójtowicz N., *eSBecka „Burza" w PAX-ie i casus Krzyżaka (1977–78)*, „Rojalista – Pro Patria" 2010–2011, nr 1.

760. Wójtowicz N., *Masoni w wielonarodowościowej II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2011.

761. *Wspomnienie Tadeusza Stajkowskiego ze stanu wojennego,* oprac. A. Małyszka, „Zeszyty Swarzędzkie. Rocznik Regionalny" 2011, nr 3.

762. *„Za świętą sprawę". Szlakiem żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki"*, oprac. P. Niwiński, współpraca Ł. Borkowski, P. Malinowski, Gdańsk 2011 (Seria oddziałowa, t. 21).

763. Zakrzewski M., *Antykomunista – słowo o Józefie Mackiewiczu*, „Dziennik Polski", 11 II 2011.

764. Zakrzewski M., *Kardynał niezłomny*, „Uważam Rze", 23 X 2011.

765. Zakrzewski M., *Przede wszystkim – niepodległość*, „Dziennik Polski", 22 IV 2011.

766. Zakrzewski M., *Trzeba ofiary z siebie*, „Dziennik Polski", 21 X 2011.

767. *Zapamiętane. Z Adamem Macedońskim rozmawia Anna Zechenter*, Kraków 2011.

768. Zawistowski A. (współautor), *Teka edukacyjna IPN. Z „Solidarnością" do wolności*, Warszawa 2011.

769. Zawistowski A., *35 lat temu władze PRL wprowadziły kartki na cukier*, www.dzieje.pl

770. Zawistowski A., *Bój o gospodarkę* [w:] *Stan wojenny – odtajnione archiwa IPN*, „Newsweek extra" 2011, nr 1.

771. Zawistowski A., *Czas na rehabilitację Wikipedii?*, „Rzeczpospolita", 13 I 2011.

772. Zawistowski A., *Dziewiętnastowieczny socjalista w dwudziestowiecznej rzeczywistości. Edward Lipiński (1888–1986)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

773. Zawistowski A., *Kartki z kalendarza. Kalendarz historyczny 2012*, Warszawa 2011.

774. Zawistowski A., *My nie błagamy o wolność. My o nią walczymy* [w:] *303. Historyczna planszowa gra edukacyjna*, IPN, Warszawa 2011.

775. Zawistowski A., *O komunistycznym Janosiku, czyli jak PRL zabierał jednym i nie dawał drugim*, „Tygodnik Powszechny" 2011, nr 24.

776. Zawistowski A., *O socjalistycznym podejściu do sklepu, czyli o kolejkach (i nie tylko) w PRL* [w:] *Kolejka. Historyczna gra planszowa*, Warszawa 2011.

777. Zawistowski A., *Od święta 22 lipca do Inspekcji Robotniczo-Chłopskiej. Meandry kolejkowego życia* [w:] *Ogonek – dodatek do historycznej gry planszowej Kolejka*, Warszawa 2011.

778. Zawistowski A., *Ośrodki odosobnienia w latach 1981–1982 (Mapa infograficzna)* [w:] *My internowani…. Białołęka 1981–1982*, SWS, Warszawa 2011.

779. Zawistowski A., *Prezentacja gry „Kolejka"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 1–2.

780. Zawistowski A., *The socialist approach to the store: A story of queuing in the People's Republic of Poland* [w:] *Queue. Historical educational board game*, Warszawa 2011.

781. Zawistowski A., *Trzy próby walki z nierównowagą w handlu detalicznym – trzy okresy reglamentacji artykułów pierwszej potrzeby w Polsce Ludowej*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace" 2011, nr 3.

782. Zawistowski A., *We do not beg for freedom. We fight for freedom* [w:] *303. Historical educational board game*, Warszawa 2011.

783. Zawistowski Andrzej, *My o svobodu neprosíme. Bojujeme o ni* [w:] *303. Desková edukačna hra*, Warszawa 2011.

784. *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia*, red. M. Zwolski, Białystok 2011.

785. Zechenter A., *„Człowiek może wytrzymać dużo…"*, „Dziennik Polski", 10 XI 2011.

786. Zechenter A., *„Krótko mówiąc, Polak"*, „Dziennik Polski", 16 IX 2011.

787. Zechenter A., *„Spisane będą czyny i rozmowy"*, „Dziennik Polski", 20 V 2011.

788. Zechenter A., *„Walter" – legenda trwalsza od PRL-u*, „Dziennik Polski", 1 VII 2011.

789. Zechenter A., *13 grudnia, czyli lęki Jaruzelskiego*, „Dziennik Polski", 16 XII 2011.

790. Zechenter A., *Bohaterowie są zmęczeni*, „Dziennik Polski”, 27 V 2011.
791. Zechenter A., *Charakter szlifowany jak kryształ*, „Dziennik Polski”, 9 IX 2011.
792. Zechenter A., *Chrześcijańska krew woła*, „Dziennik Polski”, 21 I 2011.
793. Zechenter A., *Czerwony sztandar nad Czarnobylem*, „Dziennik Polski”, 26 IV 2011.
794. Zechenter A., *Dni przedostatnie Warszawy*, „Dziennik Polski”, 29 VII 2011.
795. Zechenter A., *Dziewięćdziesiąt pięć groszy*, „Dziennik Polski”, 22 IV 2011.
796. Zechenter A., *Fałszywy mit KOR-u*, „Dziennik Polski”, 23 IX 2011.
797. Zechenter A., *Gan-Ganowicz, czyli antykomunizm bez granic*, „Dziennik Polski”, 30 XII 2011.
798. Zechenter A., *Gościnne więzienne podwoje*, „Dziennik Polski”, 18 XI 2011.
799. Zechenter A., *KPP Anno Domini 1965*, „Dziennik Polski”, 7 I 2011.
800. Zechenter A., *Kto ty jesteś? Polak mały...*, „Dziennik Polski”, 4 III 2011.
801. Zechenter A., *Kwadratura Krzywego Koła*, „Dziennik Polski”, 14 I 2011.
802. Zechenter A., *Lepsze to niż wojna*, „Dziennik Polski”, 25 II 2011.
803. Zechenter A., *Miasteczko z makiem w herbie*, „Dziennik Polski”, 2 IX 2011.
804. Zechenter A., *Miller w nowych dekoracjach*, „Dziennik Polski”, 28 X 2011.
805. Zechenter A., *Miłosz – poeta zniewolony*, „Nasz Dziennik”, 4–5 VI 2011.
806. Zechenter A., *Myślozbrodnia kapitana T.*, „Dziennik Polski”, 8 VII 2011.
807. Zechenter A., *Nieprzyjaciela Pan Bóg stworzył po to, byśmy go bili*, „Dziennik Polski”, 26 VIII 2011.
808. Zechenter A., *Rozbroić Rzeczpospolitą*, „Dziennik Polski”, 23 XII 2011.
809. Zechenter A., *Siłą rzeczy*, „Dziennik Polski”, 13 I 2011.
810. Zechenter A., *Sowieckie rozwiązanie kwestii polskiej*, „Dziennik Polski”, 11 II 2011.
811. Zechenter A., *Sprawa Demkowskiego, czyli zdrada z górnej półki*, „Dziennik Polski”, 24 VI 2011.
812. Zechenter A., *Styczeń – dla Polaków niebezpieczna pora*, „Dziennik Polski”, 28 I 2011.
813. Zechenter A., *Szpieg Stasi na czele rosyjskiego giganta*, „Dziennik Polski”, 22 VII 2011.
814. Zechenter A., *Świadkowie zbrodni przemówili...*, „Nasz Dziennik”, 23–24 VII 2011.
815. Zechenter A., *Towarzysze „gazowi”*, „Dziennik Polski”, 25 XI 2011.
816. Zechenter A., *W marynarskiej sutannie*, „Dziennik Polski”, 14 X 2011.
817. Zechenter A., *W piekle zła spotkali człowieka*, „Dziennik Polski”, 2 XII 2011.
818. Zechenter A., *Walenty Badylak: rozpalić sumienia*, „Dziennik Polski”, 9 XII 2011.
819. Zechenter A., *Widział Polskę zdradzoną*, „Dziennik Polski”, 12 VIII 2011.
820. Zechenter A., *Wszystko, co nasze, partii oddamy...*, „Dziennik Polski”, 16 XII 2011.
821. Zechenter A., *Z wiatrem na Zachód*, „Dziennik Polski”, 18 II 2011.
822. Zechenter A., *Zachód wiedział, ale milczał*, „Dziennik Polski”, 15 VII 2011.
823. Zechenter A., *Zaczęło się w kwietniu czterdziestego*, „Dziennik Polski”, 8 IV 2011.
824. Zechenter A., *Zanim na Pragę ruszyły czołgi...*, „Dziennik Polski”, 19 VIII 2011.
825. Zechenter A., *Zapomniany spisek smoleński*, „Dziennik Polski”, 20 V 2011.
826. Zechenter A., *Zniszczyć kułaka nauki. Uczeni i uczelnie w kuźni komunizmu*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, nr 3.
827. Zechenter A., *Żywoty równoległe*, „Dziennik Polski”, 18 III 2011.
828. Zieliński A., *Grzegorz Jakubowski (1954–2001)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, nr 4.
829. Zwiernik P., *„Połączyłem agregaty i pierwszy przemówiłem”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, nr 5–6.
830. Zwiernik P., *Czerwiec ’76 w województwie zielonogórskim*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2011, nr 4.
831. Zwiernik P., *Kalendarium 1981–1989*, „Przewodnik Katolicki” 2011, nr 50 (Dodatek specjalny: „13 XII 1981. 30 lat później”).

832. Zwiernik P., *Kalendarium stanu wojennego w Wielkopolsce, grudzień 1981 – lipiec 1983*, „Głos Wielkopolski", 13 XII 2011 (Dodatek: „13 grudnia 1981. Stan wojenny w Polsce").

833. Zwiernik P., *Maj '46 i Czerwiec '56*, „Przewodnik Katolicki" 2011, nr 26.

834. Zwiernik P., *Opór społeczny i opozycja w epoce Gierka*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 5–6.

835. Zwiernik P., *W oczekiwaniu na III wojnę* [w:] *Żołnierze wyklęci 1943–1963. Historia antykomunistycznego podziemia niepodległościowego*, Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita", z. 8, 18 V 2011.

836. Zwolski M., *Województwo suwalskie w stanie wojennym*, „Posłaniec Historii. Gazeta okolicznościowa Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku" 2011, nr 1 (2).

837. Zwolski M., *WRON przeciwko „Solidarności". Stan wojenny w woj. łomżyńskim*, „Posłaniec Historii. Gazeta okolicznościowa Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku" 2011, nr 1 (2).

838. Zwolski M., *Zbigniew Rećko „Trzynastka". Chłopak ze „straconego pokolenia"* [w:] *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia*, red. M. Zwolski, Białystok 2011.

839. Zwolski M., *Zbigniew Rećko we wspomnieniach* [w:] *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923––1946). Bohater białostockiego podziemia*, red. M. Zwolski, Białystok 2011.

840. Zwolski M., *Zbyszek był inny...*, „Gazeta Współczesna", 23 II 2011.

841. Żuczkowski M, *W czyim imieniu. Wachlarz (1941–1943)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 8–9.

842. Żuczkowski M., *Błękitnokwisty partyzant*, „Biuletyn Informacyjny ŚZŻAK" 2011, nr 12.

843. Żuczkowski M., *Socjaliści polscy w „wojnie o całe jutro świata"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2011, nr 7.

844. Żuławnik M., *Jak utrzymać władzę, czyli polityka prasowa sanacji*, „Nasz Dziennik", 27 V 2011 (Dodatek Historyczny IPN).

ZAŁĄCZNIK NR 3: WYSTAWY

Wystawy powstałe w 2011 r. i miejsca ich ekspozycji

1. *586 dni stanu wojennego* – centrala BEP, OBEP Białystok, OBEP Gdańsk, OBEP Katowice, OBEP Kraków, OBEP Łódź, OBEP Szczecin, OBEP Warszawa, OBEP Wrocław – Białystok, Bydgoszcz, Czeladź, Gdańsk, Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Kielce, Kraków, Lubin, Łowicz, Łódź, Piotrków Trybunalski, Ruda Śląska, Sosnowiec, Szczecin, Toruń, Warszawa.
2. *Antoni Browarczyk. Pierwsza ofiara stanu wojennego w Gdańsku* – OBEP Gdańsk – Gdańsk.
3. *Archiwa warszawskie dawniej i dziś* – BUiAD wspólnie z Instytutem Historycznym UW, Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Archiwum Archidiecezjalnym Warszawskim, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Głównym Akt Dawnych, Archiwum Państwowym m. st. Warszawy, Centralnym Archiwum Wojskowym, Narodowym Archiwum Cyfrowym, Polską Akademią Nauk Archiwum w Warszawie, Polskim Towarzystwem Archiwalnym, Sekcją Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich oraz Stołeczną Estradą – Warszawa.
4. *Bogu i Polsce. Harcerstwo niezależne i niepokorne w PRL* – OBEP Lublin, Delegatura w Radomiu – Kraków, Rzeszów.
5. *Bydgoski Listopad 1956 roku. Bydgoszczanie przeciwko sowieckiemu symbolowi zniewolenia: 55. rocznica spalenia zagłuszarki fal radiowych na Wzgórzu Dąbrowskiego 18 listopada 1956* – OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Bydgoszcz.
6. *Czerwiec '76* – OBEP Radom – Radom, Warszawa.
7. *Dobry pasterz w trudnych czasach. Arcybiskup Walenty Dymek 1888–1956* – OBEP Poznań – – Połajewo, Poznań.
8. *Grudzień – Pamiętamy!* – Oddział w Katowicach – Bielsko-Biała.
9. *Grudzień 1970 roku w Elblągu w dokumencie archiwalnym* – OBEP Gdańsk – Elbląg.
10. *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Zjazd Nadziei na Samorządną Rzeczpospolitą* – OBEP Gdańsk – Gdańsk.
11. *Kapłan i Wychowawca. Ojciec Stefan Miecznikowski TJ 1921–2004* – OBEP Łódź – Koluszki, Łódź.
12. *Kardynał Adam Stefan Sapieha: człowiek, duszpasterz, mąż stanu* – OBEP Kraków – Kraków.
13. *Kaźń profesorów lwowskich. Wzgórza Wuleckie 1941* – OBEP Wrocław – Oleśnica, Rzeszów, Wrocław.
14. *Koszalin 1950–1976. Historia na nowo odkryta* – OBEP Szczecin wspólnie z Muzeum w Koszalinie – Koszalin.
15. *Mysłowice – Tajne Harcerstwo Krajowe – Szeregi Wolności* – Oddział IPN w Katowicach, Muzeum Miasta Mysłowic – Mysłowice.
16. *Niezależne Zrzeszenie Studentów w województwie katowickim 1980–1990* – OBEP Katowice we współpracy ze Stowarzyszeniem Pokolenie w Katowicach – Katowice, Zabrze.
17. *O wieś wolną, niezależną, samorządną... 30. rocznica wydarzeń Bydgoskiego Marca '81 i rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność*" – OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Błonie, Bydgoszcz, Toruń, Warszawa, Włocławek.
18. *„Ocalić od zapomnienia". Anna Jachnina, ps. „Hanna", „Hanka" (1914−1996)* – OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Bydgoszcz.
19. *Ojciec Maksymilian Maria Kolbe (1894–1941)* – OBEP Białystok we współpracy ze Stowarzyszeniem „Rycerstwo Niepokalanej" Archidiecezji Białostockiej – Białystok, Suwałki.
20. *Ostatni 3 maja* – OBEP Kraków – Kraków.
21. *Pielgrzym nadziei. Jan Paweł II na Ziemi Wielkopolskiej 1979–1983–1997–1999* – OBEP Poznań – Buk, Poznań, Śrem.

22. *Polacy internowani na Litwie 1939–1940* – centrala BEP we współpracy z Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Muzeum Wojny im. Witolda Wielkiego w Kownie – Lublin, Warszawa, Sejny.

23. *Poznańska opozycja demokratyczna w obiektywie Jana Kołodziejskiego grudzień 1981 – sierpień 1983* – Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych, Oddział IPN w Poznaniu – Poznań.

24. *Przeżyliśmy potop szwedzki, przeżyjemy i radziecki. Anonimy ulotki, plakaty, hasła – propaganda antykomunistyczna w okresie 1945–1989* – OBUiAD we Wrocławiu – Wrocław.

25. *Przyczółek Wolność. Niezależne Zrzeszenie Studentów w Rzeszowie 1980–1989* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.

26. *Rozstrzelane miasta. Poznań – Budapeszt 1956* – OBEP Poznań – Budapeszt (Węgry), Poznań.

27. *Ruch Młodzieży Niezależnej* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp.

28. *Trzymamy straż nad Odrą* – OBEP Szczecin – Szczecin.

29. *Twarze kaliskiej bezpieki* – OBEP Łódź – Kalisz.

30. *Upadek imperium. Czas polsko-litewskiej współpracy* – OBEP Kraków – Kraków.

31. *Urna to jest taki pniak. Wrzucisz „nie", wychodzi „tak". Referendum 30 czerwca 1946 r. w województwie gdańskim* – OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz – Bydgoszcz.

32. *W obronie pamięci. Pomnik poznańskiego Czerwca 1956 r.* – OBEP Poznań – Poznań.

33. *„Wasza solidarność – nasz wolność". Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego* – OBEP Lublin – Lublin.

34. *Więzienne lata Prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956* – OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie przy współpracy z centralą BEP, OBEP Gdańsk, Delegaturą w Bydgoszczy, OBEP Rzeszów oraz OBEP Wrocław, Delegaturą w Opolu – Warszawa.

35. *Z Ewangelią w ręku i z modlitwą na ustach. Karola Wojtyły związki ze Szczecinem* – OBEP Szczecin – Szczecin.

36. *Z otwartymi dłońmi. Kardynał Adam Kozłowiecki (1911–2007)* – OBEP Rzeszów – Dachau (Niemcy), Majdan Królewski.

37. *Za chleb i wolność 1978–1981* – „Stowarzyszenie 13 Grudnia", współorganizacja i konsultacja A. Jagodzińska BUiAD – Warszawa.

38. *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia* – OBEP Białystok – Białystok.

39. *„Żądamy wypuszczenia aresztowanych kolegów z Krakowa!". Protest studentów poznańskich z 13 maja 1946 r.* – OBEP Poznań – Poznań.

Wystawy powstałe przed rokiem 2011, prezentowane nadal w okresie sprawozdawczym

1. *„...ksiądz musi zaprzestać". Życie i działalność księdza Romana Kotlarza* – OBEP Lublin – Radom.

2. *1989. Narodziny wolności. Wybory 4 VI 1989 roku w Gorzowie Wlkp.* – OBEP Szczecin – Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą, Słubice.

3. *1989. Narodziny wolności. Wybory czerwcowe w Koszalinie* – OBEP Szczecin – Koszalin

4. *4 czerwca 1989 – 35 procent wolności* – Oddział IPN w Katowicach – Bielsko-Biała.

5. *„A akta zniszczyć". Archiwa komunistycznego aparatu represji w Polsce i innych krajach Europy* – BUiAD – Warszawa.

6. *A więc wojna... Ludność cywilna we wrześniu 1939 r.* – OBEP Lublin – Janów Lubelski, Krasne, Szczecin.

7. *Agresja sowiecka 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej* – OBEP Białystok – Augustów, Białystok, Grajewo.

8. *Akcja AB na Kielecczyźnie* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Michniów.

9. *„Aktion Reinhardt" – Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie* – OBEP Lublin – Treblinka.

10. *Aktion Saybusch. Wysiedlenie mieszkańców Żywiecczyzny przez okupanta niemieckiego 1940–1941* – OBEP Katowice – Bielsko-Biała, Gilowice, Katowice, Koszarawa, Lechowice, Leśna, Milówka, Sucha Beskidzka, Ślemień, Ujsoły, Węgierska Górka.

11. *Aparat represji na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956* – OBEP Rzeszów – Głogów Małopolski.

12. *Arcybiskup Ignacy Tokarczuk – Kościół, władza, opór społeczny* – OBEP Rzeszów – Dylągówka, Lwów (Ukraina), Sanok.

13. *Battle of Britain. To commemorate the fight for freedom* – centrala BEP – Londyn (Wielka Brytania), Radom, Warszawa.

14. *„Bądźcie bez litości". Polityka okupacyjna władz niemieckich wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim* – OBEP Lublin – Kozienice, Michniów.

15. *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989* – OBEP Rzeszów – Dynów.

16. *Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko (1947–1984)* – OBEP Białystok – Białystok. Chojnice, Czarna Białostocka, Ełk, Kościerzyna, Łapy, Opole Lubelskie, Skaryszewy, Warszawa.

17. *Błogosławiony ksiądz Władysław Findysz – kapłan i męczennik (1907–1964)* – OBEP Rzeszów – Jedlicze, Krosno.

18. *Burza. Armia Krajowa w 1944 r.* – OBEP Kraków – Gdańsk, Kędzierzyn-Koźle, Kielce, Nysa.

19. *Chłopi '78* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz.

20. *Co nam dała „Solidarność"? „Solidarność" oczami młodych* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz, Gdańsk, Warszawa.

21. *Dekret o reformie rolnej 6 IX 1944 r. Dokumenty i świadectwa z czasów wygnania* – OBEP Poznań – Mielżyn, Nowa Sól.

22. *Deportacje mieszkańców Górnego Śląska do ZSRR w 1945 r.* – OBEP Katowice – Mysłowice, Radomsko, Wieluń.

23. *Dni „Solidarności"* – OBEP Gdańsk we współpracy z Ośrodkiem KARTA – Sopot, Złotowo.

24. Ekspozycja stała poświęcona strajkowi i pacyfikacji kopalni „Wujek" – OBEP Katowice, współorganizator – Społeczny Komitet Pamięci Górników KWK „Wujek" Poległych 16 XII 1981 r. Muzeum Izba Pamięci KWK „Wujek" w Katowicach – Katowice.

25. *Fenomen „Solidarności". Migawki z dziejów Polski, 1980–1981* – centrala BEP – Chicago (USA), Gdańsk, Limerick (Irlandia), Lublin, Madryt (Hiszpania), Minneapolis (USA), Nowy Jork (USA), Paryż (Francja), Pułtusk, Saint-Germain-en-Laye (Francja), St. Paul (USA), Warszawa, Waszyngton (USA), Waterford City (Irlandia).

26. *Gdy rozum śpi... Rysunki Andrzeja Krauzego 1970–1989* – centrala BEP – Radziechowy Wieprz, Sopot, Ujsoły, Warszawa, Wąbrzeźno, Wieprz, Zagórni.

27. *Generał Sikorski – polityk i żołnierz* – OBEP Kraków – Bydgoszcz, Jaworzno, Wieprz.

28. *Germanizacja dzieci polskich* – OBEP Łódź – Żyrardów.

29. *Górnośląski azyl* – OBEP Katowice – Bytom, Katowice, Wojkowice.

30. *Grudzień '70. Gdańsk–Gdynia* – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Złotowo.

31. *Internowani, skazani i aresztowani w stanie wojennym Regionu Warmińsko–Mazurskiego* – OBEP Białystok – Giżycko, Iława, Węgorzewo.

32. *Jacek Woźniak – rysunki* – OBEP Rzeszów – Warszawa.

33. *Jarocin w obiektywie bezpieki* – OBEP Łódź – Bełchatów, Gorzkowice, Końskie, Opoczno, Piotrków Trybunalski.

34. *Jerzy Korolkiewicz 1948–1995* – OBEP Białystok – Białystok, Choroszcz.

35. *Kardynał Sapieha: człowiek, duszpasterz, mąż stanu* – OBEP Kraków – Szczawnica.

36. *Karnawał „Solidarności” w Gorzowie Wlkp. 1980–1981* – OBEP Szczecin – Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Witnica.

37. *Katyń 1940* – OBEP Wrocław – Bielawa.

38. *Katyń 1940 r.* – OBEP Białystok – Białystok, Olsztyn, Pasym.

39. *Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana* – OBEP Rzeszów – Błażowa Wola, Dębica, Jedlicze, Leżajsk, Prudnik, Racławice, Świebodna, Trzebownisko.

40. *Kobiety internowane. Gołdap 1982* – OBEP Białystok – Białystok, Korycin, Łomża.

41. *Komiks w [PRL] w komiksie* – OBEP Rzeszów – Dynów, Gdańsk, Jasło.

42. *Koszalin 1945–1950. Historia na nowo odkryta* – OBEP Szczecin – Koszalin.

43. *Koszaliński karnawał „Solidarności” 1980–1981* – OBEP Szczecin – Koszalin, Sławno.

44. *Kościół niezłomny. W 20. rocznicę śmierci ks. S. Suchowolca. Wystawa fot. J. Fedorowicza* – OBEP Białystok – Łomża.

45. *Kościół św. Brygidy ks. prałata Henryka Jankowskiego* – OBEP Gdańsk – Gdańsk.

46. *Krew robotników nie pójdzie na marne. Grudzień ’70–Styczeń ’71* – OBEP Szczecin – Czaplinek, Gdańsk, Wierzchowo.

47. *Król Kaszubów – kapłan Gdyni. Ksiądz prałat Hilary Jastak (1914–2000)* – OBEP Gdańsk – Puck.

48. *Krzyk szarego człowieka. Ryszard Siwiec (1909–1968)* – OBEP Rzeszów – Jarosław.

49. *Ksiądz Władysław Gurgacz – kapelan polski podziemnej* – OBEP Kraków – Lubień, Spytkowice.

50. *Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat. Pomoc ludności żydowskiej pod okupacją niemiecką w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Białystok, Goniądz, Juchnowiec Kościelny.

51. *Kultura niezależna w Kościele w latach 80.* – OBEP Katowice – Cieszyn, Katowice.

52. *Małopolanie w katyńskich dokumentach dr. J. Robla* – OBEP Kraków – Nysa, Prudnik, Zakopane, Żegocin.

53. *Marcin Antonowicz* – OBEP Białystok – Giżycko, Pisz.

54. *Milenium Chrztu Polski w Diecezji Przemyskiej i Administracji Apostolskiej w Lubaczowie* – OBEP Rzeszów – Przeworsk.

55. *Milenium kontra Tysiąclecie* – OBEP Poznań – Częstochowa, Kłobucko, Krzepice, Śrem, Trzcianka.

56. *Młodzież z partią... się rozliczy. Niezależne Zrzeszenie Studentów w latach 1980–1989* – OBEP Łódź – Lublin, Wrocław.

57. *Nasz Duszpasterz i my. Ks. Jerzy Popiełuszko w fotografiach i wspomnieniach Jerzego Szóstko* – OBEP Białystok – Białystok, Ełk, Paryż (Francja) Warszawa, Węgorzewo, Zakopane.

58. *„Niech się święci...”. Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej* – OBEP Łódź – Łódź, Mąkoszyce, Puławy, Rawa Mazowiecka, Warszawa.

59. *Niedokończone Msze wołyńskie* – OBEP Lublin – Rzeszów, Ustrzyki Dolne.

60. *Niedokończone Msze wołyńskie* – Oddział IPN w Lublinie – Lublin, Zamość, Łódź, Lubartów.

61. *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Kielcach 1980–1989* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Starachowice.

62. *Nocna rewolta. Antysowieckie zamieszki w Szczecinie z 10 grudnia 1956 r.* – OBEP Szczecin – Kalisz Pomorski, Szczecin.

63. *NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990* – OBEP Poznań – Międzychód, Poznań.

64. *NSZZ „Solidarność” Region Białystok 1980–1981*– OBEP Białystok – Biała Podlaska, Grajewo, Zambrów.

65. *O orła w koronie. Zgrupowanie Partyzanckie „Błyskawica”* – OBEP Kraków – Gdów, Gdańsk, Nysa.

66. *Obchody Milenium Chrztu Polski (1966 r.) – kraj i region* – OBEP Białystok – Grajewo.

67. *Obława Augustowska. Lipiec 1945 r.* – OBEP Białystok – Białystok, Giby, Janówka, Łomża, Płaska, Suwałki, Węgorzewo.

68. *Oczy i uszy bezpieki* – OBEP Katowice – Bytom, Gliwice, Katowice, Ruda Śląska.

69. *Ofiary stanu wojennego* – centrala BEP – Gdańsk, Sztum.

70. *Okupacja sowiecka na prawym brzegu Sanu w latach 1939–1941* – OBEP Rzeszów – Sanok.

71. *Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim 1975–1989* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Bliżyn, Kielce.

72. *Ostatnia droga księdza Jerzego Popiełuszki w fotografii Artura Radeckiego* – Białystok, Warszawa, Węgrów.

73. *Pamiętny rok 1989* – OBEP Łódź – Łódź.

74. *Papierowa rewolucja. Prasa bezdebitowa w PRL* – OBEP Szczecin – Szczecin.

75. *Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.* – OBEP Gdańsk – Dąbrówka Malborska, Gdańsk, Szlachta, Sztutowo.

76. *Plastyka niezależna* – OBEP Poznań – Warszawa, Władysławowo, Zielona Góra.

77. *Poczta Podziemna* – OBEP Wrocław – Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Praszka.

78. *Podkarpacki wrzesień 1939* – OBEP Rzeszów – Futoma, Jarosław, Rzeszów, Sędziszów Małopolski.

79. *Polacy – Ukraińcy 1939–1947* – OBEP Lublin – Lublin, Malbork.

80. *Polacy na Syberii* – OBEP Kraków we współpracy z Komisją Historyczną Związku Sybiraków Oddział w Krakowie i Towarzystwem Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie – Koszyce, Olkusz, Opole, Spytkowice, Starachowice, Trzebinia, Wieliczka.

81. *Polacy na Syberii* – OBEP Szczecin – Barlinek, Gorzów Wielkopolski, Prudnik, Strzelce Krajeńskie.

82. *Polska Walcząca* – OBEP Białystok – Białystok, Czyżew, Turośnia Kościelna.

83. *Postulaty sierpniowe* – OBEP Wrocław – Kędzierzyn-Koźle, Legnica, Nysa.

84. *Powstanie Warszawskie* – OBEP Poznań – Leszno, Pobiedziska, Poznań, Słupsk, Władysławowo, Zielona Góra, Żagań.

85. *Prasa i wydawnictwa niezależne na Warmii i Mazurach 1980–1989* – OBEP Białystok – Olsztyn, Węgorzewo.

86. *„Precz z kajdanami bolszewizmu…". Oddział partyzancki „Wiarusy" 1947–1949* – OBEP Kraków – Spytkowice.

87. *PRL – tak daleko, tak blisko...* – centrala BEP – Dublin (Irlandia), Legionowo, Leszno.

88. *Pro i kontra. Młodzież w Polsce Ludowej* – OBEP Łódź – Gdańsk, Kalisz, Łódź, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Zgierz.

89. *Proces Kurii Krakowskiej* – OBEP Kraków – Trzebinia.

90. *Rdzawe druty od Ojczyzny dzielą nas... Internowani 1944–1947* – OBEP Białystok – Białystok.

91. *Represje stanu wojennego. Woj. białostockie 1981–1983/1989* – OBEP Białystok – Białystok, Gołdap.

92. *Represje wobec duchowieństwa śląskiego 1939–1956* – OBEP Katowice – Katowice, Mysłowice.

93. *Represje wobec kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie* – OBEP Wrocław – Kędzierzyn-Koźle.

94. *Represje wobec wsi i ruchu ludowego w latach 1944–1956* – OBEP Rzeszów – Błonie.

95. *Rotmistrz Pilecki – Ochotnik do Auschwitz* – OBEP Warszawa – Częstochowa, Kłobuck, Mińsk (Białoruś).

96. *Ruch ludowy na Kielecczyźnie w latach 1939–1947* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Kielce, Końskie, Michniów, Pińczów.

97. *Ruch ludowy w służbie Rzeczpospolitej* – OBEP Kraków – Bydgoszcz, Błonie.

98. *Rysunki sprzed ćwierć wieku. Grafiki Jacka Fedorowicza* – OBEP Gdańsk – Brzeźnica, Bytom, Gniezno, Przeworsk, Rybnik, Spytkowice, Zator.

99. *Sierpień ’80 oczami młodych* – OBEP Szczecin – Drezdenko.

100. *Sierpień ’88. Szczeciński marsz do wolności* – OBEP Szczecin – Szczecin.

101. *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie* – OBEP Kraków – Gdów, Jabłonna, Jaworzno, Kraków, Nowy Sącz.

102. *Skazani na karę śmierci w czasach stalinowskich i ich losy* – OBEP Wrocław – Kędzierzyn-Koźle, Wrocław.

103. *Sługa Boży ks. J. Popiełuszko* – OBEP Poznań – Krzyż Wlkp., Orzechowo, Wałcz, Władysławowo, Wólka Czepowa, Września.

104. *Solidarni z Rumunią – Solidari cu România* – Oddział IPN w Poznaniu – Warszawa.

105. *Sowieckie piekło 1939–1956* – OBEP Poznań – Bronikowo, Chodzież, Gostyń, Luboń, Międzychód, Pobiedziska, Poznań, Witkowo, Władysławowo.

106. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata* – OBEP Rzeszów – Sanok.

107. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce 1939–1945* – OBEP Rzeszów – Bruksela (Belgia), Tarnów, Warszawa.

108. *Stan wojenny* – OBEP Rzeszów – Łańcut, Rzeszów, Sanok.

109. *Stan wojenny* – OBEP Szczecin – Kołobrzeg, Koszalin.

110. *Stan wojenny na Dolnym Śląsku* – OBEP Wrocław – Bolesławiec, Brzeg, Głogów, Nowa Sól, Wrocław.

111. *Stan wojenny. Spojrzenie po 20 latach* – OBEP Lublin – Lublin, Świdnik, Warszawa.

112. *Stan wojenny w 40 ujęciach* – OBEP Szczecin – Bogdaniec, Gorzów Wielkopolski, Strzelce Krajeńskie.

113. *Stan wojenny w SB-eckim albumie* – OBEP Kraków – Kraków.

114. *Stan wojenny. Spojrzenie po 20 latach* – OBEP Kraków – Gorlice, Jaworzno, Kraków, Łapanów, Rabka Zdrój.

115. *Stan wojenny. Spojrzenie po dwudziestu latach* – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Mosty k. Gdyni, Tczew.

116. *Stan wojenny. Spojrzenie po latach* – OBEP Szczecin – Nowogard, Przecław, Szczecin.

117. *Strajk – porozumienia – związek. W 30. Rocznicę Powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Hucie „Katowice”* – OBEP Katowice – Będzin, Czeladź.

118. *Strajk w Olsztyńskich Zakładach Graficznych, 1981 r. O cześć drukarza, o prawdę i wiarygodność słowa* – OBEP Białystok – Olsztyn.

119. *Strajki ustrzycko-rzeszowskie grudzień 1980 – luty 1981* – OBEP Rzeszów we współpracy z Regionem Rzeszowskim NSZZ „Solidarność” – Bydgoszcz, Warszawa.

120. *Studencka „Solidarność”. Niezależne Zrzeszenie Studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 1980−1989* – OBEP Gdańsk – Toruń.

121. *Sybiracy. Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR (1939–1941)* – OBEP Białystok – Białystok, Ełk, Giżycko, Łomża, Olecko.

122. *Szesnastu* – centrala BEP – Lublin, Warszawa.

123. *Śladami zbrodni. CW Rawicz* – OBEP Poznań – Gostyń.

124. *Ta ostatnia dekada* – OBEP Lublin – Pionki.

125. *Tarcza i miecz władzy ludowej. SB na Rzeszowszczyźnie w latach 1957–1989* – OBEP Rzeszów – Dynów.

126. *Twarze kieleckiej bezpieki* – OBEP Kraków – Jędrzejów.

127. *Twarze zielonogórskiej bezpieki* – OBEP Poznań – Kożuchowo, Nowe Miasteczko, Nowa Sól.

128. *UB w walce z podziemiem niepodległościowym w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Łomża.

129. *Uciekinierzy z PRL-u* – OBEP Katowice – Andrychów, Inwałd, Łęg, Rzyki, Spytkowice, Targanice, Zagórni.

130. *W godzinie próby* – OBEP Lublin – Kielce, Warszawa.

131. *W imieniu Rzeczpospolitej... Skazani na karę śmierci w latach 1944–1956 w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Giżycko, Juchnowiec Kościelny, Łomża, Olecko.

132. *W poszukiwaniu nowego domu. Migracje ludności na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1950* – OBEP Szczecin – Dziwnów, Kalisz Pomorski, Szczecin Świdwin.

133. *Walczyliśmy o nową Polskę, Polskę dla wszystkich. Por. Mieczysław Bujak (1926–1951)* – OBEP Wrocław – Nysa, Otmuchów, Prusinowice.

134. *Warto było. Niezależne Zrzeszenie Studentów AWF Poznań filia Gorzów Wlkp. 1980–1981* – OBEP Szczecin – Gorzów Wielkopolski.

135. *Wielki Głód na Ukrainie* – OBEP Kraków – Kluczbork, Olkusz, Wieprz, Spytkowice.

136. *Wielkopolska w cieniu WRON-y* – OBEP Poznań – Chodzież, Konin, Poznań.

137. *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945)* – OBEP Rzeszów – Błonie.

138. *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945), Represje wobec ruchu ludowego* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz.

139. *Więcej – szybciej – lepiej. Współzawodnictwo pracy w Polsce Ludowej* – OBEP Katowice – Ruda Śląska.

140. *Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość* – OBEP Poznań – Chabsko, Poznań.

141. *Wojenne ślady. Dwóch fotografów, dwie perspektywy Kurta Goldmanna i Feliksa Łukowskiego* – OBEP Lublin – Werbkowice.

142. *Wokół Praskiej Wiosny. Interwencja w Czechosłowacji w 1968 r.* – OBEP Wrocław – Góra Borówkowa, Lądek Zdrój.

143. *Woldenberg – jenieckie losy oficerów Września* – OBEP Szczecin – Borne Sulinowo.

144. *Wolni i solidarni* – OBEP Katowice – Częstochowa.

145. *Wolności! Chleba! Poznański Czerwiec w fotografii* – OBEP Poznań – Chodzież, Konin, Leszno, Łódź, Śrem, Turek, Władysławowo.

146. *Wrzesień 1939* – OBEP Białystok – Olsztyn.

147. *Wujek '81 w fotografii archiwalnej* – OBEP Katowice – Bielsko Biała, Bytom, Cieszyn, Częstochowa, Herby, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Katowice, Lubliniec, Mysłowice, Racibórz, Sosnowiec, Wojkowice, Tarnowski Góry, Zabrze.

148. *Wypędzeni, przypędzeni. Kształtowanie się nowego społeczeństwa na Warmii i Mazurach w latach 1945–1949* – OBEP Białystok – Giżycko, Pieniężno.

149. *Wystawa prezentująca fotografie z manifestacji, która odbyła się w 2. rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych 31 VIII 1982 r. w Rzeszowie* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.

150. *XXX-lecie NSZZ FMO w Białymstoku* – OBEP Białystok – Białystok.

151. *Z Archiwum IPN* – OBEP Lublin – Lublin.

152. *Z archiwum kieleckiego IPN* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Kielce, Starachowice.

153. *Z dziejów oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej 1956–1990. Od „ostatnich" leśnych do „Solidarności"* – OBEP Rzeszów – Głogów Małopolski, Jarosław, Leżajsk, Łańcut, Łupków, Sanok.

154. *Z największą brutalnością... Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939 r.* – centrala BEP – Janów Lubelski, Kraśnik, Lublin, Modlin, Opole Lubelskie.

155. *Za świętą sprawę – Żołnierze „Łupaszki"* – OBEP Gdańsk – Dzierzgoń, Malbork, Ostrołęka, Tuchola, Świnoujście.

156. *Zaczęło się w lipcu. Solidarność w Regionie Środkowo-Wschodnim 1980–1989* – OBEP Lublin – Hrubieszów, Świdnik, Tomaszów Lubelski.

157. *Zagłada elit polskich. Akcja AB – Katyń* – centrala BEP – Chełmno, Janów Lubelski, Londyn (Wielka Brytania), Lubartów, Mała Wieś, Modlin, Sztum, Warszawa.

158. *Zagłada wielkopolskich elit 1939–1941* – OBEP Poznań – Leszno, Poznań, Władysławowo, Września, Żabikowo.

159. *Zagłada żydowskich miasteczek* – OBEP Poznań – Łódź, Niechcice, Nowych Skalmierzyce, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Tomaszów Mazowiecki, Wróblewo.

160. *Zagrabione dziedzictwo, utracona pamięć. Losy ziemian małopolskich* – OBEP Kraków – Jaworzno, Nysa, Spytkowice, Szczawnica.

161. *Zaplute karły reakcji. Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956* – OBEP Lublin – Bliżyn, Chodzież, Janów Lubelski, Krzyż Wielkopolski, Lublin, Łęczna, Poznań, Sulechów, Tomaszów Lubelski, Września, Zielona Góra, Żagań.

162. *Zbrodnia katyńska*, cykl wystaw przygotowanych przez: centrala BEP, OBEP Białystok, OBEP Gdańsk, OBEP Katowice, OBEP Kraków, OBEP Lublin, OBEP Łódź, OBEP Poznań, OBEP Rzeszów, OBEP Szczecin, OBEP Warszawa, OBEP Wrocław – Biechów, Bielsko-Biała, Budzyń, Bydgoszcz, Drezdenko, Drohiczyn, Dublin (Irlandia), Dylągówka, Gdańsk, Gdynia, Grajewo, Hel, Iwonicz, Janów Lubelski, Juchnowiec Kościelny, Kielce, Lipno, Lublin, Łańcut, Michniów, Napachań, Niedźwiada, Niewodnica Korycka, Nysa, Przecław, Rzeszów, Sędziszów, Starachowice, Szczecin, Tarnobrzeg, Toruń, Turek, Turośnia Kościelna, Węgrów, Wieluń, Wólka Czepowa, Wólka Rudnicka, Wyszki.

163. *Zbrodnia katyńska. Wielkopolanie w dołach śmierci Katynia, Charkowa i Miednoje* – OBEP Poznań – Buk, Konin, Leszno, Michorzewo, Oborniki Wielkopolskie, Poznań, Władysławowo, Żabikowo.

164. *Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71* – OBEP Szczecin – Katowice, Koszalin, Racibórz, Szczecin, Warszawa, Żywiec.

165. *Zesłańcy – Sybiracy – deportowani* – OBEP Rzeszów – Dukla, Jarosław, Rzeszów.

166. *Zielona Góra 30 maja 1960 r.* – OBEP Poznań – Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Żagań.

167. *Zimna wojna* – OBEP Warszawa – Lublin.

168. *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość" w służbie Niepodległej* – OBEP Kraków – Bochnia, Busko, Kielce, Kraków, Łapanów, Oświęcim.

169. *Zwycięska dekada. NSZZ „Solidarność" Regionu Bydgoskiego w ikonografii (1980−1990)* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz.

170. *Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 roku* – OBEP Rzeszów – Jarosław, Jedlicze, Radymno, Rzeszów, Sędziszów Małopolski, Tarnobrzeg, Warszawa.

171. *Życie codzienne w okupowanej Wielkopolsce* – OBEP Poznań – Chodzież, Leszno, Poznań, Września, Żagań.

ZAŁĄCZNIK NR 4: WYKAZ KONFERENCJI, SESJI NAUKOWYCH I POPULARNONAUKOWYCH

CENTRALA

1. ***Antykomunistyczny opór w Europie Środkowo-Wschodniej*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Bratysława, 14–16 listopada 2011 r. Organizator: BEP centrala.
2. ***»Dziedzictwo wojny«. Jak Holandia chroni ważne źródła z czasów II wojny dla przyszłych pokoleń***, Warszawa, 30 marca 2011 r. Organizator: BEP centrala, Żydowski Instytut Historyczny z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu Holandii.
3. ***Film i Archiwum – problemy opracowania*** – konferencja naukowa, Warszawa, 27 października 2011 r. Organizator: Sekcja Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej BUiAD.
4. ***Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce 1944–1989 na tle porównawczym***, Warszawa, 7–8 kwietnia 2011 r. Organizator: BEP centrala.
5. ***Mord na profesorach wyższych uczelni Lwowa w lipcu 1941 r.***, Warszawa, 1 lipca 2011 r. Organizator: BEP centrala.
6. ***Need to Know. Świat wywiadu i polityka. Spojrzenie ze Wschodu i Zachodu*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Bruksela, 8–9 listopada 2011 r. Organizator: BEP centrala, Paweł Zalewski, MEP (Europejska Partia Ludowa) i Centrum Studiów nad Zimną Wojną – Uniwersytet Południowej Danii.
7. ***Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 10–11 maja 2011 r. Organizator: BEP centrala.
8. ***Polska wieś a wspólna polityka rolna do 2020 r.***, Warszawa, 10 maja 2011 r. Organizator: BEP centrala.
9. ***„Ruch prometejski – fenomen europejski”***, Warszawa, 16–17 lutego 2011 r. Organizator: BEP centrala, IH PAN.
10. ***Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej*** – konferencja naukowa, Warszawa, 20–21 października 2011 r. Organizatorzy: BUiAD, Instytut Historyczny UW, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Państwowe m. st. Warszawy, Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Centralne Archiwum Wojskowe, Narodowe Archiwum Cyfrowe, Polskie Towarzystwo Archiwalne i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich.
11. ***Wokół stanu wojennego***, Warszawa, 2 grudnia 2011 r. Organizator: BEP centrala.
12. ***Zbrodnia katyńska: mechanizm – konsekwencje – pamięć***, Warszawa, 4 marca 2011 r. Organizator: BEP centrala.

ODDZIAŁ IPN BIAŁYSTOK

1. ***Losy ludności cywilnej w początkach wojny niemiecko-sowieckiej. Badania i pamięć (ostatnie dziesięciolecie)*** – międzynarodowe seminarium naukowe, Białystok, 27 czerwca 2011 r.
2. ***„Mała stabilizacja” w województwie białostockim. Polityka – gospodarka – społeczeństwo – kultura*** – konferencja naukowa, Białystok, 24 listopada 2011 r. Organizator: OBEP Białystok
3. ***Ogólnopolska konferencja archiwalna Instytutu Pamięci Narodowej***, Supraśl, 6–8 czerwca 2011 r. Organizator: BUiAD, Oddział IPN w Białymstoku.

ODDZIAŁ IPN GDAŃSK

1. ***„Kryzys bydgoski”. Spojrzenie po 30 latach*** – ogólnopolska konferencja naukowa, Bydgoszcz, 18−19 marca 2011 r. Organizatorzy: OBEP w Gdańsku Delegatura w Bydgoszczy i Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy.

2. ***Młodzieżowa organizacja „Jaszczurka" – fenomen konspiracji pomorskiej z lat 1941–1945*** – sesja popularnonaukowa, Starogard Gdański, 15 września 2011 r. Organizatorzy: OBEP IPN Gdańsk, Klub Historyczny im. gen. S. Roweckiego „Grota" w Trójmieście, Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim, dyrekcja I LO w Starogardzie Gdańskim.

3. ***Sesja popularnonaukowa zorganizowana z okazji 85. rocznicy erygowania Diecezji Gdańskiej (1925–2010)***, Gdańsk, 26 lutego 2011 r. Organizatorzy: OBEP w Gdańsku, Klub Inteligencji Katolickiej w Gdańsku, Stowarzyszenie Katolickie „Civitas Christiana" (Okręg Pomorski).

4. ***Stan wojenny na Pomorzu i Kujawach (1981–1983)*** – konferencja popularnonaukowa, Gdańsk, 12 grudnia 2011 r. Organizator: OBEP Gdańsk.

5. ***W świecie niezłomnych, oportunistów i kolaborantów. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*** – ogólnopolska konferencja naukowa, Bydgoszcz, 7–9 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP w Gdańsku Delegatura w Bydgoszczy i Urząd Miasta Bydgoszczy.

ODDZIAŁ IPN KATOWICE

1. ***Bytom w cieniu dwóch totalitaryzmów 1933–1989***, Bytom, 6 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice i Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu.

2. ***Dzieje ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1945–1989***, Rybnik, 4 marca 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice i Muzeum w Rybniku.

3. ***Górnoślązacy. Problemy społeczności pogranicza w XX w.***, Gliwice, 20–21 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice, Muzeum w Gliwicach, Ruhr-Universität w Bochum (RFN).

4. ***Internowani i uwięzieni w stanie wojennym 1981–1983***, Zabrze, 15 grudnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice i Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido" w Zabrzu.

5. ***Mikołów w latach 1939–1990***, Mikołów, 15 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice i Miejska Placówka Muzealna w Mikołowie.

6. ***Niezależne Zrzeszenie Studentów (1980–1990). W 30. rocznicę rejestracji***, Katowice, 4 marca 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice, Stowarzyszenie Pokolenie.

7. ***Polityka historyczna jako element budowy wizerunku Polski we współczesnym świecie***, Katowice, 18–19 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice, Uniwersytet Śląski, Stowarzyszenie Pokolenie, Stowarzyszenie NZS 1980.

8. ***Strajki grudniowe 1981 roku w województwie katowickim. Geneza. Przebieg. Konsekwencje. Refleksje uczestników***, Zabrze, 14 grudnia 2011 (współpraca: Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu).

9. ***Zabrzańska gospodarka w cieniu polityki i ideologii***, Zabrze, 23 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Katowice i Muzeum Miejskie w Zabrzu.

ODDZIAŁ IPN KRAKÓW

1. ***30-lecie wprowadzenia stanu wojennego*** – konferencja edukacyjna, Kielce, 26 października 2011 r. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Samorządowy Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach.

2. ***30-lecie wprowadzenia stanu wojennego*** – konferencja popularnonaukowa, Bliżyna, 23 listopada 2011 r. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Urząd Gminy w Bliżynie oraz Szkolny Klub Europejski „Przeszłość i Przyszłość" przy Gimnazjum im. gen. Stanisława Maczka w Bliżynie.

3. ***30-lecie wprowadzenia stanu wojennego*** – panel dyskusyjny, Kielce, 13 grudnia 2011 r. Organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Muzeum Historii w Kielcach.

4. ***Janusz Kurtyka – Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*** – konferencja naukowa, Kraków 15–16 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny oraz Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

5. ***Katyń – Golgota Wschodu*** – konferencja edukacyjna, Kraków, 8 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

6. ***Nauczyciele w walce o prawdę historyczną*** – konferencja edukacyjna, Oświęcim, 29 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Oświęcimiu.

7. ***Łysenkizm w polskiej nauce*** – konferencja naukowa, Kraków, 14 września 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

8. ***Polska Prowincja Dominikanów w latach 1945–1989. Polska Prowincja Dominikanów na tle sytuacji zakonów męskich w PRL*** – konferencja naukowa, Kraków, 7 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Dominikański Instytut Historyczny.

9. ***Rycerze wolności. PUNO i polscy naukowcy w Wielkiej Brytanii*** – konferencja naukowa, Kraków, 2 grudnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Polski Uniwersytet na Obczyźnie, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, Klub Jagielloński.

10. ***Sesja edukacyjno-naukowa poświęcona wojnie i okupacji oraz podziemiu antykomunistycznemu w rejonie Tęgoborzy w latach 1939–1955***, Tęgoborze, 11 listopada 2011 r., Organizatorzy: OBEP Kraków, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Sączu.

11. ***Zbrodnia katyńska*** – konferencja edukacyjna, Gorlice, 19 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Powiatowe Centrum Edukacji w Gorlicach.

12. ***Zbrodnia katyńska*** – konferencja edukacyjna, Zakopane, 19 kwietnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Rada Miasta i Urząd Miasta Zakopane.

13. ***„Żyjąc dla idei…". Roman Dyboski (1883–1945), Władysław Tarnawski (1885–1951***) – konferencja naukowa, Kraków, 18 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Kraków, Polska Akademia Umiejętności, Archiwum Nauki PAN i PAU oraz Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu.

ODDZIAŁ IPN LUBLIN

1. ***Losy sowieckich jeńców wojennych w czasie II wojny światowej*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Lublin, 18–19 listopada 2011 r. Organizator: OBEP Lublin.

2. ***Wojna, szkoła, wymiana*** – konferencja naukowo-edukacyjna, Lublin, 4–8 lipca 2011 r. Organizatorzy: OBEP Lublin, „Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży".

ODDZIAŁ IPN ŁÓDŹ

1. ***Konspiracja młodzieżowa po II wojnie światowej w Łodzi i regionie***, Piotrków Trybunalski, 21 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Łódź, Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego Filia w Piotrkowie Trybunalskim.

2. ***„Nie masz już żydowskich miasteczek…". Zagłada Żydów na polskiej prowincji. Ofiary – sprawcy – świadkowie*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Łódź, 27–28 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Łódź, Uniwersytet Łódzki.

3. ***Rok 1956. Doświadczenia Polaków i Węgrów***, Łódź, 27 czerwca 2011 r.

4. ***Sowiecki system obozów i więzień. Forma represji politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w pierwszej połowie XX wieku*** – międzynarodowa konferencja naukowa Łódź, 3–4 listopada 2011 r. Organizator: Oddział IPN w Łodzi.

5. ***Z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych***, Łódź, 1 marca 2011 r.

ODDZIAŁ IPN POZNAŃ

1. ***Arcybiskup poznański Walenty Dymek – życie i dzieło*** – konferencja naukowa, Poznań, 22 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Poznań, Kuria Metropolitarna w Poznaniu, Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu.

2. ***Konferencja polskich muzeów historycznych***, Gniezno – Poznań, 20–22 czerwca 2011 r. Organizatorzy: OBEP Poznań, Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.

3. ***Niezależne Zrzeszenie Studentów w Poznaniu w oczach historyków i uczestników wydarzeń*** – panel dyskusyjny, Poznań, 24 lutego 2011 r.

4. ***Od stanu wojennego do okrągłego stołu. „Solidarność" i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1981–1989*** – konferencja naukowa, Poznań, 8–9 grudnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Poznań, Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu, Wielkopolskie Archiwum „Solidarności", ZR NSZZ „Solidarność" Wielkopolska.

5. ***Opór społeczny, opozycja demokratyczna i „Solidarność" na Ziemi Nowosolskiej w latach 1976–1989*** – konferencja naukowa, Nowa Sól, 13 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Poznań, Stowarzyszenie Represjonowanych w PRL Ziemi Lubuskiej, Muzeum Miejskie w Nowej Soli.

6. ***Poznański Czerwiec 1956. Bunt i pamięć*** – konferencja naukowa, Poznań, 22 czerwca 2011 r.

7. ***Wierni do końca. O Poznańskiej piątce męczenników II wojny światowej*** – konferencja naukowa, Ląd, 14 października 2011 r. Organizatorzy, OBEP Poznań, Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Lądzie, Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej.

8. ***Władze wobec Kościoła Katolickiego i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu w latach 1956–1970*** – konferencja naukowa, Paradyż, 28 października 2011 r.

ODDZIAŁ IPN RZESZÓW

1. ***Kresy południowo-wschodnie Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939–1941***, Przemyśl, 2 marca 2011 r.

2. ***Komuniści, kryptokomuniści, sowieccy poputczycy w II RP. Ludzie, struktury, działalność***, Rzeszów, 30 listopada – 2 grudnia 2011 r.

3. ***W ramach obchodów 30. rocznicy podpisania porozumień rzeszowsko-ustrzyckich*** – sesja popularnonaukowa, Ustrzyki Dolne, 20 marca 2011 r.

4. ***Wychowanie do patriotyzmu w nauczaniu Prymasa Tysiąclecia***, Myczkowce 1, 29 października 2011 r.

ODDZIAŁ IPN SZCZECIN

1. ***Nad Odrą i Bałtykiem. Myśl zachodnia: twórcy – koncepcje – realizacja do 1989 roku*** – ogólnopolska konferencja naukowa, Szczecin, 21–22 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Szczecin, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

2. ***Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. NSZZ „Solidarność" Pomorza Zachodniego na tle ogólnopolskim*** – ogólnopolska konferencja naukowa, Szczecin, 16–17 czerwca 2011 r.

3. ***Ruch Młodzieży Niezależnej*** – konferencja popularnonaukowa, Gorzów Wielkopolski, 7 listopada 2011 r.

4. ***Stan wojenny w Szczecinie*** – sesja popularnonaukowa, Szczecin, 8 grudnia 2011 r.

5. ***Stosunki polsko-żydowskie w XX wieku jako problem społeczny i dydaktyczny*** – konferencja edukacyjna, Szczecin, 19 kwietnia 2011 r.

6. ***Szczecin – codzienność miasta jego mieszkańców*** – IV konferencja edukacyjna, Szczecin, 9 grudnia 2011 r.

ODDZIAŁ IPN WARSZAWA

1. ***Czerwiec 1976 – spojrzenie po 35 latach*** – konferencja popularnonaukowa, Płock, 13 czerwca 2011 r.

2. ***Jan Józef Lipski z perspektywy XXI wieku*** – konferencja naukowa, Warszawa, 19 września 2011 r. Organizatorzy: OBEP Warszawa, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, Uniwersytet Warszawski.

3. ***PRL na talerzu*** – konferencja z cyklu „Życie codzienne w PRL" – konferencja popularnonaukowa, Warszawa, 4 czerwca 2011 r.

4. ***Polskie Państwo Podziemne*** – konferencja popularnonaukowa, Warszawa, 25 października 2011 r.

5. ***Warszawa niepokonana. Antysystemowe formy oporu w stolicy (1980–1989)*** – konferencja naukowa, Warszawa, 8–9 grudnia 2011 r.

ODDZIAŁ IPN WROCŁAW

1. ***Głogów w latach 1945–1990. Z najnowszych dziejów miasta*** – konferencja naukowa, Głogów, 12 grudnia 2011 r. Organizatorzy: OBEP Wrocław, Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Głogowie.

2. ***Kresy – wspólne dziedzictwo (w aspekcie językowo-kulturowym)*** – międzynarodowa konferencja naukowa, Wrocław, 19–21 października 2011 r. Organizatorzy: OBEP Wrocław, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.

3. ***Między propagandą a rzeczywistością. Oddział Franciszka Olszówki, ps. „Otto" w Pisarzowicach koło Sycowa*** – sesja naukowa, Wrocław, 4 czerwca 2011 r.

4. ***Wojsko w Polsce Ludowej*** – konferencja naukowa, Wrocław, 24–25 listopada 2011 r. Organizatorzy: OBEP Wrocław, Wydział Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego.

Kluby historyczne
im. gen. Stefana Roweckiego „GROTA”
w roku 2011

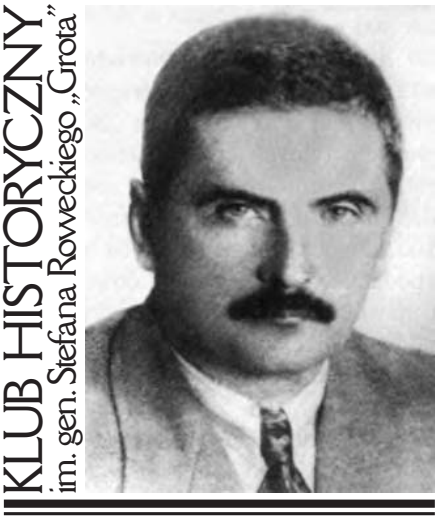

BIAŁYSTOK
BRZEG
GŁOWNO
GORZÓW WIELKOPOLSKI
KALISZ
KATOWICE
KOSZALIN
KRAKÓW
LUBLIN
ŁÓDŹ
OPOLE
PABIANICE
PIOTRKÓW TRYBUNALSKI
POZNAŃ
PUŁAWY
RADOM
RZESZÓW
SIERADZ
SKIERNIEWICE
SZCZECIN
TOMASZÓW MAZOWIECKI
TRÓJMIASTO
WARSZAWA
WARSZAWA-BIAŁOŁĘKA
WIELUŃ
WROCŁAW

ZAŁĄCZNIK NR 5: SPOTKANIA KLUBÓW IM. GEN. STEFANA ROWECKIEGO „GROTA" W ROKU 2011

Białystok			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
14 II 2011	„Soviet Story"		Projekcja filmu *Soviet Story* w reż. Edvina Snore'a
1 III 2011	„W godzinie próby. Żołnierze podziemia niepodległościowego w Białostockiem po 1944 roku i ich losy"	Justyna Gogolewska, Anna Chmielewska	Promocja albumu IPN *W Godzinę próby*
13 IV 2011	„Zapomniana Odyseja"		Projekcja filmu *Zapomniana Odyseja* w reż. Jagny Wright
27 V 2011	Bieg rtm. Pileckiego		Pokaz filmowy zorganizowany przez uczniów XI LO w Białymstoku. Organizacja zawodów sportowych dla szkół ponadgimnazjalnych
21 VI 2011	„Zbrodnia katyńska"		Pokaz filmów o tematyce katyńskiej
18 XI 2011	„Enigma"	Henryk Rembiszewski	
Brzeg			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 I 2011	„Młodzież polska na szlaku Andersa"	Przemysław Stojakowski	
23 II 2011	„Ezehiel Łoś ps. »Ikwa«. Zapomniany cichociemny"	Wiktor Krzewicki	
23 III 2011	„Powstanie Armii Krajowej"	Marek Ściślak	Prelekcji towarzyszyła prezentacja wystawy „Żołnierze Polski Walczącej", przygotowanej przez brzeskie koło ŚZŻAK
28 IV 2011	„Brieg-Pampitz – filia obozu koncentracyjnego Gross-Rosen"	Aleksandra Kobielec	
1 VIII 2011	Uroczyste zapalenie zniczy przed obeliskiem w Pępicach; uroczysta msza św. w kościele św. Mikołaja		67. rocznica wybuchu powstania warszawskiego
28 IX 2011	„Losy żołnierzy Armii Krajowej w sowieckich łagrach"	kpt. Krzysztof Werner	
Głowno			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
28 XI 2011	„Kresy Wschodnie RP po 17 września 1939 r."	prof. dr hab. Albin Głowacki	Spotkanie inauguracyjne
13 XII 2011	„Kościół łódzki w stanie wojennym"	Przemysław Stępień	

Gorzów Wielkopolski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
13 I 2011	„Epizody z walki o przetrwanie, czyli Sprawiedliwi wśród Narodów Świata”	Paweł Knap	
23 II 2011	„Pomiędzy polityką korienizacji a terrorem. Ludność polska na Ukrainie Sowieckiej w latach trzydziestych XX wieku”	Magdalena Semczyszyn	
23 III 2011	„Żołnierze wyklęci – Zdzisław Broński »Uskok«”	Michał Ruczyński	
21 IV 2011	„Listy stamtąd. Listy do i od oficerów polskich zamordowanych w zbrodni katyńskiej”	Grzegorz Czapski	
31 V 2011	„Wydawnictwa bezdebitowe w Polsce”	Marta Marcinkiewicz	
27 IX 2011	„Plan 6-letni na Ziemiach Zachodnich”	Paweł Szulc	
6 X 2011	„Samoobrona Polaków podczas rzezi wołyńskiej w 1943 r.”	Michał Ruczyński	
15 XI 2011	„Ruch Młodzieży Niezależnej”	dr Zbigniew Syska	
22 XI 2011	„Marek Adamkiewicz – szkic do portretu opozycjonisty”	Michał Siedziako	
Kalisz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
24 I 2011	„Admirał Józef Unrug – dowódca floty, obrońca Wybrzeża 1939”	Mariusz Borowiak	
21 II 2011	„Zbrodnie OUN-UPA na Wołyniu w latach okupacji”	dr Edward Horoszkiewicz	Fragmenty książki dr Horoszkiewicza czytał kaliski aktor Maciej Grzybowski
14 III 2011	„Żołnierze wyklęci na terenie Wielkopolski, w tym Oddział »Groźnego«”	mjr Tadeusz Michalski	
4 IV 2011	„Wspomnienia z działalności konspiracyjnej w polskim podziemiu w czasie II wojny światowej”	dr Józef Suda	
16 V 2011	„Alfred Nowacki i jego współpracownicy we wspomnieniach”	dr Jarosław Dolat	
6 VI 2011	„Robotnicy wyszli na ulice poznańskie – Czerwiec 1956”	Bartosz Kuświk	Projekcja filmu *Wizja lokalna*
13 IX 2011	„Oddział Wydzielony WP mjr. Henryka Dobrzańskiego »Hubala«”	dr Tomasz Domański	
24 X 2011	„Ksiądz Stanisław Piotrowski, duchowny, harcerz, żołnierz Armii Krajowej, działacz społeczny”	Paweł Pawlaczyk	
14 XI 2011	„Uciekinierzy z PRL”	Marcin Niedurny	

16 XII 2011	„Proces wytoczony Polsce. Leopold Okulicki, Jan Stanisław Jankowski i inni przywódcy Polski Podziemnej przed sądem moskiewskim”	dr Sławomir Kalbarczyk	
Katowice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
23 II 2011	„Górny Śląsk w 1945 r.”; „Walki o Górny Śląsk w styczniu 1945 roku”; „Wyzwolenie Katowic w styczniu 1945 roku. Oswobodzenie i ewakuacja KL Auschwitz”; „Polska i Górny Śląsk po 1945 roku. Wyzwolenie czy nowa okupacja?”	Bartłomiej Warzechadr Grzegorz Bębnik Andrzej Krzystyniak	
Koszalin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
28 I 2011	„Ostatni generałowie II Rzeczypospolitej – współtwórcy Polski niepodległej”	ppłk. dr Wojciech Grobelski	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna sylwetek generałów: M. Boruty-Spiechowicza, W. Orlika-Rueckemanna, C. Jarnuszkiewicza
24 II 2011	„Inwigilacja bp. Ignacego Jeża”	ks. dr. Tadeusz Ceynowa	
31 III 2011	„Stanisław Mikołajczyk”	Jarosław Palicki	Prezentacja multimedialna oparta na spektaklu *O prawo głosu* Sceny Faktu TVP z 2009 r.
16 V 2011	„Ludność polska na Ukrainie Sowieckiej w latach 20. i 30.”	Magdalena Semczyszyn	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna
28 VI 2011	„Samoobrona Polaków podczas rzezi wołyńskiej w 1943 r.”	Michał Ruczyński	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna
27 IX 2011	„Krwawa niedziela w Bydgoszczy. Spór historyków”	Paweł Majewicz	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna
18 XI 2011	„Wokół akcji »Synteza«. Działalność wywiadowcza Polaków wobec fabryki benzyny syntetycznej w Policach (1941–1945)”	Paweł Knap	
12 XII 2011	„Koszalin 1950–1976. Historia na nowo odkryta”	Danuta Szewczyk i inni	Otwarcie wystawy stałej w Delegaturze IPN w Koszalinie
Kraków			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
18 IV 2011	„16. pułk piechoty Ziemi Tarnowskiej”	dr Teodor Gąsiorowski	
12 V 2011	„Wokół zamachu na Jana Pawła II”	Roksana Szczęch	
31 V 2011	„Podziemie antykomunistyczne w Polsce”	dr Jarosław Szarek	Pokaz filmu *Żołnierze Wyklęci* z cyklu *Z archiwum IPN*

14 VI 2011	„Losy Polaków na Syberii”	dr Teodor Gąsiorowski	Otwarcie wystawy *Polacy na Syberii*
29 IX 2011	„30. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce”	prok. Piotr Stawowy, dr Jarosław Szarek, Monika Komaniecka, Wojciech Marchewczyk	Sesja naukowa

Łódź

Data	Tematyka spotkania	Prelegent	Informacje dodatkowe
25 I 2011	„Józef – Josek Mützenmacher – prowokator, który »rozbił« KPP”	dr Bogdan Gadomski	
15 II 2011	„Zapomniany Katyń – w 75. rocznicę zbrodniczej likwidacji więzień kresowych przez NKWD”	Antoni Galiński	
22 II 2011	„Odyseja Skarbu RP – losy złota Banku Polskiego 1939–1950”	prof. dr hab. Wojciech Rojek	
9 III 2011	„Rola Polaków w złamaniu kodów Enigmy”	dr Marek Grajek	
19 IV 2011	„Jan Kowalewski – łodzianin, którzy zatrzymał bolszewicką Rosję”	prof. nadzw. dr hab. Grzegorz Nowik	
17 V 2011	„»Operacja Sejm« 1944–1946 – w pierwszą rocznicę śmierci Feliksa Milana, współzałożyciela Klubu »Grota« w Łodzi”	Wojciech Marciniak	
1 VI 2011	„Sytuacja Kościoła rzymsko-katolickiego na Wołyniu w latach 1939–1945”	dr Leon Popek	Prezentacja wystawy *Martyrologium duchowieństwa wołyńskiego – ofiar zbrodni nacjonalistów ukraińskich w czasie II wojny światowej*
9 IX 2011	„Brygady Kawalerii: Kresowa i Wołyńska w działaniach osłonowych Armii Łódź w 1939 r.”	dr Zdzisław Kościański	
11 X 2011	„Spóźniona aliancka misja – operacja »Freston« (XII 1944–I 1945)”	Zbigniew Zieliński	
15 XI 2011	„Czwarty Cmentarz Katyński – Bykownia koło Kijowa”	prof. dr hab. Andrzej Kola	
20 XII 2011	„Polskie Państwo Podziemne przed sądem moskiewskim”	Jacek Pawłowicz	

Opole

Data	Tematyka spotkania	Prelegent	Informacje dodatkowe
18 I 2011	„Dziedzictwo Kresów”	kpt. Krzysztof Werner	Spotkanie ze świadkiem historii – żołnierzem AK, członkiem ŚZŻAK
28 III 2011	Spotkanie filmowe Klubu. Pokaz filmu „Generał Nil” w reż. Ryszarda Bugajskiego		Pokaz dla uczniów szkół średnich; przed filmem prelekcja wprowadzająca w temat

31 V 2011	„Powstania Śląskie i Plebiscyt”	ks. prałat Zygmunt Nabzdyk	Spotkanie ze świadkiem historii – synem łączniczki i sanitariuszki walczącej w III Powstaniu Śląskim pod Górą św. Anny w 90. rocznicę wybuchu III Powstania Śląskiego
27 IX 2011	„Polskie Państwo Podziemne jako przejaw dążenia do wolności”	prof. dr hab. Krzysztof Kawalec	
22 XI 2011	„Wspomnienia żołnierza gen. Maczka”	Józef Wojdyła	Spotkanie ze świadkiem historii
13 XII 2011	„13 grudnia w mojej pamięci”	Danuta Schetyna	Spotkanie ze świadkiem historii – por. rez. ŚZŻAK
15 XII 2011	„Wspomnienia internowanego działacza Solidarności”	Jan Całka	Spotkanie ze świadkiem historii – internowanym działaczem podziemnej Solidarności
Pabianice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
26 I 2011	„Obóz – więzienie na Radogoszczu”	Antoni Galiński	
16 II 2011	„Żołnierz wolności – Antoni Purtal 1895–1943”	Romuald Kaczmarek	
16 III 2011	„Skrytobójcze mordy na księżach w latach 80.”	dr Piotr Łysakowski	
20 IV 2011	„Stanisław Kaszyński wobec zagłady Żydów w obozie w Chełmnie nad Nerem”	Dorota Siepracka	
18 V 2011	„Problem mniejszości narodowych w Pabianicach po II wojnie światowej”	prof. dr hab. Leszek Olejnik	
15 VI 2011	„Cenzura PRL”	dr Zbigniew Romek	
21 IX 2011	„Zbrodnie Luftwaffe w regionie łódzkim we wrześniu 1939 r.”	Artur Ossowski	
26 X 2011	„Z komunistycznej partyzantki do UB. Mieczysław Moczar na czele WUBP w Łodzi”	prof. dr hab. Krzysztof Lesiakowski	
17 XI 2011	„Dowódcy Konspiracyjnego Wojska Polskiego przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Łodzi”	dr Tomasz Toborek	
14 XII 2011	„Władze – Kościół – „Solidarność” 1980–1989”	dr Elżbieta Wojcieszyk	
Piotrków Trybunalski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
12 I 2011	Druga rocznica śmierci gen. Elżbiety Zawadzkiej „Zo”	Artur Ossowski	Projekcja filmu Marka Widarskiego *Elżbieta Zawadzka. Miałam szczęśliwe życie* z wprowadzeniem „»Cichociemni w spódnicy« – żołnierz konspiracji gen. Elżbieta Zawadzka”, Bujny, Zespół Szkół Rolniczych

12 I 2011	„Nielegalne organizacje młodzieżowe i ich retoryka antykomunistyczna w świetle akt Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Łodzi”	Artur Ossowski	
25 II 2011	„Trybunał Konstytucyjny: kompetencje i orzecznictwo w ostatnich latach”	prof. dr hab. Andrzej Rzepliński	Opoczno, Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego
25 II 2011	„Proces gen. Augusta Emila Fieldorfa »Nila«”	prof. dr hab. Andrzej Rzepliński	Z okazji 58. rocznicy wykonania wyroku śmierci
10 III 2011	„Nie tylko Katyń – jeńcy polscy w obozach pracy ZSRR 1939–1941”	prof. dr hab. Albin Głowacki	Wolbórz, Zespół Szkół Rolniczego Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
17 III 2011	Prezentacja książki *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*	Paweł Kowalski, Grzegorz Nawrot	Prezentacja oferty edukacyjnej OBEP IPN w Łodzi
14 IV 2011	„Piotrkowska społeczność żydowska”	Anna Rzędowska	Z okazji Dnia Pamięci o Holokauście. Projekcja filmu Ewy Szprynger *Już nie ma tych miasteczek* oraz filmu Kamy Veymont *Hotel Polski*
12 V 2011	„Ochotnik do Auschwitz – rotmistrz Witold Pilecki”	dr Adam Cyra	Piotrków Trybunalski, Instytut Historii UJK Filia w Piotrkowie Tryb.
12 V 2011	„Ochotnik do Auschwitz – rotmistrz Witold Pilecki”	dr Adam Cyra	Piotrków Trybunalski, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1
13 V 2011	Konkurs historyczny dla uczniów szkół ponadgimnazlanych „Gloria Victis – życie i działalność rotmistrza Witolda Pileckiego”		
25 V 2011	„Gloria Victis – sylwetka rotmistrza Witolda Pileckiego”	Sebastian Wojtaś	Projekcja filmu Tadeusza Pawlickiego pt. *Skazany na nieistnienie*
9 VI 2011	Spotkanie poświęcone muzyce niezależnej w Polsce Ludowej	dr Tomasz Toborek, Paweł Perzyna	
8 IX 2011	Sesja popularnonaukowa „Wojna i okupacja niemiecka w Sulejowie 1939–1945”	Krzysztof Bojarczuk, dr Jan Góral, Antoni Galiński, Adam Sitarek	Sulejów, Miejski Ośrodek Kultury
20 X 2011	„Narodowość kadr Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego”	dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	
16 XI 2011	„Zagadka kapitana »Z 24«. Rozpracowanie Konspiracyjnego Wojska Polskiego w 1946 r. przez Informację Wojskową”	dr Jerzy Bednarek	
18 XII 2011	Warsztaty dla nauczycieli „Wykorzystanie gier edukacyjnych IPN w szkole”	Paweł Kowalski, Artur Ossowski	
Poznań			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
22 II 2011	„Obozy pracy przymusowej dla Żydów”	dr Anna Ziółkowka	Pokaz filmu *Stadion*

26 IX 2011	„Siatka wywiadowcza Wojskowej Służby Kobiet”	Aleksandra Pietrowicz	Pokaz filmów Jacka Kubiaka i Janusza Zemera z cyklu *Warthegau* oraz *Wypędzeni 1939*; prezentacja najnowszego numeru *Biuletynu IPN*
30 XI 2011	„Germanizacja dzieci jako część budowy nowego człowieka przez nazistów”	Przemysław Sypniewski	Pokaz filmu Jacka Kubiaka *Skradzione dzieciństwo*
Puławy			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
26 I 2011	„Powstanie styczniowe na Powiślu Puławskim”	Sławomir Pać	
23 II 2011	„Czy Polska rosła w siłę, a ludziom żyło się dostatniej? Rzecz o gospodarce PRL”	dr Andrzej Zawistowski	
1 III 2011	Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Akcja ulotkowa.		
4 VI 2011	Rajd Śladami „Orlika” i „Zapory”.		Klub był współorganizatorem
29 IX 2011	„Drugi Katyń w Puławach – rzecz o Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Puławach”	Sławomir Pać	
27 X 2011	„Morderstwa sądowe na żołnierzach podziemia niepodległościowego. Prawne i społeczne aspekty sądowego terroru władzy ludowej”	mec. Przemysław Jarnicki	
2 XI 2011	Uczczenie przez członków Klubu i młodzież pamięci ofiar reżimu komunistycznego przy dawnej siedzibie UB w Puławach.		
11 XI 2011	Złożenie przez Zarząd Klubu kwiatów przy pomniku poległych członków POW w Puławach.		
17 XI 2011	„»Marzenie o Wolnej i Niepodległej...«. Porucznik Franciszek Jaskulski »Zagończyk«”	dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki	
26 XI 2011	Wycieczka dla młodzieży do Muzeum Powstania Warszawskiego	Prowadzący: Michał Durakiewicz	
8 XII 2011	„Konfederacja Polski Niepodległej na Lubelszczyźnie w latach 1979–1989”	Piotr Opozda	
Radom			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
14 I 2011	„Działalność NKWD w Polsce w latach 1944–1945”	dr Andrzej Chmielarz	Spotkanie inauguracyjne
4 III 2011	„Radomskie Gestapo w walce z polskim ruchem oporu w latach 1939–1945”	dr Sebastian Piątkowski	

25 III 2011	„Żołnierze Wyklęci”		Pokaz filmów dokumentalnych *Żubryd* oraz *Orlik* – zrealizowanych w ramach serii *Z archiwum IPN*
18 IV 2011	„Kielecczyzna w grobach Katynia”	Marek Jończyk	
13 V 2011	„Rotmistrz Witold Pilecki (1901–1948)”	Jacek Pawłowicz	
17 VI 2011	„Żołnierze Wyklęci”		Pokaz filmów dokumentalnych *Śladami Brygady Świętokrzyskiej* oraz *Ksiądz Stanisław Domański* – zrealizowanych w ramach serii *Z archiwum IPN*
29 VII 2011	„Zapomniane mogiły. Radomskie miejsca masowych straceń z lat 1939–1945”	dr Sebastian Piątkowski	
16 IX 2011	„Młodzież w PRL”	dr hab. Marek Wierzbicki	
28 X 2011	„Niemiecka akcja policyjno-wojskowa przeciwko Oddziałowi Wydzielonemu WP mjr. Henryka Dobrzańskiego »Hubala«”	dr Tomasz Domański	
4 XI 2011	„Henryk Dobrzański »Hubal«”	Jacek Lombarski	Spotkanie z autorem książki *Major Hubal – legendy i mity*
16 XII 2011	„Michniów. Zbrodnia bez przedawnienia”	Katarzyna Jedynak	
Rzeszów – Klub im. ppłk. Łukasza Cieplińskiego			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
10 I 2011	„Pomoc udzielana przez Polaków ludności żydowskiej na terenie Rzeszowszyzny w okresie 1939–1945”	Edyta Adamczyk-Pluta	Pokaz filmu *Rodzina Kowalskich*
18 III 2011	„Tam był nasz dom. Wspomnienia Kresowian”. Prezentacja książki Z. Wawszczaka	Zbigniew Wawszczak	Poza autorem udział w spotkaniu wzięli dr Władysław Grzebyk i Józef Dalecki – bohaterowie książki, oraz uczennice IV LO w Rzeszowie, które zaprezentowały zebranym krótki program artystyczno literacki poświęcony omawianej tematyce
28 V 2011	„Gen. Władysław Sikorski – żołnierz i polityk”	dr Jerzy Majka	Wykład uzupełniony pokazem unikatowych zdjęć generała zgromadzonych przez prelegenta
05 XII 2011	„Wspomnienia Haliny Bazylewskiej – łączniczki AK”	Halina Bazylewska	
Sieradz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2011	„Styczeń 1945 w Regionie Łódzkim”	dr Joanna Żelazko	Wystąpieniu towarzyszyła prezentacja multimedialna z fotografiami ukazującymi Łódź w omawianym okresie

28 II 2011	„Los dziecka deportowanego do Generalnej Guberni”	Zbigniew Boras	
21 III 2011	„Konspiracja antyhitlerowska w więzieniach w Kraju Warty”	płk. Krystian Bedyński	Wystąpieniu towarzyszyła prezentacja multimedialna z fotografiami strażników więziennych
08 IV 2011	„Profesor Hanna Szwarc – żołnierz wywiadu AK, twórczyni Uniwersytetu Trzeciego Wieku”	Piotr Jaworski	
27 V 2011	„Sieradzanie wobec powstań śląskich”	Józef Szubzda	Wystąpieniu towarzyszyła prezentacja multimedialna fotografii ukazujących powstańców śląskich
10 VI 2011	„Niezależna muzyka rockowa w PRL”	dr Tomasz Toborek	Wystąpieniu towarzyszyła prezentacja multimedialna „Jarocin w obiektywie bezpieki”
01 VIII 2011	„Życiorys ks. Apolinarego Leśniewskiego”	Jerzy Kowalski	Spotkanie przy grobie ks. Apolinarego Leśniewskiego w 67. rocznicę wybuchu powstania warszawskiego
12 VII 2011	„Niezależna muzyka rockowa w PRL”	dr Tomasz Toborek	Spotkanie zorganizowane w Zakładzie Karnym w Sieradzu. Wystąpieniu towarzyszyła prezentacja multimedialna „Jarocin w obiektywie bezpieki”
16 IX 2011	„Bitwa pod Wizną”	Dariusz Szymanowski	Wykład połączony w projekcją filmu w reż. Leszka Wiśniewskiego *Polskie Termopile*
28 X 2011	„Poznański Czerwiec 1956”	Karolina Bittner	Wykład połączony z projekcją filmu w reż. Krzysztofa Magowskiego *Poznańskie Powstanie 1956*
28 X 2011	„Poznański Czerwiec 1956”	Karolina Bittner	Spotkanie zorganizowane w Zakładzie Karnym w Sieradzu. Wykład połączony z projekcją filmu w reż. Krzysztofa Magowskiego *Poznańskie Powstanie 1956*
25 XI 2011	„Z dziejów komunistycznego wywiadu. Casus Bogusława Hrynkiewicza i Mariana Spychalskiego (1940–1944)”	Robert Spałek	
14 XII 2011	„Metody pracy cenzury w PRL”	dr hab. Zbigniew Romek	Wykład zilustrowany był prezentacją multimedialną
Skierniewice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
23 II 2011	„Dlaczego musimy pamiętać o porozumieniach jałtańskich?”	prof. dr hab. Paweł Chmielewski	
1–13 III 2011	Prezentacja wystawy IPN „Pro i kontra. Młodzież w Polsce Ludowej”		
24 III 2011	„Młodzież w PRL”	dr hab. Marek Wierzbicki	

15 IV 2011	„Zbrodnia Katyńska – pamięć i propaganda”	dr Joanna Żelazko	
11 V 2011	„Obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau”	dr Adam Cyra	
17–27 V 2011	Prezentacja wystawy „Pro i kontra. Młodzież w Polsce Ludowej”		
15 VI 2011	„Cenzura PRL”	dr Zbigniew Romek	
22 IX 2011	„Zagadka kapitana »Z 24«. Rozpracowywanie Konspiracyjnego Wojska Polskiego w 1946 r. przez Informację Wojskową”	dr Jerzy Bednarek	
27 X 2011	„Stosunki polsko-czechosłowackie w latach 30. XX wieku – próba bilansu”	dr Sebastian Pilarski	
24 XI 2011	„PSL w latach 1945–1949”	dr Anna Olczak	
15 XII 2011	„Narodowe Siły Zbrojne”	Alicja Wachnianin-Męcina	
Szczecin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
20 I 2011	„Epizody z walki o przetrwanie, czyli Sprawiedliwi wśród Narodów Świata”	Paweł Knap	
24 II 2011	„Szczeciński Klub Katolików. Korzenie, ludzie i działalność w latach 1980–1989”	Michał Siedziako	
17 III 2011	„Ludność polska na Ukrainie sowieckiej w latach 20. i 30. XX w.”	Magdalena Semczyszyn	
14 IV2011	„Niemiecki aparat represji na obszarze dystryktu warszawskiego 1939–1945. Organizacja – metody działania – kadry”	dr Maciej Maciejowski	
12 V 2011	„Zbrodnia w Ponarach”	dr Monika Tomkiewicz	Prezentacja projektu Pomnika Pamięci Młodzieży Wileńskiej; pokaz filmu dokumentalnego *Ponary – relacje świadków*
14 VI 2011	„Samoobrona Polaków podczas rzezi wołyńskiej”	Michał Ruczyński	Pokaz filmu dokumentalnego *Zapomnij o Kresach* w reż. Jana Łukasika; spotkanie z Adamem Szelągowskim, scenarzystą filmu
08 IX 2011	„Proces gen. Augusta Emila Fieldorfa »Nila«”	prof. Andrzej Rzepliński	
24 X 2011	„Codzienność w partyzantce”	Michał Ruczyński	
24 XI 2011	„Pomorze Zachodnie po 1945 r. Między strachem a nadzieją”	dr Radosław Ptaszyński	
05 XII 2011	„Problemy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w przygotowaniu i realizacji amnestii w 1945 i 1947 r.”	Przemysław Gasztold-Seń	

Tomaszów Mazowiecki			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
15 IX 2011	„Nieznane miejsce zbrodni katyńskiej – Bykownia koło Kijowa”	dr hab. Andrzej Kunert	Posiedzenie inauguracyjne
29 IX 2011	Nadanie Młodzieżowemu Domowi Kultury w Tomaszowie Maz. imienia rotmistrza Witolda Pileckiego	Sebastian Wojtaś	Otwarcie wystawy *Rotmistrz Witold Pilecki* opracowanej przez Dolnośląską Inicjatywę Historyczną oraz odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej rotmistrzowi Pileckiemu
11 X 2011	Warsztaty historyczne dla młodzieży na temat powstania warszawskiego	dr Karol Mazur	
25 X 2011	Spotkanie informacyjne z tomaszowskimi nauczycielami historii i wiedzy o społeczeństwie; prezentacja działalności archiwalnej, edukacyjnej i wydawniczej IPN Oddział Łódź	dr Sebastian Pilarski, dr Tomasz Toborek	Zebrani nauczyciele otrzymali materiały edukacyjne przygotowane przez IPN
26 X 2011	Posadzenie 20 Dębów Pamięci upamiętniających osoby związane z Tomaszowem Maz. i zamordowane przez Sowietów w Katyniu, Charkowie i Twerze w 1940 r. Dęby zostały posadzone przy wszystkich tomaszowskich szkołach w ramach projektu „Katyń… ocalić od zapomnienia”	Sekretarz Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa Andrzej Cewiński; Paweł Krawczyk ze Stowarzyszenie „Parafiada” w Warszawie, koordynator projektu „Katyń… ocalić od zapomnienia”.	Złożenie wiązanek kwiatów na Cmentarzu Wojennym w Tomaszowie Maz.
22 XI 2011	„Postawy młodzieży w Polsce Ludowej”	dr. hab. Marek Wierzbicki	Otwarcie wystawy „Pro i kontra. Młodzież w Polsce Ludowej”
06 XII 2011	„30. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce z perspektywy Tomaszowa Maz.”	Zygmunt Augustyniak	
Trójmiasto			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegenci**	**Informacje dodatkowe**
8 II 2011	„Wileńscy dowódcy Armii Krajowej”	dr hab. Piotr Niwiński	Wykład otwarty w auli Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego – dla uczczenia 60. rocznicy śmierci mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, Antoniego Olechnowicza „Pohoreckiego”, Lucjana Minkiewicza „Wiktora” i por. Gracjana Fróga „Szczerbca” oraz innych dowódców powojennego podziemia niepodległościowego z Wileńszczyzny
13 IV 2011	„»To nie byli obcy…« Stosunek ludności Pomorza do oddziałów mjr. Zygmunta Szendzielarza »Łupaszki«”	Marzena Kruk	Wykład otwarty w auli Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Relacja Jerzego Łytkowskiego, świadka wydarzeń z 1946

29 VI 2011	„Represje sowieckie wobec obywateli polskich na ziemiach wschodnich RP w 1941 r.”	dr hab. Marek Wierzbicki	Wykład otwarty w auli Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego – w 70. rocznicę zbrodni z czerwca i lipca 1941
7 IX 2011	„Starogardzka młodzieżowa »Jaszczurka« 1941–1945 – fenomen konspiracji pomorskiej”	dr hab. Bogdan Chrzanowski	Wykład otwarty w auli Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Prezentacja zdjęć i dokumentów
15 IX 2011	„»Jaszczurka« 1941–1945 – fenomen konspiracji pomorskiej”	dr hab. Bogdan Chrzanowski, Krzysztof Filip, Piotr Szubarczyk	Otwarte spotkanie w auli I LO w Starogardzie Gdańsku, skąd w większości pochodzili członkowie konspiracyjnej „Jaszczurki” (dawne gimnazjum)
27 IX 2011	„Polskie Państwo Podziemne w latach 1939–1945”	prof. dr hab. Andrzej Gąsiorowski	Wykład otwarty – w auli VIII LO w Gdańsku. Uczczenie Dnia Polskiego Państwa Podziemnego; uczestnictwo w uroczystościach pod Pomnikiem PPP w Gdańsku
10 XI 2011	„Droga do niepodległości”	dr hab. Grzegorz Berendt, dr Janusz Marszalec, mjr Waldemar Kowalski, o. Józef Wilczyński (SJ)	Uroczyste spotkanie – w Centrum Ekumenicznym Sióstr Brygidek w Gdańsku – w przeddzień Święta Niepodległości. Fragmenty filmów dokumentalnych i utworów literackich, słowo historyczne, oprawa muzyczna, wspólne śpiewanie pieśni narodowych
Warszawa			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
17 I 2011	„Ryszard Kaczorowski w służbie publicznej” panel dyskusyjny.	dr hab. Andrzej Krzysztof Kunertprof. dr hab. Adam Dobroński, dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert, Gniewomir Rokosz-Kuczyński, dr hab. Tadeusz Truskolaski, płk dr Jerzy Woźniak; prowadzenie: Jan Tarczyński	Uroczyste spotkanie Klubu poświęcone Ryszardowi Kaczorowskiemu.
24 I 2011	Spotkanie filmowe. *Jeden dzień w PRL* – reż. Maciej Drygas	Maciej Drygas	
10 II 2011	„Młodzież w PRL”	dr hab. Marek Wierzbicki	
28 II 2011	Spotkanie filmowe. *Szesnastu* – reż. Włodzimierz Dusiewicz	Włodzimierz Dusiewicz	Prezentacja albumu *Generał Leopold Okulicki „Niedźwiadek” 1898–1946* – Jacek Pawłowicz
17 III 2011	Spotkanie Klubu z sekretarzem redakcji konspiracyjnego „Biuletynu Informacyjnego” prof. dr hab. Marią Straszewską	prof. dr hab. Maria Straszewska, prof. dr hab. Tomasz Szarota	
21 III 2011	Spotkanie filmowe. *Oni szli szarymi szeregami* – reż. Mariusz Malec	Anna Jakubowska, Tadeusz Filipkowski, Mariusz Malec	

11 IV 2011	Spotkanie filmowe. *Zbrodnia katyńska* – reż. Maciej Sieński, Marek Widarski	Leszek Rysak	
28 IV 2011	„Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR w latach 1939–1941”	prof. dr hab. Albin Głowacki, dr Sławomir Kalbarczyk	
16 V 2011	Spotkanie filmowe. *Dywizja nastolatków* – reż. Alina Czerniakowska	Alina Czerniakowska	
26 V 2011	„Organizacja i działalność Oddziału II Komendy Głównej ZWZ AK”	dr Andrzej Chmielarz	
6 VI 2011	Spotkanie filmowe. *Poznańskie Powstanie 1956* – reż. Krzysztof Magowski	Krzysztof Magowski	
16 VI 2011	„Metody pracy cenzury w PRL”	dr Zbigniew Romek	
12 IX 2011	Spotkanie filmowe. *Ostatni raport* – reż. Jacek Sawicki	dr hab. Jacek Sawicki	
22 IX 2011	„Kamienie na szaniec – od Jana Kilińskiego do Powstania Warszawskiego”	dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert	
3 X 2011	Spotkanie filmowe. Zastraszyć księdza – reż. Maciej Gawlikowski	Maciej Gawlikowski, Bartłomiej Noszczak	
20 X 2011	„Drogi do Armii Krajowej 1939––1941 – panorama wojskowych organizacji konspiracyjnych”	prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski, dr Janusz Marszalec, prof. dr hab. Marek Ney-Krwawicz	
17 XI 2011	„Tradycje AK w siłach zbrojnych i służbach specjalnych RP”	dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert	
28 XI 2011	Spotkanie filmowe. „Wymarsz” – reż. Wincenty Ronisz	Przemysław Wywiał	
15 XII 2011	„Stan wojenny – spojrzenie po 30 latach”	prof. dr hab. Antoni Dudek, prof. dr hab. Jerzy Eisler	
Warszawa Białołęka			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 IV 2011	„Dowódcy Armii Krajowej”	dr Paweł Kosiński	Pokaz filmu *Niedźwiadek* w reż. Zofii i Andrzeja Kunertów z cyklu „Dowódcy AK”
12 V 2011	„Wojenne zdjęcia lotnicze a dzień dzisiejszy”	Zygmunt Walkowski	
Wieluń			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
14 II 2011	„Ekshumacje ofiar komunizmu”	dr Krzysztof Szwagrzyk	

7 III 2011	Spotkanie informacyjne z nauczycielami historii, języka polskiego i WOS na temat działalności Oddziału IPN w Łodzi i Klubu Historycznego im. gen. S. Roweckiego „Grota" w Wieluniu		
14 III 2011	„Janusz Korczak – zakładnik przeszłości – budowniczy równości"	dr Paweł Fijałkowski	
28 IV 2011	„Polskie Państwo Podziemne"	dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert	
9 V 2011	„Dlaczego zwycięskie III powstanie śląskie – w 90. rocznicę zrywu powstańczego Ślązaków"	dr Józef Musiał	Praszka, Muzeum
9 V 2011	„Dlaczego zwycięskie III powstanie śląskie – w 90. rocznicę zrywu powstańczego Ślązaków"	dr Józef Musiał	
23 V 2011	„Profesor Halina Szwarc. Żołnierz Wywiadu AK i założyciel Uniwersytetu Trzeciego Wieku"	prof. dr hab. Krzysztof Lesiakowski	
12 IX 2011	„Niemieckie przygotowania do wojny w 1939 r. w wieluńskim pasie obronnym"	Jan Książek	Praszka, Muzeum
12 IX 2011	„Niemieckie przygotowania do wojny w 1939 r. w wieluńskim pasie obronnym"	Jan Książek	
17 X 2011	„Deportacje Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku"	dr Dariusz Węgrzyn	Otwarcie wystawy IPN w Katowicach pod tym samym tytułem
29 XI 2011	„Rok 1918 na ziemi wieluńskiej"	Krzysztof Domagała	
19 XII 2011	„Grudzień 1970 w Gdyni"	prof. dr hab. Jerzy Eisler	
Wrocław			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 I 2011	„Roman Korab-Żebryk – zastępca dowódcy, a później, po śmierci Grombczewskiego »Juranda«, dowódca 1. Wileńskiej Brygady AK"	dr hab. Tomasz Balbus	
24 II 2011	„Ruta Czaplińska – żołnierz Komendy Głównej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego"	dr Joanna Hytrek-Hryciuk	
24 III 2011	„Zygmunt Szendzielarz »Łupaszka« w 50. rocznicę śmierci"	dr hab. Piotr Niwiński	
28 IV 2011	„Ryszard Kaczorowski w pierwszą rocznicę katastrofy smoleńskiej"	Sylwia Krzyżanowska, dr Jerzy Woźniak	
20–21 V 2011	Rajd pokoleń: Twierdza Kłodzka – sztolnia uranowa w Kletnie – Kopalnia w Złotym Stoku	Stanisław Wołczaski, Wojciech Trębacz, Sylwia Krzyżanowska	

26 V 2011	„Ppłk art. Bolesław Stefan Babecki – żołnierz i pionier polskości na ziemi oławskiej”	dr Tomasz Gałwiaczek	
22 IX 2011	„Ppłk Karol Piłat, żołnierz legionów, oficer WP i PSZ na Obczyźnie”	dr Jerzy Kirszak	
23–24 IX 2011	Rajd pokoleń: Twierdza Kłodzka – sztolnia uranowa w Kletnie – Kopalnia w Złotym Stoku	Stanisław Wołczaski, Wojciech Trębacz, Sylwia Krzyżanowska	
27 X 2011	„Ks. Aleksander Zienkiewicz »Wujek« – proces beatyfikacyjny”	dr Stanisław Bogaczewicz	
24 XI 2011	„Piotr Bednarz – w XXX rocznicę stanu wojennego”	dr Grzegorz Waligóra	
Zgierz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
23 III 2011	„Sowiecka okupacja Kresów Wschodnich RP w latach 1939–1941”	prof. dr hab. Albin Głowacki	Spotkanie inauguracyjne
27 IV 2011	„Zbrodnia katyńska w oczach współczesnych Rosjan”	dr Joanna Żelazko	
20 V 2011	„Generał Kazimierz Sosnkowski”	dr Jerzy Kirszak	
1 VI 2011	„Zbrodnie OUN-UPA na ludności Wołynia w 1943 r.”	dr Leon Popek	
16 VI 2011	„Harcerski ruch antykomunistyczny”	Marcin Kapusta	Projekcja filmu *Oni szli szarymi szeregami*
10 VIII 2011	„Powstanie Warszawskie po 67 latach”	dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert	
21 IX 2011	„Dowódcy Armii Łódź – gen. dyw. Juliusz Rómmel i gen bryg. Wiktor Thommee”	prof. dr hab. Henryk Stańczyk	
12 X 2011	„NSZZ »Solidarność« w regionie łódzkim w dokumentach SB 1980–1981”	dr Sebastian Pilarski	
9 XI 2011	„Młodzieżowe organizacje antykomunistyczne w okresie poprzedzającym stan wojenny”, „Współpraca Niezależnego Zrzeszenia Uczniów Szkół Średnich w Łodzi z Ruchem Młodej Polski i z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów”	Marcin Paszkowski, Dariusz Drewnicz	
7 XII 2011	„Kościół łódzki w stanie wojennym”	Przemysław Stępień	

Wydawnictwa
Instytutu Pamięci Narodowej
– Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

SPIS TREŚCI

Monografie ... 3
Polskie państwo podziemne w dokumentach ... 4
Dokumenty ... 4
Relacje i wspomnienia ... 4
Dziennikarze Twórcy Naukowcy ... 5
Z archiwum emigracji ... 5
Seria „kto ratuje” ... 5
Szkoła letnia ... 5
Periodyki IPN ... 5
Biuletyny IPN ... 6
Teki edukacyjne IPN ... 7
Publikacje oddziałowe ... 8
Białystok ... 8
Gdańsk ... 8
Katowice ... 9
Kraków (seria „Kościół w okowach”) ... 10
Kraków (II seria) ... 10
Łódź ... 10
Lublin ... 11
Poznań ... 12
Rzeszów ... 12
Szczecin ... 13
Warszawa seria „Warszawa Nie?Pokonana” ... 14
Warszawa seria „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956” ... 14
Wrocław ... 15
Varia ... 15
Materiały informacyjne ... 22
Multimedia ... 23
Portale internetowe uruchomione w roku 2011 ... 24

MONOGRAFIE

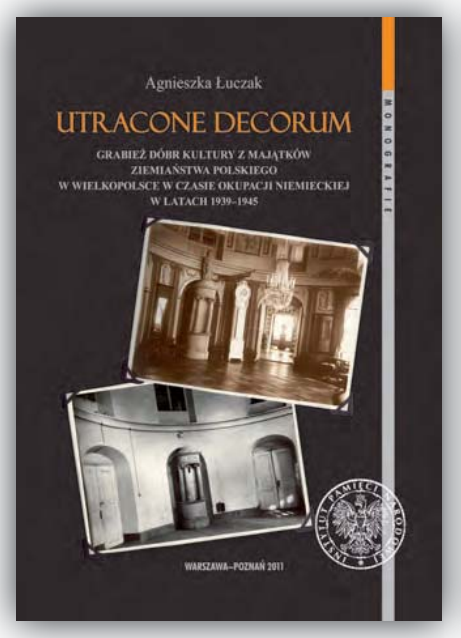
Agnieszka Łuczak
UTRACONE DECORUM
GRABIEŻ DÓBR KULTURY Z MAJĄTKÓW ZIEMIAŃSTWA POLSKIEGO W WIELKOPOLSCE W CZASIE OKUPACJI NIEMIECKIEJ W LATACH 1939–1945
MONOGRAFIE
WARSZAWA–POZNAŃ 2011

MARIUSZ ŻUŁAWNIK
POLSKA PRASA POLITYCZNO-INFORMACYJNA NA MAZOWSZU PÓŁNOCNYM W LATACH 1918–1939
MONOGRAFIE
DZIENNIK PŁOC
MŁOT i PŁUG
Tygodnik Polskiej Partji Socjalistycznej Okręgu Płockiego.
WARSZAWA 2011

KAMIL DWORACZEK
STUDENCKI KOMITET SOLIDARNOŚCI WE WROCŁAWIU 1977–1980
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2011

KONKURS NA NAJLEPSZY DEBIUT HISTORYCZNY ROKU
IMIENIA WŁADYSŁAWA POBÓG-MALINOWSKIEGO
Kamil Drzymała
Oddział partyzancki „Żbik" z Obwodu Gorlice AK
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2011
Krzysztof Kacprzak
PODZIEMIE ZBROJNE NA MAZOWSZU PÓŁNOCNYM W WALCE Z SYSTEMEM KOMUNISTYCZNYM 1945–1952
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2011
Paweł Sękowski
Polskie Stronnictwo Ludowe w Krakowie i powiecie krakowskim w latach 1945–1949
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2011

MONOGRAFIE

POLSKIE PAŃSTWO PODZIEMNE W DOKUMENTACH

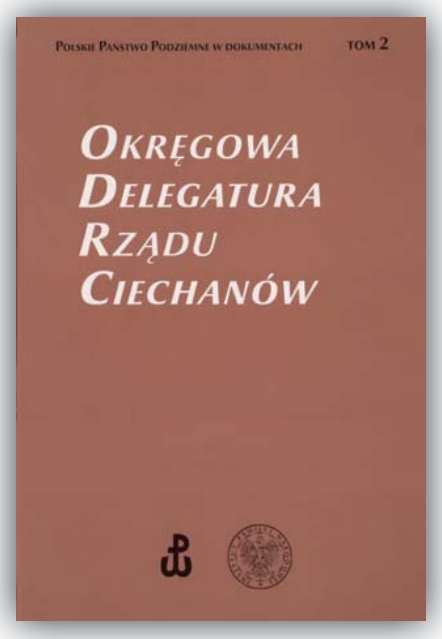

DOKUMENTY

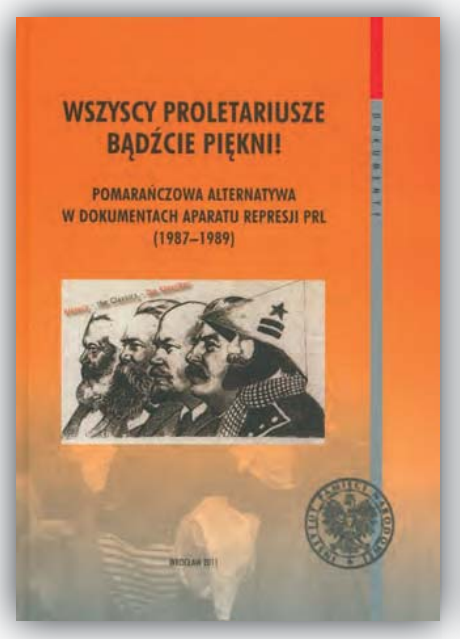

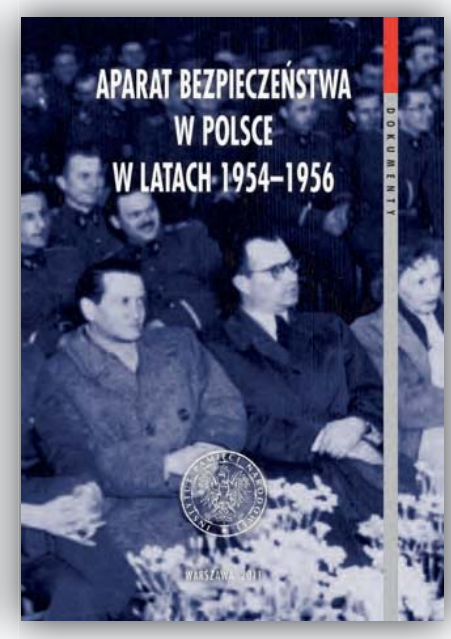

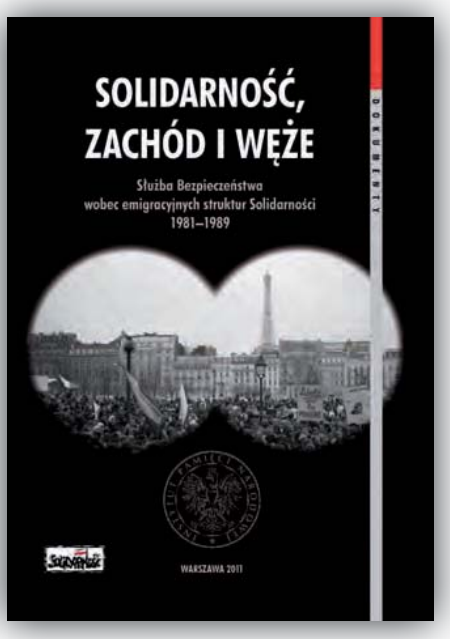

RELACJE I WSPOMNIENIA

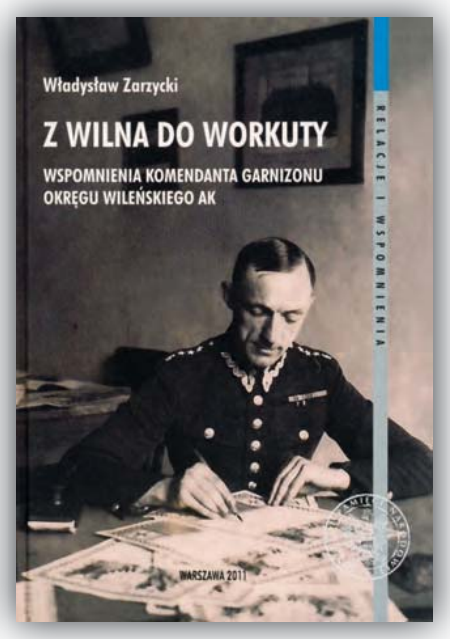

DZIENNIKARZE TWÓRCY NAUKOWCY

Z ARCHIWUM EMIGRACJI

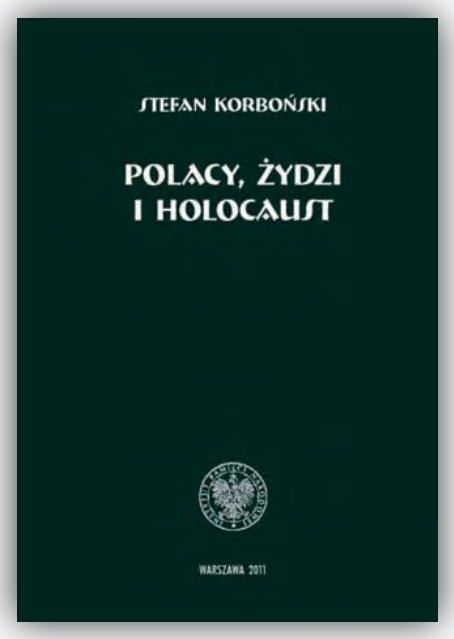

SERIA „KTO RATUJE”

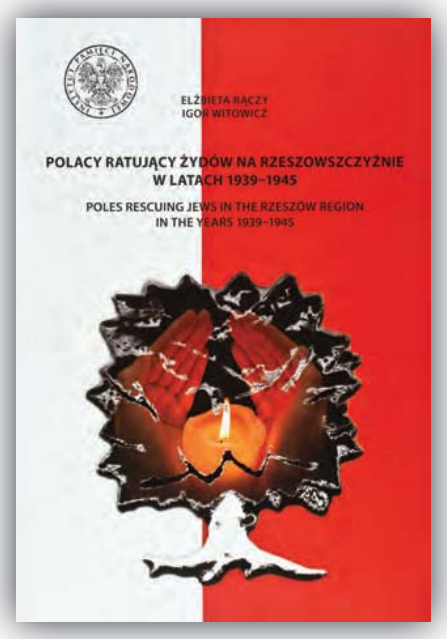

SZKOŁA LETNIA

PERIODYKI IPN

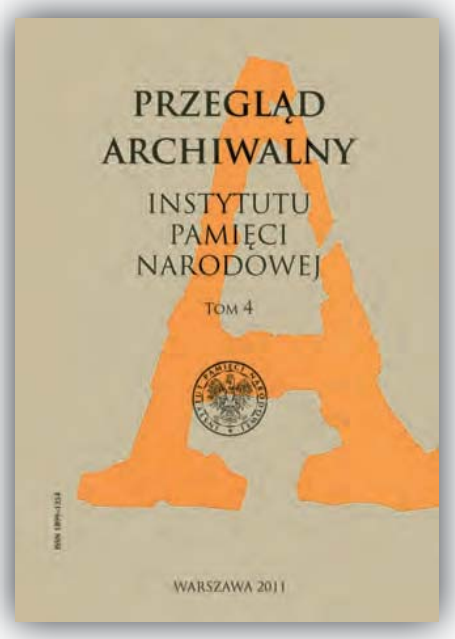

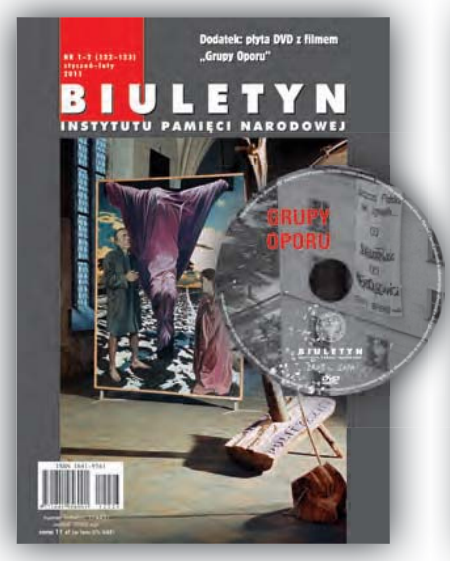
Dodatek: płyta DVD z filmem
„Grupy Oporu"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
GRUPY OPORU

Dodatek: płyta DVD z filmem
„Oskarżenie"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
OSKARŻENIE

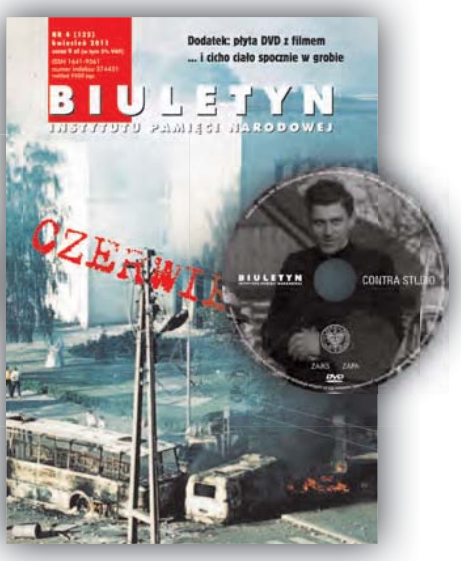
Dodatek: płyta DVD z filmem
... i cicho ciało spocznie w grobie
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
CONTRA STUDIO

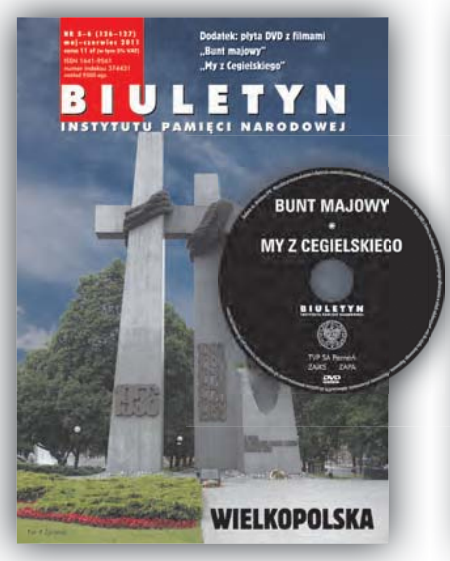
Dodatek: płyta DVD z filmami
„Bunt majowy"
„My z Cegielskiego"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
BUNT MAJOWY
MY Z CEGIELSKIEGO
WIELKOPOLSKA

Dodatek: płyta DVD z filmem
„Podsłuchane życie"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
PODSŁUCHANE ŻYCIE
SOCJALIZM PO POLSKU

Dodatek: płyta DVD z filmem
„Generał Gryf.
Robiłem dobrą robotę"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
WOJSKO POLSKIE

Dodatek: płyta DVD z filmem
„Uwięziony Prymas"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
UWIĘZIONY PRYMAS

Dodatek: płyta DVD z filmem
„Video niekontrolowane"
BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
VIDEO NIEKONTROLOWANE

Z „Solidarnością" do wolności

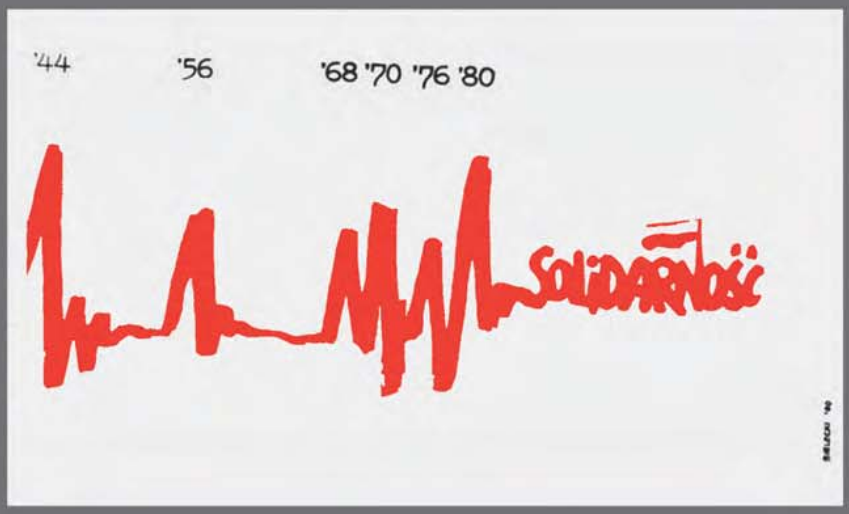

SZCZECIN–WARSZAWA 2011

TEKI EDUKACYJNE IPN

BIAŁYSTOK

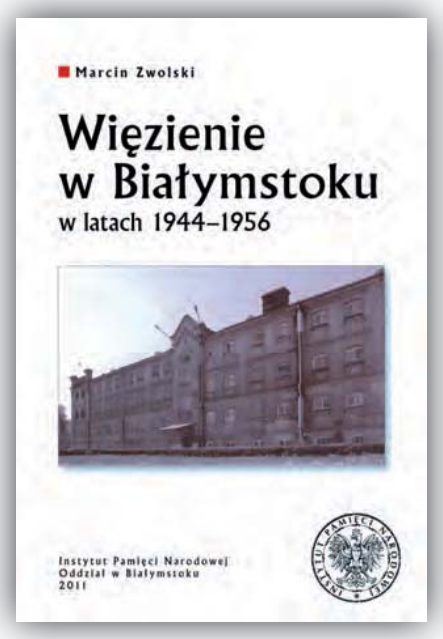

GDAŃSK

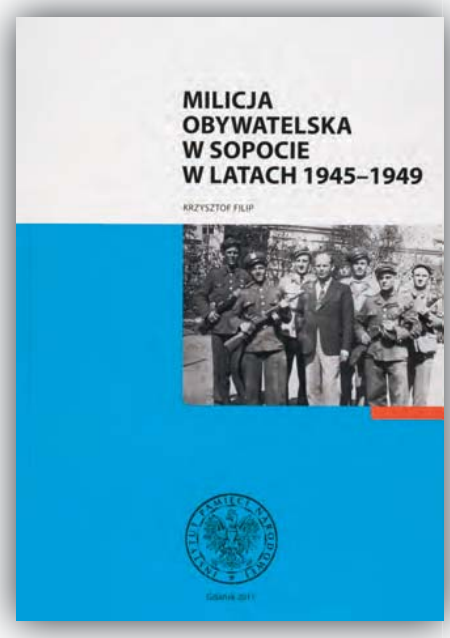

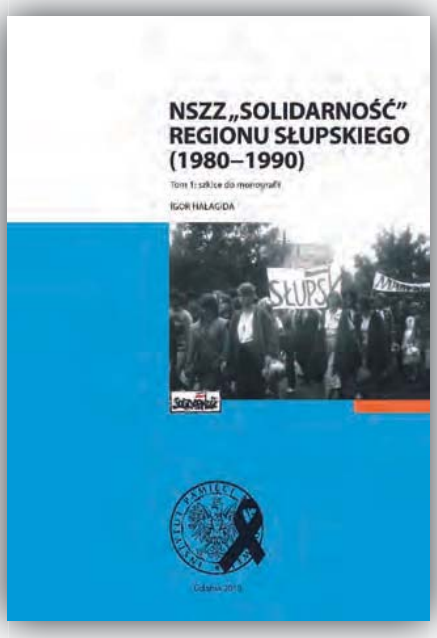

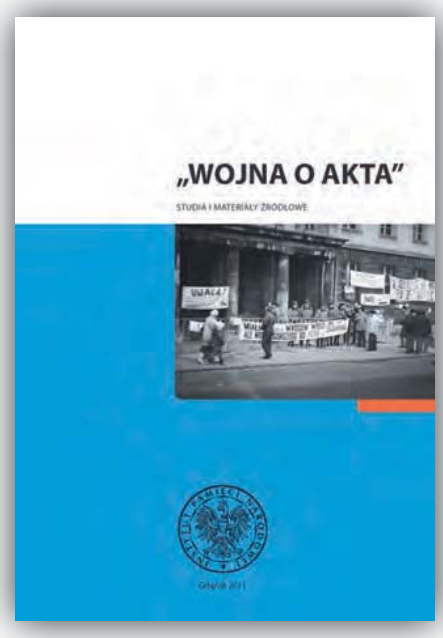

GDAŃSK **KATOWICE**

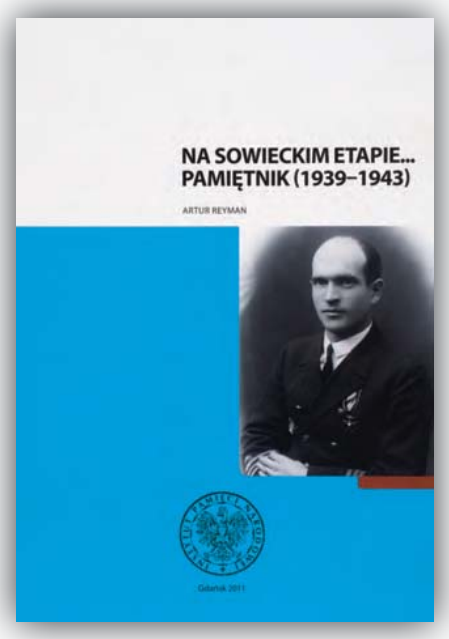

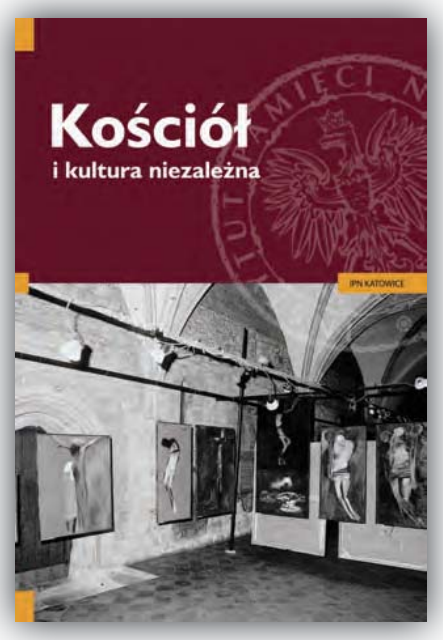

KATOWICE

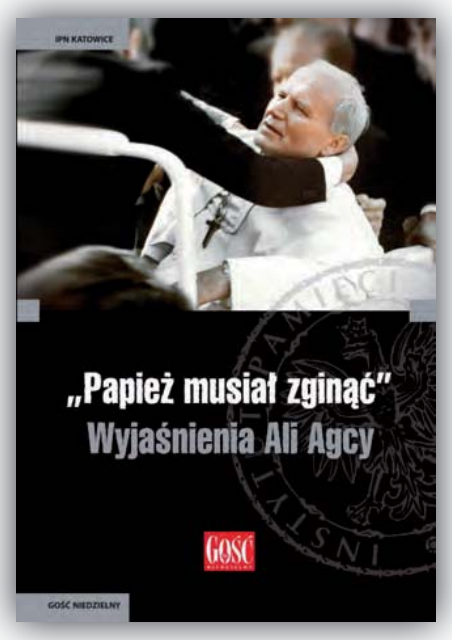

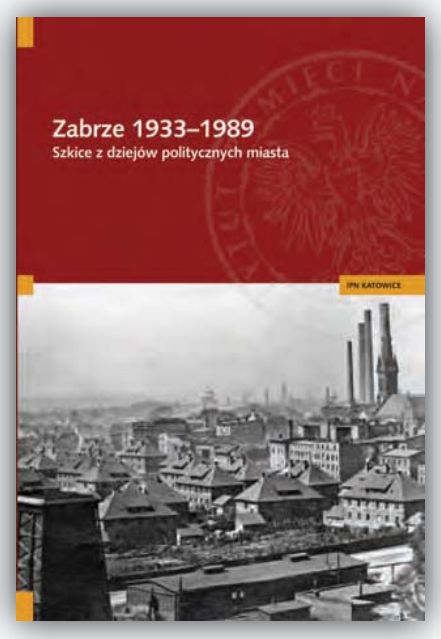

KRAKÓW (seria „Kościół w okowach”)

KRAKÓW (II seria)

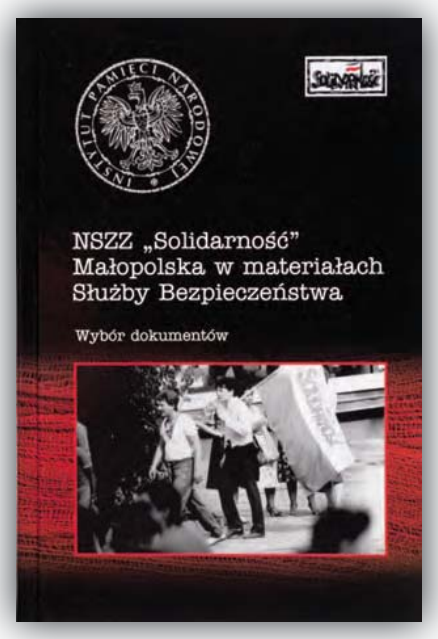

ŁÓDŹ

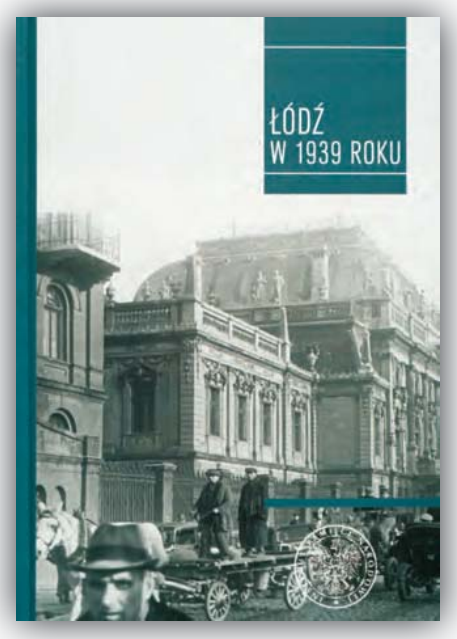

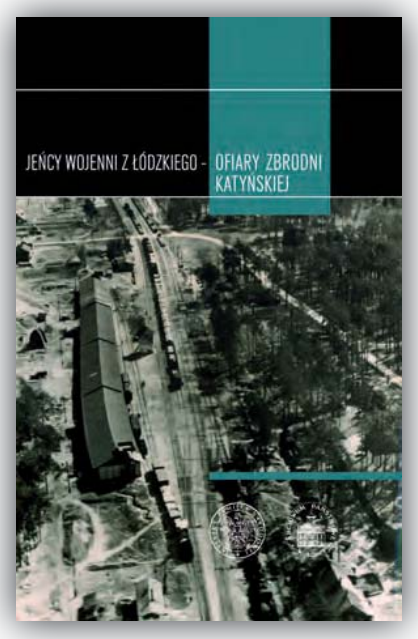
JEŃCY WOJENNI Z ŁÓDZKIEGO - OFIARY ZBRODNI KATYŃSKIEJ

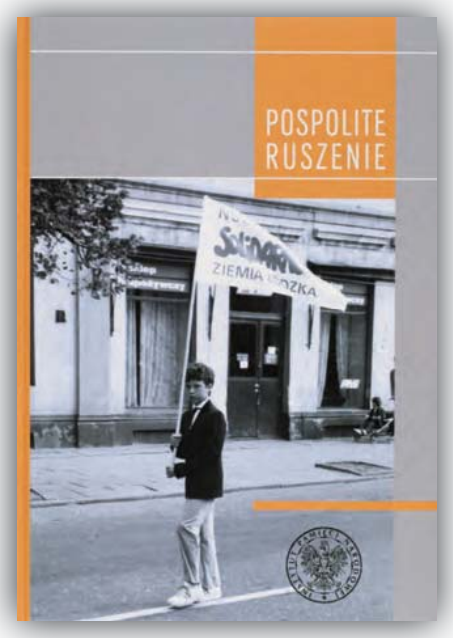
POSPOLITE RUSZENIE

LUBLIN

„Bo mnie tylko wolność interesuje...”
Wywiad-rzeka z Marianem Gołębiewskim
(Nowy Jork, listopad 1988–czerwiec 1989)
Lublin
IPN

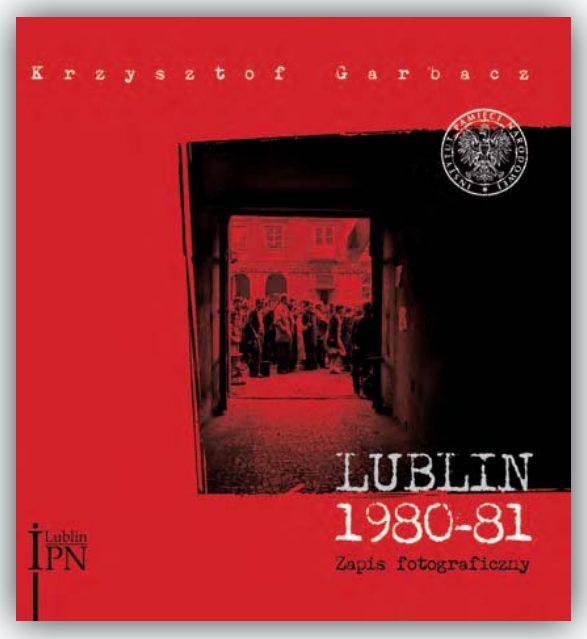
Krzysztof Garbacz
LUBLIN
1980-81
Zapis fotograficzny
Lublin
IPN

KAŁMUCKI KORPUS KAWALERII
Lublin
IPN

NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” NA LUBELSZCZYŹNIE 1980–1981
Wybór źródeł
Lublin
IPN

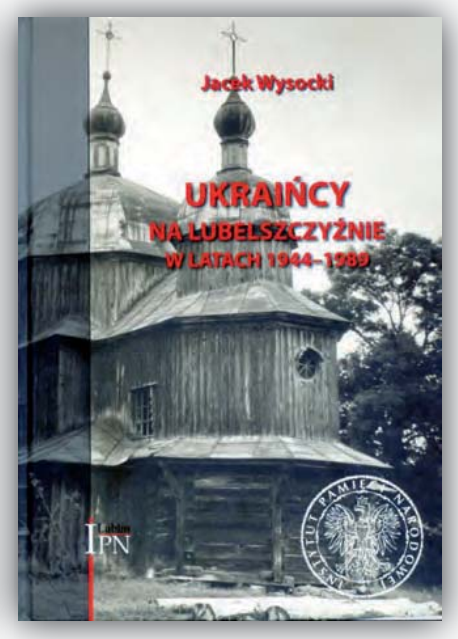
Jacek Wysocki
UKRAIŃCY NA LUBELSZCZYŹNIE W LATACH 1944–1989
Lublin
IPN

POZNAŃ

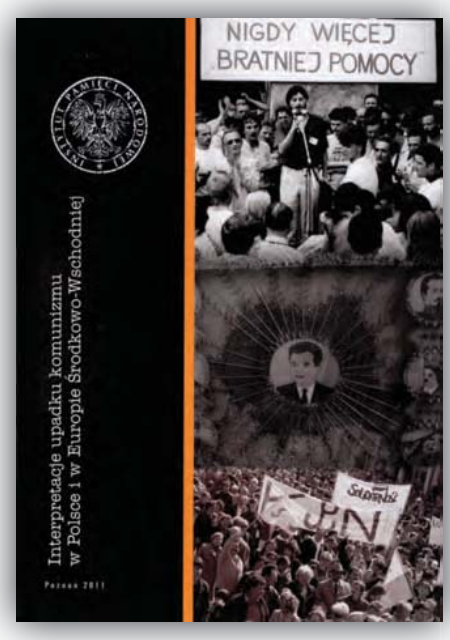

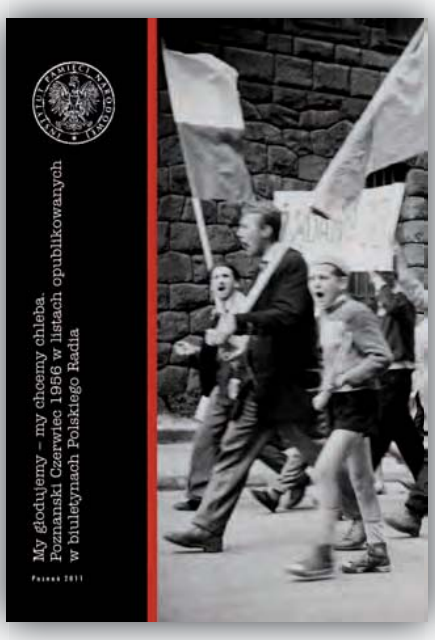

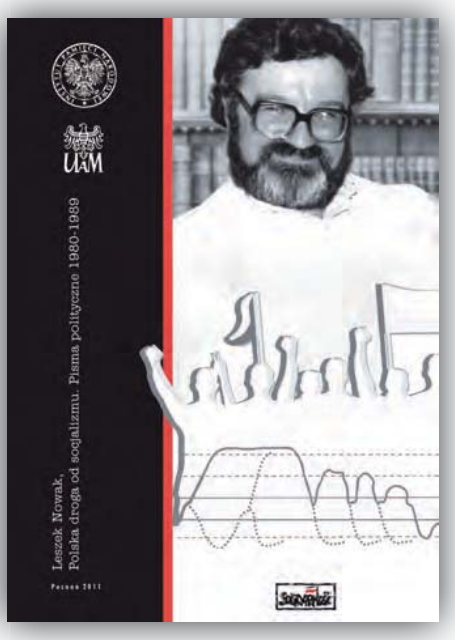

RZESZÓW

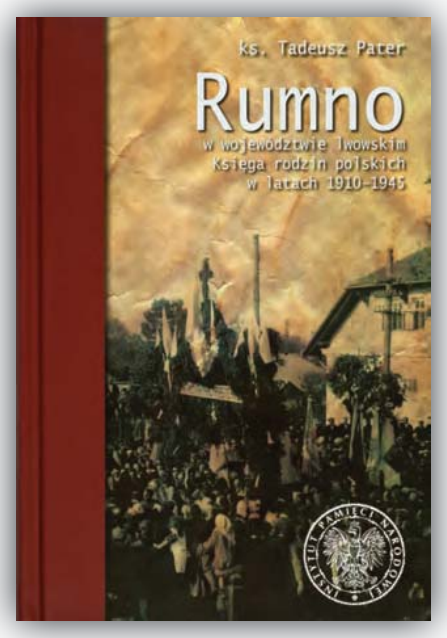

Strajki i porozumienia
w Ustrzykach Dolnych
i Rzeszowie 1980/1981
Przebieg, realizacja,
obchody rocznicowe

Bogusław Szwedo
Na bieżni
i w okopach
Sportowcy odznaczeni Orderem
Wojennym Virtuti Militari
1914-1921
1939-1945

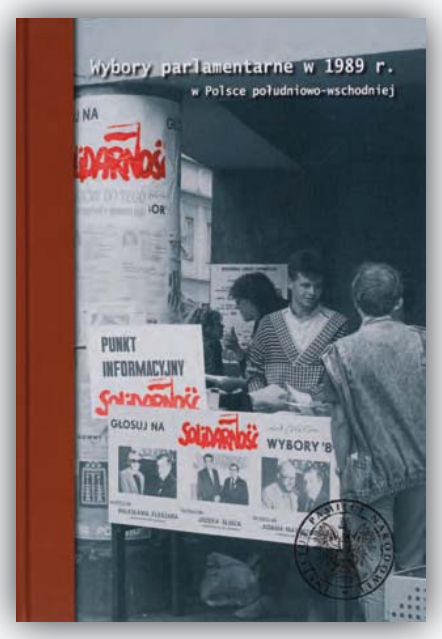
Wybory parlamentarne w 1989 r.
w Polsce południowo-wschodniej
PUNKT
INFORMACYJNY
GŁOSUJ NA
SOLIDARNOŚĆ
WYBORY '8

SZCZECIN

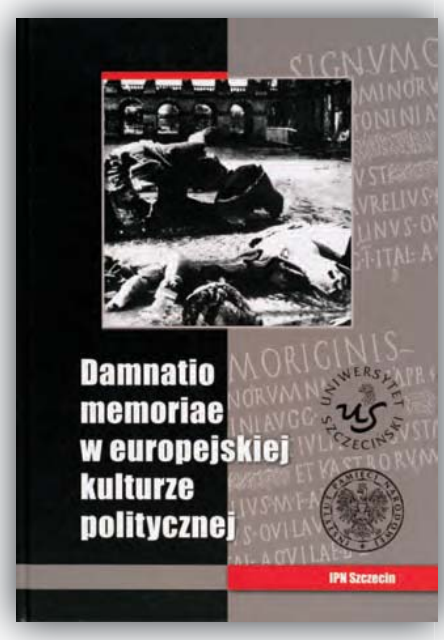
Damnatio
memoriae
w europejskiej
kulturze
politycznej
UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
IPN Szczecin

Tadeusz Dziechciowski
Dziennik z internowania:
Goleniów – Wierzchowo
Pomorskie – Strzebielinek
(1981–1982)
IPN Szczecin

Kościół katolicki w realiach
władzy komunistycznej
na Pomorzu Środkowym
w latach 1945–1989
IPN Szczecin

„Oaza wolności"
Duszpasterstwa akademickie
w latach siedemdziesiątych XX w.
IPN Szczecin

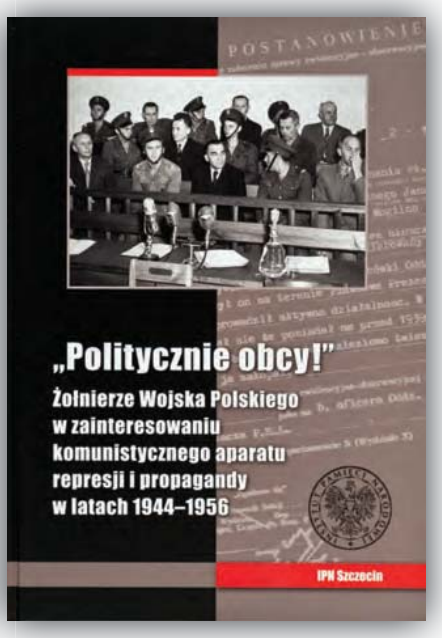
„Politycznie obcy!"
Żołnierze Wojska Polskiego
w zainteresowaniu
komunistycznego aparatu
represji i propagandy
w latach 1944–1956
IPN Szczecin

Polskie Oddziały Wartownicze
przy armii amerykańskiej
w latach 1945-1989
IPN Szczecin

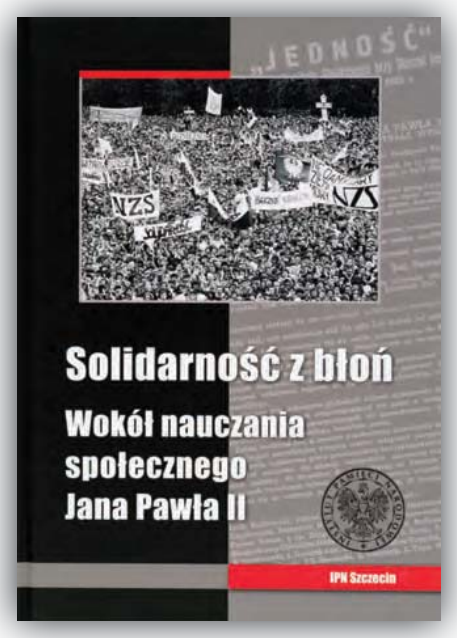

WARSZAWA SERIA „Warszawa Nie?Pokonana”

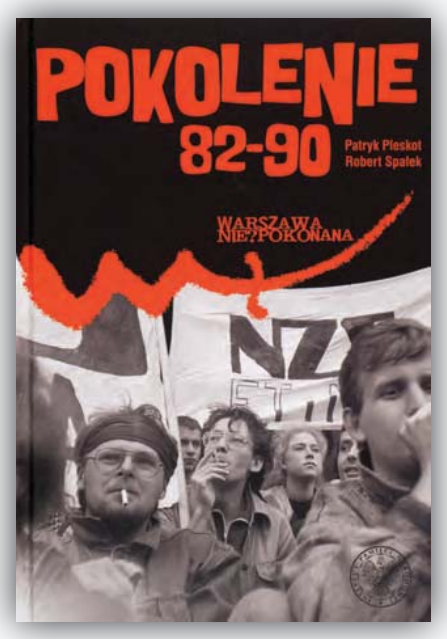

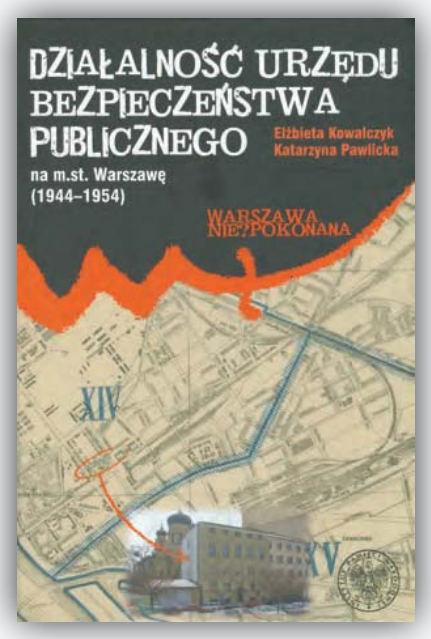

WARSZAWA SERIA „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956”

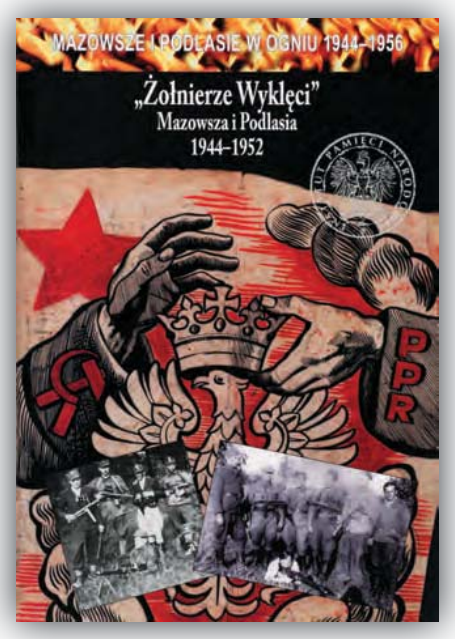

WROCŁAW

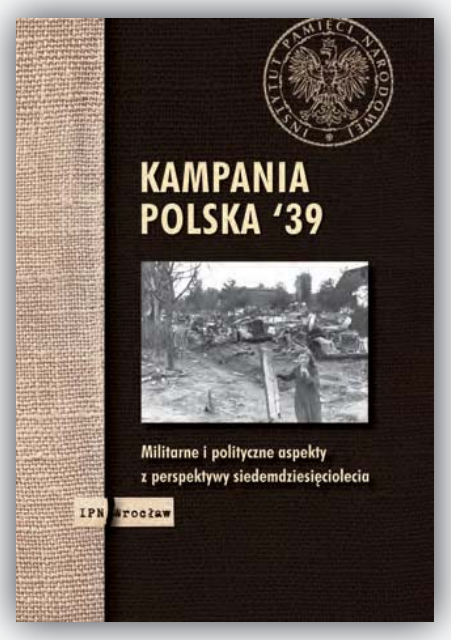

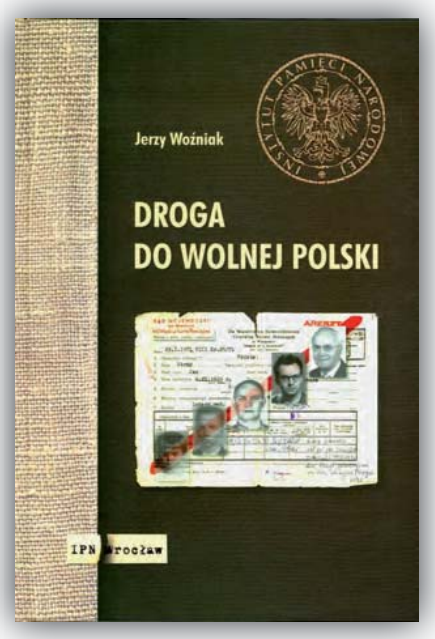

VARIA

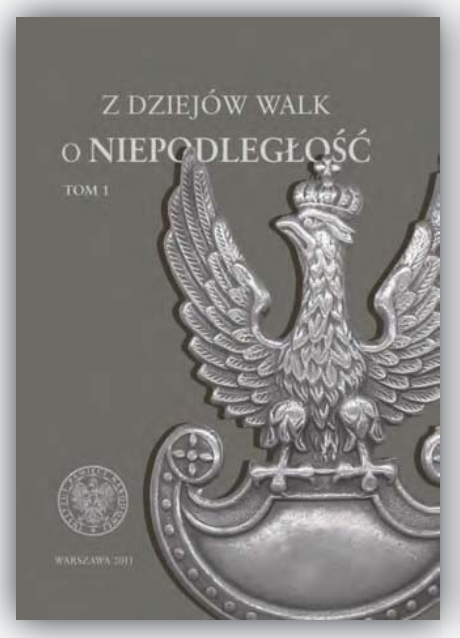

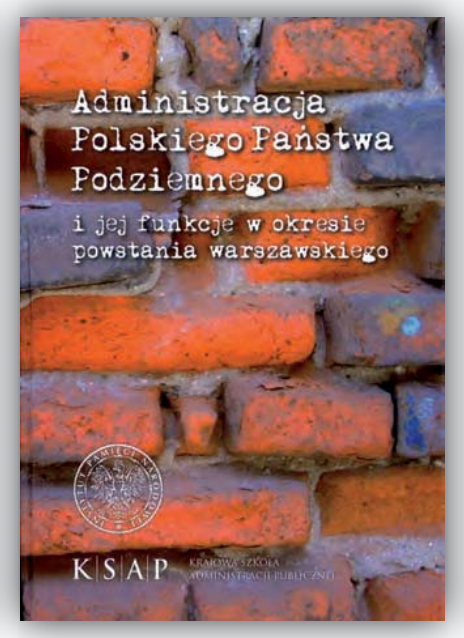

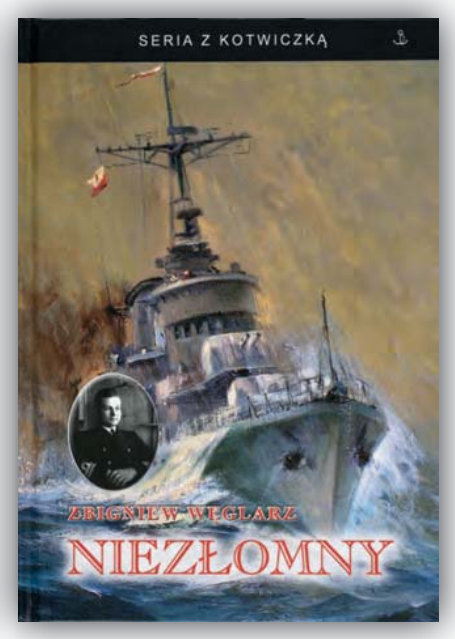

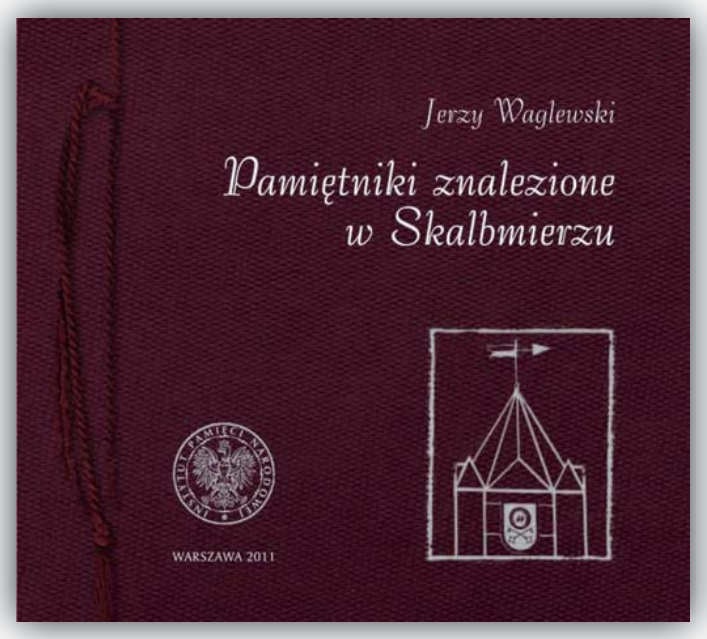

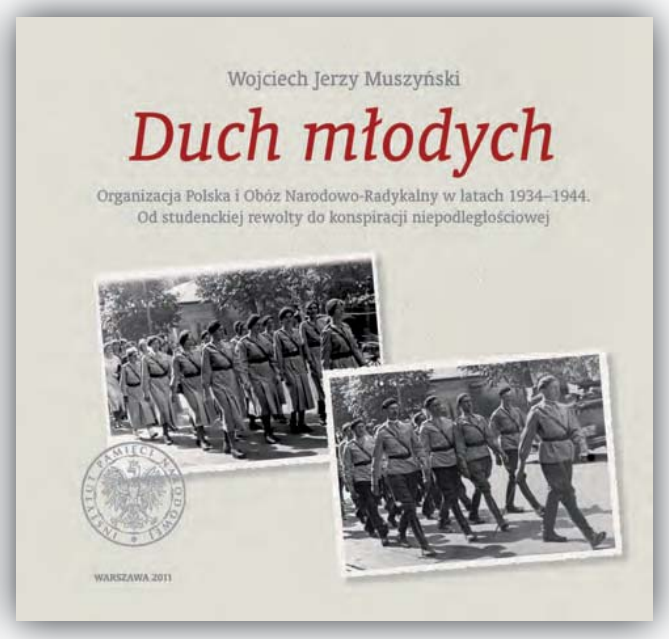

Jan Żaryn
„Taniec na linie, nad przepaścią”
Organizacja Polska na wychodźstwie i jej łączność z krajem w latach 1945–1955
WARSZAWA 2011

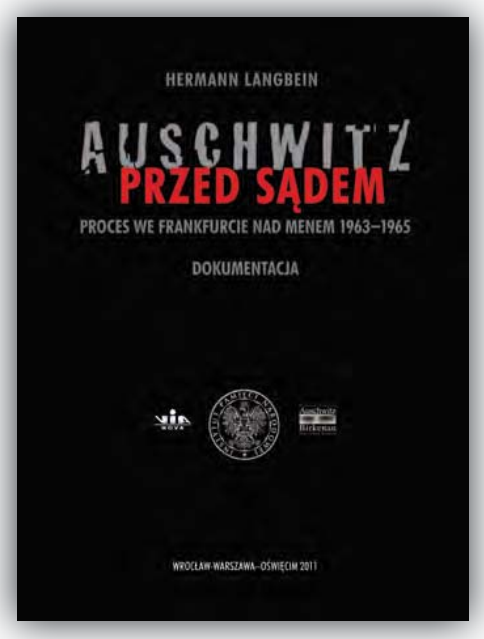
HERMANN LANGBEIN
AUSCHWITZ
PRZED SĄDEM
PROCES WE FRANKFURCIE NAD MENEM 1963–1965
DOKUMENTACJA
WROCŁAW-WARSZAWA-OŚWIĘCIM 2011

Tomasz Domański
Andrzej Jankowski
REPRESJE NIEMIECKIE NA WSI KIELECKIEJ
1939
1945

Ponary
miejsce „ludzkiej rzeźni”

Tomasz Łabuszewski
Rzeczpospolita utracona
A Republic Lost
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

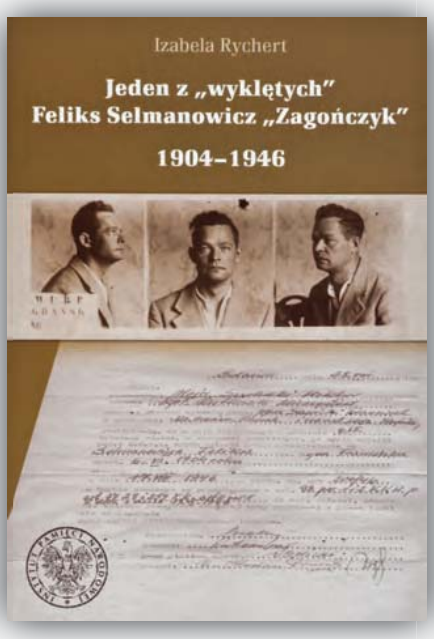
Izabela Rychert
Jeden z „wyklętych”
Feliks Selmanowicz „Zagończyk”
1904–1946

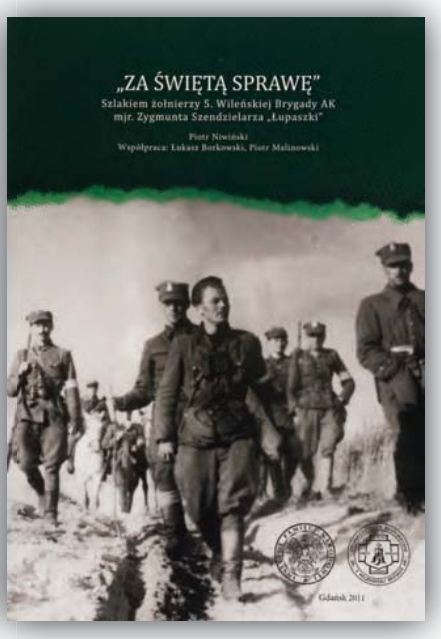
„ZA ŚWIĘTĄ SPRAWĘ”
Szlakiem żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”
Piotr Niwiński
Współpraca: Łukasz Borkowski, Piotr Malinowski

Maciej Korkuć
Józef Kuraś
„Ogień"
Podhalańska wojna 1939–1945

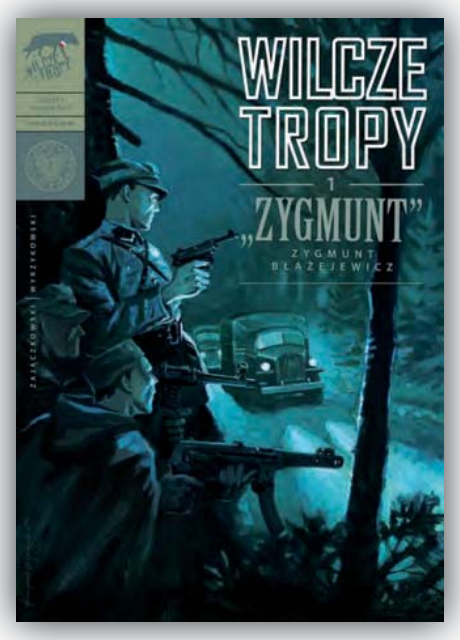
WILCZE TROPY
1
„ZYGMUNT"
ZYGMUNT BŁAŻEJEWICZ

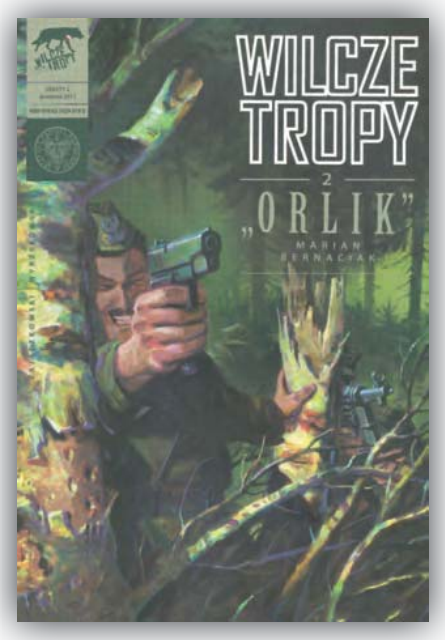
WILCZE TROPY
2
„ORLIK"
MARIAN BERNACIAK

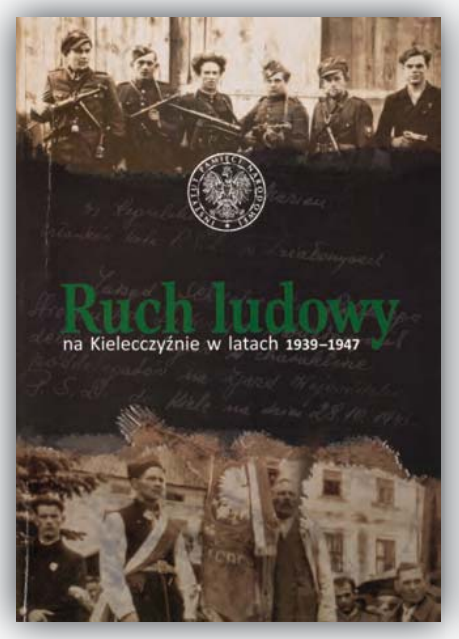
Ruch ludowy
na Kielecczyźnie w latach 1939–1947

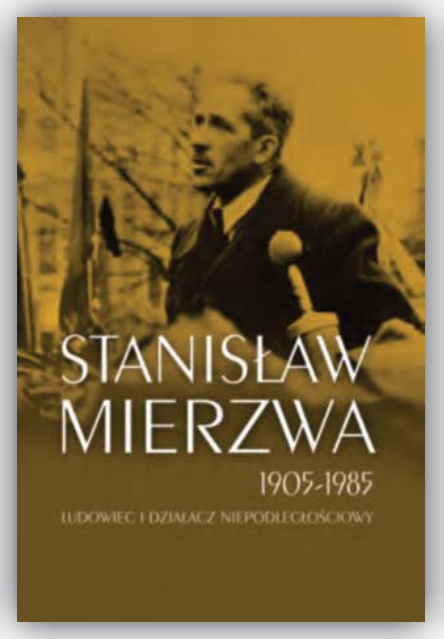
STANISŁAW
MIERZWA
1905-1985
LUDOWIEC I DZIAŁACZ NIEPODLEGŁOŚCIOWY

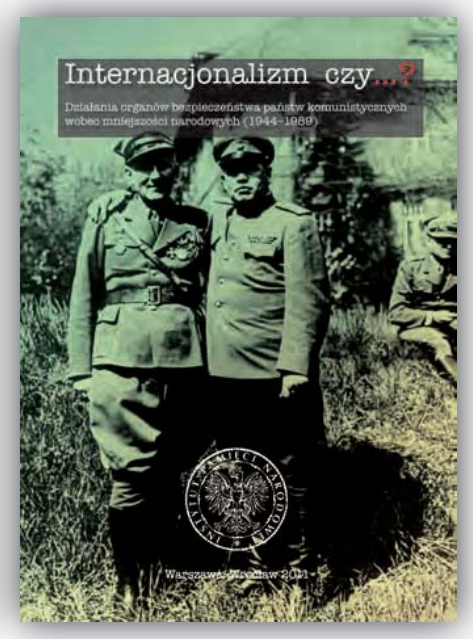
Internacjonalizm czy...?
Działania organów bezpieczeństwa państw komunistycznych wobec mniejszości narodowych (1944–1989)

Zakłamany
SŁOWNIK
czyli żargon
funkcjonariuszy
bezpieczeństwa PRL

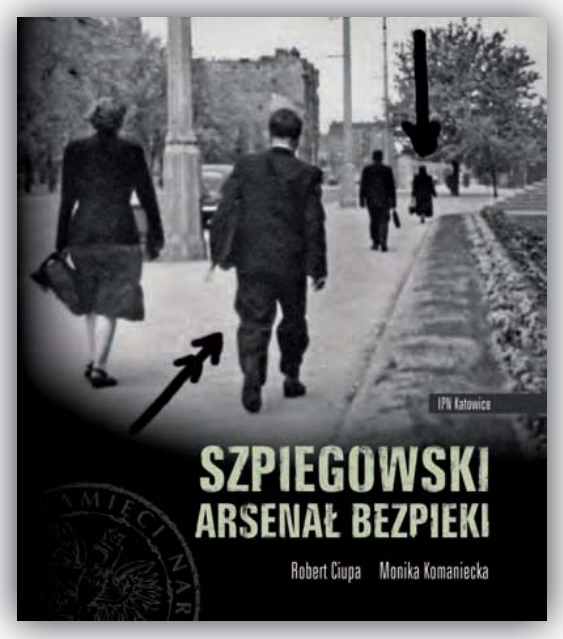
IPN Katowice
SZPIEGOWSKI
ARSENAŁ BEZPIEKI
Robert Ciupa Monika Komaniecka

KSIĘGA
BEZPRAWIA
WARSZAWA 2011

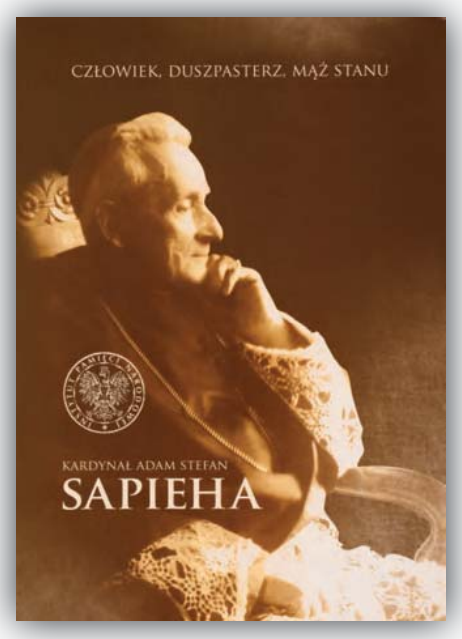
CZŁOWIEK, DUSZPASTERZ, MĄŻ STANU
KARDYNAŁ ADAM STEFAN
SAPIEHA

Marian P. Romaniuk
PRYMAS TYSIĄCLECIA W PAMIĘCI POLAKÓW 1981–2011

WOBEC OPRESJI
O. HONORIUSZ
(1935–1983)

ROK KULTURY NIEZALEŻNEJ
KULTURA NIEZALEŻNA W KOŚCIELE
BOGUSŁAW TRACZ ROBERT CHUPA
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

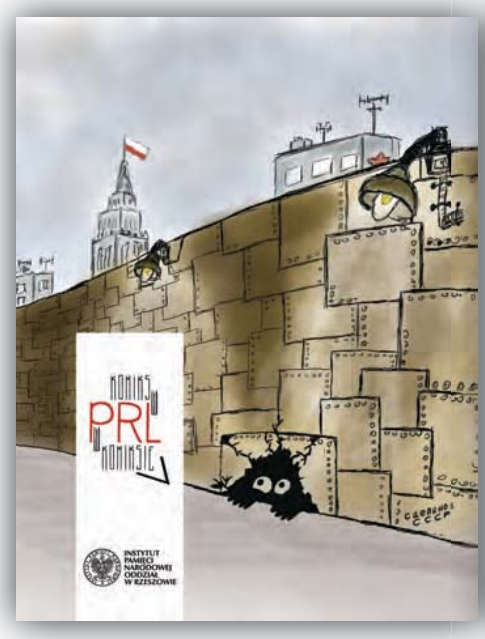
PRL
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ ODDZIAŁ W RZESZOWIE

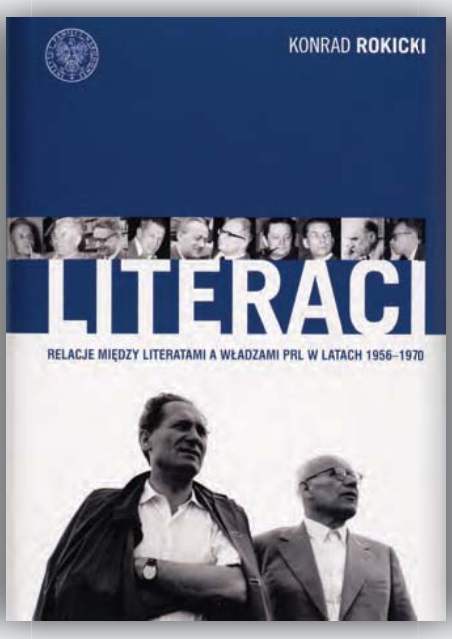
KONRAD ROKICKI
LITERACI
RELACJE MIĘDZY LITERATAMI A WŁADZAMI PRL W LATACH 1956–1970

W obcym kraju...
Wojska sprzymierzone na Górnym Śląsku 1920–1922

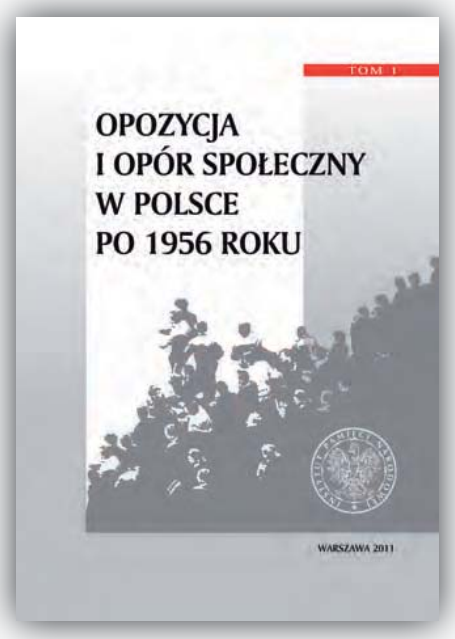
TOM 1
OPOZYCJA
I OPÓR SPOŁECZNY
W POLSCE
PO 1956 ROKU
WARSZAWA 2011

Jan Kołodziejski
Barbara Fabiańska
POZNAŃSKA OPOZYCJA
DEMOKRATYCZNA 1981-1989
W OBIEKTYWIE JANA KOŁODZIEJSKIEGO

ROZSTRZELANE
MIASTA
Poznań
Budapest
SZÉTLŐTT
VÁROSOK
1956
'56

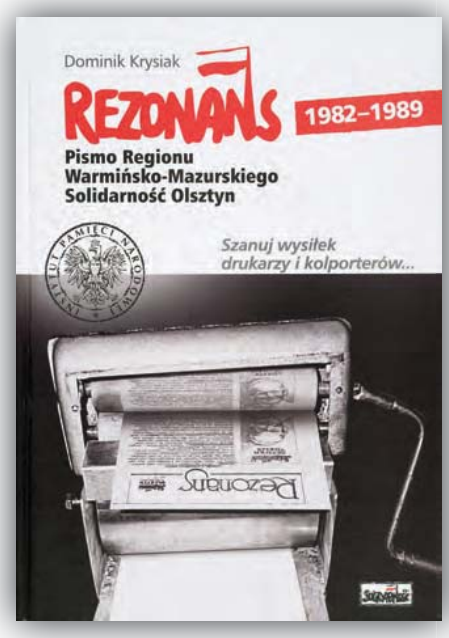
Dominik Krysiak
REZONANS
1982–1989
Pismo Regionu
Warmińsko-Mazurskiego
Solidarność Olsztyn
Szanuj wysiłek
drukarzy i kolporterów...

Renata Gieszczyńska
STRAJK w OZGraf
1981
O CZEŚĆ DRUKARZA,
O PRAWDĘ
I WIARYGODNOŚĆ SŁOWA

I KRAJOWY ZJAZD
DELEGATÓW
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ"
STENOGRAMY
t. 1 – I tura
1981
Warszawa 2011

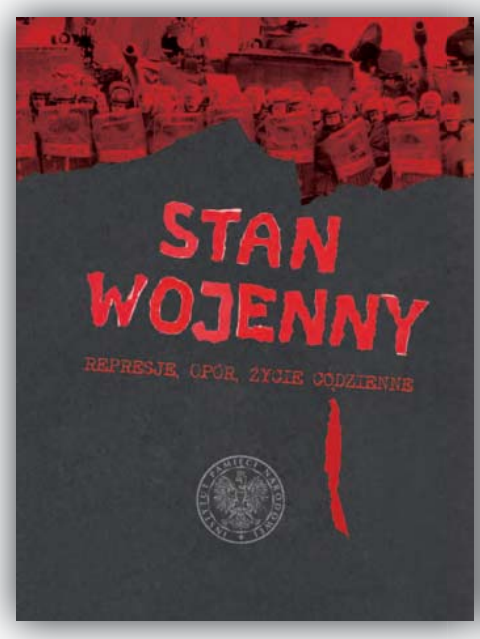
STAN
WOJENNY
REPRESJE, OPÓR, ŻYCIE CODZIENNE

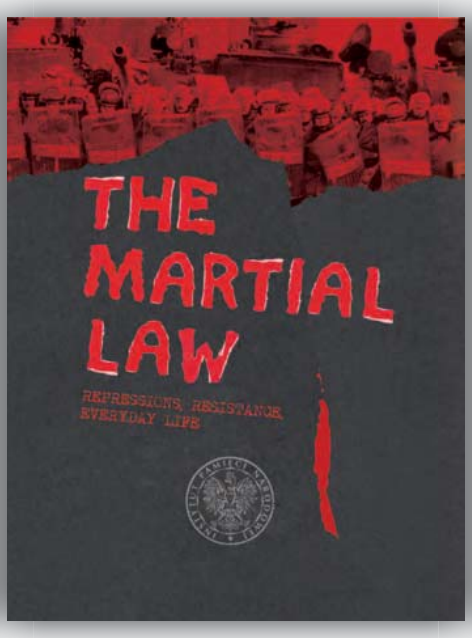
THE
MARTIAL
LAW
REPRESSIONS, RESISTANCE,
EVERYDAY LIFE

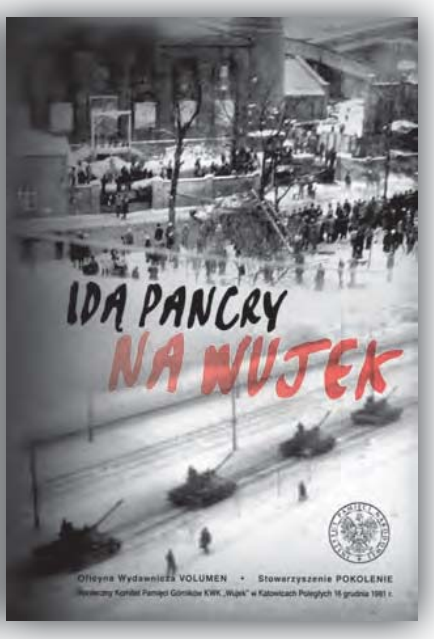
IDĄ PANCRY
NA WUJEK
Oficyna Wydawnicza VOLUMEN • Stowarzyszenie POKOLENIE

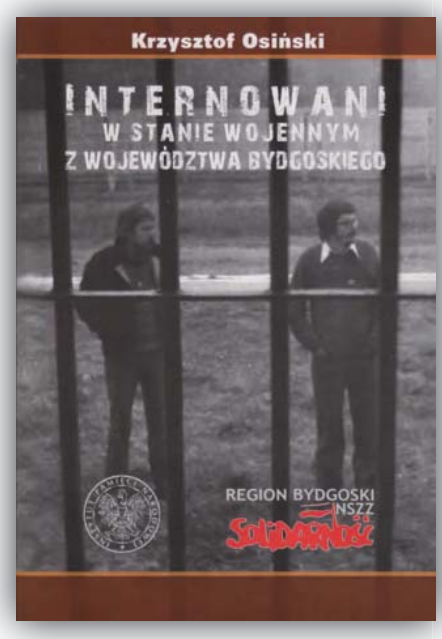
Krzysztof Osiński
INTERNOWANI
W STANIE WOJENNYM
Z WOJEWÓDZTWA BYDGOSKIEGO
REGION BYDGOSKI
NSZZ
Solidarność

Artur Kubaj
NIE WYROŚLI
Z MARZEŃ
SZCZECIŃSKA PODZIEMNA
SOLIDARNOŚĆ

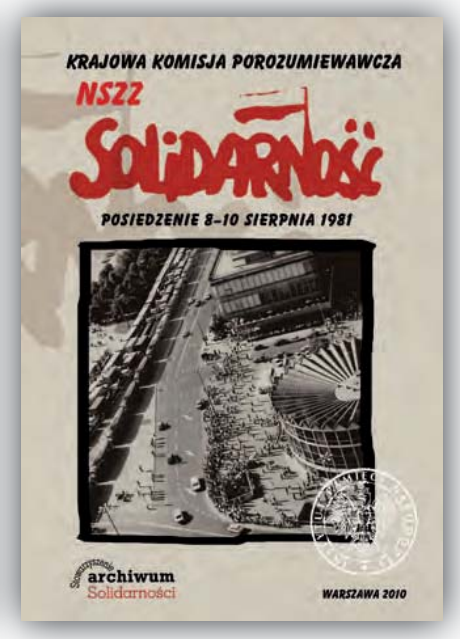
KRAJOWA KOMISJA POROZUMIEWAWCZA
NSZZ
SOLIDARNOŚĆ
POSIEDZENIE 8–10 SIERPNIA 1981
archiwum
Solidarności
WARSZAWA 2010

Niezależny
Samorządny
Związek
Zawodowy
1980
1981
Solidarność
Narodziny „Solidarności"
KSIĄŻKA Z PŁYTĄ DVD
Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia wszystkie poziomy kształcenia
HISTORIA POLSKI
Wrocław 2011

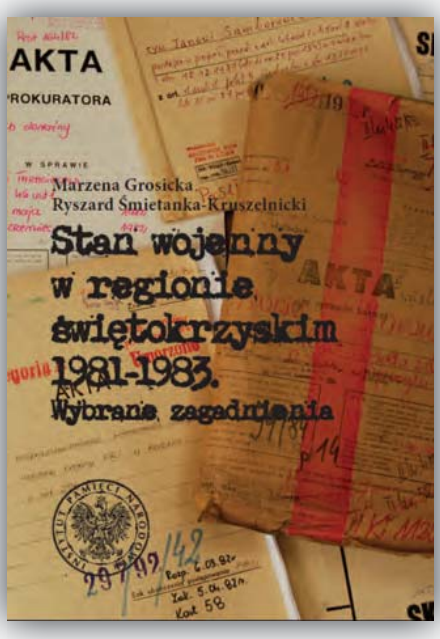
AKTA
PROKURATORA
Marzena Grosicka
Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki
Stan wojenny
w regionie
świętokrzyskim
1981-1983.
Wybrane zagadnienia

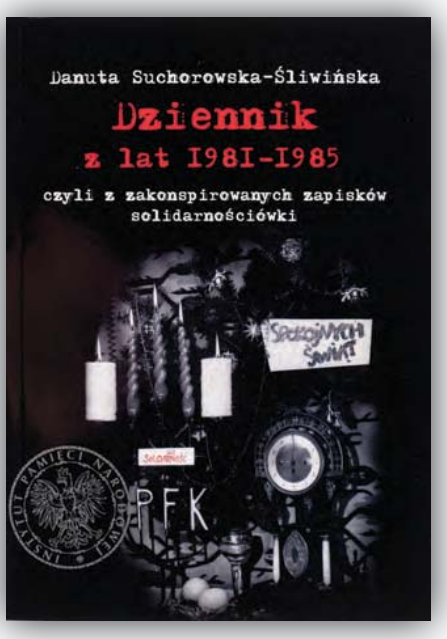
Danuta Suchorowska-Śliwińska
Dziennik
z lat 1981-1985
czyli z zakonspirowanych zapisków
solidarnościówki
PFK

RAZEM '81
DRUGI ROK REWOLUCJI SOLIDARNOŚCI
JANUSZ NOWACKI

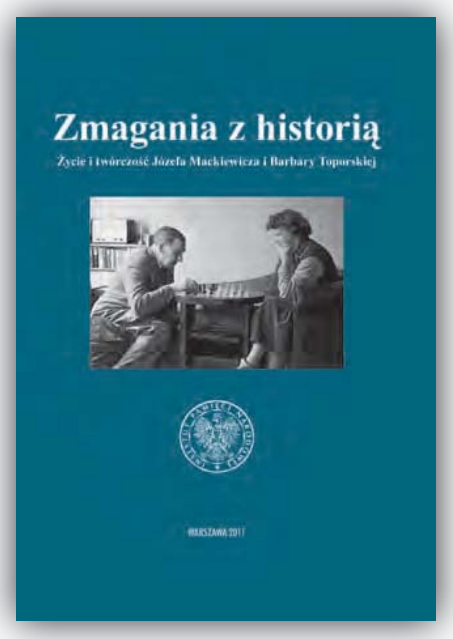
Zmagania z historią
Życie i twórczość Józefa Mackiewicza i Barbary Toporskiej

Artur Mękarski
MIĘDZY HISTORIOZOFIĄ A POLITYKĄ
Historiografia Polski Ludowej w opiniach i komentarzach historyków i publicystów emigracyjnych 1945–1980

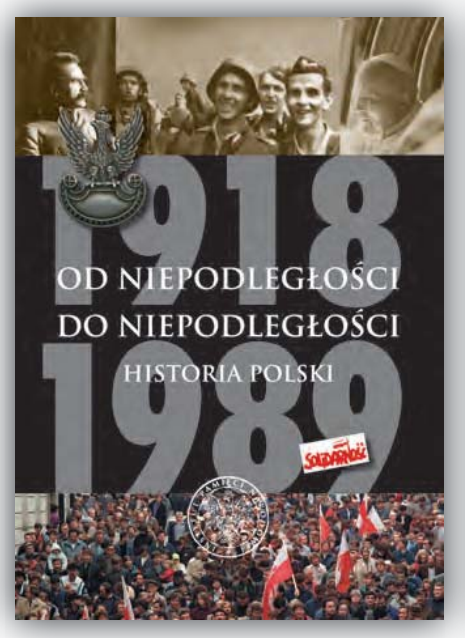
1918
OD NIEPODLEGŁOŚCI
DO NIEPODLEGŁOŚCI
HISTORIA POLSKI
1989
SOLIDARNOŚĆ

Janusz Kurtyka
Z DZIEJÓW AGONII I PODBOJU
Prace zebrane z zakresu najnowszej historii Polski
ARKANA HISTORII
1945-1954

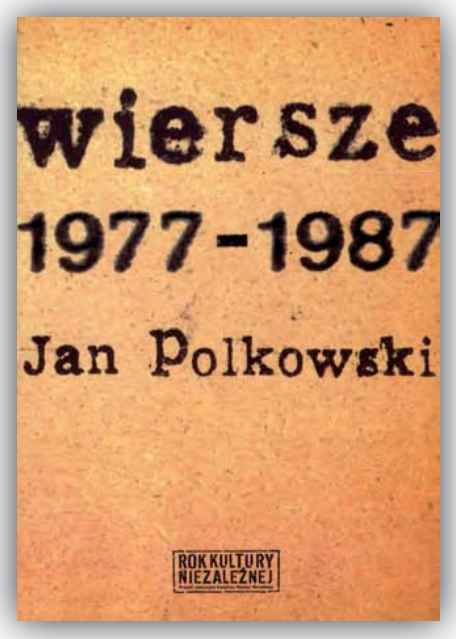
wiersze
1977-1987
Jan Polkowski
ROK KULTURY NIEZALEŻNEJ

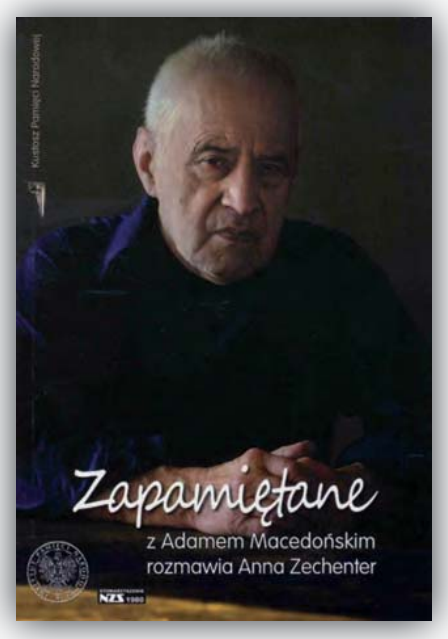
Zapamiętane
z Adamem Macedońskim
rozmawia Anna Zechenter

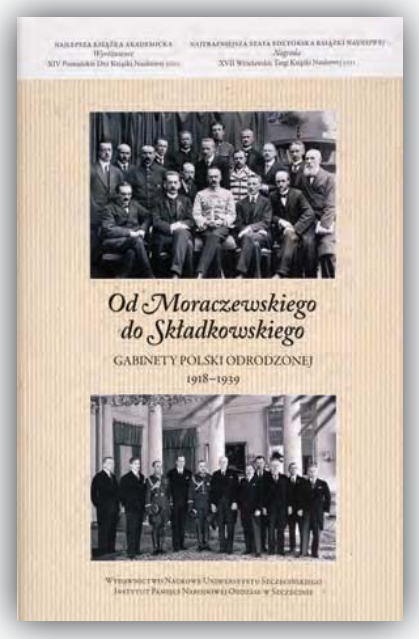
Od Moraczewskiego do Składkowskiego
GABINETY POLSKI ODRODZONEJ
1918–1939

Szczecin i jego miejsca.
Trzecia Konferencja Edukacyjna, 10 XII 2010 r.
Szczecin 2011

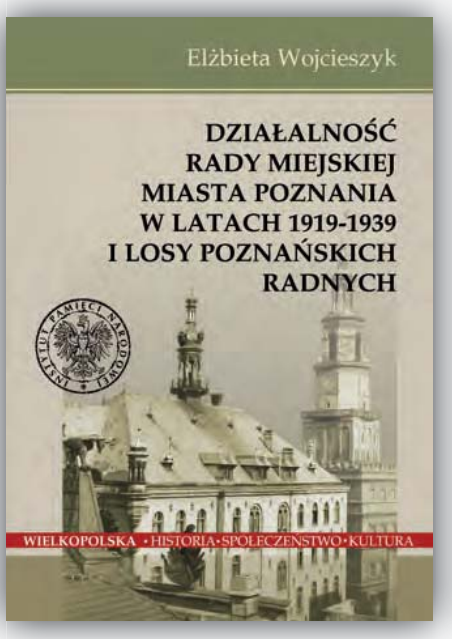
Elżbieta Wojcieszyk
DZIAŁALNOŚĆ RADY MIEJSKIEJ MIASTA POZNANIA W LATACH 1919-1939 I LOSY POZNAŃSKICH RADNYCH
WIELKOPOLSKA • HISTORIA • SPOŁECZEŃSTWO • KULTURA

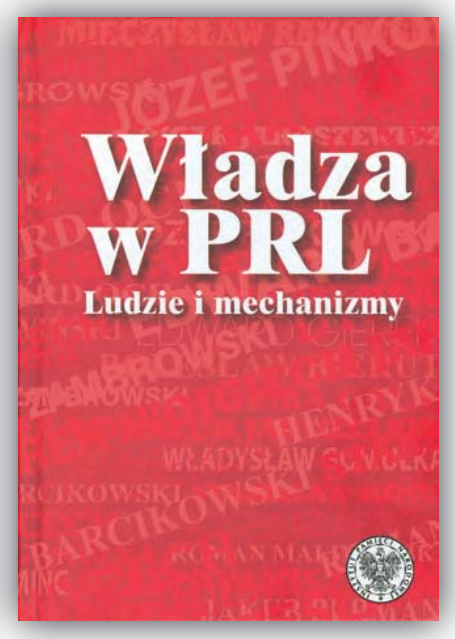
Władza w PRL
Ludzie i mechanizmy

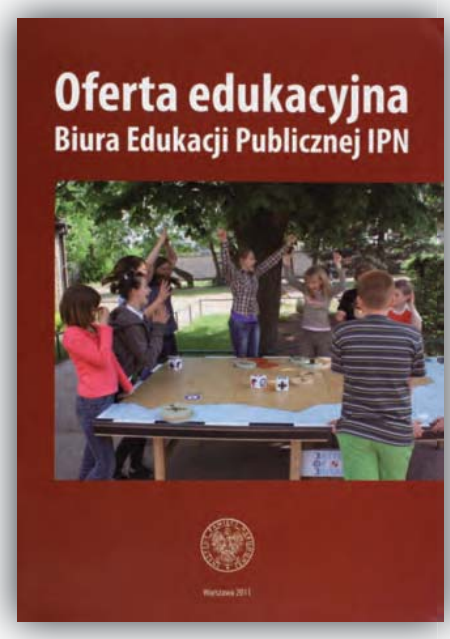
Oferta edukacyjna
Biura Edukacji Publicznej IPN

1939
1944
1956
1968
1970
1976
1980
Katalog publikacji
2010–2011
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

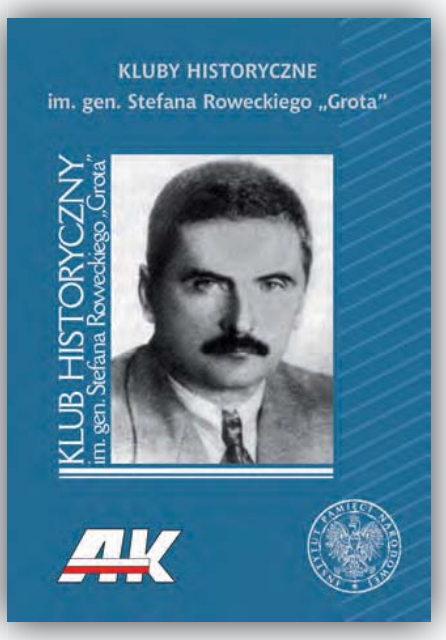
KLUBY HISTORYCZNE
im. gen. Stefana Roweckiego „Grota”
KLUB HISTORYCZNY
im. gen. Stefana Roweckiego „Grota”
AK

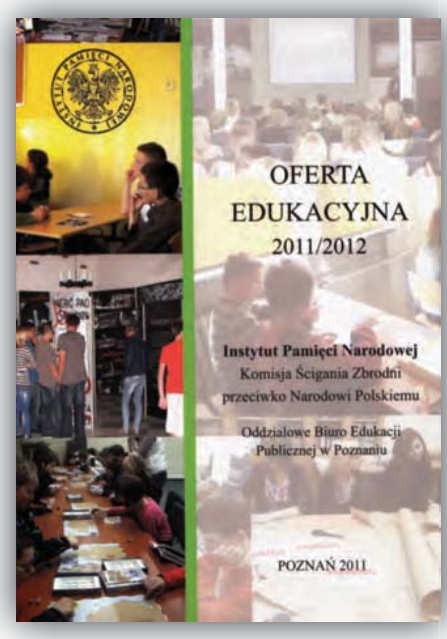
OFERTA
EDUKACYJNA
2011/2012
Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddziałowe Biuro Edukacji
Publicznej w Poznaniu
POZNAŃ 2011

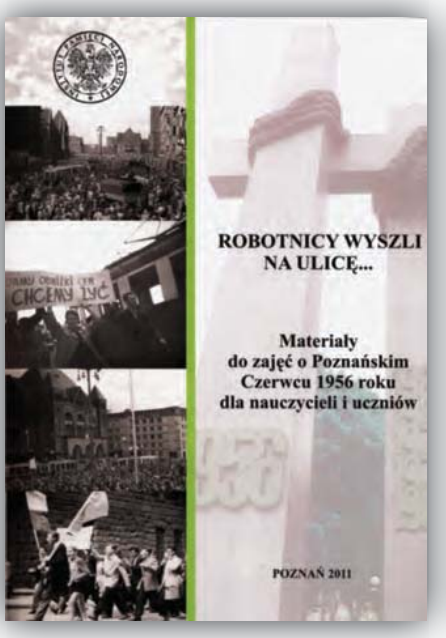
ROBOTNICY WYSZLI
NA ULICĘ...
Materiały
do zajęć o Poznańskim
Czerwcu 1956 roku
dla nauczycieli i uczniów
POZNAŃ 2011

OFERTA EDUKACYJNA 2012
Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
Instytut Pamięci Narodowej w Rzeszowie

NSZZ „Solidarność”
i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
ZBIGNIEW REĆKO
TRZYNASTKA
(1923–194
Bohater białostockiego podziem
ODDZIAŁ INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
– KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU W BIAŁYMSTOKU
Białystok 2011
ZBYSZEK
TRZYNASTKA
TVP BIAŁYSTOK

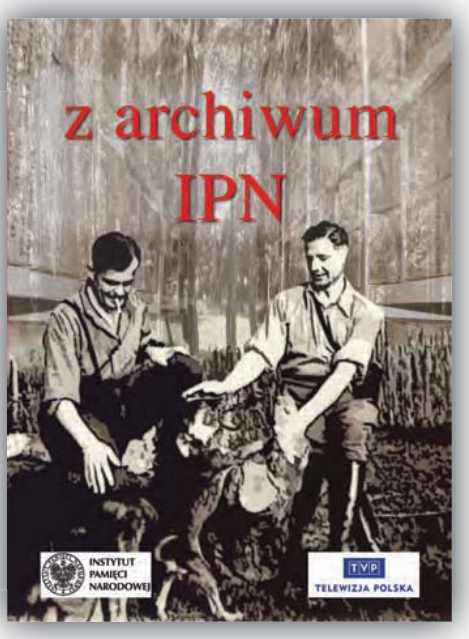
z archiwum
IPN
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
TVP
TELEWIZJA POLSKA

CD 18
CD 19
CD 20
CD 21
CD 22
CD 23
CD 24
CD 25
ŚLAD PAMIĘCI
AD PAMIĘCI

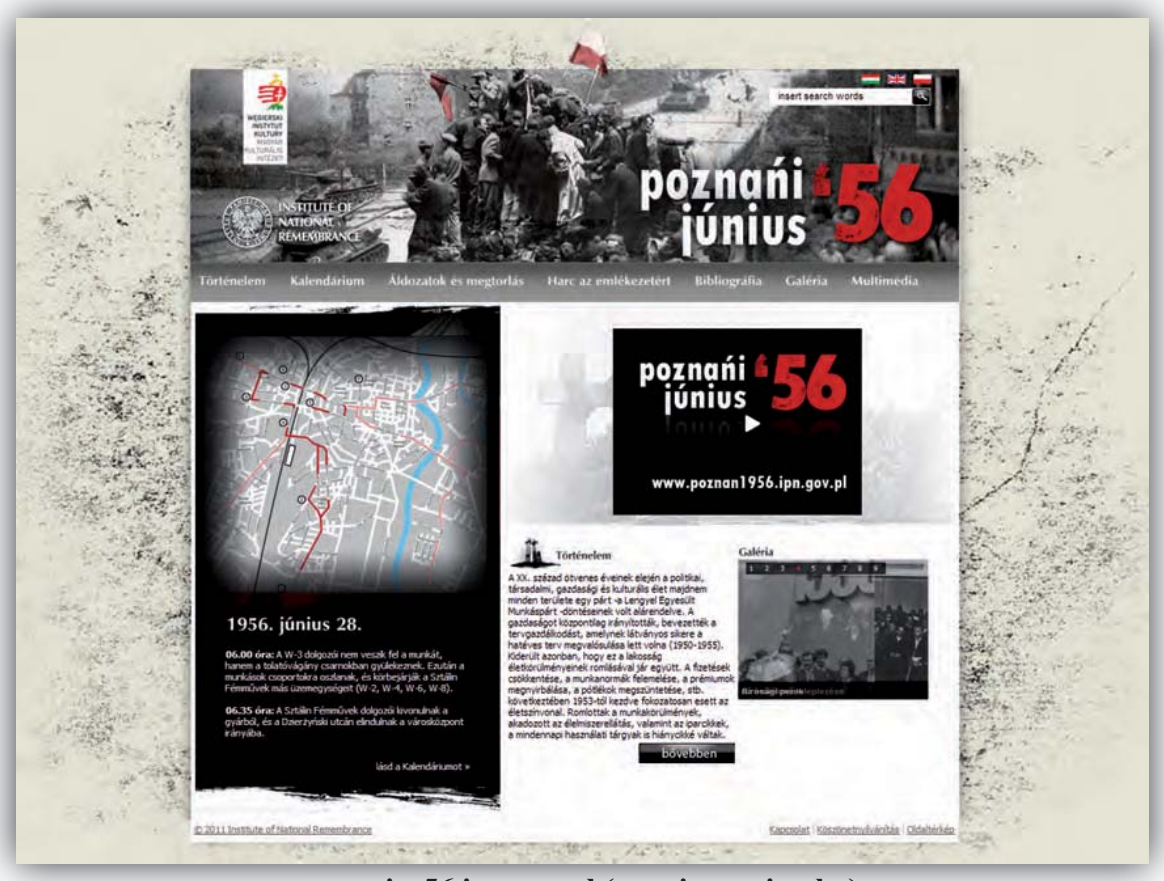

czerwiec56.ipn.gov.pl (wersja wegierska)

www.okulicki.ipn.gov.pl

www.martyrologiawsipolskich.pl

www.czerwiec76.ipn.gov.pl

GDAŃSK
Koszalin
SZCZECIN
Bydgoszcz
OLSZTYN
BIAŁYSTOK
GORZÓW WIELKOPOLSKI
POZNAŃ
WARSZAWA
ŁÓDŹ
Radom
LUBLIN
WROCŁAW
OPOLE
KIELCE
KATOWICE
KRAKÓW
RZESZÓW
LEGENDA
Oddziały IPN
Delegatury IPN
OPOLE Miasta wojewódzkie (siedziby Oddziałów i Delegatur IPN)
Radom Pozostałe siedziby Delegatur IPN
Granice województw
Miasta wydzielone (na prawach powiatu)
Miasta powiatowe
Kolorami wyróżniono obszary poszczególnych Oddziałów IPN

Adresy biur, oddziałów i delegatur Instytutu Pamięci Narodowej www.ipn.gov.pl	
Prezes IPN dr Łukasz KAMIŃSKI	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat: tel. 022 581 85 22, 022 581 85 23, fax 022 581 85 24
Zastępca Prezesa IPN Maria DMOCHOWSKA	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat: tel. 022 581 85 79, fax 022 581 87 58
Zastępca Prezesa IPN p.o. Dyrektor Biura Edukacji Publicznej Agnieszka RUDZIŃSKA	ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa sekretariat: tel. 022 431 83 83, fax 022 431 83 80
Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Dyrektor prok. Dariusz GABREL	pl. Krasińskich 2/4/6, 00-207 Warszawa sekretariat: tel. 022 530 86 56, fax 022 530 90 87
Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Dyrektor dr Rafał LEŚKIEWICZ	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat: tel. 022 581 89 04, fax 022 581 86 37
Biuro Lustracyjne Dyrektor prok. Jacek WYGODA	ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa sekretariat: tel. 022 693 45 73, fax 022 693 45 83
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku	ul. Warsztatowa 1A, 15-637 Białystok sekretariat: tel. 085 664 57 01, fax 085 664 57 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku	ul. Witomińska 19, 81-311 Gdynia sekretariat: tel. 058 660 67 00, fax 058 660 67 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach	ul. Kilińskiego 9, 40–061 Katowice sekretariat: tel. 032 609 98 41, fax 032 609 98 42
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie	ul. Reformacka 3, 31-012 Kraków sekretariat: tel. 012 421 19 61, 012 426 21 35, fax 012 421 11 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie	ul. Szewska 2, 20-086 Lublin sekretariat: tel. 081 536 34 01, fax 081 536 34 02
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi	ul. Orzeszkowej 31/35, 91-479 Łódź sekretariat: tel. 042 616 27 45, fax 042 616 27 48
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu	ul. Rolna 45a, 61-487 Poznań sekretariat: tel. 061 835 69 00, fax 061 835 69 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie	ul. Słowackiego 18, 35-060 Rzeszów sekretariat: tel. 017 860 60 18, fax 017 860 60 39
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie	ul. Janickiego 30, 71-270 Szczecin sekretariat: tel. 091 484 98 00, fax 091 484 98 11
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie	ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa sekretariat: tel. 022 860 70 10, 022 860 70 11, fax 022 860 70 13
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu	ul. Sołtysowicka 21a, 51-168 Wrocław sekretariat: tel. 071 326 76 00, fax 071 326 76 03
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy	ul. Grudziądzka 9–15, 85-130 Bydgoszcz sekretariat: tel. 052 325 95 00, fax 052 325 95 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Jagiellończyka 8, 66-400 Gorzów Wielkopolski sekretariat: tel./fax 095 711 57 25
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach	Al. Na Stadion 1, 25-127 Kielce sekretariat: tel. 041 340 50 50, fax 041 340 50 96
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Koszalinie	ul. Andersa 34, 75-950 Koszalin sekretariat: tel./fax 094 342 85 02
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie	ul. Partyzantów 87, 10-402 Olsztyn sekretariat: tel. 089 521 48 00, tel./fax 089 521 48 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu	ul. Oleska 31, 45-052 Opole sekretariat: tel./fax 077 453 84 78
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Radomiu	ul. Żeromskiego 53, 26-600 Radom sekretariat: tel. 048 368 24 02

www.ipn.gov.pl

ISBN 978-83-7629-344-8